

Utmätning

ISBN 978-91-86525-47-7
KFM 901 utgåva 6

Illustrationer: Keje Gustafsson, Gustafsson & Löthman AB
Elanders Sverige 2011

Förord

Handboken Utmätning vänder sig i första hand till anställda inom Kronofogdemyndigheten som arbetar med verkställighet. Den ska även kunna användas vid utbildning av nya medarbetare. Boken kan också vara av intresse för andra som behöver kunskap om utsökningsrättsliga frågor eller vill veta mera om Kronofogdemyndighetens verksamhet.

Detta är den sjätte utgåvan av boken. Sedan den förra utgåvan kom ut år 2008 har handboken uppdaterats med förändrad lagstiftning, ny praxis och doktrin samt nya ställningstaganden och förändrade handläggningsrutiner. Bland författningsändringarna kan nämnas återinförande av särskild förmånsrätt för företagshypotek samt ny delgivningslag och offentlighets- och sekretesslag. Redovisning av medel behandlas i den nya utgåvan i ett eget avsnitt. Boken har även bearbetats när det gäller språk och begriplighet.

Förutom den tryckta versionen finns boken tillgänglig både på Kronofogdemyndighetens intranät och på myndighetens webbplats, www.kronofogden.se. Nätversionen uppdateras löpande allt eftersom rättsutvecklingen fortskrider.

Arbetet med löpande uppdateringar av nätversionen och den nya utgåvan har utförts av flera anställda inom Kronofogdemyndigheten som bidragit med sin sakkunskap.

Stort tack till er alla för er medverkan.

Sundbyberg i oktober 2011

Sven Kihlgren

Jens Haggren

Innehåll

Förord.....	3
Förkortningslista	15
1 Inledning	17
1.1 Mål om verkställighet och parterna	19
1.2 KFM:s behörighet och arbetsfördelning.....	20
1.3 Allmänna och enskilda mål	21
1.4 Jäv mot förrättningsman	22
1.5 Tolk och översättning	22
1.6 Utsöknings- och indrivningsdatabasen.....	23
1.7 Dokumentation	25
2 Förutsättningar för verkställighet.....	31
2.1 Ansökan.....	31
2.2 Fastställelse/fullgörelse	34
2.3 Exekutionstitlar	35
2.4 Underhållsbidrag.....	43
2.5 Allmänna mål	45
2.6 Utländska fordringar	46
2.7 Att undvika verkställighet	46
2.8 Hinder mot verkställighet.....	48
2.9 Verkställighet vid skuldsanering	51
2.10 Preskription	52
2.10.1 Preskription i allmänhet	52
2.10.2 Preskription i allmänna mål.....	55
2.10.3 Innebörden av preskription.....	57
3 KFM:s handläggning	59

3.1	Förberedelser m.m. inför verkställighet i utsökningsmål.....	60
3.2	KFM:s tillgångsundersökning.....	64
3.3	Registerforskning	66
3.4	Upplysningar från gäldenären	71
3.4.1	Förteckning	71
3.4.2	Kontaktsökning	74
3.4.3	Förhör.....	74
3.5	Upplysningar från tredje man	76
3.6	Förrättning i bostad och lokal.....	77
3.6.1	Förutsättningar för bostadsförrättning.....	77
3.6.2	Förutsättningar för förrättning i lokal.....	79
3.6.3	Genomförandet av förrättningen	79
3.6.4	Utmätning.....	82
3.6.5	Värdering	83
3.6.6	Uppgifter om äganderätt.....	83
3.6.7	Säkerhet vid förrättning.....	83
3.6.8	Tvång	84
3.7	Gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar	88
4	Allmänt om utmätning.....	91
4.1	Förutsättningar för utmätning.....	91
4.1.1	Gäldenärens egendom	91
4.1.2	Möjlig att överlåta	92
4.1.3	Förmögenhetsvärde	94
4.1.4	En ekonomisk enhet	95
4.1.5	Åtgärden försvarlig	95
4.2	Gäldenärens beneficium	97
4.2.1	Beneficieegendom.....	98
4.2.2	Utmätning med förbehåll	106
4.3	Andra utmätningsförbud.....	106
4.3.1	Penningmedel.....	106
4.3.2	Skadestånd	107
4.3.3	Pension	108
4.3.4	Upphovsrätt.....	108
4.3.5	Utmätningsförbud i annan lagstiftning m.m.....	109
4.3.6	Avbetalningsgods.....	109
4.3.7	Undantag från utmätningsförbud	110
4.4	Säkerställande av utmätt lös egendom	110
4.5	Åtgärder med utmätt lös egendom	116
4.6	Distansutmätning	117

6 Innehåll

4.7	Underrättelse om verkställd utmätning	119
4.8	Verkställighet hos dödsbo.....	120
4.8.1	Verkställighet hos ett oskiftat dödsbo	121
4.8.2	Verkställighet när ett dödsbo har skiftats	123
4.9	Förmånsrätt.....	124
5	Löneutmätning	127
5.1	Inledning	127
5.2	Ersättningar som kan tas i anspråk genom löneutmätning.....	129
5.2.1	Arbetstagares lön.....	129
5.2.2	Annan ersättning för arbetsinsats	130
5.2.3	Periodiskt vederlag	131
5.2.4	Pension och livränta	131
5.2.5	Sjukpenning m.m.	132
5.3	Ersättningar i vilka löneutmätning inte kan ske	133
5.4	Allmänna regler vid olika typer av ersättningar	134
5.5	Förbehållsbelopp	136
5.5.1	Familjebegreppet.....	136
5.5.2	Normalbelopp.....	138
5.5.3	Avvikelser från normalbeloppet.....	138
5.5.4	Bostadskostnad.....	143
5.5.5	Beräkning i vissa ersättningar	145
5.5.6	Fördelning av familjens gemensamma kostnader	146
5.6	Utmätningensbeloppet	147
5.7	Företrädesordning.....	149
5.8	Det praktiska förfarandet.....	150
5.8.1	Underrättelse	150
5.8.2	Beslutsunderlag.....	151
5.8.3	Omprövning	151
5.9	Verkställighetstidpunkt	151
5.10	Förmånsrätt.....	152
5.11	Anstånd, inställande och återgång.....	153
5.11.1	Anstånd	153
5.11.2	Verkställighet ställs in.....	154
5.11.3	Återgång.....	154
5.11.4	Exekutionstitel upphävs	155
5.12	Underhållsbidrag.....	156
5.13	Arbetsgivares betalningsansvar	157
5.13.1	Allmänna förutsättningar.....	157
5.13.2	Gäldenärens betalningsskyldighet.....	159

5.13.3	KFM:s beslut att verkställa hos arbetsgivaren	160
5.13.4	Arbetsgivaren försätts i konkurs	161
5.13.5	Arbetsgivaren är en statlig myndighet.....	161
5.13.6	Straffbestämmelse	161
5.14	Gäldenärens konkurs.....	162
5.15	Arbetsgivares kvittningsrätt.....	162
6	Utmätning av vissa objekt	165
6.1	Pantsatt lös egendom.....	166
6.1.1	Gäldenären har lämnat lös egendom som pant.....	166
6.1.2	Utmätning av pant för panthavarens fordran.....	167
6.1.3	Utmätning av pant för annan borgenärs fordran	168
6.1.4	Utmätning av pant vid konkurs, skuldsanering och företagsrekonstruktion.....	170
6.2	Lös egendom som är föremål för retentionsrätt.....	170
6.3	Avbetalningsgods.....	172
6.3.1	Utmätning hos köpare	172
6.3.2	Utmätning hos säljaren.....	174
6.4	Företagshypotek	174
6.4.1	Allmänt.....	174
6.4.2	Upplåtelse av företagshypotek	175
6.4.3	Underlag för företagshypotek.....	176
6.4.4	Skillnader mellan 1984 års och 2009 års företagshypotek	177
6.4.5	Utmätning av egendom som omfattas av företagshypotek.....	177
6.4.6	Särskilt om utmätning av fordran på återbetalning av skatter och avgifter	181
6.4.7	Åtgärder efter utmätning	182
6.4.8	Företagshypotek och kvarstad	182
6.4.9	Övergångsbestämmelserna.....	182
6.5	Fordringar i allmänhet	184
6.6	Banktillgodohavanden	187
6.7	Tillgodohavande på värdepapperskonto (VP-konto).....	191
6.8	Fondandelar.....	192
6.9	Livförsäkring och individuellt pensionssparande	193
6.10	Fordringar hos Skatteverket	193
6.10.1	Överskott på skattekonto.....	193
6.10.2	Ersättning för husarbete	193
6.11	Andel i lösöre	194
6.12	Utmätning av rätten till arv.....	194
6.13	Andel i handelsbolag eller kommanditbolag.....	196

6.14	Andel i ekonomisk förening.....	197
6.15	Bostadsrätt.....	197
6.16	Leasing	198
6.17	Nyttjanderätter.....	200
6.17.1	Arrende.....	201
6.17.2	Jordbruksarrende	201
6.17.3	Bostadsarrende	202
6.17.4	Anläggningsarrende	203
6.17.5	Hysesrätt.....	203
6.17.6	Tomträtt.....	204
6.17.7	Byggnad på ofri grund	204
7	Utmätning av fast egendom m.m.	205
7.1	Allmänt om fast egendom.....	205
7.2	Exekution i fast egendom.....	209
7.3	Överväganden innan en fastighet utmäts.....	211
7.4	Verkställighet i både fast och lös egendom	216
7.5	Utmätning av fast egendom.....	218
7.6	Förfogandeförbud	219
7.7	Utmätning av pantbrev och ianspråktagande av fastighet.....	220
7.8	Dömd i mät	223
7.9	Utmätning av andel i fast egendom	224
7.10	Utmätning av andel i pantbrev	226
8	Förhållandet till tredje man	227
8.1	Allmänt om tredje mans ställning vid utmätningsförfarandet	227
8.2	Utmätning efter utredning om att gäldenären äger egendomen.....	229
8.3	Egendom som gäldenären besitter ensam	231
8.4	Närmare om ensambesittning	232
8.5	Utmätning av registrerade skepp och luftfartyg	235
8.6	Lös egendom som gäldenären besitter tillsammans med make eller sambo	235
8.7	Närmare om makars och sambors gemensamma besittning.....	237
8.8	Lös egendom som gäldenären besitter tillsammans med annan än make/sambo	241
8.9	Utmätning av fast egendom.....	242

8.10	Tredje mans anspråk på lös egendom som anträffas hos gäldenären.....	244
8.10.1	Förvärv från gäldenären	244
8.10.2	Förvärv från annan	247
8.10.3	Tredje man gör anspråk på rättighet.....	249
8.11	Föreläggande för tredje man att väcka talan	250
8.12	Föreläggande för sökanden att väcka talan	252
9	Borgenärsrollen m.m.	255
9.1	Verkställighet är huvudregel.....	255
9.2	Sökandens roll	256
9.3	KFM:s borgenärsroll enligt UB	257
9.4	KFM:s gäldenärsutredning	258
9.5	Uppskov.....	261
9.5.1	Allmänt om uppskov	261
9.5.2	Uppskov till fördel för det allmänna	263
9.5.3	Säkerhet för uppskov.....	265
9.5.4	Uppskov på grund av personliga förhållanden.....	267
9.5.5	Uppskov i avvaktan på anstånd	268
9.5.6	Omprövning och återkallelse av uppskov	268
9.6	Avbrytande av indrivning	269
9.7	Överklagande.....	270
9.8	Avräkning	270
9.9	Skatteverkets borgenärsroll	272
9.9.1	Uppgifterna	272
9.10	Borgenärsutredningen	273
9.11	Samordning mellan KFM och Skatteverket	274
9.11.1	Tillgångsundersökning och utmätning m.m.	274
9.11.2	Uppskov eller konkurs	275
9.11.3	Samordning vid uppskov.....	275
9.11.4	Kommunikation och medgivande till uppskov	275
9.12	Böter	276
10	Försäljning av lös egendom m.m.	279
10.1	Allmänt om försäljning	279
10.2	Tredje mans rätt vid försäljning.....	284
10.3	Försäljning på auktion.....	286
10.4	Försäljning under hand	295

10.5	Utmätt andel	296
10.6	Indrivning av utmätt fordran.....	298
10.7	Försäljning av värdepapper på VP-konto.....	299
10.8	Försäljning av viss annan egendom.....	299
10.9	Exekutiv försäljning av bostadsrätt.....	301
10.10	Tvångsförsäljning av bostadsrätt	304
10.11	Verkan av exekutiv försäljning.....	309
11	Försäljning av fast egendom m.m.....	311
11.1	Förfarandet mellan utmätning och försäljning	311
11.1.1	Beskrivning och värdering	312
11.1.2	Sysslöman	313
11.1.3	Tidpunkt för försäljning	314
11.1.4	Utsättande av auktion m.m.	315
11.1.5	Försäljning av fastighetstillbehör	317
11.2	Bevakningssammanträde.....	318
11.2.1	Sakägarförteckning	318
11.2.2	Skyddsbelopp	323
11.2.3	Anslutningsrätt	324
11.3	Auktion.....	325
11.3.1	Försäljningsvillkor	325
11.3.2	Utrop vid auktionen och prövning av bud.....	327
11.3.3	Nytt försäljningsförsök.....	329
11.3.4	Försäljning av jordbruksfastigheter.....	329
11.4	Efter auktionen.....	330
11.4.1	Betalning av köpeskillning.....	330
11.4.2	Fördelningssammanträde och vissa följder av auktion	332
11.4.3	Tillträde	334
11.5	Gemensamt intecknade fastigheter.....	336
11.5.1	Sakägarförteckning	337
11.5.2	Indragning	338
11.5.3	Prövning av buden.....	340
11.6	Underhandsförsäljning	342
11.6.1	Inledning	342
11.6.2	Handläggning fram till försäljningsuppdraget	342
11.6.3	Försäljningsuppdraget.....	343
11.6.4	Närmare om köpehandlingen och handpenningen	344
11.6.5	Slutlikvid, tillträde och köpebrev	347
11.7	Exekution i registrerat skepp och registrerat luftfartyg m.m.	347
11.7.1	Definition av skepp	348

11.7.2	Initiativ till skeppsexekution m.m.	349
11.7.3	Utlösnings- och anslutningsrätt	349
11.7.4	Åtgärder före auktion	350
11.7.5	Förhandling och sakägarförteckning	351
11.7.6	Sjöpanträtt	352
11.7.7	Skeppshypotek	353
11.7.8	Retentionsrätt	354
11.7.9	Auktion, försäljningsvillkor och fördelningssammanträde	354
11.7.10	Registrerade luftfartyg m.m.	355
11.8	Verkan av exekutiv försäljning.....	357
12	Redovisning av medel	359
12.1	Inbetalning	359
12.2	Fördelning.....	361
12.2.1	Ränta på influtna medel.....	363
12.2.2	Företrädesordningen vid fördelning	364
12.3	Kreditering.....	366
12.3.1	Avräkning.....	366
12.4	Utbetalning	367
12.4.1	Hinder mot utbetalning	368
13	Avhysning.....	371
13.1	Exekutionstitlar	372
13.2	Vilka ska avhysas?	375
13.3	Invändningar om hinder mot verkställighet.....	375
13.4	Förskott.....	377
13.5	Underrättelse och delgivning.....	378
13.6	Anstånd och uppskov	382
13.7	Avhysningsförrättningen	383
13.7.1	Förberedelser.....	383
13.7.2	Genomförandet av avhysningen.....	384
13.8	Avhysning från annat än bostad	389
13.9	Alternativa avhysningsmetoder	390
13.10	Efter avhysningen.....	392
14	Handräckning, kvarstad och betalningssäkring	397
14.1	Handräckning.....	397
14.1.1	Hinder mot verkställighet.....	399

12 Innehåll

14.1.2	Verkställighetsformer.....	400
14.1.3	Handräckning på begäran av konkursförvaltare.....	402
14.1.4	Intrångsundersökning.....	404
14.1.5	Handräckning enligt tvångsätgärdslagen.....	407
14.1.6	Handräckning i vissa andra fall.....	410
14.2	Kvarstad.....	413
14.3	Betalningssäkring.....	424
15	Återtagning.....	429
15.1	Allmänt om konsumentkreditlagen.....	430
15.2	Konsumentkreditlagens tillämpningsområde.....	430
15.3	LAN:s tillämpningsområde.....	431
15.4	Skillnader mellan KkrL och LAN.....	432
15.5	Viktiga begrepp i KkrL och LAN.....	433
15.6	Handräckning enligt KkrL.....	434
15.7	Handräckning enligt LAN.....	437
15.8	Handläggning av återtagning.....	440
15.9	Avräkning enligt KkrL.....	444
15.10	Avräkning enligt LAN.....	446
15.11	Överklagande.....	446
15.12	Verkställighet av domstolsavgörande.....	447
16	Rättelse, överklagande och skadestånd.....	449
16.1	Självrättelse.....	449
16.1.1	Olika skäl för självrättelse.....	451
16.2	Annan ändring av beslut eller åtgärd.....	452
16.3	Överklagande.....	454
16.3.1	Rätt att överklaga.....	455
16.3.2	Beslut som inte får överklagas.....	456
16.3.3	Anvisning för överklagande.....	458
16.3.4	Tider för överklagande.....	459
16.3.5	Överklagandet.....	462
16.3.6	Förfarandet vid överklagande.....	462
16.3.7	Tingsrättens beslut.....	465
16.3.8	Rättegångskostnader i överklagade utskökningsmål.....	466
16.3.9	Särskilda rättsmedel.....	467
16.4	Skadestånd.....	467

17	Kostnader och rättshjälp.....	471
17.1	Kostnader i utsökningsmål.....	471
17.2	Grundavgifter.....	473
17.2.1	Enskilda mål.....	473
17.2.2	Allmänna mål.....	474
17.2.3	Flera svarande.....	474
17.2.4	Flera sökande.....	475
17.2.5	Underhållsbidrag.....	475
17.2.6	Återbetalning av underhållsstöd.....	475
17.2.7	Flera verkställighetsformer.....	476
17.2.8	Ny exekutionstitel.....	476
17.2.9	Grundavgiftens storlek.....	476
17.3	Avgifter vid försäljning.....	476
17.4	Särskild avgift.....	477
17.5	Annan verkställighet.....	478
17.6	Säkerhetsåtgärd.....	479
17.7	Hur avgift tas ut.....	480
17.8	Rättshjälp.....	483
17.9	Verkställighet när sökanden har rättshjälp.....	485
18	Delgivning.....	487
18.1	Delgivningsmottagare.....	488
18.2	Delgivningsätt.....	490
18.3	Vanlig delgivning.....	490
18.4	Muntlig delgivning.....	493
18.5	Förenklad delgivning.....	494
18.6	Särskild delgivning med juridisk person.....	495
18.7	Stämningmannadelgivning.....	496
18.7.1	Stämningmannadelgivning när delgivningsmottagaren påträffas.....	498
18.7.2	Surrogatdelgivning.....	499
18.7.3	Spikning.....	500
18.8	Kungörelsedelgivning.....	504
18.9	Partsdelgivning.....	508
19	Offentlighet och sekretess.....	509
19.1	Utsöknings- och indrivningssekretess.....	510
19.2	Utlämnande av uppgift till enskild.....	513

19.3	Utlämnande av uppgift till annan myndighet	513
19.4	KFM:s rätt att få uppgift om tillgångar	515
19.5	KFM:s rätt att få uppgift om annat än tillgångar från annan myndighet	515
19.6	Särskilt om personliga förhållanden	518
19.7	Betalningsanmärkning.....	519
	Litteraturhänvisning.....	521
	Åbropade författningar	522
	Verkställighetsprocessen	529
	Sakregister	532

Förkortningslista

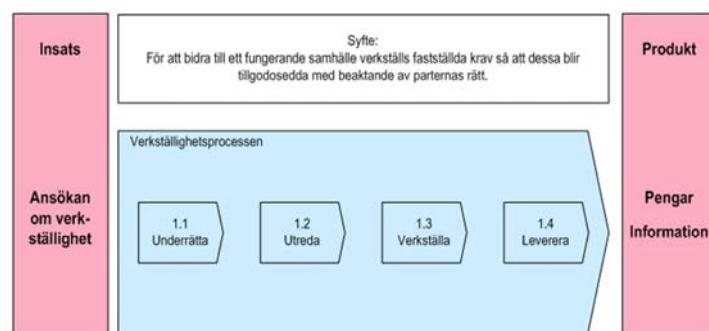
ADB	automatisk databehandling
a-mål	allmänt mål
BtsL	lag (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter
BorgF	förordning (2007:789) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter
BorgL	lag (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter
Boris	Skatteverkets it-stöd för borgenärsåtgärder
databaslagen	lag (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet
Duffex	it-stöd för fastighetsförsäljning m.m.
e-mål	enskilt mål
FAK	förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten
F-skatt	preliminär skatt som är särskilt debiterad
HD	Högsta domstolen
IF	indrivningsförordning (1993:1229)
IL	lag (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.
IND	rättsliga ställningstaganden (år 2007-2008)
indexlagen	lag (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag
INIT	verkställighetsprocessens it-stöd
JK	Justitiekanslern
JO	Justitieombudsmannen
KFM	Kronofogdemyndigheten
KFM A	Kronofogdemyndighetens allmänna råd
KFMFS	Kronofogdemyndighetens författningssamling

16 *Förkortningslista*

KFM M	Kronofogdemyndighetens meddelanden
KkrL	konsumentkreditlagen (2010:1846)
KUB IV	Utsökningsbalken En kommentar, fjärde upplagan, Walin-Gregow-Löfmarck-Millqvist-Persson
LAN	lag (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv avd. I (rättsfall från Högsta domstolen)
OSL	offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
prop.	proposition
PUL	personuppgiftslag (1998:204)
REX	redovisningssystem för exekutionsväsendet
RH	Rättsfall från hovrätterna
RIC	Rättsinformation serie C
RPSFS	Rikspolisstyrelsens författningssamling
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SUPRO	Summarisk process (betalningsföreläggande och handräckning)
SvJT	Svensk Juristtidning
UB	utsökningsbalken
UF	utsökningsförordningen (1981:981)
VER	rättsliga ställningstaganden (fr.o.m. år 2009)
VP-konto	värdepapperskonto

1 Inledning

I det här, inledande, avsnittet behandlas bl.a. parterna i utsökningsmål och indelningen i a- och e-mål, KFM:s databaser samt dokumentationen. Det mesta faller in under de tre första stegen i verkställighetsprocessen.

Ett rättssamhälle behöver någon form av verkställande myndighet. Den som har ett anspråk fastställt i en dom eller ett beslut får inte ta sig själv rätt utan behöver samhällets biträde om den som ska fullgöra en skyldighet inte gör det frivilligt. I vårt land är det Kronofogdemyndigheten (KFM) som är den verkställande myndigheten.

KFM är en statlig förvaltningsmyndighet. Av 1 kap. 9 § regeringsformen följer att förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen och vara sakliga och opartiska.

Förvaltningsmyndigheter har också en väglednings- och serviceskyldighet som regleras i förvaltningslagen. Enligt 4 § ska myndigheter lämna upplysningar, vägledning, råd och liknande hjälp till enskilda i frågor om myndighetens verksamhetsområde. Sådan hjälp ska lämnas i lämplig utsträckning med hänsyn till frågans karaktär, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Myndigheten måste förbli opartisk och vara saklig när den uppfyller sin serviceskyldighet (JO-beslut 2011-02-17 dnr. 2030-2010).

Den här boken beskriver i första hand de delar av KFM:s verksamhet som regleras av utsökningsbalken (UB), utsökningsförordningen (UF) och indrivningslagen (IL). Andra uppgifter som KFM har är bl.a. att handlägga mål i den summariska processen och ärenden om skuldsanering samt att utöva tillsyn i konkurs. KFM arbetar också med förebyggande och vägledande kommunikation.

KFM

Grunderna för KFM:s verksamhet som förvaltningsmyndighet finns i förordningen med instruktion för Kronofogdemyndigheten.

KFM är en s.k. enrådighetsmyndighet. Det innebär att verksamheten leds av en myndighetschef – rikskronofogden. Rikskronofogdens ställföreträdare är biträdande rikskronofogden. Dessutom finns ett insynsråd som ska ge myndighetschefen råd.

Verksamheten består av flera olika processer varav verkställighet är den ojämförligt största. Myndighetens huvudkontor finns i Sundbyberg. KFM ska utfärda föreskrifter när det finns en sådan befogenhet i en författning. KFM ska också genom allmänna råd och uttalanden verka för lagenlighet, följdriktig-

het och enhetlighet vid rättstillämpningen. KFM tar även fram ställningstaganden i principiella frågor när det saknas svar i en rättsfråga eller när rättsläget är oklart. Myndigheten upprättar en verksamhetsplan för varje år.

Ett mål om verkställighet handläggs av en kronofogde eller någon annan tjänsteman. Den som handlägger ett mål kallas förrättningsman. KFM:s delegationsordning anger vilken kompetens som krävs för olika beslut enligt utsökningsbalken och utsökningsförordningen. I KFM:s arbetsordning beskrivs hur det löpande arbetet utförs inom verkställighetsprocessen.

Motverka brottslighet

KFM har också till uppgift att motverka brottslighet. I samverkan med andra myndigheter deltar KFM aktivt för att på olika sätt bidra vid bekämpningen av ekonomisk brottslighet och grov organiserad brottslighet.

När KFM i verkställighetsarbetet upptäcker att brott kan misstänkas finns det ofta anledning att göra en brottsanmälan. Detta gäller i första hand brott som rör det egna verksamhetsområdet. I 19 kap. 1 § UF föreskrivs att KFM bör göra en anmälan till polismyndighet eller åklagare om en gäldenär eller svarande kan misstänkas för bl.a. överträdelse av myndighets bud eller hindrande av förrättning (17 kap. 13 § brottsbalken) eller något annat brott som rör verkställigheten. Vidare har KFM enligt 24 § tredje stycket lagen om näringsförbud en skyldighet att anmäla misstankar om överträdelse.

1.1 Mål om verkställighet och parterna

Ett mål om verkställighet enligt utsökningsbalken kallas för utsökningsmål (1 kap. 3 § UB). KFM handlägger också andra mål om verkställighet enligt annan lagstiftning. Som exempel kan nämnas mål om handräckning för återtagning av varor som sålts på kredit och verkställighet av betalningssäkringar. Andra exempel är verkställighet enligt tvångsätgärdslagen samt tvångsförsäljning av bostadsrätter. För dessa mål tillämpas utsökningsbalken i den mån det har särskilt föreskrivits i den aktuella lagstiftningen (konsumentkreditlagen osv.) eller 18 kap. UF.

Sökande

Ett utsökningsmål uppkommer när någon ansöker om verkställighet av ett anspråk mot någon annan. Det innebär att det är fråga om ett tvåpartsförhållande. Den som begär verkställighet kallas i utsökningsbalken för sökande. När anspråket gäller betalningsskyldighet kan sökanden också kallas borgenär.

En sökande behöver bevisa sin behörighet att vara part, t.ex. att han har rättshandlingsförmåga, bara om KFM anser att det behövs (2 kap. 6 § UB). En annan fråga är om sökanden är rätt part för det anspråk som åberopas i målet, dvs. har saklegitimation.

Svarande/gäldenär Den som verkställigheten söks mot kallas svarande eller – om anspråket gäller betalningsskyldighet – gäldenär.

Ombud Både sökanden och svaranden kan anlita ett ombud. KFM behöver i regel inte kräva in en fullmakt för ett ombud annat än om KFM ska betala ut pengar till ombudet. I så fall måste KFM kräva in en fullmakt i original för ombudet. Av fullmakten måste det klart framgå att ombudet har rätt att ta emot pengar för partens räkning.

Tredje man och sakägare Om någon annan än sökanden och svaranden blir inblandad i ett utsökningsmål kallas han tredje man. KFM kan t.ex. utmäta en fordran som gäldenären har hos en annan person. Den som är skyldig gäldenären pengar är i detta fall tredje man och kan också kallas sekundogäldenär. Parterna och tredje männen kallas gemensamt för sakägare.

1.2 KFM:s behörighet och arbetsfördelning

KFM:s behörighet att utföra exekutiva åtgärder gäller bara Sverige.

KFM har alltså inte befogenhet att utföra exekutiva åtgärder i utlandet. Från den regeln gör man dock undantag för svenskregistrerade skepp (avsnitt 4.6). Om det i ett enskilt mål har konstaterats att det inte går att verkställa i Sverige ska målet återredovisas. Det är sedan upp till sökanden att avgöra om han vill utföra åtgärder för att driva in fordringen i utlandet, om gäldenären vistas eller egendom finns där. Om det med anledning av ansökan framgår att KFM över huvud inte är behörig att handlägga målet, ska ansökan avvisas av det skälet (KUB IV s. 137). För allmänna mål, se avsnitt 9.

Eftersom KFM är en enda myndighet kan en ansökan om verkställighet i ett enskilt utsökningsmål lämnas in till vilket kontor som helst. Det är sedan en intern angelägenhet att se till att ansökningen kommer till rätt kontor. Ett utsökningsmål handläggs normalt av ett kontor inom det geografiska område där svaranden har sitt hemvist. Det går också att verkställa där egendom som tillhör svaranden finns eller på något annat

lämpligt ställe. Försäljning av fast egendom, tomträtter och bostadsrätter sker normalt där de är geografiskt belägna.

1.3 Allmänna och enskilda mål

Vid KFM skiljer man mellan två typer av mål: allmänna (a-mål) och enskilda (e-mål). Allmänna mål gäller offentlighetsrättsliga fordringar som det allmänna – staten eller en kommun – har. Alla andra mål är enskilda.

Allmänna mål

Begreppen allmänna och enskilda mål definieras i 1 kap. 6 § UB. Med a-mål avses mål som gäller

- böter och viten
- skatt, tull eller avgifter som tillkommer staten som får utsökas utan föregående dom
- andra belopp som staten, landsting eller kommuner får ta ut och som enligt lag eller regeringens föreskrifter utgör allmänna mål.

Även i 1 kap. 2 § UF räknas upp ett mycket stort antal fordringar som får tas ut på samma sätt som de i 1 kap. 6 § UB. Det gäller t.ex. belopp som har förklarats förverkade, vissa rättshjälpskostnader och avgifter enligt plan- och bygglagen.

Enskilda mål

Andra mål än de som räknas upp ovan är enskilda mål.

Enskilda mål gäller bl.a. obetalda underhållsbidrag, lån, hyror och andra räkningar, avhysningar (vräkningar) och återtagningar av avbetalningsgods. I enskilda mål ligger oftast en dom eller ett beslut grund för verkställigheten. Exempel på sådana domar eller beslut finns i avsnitt 2.

Stat och kommun kan vara borgenärer även i enskilda mål, t.ex. vid olika slags avgifter till staten, kommuner eller landsting. Genom t.ex. de affärsdrivande verken uppträder staten ofta som sökande i e-mål. Om staten har tilldömts skadestånd är det också en fordran som handläggs som ett e-mål.

Skillnad mellan a- och e-mål

Vid handläggningen av a-mål gäller många undantagsbestämmelser i utskökningsbalken. Bestämmelserna finns i slutet av flera kapitel. Ofta innebär bestämmelsen att en eller flera tidigare paragrafer i kapitlet inte gäller vid handläggningen av a-mål. Vid handläggning av a-mål måste man alltså kontrollera i slutet av det aktuella kapitlet om några bestämmelser inte är tillämpliga. Det finns också bestämmelser om att KFM företräder sökanden i a-mål. Läs mer om det i avsnitt 9.

1.4 Jäv mot förrättningsman

En förrättningsman får inte handlägga ett utskökningsmål om han själv eller någon närstående till honom har intresse av utgången. Enligt 1 kap. 4 § UB ska KFM tillämpa jävsbestämmelserna i 4 kap. 13 § rättegångsbalken.

Den förrättningsman som känner till något som kan ge anledning till jäv är skyldig att självant anmäla det till KFM (1 kap. 5 § UB). KFM ska då snarast besluta i frågan. Innan saken är avgjord får förrättningsmannen bara vidta sådana åtgärder som inte kan vänta tills någon annan tagit över handläggningen.

Att en förrättningsman tidigare handlagt ett mål mot en svarande är inte i sig jävsgrundande för handläggning av nya mål mot svaranden.

Generellt bör en förrättningsman av försiktighetsskäl undvika situationer där hans opartiskhet rimligen kan ifrågasättas, t.ex. därför att han på ett eller annat sätt känner någon av parterna. Det kan t.ex. handla om när en granne, en bekant eller en närstående är inblandad, och det oavsett om handläggningen rör en fysisk eller juridisk person.

1.5 Tolk och översättning

KFM kan anlita tolk om det behövs (2 kap. 8 § UB). Tolkningen kan ske till eller från svenska språket eller vara hjälp åt någon som är hörsel- eller talskadad. När det finns medarbetare hos KFM som har de språkkunskaper som krävs bör tolkningen kunna utföras internt. Om den möjligheten inte finns får man anlita professionell tolk. I utskökningsbalken finns inga krav på att en tolk behöver avlägga en ed eller försäkran. Det finns inte heller några bestämmelser om jäv för tolkar i utskökningsmål. Lagen om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare innehåller dock regler som borde kunna tillämpas på den som KFM anlitar för dessa uppdrag. Genom en statlig upphandling finns det avropsavtal för tolkförmedling som gäller även KFM.

När det gäller **översättning av handlingar** hänvisar utskökningsbalken till reglerna i 33 kap. 9 § rättegångsbalken. Det innebär att en handling aldrig får avvisas eller lämnas utan åtgärd bara för att den inte är skriven på svenska. De innebär också att KFM vid behov får översätta handlingar. Även i detta fall kan det finnas egen personal som har språkkunskaper nog

för att innehållet i handlingen ska kunna begripas. Om inte, har KFM två möjligheter. Den ena är att uppmana parten att översätta handlingen. Det bör främst bli aktuellt om parten yrkesmässigt uppträder som sökande och kan antas ha resurser för att klara översättningskostnaden. Den andra möjligheten är att KFM anlitar en professionell översättare. Om den som lämnar in handlingen på ett annat språk inte har råd med översättning är KFM hänvisad att låta översätta handlingen. Skrivelser på danska eller norska ska alltid accepteras.

Kostnaderna för såväl tolkning som översättning av handlingar betalas med allmänna medel. Taxan för tolkning hos KFM fastställs årligen genom Domstolsverkets tolktaxa. För översättning finns ingen motsvarande taxa, utan översättaren ska ha ”skäligen ersättning”. Det är därför lämpligt att i förväg upphandla eller avtala om ersättningen.

1.6 Utsöknings- och indrivningsdatabasen

I lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet (databaslagen) och i förordningen med samma rubrik regleras användningen av personuppgifter och andra uppgifter i KFM:s olika databaser. För personuppgifter ersätter databaslagen bestämmelserna i personuppgiftslagen (PUL). Bestämmelserna i PUL gäller dock i rätt stor utsträckning även personuppgifter i KFM:s databaser, genom att databaslagen hänvisar till PUL.

IT-stödet i verkställighetsprocessen lämnas genom systemen REX och INIT. Det ursprungliga systemet, REX, är ett renodlat ADB-register, medan INIT ger stöd även vid själva handläggningen. När INIT är färdigutvecklat kommer det att ha ersatt de funktioner som i dag finns i REX. Till stöd för försäljningen av fastigheter och bostadsrätter finns ett särskilt system som kallas Duffex. Vissa ärenden inom verkställighetsprocessen, exempelvis ansökningar om betalningssäkring och tillsyn över näringsförbud, registreras för närvarande i myndighetens allmänna diarium, Diarätt. I den delen är alltså även Diarätt en del av IT-stödet i verkställighetsprocessen. Databaslagens bestämmelser om utsöknings- och indrivningsdatabasen finns i 2 kap. och omfattar samtliga dessa system.

Innehållet i REX och INIT

För varje gäldenär registreras personnummer/organisationsnummer, namn, adress och civilstånd samt information om ifall gäldenären driver näringsverksamhet.

För varje skuld finns uppgift om belopp, om vad skulden gäller (medelsslag, period) m.m. I enskilda mål finns information om när och av vilken domstol eller myndighet skulden fastställts, sökandens namn och adress, vilken verkställighet som sökts m.m.

Uppgifter om åtgärder som KFM utfört registreras också, t.ex. utmätningar eller avbetalningsplaner. I anmärkningskolumnen registreras också en sekretessmarkering (SEKR), om uppgifterna om målet inte är offentliga utan måste sekretessprövas när någon vill ha ut dem.

Terminalåtkomst

Uppgifterna i REX och INIT är tillgängliga genom terminal för KFM:s personal. Dessutom har Skatteverket, Tullverket och Säkerhetspolisen terminalåtkomst till vissa av dessa uppgifter.

Gallring

Uppgifterna ska gallras när de inte behövs längre i verksamheten och senast fem år från det att utsokningsmålet avslutades.

Rättelse och skadestånd

Felaktiga eller missvisande uppgifter ska inte finnas i utsoknings- och indrivningsdatabasen. KFM ska enligt 3 kap. 3 a § databaslagen på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna uppgifter som

- inte har behandlats enligt databaslagen eller anslutande författningar eller
- är missvisande i fråga om den registrerades vilja eller förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser.

Reglerna om rättelser ska tillämpas på uppgifter om både fysiska och juridiska personer och avlidna. Om KFM inte finner skäl att rätta uppgiften kan den registrerade överklaga KFM:s beslut till en allmän förvaltningsdomstol.

Ärenden om rättelser av uppgifter i utsoknings- och indrivningsdatabasen handläggs för hela riket av ett särskilt team i Visby. Läs mer om rättelser i Rättsligt PM – Rättelser av uppgifter i Kronofogdemyndighetens databaser.

En uppgift om en fysisk person som behandlats i strid med databaslagen medför skyldighet för staten att betala skadestånd. Skadeståndet kan gälla både en förmögenhetsskada och ersättning för den kränkning av den personliga integriteten som felet kan ha orsakat. Staten har ett strikt ansvar för dessa skador, se 48 § PUL. För missvisande uppgifter enligt 3 kap. 3 a § p. 2 databaslagen, eller felaktiga uppgifter om en juridisk person, gäller att staten kan bli skadeståndsskyldig för en

förmögenhetsskada enligt skadeståndslagen om KFM registrerat uppgiften genom ett fel eller en försummelse.

1.7 Dokumentation

KFM:s dokumentation innebär att

- allmänna handlingar diarieförs
- beslut och åtgärder och skälen för dem antecknas
- muntlig information som lämnas till myndigheten antecknas
- protokoll eller anteckningar förs vid förrättningar.

KFM är skyldig att dokumentera sin handläggning. Att dokumentationen sköts på ett omsorgsfullt sätt är viktigt för att arbetet inom verkställighetsprocessen ska fungera rationellt. En förrättningsman som inte har handlagt ett mål ska enkelt kunna hitta de uppgifter som finns om gäldenären och se vilka åtgärder som redan har utförts. Dokumentationen är också en förutsättning för att parter och andra ska kunna få den insyn i verksamheten som är föreskriven. En korrekt dokumentation är dessutom värdefull om handläggningen efteråt ifrågasätts. Dokumentationen kan t.ex. få avgörande betydelse när ett skadeståndsyrkande prövas.

I handledningen Riktlinje för dokumentation finns allmänna riktlinjer för dokumentationen. Till de generella kraven för en korrekt dokumentation hör

- att dokumentationen ska göras omgående
- att beslut är väl motiverade och dokumenterade
- att språket är enkelt, vårdat och begripligt
- att interna förkortningar och icke vedertagna förkortningar inte används samt
- att värderande uttryck inte används.

Det mesta av dokumentationen görs numera i INIT. Där skapas och registreras bl.a. förfrågningar om gäldenärens ekonomiska förhållanden, andra åtgärder som utförts under utredningen, beräkningar av förbehållsbelopp, utmätningsbeslut och utredningsrapporter. Även tillgångar som hittats under utredningen

registreras, och man noterar också den bedömning som görs av om tillgången går att utmäta. INIT har en särskild arbetsyta för handläggarnoteringar. Den används för löpande dokumentation av sådant som inte registreras på något annat sätt. Noteringarna ska rubrik sättas för att gå att överblicka. Det finns olika rubriker att välja mellan, bl.a. förrättningsinformation, borgenärsåtgärd och tillgångsundersökning. I INIT går det också att få fram en journal som visar alla registrerade händelser i kronologisk ordning.

För att åstadkomma gemensamma och enhetliga rutiner vid dokumentationen i INIT har KFM tagit fram handledningen Dokumentation i INIT.

Inkommande och expedierade handlingar ska arkiveras. I den utsträckning som KFM inte för manuella gäldenärsjournaler eller motsvarande ska handlingarna arkiveras i buntar. Samtliga handlingar som registrerats en viss dag i INIT samlas i samma bunt. Vissa mål undantas från buntarkivering, t.ex. vid avhysning eller handräckning. Undantaget gäller även handlingar som är specifika för ett enskilt mål som i stället för att buntarkiveras skickas till det aktuella inregistreringsteamet, t.ex. ett meddelande om inbetalning. Mer information om hur buntarkivering går till finns i Handledning för buntarkivering.

Diarieföring

Av 5 kap. 1 § OSL följer att allmänna handlingar måste diarieföras. Det gäller både handlingar som KFM har fått in och handlingar som KFM upprättat själv. Syftet med bestämmelsen är att det ska vara möjligt att få den insyn i myndighetsutövningen som offentlighetsprincipen i tryckfrihetsförordningen förutsätter. Handlingar som inte är sekretessbelagda kan i stället ordnas så att man utan svårighet kan fastställa om de har kommit in eller upprättats. Det alternativet används dock inte i verkställighetsprocessen.

Skyldigheten att diarieföra allmänna handlingar gäller inte handlingar som har liten (ringa) betydelse för myndighetens verksamhet. Till dem kan man som regel räkna anonyma skrifter och skrifter med meningslöst eller obegripligt innehåll som kommer in från enskilda (prop.1979/80:2 del A s. 356 f.).

För e-post gäller samma regler som för pappershandlingar. Handläggaren måste alltså ta ställning till om ett skickat eller mottaget e-brev ska betraktas som en allmän handling. I det senare fallet ska det skrivas ut på papper och arkiveras. Innehållet i ett utgående eller inkommande e-brev kan även överföras till INIT eller Duffex som en handläggarnotering. Det

Anteckning av beslut, åtgärder och muntliga uppgifter

bör göras om uppgifterna behövs där för handläggningen av ett mål eller ärende.

Det är naturligtvis inte möjligt eller ens lämpligt att anteckna allt som händer under handläggningen. Men alla beslut och åtgärder som påverkar målet måste framgå av dokumentationen och vara väl motiverade. Andra uppgifter som behövs för att man ska kunna följa ärendets gång ska också framgå. JO har kritiserat myndigheten för att den inte har dokumenterat efterforskningsåtgärder korrekt (beslut 2009-11-19 dnr. 1693-2009).

Enligt 15 § förvaltningslagen är en myndighet skyldig att dokumentera information som den får muntligt. Den här bestämmelsen gäller inte i KFM:s exekutiva verksamhet, men bör ändå ligga till grund för dokumentationsrutinerna. Skyldigheten är begränsad till uppgifter som kan ha betydelse för utgången av ärendet. Ovidkommande uppgifter ska alltså inte antecknas.

Som framgått tidigare görs dokumentationen av tillgångsundersökningen i huvudsak i INIT.

Protokoll vid utmätning och annan verkställighet

Huvudregeln om protokoll i den exekutiva verksamheten finns i 3 kap. 10 § UF. Regeln innebär ett omfattande krav på att protokoll ska upprättas vid förrättningar. Kravet är ovillkorligt när egendom utmäts vid en fältförrättning, när en svarande avhyses eller KFM utför någon annan ingripande åtgärd.

Om det är möjligt ska protokollet sättas upp efterhand som förrättningen fortgår. I praktiken är detta svårt. I 3 kap. 12 § UF medges därför att minnesanteckningar förs och att protokollet upprättas så snart som möjligt sedan förrättningen avslutats.

Det stöd som INIT ger för åtgärden att utmäta fast eller lös egendom vid utmätningsförrättningar utgår från att protokoll kan upprättas i efterhand. Alla uppgifter som ska ingå i protokoll från förrättningar där en sådan utmätning gjorts registreras i INIT, och det finns en särskild funktion för att skriva ut protokoll.

Bestämmelserna om vilka uppgifter protokollet ska innehålla finns i 3 kap. 11 § UF. När en utmätning görs utanför kontoret, och gäldenären är närvarande, brukar förrättningsmannen upprätta ett utmätningsbevis. Beviset används för att delge gäldenären det beslut som fattas vid förrättningen (6 kap. 9 § UF). Utmätningsbeviset kan dock inte ersätta protokollet.

Syftet med protokollet är att redogöra för det som händer under förrättningen. En person som inte har varit med vid förrättningen ska alltså i efterhand kunna utläsa av protokollet vad som har hänt och varför åtgärder utförts eller inte. Detta synsätt ska vara vägledande för förrättningsmannen när han bestämmer vilka uppgifter som ska tas med i protokollet.

Till en början ska protokollet ange tid och plats för förrättningen och vad syftet med den är, t.ex. utmätning, kvarstad eller avhysning. Protokollet ska också ange vilken exekutionstitel som ligger till grund för verkställigheten. Vidare ska protokollet ange parternas namn samt om de är närvarande eller inte. Man bör också anteckna övriga närvarandes namn och funktion i protokollet.

Om förrättningen görs i en bostad utan att svaranden är på plats, och om en låssmed har anlåtats, ska det framgå av protokollet om svaranden har underrättats om förrättningen och varför det finns skäl att tro att han håller sig undan eller om det finns andra särskilda skäl för att genomföra förrättningen med låssmed (2 kap. 17 § UB). Det kanske framgår att gäldenären är i sin bostad men att han vägrar öppna dörren. Om den uppgiften registreras förklarar noteringen i protokollet utan vidare användningen av tvångsmedel.

Utsökningsbalken förutsätter att parterna är en viktig källa för information för handläggningen. Vid förrättningen kan svaranden invända mot verkställigheten som sådan, t.ex. att exekutionsfordringen har preskriberats eller ett nytt hyresförhållande har uppkommit. Gäldenären kan också invända att egendom som KFM hittat inte tillhör honom eller att den är beneficieegendom. Alla uppgifter av detta slag måste noggrant tas in i protokollet tillsammans med uppgift om eventuella bevis som kan ha lämnats in.

Det är viktigt att den rättsliga grunden för verkställigheten framgår av utmättningsbeslutet. Det är inte tillräckligt att bara hänvisa till någon av bestämmelserna i 4 kap. 17–19 §§ UB. Om det anses utrett att egendom tillhör gäldenären, ska KFM redogöra för utredningen i beslutet. Om egendom utmäts på grund av besittningspresumtion, ska beslutet beskriva hur besittningssituationen var vid förrättningen. Om gäldenären har invänt mot verkställigheten i något avseende, måste det framgå av protokollet hur förrättningsmannen har bedömt frågan som invändningen gällt. Vid registreringen i INIT används samma formulär för själva beslutet som för proto-

kollsuppgifterna. Genom ett fritextfält finns det utrymme för en utförlig, kompletterande beslutstext. Textfältet för övriga upplysningar i protokollsuppgifterna kan också användas för att ge den bakgrund som behövs för verkställighetsåtgärden.

Beslut om avhysning är enklare att utforma, men i avhysningsmål fattas det i regel en hel del handläggningsbeslut, t.ex. om avhysningsgods, som måste dokumenteras i protokollet.

Protokoll behöver inte upprättas

I vissa situationer behöver KFM inte upprätta något protokoll. Ett exempel är när en förrättning hålls i KFM:s lokaler utan att parterna är närvarande, t.ex. vid löneutmätning. I stället skriver man då ett särskilt beslut där det står vad saken gäller och hur beslutet kan överklagas.

KFM behöver inte heller upprätta protokoll när man håller en förrättning utan att utföra någon verkställighetsåtgärd. Ett exempel är när gäldenären saknar utmätningbara tillgångar eller när svaranden har flyttat frivilligt före avhysningsförrättningen. I praktiken förekommer det att protokoll upprättas i det sistnämnda fallet trots att verkställighet inte får ske. I protokollet antecknar man då att svaranden har flyttat.

Slutligen behöver man inte upprätta protokoll vid enkla förrättningar med verkställighet. Då krävs dock i stället att KFM antecknar på lämpligt sätt (3 kap. 13 § UF).

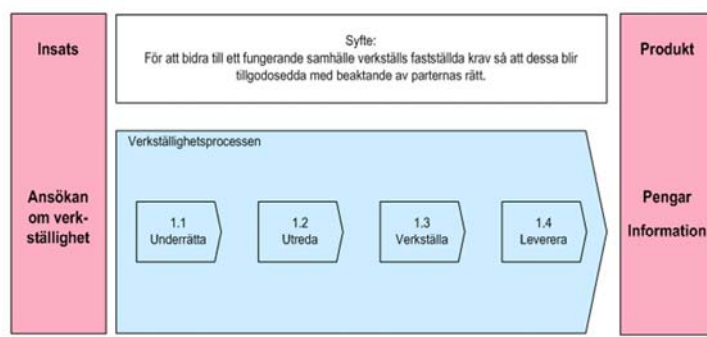
INIT:s rutin för egendomsutmätning utgår från att man alltid upprättar ett protokoll.

Särregleringar

På många håll i utsökningsförordningen finns bestämmelser för protokollets innehåll vid olika slags förrättningar, t.ex. förhör, försäljning och fördelning. Reglerna kommer att behandlas i det avsnitt där förrättningen behandlas.

2 Förutsättningar för verkställighet

Avsnittet tar upp ansökningsförfarandet, exekutionstitlar, preskription och annat som rör förutsättningarna för verkställighet. Det handlar alltså om frågor som normalt blir aktuella i processteget Underrätta.

2.1 Ansökan

För att KFM ska kunna verkställa måste det finnas ett mål. För det krävs i sin tur att en sökande ansökt om verkställighet. En ansökan kan göras muntligen eller skriftligen. Efter tillstånd av KFM kan ansökan också göras elektroniskt, en s.k. bandansökan. En skriftlig ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller dennes ombud. En ansökan om verkställighet av ett kvarstadsbeslut kan skickas till KFM per fax (15 kap. 2 § UF). Vid en muntlig ansökan bör sökanden inställa sig hos KFM som hjälper till att fylla i ansökan. Rent praktiskt använder man sig av den ansökningsblankett som finns hos KFM och ber sökanden underteckna den.

Ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning verkställs självant av KFM om inte sökanden i ansökan har angett att han inte vill ha verkställighet. En ansökan om verkställighet anses annars automatiskt gjord när utslaget meddelas (2 kap. 1 § tredje stycket UB).

Av utsökningsförordningen framgår det i detalj vad en ansökan ska innehålla (2 kap. 2 § UF).

I sin ansökan måste sökanden ange den åtgärd som han vill att KFM ska utföra, t.ex. utmätning, avhysning, kvarstad eller handräckning. Sökanden ska lämna in det avgörande som ska verkställas.

I utsökningslagstiftningen kallas den förpliktelse som finns i en dom eller ett beslut för exekutionstitel. Detta begrepp används också för den skriftliga handling som innehåller en eller flera förpliktelser, t.ex. en dom eller ett beslut. Begreppet exekutionstitel har alltså två betydelser: förpliktelsen respektive den handling som förpliktelsen finns i. I utsökningsbalken är det själva förpliktelsen som avses med begreppet exekutionstitel om inget annat framgår av sammanhanget (prop. 1980/81:8 s. 281 ff.).

Exekutionstiteln ska ges in till KFM. Vissa undantag från det kravet finns. När ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande verkställs genast finns exekutionstiteln redan hos KFM och behöver inte ges in av sökanden. På samma sätt är det om man vid en ansökan via ett elektroniskt medium kan hänvisa till ett utslag som är meddelat i den summariska processen. Vidare skickar domstolar/åklagarmyndigheter domar och strafförelägganden som innehåller skadestånd i brottmål till KFM. En sökande behöver då bara hänvisa till dem.

Om sökandens fordran grundas på ett löpande fordringsbevis eller motsvarande ska det bifogas ansökan i original (2 kap. 2 § andra stycket UB). Om sökanden stämmer överens med borgenären i exekutionstiteln kan KFM utgå ifrån att det är rätt borgenär som ansöker om verkställighet. Om fordran i exekutionstiteln är överläten måste den som ansöker om verkställighet visa KFM att han förvärvat fordran, prop. 1980/81:8 s. 206.

Överlåtelsekedja

Vid överlättna enkla fordringar och skuldebrev till en viss man eller order ska en skriftlig sammanhängande kedja av överlåtelseavtal lämnas in till KFM för att sökanden ska beviljas verkställighet. Överlåtelsekedjan ska omfatta samtliga överlåtelseavtal från exekutionstiteln fram till den som ansöker om verkställighet. De överlåtelseavtal och i förekommande fall avtalsbilagor som skickas in ska vara bestyrkta.

En enkel fordran eller ett orderskuldebrev kan överlätas in blanco eller till innehavaren. Överlåtelser som gjorts fram till

in blanco-överlåtelsen ska lämnas in. Motsvarande gäller om en enkel fordran eller ett orderskuldebrev har överlåtits till innehavaren. Det spelar i detta sammanhang ingen roll att exekutionstiteln har en annan sökande än den som skickar in innehavar-/inblancoskuldebrevet för verkställighet.

Om sökanden inte ger in handlingar som styrker förvärvet ska ansökan kompletteras. Om sökanden efter komplettering inte kan visa sin rätt till en fordran i exekutionstiteln ska KFM avvisa ansökan om verkställighet.

Deponering av överlåtelseavtal

Ingivare har möjlighet att deponera bestyrkta kopior hos KFM av överlåtelseavtal som inkluderar två eller flera fordringar. Ingivna överlåtelseavtal får ett ärendenummer och kontrolleras. När avtalen har godkänts behöver de inte skickas in vid ansökan om verkställighet, utan det räcker med en hänvisning till de deponerade avtalen och deras ärendenummer.

Ett överlåtelseavtal kan deponeras utan att det finns något aktuellt mål om verkställighet hos KFM.

Avvisning/avslag

Om en ansökan är bristfällig ska sökanden få möjlighet att komplettera den. Innan man avvisar en ansökan ska sökanden informeras om att ansökan kan komma att avvisas om en begärd komplettering inte kommer in (2 kap. 8 § UF). KFM tar inte ut någon grundavgift om ansökan avvisas.

Ett avvisningsbeslut fattas när det finns en väsentlig formell brist i en ansökan om verkställighet, 2 kap. 5 § UB (prop. 1980/81:8 s. 213). Om det t.ex. finns anledning att tro att ett skriftligt fordringsbevis har utfärdats, och det är oklart om handlingen är ett löpande eller enkelt skuldebrev, ska KFM begära en komplettering av sökanden där det ska framgå att ansökan kan komma att avvisas.

Om sökanden hävdar att fordran grundas på ett enkelt skuldebrev bör uppgiften som regel godtas, NJA 2007 N 70.

KFM kan pröva en sökandes rätt till verkställighet under hela förfarandet. Det innebär att en ansökan om verkställighet kan avvisas även om verkställigheten börjat.

Om ansökan innehåller något materiellt fel, t.ex. att borgenären begär högre ränta än vad som framgår av exekutionstiteln, ska KFM inte avvisa ansökan utan avslå den del av den som saknar täckning i exekutionstiteln. Det går även att besluta om avslag under handläggningens gång om det uppstår något hinder mot att verkställa, t.ex. efter en invändning mot verkställighet

enligt 3 kap. 21 § UB. Se avsnitt 17.2.1 om att ta ut grundavgift när det finns hinder mot verkställighet.

2.2 Fastställelse/fullgörelse

För att KFM ska kunna verkställa ansökan måste det avgörande som sökanden hänvisar till innehålla en förpliktelse. Förpliktelsen ska gälla egendom, t.ex. vara en betalningsförpliktelse eller en förpliktelse om att flytta med sitt bohag. Förpliktelser som omedelbart tar sikte på någons person faller utanför utsökningsbalkens tillämpningsområde, t.ex. förpliktelser om umgängesrätt med barn. Sådana förpliktelser verkställs inte av KFM.

Ett avgörande som enbart innehåller ett fastställande av ett visst rättsförhållande kan inte verkställas (NJA 1993 s. 99).

I NJA 1985 s. 140 fann HD att en dom i ett tvistemål som enbart gällde klander av en bodelning inte kunde ligga till grund för utmätning. Mannen hade fått bodelningen jämkad så att han var berättigad till att få en skifteslikvid av kvinnan. Tvisten gällde dock endast fastställelse av hur boet skulle delas mellan de frånskilda makarna och inte betalningsskyldigheten för någondera av dem. Domslutet innehöll inte någon förpliktelse för kvinnan att betala och därför kunde KFM inte verkställa det som mannen hade att fordra av henne.

I NJA 2008 s. 792, som också rörde klander av en bodelning, fanns däremot en förpliktelse som kunde verkställas. Av domslutet framgick att A skulle ge X kr till B i skifteslikvid. HD uttalade att inget torde hindra att en klandertalan kombinerades med ett yrkande om fullgörelse och att ett domslut i en sådan process kan innefatta en betalningsförpliktelse som medför att domen liknar en fullgörelsedom. I det aktuella fallet hade klandertalan ursprungligen bara haft som syfte att ändra bodelningen, men parterna hade under processen ingått en förlikning innehållande en förpliktelse. Den stadfästa förlikningen kom därmed att utgöra en exekutionstitel som gick att verkställa.

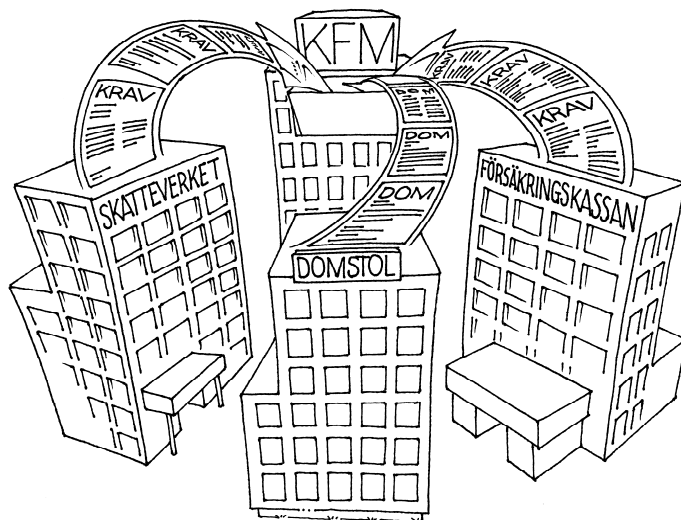
Man skiljer alltså mellan avgöranden som innehåller en skyldighet för en part att fullgöra någonting – som alltså kan verkställas – och avgöranden som bara fastställer ett rättsförhållande. Skillnaden framgår av domslutets eller beslutets utformning. Ofta står just orden *förplikta* eller *fastställa* i avgörandet. Det viktiga är dock inte vilka ord som används utan avgörandets verkliga innebörd. En dom kan innehålla både en

fastställelse av ett rättsförhållande och en förpliktelse för en part att göra någonting. Det är bara den senare delen som har betydelse för verkställigheten.

Ett beslut om kvarstad och andra säkerhetsåtgärder innehåller ingen förpliktelse. I utsökningsbalken är det dock särskilt angivet att ett sådant beslut också får verkställas av KFM (1 kap. 1 § UB).

2.3 Exekutionstitlar

Nedan beskrivs de vanligaste exekutionstitlarna i enskilda respektive allmänna mål. Om exekutionstitlar vid avhysning, se också avsnitt 13.1.

En exekutionstitel kan innehålla antingen en förpliktelse för gäldenären att betala eller en förpliktelse att göra eller underlåta något (ibland kan exekutionstiteln innehålla bägge typerna av förpliktelser). Möjligheten att verkställa innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft varierar beroende på om den gäller betalning eller något annat och vilken typ av exekutionstitel det är.

Om en exekutionstitel som innehåller betalningsskyldighet inte har vunnit laga kraft kan verkställigheten, beroende på vilket slags exekutionstitel det gäller, vara begränsad till endast utmätning eller till utmätning och försäljning. Om den får verkställas obegränsat kan utmätning, försäljning och redovisning av influtna medel ske.

Laga kraft

Laga kraft innebär att en exekutionstitel inte längre kan överklagas på grund av att tiden inom vilken man kan begära ändring har passerats och att de normala möjligheterna till ändring är uttömda. För att få veta om en exekutionstitel har vunnit laga kraft kan man begära ett lagakraftbevis hos den domstol eller myndighet som meddelat exekutionstiteln. Vanligtvis finns det angivet i domen eller beslutet om hur och inom vilken tid man kan överklaga.

Här följer en kortfattad redogörelse för inom vilken tid de vanligaste exekutionstitlarna ska överklagas för att de inte ska vinna laga kraft.

- En tingsrätts dom eller beslut ska överklagas inom tre veckor från dagen då domen eller beslutet meddelades (50 kap. 1 § respektive 52 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken).
- En hovrätts dom eller beslut ska överklagas inom fyra veckor från den dag domen eller beslutet meddelades (55 kap. 1 § respektive 56 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken).
- En dom eller ett beslut som meddelats av HD kan inte överklagas och vinner därför omedelbart laga kraft.
- För att ett utslag om betalningsföreläggande och vanlig handräckning inte ska vinna laga kraft måste man begära återvinning inom en månad från dagen för utslaget (53 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning). Om ett utslag har meddelats i ett mål om särskild handräckning vinner det laga kraft om man inte överklagar inom tre veckor från dagen för utslaget (55 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning).
- I fråga om tredskodom ska man begära återvinning inom en månad från att domen meddelades (44 kap. 9 § rättegångsbalken).

Om en tredskodom har meddelats efter en begäran om återvinning av ett utslag eller en tredskodom har man inte rätt till ytterligare en återvinning (44 kap. 10 § rättegångsbalken).

En uppräknig av de olika typerna av exekutionstitlar och vad som krävs för att de ska få verkställas finns i 3 kap. 1–20 §§ UB.

Enligt 3 kap. utsökningsbalken får vissa exekutionstitlar verkställas, såsom **lagakraftägande domar** och vissa andra som

får verkställas **genast**. Uttrycket ”såsom lagakraftägande dom” innebär att målet får verkställas med utmätning, försäljning och redovisning. ”Genast” innebär som regel att det går att utmäta men att man ska avvakta med vidare verkställighet, se vidare Gregow s. 65 ff.

Lagakraftvunnen dom på betalningsskyldighet

En dom som har vunnit laga kraft får verkställas utan några särskilda villkor, och verkställigheten får slutföras med försäljning och redovisning av medel. Om en dom överklagas endast till viss del är huvudregeln att domen i övriga delar får verkställas som lagakraftvunnen när det är praktiskt möjligt (3 kap. 3 § UB).

Inte lagakraftvunnen dom på betalningsskyldighet

En dom avseende betalningsskyldighet som inte har vunnit laga kraft får verkställas genast, genom utmätning (3 kap. 6 § UB). KFM får inte verkställa längre än till utmätning. Borgenären kan alltså få förmånsrätt för sin fordran, men däremot inte betalt. Om borgenären ställer säkerhet kan man dock göra en utbetalning.

Egendom som utmätts på grund av en dom som inte har vunnit laga kraft får oftast inte säljas, se avsnitt 10.1. Medel som kommer in genom t.ex. löneutmätning får inte redovisas till sökanden.

I vissa situationer får dock KFM verkställa dessa domar längre än till utmätning. Så är fallet när ett överklagande av domen förfaller eller hovrätten vägrar prövningstillstånd (3 kap. 7 § UB). Om inte något annat har förordnats får utmätt egendom säljas och influtna medel redovisas utan att säkerhet ställs. Försäljning får dock inte ske av egendom som har ett betydande värde eller fast egendom (8 kap. 4 § UB).

Andra domar

En dom med förpliktande att lämna ut lös egendom får normalt inte verkställas innan den vunnit laga kraft (3 kap. 8 § UB). Det går dock att verkställa om sökanden ställer säkerhet. Säkerheten ska enligt 2 kap. 25 § UB vara pant eller borgen. Domar som varken gäller betalning eller utgivande av lös egendom får man normalt inte verkställa innan de vunnit laga kraft. Domstolen kan dock i vissa fall förordna att domen får verkställas innan den vunnit laga kraft.

Om sökanden har beviljats allmän rättshjälp i verkställighetsärendet behöver han inte ställa någon säkerhet enligt 3 kap. 8 § eller 9 § UB. I så fall svarar staten för den skada som motparten kan tillfogas genom åtgärden (20 § andra stycket rätts-hjälpslagen).

Förvaltningsdomstols dom	En förvaltningsdomstols (förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen) avgörande får verkställas genom utmätning om det handlar om en betalningsförpliktelse. När en förvaltningsdomstols avgörande får verkställas, gäller samma regler som när man verkställer en dom i allmänhet.
Tredskodom	En tredskodom avseende betalningsskyldighet får också verkställas genast. Verkställigheten får slutföras med försäljning och redovisning om inte domstolen i samband med att gäldenären sökt återvinning förordnar något annat. Lös egendom med betydande värde samt fast egendom får dock inte säljas innan domen vunnit laga kraft, se 8 kap. 4 § UB.
Betalningsföreläggande	Vid ett utslag eller ett beslut i mål om betalningsföreläggande får betalningsskyldigheten verkställas genast, på samma sätt som vid en tredskodom med försäljning och redovisning av medel. Om man söker återvinning får KFM dock inte fullfölja med försäljning och redovisning av medel. Domstolen kan också meddela ett beslut om att man tills vidare inte får fortsätta med verkställighet (s.k. inhibition, 3 kap. 11 § UB). Lös egendom med betydande värde samt fast egendom får dock inte säljas innan domen vunnit laga kraft, se 8 kap. 4 § UB. För ett utslag eller ett beslut i ett lagsökningsmål om betalningsskyldighet som tillkommit före 1992 gäller vad som sagts ovan om utslag eller beslut i betalningsförelägganden. Slutbevis i mål om betalningsförelägganden utfärdade före 1992 verkställs som lagakraftägande domar.
Handräckning	Utslag i handräckningsmål verkställs som lagakraftägande domar beträffande handräckningen, som vanligen gäller avhysning eller återtaganden av uthyrd egendom. Om gäldenären har förpliktats att betala kostnader i målet verkställs utslaget i den delen samtidigt genom utmätning, försäljning och redovisning av medel. I samband med återvinning kan domstolen förordna att man inte får verkställa utslaget.
Dom i växel mål	En dom i ett växel- och checkmål får också verkställas genast med utmätning och försäljning, men KFM får inte redovisa medel förrän domen vunnit laga kraft. Lös egendom med betydande värde samt fast egendom får man dock inte sälja innan domen vunnit laga kraft, se 8 kap. 4 § UB.
Förlikning och medlingsöverenskommelse	En förlikning som är stadfäst av domstol och medlingsöverenskommelse som förklarats verkställbar av domstol verkställs som lagakraftägande dom även om den överklagats. Förutsättningen är att domstolen inte har förordnat om inhibition.

Skiljedom

En skiljedom som innehåller en förpliktelse ska i princip verkställas som en dom som vunnit laga kraft (3 kap. 15–18 §§ UB). KFM måste dock särskilt pröva om en skiljedom går att verkställa. Innan en skiljedom får verkställas måste KFM alltid ge svaranden tillfälle att yttra sig över ansökan. Handlingen ska delges (5 kap. 3 § UF). När svaranden har fått tillfälle att yttra sig bifaller KFM ansökan genom att ta upp målet till handläggning, eller så avslås ansökan genom ett särskilt beslut om att det finns hinder mot att verkställa. En domstol kan besluta om inhibition efter ett överklagande av såväl själva skiljedomen som KFM:s beslut om att ta upp målet till handläggning.

En konventionell skiljedom grundas på ett avtal och regleras i lagen om skiljeförfarande. En sådan dom kan verkställas om skiljeavtalet inte innehåller något förbehåll om rätten för en part att klandra skiljedomen på materiell grund och det inte finns något som gör skiljedomen ogiltig utan vidare. Efter en invändning måste KFM också pröva att det inte är sannolikt att skiljedomen efter klander kan hävas på grund av något formellt fel.

En legal skiljedom grundas på antingen

- en bestämmelse i lagen om skiljeförfarande, och verkställs då efter samma prövning som en konventionell skiljedom, eller
- på en bestämmelse i någon annan lag. I detta fall behöver KFM bara pröva att det inte finns något som gör att skiljedomen utan vidare är ogiltig.

Förvaltningsmyndighets beslut

Vissa beslut av en förvaltningsmyndighet får verkställas direkt. I varje sådant fall finns en särskild föreskrift i den speciella författningen som säger att beslutet får verkställas av KFM. De flesta av dessa beslut handläggs som allmänna mål (avsnitt 1.3). Det finns dock några som är enskilda mål.

Ett beslut om skuldsanering med en avbetalningsplan är ett exempel på ett beslut av en förvaltningsmyndighet som utgör en verkställbar exekutionstitel. Se vidare om förutsättningarna för sådan verkställighet i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 3/08/IND.

Om en förvaltningsmyndighets beslut kan verkställas ska det göras enligt samma regler som för en dom.

Andra handlingar enligt särskilda föreskrifter

Vissa andra handlingar får också läggas till grund för verkställighet utan att fordran har prövats av någon domstol eller förvaltningsmyndighet. För varje sådan typ av handling finns en särskild föreskrift i en författning. KFM måste ta hänsyn till de villkor för verkställighet som kan finnas i den författning som ska tillämpas.

Exempel på enskilda handlingar som får läggas till grund för verkställighet är avbetalningskontrakt enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. (avsnitt 15). Se även vad som sägs om samfällighetsföreningar nedan.

Särskilt om samfällighetsförening

Samfällighetsföreningar som är registrerade hos Lantmäteriet kan beviljas verkställighet för avgifter som är fastställda i en **debiteringslängd**. Samfällighetsföreningar bildas för förvaltning av anläggningar och mark som används gemensamt. Vanligast är vägar eller anläggningar för värme-, vatten- eller elförsörjning till fastigheterna. Samfällighetsföreningar kan bildas även för tredimensionella fastigheter och ägarlägenhetsfastigheter. Medlemmar i en samfällighetsförening är ägarna till de deltagande fastigheterna. För att finansiera t.ex. underhåll av anläggningar får föreningen uttaxera medlemmarna.

KFM verkställer enligt 46 § lagen om förvaltning av samfälligheter. KFM ska kontrollera att debiteringslängden har tillkommit i rätt ordning.

Följande handlingar ska bifogas en ansökan om verkställighet:

- Samfällighetsföreningens stadgar.
- Ett registreringsbevis som visar att föreningen är registrerad och därmed kan förvärva rättigheter och ådra sig skyldigheter.
- En handling som visar vem eller vilka som tecknar föreningens firma. Efter en föreningsstämma ska styrelsen hålla ett konstituerande möte och besluta om vem eller vilka som ska teckna föreningens firma. Det ska dock noteras att styrelsen i sin helhet även tecknar föreningens firma oavsett om den har hållit ett konstituerande möte eller inte.
- Ett protokoll från den föreningsstämma som beslutat om uttaxeringen. Av protokollet ska det framgå att stämman var behörigen kallad, att utgifts- och inkomststat har godkänts av stämman och att debiteringslängden har framlagts för stämman. Om utgifts- och inkomststaten visar att kostna-

derna fördelas på olika verksamhetsgrenar ska detta även framgå av debiteringslängden.

- Debiteringslängden, eller ett bestyrkt utdrag ur den, där det ska framgå dels det sammanlagda belopp som ska uttaxeras, dels vilket belopp som ska uttaxeras av varje medlem (fastighetsägare) och när det ska betalas.

Om någon av de nämnda handlingarna trots begäran om komplettering saknas ska ansökan avvisas. En förutsättning för verkställighet är att debiteringslängden har blivit framlagd på föreningsstämman. En handling som upprättats efter stämman är inte tillräcklig (JO 1981/82 s. 339), se även Debiteringslängder - handledning för ansökan om verkställighet av debiteringslängder.

Ett förfallet belopp får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft, om inte en domstol har förordnat något annat med anledning av att en medlem har väckt talan mot föreningen om att rätta uttaxeringen. En rättelse ska begäras hos fastighetsdomstolen inom fyra veckor från att debiteringslängden framlades på en föreningsstämma. Verkställighet kan inte ske för en ränta på avgiften eller för kostnader. Detta ska KFM självständigt ta hänsyn till (NJA 1987 s. 46). Om föreningen begär ersättning för ränta och kostnader ska KFM hänvisa den att ansöka om betalningsföreläggande för detta.

Föreningsfordran enligt ovan har bästa förmånsrätt i en fastighet om man gör utmätning eller konkursansökan inom ett år från det att fordran förföll till betalning (avsnitt 11.2.1). Om ingen utmätning görs inom den tiden går sökanden miste om sin förmånsrätt. Detta bör uppmärksammas när ansökan avser samfällighetsföreningsfordran.

Väglagen

I väglagen finns flera bestämmelser om handräckning. KFM kan i den summariska processen besluta om särskild handräckning enligt 72 § första stycket väglagen. I andra stycket samma paragraf finns bestämmelser om direkt verkställighet av KFM – dvs. verkställighet utan att gå via den summariska processen. KFM kan vidta åtgärder för rättelse om någon bryter mot bestämmelserna i 46–48 §§ i väglagen. Det kan t.ex. gälla att ta bort skyltar eller reklam längs en allmän väg. Enligt paragrafens tredje stycke ska KFM lämna biträde för att genomföra vissa beslut av länsstyrelsen. Se vidare avsnitt 14.1.6.

Miljöbalken

Ett föreläggande eller ett förbud som meddelats av tillsynsmyndighet enligt miljöbalken får verkställas av KFM enligt

bestämmelserna i utsökningsbalken (26 kap. 17 § första stycket miljöbalken). En handräckning enligt bestämmelsens andra stycke förutsätter dock att KFM meddelar ett utslag om särskild handräckning före verkställigheten.

Handräckning i konkurs

En konkursförvaltare får enligt 7 kap. 14 § konkurslagen begära handräckning av KFM för att ta hand om boets räkenskaper eller egendom. Det behövs ingen exekutionstitel, utan det räcker att förvaltaren med sin begäran lämnar in konkursbeslutet tillsammans med förordnandet som konkursförvaltare. Se avsnitt 14.1.3 om hur handräckningen genomförs.

Indelning efter verkställbarhet

Det kan vara besvärligt att komma ihåg hur långt en dom eller ett beslut får verkställas **före laga kraft**. Här följer en uppdelning efter verkställbarhet.

1. Utmätning, ej försäljning – En dom på betalningsskyldighet som inte har vunnit laga kraft.

8 kap. 4 § första stycket UB – Ett utslag eller beslut i ett mål om betalningsföreläggande och handräckning om gäldenären har sökt återvinning eller överklagat.

2. Utmätning och försäljning, ej utbetalning före laga kraft – En dom i ett växel- och checkmål.

3. Utmätning, försäljning och utbetalning – En lagakraftvunnen dom.
– En tredskodom på betalningsskyldighet.
– Ett utslag och beslut i ett mål om betalningsföreläggande, om ingen har begärt återvinning och avgörandet inte har överklagats.

4. Undantag från 2. och 3. – Utmätt lös egendom som har ett betydande värde eller fast egendom som har utmätts får **aldrig** säljas innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft
8 kap. 4 § andra stycket UB

När egendomen egentligen inte får säljas kan man ändå få göra det om gäldenären samtycker till försäljningen. Vidare får KFM sälja lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver kostsam vård (avsnitt 10.1).

KFM får, som sagt, redovisa medel om den som tar emot medlen ställer säkerhet (13 kap. 14 § UB och avsnitt 12).

2.4 Underhållsbidrag

När utmätning sker för underhållsbidrag ska det omfatta samtliga bidrag som vid verkställigheten har förfallit till betalning. Sökanden kan dock begära att verkställigheten begränsas till visst belopp (4 kap. 1 a § UB).

En domstol kan besluta i en dom eller i ett beslut att en person ska betala ut underhållsbidrag till en annan person.

Det går också att verkställa en förbindelse av någon att betala underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken eller föräldrabalken. Förbindelsen ska vara skriftlig och bevitnad av två personer. Förbindelsen verkställs på samma sätt som en lagakraftägande dom (3 kap. 19 § UB).

Interimistiska beslut och förbindelser att betala ut underhållsbidrag verkställs som lagakraftvunna domar, dvs. man får utmäta, sälja och redovisa medel (7 kap. 15 § tredje stycket föräldrabalken, 14 kap. 7 § tredje stycket äktenskapsbalken och 3 kap. 19 § UB).

Det går inte att verkställa en utfästelse där någon åtagit sig att betala understöd åt någon som han eller hon inte är skyldig att betala underhåll till enligt äktenskapsbalken eller föräldrabalken, t.ex. äldre barn. Föräldrars underhållsskyldighet upphör senast när barnet fyller 21 år (7 kap. 1 § föräldrabalken).

Det normala är att en underhållsskyldig frivilligt betalar underhållsbidraget. Det är bara om det inte fungerar som utmätning får ske. En förutsättning för att verkställa för underhållsbidrag är också att bidragsbeloppet är obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före utmättningsbeslutet inte har betalat i rätt tid och att det finns skäl att anta att det upprepas, se 7 kap. 6 § UB.

Verkställigheten upphör

Om gäldenären under pågående verkställighet betalar förfallna belopp och uppkomna förrättningskostnader ska verkställigheten upphöra (7 kap. 10 § UB). En förutsättning är att KFM bedömer att det finns anledning att anta att gäldenären kommer att fullgöra bidragsskyldigheten i framtiden. Innan KFM beslutar ska sökanden höras.

Indexlagen

Oftast påverkas underhållsbidragets storlek av lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag (indexlagen).

- KFM ska utan särskilt yrkande från sökanden vid verkställighet anpassa bidragets storlek till ändringarna i indexlagen.
- Umgängesavdrag** Om gäldenären bor tillfälligt tillsammans med barnet kan det finnas rätt till umgängesavdrag, s.k. rörligt avdrag (7 kap. 4 § föräldrabalken jämförd med 19 kap. 19 § socialförsäkringsbalken.).
- Särlevnadskravet** En förälder kan bara vara skyldig att betala underhållsbidrag om han eller hon inte bor varaktigt tillsammans med barnet (7 kap. 2 § föräldrabalken).
- I rättsfallet NJA 1998 s. 267 ansågs en förälder som inte var vårdnadshavare men som hade sina barn hos sig under drygt en tredjedel av tiden inte bo varaktigt tillsammans med sina barn. Föräldern var därför skyldig att betala underhåll för dem, dock med reduktion.
- Om gäldenären stadigvarande flyttar ihop med barnet förlorar exekutionstiteln sin verkan för tiden efter det. Om barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad och vistas lika mycket hos vardera föräldern finns ingen skyldighet att betala underhållsbidrag för någon av föräldrarna (prop. 1978/79:12 s. 91). Betalningsskyldigheten för äldre bidrag kvarstår dock alltid när exekutionstiteln är en dom.
- Det finns en inskränkning i möjligheten att verkställa en förbindelse om att betala ut bidrag (3 kap. 19 § UB). En förbindelse om ett bidrag som betalas ut till gäldenärens make för makens egen del eller för makarnas barn kan inte åberopas om makarna bor tillsammans.
- Behörig sökande** En ansökan om verkställighet för obetalda underhållsbidrag kan göras av den underhållsberättigade eller den som får företräda honom. De flesta mål gäller minderåriga barn som då företräds av sin vårdnadshavare. Om barn står under föräldrarnas gemensamma vårdnad, är den förälder som barnet bor hos ensam behörig att företräda barnet (NJA 1985 s. 387).
- När barnet fyllt 18 år är det behörigt att själv ansöka om verkställighet för löpande underhållsbidrag (NJA 2007 N 22). Denna behörighet har det myndiga barnet även för obetalda underhållsbidrag som gäller tiden före myndighetsdagen. Det myndiga barnet kan ge fullmakt för den tidigare vårdnadshavaren att vara ombud vid en ansökan om verkställighet av löpande och tidigare förfallna underhållsbidrag.

Ränta

Ränta på underhållsbidrag är i praktiken sällsynt. I förarbetena till räntelagen (prop. 1975:102 s. 96) uttalas bl.a. följande: ”Givetvis bör analog tillämpning av räntelagens bestämmelser i viss utsträckning kunna förekomma på andra områden, t.ex. inom familjerätten, på samma sätt som den nuvarande lagstiftningen om ränta kan tillämpas analogt.” Ett yrkande om ränta för underhållsbidrag kan inte verkställas om inte förpliktelsen är fastställd i exekutionstiteln.

Återbetalning av underhållsstöd

Om en underhållsskyldig inte betalar underhållsbidrag till ett underhållsberättigat barn betalar Försäkringskassan efter ansökan underhållsstöd till den förälder som barnet varaktigt bor hos (boföräldern). Förutsättningarna i lagen om underhållsstöd ska vara uppfyllda. När ett sådant stöd betalas ut fastställer Försäkringskassan det återbetalningsbelopp som den bidragsskyldige föräldern ska betala till staten. Storleken på återbetalningsbeloppet beror bl.a. på den bidragsskyldiges inkomst och försörjningsskyldighet i övrigt. Statens fordran på ett återbetalningsbelopp handläggs som ett allmänt mål. Om ett underhållsbidrag är fastställt men Försäkringskassan inte har beslutat om återbetalningsskyldighet träder Försäkringskassan in i barnets rätt till underhållsbidrag till den del det svarar mot utbetalt underhållsstöd. Fordran drivs in som ett enskilt mål eftersom den vilar på civilrättslig grund. En förälder som är återbetalningsskyldig anses ha uppfyllt lika mycket av sin underhållsskyldighet som den har betalat i underhållsstöd till barnet, se 7 kap. 2 a § föräldrabalken.

2.5 Allmänna mål

I allmänna mål finns som regel inte exekutionstitlar på samma sätt som i enskilda mål. Grunden för verkställighet är beskattnings- eller avgiftsbeslutet och särskilda regler om indrivning. Reglerna finns huvudsakligen i skattebetalningslagen, men även i andra lagar som innehåller föreskrifter om att fordran ska drivas in som ett allmänt mål.

Allmänna mål får vanligen verkställas utan hinder av att beslutet inte har vunnit laga kraft. Målen kan slutföras helt med försäljning och redovisning av medel. Att klaga på ett beslut enligt skatteförfattningarna inverkar inte på skyldigheten att betala skatten. Endast ett beslut om anstånd med skattebetalningen förhindrar att verkställigheten fortsätter. Skatteverket eller en förvaltningsdomstol kan bevilja anstånd.

Det motsatta gäller för domar och beslut om böter, vite och rättsverkansbelopp. De verkställs inte alls förrän de vunnit laga kraft.

Ett godkänt strafföreläggande eller ett godkänt föreläggande om en ordningsbot verkställs som en lagakraftägande dom.

2.6 Utländska fordringar

Vad gäller KFM:s hantering av utlandsrelaterade frågor hänvisas till handboken Internationell verkställighet. Nedan följer en kort sammanfattning av verkställighet beträffande fordringar med internationell anknytning.

Verkställighet i Sverige

Det finns ett stort antal utländska exekutionstitlar som får verkställas i Sverige. Utländska domar och beslut avseende privaträttsliga fordringar, vilket även inkluderar underhållsbidrag, får verkställas i Sverige om det finns stöd i lag eller i rättsakter från EU. Utländska exekutionstitlar som rör offentligrättsliga fordringar får verkställas i Sverige om det finns stöd av EU-rätten eller internationella överenskommelser som införlivats i svensk lagstiftning. För både privaträttsliga och offentligrättsliga fordringar gäller att verkställighet sker enligt utsökningsbalkens regler om inte annat stadgas.

Verkställighet utomlands

KFM får begära handräckning utomlands av en del offentligrättsliga fordringar. De fordringar som avses är skatter, tullar, socialavgifter och socialförsäkringsfordringar.

Vidare kan KFM begära verkställighet utomlands av vissa straffrättsliga fordringar. Denna verkställighet grundas på EU-rätt och internationella överenskommelser och avser främst böter och förverkande.

KFM har däremot ingen behörighet att ansöka om verkställighet utomlands av privaträttsliga fordringar.

2.7 Att undvika verkställighet

En svarande eller gäldenär kan i princip inte hindra verkställighet av en exekutionstitel som vunnit laga kraft.

Om svaranden före laga kraft vill undvika verkställighet har han främst två möjligheter: Han kan begära inhibition i samband med ett överklagande eller ställa en säkerhet.

Inhibition

En domstol kan i vissa fall förordna om att exekutionstiteln inte får verkställas, dvs. inhibition. Det kan göras dels vid överklagande av exekutionstitlar som har meddelats utan

någon materiell prövning, dels vid överklagande av KFM:s beslut om verkställighetsåtgärder.

Utslag i mål om betalningsförelägganden och handräckning samt tredskodomar är exekutionstitlar som inte har föregåtts av någon materiell prövning. De går att verkställa fullt ut så länge svaranden inte angriper avgörandet. Om han begär återvinning av ett utslag eller en tredskodom kan domstolen dock hindra verkställighet genom att meddela ett beslut om inhibition i väntan på den materiella prövningen av tvisten.

Andra regler gäller när man prövar domar om betalningsskyldighet materiellt. När man överklagar ett sådant tingsrätts- eller hovrättsavgörande kan överinstansen inte hindra verkställigheten genom inhibition. Den vinnande parten kan alltså, enligt 3 kap. 6 § UB, få sitt fordringsanspråk säkerställt genom utmätning. Däremot stannar verkställigheten vid utmätning tills exekutionstiteln har vunnit laga kraft.

Att en domstol kan förordna om inhibition när en verkställighetsåtgärd har överklagats framgår av 18 kap. 12 och 19 §§ UB.

Ställa säkerhet

En gäldenär som vill undvika verkställighet av en vanlig betalningsdom som inte har vunnit laga kraft kan ställa en säkerhet genom att:

- **nedsätta så mycket pengar** hos KFM som motsvarar betalningsskyldigheten och förrättningskostnaderna
- **ställa som pant** ett motsvarande tillgodohavande (inklusive den ränta som löper på beloppet) hos en bank
- **ställa annan säkerhet** för betalningsskyldigheten och förrättningskostnaderna (vilket bara förhindrar att en underretts dom verkställs, 3 kap. 6 § UB).

Om en säkerhet ställs först efter att man vidtagit verkställighetsåtgärder, ska åtgärderna återgå när det är möjligt (3 kap. 6 § sista stycket UB).

Gäldenären kan ställa säkerhet innan borgenären har ansökt om verkställighet. I så fall lägger man inte upp något utskömningsmål, utan ansökan om att få ställa säkerhet enligt 3 kap. 6 § UB tas upp i det allmänna diariet. Om KFM bifaller ansökan och borgenären därefter ansöker om verkställighet kommer ett mål att läggas upp mot gäldenären. Någon verkställighet kommer däremot inte att ske.

Anstånd I allmänna mål räcker det, som redan nämnts, inte med att överklaga Skatteverkets beslut för att förhindra verkställighet. Det krävs också att Skatteverket beslutar om anstånd.

2.8 Hinder mot verkställighet

Ett hinder mot verkställighet kan hänföras till parternas ställning och legitimitet. En annan typ av hinder rör själva förpliktelsen, mellanhavandet, som ska verkställas. Såväl sökanden som svaranden måste vara identifierbara fysiska eller juridiska personer. Det går inte att verkställa om exekutionstiteln är oklar i den delen. Beroende på felets art kan sökanden hänvisas att klaga över domvilla eller begära en rättelse av avgörandet hos den domstol eller myndighet som har meddelat avgörandet (5 kap. 2 § UF). Exekutionstiteln kan övergå från en person till en annan. Exempelvis kan man sälja fastställda fordringar i en dom eller ett utslag, överlåta ett avbetalningskontrakt eller låta ett dödsbo inträda i stället för den avlidne.

Konkurs, skuldsanering och företagsrekonstruktion

Efter exekutionstitelns tillkomst kan det inträffa förändringar för parterna som påverkar verkställigheten hos gäldenären. Konkurs, skuldsanering och företagsrekonstruktion är hinder för utmätning av både lös och fast egendom. En panthavare kan dock få utmätning av panten (avsnitt 6.1.4). För löneutmätning i samband med konkurs, se avsnitt 5.14. Efter ett beslut om att inleda skuldsanering får utmätning inte ske. Det finns dock vissa undantag, som anges i avsnitt 2.9 (se även Handledning för handläggning vid skuldsanering).

En juridisk person kan ha blivit upplöst genom en avslutad konkurs eller genom likvidation. Därefter kan man oftast inte verkställa mot den juridiska personen.

Fusion

Vad som händer vid en fusion har behandlats i ett beslut av Svea hovrätt. Frågan gällde om en exekutionstitel mot ett bolag som genom fusion har uppgått i ett annat bolag får åberopas vid verkställighet mot det övertagande bolaget. Hovrätten fann att så var fallet (RH 1996:48 = RIC 21/96).

Händelse före exekutionstiteln beaktas inte

Beträffande det aktuella mellanhavande som verkställs kan det finnas olika hinder. Vanligtvis prövas detta först efter en invändning från gäldenären. En allmän princip är att KFM inte ska ta hänsyn till en invändning som gäller tiden före exekutionstitelns tillkomst (NJA 2006 s. 657). KFM bör upplysa svaranden om vad han ska göra för att få rättelse. Vanligen finns upplysningar i exekutionstiteln om hur den kan överklagas.

Betalning och kvittning

Däremot ska KFM pröva alla invändningar på grund av omständigheter som gäller tiden efter exekutionstitelns tillkomst. Bestämmelser om det finns i 3 kap. 21 § UB.

Om svaranden anser att han har uppfyllt den förpliktelse som exekutionstiteln gäller, t.ex. skyldighet att betala, är det upp till honom själv att styrka det om han ska undvika verkställighet. I princip krävs ett skriftligt bevis, t.ex. ett kvitto.

I rättsfallet RH 2005:44 (RIC 2/06) påstod en underhållsskyldig att han hade uppfyllt sin underhållsskyldighet och hänvisade till bevis om betalningar som han i och för sig gjort oregelbundet, men som ungefär motsvarande underhållskravet. Motparten hävdade att betalningarna inte avsåg underhåll utan gåvor. Hovrätten ansåg att den underhållsskyldiges invändning utgjorde ett hinder mot verkställighet.

Gäldenären kan hävda att han har en motfordran på sökanden, dvs. han gör en kvittningsinvändning. Kvittning är ett hinder mot verkställighet under förutsättning att KFM kan konstatera att motfordran antingen har fastställts genom en exekutionstitel som kan verkställas eller grundar sig på ett skuldebrev eller något annat skriftligt fordringsbevis samt att övriga förutsättningar för kvittning är uppfyllda (NJA 1986 s. 539 = RIC 31/86, jfr även NJA 1994 s. 705 = RIC 26/94).

Andra invändningar

Andra invändningar kan gälla motprestation (NJA 1991 s. 51 = RIC 10/91), att viss egendom har överlåtits eller pantsatts eller att parterna har avtalat om hur skulden ska betalas, t.ex. att sökanden har medgett uppskov. Den vanligaste invändningen mot verkställighet är en invändning om preskription. Reglerna om preskription behandlas för sig i avsnitt 2.10.

Om Skatteverket beviljar anstånd först efter att en utmätning gjorts, ska åtgärder som redan verkställts återgå, dvs. utmätningen ska upphävas (NJA 1989 s. 137 = RIC 4/89).

KFM måste ta ställning till invändningarna. Huvudregeln är att KFM ska höra sökanden innan beslut fattas. En uppenbart ogrundad invändning ska inte påverka fortsatt verkställighet. Ibland kan en betalning som gäldenären åberopar gälla en annan fordran än den som är aktuell för verkställighet (RH 2004:80 = RIC 15/05). Sökanden kan också ha missat att meddela KFM att han medgett gäldenären uppskov. Om invändningen inte kan lämnas utan avseende får KFM inte verkställa exekutionstiteln (NJA 1989 s. 243 = RIC 14/89).

Det är viktigt att notera att en invändning mot verkställigheten i ett allmänt mål ska kommuniceras med den uppdragsgivande myndigheten. Detta är ett undantag från den normala ordningen att KFM företräder sökanden i allmänna mål (2 kap. 30 § andra stycket UB).

När ett mål inte längre är anhängigt går det inte heller att pröva en invändning om hinder mot verkställighet, jämför NJA 2002 s. 166 (RIC 22/02).

Handläggning av invändning mot verkställighet

En invändning mot verkställighet innebär inte utan vidare att planerade verkställighetsåtgärder ska ställas in. Om invändningen helt kan anses sakna grund, fortsätter verkställigheten. Om invändningen inte kan avfärdas bör verkställighetsåtgärder som är svåra att återställa efteråt, t.ex. försäljning eller redovisning, kunna vänta något under den tid som KFM utreder om invändningen är ett hinder mot verkställighet. Läs mer om detta i dokumentet *Prövning av invändning mot verkställighet enligt 3 kap. 21 § utsökningsbalken* (Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/08/IND).

När en invändning görs ska KFM alltid registrera en upplysning om det, genom att göra en handläggarnotering i INIT under rubriken *Invändning*.

Om KFM redan börjat verkställa, och det visar sig att svarandens invändning var ett hinder för verkställighet, ska verkställningsåtgärderna gå åter om det är möjligt. Det innebär att en utmätning förfaller. Om man redovisat medel till borgenären och han inte självmant återbetalar dem kan de inte utsökas hos honom.

Upphävd exekutionstitel

När en exekutionstitel upphävs ska KFM genast ställa in verkställigheten. KFM ska då inte vidta några fler åtgärder för att verkställa målet, och det som redan har gjorts ska gå åter. Om den vidtagna åtgärden avser betalningsskyldighet ska dock inga pengar betalas tillbaka förrän det nya avgörandet har vunnit laga kraft (3 kap. 22 § UB). Den domstol eller myndighet som meddelar att avgörandet upphävts kan förordna om omedelbar återgång. Läs mer om löneutmätning i avsnitt 5.11.

I allmänna mål är regeln den motsatta. Då ska återgång av utmätning alltid ske genast utan att invänta laga kraft (3 kap. 23 § tredje stycket UB).

Om verkställigheten har hunnit så långt att sökanden har fått något ska det återlämnas. Om pengar återbetalas tillkommer ränta (2 kap. 29 § UB). KFM kan vid behov, utan någon sär-

skild exekutionstitel, hjälpa till för att återgång ska kunna ske. Det innebär att om sökanden inte frivilligt återbetalar vad som har utbetalats till honom, ska KFM göra utmätning hos honom om den tidigare gäldenären begär det.

En borgenär vars exekutionstitel upphävs är strikt skadeståndsskyldig för den skada som gäldenären kan ha orsakats i utsökningens målet (3 kap. 22 § tredje stycket UB). Ingen sådan skadeståndsskyldighet finns dock vid verkställighet i allmänna mål (3 kap. 23 § första stycket UB).

Om en överinstans fastställer underrättens dom fortsätter förfarandet hos KFM, t.ex. när hovrätten fastställer tingsrättens dom. Verkställigheten sker då i fortsättningen på grund av den nya exekutionstiteln (KUB IV s. 112).

2.9 Verkställighet vid skuldsanering

När en gäldenär har fått skuldsanering kan man inte verkställa för skulder som ingår i skuldsaneringen; läs mer i dokumentet Handledning för handläggning vid skuldsanering. Redan ett beslut om att inleda en skuldsanering medför, som tidigare angetts, att man inte får utmäta för skulder som uppkommit före beslutet utom i nedanstående fall, som inte omfattas av skuldsanering:

1. en fordran om familjerättsliga underhåll (gäller dock inte när Försäkringskassan eller ett utländskt offentligt organ inträtt i den underhållsberättigades rätt till underhållsbidrag)
2. en fordran för vilken borgenären har panträtt eller någon annan förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt
3. en fordran som är förenad med retentionsrätt, i den utsträckning som säkerheten räcker för att betala fordran
4. en fordran som borgenären, innan ett beslut om att inleda skuldsanering har meddelats, har fått förmånsrätt för genom utmätning av den utmäta egendomen
5. en fordran som inte har förfallit till betalning och som är beroende av att borgenären erbjuder en motprestation eller
6. en tvistig fordran.

Skuldsaneringen omfattar inte heller förpliktelser som innebär något annat än betalningsskyldighet, t.ex. avhysning.

Om det pågår löneutmätning för något annat än familjerättsliga underhållsbidrag eller om gäldenären har en avbetalningsplan

för skatter när en skuldsanering inleds så avbryts dessa. Egen-
dom som har utmätts före beslutet om att inleda en skuldsane-
ring säljs, och inlutna pengar fördelas på vanligt sätt mellan
utmättningsborgenärerna. Om skuldsaneringsförfarandet inte
leder till något beslut om skuldsanering ska KFM fortsätta
handlägga de mål som finns mot gäldenären.

Ett beslut om att inleda en skuldsanering registreras i REX.
Detsamma gäller lagakraftvunna beslut om skuldsanering.

Efter ett beslut om skuldsanering avregistreras alla mål som
ingår i saneringen. Om det därefter kommer in nya mål hand-
läggs de som vanligt. Om gäldenären invänder att en skuld om-
fattas av det tidigare beslutet om skuldsanering ska KFM pröva
invändningen enligt 3 kap. 21 § andra stycket UB efter det att
sökanden hörts.

2.10 Preskription

Preskription innebär att borgenären förlorar sin rätt att kräva ut
fordran (avsnitt 2.10.3). Regler om preskription av fordrings-
anspråk i allmänhet finns i preskriptionslagen. I vissa lagar kan
det finnas särskilda regler om preskription. Så är det t.ex. med
underhållsbidrag, böter och andra fordringar som omfattas av
indrivningslagen.

2.10.1 Preskription i allmänhet

Preskriptionstid

Den allmänna preskriptionstiden är tio år. För konsumentford-
ringar är preskriptionstiden dock tre år. En exekutionstitel kan
innehålla olika fordringsanspråk som har olika preskriptions-
tider. I rättsfallet NJA 1988 s. 503 (RIC 34/88) konstaterades
att huvudfordran var en konsumentfordran, men att de rättegångskostnader som konsumenten fick betala i domstol var en
fordran med tio års preskription. Med konsumentfordran
menas en fordran på en vara, en tjänst eller någon annan
nyttighet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet
har tillhandahållit en konsument för huvudsakligen enskilt
bruk. Även en fordran om bostadshyra räknas som en konsu-
mentfordran (RH 1989:102 = RIC 36/90). Däremot fann Hov-
rätten över Skåne och Blekinge, i ett beslut den 14 april 2000 i
mål ÖÅ 238-00 (RIC 24/00), att en trafikförsäkringsavgift inte
är en konsumentfordran och att den löper med tio års preskrip-
tion. Den treåriga preskriptionstiden gäller dock inte fordringar
som grundar sig på löpande skuldebrev, även om fordran i sig
är en konsumentfordran.

**Preskriptions-
avbrott**

Preskriptionstiden (oavsett om den är tre eller tio år) räknas från fordrans tillkomst. Preskription kan avbrytas på följande sätt:

1. Gälldenären bekräftar skulden genom att betala ränta eller amortering. Preskriptionen bryts också om gälldenären på något annat sätt erkänner skulden, t.ex. genom att lova att betala eller framföra önskemål om en avbetalningsplan.
2. Gälldenären får ett skriftligt krav eller påminnelse avseende fordran från borgenären.

Det är borgenären som står risken för att brev om fordran inte kommer fram, och det är borgenären som ska styrka att brevet nått gälldenären. Att ett enstaka brev har skickats till gälldenären har normalt inte godtagits som tillräcklig bevisning (NJA 1996 s. 809 och 1998 s. 750 = RIC 1/99).

Däremot har HD i ett senare avgörande (NJA 2007 s. 157) funnit att omständigheten att ett flertal försändelser bevisligen avsänts till gälldenärens korrekta adress kan godtas som bevis om att brev nått gälldenären, om det inte finns någon särskild förklaring till att de inte skulle ha kommit fram. I fallet var det fråga om en konsumentfordran. Borgenären åberopade att 14 brev hade skickats till gälldenären på hans folkbokföringsadress. Till stöd för detta åberopade borgenären ett utdrag ur inkassobolagets datasystem där det angavs att fem brev skickats under den första treårsperioden och därefter ytterligare nio krav samt kopior av sju av breven.

3. Borgenären åberopar fordran vid domstol, i ett konkursförfarande, vid förhandling om offentligt ackord eller för verkställighet hos KFM.

En helt ny preskriptionstid på tre respektive tio år börjar löpa när preskriptionen bryts p.g.a. punkt 1 och 2 ovan.

Ett preskriptionsavbrott enligt punkt 3 ovan kan alltså göras bl.a. genom att borgenären ansöker om verkställighet hos KFM. Vilken inverkan ansökan om verkställighet har på preskriptionen beror på vad som händer hos KFM.

**Gälldenären
underrättas**

Om gälldenären delges eller på annat sätt underrättas om borgenärens ansökan börjar en helt ny preskriptionstid att löpa. Tiden räknas från den dag då målet redovisas (NJA 1994

s. 553 = RIC 22/94). När överskjutande skatt utmäts medför det att gäldenären kan anses underrättad (NJA 1991 s. 647 = RIC 6/92). Den övriga kontakt som KFM kan ha haft med gäldenären under målets handläggning kan innebära bevisning om att gäldenären har underrättats om borgenärens fordran. Därför är det viktigt att all kontakt med gäldenären dokumenteras.

**Ingen under-
rättelse**

Om ett mål hos KFM avslutas utan att gäldenären har underrättats börjar ingen ny tre- eller tioårig preskriptionstid att löpa (preskriptionstiden beräknas som om något avbrott inte hade gjorts, 7 § andra stycket preskriptionslagen). Preskription görs dock tidigast ett år efter det att målet har redovisats. Preskriptionen kan därför **förlängas** med högst ett år från dagen för redovisning. Denna förlängning (tilläggsfrist) får betydelse bara när fordran i målet preskriberas under handläggningen eller om det återstår mindre än ett år av den tidigare preskriptionstiden när målet redovisas.

Preskriptionstiden kan inte förlängas med ett år mer än en gång. Om borgenären däremot avbryter preskriptionen innan preskriptionstiden eller tilläggsfristen går ut börjar en ny preskriptionstid. Även under den nya preskriptionstiden kan förlängning på nytt ske med ett år.

Handläggning

KFM ska inte självant (ex officio) pröva om en fordran är preskriberad i ett enskilt mål. För att KFM ska vägra verkställighet på grund av preskription krävs det att gäldenären invänder. Om gäldenären påstår att en fordran som är äldre än tre respektive tio år är preskriberad, ska sökanden få möjlighet att visa att preskriptionen har avbrutits innan KFM tar ställning till invändningen. Om exekutionstiteln innehåller fordringsanspråk med olika preskriptionstider måste KFM vid prövningen skilja konsumentfordran från fordringar med tio års preskriptionstid, t.ex. rättegångs- eller lagsökningskostnader.

**Återuppväckande
av preskriberad
fordran**

I preskriptionslagen finns inga bestämmelser om att en preskriberad fordran kan återuppväckas. I rättsfallet NJA 2002 s. 358 (RIC 24/02) ställde HD höga krav för detta. Det krävs att gäldenären efter preskriptionen tar på sig det ursprungliga betalningsansvaret på avtalsrättslig grund.

Underhållsbidrag

KFM får inte utmäta för underhållsbidrag som är preskriberade enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken (4 kap. 1 a § UB). Det innebär att KFM självant ska pröva om en fordran är preskriberad ifråga om underhållsbidrag som fastställts utifrån svensk rätt. För underhållsbidrag finns särskilda preskriptions-

bestämmelser i 7 kap. 9 § föräldrabalken och 6 kap. 10 § äktenskapsbalken. Enligt dem förlorar man rätten att kräva ut underhållsbidrag fem respektive tre år efter den ursprungliga förfallodagen. Denna tid kan inte förlängas eller avbrytas. Om ett underhållsbidrag har fastställts utifrån utländsk rätt använder man de utländska preskriptionsbestämmelserna (NJA 1984 s. 25 = RIC 7/84). Preskriptionsfrågor om utländska underhållsbidrag prövar KFM först efter invändning från svaranden. Det utländska bidraget får dock inte företrädesrätt vid löneutmätning under längre tid än ett svenskt underhållsbidrag (avsnitt 5.7).

2.10.2 Preskription i allmänna mål

Skatt

De flesta medelsslag i allmänna mål följer **inte** bestämmelserna i preskriptionslagen. På skatteområdet gäller i stället lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. I den föreskrivs en fast preskriptionstid på fem år. Preskriptionen kan alltså inte avbrytas och den förlängs inte enligt reglerna för civilrättsligt grundade fordringar.

Kalenderår

Huvudregeln för skatt är att den femåriga preskriptionstiden räknas från utgången av det kalenderår när skatten förföll till betalning.

Om en fordran har fastställts till sitt belopp först efter att den förföll till betalning eller efter att tiden för deklaration eller redovisning har löpt ut, räknas preskriptionstiden i stället från utgången av det kalenderår då fastställelsebeslutet meddelades. Detta gäller dock bara den del av beloppet som inte var indrivningsbart redan dessförinnan (dvs. undantaget gäller bara höjningsbeloppet, RÅ 2005 not 11). Om inte detta undantag fanns skulle man inte ha tid att driva in skatt som man beslutat att höja först efter en lång taxeringsprocess.

En särregel gäller för skatt enligt skattebetalningslagen. En sådan skatt preskriberas fem år efter utgången av det kalenderår då den lämnades för indrivning.

Spärregler

Man förlänger automatiskt preskriptionen i vissa situationer. Om Skatteverket eller någon annan sökande i ett allmänt mål har beviljat anstånd med betalningen preskriberas fordran **tidigast** två år efter utgången av det kalenderår när anståndet upphörde att gälla.

Om man beslutar om företagsrekonstruktion preskriberas skatten tidigast två år efter utgången av det kalenderår då företagsrekonstruktionen upphör eller ackordet ska vara fullgjort.

Om en skuldsanering inleds preskriberas en fordran i allmänna mål tidigast två år efter utgången av det kalenderår då beslutet om att inleda skuldsanering meddelades eller, om man beslutar om skuldsanering, då ett återstående skuldbelopp skulle ha betalats.

Bestämmelserna om detta finns i 5 § lagen om preskription av skattefordringar m.m.

Uppskov

Om KFM har beviljat ett skriftligt uppskov med en betalning preskriberas skatten tidigast vid utgången av det kalenderår då betalningen ska vara fullgjord. Den preskriberas dock aldrig senare än tio år efter den ordinarie preskriptionstidpunkten, 6 § sista meningen lagen om preskription av skattefordringar m.m. När ett uppskov eller en avbetalning sträcker sig över den ordinarie preskriptionstiden ska man, bl.a. för att undvika missförstånd, alltid göra medgivandet på en handling som undertecknats av både KFM och gäldenären.

Förlängning

På en ansökan av Skatteverket kan man i vissa situationer förlänga preskriptionen genom ett beslut av förvaltningsrätten. Det gäller om gäldenären

- gör sig av med egendom för att försvåra indrivningen
- vistas stadigvarande utomlands (RÅ 1986 not 645 och 2005 not 11)
- försöker hålla sig undan eller
- saknar känd adress och det inte kan klarläggas var han finns.

Om något av dessa villkor uppfyllts får man förlänga preskriptionen om inga särskilda skäl talar emot det. Sådana skäl kan vara att resterande skuld är liten, att gäldenären är särskilt svår att delge eller att det har funnits ett handräckningsavtal som gjort det möjligt att driva in fordran effektivt i det land där gäldenären vistades.

En ansökan om förlängning ska göras innan den ordinarie preskriptionen skett.

Förlängningen gäller till utgången av femte kalenderåret efter det år då preskriptionen annars skulle ha inträtt. Om det är angeläget ur allmän synpunkt kan tiden för en förnyad ansökan förlängas med ytterligare fem år.

Dessa möjligheter till förlängning har använts sparsamt. Det är bara vid mycket stora belopp eller andra speciella omständigheter som man har gjort en ansökan om förlängning.

Företrädaransvar

För en företrädares betalningsskyldighet enligt 12 kap. 6 och 6 a §§ skattebetalningslagen för en juridisk persons skatter löper en självständig preskriptionstid. Skatteverket ska ha väckt en talan om betalningsskyldighet innan huvudfordran har preskriberats. Om företrädaren blir betalningsskyldig gäller skattebetalningslagen för en fordran mot honom. Därför gäller lagen om preskription av skattefordringar m.m. och medför att betalningsskyldigheten faller bort först fem år efter det kalenderår då fordran lämnades för indrivning mot företrädaren. Motsvarande gäller för en handelsbolagsmans ansvar för bolagets skatt enligt 12 kap. 8 a § skattebetalningslagen.

Böter m.m.

För böter och viten gäller också en femårig preskriptionstid (35 kap. 7 § brottsbalken). Den räknas dock från den dag då avgörandet vann laga kraft. Om det blir aktuellt med en förvandling av böterna bryts preskriptionen när ansökan delges den som dömts att betala böterna. Preskriptionstiden förlängs dock inte. Om böterna inte förvandlas faller de bort när rättsens slutliga beslut i målet vinner laga kraft.

Böter faller också bort om den som dömts att betala böter dör (35 kap. 7 § andra stycket brottsbalken). Om man gjort utmätning eller tagit egendom i förvar före dödsfallet ska böterna betalas ur egendomen.

Vissa andra fordringar

Lagen om preskription av skattefordringar m.m. ska inte tillämpas på ett antal offentlighetsrättsliga fordringar (1 §). Det framgår av respektive lag om det finns särbestämmelser om preskription eller om fordringarna preskriberas enligt de allmänna reglerna om preskription.

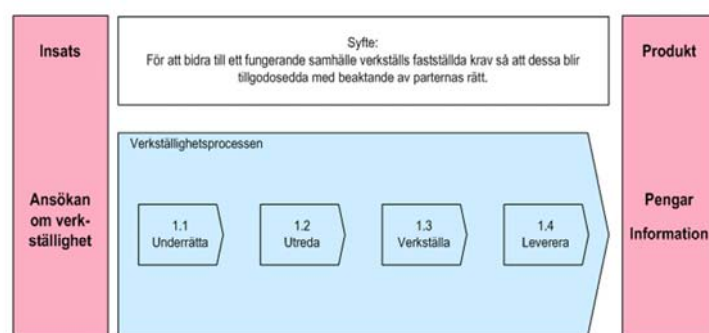
Preskription av fordringar i allmänna mål ska beaktas av KFM ex officio, dvs. utan att gäldenären behöver göra någon invändning om preskription. För att underlätta detta registreras för varje mål en uppgift om preskriptionstid i REX.

2.10.3 Innebörden av preskription

En preskription innebär att ingen åtgärd för att få betalt för fordran längre får utföras. Om en fordran helt eller delvis säkerställts genom utmätning före preskriptionen får åtgärden dock fullföljas, och medel som flyter in på grund av utmätningen får krediteras fordran (redovisas till sökanden) utan hinder av preskriptionen. En borgenär som har panträtt har rätt

att ta ut sin fordran ur den pantsatta egendomen utan att hindras av preskription. Det går också att ta emot en frivillig betalning av gäldenären och därmed kreditera en preskriberad fordran.

3 KFM:s handläggning

Det här avsnittet behandlar underrättelser och andra förberedelser inför tillgångsundersökningen samt verkställigheten. I verkställighetsprocessen ligger dessa åtgärder i processstegen Underrätta och Utredda. Utmättningsfrågor som hör till steget Verkställa tas också upp.

Innan utsökningsbalken (UB) infördes var huvudregeln att tillgångsundersökningen avslutades med förrättning hos gäldenären. Sökanden kunde dock begränsa sin ansökan så att den endast gällde lön och överskjutande skatt. Sökandens val påverkade KFM:s handläggning och grundavgiftens storlek. Genom UB avskaffades den obligatoriska förrättningen. De två handlägningsformerna och de differentierade grundavgifterna behölls däremot. År 1996 reformerades balken så att tillgångsundersökningen som gällde all gäldenärens egendom kallades fullständig tillgångsundersökning och den som endast gällde lön och överskjutande skatt kallades begränsad tillgångsundersökning. Från och med 2008 har handläggningen av utmättningsmål förenklats så att det finns endast en handlägningsform och en grundavgift.

A-mål

De allra flesta allmänna mål handläggs hos KFM tills gäldenären betalar, fordran sätts ned eller skulden preskriberas. Undantag från denna regel finns, t.ex. studiemedel som återredovisas till studiestödsnämnden om fordran inte kan drivas in. Om allmänna mål, se avsnitt 9.

- E-mål** Enskilda mål som inte blir fullt betalda eller återkallade handläggs utan tidsbegränsning. Varje nytt handläggningsår tillkommer en ny grundavgift. Om grundavgiften inte betalas får KFM förelägga sökanden att inom viss tid betala grundavgiften. Betalas inte avgiften inom den föreskrivna tiden får KFM avsluta målet.
- Uppskov** Sökanden kan medge uppskov två gånger under ett år (4 kap. 10 § UB). Ett uppskov får pågå i högst två månader. Ansökan förfaller om sökanden medger fler än två uppskov eller om ett uppskov varar mer än två månader. Under uppskovstiden sker ingen utmätning i målet, inte ens om det skulle bli aktuellt att utmäta gäldenärens egendom i ett annat enskilt eller allmänt mål (prop. 2006/07:34 s. 24).
- Konkurs m.m.** Om gäldenären försätts i konkurs avbryts handläggningen av de enskilda målen (4 kap. 9 b § första stycket UB). Aktuella enskilda utmätningsskäl ska redovisas. Pågår utmätning av lön gäller särskilda regler (avsnitt 5.14). Utmätning kan också ske för fordran med panträtt (avsnitt 6.1.4). Handläggningen påverkas också vid beslut om att inleda skuldsanering samt vid beslut om företagsrekonstruktion (avsnitt 2.8).

3.1 Förberedelser m.m. inför verkställighet i utsökningsmål

- Underrättelse** I allmänna och enskilda mål förekommer flera olika slag av underrättelser. Här behandlas underrättelse om målet. I ett senare avsnitt behandlas underrättelse inför förrättning.
- Innan ett allmänt eller enskilt mål kommer in till KFM har gäldenären som regel fått ett antal uppmaningar att betala sin skuld. I de enskilda målen framställs kraven ofta i form av inkassobrev. I de allmänna målen ska uppdragsgivaren uppmana gäldenären att betala fordran innan den överlämnas till KFM (20 kap. 3 § skattebetalningslagen och 3 § indrivningsförrordningen).
- Underrättelse om målet i lösbrev** När ett allmänt eller enskilt mål kommer in till KFM är huvudregeln att KFM ska underrätta gäldenären om målet innan myndigheten börjar driva in fordran. Underrättelsen ska skickas med post eller överlämnas på något annat sätt (4 kap. 12 § första stycket UB). I nästan alla mål skickas skriftliga underrättelser ut centralt via ett elektroniskt medium. Underrättelsen skickas i vanligt lösbrev.

Genom underrättelsen får gäldenären veta att det är aktuellt med verkställighetsåtgärder mot honom. Syftet är att ge gäldenären tillfälle att undvika en utmätning eller annan verkställighetsåtgärd genom att betala, ställa säkerhet eller göra upp med borgenären. Om gäldenären inte kan hindra utmätning ska han få möjlighet att anvisa egendom för utmätning och i övrigt ta tillvara sina intressen. Gäldenären får genom underrättelsen också möjlighet att bevaka sin rätt genom att göra invändningar, t.ex. om preskription.

Ej underrättelse

KFM behöver inte underrätta om målet före verkställigheten om det finns en risk att gäldenären gömmer eller förstör egendom om han får reda på att verkställighet sökts eller om saken på annat sätt är brådskande (4 kap. 12 § andra stycket UB). Även i dessa fall får dock gäldenären en underrättelse om målet, men inte förrän i samband med förrättningen. Med brådskande menas inte tidsbrist eller liknande hos KFM eller någon annan myndighet. Vad som menas är att borgenären riskerar att gå miste om betalning om tiden går. Gäldenären kan t.ex. förväntas ta ut pengar från en bank, börja sälja viss egendom eller göra en längre resa.

En annan situation när det inte krävs någon underrättelse är om gäldenären saknar känd adress och det inte har kunnat klarläggas var han finns (4 kap. 12 § andra stycket UB). Beträffande kvarstad, se avsnitt 14.2.

Underrättelse till överförmyndaren

KFM har en skyldighet att i vissa fall underrätta överförmyndaren om en inkommen ansökan om verkställighet. En underrättelse om målet med information om skulden ska skickas till överförmyndaren om ansökan avser någon som inte har fyllt 18 år (2 kap. 9 § UF). KFM får låta bli att underrätta när det inte har någon betydelse för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

Bostadsförrättning

När en bostadsförrättning ska göras behöver KFM underrätta gäldenären ”endast om det kan antas att målets handläggning därigenom främjas” (6 kap. 3 § första stycket UF). KFM ska alltså se på underrättelsefrågan ur praktisk synvinkel. Chansen att gäldenären är hemma är större om han får en underrättelse än om handläggaren kommer oanmäld. Är det troligt att man hittar mer egendom om man inte underrättar ska myndigheten inte skicka någon underrättelse utan komma utan förvarning. Observera dock att vissa tvångsåtgärder, som att gå in i en bostad med hjälp av låssmed, inte får ske utan föregående

underrättelse om det inte finns särskilda skäl (2 kap. 17 § UB, se vidare under avsnitt 3.6.8).

Avvakta kravtiden

I underrättelsen om målet står det inom vilken tid gäldenären ska betala för att undvika utmätning. Normalt får utmätning inte ske innan tiden – kravtiden – gått ut (4 kap. 12 § första stycket UB, se även Svea hovrätts utslag 1977-11-29 i mål Ö 928/77 = RIC 11/78, NJA 1989 C 63 = RIC 9/89, RH 1990:120 = RIC 14/91).

När det finns anledning att inte skicka underrättelse om målet behöver inte heller någon kravtid avvaktas innan utmätning får ske.

Underrättelse och samordning

När det finns flera mål mot en gäldenär är huvudregeln att utmätning ska ske samtidigt för samtliga fordringar. Målen ska alltså samordnas. Ett första undantag från den regeln är att mål där borgenären medgett uppskov inte ska samordnas vid utmätning för andra mål mot gäldenären. Samordning ska inte heller ske i allmänt mål om KFM har avbrutit indrivningen därför att Skatteverket har genomfört eller kommer att genomföra borgenärsåtgärder (4 kap. 36 § UB och 18 § första stycket, andra meningen IL). Om åtgärden är likvidation eller preskriptionsförlängning ska KFM dock fortsätta verkställa. Om åtgärden är en konkursansökan bör verkställigheten fortsätta, se 7 § Kronofogdemyndighetens föreskrifter om hantering av vissa borgenärsuppgifter.

Men huvudregeln är alltså samtidig utmätning. Den gäller dock inte om utmätningen för någon av fordringarna därigenom ”fördröjs oskäligt” (4 kap. 11 § första stycket UB). När kravtiden har gått ut i ett mål och det kommer in ett nytt mål uppstår därför frågan om kravtiden i det nya målet måste avvaktas eller om samordningsregeln i 4 kap. 11 § UB ska leda till att man verkställer bägge målen samtidigt. Det finns inget vägledande avgörande från HD. Av kommentaren till UB (KUB IV s. 144-145) framgår det dock att samordning förutsätter att kravtiden har löpt ut. Om det bara återstår en kort kravtid i det ena målet uppkommer frågan om den andra borgenären ska behöva vänta ytterligare någon tid med utmätningen eller inte. KFM måste alltså bedöma om man ska utmäta genast eller om man kan avvakta en kortare tid. I bedömningen måste KFM ta hänsyn till risken för att egendomen kan komma att skingras eller att bankmedel kan komma att förbrukas om man väntar med att utmäta. KFM bör vara försiktig med att vänta med utmätning. Om KFM inte kan vänta med att utmäta ska man inte

ta med de mål där kravtiden ännu inte löpt ut. Vid maskinella tilläggsbeslut som avser löneutmätning inväntar man automatiskt kravtiden i det nya målet.

När KFM verkställer ett mål utan att avvakta kravtiden kan det hända att gäldenären efter utmätningen kommer med en invändning mot sökandens krav som medför att målet inte borde ha verkställts. KFM kan då häva utmätningen (avsnitt 16).

Delgivning

”Om målets beskaffenhet kräver det” ska KFM delge gäldenären underrättelsen (6 kap. 1 § andra stycket UF). I vissa fall kan det vara viktigt att försäkra sig om att gäldenären verkligen fått underrättelsen. Det är dock sällan som KFM delger underrättelsen. Möjligtvis kan man tänka sig att delge underrättelsen i ett mål med mycket stora värden.

Ny underrättelse

En ny underrättelse i enskilda och allmänna mål ska skickas eller lämnas när det har gått lång tid efter den senaste underrättelsen eller om en ny underrättelse krävs av något annat skäl (6 kap. 2 § UF). Maskinella rutiner garanterar att gäldenären minst en gång om året underrättas om alla sina pågående mål.

I rättsfallet NJA 2006 s. 394 (RIC 24/06) uttalade HD allmänt att det är välmotiverat att en ny underrättelse i allmänna mål generellt lämnas när ett år förflutit från den första underrättelsen. I rättsfallet accepterade HD att ingen ny underrättelse inför en utmätning i ett allmänt mål hade skickats när det hade gått cirka tio månader från den första underrättelsen. Av rättsfallet följer att KFM bör skicka en ny underrättelse inom ett år endast om det finns något annat skäl att underrätta än att en viss tid passerat.

Adressutredning

En underrättelse skickas till den adress som finns hos KFM. Det kan handla om en folkbokföringsadress eller någon annan adress som KFM har tillgång till, t.ex. genom uppgift i ansökan. Om gäldenären inte har någon känd adress, eller underrättelsen kommer i retur, måste myndigheten ta reda på ny adress för att kunna uppfylla sin skyldighet att underrätta enligt 4 kap. 12 § UB.

En underrättelse som kommer i retur ska registreras i REX, och orsaken till returen ska antecknas i INIT med ev. uppgift om ny adress.

KFM kan ta reda på en ny adress t.ex. genom att

- kontrollera adresser och eventuella inkomstkällor i bas- och skatteregister

- kontrollera genom Försäkringskassan online
- kontakta inkomstkällan/arbetsförmedlingen
- hämta uppgifter ur Suproregistret
- göra efterforskningar på Internet
- kontrollera i näringslivsregistret.

För utlandsteamerna kan det vara aktuellt att göra andra efterforskningar.

De efterforskningar som gjorts ska dokumenteras i INIT. Om man hittar en ny adress ska den registreras i REX, och under rättelsen ska skickas på nytt.

KFM är skyldig att underrätta Skatteverket om gäldenären har en adress som inte är registrerad hos folkbokföringen (2 § folkbokföringsförordningen). Om det är uppenbart att adressen är tillfällig eller om den av något annat skäl inte ska registreras behöver man inte underrätta. KFM ska även underrätta Skatteverket när gäldenären inte kan anträffas på folkbokföringsadressen eller antas ha flyttat från Sverige.

Om en adressutredning genomförs i samband med en tillgångsundersökning ska KFM redovisa för sökanden om gäldenären saknar känt hemvist.

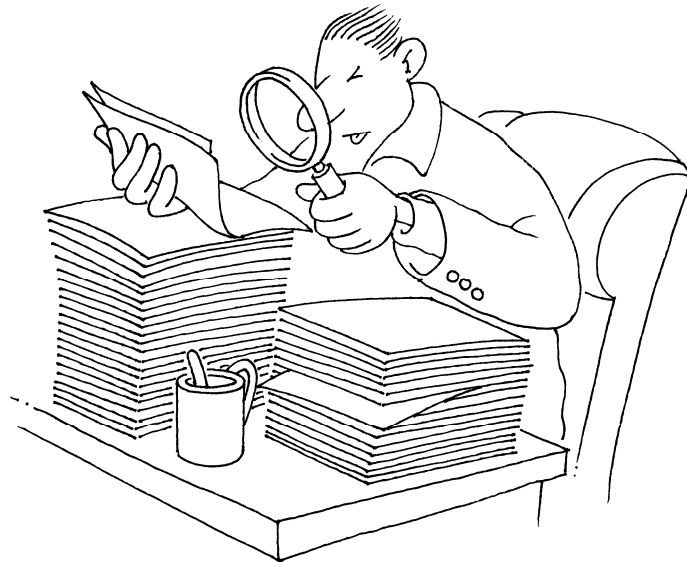
Närmare detaljer om adressutredningen finns i en särskild handledning.

3.2 KFM:s tillgångsundersökning

KFM har en skyldighet att undersöka om gäldenären har utmättningsbar egendom (4 kap. 9 § UB). Undersökningens omfattning beror på ansökans innehåll och uppgifter som tillkommer under handläggningen. Den beror också på gäldenärens förhållanden. Undersökningsplikten omfattar alla gäldenärens tillgångar, var i landet de än befinner sig.

Tillgångsundersökningen gör man med stöd av olika funktioner i INIT. Systemet används t.ex. för att hämta uppgifter ur skatteregistren och skicka förfrågningar till arbetsgivare, pensionsutbetalare, banker och försäkringsbolag. Genomförda utredningsåtgärder registreras i systemet. Där för man också in uppgifter om de tillgångar man hittat under utredningen.

Snabb utredning

Av 4 kap. 10 § UB framgår det att KFM ska verkställa utmätning i enskilda mål så snart som möjligt efter att nödvändiga handlingar kommit in till KFM. Även om bestämmelsen enligt 4 kap. 36 § UB inte gäller allmänna mål, förväntas utredningen även i dessa mål genomföras lika snart.

Tidsaspekten är naturligtvis särskilt viktig när det finns egendom att ta i anspråk. En snabb utmätning minskar risken för att gäldenären gör sig av med sina tillgångar, och därmed kommer sökanden till sin rätt genom att han får den förmånsrätt som följer med utmätning. Förmånsrätten följer oftast redan med själva utmättningsbeslutet (4 kap. 30 § UB och 8 § förmånsrättslagen). Det finns därför en risk med att avvakta med att utmäta för att ge gäldenären möjlighet att själv göra upp med sökanden. Under tiden kan det komma in ytterligare mål mot gäldenären som det första målet får konkurrera med. Om KFM känner till att gäldenären har en tillgång bör man därför vara restriktiv med att dröja med utmätningen för att inte försätta sökanden i en sämre situation.

Anvisad egendom

En enskild borgenär som begär utmätning utan särskild förmånsrätt för sin fordran har oftast inte någon närmare kännedom om gäldenärens tillgångar. Om borgenären vet att gäldenären äger en viss utmättningsbar egendom är det lämpligt att han upplyser KFM om det. Borgenären kan å andra sidan inte styra verkställigheten. KFM är inte bunden av att han anvisat viss egendom till utmätning, men egendomen bör efterforskas

innan målet avslutas utan att man utmätt. Anvisad egendom bör efterforskas skyndsamt, eftersom det annars finns en risk att den försvinner. Om gäldenären bedöms sakna utmätningsbara tillgångar utan att den anvisade egendomen utmäts ska KFM i sin redovisning till sökanden ange skälet för att inte utmäta anvisad egendom.

Skyldigheten att söka efter egendom som kan utmätas kan i praktiken bara uppfyllas till en viss gräns. KFM kan låta bli att utföra åtgärder som inte rimligen kan antas ge något resultat. KFM:s resurser sätter också en gräns för hur mycket arbete som kan läggas ned på varje särskilt mål. Om ett mål mot en viss gäldenär nyligen har avslutats hos KFM utan att man hittat några tillgångar, finns det i allmänhet ingen anledning att göra om samma utredning igen i ett nytt mål mot gäldenären. Vad som gäller när man i tillgångsundersökningen inte hittat någon utmätningsbar egendom redovisas närmare i avsnitt 3.7.

Tillkommande uppgifter

KFM avgör alltså vilken utredning som ska göras i det enskilda fallet, men borgenärens önskemål ska vägas in i bedömningen. Ingenting hindrar att borgenären för fram sådana önskemål först efter det att han har ansökt om verkställighet. Detta framgår av 4 kap. 9 § UB, som uttryckligen anger att KFM ska ta hänsyn till tillkommande uppgifter. Borgenären kan t.ex. anvisa egendom till utmätning när som helst under handläggningen. Det kan ske helt formlost, och KFM ska då ta ställning till om man behöver göra ytterligare utredningsåtgärder (prop. 2006/07:34 s. 23).

Utredningsinstrumenten

Följande medel står KFM till buds för tillgångsundersökningen:

- upplysningar från borgenären (se ovan)
- registerforskning, inklusive egna uppgifter i INIT och gäldenärjournalen
- upplysningar från gäldenären, eventuellt med sanningsförsäkran i en förteckning eller vid förhör
- upplysningar från tredje man, eventuellt vid förhör
- förrättning i gäldenärens bostad eller lokal.

3.3 Registerforskning

Efter underrättelsen, men innan KFM söker kontakt med gäldenären, ska KFM undersöka om han har varit gäldenär tidigare och i så fall gå igenom de uppgifter som kan finnas i

INIT. Om det finns en manuell gäldenärsjournal ska KFM gå igenom även den.

Följande externa källor för information används ofta i tillgångsundersökningen.

Beskattningsdatabasen

Beskattningsdatabasen används av Skatteverket för beskattningsändamål. KFM har terminalåtkomst till vissa delar av databasen genom INIT och kallas där skatteregistret. Den innehåller uppgifter som avser både fysiska och juridiska personers deklARATIONER. Bl.a. finns person- och adressuppgifter, sambeskattningsuppgifter och kontrolluppgifter för de två senaste beskattningsåren som visar arbetsgivare, inkomst, skatteavdrag samt kapital och ränte-/avkastningsuppgifter. Dessutom finns uppgifter om varje fastighet, dess beteckning och taxeringsvärde samt ägarförhållanden i fåmansföretag. Uppgifterna i beskattningsdatabasen kan ändras under taxeringsarbetets gång. Uppgifter om preliminära debiteringar uppdateras löpande, medan inkomstuppgifter registreras en gång om året.

Om det finns ett samband med fåmansbolag kan man få uppgifter om alla övriga delägare i bolaget. Uppgifter om fåmansbolag uppdateras i samband med taxeringen.

Ur skattekontosystemet kan man få uppgifter om olika typer av debiteringar och om beloppen är betalda eller kommer att överföras, eller har överförts, till KFM för indrivning.

En utförlig redogörelse för hur registerforskning i skatteregistret går till finns i INIT-handboken.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

KFM hämtar regelbundet uppgifter från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Uppgifter i Försäkringskassans verksamhet registreras i socialförsäkringsdatabasen. KFM har terminalåtkomst till uppgifterna hos Försäkringskassan genom en funktion i INIT. Uppgifter från Pensionsmyndigheten hämtas via Försäkringskassan. Exempel på uppgifter som går att få fram är information om utbetalningar och om gäldenären har barn och arbetsgivare. En utförlig redogörelse för vilken information som kan inhämtas via registerforskning hos Försäkringskassan finns i INIT-handboken.

Vägtrafikregistret

KFM har terminalåtkomst till vägtrafikregistret. Detta är Transportstyrelsens register över samtliga registrerade civila fordon. Här kan KFM bl.a. hämta upplysningar om

- vem som är registrerad ägare till ett visst fordon
- vilka fordon en viss person är registrerad som ägare till

- tidigare ägare till ett visst fordon.

SPAR-registret

KFM har terminalåtkomst till det statliga personadressregistret (SPAR). Man kan även få åtkomst till SPAR via utsökningsdatabasen. De uppgifter som finns är personnummer, namn, folkbokföringsadress, folkbokföringsdatum, folkbokföringsort, län, kommun, församling, svensk eller utländsk särskild postadress som anmälts till folkbokföringen, avliden, utvandrad och senaste ändringsdatum i SPAR. Vidare finns uppgift om make/maka/partner och om vårdnadshavare för barn under 18 år.

Näringslivsregistret

KFM har terminalåtkomst till näringslivsregistret. Registret förs av Bolagsverket. Det innehåller uppgifter om samtliga svenska aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar inklusive bostadsrättsföreningar samt enskilda firmor. Av registret framgår bolagets hemort, säte, registreringsdatum, organisationsnummer, aktiekapital, styrelseledamöter, firmatecknare m.m. Det går även att få kopior av företagens räkenskapshandlingar i den mån de lämnats in.

Vidare kan man få information om en viss persons engagemang i samtliga företag i registret.

Äktenskapsregistret

Äktenskapsregistret förs av Skatteverket. KFM har inte terminalåtkomst till registret, men kan få uppgifter ur registret.

I äktenskapsregistret finns uppgifter om domar, beslut och registreringar vid allmänna domstolar som gäller rättsförhållanden mellan äkta makar och registrerade partner.

Exempel på uppgifter som finns i registret är domstolens namn eller registreringsdatum, domens datum, målets eller ärendets nummer, lagrum, makarnas namn, antal barn under 18 år och vigseldatum. Vidare finns uppgift om äktenskapsförord, äktenskapsskillnad, hemskillnad, boskillnad och gåvor mellan makar och bodelningshandlingar.

Värdepapper registrerade hos Euroclear

Euroclear Sweden AB (Euroclear) har uppgifter om innehav av alla börsnoterade aktier och om aktier i en del andra större bolag, avstämningsbolag. Att bolagen är avstämningsbolag innebär att Euroclear registrerar bolagens aktier och för bolagens aktiebok. Euroclear för även register för andra typer av finansiella instrument avsedda för värdepappersmarknaden såsom obligationer, konvertibla skuldförbindelser, konvertibla vinstandelsbevis, teckningsoptioner, warrents och premieobligationer. Det innebär att Euroclears register, VP-systemet, används för registrering av merparten av de finansiella instru-

ment som förekommer på aktie-, penning- och obligationsmarknaderna i landet. KFM gör förfrågningarna elektroniskt hos Euroclear om en gäldenär har värdepapper registrerade. Se rutin för dessa förfrågningar i INIT-handboken. Euroclear kan upplysa om vilka aktier eller andra värdepapper en gäldenär har och om aktierna är pantsatta. För förvaltarregistrerade aktier gäller att endast banken eller fondkommissionären kan lämna upplysningar.

Fartygsregistret

Detta register förs av Transportstyrelsen. KFM har inte terminalåtkomst till registret.

Information om alla svenska skepp som är minst 12 meter långa och minst 4 meter breda ska finnas i fartygsregistrets skeppsdel. Registreringsplikten gäller även fritidsskepp. Huvudregeln är att ett skepp ska ha svensk ägare till mer än hälften för att kunna registreras i det svenska fartygsregistret. Även uppgifter om skeppsbyggen registreras.

Fartyg kortare än 12 meter eller med en bredd mindre än 4 meter kallas båtar. Uppgifter om dem registreras i fartygsregistrets båtadel. De båtar som används yrkesmässigt till bogsering, bärgning, transport av gods eller passagerare och till fiske måste registreras. De som används privat kan registreras på ägarens begäran. Uppgifter om båtbyggnadsförskott registreras också.

Travhäst- och galopphästregistret

Registret kallas ägarregistret. Det förs av Svenska Travsportens Centralförbund (STC) och Svensk Galopp (SG) och innehåller uppgifter om ägare till travhästar respektive galopphästar samt hur många hästar en ägare är registrerad för. Det går att få uppgift per telefon om en gäldenär är registrerad som ägare till en viss häst. Ytterligare upplysningar lämnas efter skriftlig förfrågan. Information finns också på www.galoppsport.se och www.travsport.se.

Vapenregistren

Varje polismyndighet för ett lokalt elektroniskt register över bl.a. vapeninnehav för personer som är folkbokförda inom myndighetens distrikt. Om det finns skäl att tro att en gäldenär har vapen bör KFM ta kontakt med den lokala polismyndigheten. Den lokala polismyndigheten kan se om gäldenären har vapentillstånd som beviljats av en annan polismyndighet. För närmare uppgifter om vapnet får KFM dock vända sig till den tillståndsgivande polismyndigheten. Vidare för Rikspolisstyrelsen ett centralt vapenregister över vapeninnehav inom hela Sverige. KFM bör dock i första hand ha sina kontakter med de lokala polismyndigheterna.

Fastighetsregistret	KFM har terminalåtkomst till fastighetsregistret. Registret förs av Lantmäteriet och innehåller information om alla fastigheter och tomträtter i landet. Det går även att få information om tidigare ägare samt detaljerad taxeringsinformation. I fastighetsregistret anges den senaste godkända och uppdaterade inskrivningsdagen. Detta anges särskilt under rubriken aktualitetsdatum och bör kontrolleras vid förfrågningar i registret.
Företagsinteckningsregistret	KFM har terminalåtkomst till företagsinteckningsregistret. Registret förs av Bolagsverket och innehåller uppgifter om näringsidkare (fysiska och juridiska) vilkas näringsverksamhet belastas av företagsinteckning. Det innehåller information om varje uttagen företagsinteckning för varje näringsidkare i hela Sverige samt om innehavsantekning. I och med en lagändring den 1 januari 2009 återinfördes företagshypoteket som det såg ut före 2004, dock med vissa mindre förändringar. Företagshypoteket beskrivs närmare i avsnitt 6.4.
Företagsinformation	KFM har terminalåtkomst till sammanställd information om företag och organisationer. Informationen hämtas från Bolagsverket, Skatteverket, Statistiska centralbyrån m.fl. Uppgifter finns om bl.a. organisationsnummer, arbetsställesnummer, företagsnamn, benämning, post-/verksamhets-/besöksadress, telefonnummer, branschkod, antal anställda (storleksklass).
Övriga register	<p>Några av de övriga register som kan nämnas är luftfartygsregistret, som förs av Luftfartsstyrelsen, och det s.k. riksgäldskontot, som förs över dem som kontosparar hos Riksgäldskontoret.</p> <p>Information om en gäldenär har bankgiro kan hämtas hos bankgirot. Om det finns bankgiro får KFM ställa en fråga till bankgirot om den kontoförande banken för att sedan inhämta uppgifter hos den banken om behållning på kontot.</p> <p>På motsvarande sätt kan man hos plusgirot få information om en gäldenär har PlusGiro-konto. Om det finns ett konto kan KFM skriftligen fråga om det finns medel på kontot.</p> <p>Normalt behöver man inte kontrollera samtliga register (för varje gäldenär). En tillgångsundersökning omfattar dock alltid efterforskningar i skatterregistret och vägtrafikregistret. Ibland kan information om gäldenären i ett register å andra sidan ge anledning att kontrollera andra register.</p>

3.4 Upplysningar från gäldenären

Att fråga gäldenären om vilka tillgångar han eller hon har är en av de första åtgärderna i utredningen. Även om KFM inte alltid kan utgå ifrån att gäldenärens uppgifter är riktiga, utan ibland måste kontrollera dem, så är dessa upplysningar en viktig del av KFM:s utredning.

Begreppet gäldenärskontakt innebär att KFM i utredningen inhämtar uppgifter från gäldenären om hans eller hennes tillgångar så att det går att avgöra vad som ska utmätas. I KFM:s Handledning för gäldenärskontakt finns sammanfattande skrivningar om gäldenärskontakt och ett särskilt avsnitt om dokumentation av gäldenärskontakten i INIT.

3.4.1 Förteckning

Gäldenären är skyldig att lämna upplysningar om sina tillgångar och att i en förteckning eller vid ett förhör bekräfta att uppgifterna som lämnats är riktiga (4 kap. 14 § UB). Upplysningsplikten gäller endast tillgångar.

Upplysningsplikten gäller alla tillgångar av ekonomiskt värde, även sådana som ingår i gäldenärens beneficium. Upplysningsplikten omfattar också egendom som gäldenären sålt i de fall köparen inte är skyddad mot säljarens/gäldenärens borgenärer (KUB IV s. 149 f.). I praktiken innebär det att KFM begär att gäldenären ska redogöra för omständigheterna när han sålt eller på annat sätt avhänt sig egendom, om traditionssätt osv. Gäldenären är också skyldig att berätta om egendom som han lämnat i pant hos någon annan. I upplysningsskyldigheten ingår det att berätta var tillgångarna finns och medverka till att precisera dem. Gäldenärens upplysningar bör vara så fullständiga att de kan ligga till grund för KFM:s bedömning av om det går att utmäta tillgångar. Den skriftliga upplysningsplikten innebär en skyldighet att efter begäran (åläggande) ge in en förteckning till KFM.

En förteckning används regelmässigt i de flesta fall när KFM träffar gäldenären. Förteckningen kan upprättas vid sammanträffande med gäldenären på KFM:s kontor eller vid förrättning hos honom. I vissa fall kan dock gäldenären åläggas att själv skicka in en ifylld undertecknad förteckning. En förteckning som är upprättad och undertecknad med både gäldenären och handläggaren närvarande har ett större värde och förtjänar större tilltro än en förteckning som gäldenären fyller i på egen hand och skickar till KFM.

Det går att kräva en ny förteckning när det gått en tid sedan den förra eller när man kan anta att gäldenären fått nya tillgångar.

**På heder
och samvete**

Gäldenären kan åläggas att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i en förteckning (4 kap. 14 § UB). Innebörden av en bekräftelse på heder och samvete är att om en gäldenär medvetet lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan han dömas enligt 15 kap. 10 § brottsbalken för osann försäkran eller – om han gjort det av grov oaktsamhet – för vårdslös

försäkran och straffas med böter eller fängelse. Innan gäldenären undertecknar förteckningen på heder och samvete ska han påminnas om den sanningsplikt som gäller och om påföljden av oriktiga eller ofullständiga uppgifter. Om KFM misstänker att gäldenären har lämnat oriktiga uppgifter under sanningsförsäkran bör KFM göra en polisanmälan.

Formalia

För att gäldenären ska kunna dömas till straff när han lämnar oriktiga uppgifter är det viktigt att dokumentera alla omständigheter kring hur förteckningen upprättades. När frågan om åtal har prövats har man fäst stor vikt vid detaljer som vem som fyllt i blanketten och satt kryss i rutorna. Vanligtvis är det mycket svårt för en handläggare att i ett polisförhör uttala sig om vad som hänt lång tid tillbaka. Det bör därför antecknas på förteckningen när och var den upprättades, vem som fyllde i vad och vilka som var närvarande. Det bör också särskilt antecknas att gäldenären blivit påmind om sin sanningsplikt. Om en gäldenär behöver hjälp att upprätta en förteckning kan KFM förordna en lämplig person att biträda honom. Kostnaden för detta betalas av KFM.

Vitesföreläggande

Enligt utsökningsbalken kan KFM föreskriva vite för att bl.a. förmå en gäldenär att komma in med en förteckning (2 kap. 15 § UB). Det finns ingen särskild begränsning av vitesbeloppet. KFM prövar vitets storlek med hänsyn till samtliga omständigheter i målet. Vitesbeloppet får dock inte vara högre än vad som krävs för att föreläggandet ska efterkommas. Vitesföreläggandet ska delges (3 kap. 9 § UF). Om gäldenären inte följer föreläggandet får KFM förelägga ett nytt, högre vite utan hinder av att det första inte har vunnit laga kraft. Fråga om utdömande av vite prövas på talan av KFM av samma tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § UB är behörig att pröva ett överklagande. Det är mycket ovanligt att en sådan talan förs på grund av att gäldenären inte upprättat en förteckning m.m.

Häktning

För att en gäldenär ska fullgöra sin skyldighet att lämna uppgifter som behövs i målet, får KFM göra framställning till tingsrätten om häktning, om det finns synnerliga skäl (2 kap. 16 § UB). Någon vägledning om vad som menas med synnerliga skäl ges inte i förarbetena till utsökningsbalken, men följande faktorer kan var och en för sig eller tillsammans motivera en häktningsframställning:

- fordringsbeloppets storlek
- att gäldenären förmodas undanhålla värdefull egendom

- att gäldenären saboterar KFM:s verskstillighets- och kontaktförsök.

Ingen får hållas häktad längre tid än tre månader i ett och samma mål, och häktningen ska dessutom omprövas av domstolen med högst två veckors mellanrum.

Häktning förutsätter, förutom synnerliga skäl, att svaranden har delgivits ett föreläggande att fullgöra sin upplysningsplikt och inte följt föreläggandet. Även om gäldenären vägrar samarbeta under ett förhör måste han föreläggas att lämna de uppgifter KFM begär. Han måste då också få viss tid på sig för detta. Däremot behöver inte ett eventuellt förelagt vite ha dömts ut. Det förekommer att gäldenären häktas enligt dessa bestämmelser, men det är ovanligt. I ett avgörande från Svea hovrätt förelåg sådana skäl som krävs för häktning (beslut 2010-06-30 ÖÅ 4923-10).

3.4.2 Kontaktsökning

Kontakt med gäldenären kan åstadkommas på flera sätt. Ett sätt är att skriva ett brev mer direkt riktat till gäldenären. Om gäldenären inte hör av sig måste KFM själv söka kontakt. Det kan ske t.ex. genom att KFM söker gäldenären per telefon i hemmet eller på arbetsplatsen eller skickar en kallelse till gäldenären att infinna sig hos KFM en viss dag.

KFM har krav på sig att vara saklig. Det innebär att KFM aldrig får hota med något man inte är beredd att fullfölja. KFM får alltså inte sätta ut förrättning i gäldenärens bostad för att få kontakt med honom om inte förutsättningarna för bostadsförrättning är uppfyllda (avsnitt 3.6.1) och KFM är beredd att göra en bostadsförrättning.

3.4.3 Förhör

KFM kan förhöra svaranden/gäldenären (2 kap. 10–14 §§ UB). Förhör ska i huvudsak hållas i mål med stora skuldbelopp, med gäldenärer som har komplicerade förhållanden eller som inte samarbetar med KFM. Vanligtvis fyller gäldenären i en förteckning på heder och samvete vid förhöret.

Om KFM kan få de upplysningar som krävs om gäldenären via register eller på annat sätt behöver inget förhör hållas. Inte heller bör förhör hållas när det är fråga om mål med små fordringsbelopp. KFM avgör själv om det är lämpligt att hålla förhör och är inte bunden eller beroende av ett yrkande från

sökanden. Frågor som kan utredas vid ett förhör är exempelvis svårutredda äganderättsförhållanden.

Förhör i utsköningsbalkens mening äger inte rum bara för att förrättningsmannen sammanträffar med gäldenären i dennes bostad eller hos KFM. Den utfrågning som då sker resulterar i en utredningsrapport, men kan också resultera i en förteckning. Förhör är ett särskilt rättsinstitut och det är viktigt att KFM beaktar de formella krav som ställts upp av lagstiftaren vid kallelsen och genomförandet. Om gäldenären är en juridisk person ska föreläggandet att inställa sig riktas till ställföreträdaren.

Sökandens medverkan

Sökanden ska vid behov **kallas** att närvara vid förhör med svaranden. Det är mycket ovanligt, men det kan tänkas om sökanden känner till gäldenärens tillgångar. Om sökanden inte kallas ska han **underrättas** i lösbrev om tid och plats för förhöret och om att han har rätt att närvara. Om sökanden har ett ombud bör det räcka att underrätta ombudet.

Genomförandet

Vid förhör ska protokoll enligt 3 kap. 14 § UF alltid föras.

Ett förhör är inte en offentlig förrättning. Allmänheten har inte rätt att närvara. Om gäldenären vill ha personer närvarande har han rätt till detta under förutsättning att de inte stör förrättningen.

KFM kan förordna att vissa uppgifter som har lämnats vid förhör inte får röjas obehörigen (2 kap. 14 § UB). Jfr 34 kap. 1 § OSL.

Vite

Kallelser till förhör bör förenas med vitesföreläggande. Vitesbeloppet får vara högst 1 000 kr. Vitesbeloppet bör vid första kallelsen vara 500 kr. KFM dömer själv ut vitet till skillnad från vad som gäller vitet vid förteckning (se ovan). För att ett nytt högre vite ska kunna föreläggas krävs det inte att det första vitet har dömts ut. Har ändamålet med vitet förfallit får det inte dömas ut. Som redan har redovisats kan det finnas anledning att kalla även sökanden till förhör med svaranden. KFM får då förelägga sökanden att infinna sig vid påföljd att hans ansökan annars förfaller. När sökanden behöver närvara personligen vid förhör med svaranden kan sökanden kallas vid vite om högst 1 000 kr om han inte infinner sig.

Hämtning

KFM får hämta svaranden om han eller hon uteblir efter att ha förelagts att infinna sig vid vite. Detta förutsätter att det finns ett skriftligt vitesföreläggande som har delgivits svaranden. Det är polisen som hämtar svaranden på begäran av KFM.

3.5 Upplysningar från tredje man

Ibland går det att få information om gäldenären genom make, föräldrar, förmyndare, övervakare, socialsekreterare m.fl. KFM bör vara försiktig vid frågor till utomstående. Det kan vara tillåtet att fråga någon om den vet var gäldenären är. Att fråga grannar till gäldenären om hans ekonomiska förhållanden är olämpligt (JO 85/86 s. 374).

I 4 kap. 15 § UB finns föreskrifter om upplysningsplikt även för tredje man. Dennes skyldighet gäller uppgifter om gäldenären har fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom som kan vara av betydelse för bedömning i vad mån gäldenären har utmätningsbar egendom. Ett ekonomiskt rättsförhållande kan föreligga mellan gäldenären och t.ex. en bank, ett försäkringsbolag eller en fysisk person, men också mellan gäldenären och en myndighet, t.ex. en försäkringskassa eller en kommunal förvaltning. Även myndigheten har då upplysningsplikt. Skyldigheten att upplysa om de uppgifter som anges i 4 kap. 15 § UB bryter både myndigheters och företags sekretessbestämmelser. En bodelningsförrättare har dock inte någon upplysningsplikt (RH 1984:22). En tredje man är i motsats till en gäldenär inte skyldig att skicka in någon förteckning eller bekräfta sina uppgifter på heder och samvete.

HD har uttalat att de utredningskrav som följer av 4 kap. 17 § UB anses gälla inte bara för sakomständigheter av omedelbar relevans för äganderätten utan även omständigheter som är av indirekt betydelse (NJA 2009 s. 500). I rättsfallet ansågs KFM ha rätt att vid utredning av äganderätten till kontomedel fråga den kontoförande banken med stöd av 4 kap. 15 § UB om transaktioner på kontot för att kunna bedöma om det förelåg separationsrätt till medlen.

Förhör med tredje man

En tredje man kan under samma förutsättningar som svaranden föreläggas att vid vite infinna sig till förhör. Han kan dock inte hämtas. Om tredje man ska förhöras måste sökanden och svaranden underrättas om det så att de kan närvara (3 kap. 7 § andra stycket UF). Om tredje man har haft kostnader för att infinna sig till förhöret har han rätt till ersättning för kostnaderna (2 kap. 13 § UB och 3 kap. 8 § UF). Ersättningens storlek bestäms av förordningen om ersättning av allmänna medel till vittnen m.m.

Även häktning kan vid synnerliga skäl komma i fråga gentemot en tredje man som vägrar att fullgöra sin skyldighet

att lämna upplysningar i målet (2 kap. 16 § UB). Tredje man måste först ha fått ett föreläggande i saken vilket han underlåtit att efterkomma innan han kan häktas.

3.6 Förrättning i bostad och lokal

3.6.1 Förutsättningar för bostadsförrättning

Bostadsförrättning är ett av instrumenten i tillgångsundersökningen. KFM har i ett ställningstagande angett förutsättningarna för att genomföra en sådan förrättning (2/07/IND). Enligt ställningstagandet ska KFM göra en utmätningsförrättning i bostad när det finns skäl att anta att det finns utmätningsbar egendom i en gäldenärs bostad och fordran inte kan bli fullbetald på ett mindre ingripande sätt. Utmättningsordningen enligt 4 kap. 3 § UB ska således beaktas när KFM överväger bostadsförrättning. Skälen för att genomföra förrättning eller inte ska dokumenteras. Läs mer om förutsättningarna för bostadsförrättning i ställningstagandet.

Utredningsinstrumentet bostadsförrättning innebär ofta ett påtagligt integritetsintrång och får inte hanteras slentrianmässigt. Det ska hanteras med gott omdöme och prövas i varje enskilt fall.

KFM:s tillgångsundersökning ska normalt inledas med andra åtgärder än bostadsförrättning. Men redan då handläggningen startar påbörjar man bedömningen av om det ska göras en bostadsförrättning. När registerforskningen, kontakter med gäldenären och tredje man samt annan utredning visat sig ge ett otillräckligt resultat är det dags att överväga att genomföra förrättning i bostaden. En sådan förrättning ska genomföras när det finns anledning att anta att det finns utmätningsbar egendom i gäldenärens bostad. Bostadsförrättning förutsätter dock att fordran inte kan bli fullbetald på ett mindre ingripande sätt.

Om det finns omständigheter i utredningen som gäller gäldenärens förhållanden och som tyder på att det kan finnas utmätningsbara tillgångar i bostaden, är det alltså sakligt motiverat att sätta ut en bostadsförrättning. Sådana omständigheter behöver inte direkt gälla faktisk kunskap om egendom i bostaden utan kan grunda sig på en mer allmän bedömning av gäldenärens förhållanden och omständigheter i övrigt.

Följande exempel belyser några omständigheter som i den nu beskrivna situationen bör motivera en bostadsförrättning.

- Det självklara fallet, dvs. KFM känner till att gäldenären har eller tidigare har haft tillgångar.
- Gäldenären bedriver rörelse i sin bostad.
- Borgenären har anvisat viss egendom till utmätning och uppger att den finns i gäldenärens bostad och uppgiften bedöms någorlunda trovärdig.
- Handläggaren får kontakt med gäldenären, men denne lämnar inga eller bara ytterst knapphändiga uppgifter om sina förhållanden. Skälet för detta bedöms kunna vara att gäldenären vill dölja utmätningsbara tillgångar i bostaden.
- Skulden är stor och av sådant slag att gäldenären kan antas ha disponerat betydande belopp för inköp av egendom som faller utanför beneficiet. Det kan t.ex. röra sig om stora skatteundandraganden, stor kvarstående skatt på grund av realisationsvinst, skadestånd på grund av förskingring eller att gäldenären har tagit upp stora lån.
- Handläggaren får inte kontakt med gäldenären och det allmänna intrycket av registerforskningen och skuldsättningen är att gäldenären lever under ordnade förhållanden. Skuldsättningen kanske beror mer på ovilja att betala än på oförmåga.
- Ofta kan boendet ge en indikation om gäldenärens allmänna ekonomiska förhållanden. Om gäldenären bor i en villa eller en bostadsrätt, utan att själv vara ägare, kan han ändå ha en sådan levnadsstandard att det kan finnas egendom att utmäta i bostaden.

En konsekvens av det grundläggande kravet på saklighet är att en bostadsförrättning aldrig får sättas ut enbart i syfte att tvinga fram betalning. Det är inte heller godtagbart att sätta ut en förrättning enbart för att få personlig kontakt med gäldenären.

Det är viktigt att dokumentera skälen för bedömningen att genomföra eller inte genomföra förrättning.

I det dagliga arbetet händer det att handläggare som genomför förrättningar i ett område tar med sig mål mot andra gäldenärer i området och passar på att försöka nå dem i bostaden. Utsökningsbalken innehåller inga särskilda regler för sådana hembesök.

Inga hembesök

Det finns i och för sig inget hinder mot att en förrättningsman söker upp gäldenären i hans bostad och för ett samtal om skulden och om gäldenärens ekonomiska förhållanden. I den situationen uppkommer det dock lätt onödiga och olyckliga oklarheter kring förrättningsmannens befogenheter. Hembesök av det slaget bör därför inte göras. Förutsatt att de ovan angivna förutsättningarna för förrättning är uppfyllda kan däremot en oanmäld förrättning vara ett alternativ. I den situationen finns ju normalt utrymme för att genomföra en förrättning med stöd av 6 kap. 3 § första stycket UF. I den bestämmelsen anges att gäldenären behöver underrättas om tid och plats för förrättning i bostaden endast om det kan antas att målets handläggning främjas genom underrättelsen. När gäldenären är närvarande bör utgångspunkten kunna vara att en bostadsförrättning kan äga rum utan föregående underrättelse om tid och plats. Det är viktigt att förrättningsmannen omedelbart informerar gäldenären om att det är en förrättning.

3.6.2 Förutsättningar för förrättning i lokal

Förutsättningarna för förrättning i andra utrymmen än bostad, oftast rörelselokaler, skiljer sig från dem som gäller för bostadsförrättningar. En förrättning i en lokal är inte integritetskänslig på samma sätt som en bostadsförrättning. Om gäldenären driver en rörelse finns det sannolikt rörelsetillgångar i lokalen som kan utmätas. Normalt finns det inget beneficiehinder mot att utmäta påträffad egendom. Redan det innebär att man regelmässigt bör göra utmätningsförrättning i gäldenärens rörelselokal. Enligt KFM:s verkställighetspolicy är det obligatoriskt med utmätningsförrättning i verksamhetslokal hos gäldenär som bedriver näringsverksamhet. Om gäldenären bedriver rörelse i sin bostad gäller reglerna om bostadsförrättning, men incitamentet att göra utmätningsförrättning bör vara mycket större än om bostaden endast används för boende.

3.6.3 Genomförandet av förrättningen

Om säkerhet vid förrättning, se avsnitt 3.6.7.

Förrättningen får enligt 3 kap. 1 § UF inte utan särskilda skäl hållas före klockan 06 eller efter 21. Det normala är att gäldenären underrättas om bostadsförrättningen, men utsökningsförordningen ställer bara krav på underrättelse om det kan antas att målets handläggning därigenom främjas (jfr 6 kap. 3 § UF).

När förrättningsmannen kommer till gäldenärens bostad eller lokal ska han tala om vem han är och att han kommer från KFM. Han ska vara beredd att legitimera sig. Förrättningsmannen ska alltid legitimera sig vid oanmälda besök och då situationen kräver det.

Förrättningsmannen inleder förrättningen med att tala om för gäldenären vilka mål han kommer för att verkställa. Gäldenären ska därefter tillfrågas om han kan betala skulden. Om svaret blir nej ska förrättningsmannen fråga gäldenären om arbete, inkomst, försörjningsbörd, tillgångar, skulder etc. för att se om det kan bli aktuellt med löneutmätning. Alla relevanta frågor ska ställas när KFM har kontakt med gäldenären. I regel bör man upprätta en förteckning över tillgångarna, som gäldenären sedan får underteckna. En förteckning ersätter dock inte protokoll från förrättningen (se avsnitt 1.7 om protokoll).

Förrättningsmannen ska undersöka om det finns något i bostaden/lokalen som kan utmätas. Han ska inte stanna vid dörren utan se sig om ordentligt. Om det är motiverat får bostaden och de övriga utrymmen som gäldenären disponerar sökas igenom (2 kap. 17 § UB). Hit hör källare, garage, vindstrymmen, uthus, lagerlokaler, bil etc. Hit hör också skrivbordslådor, fack och skrin m.m. där man kan anta att utmätningssbar egendom förvaras.

Hur omfattande en undersökning ska göras bedöms från fall till fall. Huvudregeln är att undersökningen inte får göras mer ingående än vad som är sakligt motiverat. En metodisk genomsökning av gäldenärens alla lådor och skåp bör bara ske när man har starka skäl att tro att man ska finna utmätningssbara tillgångar. Undersökningen ska å andra sidan göras så noggrant att förrättningsmannen med en rimlig grad av säkerhet är övertygad om att han har hittat all utmätningssbar egendom.

Som allmän regel gäller, enligt 3 kap. 1 § UF, att KFM ska se till att en förrättning inte väcker onödigt uppmärksamhet eller orsakar svaranden eller någon annan enskild större obehag eller olägenhet än vad som är nödvändigt. En förrättning i en persons bostad ska genomgöras med respekt för den enskilde för att inte i onödan uppfattas som ett intrång i den personliga integriteten.

**Gäldenären
inte närvarande**

Utmätning får ske även om gäldenären inte är närvarande, om det inte är nödvändigt att han får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

Om gäldenären inte är närvarande kan t.ex. en make, sambo eller någon annan som anträffas och som har hand om egendomen uppmanas att närvara vid förrättningen (6 kap. 3 § andra stycket UF). På det sättet kan gäldenärens intressen tas tillvara åtminstone i viss utsträckning. Däremot bör inte t.ex. gäldenärens granne tillkallas (3 kap.1 § UF).

Barn

Om endast barn är hemma bör förrättningsmannen före förrättningen antingen försöka komma i kontakt med någon av föräldrarna per telefon eller ge barnet tillfälle att hämta någon vuxen som kan närvara. En förrättning med endast barnet närvarande får bara genomföras om förutsättningarna för användning av tvångsmedel är uppfyllda (avsnitt 3.6.8). När man bedömer om det finns skäl att genomföra förrättningen med endast barnet närvarande måste även barnets ålder och mognad tillmätas stor betydelse.

Om förrättningen genomförs med endast barnet närvarande, ska förrättningsmannen särskilt uppmärksamma barnets bästa och ta hänsyn till barnets behov och intressen.

När det av omständigheterna framgår eller finns grundad anledning att misstänka att barn far illa bör KFM överväga att göra en anmälan till socialnämnden (jfr 14 kap. 1 § socialtjänstlagen).

Störande av förrättning

Enligt 3 kap. 5 § UF får förrättningsmannen avvisa part eller någon annan som stör vid en förrättning eller på annat sätt uppträder olämpligt och inte rättar sig efter tillsägelse. I sådana fall kan man begära biträde från en polismyndighet (3 kap. 3 § UF). I förhållande till hur många förrättningar som görs är det mycket sällan som man tillkallar polis eller det annars blir aktuellt att tillämpa bestämmelsen om att avvisa någon från en förrättning. Den som hindrar att förrättningen genomförs riskerar böter enligt 17 kap. 13 § andra stycket brottsbalken.

Provisorisk åtgärd

KFM kan provisoriskt ta egendom i **förvar** enligt 6 kap. 12 § UB i avvaktan på beslut om utmätning.

Ett beslut om provisorisk åtgärd ska delges gäldenären (6 kap. 12 § UF). Om det är känt att det inte går att få tag i gäldenären behöver man inte delge. Om KFM har försökt delge honom i det aktuella målet eller i ett annat mål, så att man vet att han inte går att delge, kan man alltså låta bli att göra nya försök att delge (jfr Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/11/VER).

KFM måste utmäta snarast och senast inom två veckor från det att den provisoriska åtgärden vidtogs, annars måste den provisoriska åtgärden upphävas.

En provisorisk åtgärd medför inte förmånsrätt för sökanden, och egendomen kan komma att utmätas för nytillkomna sökandes räkning.

3.6.4 Utmätning

Utmätningssbar egendom som KFM träffar på utmäts som regel omedelbart. Egendomen är utmätt genom utmätningförklaringen, dvs. när förrättningsmannen talar om för de närvarande att han utmäter viss egendom. Som regel upprättas samtidigt ett utmätningssbevis som överlämnas till gäldenären eller någon annan närvarande eller som lämnas kvar på platsen.

Omhändertagande

KFM bör som regel, när det är möjligt, omedelbart omhänderta egendomen. Vanligtvis sparar KFM mycket tid och besvär på att genast ta med sig godset i stället för att komma tillbaka ytterligare en gång. KFM riskerar då inte att godset försvinner, det uppstår inte heller några problem med att identifiera det utmäta och det är lättare att göra en mer noggrann värdering. Läs mer om säkerställande utmätning i avsnitt 4.4.

En anledning att inte ta med sig egendomen kan vara att den är svår att bära med sig (stor och tung), att den fordrar kostsam vård, t.ex. utmäta djur, eller att övervägande skäl talar för att gäldenären inom en snar framtid kommer att betala skulden. Att ta om hand utmätt gods är ofta ett mycket känsligt moment i handläggningen. Gäldenären blir konkret medveten om att han förlorar rådigheten över det utmäta. Om det uppkommer en hotfull situation ska förrättningsmannen i första hand begära polisassistans. Förrättningsmannen ska inte utsätta sig för risk för våld, och i ett trängt läge måste förrättningen avbrytas för att återupptas under säkra former.

KFM ska upprätta protokoll vid utmätning, se avsnitt 1.7. Vid utmätning ska man bl.a. ange den egendom som utmäts. Det är viktigt att egendomen är så noga angiven att den utan svårighet går att identifiera. Identifiering behövs bl.a. när den ska hämtas vid ett senare tillfälle, om utmätningen överklagas och vid bedömningen av om ytterligare egendom behöver utmätas. Om det finns möjlighet är det bra om egendomen fotograferas.

3.6.5 Värdering

Lös egendom som utmäts ska värderas så snart som möjligt (6 kap. 9 § UB), och värdet ska anges i utmätningsprotokollet. Värderingen ska utmytna i ett uppskattat marknadsvärde, dvs. egendomens verkliga värde. Det kan möta svårigheter för förrättningsmannen att bilda sig en säker uppfattning om värdet på den utmäta egendomen. Vid behov bestäms ett ungefärligt värde på egendomen. I så fall bör förrättningsmannen anteckna i protokollet att slutlig värdering ska göras senare av en sakkunnig.

Sakkunnig värderingsman får anlitas vid behov. Det bör ske särskilt i fråga om bostadsrätter, maskiner, båtar, värdefullare fordon, konstverk, vapen, smycken och liknande.

Värderingen har flera syften. Utifrån värderingen och med hänsyn till vad den exekutiva försäljningen kan tänkas inbringa bestämmer förrättningsmannen hur mycket egendom som ska utmäts. Värderingen ligger vidare till grund för auktionsförrättarens bedömning av om ett avgivet bud kan godtas. Ibland kan även spekulanter ha intresse av att ta del av värderingen när de ska bjuda på egendomen. Om flera saker utmäts samtidigt, ska varje sak värderas för sig.

Värderingen kan inte överklagas särskilt utan endast i samband med överklagande av utmätningen eller försäljningen.

3.6.6 Uppgifter om äganderätt

Det är vanligt att gäldenären påstår att den utmäta egendomen tillhör någon annan än honom själv. Sådana invändningar ska tas med i protokollet. Gäldenären bör tillfrågas om det finns några bevis, t.ex. hyreskontrakt, kvitton etc. I så fall uppmanas gäldenären att visa upp dem eller lämna in dem till KFM för att hans invändning senare ska kunna prövas. Vidare bör gäldenären lämna namn och adress på den som uppges vara ägare samt tala om i vilket förhållande denna person står till honom själv (make, barn, arbetskamrat eller liknande). Enligt 6 kap. 16 § UF ska tredje man underrättas. Om gäldenären t.ex. påstår att det utmäta tillhör hans hustru underlättar det den fortsatta handläggningen om underrättelsen till hustrun kan överlämnas samtidigt.

3.6.7 Säkerhet vid förrättning

Det förekommer att en förrättningsman är ensam på förrättning. Det finns dock flera skäl till att det normalt bör finnas

ytterligare en medarbetare vid förrättningen. Det kan behövas ett vittne och förrättningen kan vara komplicerad och innebära mycket arbete. Den främsta anledningen till att vara två är dock säkerhetsaspekten.

**Riktlinjer för
personsäkerhet**

I dokumentet Riktlinjer för personsäkerhet finns grundläggande vägledning om hur förrättningar ska genomföras. Enligt riktlinjerna är huvudregeln att minst två medarbetare ska delta vid en förrättning. Ett avsteg från principen att vara två vid en förrättning kan beslutas av en chef. Avsteget får bara gälla enstaka fall och ska dokumenteras genom en handläggarnotering i INIT. Ett permanent undantag från principen att vara två finns endast inom KFM:s delgivningsverksamhet och är förenat med vissa villkor. I riktlinjerna behandlas många aspekter av säkerhet vid förrättning utanför myndighetslokaler. Närmare instruktioner om säkerhet när KFM genomför en förrättning finns i dokumentet Anvisning för personsäkerhet vid förrättning. Som stöd har även tagits fram en checklista att användas vid planering inför en förrättning.

Biträde av polis

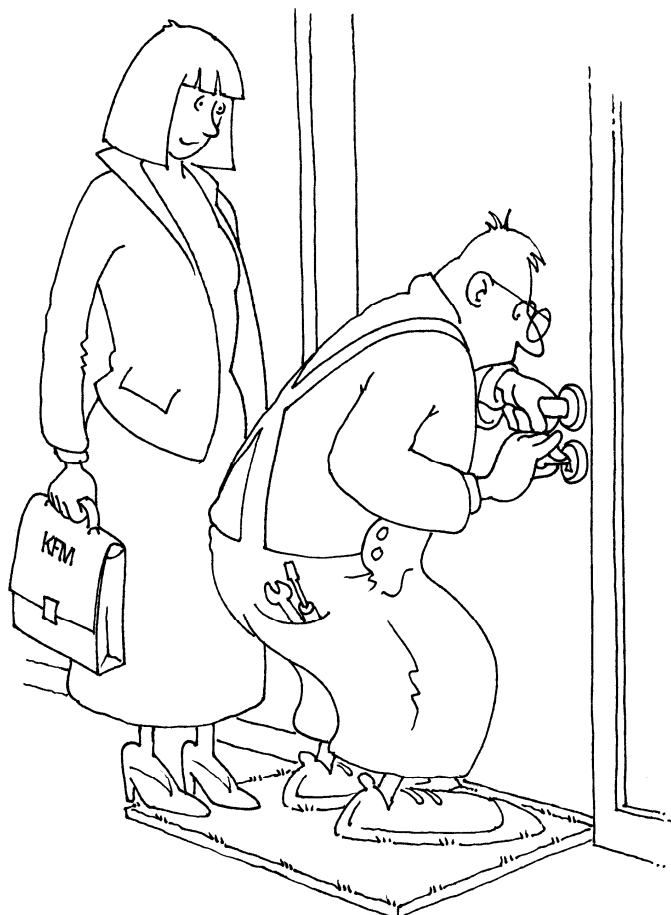
Om det finns anledning att tro att KFM kommer att möta våld vid en förrättning, räcker det inte att vara två, utan polis bör då tillkallas för att följa med som skydd. Förrättningen bör planeras i samråd med polismyndigheten (3 kap. 3 § UF). KFM bör upplysa om att det är straffbart att hindra en förrättning (17 kap. 13 § andra stycket brottsbalken).

Vittne

Om det finns särskilda skäl kan ett vittne närvara vid förrättningen (3 kap. 4 § UF). Ett vittnes uppgift är att i efterhand kunna intyga vad som hände vid förrättningen. Det förekommer att KFM:s tjänstemän och gäldenären eller någon annan har olika uppfattning om vad som hände vid förrättningen. Ett vittne ska då kunna berätta vad som hände. Som vittne kan KFM anlita en tjänsteman vid myndigheten eller någon annan person. Uppgiften att vara vittne ligger normalt på den medarbetare som förutom förrättningsmannen deltar vid förrättningen.

3.6.8 Tvång

Verkställigheten får inte hindras av en låst lägenhetsdörr eller av att gäldenären eller någon annan sätter sig till motvärn eller på något annat sätt försöker hindra förrättningen. KFM har rätt och skyldighet att undanröja hindret så att det går att genomföra verkställigheten (2 kap. 17 § tredje stycket UB). Om förrättningsmannen möter fysiskt motstånd bör man tillkalla polis.

Förrättningsmannen har alltså rätt att låta öppna lås eller bereda sig tillträde till bostad och förvaringsutrymmen på andra sätt, t.ex. genom att slå ur dörrsprintar, slå in fönster etc. Bestämmelsen gäller också vid t.ex. avhysning och annan handräckning.

KFM ska se till att förrättningen inte väcker onödig uppmärksamhet och att den genomförs med minsta möjliga besvär och skada för gäldenären eller någon annan (3 kap. 1 och 2 §§ UF). Tvånget ska användas med varsamhet och stå i proportion till det intresse som ska tillgodoses.

Situationen kan vara den att innehavaren av en bostad vägrar släppa in förrättningsmannen. Med innehavare menas också make eller samboende till innehavaren eller någon annan

vuxen medlem av hushållet. I så fall kan man använda nödvändigt tvång genast. Om det gäller en annan lokal än en bostad får KFM använda tvång även om innehavaren inte är närvarande.

Är gäldenären hemma men vägrar att öppna dörren får KFM genast använda tvång. Detsamma gäller för lokaler.

Bostad

För att ta sig in i en bostad **när innehavaren inte är hemma** gäller skärpta krav. Det krävs antingen att

- innehavaren underrättas i förväg om tidpunkten för förrättningen (i lösbrev eller muntligen) och att det kan antas att han håller sig undan eller
- det annars finns särskilda skäl för att ta sig in i innehavarens frånvaro (2 kap. 17 § andra stycket UB).

I det första fallet – när den underrättade innehavaren håller sig undan – ska det finnas anledning att tro att han håller sig undan. Det är inte tillräckligt att han inte är hemma eller att han inte hört av sig. Det är särskilt viktigt med ett positivt stöd för att han håller sig undan om förrättningen sker under vanlig arbetstid eller under semestertid eller om han har ett sådant arbete att han kan befinna sig på resa. Det finns som regel anledning att anta att han håller sig undan om han är borta även vid en andra förrättning och han har fått meddelande om den första i brevlådan.

Tvång kan som regel användas om gäldenären inte hört av sig trots att han

- underrättats om målet och
- underrättats om tidpunkten för förrättningen och
- underrättats om tidpunkten för en andra förrättning.

Det andra fallet – särskilda skäl – är när det finns risk att gäldenären undanskaffar eller förstör egendom eller saken är brådskande. Det kan gälla fall då KFM med stöd av 4 kap. 12 § UB också har låtit bli att underrätta om målet. Om man fattar ett sådant beslut ska det alltid antecknas i protokollet med en kort motivering (3 kap. 11 § första stycket p. 4 UF). Verkställighet av kvarstad och betalningssäkring anses brådskande (JO beslut 1985-03-12 i ärende 615-1984 = RIC 44/85).

Om KFM får kännedom om att polisen gör husrannsakan kan inte KFM utan självständig prövning bereda sig tillträde till

bostaden. Den omständigheten att polisen redan finns i bostaden inverkar inte på skyldigheten att konstatera att någon av ovanstående omständigheter föreligger som ger KFM rätt att gå in i bostaden.

Annans bostad

KFM får bereda sig tillträde till en bostad/lokal som tillhör någon annan än gäldenären när det finns skäl att anta att det finns egendom som tillhör gäldenären i bostaden/lokalen. Villkoren är desamma som när det gäller gäldenärens bostad eller lokal. Är tredje man hemma men vägrar öppna får förrättningsmannen alltså genast ta sig in med tvång.

Om gäldenären är inneboende ska den som hyr lägenheten regelmässigt underrättas, och KFM bör försöka få lägenhetsinnehavaren att medverka (JO beslut 1985-03-12 i ärende 615-1984 = RIC 44/85 s. 3). Går inte det, kan KFM använda tvång enligt vad som sagts tidigare.

Bankfack

När gäldenären har ett bankfack kan KFM låta öppna det. Att gå in i gäldenärens bankfack är en åtgärd som endast vidtas när KFM har anledning att misstänka att gäldenären undanhåller tillgångar. Gäldenären underrättas därför inte i förväg om att KFM tänker undersöka hans bankfack. Frågan om banken ska underrättas i förväg avgörs från fall till fall.

KFM måste förvissa sig om att gäldenären innehar bankfacket ensam eller tillsammans med någon. Har banken i sitt svar till KFM lämnat besked att bankfacket innehas av någon annan eller disponeras av någon annan eller motsvarande formulering måste KFM ta reda på om gäldenären innehar bankfacket ensam eller inte. Om gäldenären innehar bankfacket ensam anses innehållet tillhöra gäldenären och utmäts för hans skulder med stöd av 4 kap. 18 § UB. Om gäldenären tillsammans med någon annan disponerar över bankfacket bedömer KFM förutskattningarna för utmätning enligt 4 kap. 19 § UB.

En förrättning i bankfack är inte offentlig och det som kommer fram vid förrättningen är i princip sekretessbelagt enligt 34 kap. 1 § OSL. Bankens personal har alltså inte rätt att delta i förrättningen så att det avslöjas vad som fanns i bankfacket. Egendom som utmäts förtecknas i vanlig ordning i protokollet. Om man hittar egendom som inte anses tillhöra gäldenären kan det vara bra om förrättningsmannen gör en minnesanteckning över vad som bedömts tillhöra tredje man eller i övrigt inte utmäts, t.ex. handlingar utan värde, om det kan ske utan större besvär. Det kan vara bra stöd för minnet om det efteråt påstås

att egendom försvunnit ur facket. Det som inte utmäts lämnas kvar i bankfacket och facket försluts.

Utmättningsförrättning i bankfack är närmare beskrivet i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 18/08/IND.

Tvång mot tredje man

Ett annat fall där KFM kan behöva använda tvång mot tredje man är om denne vägrar att lämna ifrån sig utmätt egendom som tillhör gäldenären. I samtliga fall när det gäller tvång mot tredje man bör man vara särskilt försiktig. Principen är att tredje mans rätt inte får kränkas när man verkställer. Tredje man som har pant- eller retentionsrätt i det utmäta godset har rätt att få betalt ur köpeskillingen, men har inte rätt att vägra lämna godset till KFM.

Tillslutning

Efter förrättningen ska bostaden, lokalen eller annat utrymme låsas (tillslutas, 3 kap. 2 § UF). KFM svarar för kostnaden. Om ett dyrbarare lås har förstörts bör det vara tillåtet att ersätta det med ett enklare lås som uppfyller rimliga krav på tillförlitlighet. Kostnader för låsmed stannar i dessa fall på staten. Om en dörr är låst med t.ex. patentlås och sjutillhållarlås bör det vara tillräckligt om patentlåset går att låsa efter förrättningen. Sjutillhållarlåset behöver inte ersättas (JO beslut 1985-03-12 i ärende 615-1984 = RIC 44/85).

Meddelande

Om den som förfogar över en bostad eller ett utrymme som KFM tagit sig in i inte har varit närvarande vid förrättningen, ska han enligt 3 kap. 2 § andra stycket UF underrättas om åtgärden på lämpligt sätt. Exempelvis kan ett meddelande om att KFM varit där läggas väl synligt i bostaden eller lokalen.

3.7 Gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar

Tillgångsundersökningen avslutas med en utredningsrapport om de undersökningsinstrument som KFM har använt inte visat att gäldenären har utmätningsbara tillgångar till att betala skulden helt. Som tidigare nämnts har KFM i utsökningsbalken fått befogenhet att välja utredningsmetod i det enskilda fallet. Ett minimum för att en tillgångsundersökning ska kunna avslutas med en utredningsrapport är att KFM har undersökt de uppgifter om gäldenären som kan finnas sedan tidigare hos myndigheten samt har gjort registerforskning, i vart fall i de register som KFM har direktåtkomst till. Vilka ytterligare utredningsåtgärder som ska utföras beror på vad som framkommit om gäldenärens förhållanden.

Utredningsrapporten skapas när handläggaren avslutar utredningen i INIT. Rapporten sammanställs i systemet genom att de uppgifter som är registrerade om vidtagna åtgärder används. Det är nödvändigt att åtminstone uppgifter från skatteregistret och bilregistret har inhämtats och att dessa åtgärder är registrerade. Om utredningen avslutas utan att information har hämtats in från gäldenären måste handläggaren ange skäl till varför den utredningsåtgärden inte är utförd. Detta gäller också när utredningen avslutas utan att man gjort någon förrättning i bostad eller lokal.

Om sökanden av någon anledning har valt att avstå från utmätning trots att gäldenären har utmättningsbar egendom, kan en utredningsrapport skapas genom en funktion i INIT. Resultatet av en sådan utredningsrapport redovisas till sökanden och gäldenären på vanligt sätt, men det framgår av utredningsrapporten att utredningen avslutats pga. att sökanden har avstått från utmätning. En sådan utredningsrapport kan inte läggas till grund för att redovisa senare inkomna mål.

Underrättelse till gäldenär och borgenär

Enligt 4 kap. 9 a § UB ska både sökanden och gäldenären underrättas när gäldenären enligt KFM:s utredning saknar tillgångar till att betala hela utmättningsfordran. Detta gäller både enskilda och allmänna mål. I underrättelsen till sökanden ska KFM dessutom lämna uppgift om vilka utredningsåtgärder som KFM planerar att vidta och när de är tänkta att äga rum. Utifrån dessa uppgifter bör sökanden i e-mål kunna bedöma om det är meningsfullt att låta målet ligga kvar och betala avgift eller om han ska återkalla målet.

Skatteverket får motsvarande underrättelser till följd av 8 § andra stycket i Kronofogdemyndighetens föreskrifter om hanteringen av vissa borgenärsuppgifter.

Underrättelserna till Skatteverket skickas maskinellt sedan utredningen avslutats i INIT. I enskilda mål får sökanden underrättelsen i form av en delredovisning som bl.a. återger innehållet i utredningsrapporten.

Obeståndspresumtion

En mycket speciell rättsverkan är förknippad med konstaterandet att utmättningsbara tillgångar inte har hittats i ett mål om utmätning. Enligt 2 kap. 8 § konkurslagen anses en gäldenär vara på obestånd (insolvent) om inget annat visas, när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsköningsbalken inom de senaste sex månaderna före konkursansökningen framgått att han saknat tillgångar till att betala utmättningsfordran fullt ut.

Det är oklart om gäldenären kan överklaga KFM:s beslut att avsluta tillgångsundersökningen därför att inga utmättningsbara tillgångar hittats. Frågan har inte prövats. Det förekommer dock att gäldenären vid handläggning av en konkursansökan i domstol styrker sin solvens genom att visa att han har tillgångar som KFM inte hade hittat vid tillgångsundersökningen.

Kreditupplysning

En för gäldenären betydelsefull följd av konstaterandet att utmättningsbara tillgångar inte påträffats är att kreditupplysningsföretagen får underrättelse om det.

Ny utredning

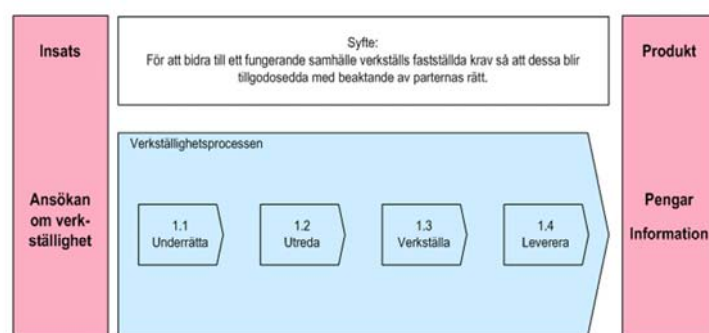
Innan utredningen avslutas i INIT måste handläggaren ange när en ny utredning mot gäldenären senast ska påbörjas – ett s.k. bevakningsdatum. Detta gäller dock inte om gäldenären är ett dödsbo eller ett bolag som har trätt i likvidation. Bevakningsdatumet ska anpassas till förhållandena i det enskilda fallet och ligga inom en tidsram som bestäms av KFM.

Om det kommer in nya mål mot gäldenären under bevakningstiden används den tidigare utredningsrapporten normalt som underlag för maskinella delredovisningar. Någon ny utredning görs alltså inte enbart för att ett eller flera nya mål kommit in. Om sökanden i ett nytt mål särskilt begär att få en ny utredning ska det medges (se Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/10/VER). Utredningen kan även i andra fall komma att återupptas på grund av att egendom anvisats till utmätning eller att det kommit till andra uppgifter som motiverar det (avsnitt 3.2).

Om det fortfarande finns mål som pågår mot gäldenären när bevakningstiden löpt ut, initierar systemet den nya utredningen genom att en arbetsuppgift skapas i INIT:s inkorg.

Omfattningen av den nya utredningen påverkas av den tidigare utredningens ålder och innehåll samt av kända nya omständigheter. Ibland kan stora insatser behöva göras även om det bara har gått en kortare tid sedan gäldenären utreddes, och ibland kan det saknas anledning att utreda ytterligare även om det har gått lång tid. Generellt gäller att en noggrannare utredning behövs ju längre tid som gått från det att den senaste utredningen gjordes. Normalt bör också en mer omfattande utredning, t.ex. en bostadsförrättning, kunna ligga till grund för nya ställningstaganden under längre tid än t.ex. en löneutredning.

4 Allmänt om utmätning

Avsnittet behandlar allmänna förutsättningar för utmätning, beneficier regler och annat som kommer upp i processteget Utredda. Andra delar – t.ex. det som gäller säkerställande och underrättelse om verkställd utmätning – hör till processteget Verkställa.

4.1 Förutsättningar för utmätning

För att egendom ska kunna utmätas måste vissa allmänna förutsättningar vara uppfyllda. Dessa är att egendomen

- tillhör gäldenären
- kan överlåtas
- har ett förmögensvärde.

Dessutom får en ekonomisk enhet inte splittras.

Utmätningen ska också ge ett överskott efter avdrag för kostnaderna som gör åtgärden försvarlig.

De olika förutsättningarna behandlas nedan var för sig.

4.1.1 Gäldenärens egendom

För att egendom ska kunna utmätas måste den ägas av gäldenären.

Reglerna för lös egendom – lösöre, fordringar och rättigheter – anges i 4 kap. 17 § UB. Förrättningsmannen bedömer utifrån de vanliga civilrättsliga principerna om en viss egendom tillhör gäldenären eller inte. Om en sådan bedömning resulterar i en utmätning måste KFM kunna visa en utredning om att egendomen tillhör gäldenären (avsnitt 8.2). När det gäller utmätning av medel på t.ex. ett bankkonto kan det räcka att veta att kontot står i gäldenärens namn. Gäller det däremot utmätning av exempelvis en segelbåt som ligger i en småbåtshamn behöver utredningen vara betydligt noggrannare. Det ska då framgå att gäldenären har förvärvat båten t.ex. genom ett köpekontrakt som KFM har tillgång till. Efter ett eventuellt överklagande är det i princip de olika sökandena i målen – i allmänna mål Skatteverket – som ska bevisa att gäldenären äger den utmäta egendomen. I praktiken ligger KFM:s utredning till grund för bevisningen.

KFM ska utreda om egendomen tillhör gäldenären med en rimlig grad av noggrannhet. Gäldenären ska t.ex. tillfrågas om han äger egendomen. Om det gäller t.ex. en bil ska han också tillfrågas om den är köpt med förbehåll om återtaganderätt och om den i så fall är fullbetald. Om gäldenären har köpt bilen efter den 1 oktober 2001 av en näringsidkare i hans yrkesmässiga verksamhet ska det finnas information om en återtaganderätt i vägtrafikregistret. När det gäller köp av andra bilar bör KFM även kontrollera med den som står som föregående ägare i vägtrafikregistret. Kontrollen ska dokumenteras. Det har förekommit flera skadeståndsärenden där det inte har funnits någon notering om att kontrollen hade gjorts. Avbetalningssäljaren har då fått skadestånd när bilar som inte har varit fullbetalda har sålts utan att man gjort förbehåll för säljarens rätt.

Presumtionsregler

För att utmätningsinstitutet ska fungera effektivt finns vissa hjälpregler i utsökningsbalken. Reglerna säger att egendom ibland får antas – presumeras – tillhöra gäldenären utan att KFM har någon särskild utredning som visar att det är så. Det går givetvis att lämna bevis mot detta antagande även efter utmätningen, antingen i samband med att man begär rättelse eller då man överklagar hos tingsrätten. Läs mer om presumtionsreglerna i avsnitt 8.

4.1.2 Möjlig att överlåta

För att egendomen ska kunna utmätas måste den gå att överlåta.

Egendom kan redan på grund av sin beskaffenhet vara omöjlig att överlåta. Ett exempel är rättigheter med direkt anknytning till gäldenärens person, t.ex. rätt till familjerättsligt underhållsbidrag, personlig rätt till jakt eller fiske, eller rätt till mat och bostad. Ofta kommer dessa nyttjanderätter från gåvobrev eller testamenten där det intagits ett särskilt överlåtelseförbud i handlingen (5 kap. 5 § första stycket UB).

Det förekommer att förbud om överlåtelser står direkt i lagtexten. Så är det t.ex. med överskott på skattekonton. Fordringar på överskott på skattekontot får inte överlåtas, men de kan ändå utmätas (18 kap. 8 och 9 §§ skattebetalningslagen).

Arv och gåva

Det förekommer också att en givare eller testator vill att mottagaren behåller viss egendom för all framtid. Han kan då i ett gåvobrev eller testamente uttrycka sin önskan som ett förbud för mottagaren mot att sälja eller ge bort egendomen. Ett sådant överlåtelseförbud ska respekteras även i utmätnings-sammanhang (5 kap. 5 § första stycket UB, jfr NJA 1991 s. 376 = RIC 1/92). Det går inte heller att utmäta om gåvan är förenad med en så kallad hembudsklausul. En hembudsklausul innebär följande: Om någon får en egendom i gåva och vill sälja den måste han eller hon först erbjuda den till en person som anges i gåvobrevet. Först om den personen inte vill köpa egendomen får han sälja den till någon utomstående (NJA 1989 s. 696 = RIC 3/90). KFM behöver inte respektera en föreskrift i ett gåvobrev som endast anger att gåvan inte får utmätas (Hovrättens för Nedre Norrland beslut 1987-10-09 i mål Ö 282/87 = RIC 54/87). Att en dödsbodeläggare tagit in ett överlåtelseförbud i en bodelnings- och arvs-kifteshandling är inte heller något hinder för en utmätning (NJA 1998 s. 135). Man måste alltså skilja mellan ett vanligt arv och ett testamente som är en gåvoliknande disposition.

Köp

Av rättsfallet NJA 1993 s. 468 (RIC 33/93) framgår det att ett överlåtelseförbud vid ett köp, som har gjorts i säljarens intresse inte gäller gentemot köparens borgenärer. Eftersom köparen har presterat en köpeskilling skulle det strida mot borgenärs-intresset om köparens borgenärer inte skulle kunna få betalt ur det som ersatt köpeskillingen. Förbehållet gäller mellan parterna men däremot inte vid utmätning hos köparen eller i hans konkurs.

Blandad gåva

Det händer att en gåvomottagare även utger ett visst vederlag, en s.k. blandad gåva. Fråga uppkommer då om förvärvet som helhet ska betecknas som ett köp eller en gåva för att

kunna avgöra om ett överlåtelseförbud ska respekteras. I rättsfallet NJA 1991 s. 376 ansåg HD att överlåtelsen ska betraktas som en gåva om egendomens verkliga värde så påtagligt överstiger vederlaget att överlåtelsen totalt sett framstår som en klar gåvotransaktion. Sidoöverenskommelse som innebär att ett avtalat vederlag inte ska betalas ska enligt HD inte beaktas (NJA 2010 s. 390 som gällde överlåtelse av fastighet).

Avbetalningsgods

Köparen får vanligen inte överlåta egendom som gäldenären köpt på kredit med ett återtagandeförbehåll till förmån för kreditgivaren. Avbetalningskontraktet innehåller då bestämmelser som förbjuder en försäljning innan egendomen är fullbetald. Trots det får egendomen utmätas för gäldenärens skulder på grund av en särskild regel i 5 kap. 5 § andra stycket UB (avsnitt 6.3). Det finns dock regler som skyddar avbetalnings säljaren (9 kap. 10 § UB).

4.1.3 Förmögenhetsvärde

Syftet med en utmätning är att borgenären ska få betalt för sin fordran. Det som ska utmätas måste därför ha ett ekonomiskt värde och bestå av pengar eller något som kan omsättas i pengar genom exekutiv försäljning. Om egendomen har ett affektionsvärde för gäldenären men saknar marknadsvärde, kan den inte utmätas även om en utmätning skulle tvinga fram en betalning.

Att egendomen måste ha ett ekonomiskt värde för att kunna utmätas innebär att t.ex. en check inte kan utmätas om gäldenären utfärdat men inte överlämnat den till någon. Om KFM utmäter behållningen på ett checkkonto bör dock checkhäftet tas i förvar enligt 6 kap. 8 § UB för att förhindra missbruk (KUB IV s. 252). Detsamma gäller t.ex. ett obelånat företagsinteckningsbrev. När egendom som hör till näringsverksamheten utmätts får företagsinteckningsbrevet tas i förvar, 6 kap. 5 § UB. Handlingarna i sig saknar emellertid ekonomiskt värde om de finns hos gäldenären, även om de i och för sig kan framstå som viktiga. Samma sak gäller en outnyttjad kredit (avsnitt 6.6).

Det kan det vara speciellt svårt att utreda om en försäljning av en fastighet ger ett överskott åt en utmätningborgenär som inte har något pantbrev i fastigheten som säkerhet. Eftersom borgenären kan bli ansvarig för förrättningskostnaderna om de inte kan tas ut ur fastigheten, är det viktigt att noggrant utreda konsekvenserna av en eventuell fastighetsutmätning (avsnitt 7). Förrättningskostnaderna blir då ofta stora.

4.1.4 En ekonomisk enhet

Tillgångar som hör ihop får inte skiljas åt utan särskilda skäl (4 kap. 6 § UB). Anledningen är att de ofta är värda mer tillsammans än summan av värdet på de enskilda delarna. Det är alltså inte tillåtet att utmäta enbart inombordsmotorn i en motorbåt även om motorns värde i och för sig täcker skulden. Detsamma gäller t.ex. hjulen på en bil (NJA 1960 s. 9). Värdeförstöringen blir för stor och varken båten eller bilen skulle kunna användas efter utmätningen. Istället bör hela båten respektive bilen utmätas.

Regeln gäller även fast egendom. Tillbehör till fast egendom får inte utmätas särskilt.

När en byggnad på ofri grund utmäts bör av samma skäl även arrenderätten till marken utmätas (avsnitt 6.17.7).

4.1.5 Åtgärden försvarlig

Utmätning får endast ske om det belopp, som kan beräknas flyta in efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör utmätningen försvarlig, 4 kap. 3 § UB.

Man måste alltså skilja på kostnader som uppkommit före och efter utmätningen. Kostnader efter utmätningen tas ut av köpeskillingen. För att det ska gå att utmäta måste det alltså finnas ett så stort överskott när försäljningsavgifter och hanteringskostnader dragits av att utmätningen kan anses försvarlig.

I förarbetena har sagts att i bedömningen bör vägas in KFM:s arbetsinsats för att genomföra utmätningen och om utmätningen skulle innebära ett stort ingrepp för gäldenären (prop. 1993/94:50 s. 294).

HD har prövat vad som anses vara försvarligt enligt 4 kap. 3 § första stycket UB (NJA 2010 s. 397 I och II). Rättsfallet gällde utmätning av fastighet men bör även kunna tillämpas när det är fråga om annan egendom. I avgörandet sägs det att det är det förväntade överskottet vid en realisation som står i blickfånget. Andra omständigheter än den ekonomiska bedömningen ska enligt HD inte få någon avgörande eller självständig betydelse. Innebörden av rättsfallet är att en utmätning anses som försvarlig om man kan förvänta sig att överskottet räcker till de kostnader som beräknas uppkomma efter utmätningen och till själva fordringen med ett inte obetydligt belopp. HD säger vidare att det kan vara svårt att bedöma i vilken utsträckning

man bör räkna med ett överskott, men detta i sig bör inte hindra en utmätning. Det saknar betydelse om fordran avser ett begränsat belopp i förhållande till det utmättas värde. Se vidare under avsnitt 7.3.

I Kronofogdemyndighetens ställningstagande 22/08/IND har man fastställt en gräns för vad som ska anses vara ett försvarligt överskott vid utmätning av hemelektroniska produkter. Samlingar av likartade objekt ska vid värderingen bedömas som en enhet.

Utmätningssordningen

Tillgångsundersökningen ska ta sikte på gäldenärens samtliga tillgångar men anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. När gäldenären har flera tillgångar ska KFM i första hand utmäta den egendom som medför minst förlust och olägenhet för gäldenären om den utmäts (4 kap. 3 § andra stycket UB). Det är KFM som beslutar i vilken ordning som utmätning ska göras. Normalt bör följande utmätningssordning gälla

1. Kontanta medel
2. Banktillgodohavanden och andra likvida tillgångar som kan lyftas omedelbart
3. Löneutmätning
4. Fondandelar och aktier
5. Övrig lös egendom
6. Fast egendom
7. Skepp, luftfartyg, tvistiga fordringar m.m.

Om målet kan antas bli fullbetalt genom löneutmätning inom tre månader från avtidens utgång ska verkställigheten i normalfallet stanna vid löneutmätning även om det kan finnas egendom som faller under punkterna 4–7 (se Kronofogdemyndighetens ställningstagande 1/08/IND).

Det är lämpligt att väga in gäldenärens synpunkter på saken och om parterna är överens har KFM i regel ingen anledning att göra någon annan bedömning.

En borgenär som har förmånsrätt i viss egendom har rätt att i första hand få utmätning i den egendomen (4 kap. 4 § UB). Mer information om fast egendom finns i avsnitt 7.4.

När det gäller fast egendom och viss annan registrerad egendom måste sökanden uttryckligen begära att den aktuella egendomen utmäts (4 kap. 5 § UB).

4.2 Gälldenärens beneficium

Även om egendom är utmättningsbar enligt de allmänna förut-sättningarna ovan är det inte säkert att förrättningsmannen får utmäta all sådan egendom. Viss egendom ska nämligen undan-tas från utmätning bl.a. med hänsyn till gälldenärens behov av försörjning för sig och sin familj. Sådan egendom kallas för gälldenärens **beneficieegendom**.

Reglerna om beneficium gäller bara om gälldenären är en fysisk person eller ett dödsbo och den avlidnes efterlevande behöver egendomen (avsnitt 4.8.1). Aktiebolag och andra juri-diska personer omfattas inte av beneficiestyddet (5 kap. 3 § andra stycket UB).

Familjens behov

Om gälldenären har familj ska KFM vid en utmätning ta skäligen hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver (5 kap. 2 § UB). Därför kan t.ex. ett musikinstrument som tillhör gälde-nären inte utmätas om ett barn använder det för sina musik-studier. På samma sätt kan hustrun ha behov av gälldenärens bil för att ta sig till och från sitt arbete.

KFM har i allmänna råd om bestämmande av förbehållsbelopp vid utmätning av lön m.m. beskrivit vad som menas med familj vid löneutmätning. Familjebegreppet bör ha samma innebörd vid bedömningen av beneficiet.

I familjebegreppet ingår till att börja med makar, personer som ingått registrerat partnerskap och personer (oavsett kön) som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden (sam-bor). Lagen om registrerat partnerskap upphörde att gälla den 30 april 2009 och två personer av samma kön kan numera ingå äktenskap. Lagen gäller fortfarande de partnerskap som ingåtts före upphävandet och där parterna inte anmält till Skatteverket att partnerskapet ska gälla som äktenskap.

I familjebegreppet ingår också barn som en gälldenär och hans eller hennes sammanlevande make eller sambo varaktigt bor till-sammans med och är skyldiga att försörja enligt 7 kap. 1 § föräl-drabalken (försörjningsberättigat barn). Hemmavarande barn till gälldenären eller dennes sammanlevande make eller sambo som inte är försörjningsberättigade enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken bör inte betraktas som familjemedlemmar vid bedömningen av beneficium.

Gälldenärens uppgiftsskyldighet

Beneficiet är en förmån avsedd att täcka gälldenärens och hans familjs behov. Det kan vara svårt för KFM att veta vilket bene-

ficieskydd gäldenären behöver. Därför är det i första hand gäldenären som ska ge KFM de uppgifter som kan behövas för bedömningen av beneficiefrågan (5 kap. 14 § UB). Om det skulle behövas är det också gäldenären som ska styrka att uppgifterna är riktiga.

Ex officio

Om KFM känner till omständigheter som påverkar beneficieprövningen eller om det går att få fram information om sådana omständigheter utan större besvär, ska KFM väga in dessa omständigheter i beneficieprövningen. Prövningen förutsätter alltså inte något yrkande från gäldenären utan KFM ska ta upp saken självmant, *ex officio*.

Avstående från beneficium

Gäldenären kan avstå från beneficiarieskyddet genom att anvisa beneficieegendom till utmätning. Är de allmänna förutsättningarna i övrigt uppfyllda kan egendomen utmätas, men bara om utmätningen inte uppenbart går emot vad som behövs för gäldenärens eller hans familjs behov. Förrättningsmannen ska alltså pröva om utmätningen drabbar familjen på ett orimligt sätt (5 kap. 15 § UB).

4.2.1 Beneficieegendom

När beneficiereglerna tillämpas är det viktigt att tänka på följande. Reglerna är inte kopplade enbart till slaget av egendom utan också till gäldenärens och hans familjs behov. Det innebär att samma slags egendom kan vara beneficium i ett fall men inte i ett annat. Exempelvis är ett musikinstrument som används för nöjes skull normalt inte ett beneficium, medan samma musikinstrument kan vara det för en musiker. Vidare är reglerna om beneficium ett mått på den minimistandard som en gäldenär och hans familj har rätt till. I takt med att den allmänna standarden i samhället har ökat, har också minimistandarden ökat. Tidigare räknades t.ex. inte en tv som beneficium, men så är det numera, i varje fall i en barnfamilj, om värdet på tv:n är skäligt. Standarden ökar fortlöpande och nya produkter kommer fram som efter ett tag betraktas som en del av en skälig levnadsnivå och därför bedöms som beneficieegendom.

På grund av gäldenärens och hans familjs behov kan det finnas skäl att undanta tekniska hjälpmedel i ett hem, t.ex. matberedare, mikrovågsugn, symaskin och avancerad städutrustning. En familj med flera barn har större behov av sådant som underlättar hushållsarbetet än ensamstående. Detsamma gäller om det finns någon handikappad i familjen.

Ytterst är det domstolarnas praxis som kan förändra normerna för vad som ska anses som beneficieegendom.

Den egendom som ska undantas från utmätning på grund av beneficiereglerna delas i utsökningsbalken (5 kap. 1 § p. 1–7) upp enligt nedan.

Kläder och andra föremål (1 p.)

Kläder och andra föremål som är till för gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde.

Den rent personliga utrustning som en gäldenär har får inte utmätas t.ex. kläder, glasögon, klocka och enklare smycken. Egendomens värde får uppskattas summariskt, men sammanlagt får den inte vara värd mer än vad som kan anses vara skäligt. Normalt blir det sällan aktuellt att utmäta klädesplagg eller personlig utrustning av den här sorten. Däremot är lyxföremål, som dyrare pälsar eller smycken är i princip utmätningensbara.

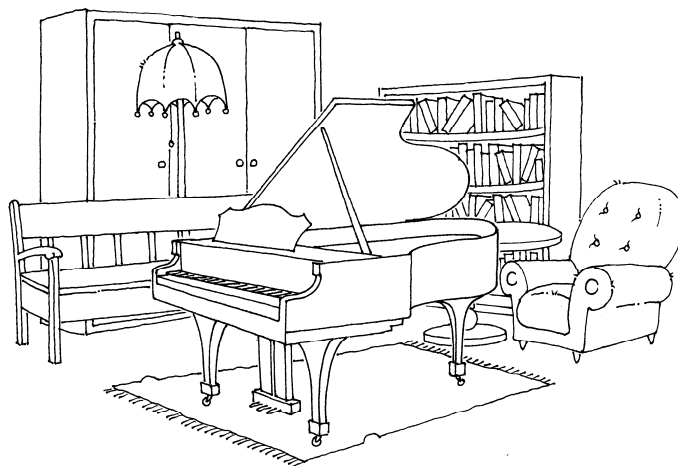
KFM ska vid utmätningen som sagt ta hänsyn till om gäldenären, eller någon annan i hans familj, har ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Särskilda behandlingsanordningar och andra hjälpmedel ska då undantas från utmätning om gäldenären eller någon i hans familj behöver dem. Även handikappfordon som det finns behov av ska undantas från utmätning under förutsättning att deras värde inte är oskäligt högt (NJA 1975 s. 225 = RIC 15/75). Detsamma gäller andra fordon som gäldenären eller någon i hans familj bedöms ha behov av (RH 1993:93 = RIC 48/93).

Möbler (2 p.)

Möbler, hushållsmaskiner och annan utrustning som är nödvändig för ett hem och dess skötsel.

Vad som är nödvändigt för ett hem får som sagt avgöras från fall till fall. Vanligt bohag faller under denna punkt, liksom normal köksutrustning som kyl och frys. Genom en allmän standardhöjning i samhället får numera hemelektronik såsom bild- och ljudanläggningar och datorer som inte har ett betydande marknadsvärde räknas som beneficieegendom och undantas från utmätning. Vid bedömningen av om hemelektroniska produkter såsom datorer m.m. ska anses vara beneficieskyddade finns inte längre något skäl att begränsa skyddet till barnfamiljer utan även hemelektronisk egendom av begränsat värde som en ensamstående gäldenär äger omfattas av skyddet (jfr NJA 1985 s. 494 = RIC 23/85). I Kronofogdemyndighetens ställningstagande 22/08/IND finns ytter-

ligare information om beneficieprövningen i samband med utmätning av hemelektroniska produkter.

I rättsfallet RH 2006:47 konstaterade hovrätten att en dator numera kan betraktas som normal utrustning i ett hem. Med hänsyn till det, till att gäldenären hade barn i skolåldern och till datorns begränsade värde (3 000 kr) undantog hovrätten datorn från utmätning.

I dessa bedömningar ska förrättningsmannen alltså alltid pröva om egendomen har ett betydande värde och av den anledningen inte kan ingå i beneficiet.

KFM ska vid bedömningen av vad som kan undantas enligt denna punkt ta hänsyn till om gäldenären eller någon i hans familj har särskilda behov på grund av sjukdom, 5 kap. 2 § UB.

Utgångspunkten för bedömningen är om påträffad egendom är nödvändig. Om gäldenären bedöms behöva en viss egendom, t.ex. tv, och KFM hittar två tv-apparater hos honom, ska han få behålla den ena som beneficium, medan den andra kan utmätas eftersom den inte behövs för att täcka hans behov.

**Arbetsredskap
(3 p.)**

Arbetsredskap och annan utrustning som är nödvändig för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans och familjens försörjning, allt till skäligt värde.

Vad som ska undantas beror givetvis på vad gäldenären har för yrke, men det kan handla om t.ex. maskiner, verktyg, fordon,

inventarier, varulager, facklitteratur, utrustning för studier m.m. Hit räknas också fordon som är helt nödvändiga för gäldenären och/eller hans försörjning exempelvis fordon han måste använda för resor till och från arbetet (NJA 1978 s. 74 = RIC 13/78).

Det finns ingen fast gräns för hur stort belopp gäldenären kan förbehållas som arbetsredskap. HD har dock i en rad avgöranden uttalat riktlinjer för hur mycket egendom får vara värd för att den ska kunna undantas. Ett skäligt värde bör enligt domstolen vara cirka 60 % av prisbasbeloppet. KFM ska dock göra en totalbedömning av skäligheten från fall till fall (NJA 1984 s. 824 = RIC 52/84 och NJA 1985 s. 155 = 17/85). Om gäldenären har behov av flera föremål ska beräkningen inte gälla varje föremål för sig utan egendomen i sin helhet (Gregow s. 118). P.g.a. denna beloppsbegränsning blir det knappast aktuellt att låta gäldenären få behålla några större tillgångar i rörelse i allmänhet eller i jordbruksrörelser (KUB IV s. 215). Vad som ofta förekommer är handverktyg, bilar och enklare datorutrustning.

Som redan nämnts har juridiska personer inget beneficium. Det innebär att om ett bolag har skulder kan dess egendom inte undantas från utmätning även om bolagets ägare anser att den är nödvändig som arbetsredskap för honom.

I rättsfallet NJA 2004 s. 868 (RIC 53/04) hävdade en gäldenär att hans aktier i ett fåmansbolag som han drev rörelse i skulle betraktas som arbetsredskap för honom. Bolaget ägde utrustning för byggnadsverksamhet och en fastighet. HD konstaterade att aktierna hade ett betydande värde, 300 000 kr, och knöt an till det ovannämnda avgörandet från 1984, där 60-procentregeln hade slagits fast. Vidare framhöll HD att om aktierna inte skulle utmätas så skulle inte heller fastigheten utmätas, trots att det inte finns något beneficieskydd för fast egendom i 5 kap. 1 § UB. HD kom fram till att aktierna inte kunde undantas från utmätning med vare sig en direkt eller analog tolkning av 5 kap. 1 § UB. Något förbehåll enligt 5 kap. 4 § UB kunde inte heller komma i fråga.

Personliga tillhörigheter (4 p.)

Föremål som har ett så stort personligt värde för gäldenären att det måste anses vara uppenbart obilligt att utmäta dem.

Personliga tillhörigheter är t.ex. hedersmedaljer, hedersgåvor, idrottspriser, musikinstrument, idrottsredskap, sällskapsdjur och släktklenoder. Det är dock inte tänkt att de ekonomiska värdena på det som undantas ska vara alltför stort. Vapen som

utgjort pris vid en skyttetävling har t.ex. inte ansetts kunna undantas med stöd av denna regel.

Sammanfattningsvis kan man säga om punkt 1, 2 och 4 att egendom i en bostad med normal standard oftast undantas från utmätning dels därför att gäldenären anses behöva det mesta i bostaden, dels för att det som han inte behöver oftast inte har så högt värde att en försäljning ger ett överskott.

Hyresrätt (5 p.)

Hyresrätt till lägenhet som är gäldenärens stadigvarande bostad eller som han behöver för sin förvärvsverksamhet, även om den får överlåtas.

Beneficieregeln har kommit till för att skydda gäldenären då en utmätning skulle kunna göras på grund av att det är tillåtet att överlåta lägenheten. Observera att i denna punkt står det inget om att gäldenären bara ska få behålla egendom till ett skäligt värde.

Ett resultat av utmätningsförbudets formulering är att man aldrig kan utmäta en hyresrätt till en lägenhet som är gäldenärens stadigvarande bostad. Att överlåta en hyresrätt till en bostad mot ersättning är dessutom straffbart enligt 12 kap. 65 § jordabalken. Det innebär att en hyresrätt till en bostadslägenhet inte kan utmätas ens om den inte är gäldenärens stadigvarande bostad.

KFM ska från fall till fall pröva behovet av en hyresrätt till en lägenhet eller lokal som gäldenären har för sin förvärvsverksamhet. Vid prövningen ska KFM väga in hur förhållandena blir efter utsökningen. Om rörelsetillgångarna utmäts blir det ofta omöjligt för gäldenären att fortsätta sin rörelse i lokalen och då kan hyresrätten utmätas. Före denna prövning ska KFM undersöka om hyresrätten går att överlåta och därmed utmäta (avsnitt 6.17.5).

Bostadsrätt (6 p.)

Bostadsrätt till lägenhet som är gäldenärens stadigvarande bostad. Bostadsrätt undantas inte om gäldenären vid förvärvet av bostadsrätten åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer eller om det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att den undantas från utmätning.

Med bostadsrätt menar man den nyttjanderätt som en bostadsrättsförening upplåter åt sina medlemmar.

Av sociala skäl finns en spärr mot utmätning av bostadsrätter, precis som för hyresrätter. Förutsättningen för att rätten ska skyddas är att gäldenären har lägenheten som sin och sin

familjs stadigvarande bostad. Om han upplåter nyttjanderätten till någon utomstående är bostadsrätten inte skyddad från utmätning. Vad som menas med att gäldenären "åsidosatt tillbörlig hänsyn till sina borgenärer" utvecklas inte närmare i förarbetena till lagen. Att gäldenären för att undvika utmätning omplacerar utmätningsbara tillgångar i en bostadsrätt kan dock vara ett exempel på ett sådant åsidosättande.

I Svea hovrätts beslut 1985-01-28 i mål Ö 3118/84 (RIC 29/85) skaffade sig en redan skuldsatt person en större bostadsrätt än den hyresrätt som han redan hade och ökade därmed sin skuldbörda. Han ansågs ha åsidosatt tillbörlig hänsyn till sina borgenärer och bostadsrätten kunde därför utmätas.

Gäldenären ska också ha behov av den lägenhet som hör till bostadsrätten. Med behov menas här att den inte är för stor i förhållande till familjens storlek eller att den är utformad på ett sätt som gäldenären inte kan anses behöva. Att den är exempelvis handikappanpassad ska också beaktas i det här sammanhanget (NJA 1990 s. 261). Däremot tar man inte hänsyn till svårigheter att skaffa en annan bostad på orten (NJA 1989 s. 409 = RIC 21/89). Även om gäldenären har behov av lägenheten får bostadsrätten utmätas om den har ett så högt värde att det vore oskäligt att undanta den.

HD har flera gånger tagit upp frågan om vilket värde en bostadsrätt kan ha för att undantas från utmätning. Den praxis som nu gäller finns i referatet NJA 2004 s. 373, som innehåller två olika avgöranden (RIC 25/04 och 26/04).

I det ena avgörandet (RIC 26/04) var det fråga om en bostadsrätt på fyra rum och kök med ett värde på 400 000 kr. Den användes som bostad av två makar och deras tre barn. HD ansåg det oskäligt att undanta bostadsrätten från utmätning. I domskälen uttalades att "utmätningensfrihet i vart fall ska gälla för sådana bostadsrätter som är avsedda som familjebostäder och vilkas värde inte i väsentlig mån överstiger 300 000 kr medan lägre gränsvärden ska tillämpas för mindre bostadsrättslägenheter". Gränsen ligger alltså någonstans strax över 300 000 kr för att en familjebostad ska undantas från utmätning.

Det andra avgörandet (RIC 25/04) gällde en bostadsrätt på två rum och kök med ett värde på 265 000 kr. Den användes som bostad för en ensam person. HD ansåg det oskäligt att undanta bostadsrätten från utmätning. HD fann alltså att detta värde var

för högt, men uttalade sig inte om vilket värde som skulle kunna godtas för att bostadsrätten inte skulle utmätas.

Vad gäller om det kan anses oskäligt att undanta en bostadsrätt från utmätning med hänsyn till dess värde har HD i rättsfallet NJA 1989 s. 409 I–IV (RIC 21/89) uttalat att det saknar betydelse om gäldenären betalat endast en mindre del av dess värde vid förvärvet eller ett betydligt högre belopp. Vid bedömningen av om bostadsrätten får utmätas har det alltså ingen betydelse hur stort övervärde bostadsrätten har, om bara utmätningen kan anses försvarlig.

Konsekvensen av HD:s uttalande är att en bostadsrätt bör kunna utmätas om den är värd 900 000 kr och belånad för 800 000 kr. En gäldenär som har en bostadsrätt värd 150 000 kr kan däremot få behålla den även om den är obelånad.

När bostadsrätten är pantsatt utgör den beskrivna beneficie-regeln inget hinder för att utmäta bostadsrätten för pant-havarens fordran (5 kap. 13 § UB).

I avsnitt 6.15 beskrivs förfarandet vid utmätning av bostads-rätt.

**Andel i annat
bostadsföretag
(6 p.)**

Förutom bostadsrättsföreningar finns det bostadsföreningar, bostadsaktiebolag och handelsbolag för bostadsändamål. De brukar kallas för andra bostadsföretag, till skillnad från bostadsrättsförening. De påminner om bostadsrätter på så sätt att de upplåter bostäder åt föreningsmedlemmar, aktieägare eller handelsbolagsmän. Det här är i regel gamla företeelser och för dem gäller inte bostadsrättslagen utan lagen om ekonomiska föreningar, aktiebolagslagen eller lagen om handelsbolag. Om det blir aktuellt att utmäta en sådan andel måste stadgarna studeras noga.

Enligt 20 § lagen om införande av utsökningsbalken gäller beneficiebestämmelsen i 5 kap. 1 § 6 UB även för andelsrätter i andra bostadsföretag.

Pengar (7 p.)

Pengar, banktillgodohavanden, andra fordringar och för-nödenheter i den mån inte annat är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

Denna punkt i 5 kap. 1 § UB anger att KFM inte får utmäta pengar och banktillgodohavanden som gäldenären behöver för sin och sin familjs försörjning för den närmaste tiden. Om gälde-

nären har underhållsskyldighet mot någon annan ska man ta hänsyn också till denna skyldighet. Normalt ska man inte undanta mer än vad som behövs tills nästa inkomst väntas och inte för längre tid än en månad.

Med underhåll menas vad som behövs till mat, hyra, kläder och andra utgifter som är nödvändiga för uppehållet. Även utgifter för t.ex. nödvändiga resor eller särskild vård kan räknas in. KFM får pröva detta efter omständigheterna i varje särskilt fall. För att en fordran (exempelvis en hantverkares kundfordran) ska undantas från utmätning bör den ha varit avsedd att bidra till gäldenärens försörjning under den närmaste tiden. En förutsättning för det är att den förfaller till betalning under den period som skyddas av beneficieregeln. Vid utmätning av bankmedel ska KFM låta gäldenären få behålla ett belopp som motsvarar gäldenärens faktiska levnadskostnader fram till nästa inkomst, vilket i praktiken oftast är inom en månad. Om gäldenärens levnadskostnader inte är kända ska KFM låta gäldenären få behålla ett uppskattat belopp för en månad. Vid beräkningen eller uppskattningen av vilket belopp gäldenären ska få behålla ska samma principer användas som gäller vid löneutmätning (se Kronofogdemyndighetens ställningstagande 15/08/IND).

Det går att undanta medel för längre perioder om det finns synnerliga skäl, t.ex. att gäldenären är arbetslös, författare eller någon annan som får honorar med långa mellanrum. Det går dock som regel inte att undanta medel för mer än tre månader. Det bör emellertid uppmärksammas att Göta hovrätt (Göta hovrätts beslut 2009-06-09 i mål ÖÄ 1149-09) har funnit att en gäldenär kan få behålla beneficium i bankmedel i upp till ett år, då man sparar medlen under en pågående löneutmätning för att täcka ett visst behov. Då krävs det dock att det finns synnerliga skäl. Detsamma bör även gälla om det inte pågår någon löneutmätning. Beneficiet omfattar då medel som ska täcka ett kommande behov av ett sådant slag som man normalt tar hänsyn till när man fastställer förbehållsbeloppet. Det är gäldenären som ska styrka behovet och visa att de sparade bankmedlen ska täcka det kommande behovet.

Försäkrings- ersättning

KFM ska också undanta gäldenärens fordran på en försäkringsersättning för beneficiiegendom, t.ex. om han har förlorat nödvändiga möbler och kläder (NJA 1984 s. 712 = RIC 51/84). En förutsättning är att gäldenären behöver pengarna för att köpa nya möbler och kläder tämligen omgående (Hovrättens för Övre Norrland beslut 1999-05-06 i mål ÖÄ 90/99 = RIC

8/99). Om han har tillräckligt med möbler och kläder utan nyanskaffning gör man inget undantag, även om ersättningen gäller egendom som man vanligtvis undantar.

4.2.2 Utmätning med förbehåll

Ibland kan gäldenärens egendom, som annars varit skyddad av beneficiereglerna, ha ett så högt värde att den inte kan undantas från utmätning. KFM får då utmäta egendomen med förbehållet att gäldenären ska få en del av köpeskillingen när egendomen säljs för att kunna köpa ett ersättningsföremål av liknande slag (5 kap. 4 § UB). Som exempel kan nämnas om gäldenären bedöms behöva en bil för sin försörjning men har en relativt ny och värdefull bil. Denna utmäts då. När bilen sålts får gäldenären ett belopp ur köpeskillingen för att kunna köpa en billigare bil. Inget hindrar att KFM efter en utmätning utan förbehåll ändrar den så att den kommer att innehålla ett förbehåll (4 kap. 34 § UB, avsnitt 16.1). För att det ska vara ekonomiskt försvarbart att göra så måste det finnas ett övervärde hos den utmäta egendomen som inte är oväsentligt. Det förbehållna beloppet tas nämligen ur köpeskillingen direkt efter att kostnaderna i målet tagits ur. Först om det finns något kvar därefter får borgenärerna utdelning. Om det görs en utmätning med förbehåll ska parterna genast underrättas (6 kap. 10 § UF). Om det ersättningsföremål som gäldenären behöver skulle kosta mer än vad gäldenären får behålla (enligt reglerna om vad som kan anses skäligt), ska man göra utmätningen utan förbehåll (NJA 1985 s. 155 = RIC 17/85 och NJA 1985 s. 710 = RIC 10/86).

4.3 Andra utmätningsförbud

Egendom kan p.g.a. särskilda föreskrifter i vissa fall vara skyddad mot utmätning, även om den uppfyller de allmänna förutsättningarna för att kunna utmätas enligt 4 kap. UB.

4.3.1 Penningmedel

Ett särskilt förbud mot utmätning gäller för penningmedel från stat, kommuner m.fl. som är avsedda för ett särskilt ändamål om utmätningen skulle strida mot ändamålet (5 kap. 6 § UB).

Ibland finns ett skydd mot utmätning när staten, en kommun, en församling, en stiftelse, en förening eller någon liknande sammanslutning med allmännyttigt syfte skänker pengar till en person. Samma sak gäller om medel har samlats in hos allmänheten. Däremot kan man utmäta pengar som en mindre krets av

enskilda personer skänker. För att bestämmelsen ska vara tillämplig måste man ange ändamålet med pengarna mycket noga och det kan vara av olika slag. Exempel på ändamål är studieresor och införskaffandet av viss utrustning eller särskild vård och behandling. Det får då inte finnas något krav på motprestation. Efter att pengarna betalats ut måste de hållas åtskilda från gäldenärens övriga medel för att hindra utmätning (KUB IV s. 228).

I rättsfallet RH 2006:66 fann hovrätten att EU-bidrag för stöd av ekologiska produktionsformer respektive gårdsstöd inte hade visat sig vara medel anvisade för särskilt angivet ändamål på det sätt som krävs för utmätningsfrihet.

KFM får inte heller utmäta begravningshjälp som inte överstiger det prisbasbelopp som gäller under dödsåret (5 kap. 6 § tredje stycket UB).

4.3.2 Skadestånd

Om gäldenären får en ersättning som avser skadestånd p.g.a. personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning m.m. får medlen inte utmätas innan de har betalats ut (5 kap. 7 § UB). Observera dock att ett arbetsrättsligt skadestånd inte kan undantas från utmätning (Göta hovrätts beslut 1994-08-24 i mål Ö 485/94 = RIC 18/94). När skadeståndet har betalats ut kan det föreligga utmätningsfrihet i två fall. Om skadeståndet ska tillgodose ett försörjningsbehov och medlen hålls avskilda får de inte utmätas så länge försörjningsbehovet kvarstår. Men även om skadeståndet avser något annat t.ex. ersättning för sveda och värk, föreligger skydd mot utmätning under två år från utbetalningen förutsatt att medlen även här hålls avskilda.

Om skadeståndet har betalats i form av en livränta är det förbjudet att utmäta rätten till livräntan. Ett utfallande belopp kan dock tas i anspråk genom löneutmätning (avsnitt 5).

Observera att utmätningsförbudet inte gäller skadeersättning efter en egendomsskada utan bara efter en personskada. En annan sak är att ersättningen kan behövas för att återanskaffa en beneficieegendom som gått förlorad om gäldenären inte har några andra medel till det, se ovan.

Det finns inget förbud mot att utmäta skadeståndsansättning som överlåtits till någon annan.

4.3.3 Pension

Rätten till en pension eller livränta som betalas ut som något annat än skadestånd, får inte utmätas om gäldenären är beroende av rättigheten för sin försörjning eller för att han ska kunna fullgöra sin underhållsskyldighet (5 kap. 8 § UB). Rätten till en pension m.m. kan utmätas om gäldenären vid förvärvet av pensionen eller livräntan inte tog tillräcklig hänsyn till sina borgenärer. Så kan det vara om gäldenären använt tillgängliga medel till en stor engångsbetalning av en premie. KFM:s bedömning bör vara generös mot gäldenären. Vid bedömningen ska KFM inte bara ta hänsyn till aktuella förhållanden utan också till gäldenärens framtida behov av medlen.

I praktiken utmäts rätten till pension mycket sällan. I stället tas de utfallande beloppen i anspråk genom löneutmätning (avsnitt 5). Om t.ex. en skattefordran preskriberas innan den kan tas ut genom löneutmätning kan det finnas skäl att utmäta pensionen i sig.

Man skiljer alltså mellan **rätten** till pension eller livränta och **utbetalningen** av pensions- eller livräntebeloppet. När man tecknar t.ex. en pensionsförsäkring uppstår en rätt för den försäkrade och en motsvarande skyldighet för försäkringsbolaget. Rätten består i att när ett visst förhållande inträffar, oftast när den försäkrade uppnår en viss ålder, så ska försäkringsbolaget successivt betala ut det inbetalda försäkringsbeloppet plus avkastning till den försäkrade. Denna rätt till framtida utbetalningar har ett värde i sig, som ökar i takt med att premiebetalningar görs. Man brukar tala om försäkringens återköpsvärde. I undantagsfall kan den försäkrade också göra ett sådant återköp, dvs. få ut ett engångsbelopp innan de avtalade försäkringsvillkoren inträtt (58 kap. 18 § inkomstskattelagen).

Flera olika typer av försäkringar är skyddade mot utmätning genom direkta bestämmelser i andra lagar än utsökningsbalken. De grundläggande bestämmelserna för utmätning av försäkring finns i 15 kap. försäkringsavtalslagen. Se ävenHandledning för utmätning av livförsäkringar med sparmoment och individuellt pensionssparande.

4.3.4 Upphovsrätt

I upphovsrättslagen föreskrivs förbud i vissa fall mot att utmäta upphovsrätter hos upphovsmannen själv eller den som fått rätten genom giftorätt, arv eller testamente. Detsamma

gäller manuskript eller exemplar av konstverk som inte har blivit utställda, utbudna till försäljning eller godkända för offentliggörande på något annat sätt. Konstverk kan alltså inte utmätas hos konstnären eller hans dödsbo förrän de är utställda eller utbudna till försäljning på något annat sätt.

Utmätning kan ske på en utställning, men inte om den hålls i konstnärens ateljé, om konstverket är ofullbordat eller osignerat eller om det inte framgår av omständigheterna att konstverket är till salu (42 § upphovsrättslagen).

KFM får inte utmäta rätten till ett vederlag som betalas för att utnyttja en rättighet innan den har utnyttjats på ett sådant sätt som förutsätts för att man ska kunna beräkna och betala vederlaget.

En rätt till en författarpenning som inte kan lyftas får inte överlåtas och därmed inte utmätas. För att KFM ska kunna utmäta rätt till vederlag för litterära alster, krävs att de tryckts och sålts och att förlaget har möjlighet att beräkna hur mycket som minst blivit sålt. Om författaren däremot har rätt att lyfta honorar tidigare går det också att utmäta tidigare. Rätten till STIM-ersättningar kan utmätas när verk av gäldenären spelats och STIM kan räkna fram ersättningen (KUB IV s. 234).

Vad gäller möjligheten att utmäta periodiska utbetalningar grundade på immateriella rättigheter, se avsnitt 5.2.3.

4.3.5 Utmätningförbud i annan lagstiftning m.m.

I 5 kap. 10 § UB finns en omfattande uppräkningslista av författningar där det finns utmätningförbud. Ett exempel är diverse utmätningförbud i begravningslagen.

HD har i ett beslut prövat i vilken omfattning en främmande stat kan åberopa immunitet mot verkställighet i den statens egendom (HD beslut 2011-07-01 Ö 170-10). I rättsfallet, som avsåg utmätning av fast egendom, konstaterade HD att fastigheten inte kunde fredas från utmätning eftersom den inte till betydande del användes för statens officiella verksamhet. Ändamålet med innehavet var inte heller i övrigt av tillräckligt kvalificerad natur för att utgöra hinder mot utmätning.

4.3.6 Avbetalningsgods

Ett särskilt utmätningförbud gäller för egendom som är såld på avbetalning med återtagandeförbehåll för säljaren, 46 § konsumentkreditlagen och 19 § lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Lagen förbjuder att den sålda egen-

domen utmäts för säljarens fordran som finns på grund av avbetalningsköpet (avsnitt 6.3). För säljaren finns i stället möjligheten att få godset återtaget (avsnitt 15). Observera att avbetalningsgodset kan utmäts för en annan borgenärs fordran (5 kap. 5 § UB), men säljaren är i så fall skyddad enligt 9 kap. 10 UB.

4.3.7 Undantag från utmätningsförbud

Pantsatt egendom

Beneficiereglerna hindrar enligt 5 kap. 13 UB inte att egendom utmäts för en fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen (avsnitt 6.1 och 6.2).

Kvarstadsbelagd egendom

Det går inte att göra något undantag från utmätning enligt 5 kap. 13 § andra stycket UB om egendomen har belagts med kvarstad för fordran eller tagits i anspråk genom betalningssäkring. KFM har redan gjort en prövning med hänsyn till beneficiereglerna när beslutet om kvarstad eller betalningssäkring verkställdes, och någon förnyad prövning ska inte behöva göras när det blir aktuellt med utmätning. Det gäller även vid utmätning av någon annan fordran än den som föranlett kvarstaden eller betalningssäkringen. Om KFM t.ex. har verkställt ett kvarstadsbeslut och bl.a. gjort bedömningen att ett visst arbetsredskap inte ingår i beneficiet och verkställigheten vinner laga kraft ska KFM vid en senare utmätningsförrättning i ett annat mål inte bifalla en invändning om att redskapet är beneficiiegods. Om det inte finns någon annan utmätningsbar egendom som täcker fordringen ska KFM utmäta den kvarstadsbelagda egendomen (avsnitt 14.2).

4.4 Säkerställande av utmätt lös egendom

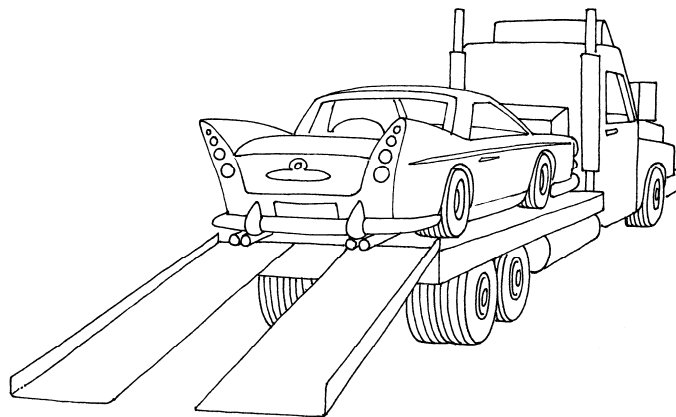
Vid en utmätning aktualiseras frågan om att säkerställa egendomen, dvs. skydda den mot att gäldenären överlåter eller på något annat sätt förfogar över den till skada för sökanden. KFM säkerställer egendomen genom att ta den i förvar, försegla den eller förse den med utmätningsmärke om inte dessa åtgärder bedöms vara obehövlige (6 kap. 4 § första stycket UB). Om egendomen lämnas kvar hos gäldenären ska han delges beviset om utmätning tillsammans med en upplysning om att det är straffbart att skingra det utmätta. Om egendomen finns hos tredje man, meddelas han förbud att utge den till någon annan än KFM. Egendomen ska säkerställas utan dröjsmål, helst i omedelbar anslutning till utmätningsbeslutet. Om

saken inte bedöms som brådskande kan åtgärderna få vänta några timmar eller till följande dag.

Nedan redogörs kort för de allmänna bestämmelserna om säkerställande. I övrigt hänvisas till avsnitt 6 som behandlar utmätning av vissa objekt och till avsnitt 7 som tar upp utmätning av fast egendom m.m.

Lösöre

Lösöre, dvs. lös egendom med undantag för pengar, fordringar och rättigheter m.m., ska säkerställas enligt 6 kap. 4 § UB genom att tas i förvar eller, om den lämnas kvar hos gäldenären, förseglas eller förses med utmätningsmärke, om inte detta bedöms vara obehövligt. Så kan det t.ex. vara om den utmäta egendomen, kanske en maskin, är så stor att den endast med svårighet kan flyttas eller om kännedomen om gäldenären gör att det bedöms vara riskfritt att lämna kvar godset. Tidigare har redovisats att KFM som regel tar med sig godset direkt efter utmätningen (avsnitt 3.6.4).

Att den utmäta egendomen tas i förvar innebär att KFM tar hand om den och förvarar den i myndighetens lokal eller i något förhyrt utrymme. Att ta i förvar bör vara huvudregel. Fördelarna med det är många.

- Risken att egendomen förstörs eller försvinner undviks.
- Det uppstår inga senare problem att identifiera vilken egendom som utmätts.
- Det underlättar en värdering av egendomen.
- Egendomens värde minskar inte på grund av att egendomen nyttjas (värdet på en bil minskar t.ex. inte).

- Inför en exekutiv försäljning av egendomen behöver man inte använda resurser för att hämta den.

I avsnitt 3.6.4 har beskrivits att det kan finnas vissa nackdelar med ett omedelbart omhändertagande.

KFM:s ansvar

En effekt av att KFM tar hand om egendomen är att KFM efter omhändertagandet ansvarar för egendomen. Om det händer något med det som är omhändertaget har KFM ett presumtionsansvar. Det innebär att om den skadelidande kan visa att egendomen skadats under den tid den varit omhändertagen så blir myndigheten skadeståndsskyldig om den inte kan visa att skadan inte vållats genom fel eller försummelse eller att det inte finns ett orsaksförhållande mellan skadan och försummelsen. Presumtionsansvaret innebär alltså ett utökat ansvar för KFM genom att man i dessa fall, till skillnad från vid vanliga skadeståndskrav, använder en omvänd bevisbörda (NJA 1989 s. 191 = RIC 14/90). Det har ingen betydelse om KFM själv tar hand om godset eller om det är överlämnat till en utomstående. KFM kan t.ex. antingen förvara en utmätt bil i ett eget garage eller lämna bilen för förvaring. Om bilen blir skadad kan ägaren få skadestånd av staten. Om bilen skadas när KFM har lämnat den till en garagefirma kan staten i sin tur vara berättigad till skadestånd (ha regressrätt mot garagefirman).

För att undvika skadeståndsansvar bör KFM anteckna i vilket skick gods befinner sig i när det omhändertas. Om en bil med en bucklig stänkskärm tas om hand ska det noteras i protokollet, i händelse av att ägaren senare påstår att den blivit skadad när den var omhändertagen. Det kan också vara lämpligt att fotografera godset. Även när gods lämnas ut bör KFM anteckna skicket. När utmätt gods återlämnas till ägaren efter t.ex. betalning bör man gemensamt kontrollera att det inte är skadat. Ägaren kan sedan bekräfta att godset inte är skadat samtidigt som han kvitterar att han får ut det. Läs mer om skadestånd i avsnitt 16.4.

Märkning

Om utmätt egendom lämnas kvar i gäldenärens besittning ska den som regel förseglas eller märkas. Det senare är vanligast. Märkningen kanske i allmänhet inte har så stor praktisk betydelse, men den kan göra det lättare för KFM att vid en senare hämtning identifiera godset. Utmätningmärket ”Utmätt gods” klistras på egendomen. Det behöver inte sättas på något iögonfallande ställe. Det är dock alltid viktigt att egendom som lämnats kvar specificeras i utmätningssprotokollet så att misstag inte kan uppstå. Det kan annars bli problem när KFM ska

hämta godset vid en senare tidpunkt, kanske genom en annan förrättningsman än den som fattat utmätningsbeslutet. Att fotografera det utmäta har flera fördelar bl.a. vid identifiering.

I vissa fall bör KFM vidta åtgärder för att hindra att egendomen används. Utmätt egendom kan då lämnas kvar hos gäldenären och t.ex. placeras i en låda eller ett utrymme som förseglas (låses). Ordet försegling ska tolkas brett. KFM kan exempelvis ta hand om bilnycklar eller låsa rodret med kätting och hänglås vid fartygsutmätning.

Försegling av lokal

En gäldenärs lokal kan bara förseglas tillfälligt. När KFM t.ex. utmäter all egendom i ett lager kan förrättningen dra ut på tiden och ta flera dagar. KFM kan då försegla lokalen tillfälligt. I övrigt bör man undvika att försegla en hel lokal för en längre tid. Gäldenärer och andra som har hindrats från att använda sina lokaler för längre tid har vid flera tillfällen fått skadestånd. Läs mer om försegling i Kronofogdemyndighetens ställningstagande om försegling av lokal under pågående förrättning (4/08/IND).

Om KFM bedömer att varken förvarstagande, försegling eller märkning av det utmäta behöver göras och kraven för distansutmätning i övrigt är uppfyllda (avsnitt 4.6) kan utmätning ske helt och hållet på kontoret.

Pengar och presentationspapper m.m.

Pengar, löpande skuldebrev, pantbrev i fast egendom och skepp m.m. samt andra handlingar där företeende utgör ett villkor för rätten att kräva betalning eller påkalla fullgörande av en annan förpliktelse (presentationspapper) ska enligt 6 kap. 2 § UB tas i förvar av KFM. Om man kan anta att fordringshandlingen undanhålls eller har kommit bort, får utmätningen säkerställas genom att KFM meddelar (delger) den som är skyldig gäldenären pengar (sekundogäldenären) ett förbud att betala till någon annan än KFM eller den som myndigheten anvisar.

Om t.ex. en bankbok inte finns direkt tillgänglig kan man ändå utmäta. Utmätningen ska dock även i så fall, om möjligt, säkerställas genom att KFM tar hand om bankboken. Om inte det går, och om man inte kan anta att boken kommit bort eller att gäldenären gömt den eller vägrar lämna ut den, säkerställs utmätningen genom att banken delges utbetalningsförbud. Utmätning av fordringar och säkerställande av sådana utmätningar beskrivs närmare i avsnitt 6.5 och 6.6.

Fordringar	Utmätta fordringar och andra rättigheter, som innebär att en tredje man ska prestera någonting, säkerställs genom att den tredje mannen delges förbud att lämna ut det utmätta till någon annan än KFM eller den som KFM anvisar. Om tredje mannen efter delgivningen ändå betalar till gäldenären riskerar han att få betala en gång till.
Finansiella instrument	En utmätning av finansiella instrument ska säkerställas genom registrering av utmätningen hos Euroclear eller en förvaltare, som vanligtvis är bank, enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument (6 kap. 2 § UB).
Elcertifikat och utsläppsrätter	Utmätning av elcertifikat och utsläppsrätter säkerställs genom registrering enligt lagen om elcertifikat respektive lagen om handel med utsläppsrätter (6 kap. 2 § UB).
Nyttjanderätt	<p>Enligt 6 kap. 3 § andra stycket UB ska fastighetsägaren underrättas när KFM utmätt en rättighet t.ex. en nyttjanderätt enligt 7 kap. jordabalken. Fastighetsägaren ska även underrättas vid utmätning av byggnader på någon annans mark. Som fastighetsägare räknas den som är ägare enligt fastighetsregistret. Om någon annan uppträder som ägare ska även han få ett meddelande om utmätning.</p> <p>Utöver att underrätta fastighetsägaren bör KFM vid säkerställandet även ta hand om kontrakt eller annan handling som visar gäldenärens rätt till egendomen.</p> <p>Det är särskilt föreskrivet att en bostadsrättsförening ska underrättas om en utmätning av en bostadsrätt i föreningens fastighet. Enligt 20 § lagen om införande av utsökningsbalken gäller denna skyldighet även utmätning av andelar i andra slags bostadsföretag.</p> <p>Utmätning av nyttjanderätter och säkerställande av sådana utmätningar beskrivs närmare i avsnitt 6.17.</p>
Egendom hos tredje man	KFM har möjlighet att ta utmätt egendom i förvar eller försegla eller märka den, även om egendomen finns i tredje mans besittning. KFM får bedöma i det enskilda fallet om det t.ex. finns risk för att gäldenären tar tillbaka den utmätta egendomen från tredje man. Denna möjlighet gäller all slags lös egendom. Besittningen kan t.ex. grundas på deposition eller nyttjanderätt. Om egendomen inte tas i förvar ska innehavaren i stället förbjudas att lämna ut egendomen utan tillstånd av KFM eller att vidta någon annan åtgärd med egendomen som är till skada för sökanden. Om förhållandet till tredje man vid utmätning, se vidare avsnitt 8. Om utmätning av pantsatt egen-

dom eller egendom som är föremål för retentionsrätt, se avsnitt 6.1 och 6.2.

Elektroniska förbudsmeddelanden

Från och med den 1 januari 2008 kan KFM lämna vissa förbudsmeddelanden och underrättelser elektroniskt efter överenskommelse med den som ska ta emot meddelandet (6 kap. 11 § UF).

Brukande

När det gäller gäldenärens rätt att bruka utmätt lös egendom är huvudregeln att han får fortsätta att använda egendom som inte har tagits i förvar eller förseglats. Men det får bara röra sig om normal användning, inte konsumtion. En viss förslitning accepteras. KFM har möjlighet att bestämma hur gäldenären får använda utmätt egendom (6 kap. 4 § andra stycket UB). Ett sådant beslut kan ändras när KFM finner skäl till det (avsnitt 16.2).

Förfogandeförbud

Efter utmätningen får gäldenären inte förfoga över den utmätta egendomen till skada för sökanden. Detta förfogandeförbud i 4 kap. 29 § UB gäller i första hand rättsliga dispositioner. Förbudet innebär som huvudregel bl.a. att gäldenären inte utan KFM:s tillstånd får:

- överlåta utmätt lös egendom
- undanskaffa eller förstöra egendom
- pantförskriva ett pantbrev som tagits i förvar (6 kap. 5 § och 12 kap. 5 § UB)
- avstå från en rättighet som utmätts
- efterge sin rätt vid ett arvskitte
- på annat sätt t.ex. vid rättegång, efterge sin rätt (NJA 1978 s. 365).

Huruvida KFM bör låta gäldenären vidta en viss åtgärd med utmätt egendom ska bedömas med hänsyn till om åtgärden kan anses vara till skada för utmätningssökanden. Innan KFM ger tillstånd till ett visst förfarande ska sökanden höras. Om gäldenären utan KFM:s tillstånd har överlåtit utmätt egendom gäller överlåtelsen inte mot sökanden om den nye ägaren kände till utmätningen. Överlåtelsen kan dock få praktisk betydelse främst genom att förvärvaren får ett eventuellt överskott men också genom att han får själva egendomen, om utmätningen återgår. En överlåtelse av utmätt egendom kan dock på grund av godtrosvärv göra utmätningen verkningslös, främst om utmätningen inte har säkerställts genom omhändertagande eller

förbudsmeddelande. Angående förutsättningarna för godtrosförvärv av säkerställd egendom se NJA 2003 A 8 = RIC 43/03.

Polisanmälan

Den som bryter mot förfogandeförbudet gör sig skyldig till överträdelse av myndighets bud (17 kap. 13 § brottsbalken) och bör polisanmälas (19 kap. 1 § UF). Han kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år (Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 1980-09-11 i mål B 316/80 = RIC 21/80). Även skadestånd kan utdömas till utmätningssökanden (Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 1983-11-18 i mål T 113/83 = RIC 1/85). Det är i första hand KFM som bör göra polisanmälan (19 kap. 1 § UF). Av KFM:s delegationsordning framgår vem som är behörig att göra en sådan anmälan.

4.5 Åtgärder med utmätt lös egendom

KFM får enligt 4 kap. 31 § UB vidta åtgärder med utmätt egendom för att ta till vara sökandens rätt. Myndigheten har då de befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare. Syftet med bestämmelsen är att förhindra att egendomens värde går förlorat för sökanden. KFM får dock inte väcka talan vid domstol eller svara i mål angående egendomen.

Det är inte meningen att KFM på samma sätt som en ägare ska hålla reda på vad som händer med den utmätta egendomen. KFM får i viss mån förlita sig på att sökanden eller gäldenären fäster myndighetens uppmärksamhet på förhållanden som kräver åtgärd.

Fordran

KFM kan t.ex. avbryta preskriptionen av en utmätt fordran eller bevaka fordringen i sekundogäldenärens konkurs. KFM kan också säga upp en utmätt fordran till betalning, t.ex. ett banktillgodohavande som en viss uppsägningstid gäller för.

Dödande av förkommen handling

KFM kan ansöka om att döda en förkommen handling som inte kunnat påträffas vid utmätning av en fordran eller rättighet, om det kan antas att handlingen undanhålls (16 § lagen om dödande av förkommen handling). En sådan ansökan görs hos tingsrätten på den ort där gäldenären har sitt hemvist (se bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken om gäldenären saknar hemvist). Som villkor för dödande kan tingsrätten föreskriva att utmätningssökanden ställer säkerhet enligt 2 kap. 25 § UB. I 5-13 §§ lagen om dödande av förkommen handling finns närmare bestämmelser om förfarandet, bl.a. vad ansökan ska innehålla och rättsverkningarna av att en handling dödas. Se även avsnitt 6.6.

Aktier	Om aktier utmäts kan KFM vid fondemission eller nyemission bevaka den rätt som aktierna ger.
Kostnader	Om det uppstår kostnader genom KFM:s åtgärder bör de som regel betraktas som förrättningskostnader. Sökanden ansvarar i sista hand för dem och ska därför om möjligt kontaktas innan KFM utför någon kostnadskrävande åtgärd, t.ex. vårdhållning och försäkring (6 kap. 18 § UF). När det är lämpligt bör KFM även kontakta gäldenären.

4.6 Distansutmätning

I de flesta fall har förrättningsmannen det som ska utmätas framför sig vid utmätningstillfället. Han kan då bedöma värdet osv. Utmätning kan dock också göras på avstånd, vid s.k. distansutmätning.

Lös egendom kan således enligt 4 kap. 7 § UB utmätas även om den inte finns tillgänglig vid förrättningen om följande förutsättningar är uppfyllda:

- Egendomen kan identifieras på grund av registrering, upplysning vid förhör eller någon annan utredning. Det innebär att det inte ska råda någon tvekan om vad som har blivit utmätt.
- Det kan inte antas uppstå något hinder mot att säkerställa den utmätta egendomen. Innebörden är att man i praktiken genast ska kunna bege sig dit där egendomen finns och ta den i förvar eller säkerställa den på något av de andra sätt som står till buds.

Enligt beslut av JK (2001-04-24, dnr 33-01-40 = RIC 14/01) har KFM ansetts försumlig när myndigheten inte har säkerställt efter distansutmätning. Med hänvisning till doktrinen framhöll JK att säkerställandet kunde anstå några timmar eller till nästa dag. I fallet hade drygt en månad gått från utmätningen utan att egendomen hade säkerställts, vilket var skadeståndsgrundande för staten.

Distansutmätning av lös egendom bör användas sparsamt utom då det är fråga om tilläggsutmätning, dvs. utmätning av egendom som redan är utmätt och säkerställd i ett tidigare mål. Risken med distansutmätning är att egendomen inte blir ordentligt identifierad eller att det visar sig att den aldrig existerat.

Distansutmätning kan inte göras om det råder tveksamhet om vem som äger egendomen eller var den finns.

Om en distansutmätning görs måste en utredning göras om egendomen. En ungefärlig värdering måste också kunna göras. Det behövs bl.a. vid bedömningen av om ytterligare egendom måste utmätas för att skulden ska bli fullbetald.

Ett exempel på när det bör vara möjligt med distansutmätning är när gäldenären har en ny bil, förutsatt att bilen är registrerad på gäldenären och att han bekräftar att han har den kvar. Värdering bör inte vara ett problem när bilen är ny. KFM ska ha anledning att tro på gäldenärens uppgift att han äger bilen och att den finns kvar. Observera dock att det vid registreringen i vägtrafikregistret inte kontrolleras att uppgifterna om ägarförhållandena är riktiga. Enbart det faktum att gäldenären är registrerad för en ny bil räcker således inte för distansutmätning.

Om det blir aktuellt med tilläggsutmätning av egendom som lämnats kvar hos gäldenären kan det finnas skäl att kontrollera att tidigare åtgärder för att säkerställa utmätningen består och inte behöver förstärkas (KUB IV s. 255).

Om gäldenären vägrar att tala om var egendomen finns går det inte att göra någon distansutmätning. För egendom som inte finns i gäldenärens besittning och där innehavaren påstår att den tillhör honom kan, vid ett överklagande av utmätningen, stora svårigheter uppkomma eftersom lös egendom antas tillhöra den som har den i besittning. KFM bör inte göra distansutmätning i sådana fall.

Ett registrerat skepp eller luftfartyg kan utmätas även om det finns hinder mot säkerställandet. Svenskregistrerade skepp anses till och med kunna utmätas trots att de går i trafik mellan utländska hamnar (Gregow s. 106). Det är förmodligen ett av få, om inte enda, undantaget från regeln att endast egendom i Sverige kan utmätas.

Frågor om distansutmätning uppkommer även när KFM får information om att egendom omhändertagits av polis (t.ex. genom beslag) eller någon annan myndighet med liknande befogenheter. Om utmätning sker innan ett beslag har hävts ska KFM göra en anteckning i protokollet om förbehåll för den rätt som beslaget medför. Vidare ska KFM inte hämta egendomen och inte heller uppmana polisen eller annan myndighet att skicka pengar till KFM förrän beslaget har

hävts. För att egendomen med säkerhet ska kunna identifieras är det viktigt att beslagsnumret antecknas i KFM:s protokoll.

Som stöd i situationer när distansutmätning aktualiseras har KFM tagit fram en handledning.

4.7 Underrättelse om verkställd utmätning

Gäldenären ska underrättas skriftligen om ett beslut om utmätning (6 kap. 9 § UF). Underrättelsen ska delges gäldenären om det inte är känt att han inte kan anträffas.

Underrättelser om utmättningsbeslut framställs elektroniskt i INIT. Om en förrättning har skett utanför kontoret och gäldenären är närvarande brukar förrättningsmannen dock upprätta ett särskilt utmättningsbevis som gäldenären får del av på platsen.

Om det är känt att gäldenären inte kan anträffas för delgivning krävs alltså inga delgivningsförsök. Men det måste göras en handläggarnotering om det i INIT.

Om det inte är känt att gäldenären inte kan nås för delgivning, måste KFM försöka delge. Om KFM får ett lösbrev med underrättelsen i retur måste ytterligare försök att delge gäldenären göras tills KFM kan konstatera att gäldenären inte kan anträffas. När detta konstateras ska en handläggarnotering göras i INIT. Därefter behövs inte fler delgivningsförsök.

Ett ytterligare undantag från delgivningsskyldigheten finns i 6 kap. 9 § andra stycket UF. Där föreskrivs att ett beslut om utmätning inte behöver delges om värdet av det utmätta inte motiverar kostnaderna för delgivning. Om den utmätta egendomens värde inte bedöms överstiga 5 000 kr, bör det räcka med ett delgivningsförsök med vitt kort och ett försök att nå gäldenären per telefon (se Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/11/VER).

Vidare är det särskilt föreskrivet att en underrättelse om utmätning av ett överskott på skattekontot inte behöver delges gäldenären. För beslut om löneutmätning finns särskilda bestämmelser om underrättelser (avsnitt 5.8.1).

I underrättelsen ska gäldenären upplysas om att han inte utan KFM:s medgivande får förfoga över den utmätta egendomen på ett sätt som är till skada för utmättningsborgenären och att

en överträdelse av detta förbud kan leda till ansvar enligt 17 kap. 13 § brottsbalken.

Utöver gäldenären ska i många fall även andra underrättas om en verkställd utmätning. Detaljerade bestämmelser om det finns i 6 kap. 9–24 §§ UF.

KFM har en skyldighet att genast underrätta överförmyndaren om det i ett mål om utmätning uppmärksammas att egendom till ett värde som överstiger ett prisbasbelopp förts över som gåva eller på liknande sätt till någon som är under 18 år (6 kap. 24 b § UF).

Mer information om hur delgivning går till finns i avsnitt 18.

4.8 Verkställighet hos dödsbo

När någon avlider uppkommer ett dödsbo. Det består av den avlidnes tillgångar och skulder. De flesta av den avlidnes skulder övertas av dödsboet. Utmätning för hans skulder kan alltså göras i dödsboets tillgångar. Undantag är bl.a. böter, vilka som regel bortfaller när den bötfälde dör (35 kap. 7 § andra stycket brottsbalken). Även studielån faller bort (4 kap. 25 § studiestödslagen).

Dödsboet är en juridisk person som bl.a. kan få lagfart. Det finns olika delägare i ett dödsbo (dödsbodelägare). Ett dödsbo förvaltas normalt av dödsbodelägarna själva.

Om gäldenären är delägare i ett dödsbo kan hans andel utmätas (avsnitt 6.12).

Se avsnitt 18 för information om hur delgivning med ett dödsbo går till.

Ett dödsbo upplöses genom att den avlidnes tillgångar delas mellan arvingarna vid ett arvskifte. Före arvskiftet ska man dock göra en bodelning om den avlidne var en av två makar eller sambor (23 kap. 1 § andra stycket ärvdabalken). Efter bodelningen ska arvingar och universella testamentstagare göra ett arvskifte. Man får inte göra arvskiftet innan man gjort en bouppteckning och betalat den avlidnes alla kända skulder eller satt av medel till deras betalning. En bouppteckning ska normalt upprättas inom tre månader från dödsfallet. Det finns ingen särskild bestämmelse för när ett dödsbo måste vara skiftat (23 kap. 2 § ärvdabalken). Arvskiftet är ett avtal mellan de arvsberättigade och inte en handling som normalt ska registreras. Handlingen måste dock kunna visas upp i vissa

sammanhang, t.ex. om någon söker lagfart på en fastighet som han tillskiftats.

Arvskiftet ska ske skriftligen och undertecknas av dödsbodelägarna (23 kap. 4 § ärvdabalken). För att ett formligt arvskifte ska kunna göras krävs alltså att det finns mer än en dödsbodelägare.

Ibland finns det bara en enda delägare i dödsboet. Den situationen är mycket vanlig eftersom en efterlevande makes arvsrätt enligt 3 kap. 1 § ärvdabalken numera går före gemensamma bröstarvingars rätt. En dödsboförvaltning av den typen kan inte avslutas med en formlig bodelning och arvskifte. För det krävs alltså mer än en dödsbodelägare. Frågan blir då när ett sådant dödsbo ska anses skiftat och dödsboförvaltningen därmed ska anses avslutad. Normalt bör en sådan s.k. ensam dödsboförvaltning anses avslutad och dödsboet ”skiftat” när bouppteckningen registrerats (NJA 1989 s. 452 = RIC 22/89).

4.8.1 Verkställighet hos ett oskiftat dödsbo

Vid verkställighet hos ett oskiftat dödsbo behandlas det som en fysisk person. Vanliga beneficieregler gäller för sådan egendom som den avlidnes efterlevande familj använder eller behöver. Utöver det har efterlevande make och minderåriga barn rätt till nödvändigt underhåll ur dödsboet under tre månader räknat från dödsfallet (18 kap. 5 § ärvdabalken och 5 kap. 3 § UB).

Verkställighet och tillgångsundersökning görs på vanligt sätt. Ett krav eller en underrättelse skickas till dödsboet och till dödsbodelägarna om de är kända. Vilka som är delägare kan man få reda på genom bouppteckningen eller folkbokföringen (dödsfallsintyg och släktutredning). Bouppteckningen är också till hjälp vid tillgångsundersökningen. Om en bouppteckning är gjord kan den beställas från Skatteverket. En bouppteckningen är dock **inte nödvändig** för förrättning eller någon annan form av verkställighet. Om en bouppteckning inte har lämnats in till Skatteverket ska man inte avvakta utan KFM bör ändå göra förrättningen snarast. Anledningen är att ett dödsbo ofta avvecklas ganska snabbt. Om man dröjer med verkställigheten ökar risken att boet hinner skiftas. Utsikterna att få betalt är betydligt större innan boet skiftas.

Det är inte i första hand behållningen eller saldot i boet som är intressant utan tillgångarna. De kan utmätas även om saldot i bouppteckningen är negativt.

Även en efterlevande makes tillgångar och skulder ska vara antecknade i bouppteckningen. Sådana tillgångar får inte tas i anspråk för den avlidnes skulder. Inte heller får en sambos tillgångar som antecknats i bouppteckningen utmätas för den avlidnes skulder.

Värdering

Enligt 20 kap. 4 § ärvdabalken ska den dödes tillgångar antecknas i bouppteckningen och tillgångarnas värde anges. Tidigare har bouppteckningsvärdena oftast satts långt under marknadsvärdet för att hålla nere arvsskatten. Efter att lagen om arvsskatt och gåvoskatt upphört att gälla finns inte längre samma skäl att hålla bouppteckningsvärdena nere och det kan ofta vara en fördel för dödsbodelägarna att sätta marknadsvärden på tillgångarna för att på så sätt underlätta arvskiftet. Hur tillgångar i praktiken värderas i bouppteckningar kan variera mycket. Vid bedömningen av tillgångars värde i handläggning av utmätningssmål mot ett dödsbo bör värderingen i bouppteckningen inte få någon avgörande betydelse. KFM ska självständigt värdera egendomen. Det följer av 6 kap. 9 § UB och 12 kap. 3 § UB.

I en del fall när dödsboet är i det närmaste utan tillgångar ersätts bouppteckningen av att socialnämnden gör en dödsboanmälan (20 kap. 8 a § ärvdabalken) till Skatteverket. Om en sådan anmälan gjorts kan socialförvaltningens uppgift om brist på tillgångar som regel godtas.

Det utmätta säljs i vanlig ordning. Normalt gäller enligt 8 kap. 6 § UB att det utmätta inte får säljas utan dödsboets samtycke förrän en månad efter att bouppteckningen förrättades eller tiden för förrättandet gick ut. En bouppteckning ska, om inte Skatteverket beslutat om en förlängning, upprättas inom tre månader från dödsfallet.

Det är inte ovanligt att dödsbodelägare delar egendom mellan sig utan att upprätta en arvskifteshandling, ett s.k. formlöst skifte. Eftersom ett sådant arvskifte inte är giltigt tillhör den avlidnes tillgångar fortfarande dödsboet. Verkställighet kan därför ske hos dödsbodelägarna. Men det är bara den avlidnes tillgångar som kan utmätas.

Begravnings- och bouppteckningskostnader

Begravnings- och bouppteckningskostnader har bara allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen. Allmän förmånsrätt gäller bara vid konkurser och inte vid utmätning. I princip finns det därför inget skäl att undanta medel vid utmätning för att dessa skulder ska betalas. Det vanligaste är dock att

begravnings- och bouppteckningskostnaderna redan är betalda när det blir aktuellt med utmätning. Frågan blir då inte aktuell.

4.8.2 Verkställighet när ett dödsbo har skiftats

I allmänhet avvecklas ett dödsbo ganska snabbt. En förrättning underlättas som tidigare sagts betydligt om den kan göras innan dödsboet skiftas.

Dödsbodelägare har inget personligt ansvar för ett dödsbos skulder. En exekutionstitel mot den avlidne eller dödsboet kan inte i vare sig enskilda eller allmänna mål användas för verkställighet mot dödsbodelägarna (Svea hovrätts utslag 1979-06-06 i mål Ö 686/79 = RIC 19/79 och Hovrättens för Västra Sverige beslut 1986-03-18 i mål Ö 1116/85 = RIC 50/87).

Som framgått tidigare ska skulder betalas innan ett arvskifte görs. Om ett dödsbo skiftas innan alla skulderna har betalats ska arvskiftet i princip gå tillbaka. En partiell återgång kan ibland vara tillräcklig om den obetalda skulden understiger de tillgångar som skiftats. Om egendomen som ska återgå inte längre finns kvar ska arvingen betala ut ersättning för dess värde till dödsboet.

KFM bör, när det konstaterats att dödsboet skiftats, ge boet ett skriftligt krav där det uppmanas att betala skulderna vare sig de gäller allmänna eller enskilda mål. Kravskrivelsen skickas till alla dödsbodelägare. Men lägg märke till att **det är dödsboet som krävs**. I skrivelsen bör man upplysa om att arvskiftet i princip ska gå tillbaka i de delar som krävs för att betala skulderna.

Det är i första hand dödsbodelägarna som ska verkställa återgången av arvskiftet och betala skulderna med den återlämnade egendomen. För att undvika onödigt arbete kan dödsbodelägarna också betala skulderna direkt. KFM bör därför regelmässigt kräva dödsboet på det sätt som beskrivits här.

Om dödsbodelägarna vägrar att betala skulden när dödsboet är skiftat kan verkställighet således inte ske mot vare sig dödsboet eller dödsbodelägarna. Dödsboet upphörde ju vid arvskiftet. Det enda som borgenärerna kan göra är att hos tingsrätten begära att boets egendom ska lämnas till förvaltning av en boutredningsman (19 kap. 1 § ärvdabalken). Det är sedan boutredningsmannen som för dödsboets räkning ska föra talan mot den eller de dödsbodelägare som inte frivilligt lämnar tillbaka egendomen till dödsboet.

Om skulden i ett enskilt mål inte betalas, redovisas målet till sökanden med information om att dödsboet skiftats och att dödsbodelägarna vägrat att betala skulden.

När ett arvskitte återgår ska dödsbodelägarna lämna tillbaka så mycket egendom som behövs för att betala skulden. Om det uppstår en brist hos någon dödsbodelägare är de andra skyldiga att betala också den så långt deras lott räcker (21 kap. 4 § ärvdabalken).

Genom hänvisningen i 12 kap. 9 § andra stycket skattebetalningslagen till 21 kap. ärvdabalken gäller för skatt numera de allmänna bestämmelserna om dödsbodelägarnas ansvar när dödsboet skiftats utan att alla skulder har betalats.

Om dödsboet som sådant blir beskattat för t.ex. försäljning av fastigheter, värdepapper eller ränteinkomster, kan delägarna enligt 12 kap. 6 § skattebetalningslagen bli solidariskt ansvariga för dessa skatteskulder.

4.9 Förmånsrätt

Utmätning ger förmånsrätt i den utmäta egendomen (8 § förmånsrättslagen).

Huvudregeln i 4 kap. 30 § första stycket UB är att utmätning medför förmånsrätt i och med själva beslutet. Det gäller också vid distansutmätning. Förmånsrätten inträder alltså oberoende av när säkerställande sker.

Undantag från huvudregeln har gjorts i följande fall:

- Utmätning av lön i 7 kap. 13 § UB. Utmätning av lön medför förmånsrätt när lönen förfaller till betalning (avsnitt 5.10).
- Utmätning av fast egendom och tomträtt, registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till ett sådant luftfartyg (4 kap. 30 § andra stycket UB). Utmätningen medför förmånsrätt först när ett ärende om anteckning av utmätningen tas upp på inskrivningsdagen (avsnitt 7).
- Utmätning av värdepapper som är registrerade hos Euroclear eller en förvaltare (4 kap. 30 § fjärde stycket UB). Förmånsrätten uppkommer när utmätningen registrerats eller i vissa fall genom en underrättelse till en förvaltare.

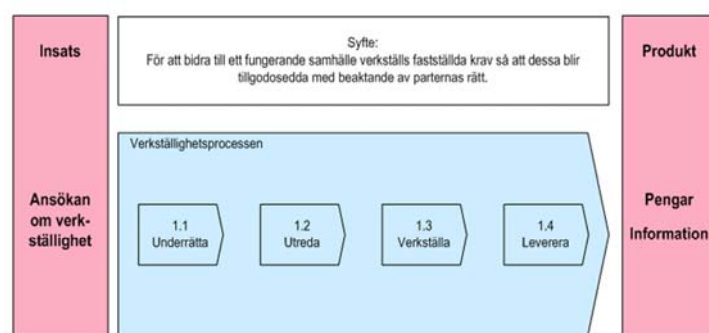
- Utmätning av elcertifikat och utsläppsrätter. Förmånsrätten uppkommer när utmätningen registreras enligt respektive lag.

Turordning

Om samma egendom utmäts flera gånger har den först beslutade utmätningen företräde framför en senare. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt, vilket innebär att det inbetalda beloppet fördelas mellan målen i förhållande till fordringarnas storlek (9 § fjärde stycket förmånsrättslagen). Förmånsrätten kan återgå på grund av en efterkommande konkurs (avsnitt 10.1).

5 Löneutmätning

Avsnittet om löneutmätning berör de delar av verkställighetsprocessen som hör till processtegen Utredda och Verkställa.

5.1 Inledning

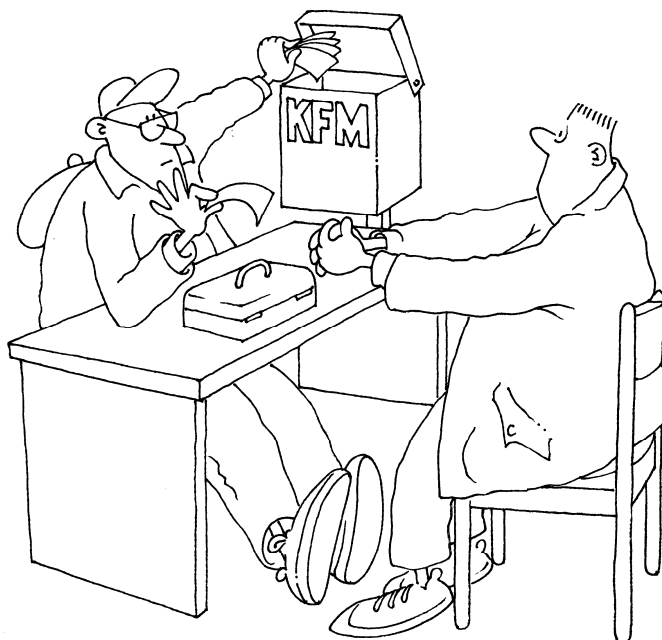
Utmätning av lön är KFM:s mest använda tvångsmedel. Löneutmätning innebär att KFM beslutar att arbetsgivaren ska innehålla och redovisa en del av gäldenärens lön till myndigheten och inte till gäldenären. Löneutmätning kan ske i de flesta periodiska utbetalningar såsom lön, pension osv.

Före 1996 års ändringar i UB fanns två olika exekutionsformer inom löneexekutionen: införsel för vissa typer av statliga fordringar och underhållsbidrag samt löneutmätning för fordringar i allmänhet.

Jämfört med annan utmätning har löneutmätning den fördelen för gäldenären att det inte uppstår någon realisationsförlust. Hela det belopp som dras från lönen betalas in till KFM.

Löneutmätningen får bara gälla den del av inkomsten som gäldenären inte behöver för sitt och familjens underhåll (7 kap. 4 § UB). Löneutmätning måste också vara försvarlig i förhållande till det belopp som kan beräknas flyta in (7 kap. 3 § andra stycket UB, se även avsnitt 5.6).

Vid löneutmätning beslutar KFM hur mycket gäldenären ska få behålla för att betala sina egna levnadskostnader (förbehållsbeloppet) och hur mycket som ska utmätas (utmätningensbeloppet). Förbehållsbeloppet räknas fram utifrån ett normalbelopp vars storlek regleras i 7 kap. 5 § UB. KFM meddelar varje år föreskrifter och allmänna råd, samt informerar (genom meddelanden) om hur förbehållsbeloppet ska räknas fram vid löneutmätning. Dokumenten publiceras på KFM:s webbplats och finns att få i pappersform. De två sistnämnda dokumenten innehåller omfattande ställningstaganden som kompletterar författningstexten.

Vid löneutmätning har vissa fordringar företräde framför andra. Underhållsbidrag och de flesta allmänna mål går före andra fordringar (7 kap. 14 § UB).

Löneutmätning kan bara ske i inkomster och ersättningar till privatpersoner (7 kap. 1 § andra stycket UB). Ersättning till juridiska personer utmäts enligt vanliga regler för fordringar.

Löneutmätningen handläggs i stor utsträckning med stöd av rutiner i INIT. Underrättelser och förfrågningar skickas ut maskinellt. Alla uppgifter som ligger till grund för beräkningen av förbehållsbelopp och utmätningensbelopp registreras i syste-

met. INIT används också för själva beräkningen och för att skapa besluten. Systemet ger dessutom stöd vid uppföljningen av besluten.

5.2 Ersättningar som kan tas i anspråk genom löneutmätning

Bestämmelser om i vilka ersättningar löneutmätning kan ske finns i 7 kap. 1 § UB.

5.2.1 Arbetstagares lön

Ersättning för arbete

Löneutmätning kan göras på ersättning för arbete som betalas ut till gäldenären. Det har ingen betydelse om den som betalar ut lönen är arbetsgivare med skyldighet att göra skatteavdrag eller inte. Löneutmätning kan göras så fort det är praktiskt genomförbart. Den ska gälla arbetstagarens lön, vare sig det handlar om tidlön, ackordslön, provision, semesterersättning eller liknande. Löneutmätning kan också ske i annan ersättning för gäldenärens arbetsinsats, om gäldenärens ställning är jämförlig med en arbetstagares (7 kap. 1 § UB). Det går att genomföra löneutmätning när gäldenären är egen företagare och har F-skattsedel och får ersättning med viss regelbundenhet från en uppdragsgivare. I rättsfallet NJA 1974 s. 320 (RIC 38/74) gjordes löneutmätning i en taxiägares ersättning från en taxiförening för kreditkörning och i NJA 1975 s. 64 (RIC 6/75) togs en åkeriägares ersättning från en speditorsfirma i anspråk.

Löneutmätning kan däremot inte göras om någon levererar varor eller liknande. I rättsfallet NJA 1975 s. 468 (RIC 5/67) medgavs inte att ersättning för levererade varor (slaktdjur) togs i anspråk, läs mer nedan under kundfordringar.

Provision

Löneutmätning kan tillämpas på provision. Om gäldenären får provision direkt från kunderna ska arbetsgivaren lägga om systemet för utbetalning så att löneutmätning kan göras (7 kap. 9 § UB) Motsvarande kan bli aktuellt när en försäljare som är knuten till ett företag får ersättning i form av rabatt på varor som han köper av företaget på fast räkning. KFM måste dock vara försiktig och ta hänsyn till de svårigheter som en omläggning av systemet kan innebära för arbetsgivaren.

Traktamente

Ersättningar för kostnader i arbetet, såsom rese- och traktementsersättning, kan tas i anspråk genom löneutmätning. Man kan jämföra med skattereglerna. Det som överstiger vad som är skattefritt behandlas som lön. Den skattefria delen antas

motsvara gäldenärens kostnader. Om traktamentets storlek varierar kraftigt, se Svea hovrätts beslut 1991-03-12 i mål Ö 452-91 (RIC 20/91).

5.2.2 Annan ersättning för arbetsinsats

Bolagsmän	Ersättning för arbete till delägare i aktiebolag, handelsbolag, kommanditbolag samt ekonomiska föreningar kan bli föremål för löneutmätning. Delägarna jämställs i löneutmätningshänseende med andra anställda i företaget. Detta gäller även delägare som har det beslutande inflytandet. Även i styrelseledamöters ersättning kan löneutmätning göras.
Entreprenadförhållanden	Även vid entreprenadförhållanden kan man i vissa fall göra löneutmätning. Det avgörande är inte rättsförhållandets yttre ram utan avtalets materiella innebörd.
Gratifikation	En gratifikation (gåva), som fungerar som ersättning för utfört arbete räknas som lön.
Läkare – sjukgymnaster	Ofta betalar det allmänna, landstinget, ut ersättning för arbete till bl.a. privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster för utfört arbete. Ersättningen – läkarvårdsersättning respektive sjukgymnastersättning – betalas oftast ut månadsvis enligt en viss taxa eller ett visst avtal. I en sådan ersättning kan löneutmätning göras (KUB IV s. 259). I ett utslag från Hovrätten för västra Sverige 1977-03-04 i mål Ö 771/76 (RIC 16/77) beviljades införsel av en läkares ersättning trots att den betalades till ett aktiebolag där läkaren var anställd. Införsel beviljades eftersom ersättningen avsåg läkares arbete och att aktiebolaget inte hade bättre rätt till ersättningen.
Lönegarantimedel	Löneutmätning kan göras i utbetalning enligt lagen om lönegaranti vid konkurs (Svea hovrätts beslut 1992-06-18 i mål Ö 1065/92 = RIC 52/92).
Tandläkare	Ersättning till privatpraktiserande tandläkare utbetalas från Försäkringskassan och i vissa fall från landstinget. Löneutmätning kan göras i dessa ersättningar.
Vinst	Ersättning som betalas ut som tantiem eller en andel i en vinst kan tas i anspråk genom löneutmätning. Detta kan dock inte göras i aktieutdelning, utan bara ersättning för arbetsinsatser av arbetstagare eller den som anses jämförlig med arbetstagare.
Vårdbidrag	Vårdbidrag är ersättning till en förälder som vårdar ett sjukt eller funktionshindrat barn i hemmet. Bidraget är ersättning för det vård- och tillsynsarbete som föräldern utför. Försäkringsöverdomstolen har konstaterat att vårdbidragets syfte i sig är

att kompensera en del av det inkomstbortfall som barnets omvårdnad kan medföra om en förälder måste avstå från förvärvsinkomst. En viss del av vårdbidraget kan betalas ut som ersättning för merkostnader. En sådan ersättning är skattefri. Ett vårdbidrag som betalas ut med hänsyn till både tillsynsbehov och merkostnader är skattepliktigt. KFM kan göra löneutmätning i ett skattepliktigt vårdbidrag.

Om gäldenären eller dennes make eller sambo får vårdbidrag i form av skattefri merkostnadsersättning ska den inte tas upp som inkomst när förbehållsbeloppet räknas ut.

5.2.3 Periodiskt vederlag

Patent

Löneutmätning kan beslutas för periodisk ersättning för immateriella rättigheter. Gäldenären är då inte arbetstagare och har inte heller samma ställning som en arbetstagare. Ersättningen behöver inte betalas ut regelbundet. Det räcker om den betalas ut vid några tillfällen efter varandra. Lagtexten exemplifierar immateriella rättigheter som ”periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk” (Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut 1993-07-16 i mål Ö 1090/93 = RIC 50/93). Dessutom kan löneutmätningen göras i ”annan sådan rättighet”, vilket innebär mönsterrätt och växtförädlarrätt (se vidare KUB IV s. 262).

Överlåtelse av rörelse

I 7 kap. 1 § p. 3 UB finns en bestämmelse som uttryckligen medger löneutmätning av regelbunden ersättning vid överlåtelse av en rörelse. Även här är kravet på regelbundenhet lågt. Ett alternativ till löneutmätning kan vara att överlåtelsefordringen som sådan utmäts enligt vanliga regler, dvs. utan att man tar hänsyn till skyddsreglerna i 7 kap. utskönningsbalken.

5.2.4 Pension och livränta

Pension och livränta m.m.

Pension och livränta kan tas i anspråk genom löneutmätning, vilket innebär att man gör avdrag vid varje utbetalning precis som vid vanlig löneutmätning. Livräntor kan i vissa fall vara skattefria. Det är dock inget hinder mot löneutmätning.

Om rätten till pension, se avsnitt 4.3.3.

Det blir allt vanligare att komplettera den allmänna pensionen med en privat pensionsförsäkring. Beslutet om löneutmätning bör då gälla huvudinkomsten medan övriga inkomster är sidoskomster.

Äldreförsörjningsstöd

Ett äldreförsörjningsstöd är en förmån och inte skattepliktigt. Stödet kan betalas ut till personer som är bosatta i Sverige och har fyllt 65 år. Äldreförsörjningsstöd ges till personer som inte får sin grundläggande försörjning tillgodosedd genom andra förmåner inom det allmänna pensionssystemet. Det kan bland annat vara aktuellt för personer som inte har bott så många år i Sverige och därför inte har 40 år som grund för att få full garantipension eller för personer som börjat ta ut sin ålderspension tidigt. Löneutmätning kan göras i ett sådant stöd.

5.2.5 Sjukpenning m.m.

Sjukpenning och annan dag ersättning

Löneutmätning kan göras av sjukpenning, föräldrapenningsförmåner, rehabiliteringsersättning och annan ersättning som lämnas vid närståendevård, sjukdom, smitta eller olycksfall. Detsamma gäller även vissa ersättningar som betalas vid värnpliktsjämsgöring, utbildning och arbetslöshet. Man gör dock undantag för bl.a. ersättning som mottagaren är återbetalningskyldig för och ersättning som ska kompensera mottagaren för vissa kostnader.

Det förekommer att man kompletterar den allmänna sjukförsäkringen med en privat sjukförsäkring i ett försäkringsbolag. Beslutet om löneutmätning bör då gälla huvudinkomsten, medan övriga inkomster är sidoinkomster (avsnitt 5.4). Om privat försäkring, se även Svea hovrätts beslut 1986-12-16 i mål Ö 2722/86 (RIC 21/87).

Ersättning vid arbetslöshet

Löneutmätning kan också beslutas i arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetsersättning ut i flera olika former.

Arbetslöshetsersättning betalas ut som dag ersättning för fem dagar per vecka. Ersättningen är dock avsedd att täcka gäldenärens utgifter för veckans samtliga sju dagar, och därför räknar KFM om den så att ersättningsbeloppet för fem dagar delas med sju. Därefter fastställs gäldenärens disponibla belopp och förbehållsbelopp per dag. De flesta arbetslöshetskassor betalar ut ersättning var fjortonde dag. Det innebär att en gäldenär under en kalendermånad normalt får två utbetalningar som tillsammans gäller 20 ersättningsdagar, under en kalendermånad. KFM:s omräkning till kalenderdagar innebär att gäldenären får förbehåll för 28 kalenderdagar. Gäldenären får alltså 26 utbetalningar per år och på årsbasis blir förbehållsbeloppet detsamma som för gäldenärer med förbehållsbelopp som beräknats månadsvis.

5.3 Ersättningar i vilka löneutmätning inte kan ske

Handikapp- ersättning

Handikappersättning kan inte bli föremål för löneutmätning. Sådan ersättning får personer som har nedsatt funktionsförmåga och behöver hjälp för att klara sin dagliga livsföring. Ersättningen ges till personer som fyllt 19 år och som före 65 års ålder fått sin funktionsförmåga nedsatt. Handikappersättning kan lämnas om den nedsatta funktionsförmågan medför merkostnader och/eller om funktionsnedsättningen medför att personen behöver tidskrävande eller regelbunden hjälp av en annan person för att klara sitt dagliga liv, arbeta eller studera.

Handikappersättning som gäldenären eller dennes make eller sambo får ska inte tas upp som inkomst när förbehållsbeloppet bestäms (RH 2001:63 = RIC 42/01).

Övriga kostnads- ersättningar

Kostnadsersättningar som är avsedda att kompensera särskilt angivna kostnader kan inte utmätas. Ett exempel är studiemedel riktade för viss utbildning.

Kriminalvårds- anstalt

Ersättning för arbete som utförs av personer intagna på en kriminalvårdsanstalt kan inte tas i anspråk genom löneutmätning (3 kap. 6 § fängelselagen).

Kundfordringar

Löneutmätning kan normalt inte göras av vanliga kundfordringar som uppstår då någon driver en regelrätt näringsverksamhet. (Se NJA 1975 s. 468 = RIC 5/76 där införsel inte kunde meddelas i ersättning för levererade varor och slaktdjur trots att leveranserna och utbetalningarna skedde regelbundet).

Vissa hantverkare brukar dock driva sin verksamhet i enkla former där den personliga arbetsinsatsen dominerar. Om en sådan yrkesutövare arbetar under längre tid åt en och samma uppdragsgivare kan lönen utmätas (avsnitt 5.2.1 vid rubriken Ersättning för arbete). Om arbetet delvis har utförts av medhjälpare får gäldenären göra avdrag göras för det han eller hon betalat i lön till dem.

I rättsfallet NJA 1975 s. 64 (RIC 6/75) finns viss vägledning för bedömningen av om en uppdragstagare med egen firma kan jämföras med en arbetstagare. HD fäste bl.a. vikt vid att uppdragstagaren inte stod under uppdragsgivarens ledning och kontroll, att han bestämde sin egen arbetstid, att han hade flera uppdragsgivare och att han betalade skatt som självständig

företagare. Uppdragstagarens ersättning kunde därför inte tas i anspråk genom löneexekution.

Naturaförmån

Fri bostad och fri kost är exempel på naturaförmåner. Sådana förmåner kan aldrig tas i anspråk genom löneutmätning eftersom de inte är inkomster. Däremot ska förbehållsbeloppet minskas med deras värde om förmånen gäller någon av de kostnader som beaktats vid förbehållsberäkningen (NJA 2000 s. 121 = RIC 11/00).

Socialbidrag

Ett försörjningsstöd som en kommun betalat ut kan inte utmätas eller ses som en sidoinkomst.

Studiemedel

Studiemedel enligt studiestödslagen betalas ut i form av studielån och studiebidrag. Studiestöd – t.ex. studiemedel – får inte utmätas.

Studiemedel bör inte heller tas upp som inkomst för gäldenärens make eller sambo om förbehållsbeloppet proportioneras. Motivet till att studiemedel inte tas upp som inkomst är att studiemedel dels består av lånade medel, dels är avsedda att täcka bl.a. kostnader som normalbeloppet inte omfattar, t.ex. läromedel och studentkårsavgifter. Eftersom KFM inte gör något tillägg till normalbeloppet för dessa kostnader bör inte heller någon del av studiemedlet beaktas som inkomst vid löneutmätning.

5.4 Allmänna regler vid olika typer av ersättningar

**Arbetsgivar-
inträde**

De första 14 dagarna betalar arbetsgivaren sjuklön under sjukfrånvaron. KFM:s beslut om den vanliga lönen gäller även när gäldenären är sjuk. Inget särskilt beslut till Försäkringskassan behövs alltså för den perioden.

Deltid

En anställning eller något annat arbetsförhållande behöver inte vara på heltid utan även ersättning från bisyssla kan komma ifråga för löneutmätning. Om t.ex. en advokat har ett fast uppdrag som juridisk rådgivare åt ett bolag kan ersättningen tas i anspråk. Det går också att utmäta ersättning som en gäldenär får för statliga och kommunala förtroendeuppdrag eftersom gäldenären i dessa fall har en ställning som gör arbetssituationen jämförlig med en arbetstagares. En förutsättning för att löneutmätning ska kunna göras är dock att arbetet har större omfattning och att ersättningen betalas ut regelbundet.

Dubbla beslut	I vissa situationer kan KFM fatta dubbla beslut. Det innebär att KFM fattar flera beslut om löneutmätning för samma gäldenär i olika ersättningar, t.ex. lön och sjukpenning. Besluten gäller då vid sidan av varandra.
Kvarliggande beslut	Om det finns särskilda skäl får löneutmätning göras i vissa dagersättningar t.ex. föräldrapenning även om gäldenären inte får någon sådan ersättning då beslutet fattas (7 kap. 16 § UF jämförd med 7 kap. 20 § UF). För att KFM ska fatta ett sådant beslut måste det finnas särskilda skäl, t.ex. att gäldenären flera gånger har tagit ut enstaka dagar för att undvika ett beslut om löneutmätning.
Kortvarig anställning	Även vid en kortvarig anställning kan löneutmätning vara möjlig. Musiker, skådespelare och andra artister engageras på mycket olika sätt, vid allt från enstaka tillfällen till mer varaktiga anställningsförhållanden. I rättsfallet NJA 1979 s. 787 (RIC 1/80) ansågs en kapellmästare inte som arbetsgivare för musikerna i en orkester under en folkparksturné. Anställningsförhållandet ansågs i stället finnas mellan arrangören och orkestermedlemmarna (se även RH 1982:89 = RIC 18/82).
Oregelbunden inkomst	Det är inte nödvändigt att ersättningen är periodisk (regelbunden). Det går också att utmäta övertidsersättning och ackordsersättning som finns kvar efter att gäldenären har slutat sin anställning. När det är praktiskt möjligt kan verkställighet ske även i engångsersättning. Engångsersättning kan vara t.ex. retroaktiva lönetillägg, retroaktiv pension/sjukpenning och avgångsvederlag. I Svea hovrätts utslag 1975-07-04 i mål Ö 373/75 (RIC 30/75) medgavs införsel i avgångsvederlag.
Sidoinkomst	En gäldenär kan ha flera inkomster. Han kan t.ex. arbeta extra på helgerna eller ha viss pension. Den lägre inkomsten kallas då sidoinkomst vid beräkningen av förbehållsbeloppet. Om gäldenären har en sidoinkomst är det normalt huvudinkomsten som löneutmätningens beslutet läggs i. Förbehållsbeloppet ska minskas med en eventuell regelbunden sidoinkomst efter avdrag för preliminär skatt. Som sidoinkomst kan räknas: <ul style="list-style-type: none"> – ersättning som får tas i anspråk genom löneutmätning enligt 7 kap. 1 § UB – arbetsersättning som gäldenären får utan att vara arbetstagare.

5.5 Förbehållsbelopp

Vid löneutmätning ska KFM, enligt 7 kap. 8 § UB, bestämma dels hur mycket som får utmätas vid varje utbetalningstillfälle (utmätningensbeloppet), dels hur mycket av lönen som inte får tas i anspråk genom löneutmätning (förbehållsbeloppet).

Förbehållsbeloppet räknas fram utifrån ett normalbelopp. Normalbeloppen fastställs varje år av KFM enligt ett regeringsförordnande. Hur de beräknas framgår av 7 kap. 5 § UB. Normalbeloppen fastställs för ensamstående, sammanlevande makar och därmed jämställda samt barn. Normalbeloppet för barn varierar med barnets ålder. Från och med det kalenderår barnet fyller sju år är beloppet högre.

Utlandsboende

Löneutmätning kan endast beslutas i inkomster som betalas ut i Sverige. Förbehållsbeloppet bestäms i svenska kronor när en gäldenär är bosatt i utlandet. Bostadskostnader bör styrkas genom hyreskontrakt och andra eventuella kostnader för t.ex. el, vatten och sophämtning bör styrkas genom avtal. Man behöver inte ta hänsyn till mindre kursändringar vid beräkningen (Svea hovrätts utslag 1979-07-24 i mål Ö 886/79 = RIC 2/80). Se även EG-domstolens dom 2004-04-29 i mål C 224-02 (RIC 7/05).

5.5.1 Familjebegreppet

Normalbeloppet är avsett för gäldenären och hans familj. KFM har i sitt allmänna råd om bestämmande av förbehållsbelopp vid utmätning av lön m.m. beskrivit vad som menas med familj i löneutmätningssammanhang.

Till gäldenärens familj räknas make och registrerad partner (enligt den gamla lagstiftningen) samt egna eller gemensamma barn. Till gäldenärens familj hör även makens barn om gäldenären varaktigt bor ihop med maken och barnet. När två personer varaktigt bor ihop under äktenskapsliknande förhållanden (som sambor) blir de likställda med makar vare sig de har barn tillsammans eller inte (Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut 2003-06-26 i mål Ö 293-03 = RIC 34/03, jfr även Svea hovrätts beslut 2005-09-28 i mål ÖÄ 4321-05 = RIC 48/05).

Till gäldenärens familj räknas inte far, mor eller andra släktingar som eventuellt bor ihop med gäldenären.

Barn

Med barn menas ett barn som en gäldenär och hans eller hennes sammanlevande make eller sambo varaktigt bor tillsammans med och är skyldig att försörja. Reglerna om föräld-

rars skyldighet att försörja sina barn finns i föräldrabalken. Föräldrar är skyldiga att försörja sina barn tills de fyller 18 år. Går barnet då i skolan, gymnasiet eller motsvarande är föräldrarna försörjningsskyldiga så länge skolgången pågår. Försörjningsskyldigheten upphör dock senast när barnet fyller 21 år (7 kap. 1 § föräldrabalken). Föräldrarnas försörjningsskyldighet kan påverkas av barnets egna inkomster.

När ett försörjningsberättigat barn studerar på en annan ort än förälders bostadsort bör KFM inte göra något tillägg till normalbeloppet för barnets eventuella merkostnader för exempelvis boende, fördyrat uppehälle eller resor. Dessa kostnader bör täckas genom barnets normalbelopp och den ersättning och det stöd som kommunen kan betala ut enligt lag (RH 2000:34 = RIC 17/00).

När ett hemmavarande barn inte är försörjningsberättigat, därför att skyldigheten har upphört, beaktas inte barnet när normalbeloppet bestäms. Tillfälliga inkomster från feriearbeten eller liknande räknas inte in vid bedömningen om barnet försörjer sig självt.

Växelsvis boende

Normalbeloppet för barn minskas till hälften om föräldrarna inte bor tillsammans och barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern (växelsvis boende, jfr Svea hovrätts beslut 2001-11-09 i mål ÖÄ 6207-01 = RIC 51/01).

Är ett hemmavarande barn gäldenär räknas det som ensamstående.

Familjehem

Barn som genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem (blir familjehemsplacerat) bör räknas som försörjningsberättigat hos de biologiska föräldrarna eller adoptivföräldrarna, eftersom föräldrarna enligt föräldrabalken är skyldiga att försörja barnet. Bor föräldrarna inte tillsammans bör den förälder som barnet varaktigt bott hos före familjehemsplaceringen, tillgodoräknas ett normalbelopp för barnet. Föräldern bör alltså förbehållas ett normalbelopp på samma sätt för ett försörjningsberättigat barn. Barnets normalbelopp bör dock inte minskas med barnbidrag eller studiebidrag.

Detta bör gälla oavsett om föräldern ålagts och faktiskt betalar ersättning till kommunen för sina kostnader för familjehemsplaceringen eller om kommunen står för hela kostnaden. Om det verkar oskäligt att föräldern tillgodoräknas ett normalbelopp för det familjehemsplacerade barnet bör man göra

undantag från rekommendationen att betrakta barnet som försörjningsberättigat hos föräldern.

Föräldrarnas ersättningsskyldighet till kommunen bör inte betraktas som ett underhållsbidrag vid beräkningen av förbehållsbeloppet. Istället kan föräldern använda det tillgodoräknade normalbeloppet för det familjehemsplacerade barnet för att betala en eventuell ersättning till kommunen.

5.5.2 Normalbelopp

Normalbeloppet har som syfte att garantera gäldenären och dennes familj en lägsta skälig levnadsstandard och ge ett ekonomiskt skydd för de grundläggande behoven. Enligt 7 kap. 5 § andra stycket UB ska normalbeloppet anses omfatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppet. Till vanliga levnadskostnader räknas i ett hushåll utgifter för mat, kläder, tvätt, hygien, gas, hushållsel, telefon, internetuppkoppling, tv-avgifter, försäkringsavgifter och andra medlemsavgifter samt utgifter för mindre behov. Normalbeloppet är ett schablonbelopp och gäldenären kan själv inom ramen för detta belopp fritt disponera medel efter vad som passar denne bäst.

Avvikelse från normalbeloppet, som medför att beloppet minskas, kan dock förekomma om det behov som normalbeloppet är avsett att täcka blir tillgodosett på något annat sätt än genom den inkomst som löneutmätningen avser, t.ex. genom förmån av fri kost. På motsvarande sätt kan ett tillägg göras till normalbeloppet för särskilda kostnader som inte kan anses utgöra vanliga levnadskostnader (avsnitt 5.5.3).

Gäller normalbeloppet fler personer än gäldenären bör frågan om tillägg avgöras med hänsyn till familjens levnadsförhållanden. Om gäldenären lämnar uppgifter som kan leda till tillägg ska uppgifterna styrkas av gäldenären när KFM anser att det är nödvändigt.

5.5.3 Avvikelse från normalbeloppet

Om normalbeloppet bestämts med hänsyn till ett försörjningsberättigat barn ska man göra avdrag för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg samt underhållsbidrag som tillkommer sådana barn. Förlängda barnbidrag samt studiebidrag och tillägg till dessa bidrag är jämställda med allmänna barnbidrag. Underhållsbidrag jämföras med underhållsstöd och förlängt underhållsstöd för studerande. Avdrag på grund av dessa ersättningar ska aldrig vara högre än barnets normalbelopp. Grunden för

**Barnbidrag,
underhållsbidrag
m.m.**

detta ställningstagande hänger ihop med motivuttalandena till bestämmelserna i 7 kap. 1 § föräldrabalken. Där står det att man ska ta hänsyn till barnets behov och dess egna inkomster, tillgångar och sociala förmåner när man räknar ut föräldrarnas underhållsskyldighet.

Fordran med företrädesrätt

Vid beräkningen av förbehållsbeloppet ska KFM ta hänsyn till vad gäldenären betalar av på skulder som vid en löneutmätning har bättre rätt till lönen (7 kap. 4 § UB). Om gäldenären betalar underhållsbidrag ska han alltså förbehållas lika mycket som han betalar.

Jämkning av underhållsbidrag

För att en gäldenär inte ska kunna undvika löneutmätning genom att betala ett onödigt högt underhållsbidrag till någon har följande bestämmelse införts. Om gäldenären betalar ett högre underhållsbidrag till någon än vad som är rimligt, kan bidraget jämkas när det utmätta beloppet ska fördelas mellan dem som gäldenären betalar underhållsbidrag till. Jämkningsen görs så att andra fordringar inte ska påverkas negativt av det för höga bidraget. Ett för högt bidrag som gäldenären betalar till sin make eller deras gemensamma barn som han varaktigt bor tillsammans med kan jämkas. Om gäldenären betalar bidraget till någon som han inte bor ihop med krävs dock särskilda skäl för jämkning (7 kap. 17 § UB).

KFM:s beslut i frågan är ett fördelningsbeslut och bör meddelas i samband med varje redovisning från arbetsgivaren.

Umgängeskostnad

Umgängeskostnader, dvs. kostnader som en förälder har när han eller hon umgås med barnet, bör inte jämföras med betalningsskyldighet mot någon annan som har lika eller bättre rätt till lönen. Inget tillägg till normalbeloppet för sådana kostnader bör alltså göras, se rättsfallen Svea hovrätts beslut 1999-07-13 i mål ÖÄ 4277-99 (RIC 43/99), Hovrättens över Skåne och Blekinges beslut 1999-12-23 i mål ÖÄ 1428-99 (RIC 20/00) och Svea hovrätts beslut 2001-11-09 i mål ÖÄ 6207-01 (RIC 51-01). I 6 kap. 15 b § föräldrabalken finns uttryckliga bestämmelser om fördelningen av de resekostnader som kan uppstå i samband med att barnet umgås med en förälder som bor på någon annan ort än barnet. Regeln utgår från att det primära ansvaret för resekostnaderna ligger på den förälder som inte bor tillsammans med barnet. Boföräldern ska dock ta del av resekostnaderna efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska förmåga och omständigheterna i övrigt. Resekostnader i samband med umgänge kan berättiga till bistånd enligt socialtjänstlagen.

- Naturaförmån** Normalbeloppet ska minskas med värdet av sådana vanliga levnadsomkostnader som inte uppkommer för gäldenären därför att de täcks av arbetsgivaren, t.ex. genom förmån av fri kost (NJA 2000 s. 121 = RIC 11/00).
- Kostnader för fullgörande av tjänst (resor m.m.)** Det går att göra tillägg till normalbeloppet för att täcka kostnader för fullgörande av tjänst. ”Kostnader för fullgörande av tjänst” är ett begrepp inom skatterätten. Det innebär utgifter som en fysisk person har för att få eller behålla en inkomst av tjänst. Det kan t.ex. vara kostnader för resor till och från arbetet, tjänsteresor med egen bil, ökade levnadskostnader vid tjänsteresor, dubbel bosättning och hemresor vid arbete på annan ort. Kostnader för fullgörande av tjänst är under vissa omständigheter avdragsgilla enligt 12 kap. inkomstskattelagen. Den vanligaste typen av kostnad som gäldenärer begär tillägg för i detta sammanhang är kostnader för resor till och från arbetet. Tillägg till normalbeloppet görs för gäldenärens resor till och från arbetsplatsen. Något tillägg för makens eller sambons resor till och från arbetsplatsen görs inte. Normalt får gäldenären ett tillägg till normalbeloppet som motsvarar månadskostnaden för resor med allmänna kommunikationer (t.ex. månadskort). Gäldenärens behov av att färdas med egen bil mellan bostad och arbetsplats bedöms enligt de bestämmelser som gäller för avdrag vid taxering enligt inkomstskattelagen. I rättsfallet NJA 1994 s. 226 (RIC 12/94) medgavs inget tillägg för att spara till en ny bil.
- Om det är troligt att gäldenären har kostnader för resor till och från arbetsplatsen görs ett tillägg även om KFM i det enskilda fallet inte vet om gäldenären har någon sådan kostnad. Gäldenären antas då färdas med allmänna kommunikationer. Ett tillägg bör även göras om gäldenären har resekostnader för att söka arbete eller delta i andra åtgärder som kommunen eller arbetsmarknadsmyndigheten ordnar (Svea hovrätts beslut 1999-07-13 i mål ÖÄ 4277-99 = RIC 43/99).
- KFM bör inte bevilja tillägg för kostnader (t.ex. vissa resekostnader) som inte är avdragsgilla enligt 12 kap. inkomstskattelagen.
- Barntillsyn** Kostnader för nödvändig barntillsyn läggs till normalbeloppet.
- Högekostnadsskydd** Huvudregeln är att KFM gör tillägg till normalbeloppet för sådan vård och medicin som omfattas av högekostnadsskyddet.

Sjukdom

I Hovrättens för västra Sverige beslut 2002-05-23 i mål ÖÄ 2378-02 (RIC 32/02) medgavs inte tillägg till normalbeloppet för naturmedicin.

När KFM räknar ut ett förbehållsbelopp ska man ta hänsyn till de ökade utgifter som sjukdom hos någon i familjen kan föra med sig.

I rättsfallet NJA 1994 s. 429 (RIC 20/94) medgavs tillägg på 1 000 kronor per månad för att ha en handikappanpassad bil. I Svea hovrätts beslut 2002-05-30 mål ÖÄ 881-02 fann hovrätten att sjukdomskostnader – med utgångspunkt i äktenskapslagstiftningens reglering – skulle proportioneras mellan samborna.

Endast kostnader som ryms inom hälso- och sjukvårdens system med patientavgifter och högkostnadsskydd bör beaktas (traditionell sjukvård). Alternativa behandlingsformer beaktas bara undantagsvis. KFM kan dock göra undantag från huvudregeln och bevilja tillägg till normalbeloppet för sjukdomskostnader som inte omfattas av högkostnadsskyddet.

I rättsfallet NJA 2003 s. 480 (RIC 36/03) medgavs tillägg för massage. HD konstaterade att gäldenärens besvär och åkommor och de bakomliggande omständigheterna var så särpräglade att det fanns särskilda skäl att göra tillägg till normalbeloppet. Gäldenärens behov av massage hade intygats av läkare och annan sjukvårdsexpertis. Göta hovrätt ansåg i ett beslut den 13 januari 2010 (mål nr ÖÄ 3377-09) att det fanns särskilda skäl för att gäldenären skulle få tillägg till normalbeloppet för medicinkostnader (Viagra) som inte omfattades av högkostnadsskyddet.

Om gäldenären vistas längre tid på ett sjukhus, ett sjukhem eller ett behandlingshem kan han beviljas tillägg för kostnader för vårdavgifter som han betalar. Om det i avgiften ingår kostnader för mat avräknas detta belopp från vårdavgiften (se vidare KFM:s meddelande med information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m.).

Om gäldenären på grund av sjukdom behöver särskild kost görs tillägg för det. Konsumentverket publicerar årligen beräkningar av merkostnader för specialkost. De bör vara vägledande vid KFM:s bedömning av om ett tillägg ska beviljas. Om gäldenären av andra skäl, t.ex. religiösa, äter speciell mat görs inget tillägg. I rättsfallet NJA 1993 s. 679 (RIC 42/93) beviljades inte tillägg för koshermat.

- Sjukresor** Tillägg för kostnader för sjuk- och behandlingsresor beviljas om de inte ersätts av landstinget eller på något annat sätt. Om det finns ett högkostnadsskydd ska detta beaktas vid beräkningen.
- Tandvård** Normalbeloppet får anses inkludera kostnader för enklare tandvård, t.ex. årlig kontroll, behandling hos tandhygienist och enklare lagning. I samband med att en tandläkare gör en större behandling kan ett tillägg till normalbeloppet göras. Gälldenären kan dock endast tillgodoräknas en utgift för en åtgärd som en tandläkare bedömer som nödvändig. Gälldenären ska uppvisa intyg från den behandlande tandläkaren. Av intyget ska det framgå att behandlingen är nödvändig och att den, om det finns alternativa behandlingssätt, är det billigaste alternativet. Av kostnadsförslaget ska den totala kostnaden framgå liksom gälldenärens andel av den och när betalning ska göras.
- Om gälldenären på ett tillförlitligt sätt styrker en framtida betalning av en tandläkarkostnad genom att ange förfallodagen kan förbehållsbeloppet tillfälligt höjas så att gälldenären tillåts att under en viss särskilt angiven tid spara ihop till utgiften. Sparaktien är beroende av kostnadens storlek och tidpunkten när den förfaller till betalning.
- JO har i ett beslut (2010-05-21, dnr 3834-2009) riktat kritik mot KFM i samband med att myndigheten vid en utredning inför ett ändringsbeslut begärt in ett intyg från gälldenärens tandläkare utan att gälldenären samtyckt till det. JO:s skäl för bedömningen var att KFM:s åtgärd hade varit dubbelt integritetskänslig. Den hade exponerat gälldenärens ekonomiska situation för tandläkaren, samtidigt som den hade varit ägnad att avslöja uppgifter om gälldenärens medicinska förhållanden för KFM. JO menar att den uppkomna situationen enkelt skulle kunna ha undvikits om KFM istället hade uppmanat gälldenären att själv skicka in det underlag som krävdes och samtidigt upplysa honom om att det önskade tillägget inte skulle kunna medges om han inte kunde visa upp ett underlag. Det hade då legat i gälldenärens händer att avgöra vilket underlag han ville presentera. Han hade då även kunnat lösa tandläkaren från hans tystnadsplikt i den utsträckning det var nödvändigt.
- Glasögon** Om gälldenären styrker ett behov av glasögon eller linser beviljas ett tillägg som motsvarar kostnaden. Tillägg beviljas bara för båge och linser i lägsta prisklass.
- Färdtjänst m.m.** Tillägg för kostnader för egenavgifter för färdtjänst kan beviljas.

God man eller förvaltare	Tillägg för kostnader för god man eller förvaltare med samma andel som enligt ett beslut av överförmyndaren ska betalas av den enskilde.
Hemtjänst	Tillägg för kostnader för hemtjänst beviljas för egenavgiften. Om det finns ett högkostnadsskydd ska man ta hänsyn till det vid beräkningen.
Hjälpmedel	Om gäldenären har kostnader för hjälpmedel vid funktionshinder eller dylikt beviljas tillägg för egenavgiften. Om det finns ett högkostnadsskydd ska man ta hänsyn till det vid beräkningen.

5.5.4 Bostadskostnad

När förbehållsbeloppet beräknas ska den faktiska bostadskostnaden läggas till normalbeloppet. Det är huvudprincipen, och från den kan man göra vissa undantag, se nedan. Med faktisk bostadskostnad avses bostadskostnaden efter avdrag för bostadstillägg och bostadsbidrag.

Om bostadskostnaden är okänd räknar KFM ut den utifrån kostnadsläget på orten. Hyror för lägenheter av genomsnittlig standard i hus som tillhör allmännyttiga bostadsföretag bör anses motsvara kostnadsläget på orten. När man beräknar kostnaden för bostäder av skälig storlek (schablonhyra) bör man utgå från Försäkringskassans föreskrifter (FKFS) om genomsnittlig och högsta bostadskostnad.

Egen fastighet	Om gäldenären bor i egen fastighet ska KFM beakta utgifter för nödvändiga driftkostnader, ränta och amortering i skälig omfattning. Om fastigheten har pantförskrivits för något annat ändamål än boende, ska man inte ta hänsyn till avbetalningen på lånet. Kostnader i samband med förvärv, reparation och till- eller ombyggnad räknas också in i bostadskostnaden. Det förekommer att en gäldenär kommer efter med betalningen av lånen för sitt hus. Även faktisk avbetalning av sådana skulder räknas som bostadskostnad, om de uppkommit före den aktuella löneutmätningen.
Bostadsrätt	Om gäldenären bor i en bostadsrättslägenhet räknas månadsavgiften till föreningen som en bostadskostnad. Om gäldenären har lånat till insatsen eller reparation ska man också räkna med ränta och amortering, om bostadsrätten pantförskrivits för fordringsanspråket.

- Bostadslån** Man ska i skälig omfattning ta hänsyn till amorteringar på bostadslån, för en egen fastighet eller bostadsrätt. Det innebär att det kan finnas anledning att sänka amorteringstakten.
- Hög bostadskostnad** KFM kan göra vissa undantag från huvudregeln om att lägga till den faktiska bostadskostnaden till normalbeloppet. Ett första undantag är att man kan minska bostadskostnaden om den är oskäligt hög.
- Det är alltså KFM som ska bedöma vad som är en skälig bostadskostnad. KFM bör i samband med den bedömningen ta hänsyn till antalet familjemedlemmar som bor tillsammans med gäldenären, bostadens storlek och bostadssituationen på orten. Bostadskostnaden bör inte minskas annat än i undantagsfall och vid större avvikelser.
- Observera att det inte går att utläsa direkt av lagtexten att bostadskostnaden ska minskas om den är för hög. Av förarbetena till reglerna om löneutmätning framgår det dock att så ska ske (se t.ex. prop. 1975/76:91 s. 35). Hur man prövar frågan om en bostadskostnad är oskälig står i KFM:s meddelande (p. 4) med information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön.
- Vid särskilda skäl kan man göra undantag från principen att bostadskostnaden ska minskas. Som exempel på fall då minskning inte behöver göras är att gäldenären äger ett hus eller en bostadsrätt som är svår att sälja, beträffande hyreslägenhet att alternativ bostad inte finns att få på rimligt avstånd eller att alternativ bostad till lägre kostnad inte finns. Ett annat exempel är att bostaden blivit för stor genom skilsmässa eller dödsfall.
- En oskäligt hög bostadskostnad bör tillåtas under högst ett år räknat från den tidpunkt då KFM bedömer att gäldenärens bostadskostnad är oskäligt hög (Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut 2002-07-15 i mål ÖÄ 799-02 = RIC 30/02).
- Som framgår ovan ska KFM godta den faktiska bostadskostnaden i de flesta fall. Det innebär att för två gäldenärer med i övrigt lika förhållanden kan möjligheterna att ta lön i anspråk genom löneutmätning variera högst betydligt beroende på bostadskostnaden. Det går alltså att utmäta en betydligt större andel av lönen hos en gäldenär som har en låg bostadskostnad än hos den som t.ex. bor i en nyköpt villa med höga lån. Reglerna möjliggör för KFM att minska bostadskostnaden i de mest uttalade fallen.

- Inneboende** Om gäldenären hyr ut en del av bostaden ska bostadskostnaden minskas med den hyra som den inneboende betalar. Som inneboende räknas även en anhörig som man inte tar hänsyn till vid bedömning av normalbeloppet, se ovan. Om KFM inte känner till hyran som den inneboende betalar bör gäldenärens bostadskostnad minskas med en del som motsvarar antalet uthyrda rum i förhållande till det totala antalet rum i bostaden. I detta sammanhang bör även kök och kokvrå betraktas som rum.
- Sammanboende** Var och en av sammanlevande makar eller sambor och därmed sammanboende försörjningsberättigade och inte försörjningsberättigade barn anses ha lika stor andel av bostadskostnaden. Om barnet är gäldenär och har ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende, anses barnets bostadskostnad vara dess andel av den gemensamma bostadskostnaden.
- Om de barn som avses i ovanstående stycke inte har ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende gäller följande. Om en förälder, sammanlevande make eller sambo är gäldenär minskas inte den gemensamma bostadskostnaden med det aktuella barnets andel. Är barnet gäldenär tas ingen bostadskostnad upp.
- För övriga former av varaktigt sammanboende, exempelvis kompisboende eller studiekamrater, gäller följande. Om någon av de sammanboende är gäldenär minskas hans eller hennes bostadskostnad med de övrigas andel av denna kostnad.
- Hyresskuld** I vissa fall kan det vara motiverat att i bostadskostnaden räkna in en skälig avbetalning på en hyresskuld respektive en skälig amortering på förfallna skuldräntor. Detta under förutsättning att gäldenären riskerar att bli avhyst eller att hans eller hennes bostad riskerar att säljas exekutivt om skulden inte betalas. Dessutom får skulden inte ha uppkommit under den tid då löneutmätningen pågick. Slutligen ska skulden avse gäldenärens aktuella boende. KFM bör som regel begära att gäldenären styrker avbetalningen på lämpligt sätt.
- 5.5.5 Beräkning i vissa ersättningar**
- Barnpension** När ett försörjningsberättigat barn är gäldenär och får pension eller någon annan ersättning som kan utmätas enligt 7 kap. 1 § UB gäller följande. Pensionen efter preliminärskatteavdrag tas upp som inkomst. Barnet får även barnbidrag. När man beräknar förbehållsbeloppet tar man hänsyn till ett normalbelopp för barn under sju år. Sedan minskar man normalbeloppet

med barnbidraget. Resterande belopp blir barnets förbehållsbelopp.

Slutlön

Slutlönen behandlas i princip som vanlig lön. Även vid ett beslut om att slutlönen ska utmätas ska man räkna fram ett förbehållsbelopp.

Om gäldenären i samband med uppsägning fått ett avgångsvederlag eller ett förskott för flera löneperioder ska det behandlas som om flera löner hade utbetalats. Förbehållsbeloppet beräknas för flera löneperioder, som regel för lika lång tid som lönen är avsedd. Om gäldenären får en ny anställning kan förbehållsbeloppet sänkas.

Retroaktiv lön

Förbehållsbeloppet ska tillgodose gäldenärens behov under den tid som löneutmätningen pågår och tiden närmast därefter. Normalt gäller ett beslut om löneutmätning tiden närmast efter beslutsdagen. Ibland kan dock löneutmätningen gälla en lönepost som tjänats in under lång tid och som helt eller delvis föregått den tidpunkt då löneutmätningen startade. Vid beslut om förbehållsbelopp i en retroaktiv lön är det avgörande om gäldenären är beroende av inkomsten. KFM bör beakta dels hur gäldenären klarat sin ekonomi i väntan på den retroaktiva lönen, dels vad gäldenären behöver för tiden efter verkställigheten. Om gäldenären har klarat sitt uppehälle utan lån under den aktuella perioden kan förbehållsbeloppet sänkas helt eller delvis. Om gäldenären däremot lånat pengar i syfte att betala tillbaka dem när den retroaktiva lönen utbetalas bör man ta hänsyn till det när man räknar ut förbehållsbeloppet. Gäldenären bör visa att han lånat pengar för sitt uppehälle (Svea hovrätts beslut 1992-06-18 i mål Ö 1065-92 = RIC 52/92).

Semesterersättning

Tillsammans med utbetalning av slutlön och avgångsvederlag utbetalas ofta semesterersättning. Om båda dessa belopp ska utmätas ska två beslut fattas – ett för lönen och ett för semesterersättning. Information om hur man räknar ut förbehållsbeloppet i semesterersättningen finns i KFM:s meddelande om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. Fr.o.m. år 2010 finns en ny beräkningsmetod i meddelandet som ska användas vid utmätning av semesterersättning.

5.5.6 Fördelning av familjens gemensamma kostnader

Proportionering

Om en make eller sambo som lever ihop med gäldenären har inkomst bör gäldenärens förbehållsbelopp enligt KFM:s allmänna råd räknas fram utifrån den sammanboendes ekonomiska förmåga att bidra till betalningen av familjens gemensam-

ma kostnader. Familjens gemensamma kostnader bör fördelas så att respektive make eller sambo svarar för den del av kostnaderna som motsvarar hans eller hennes inkomst i förhållande till makarnas eller sambornas sammanlagda inkomster (proportionering). I ett löneexekutivt perspektiv behandlas då sambor på samma sätt som makar.

Vid proportioneringen tar man bara hänsyn till inkomst som får utmätas enligt 7 kap. 1 § UB.

Proportioneringen kan illustreras med följande exempel. Hustruns lön är 15 000 kr per månad och mannens är 10 000 kr per månad efter avdrag för skatt och kostnader för fullgörande av tjänst. Summan av normalbelopp, bostadskostnad m.m. för hela familjen är 12 000 kr per månad. Vid utmätning för hustruns skulder blir förbehållsbeloppet

$$\frac{15\,000 \times 12\,000}{25\,000} = 7\,200 \text{ per månad}$$

Ibland uppstår situationen att KFM inte kan få besked om gäldenärens makas eller sambos inkomst om KFM inte får tillgång till sådana uppgifter i skatteregistret eller gäldenären inte medverkar i utredningen. Då uppstår frågan om hur förbehållsbeloppet ska beräknas och proportioneringen göras. KFM bör då förutsätta att maken eller sambo har exakt lika stor inkomst som gäldenären. Gäldenären räknas alltså som sammanboende och tillgodoräknas normalbeloppet för makar och sambor. Man tar hänsyn till den faktiska hyran och beräknar övriga tillägg till normalbeloppet utifrån att gäldenären är sammanboende. Konsekvensen av att gäldenärens maka eller sambo förutsätts ha lika stor inkomst som gäldenären blir då att förbehållsbeloppet fördelas proportionellt lika mellan dem. Denna lösning innebär att familjens gemensamma kostnader fördelas exakt lika mellan gäldenären och dennes maka eller sambo.

5.6 Utmätningensbeloppet

När bruttolönen minskats med den preliminära skatten och ett fastställt förbehållsbelopp kan resten av inkomsten utmätas (utmätningensbeloppet). Denna återstående del kallas även disponibelt belopp. Det går alltså aldrig att utmäta mer än det disponibla beloppet. I de flesta mål förordnas att ett visst belopp ska tas i anspråk. KFM kan också besluta att hela det belopp som överstiger förbehållsbeloppet ska tas i anspråk, vilket kallas maxbeslut (7 kap. 8 § första stycket UB). Vid löneutmätning

av t.ex. ackordsöverskott och provisionsersättning kan avdraget anges i procent.

När KFM beslutar hur stor del av det disponibla beloppet som ska tas i anspråk ska KFM göra en avvägning mellan borgenärens och gäldenärens intressen.

200 kr regeln

KFM får bara göra utmätning om det belopp som kan beräknas flyta in genom utmätningen ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig (4 kap. 3 § första stycket UB). En allmän beskrivning av denna regel finns i avsnitt 4.1.5. Regeln gäller också vid löneutmätning (7 kap. 3 § andra stycket UB) och tillämpas så att man bara utmäter om det belopp som beräknas vara disponibelt för löneutmätning är minst 200 kr varje månad.

Detta innebär att om det disponibla beloppet beräknas vara mindre än 200 kr per månad bör KFM med hänvisning till 7 kap. 3 § andra stycket UB avstå från löneutmätning, eftersom löneutmätning inte ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

Jämkning av för hög preliminär skatt

Ibland är löneutmätning inte möjlig eftersom utrymme saknas exempelvis om den preliminära skatten är för hög. KFM kan då ansöka om minskat skatteavdrag hos Skatteverket (8 kap. 28 § skattebetalningslagen).

För låg lön

Det förekommer att en gäldenär arbetar i någon annans verksamhet, ofta en närståendes, och får en lön som är uppenbart för låg i förhållande till arbete han utför. I samband med en löneutmätning kan arbetsgivaren då åläggas att till KFM betala in så mycket av lönen som KFM hade kunnat ta ut om lönen hade varit skälig (7 kap. 22 § UB). Ett sådant beslut får inte gälla förfluten tid utan bara framtiden. En förutsättning för att kunna fatta ett sådant beslut är att det finns ett uppenbart missförhållande mellan arbetsinsatsen och ersättningen som betalats. KFM ska ta hänsyn till dels arbetsgivarens ekonomiska möjlighet att betala högre lön, dels egenskaper hos gäldenären som försvårar hans eller hennes arbetsinsats t.ex. sjukdom, bristande utbildning eller annat (NJA 1981 s. 989 = RIC 37/81). Innan beslutet fattas ska gäldenären och arbetsgivaren få möjlighet att yttra sig.

Ett betalningsåläggande för arbetsgivaren innebär inte, som vid vanlig löneutmätning, att gäldenärens fordran hos arbetsgivaren tas i anspråk. Betalningsåläggandet ersätter dock löneutmätningen och därför kan reglerna om löneutmätning användas även här. Vad arbetsgivaren betalar ut ska behandlas på samma

sätt som lön som KFM tagit om hand om genom löneutmätning.

KFM bestämmer först hur mycket arbetsgivaren kan anses vara skyldig att betala i lön per månad eller någon annan lämplig tidsperiod. Därefter prövas hur stor del av detta kan tas ut genom löneutmätning. Avdraget för preliminär skatt beräknas utifrån det bruttobelopp som räknats fram. Sedan uppmanas arbetsgivaren att betala in det framräknade utmätningensbeloppet.

5.7 Företrädesordning

När en gäldenär har flera aktuella skulder ska de medel som tas ut genom löneutmätning fördelas mellan målen. Vissa fordringar har då företräde (7 kap. 14–15 §§ UB). Medlen ska fördelas i följande turordning:

1. Fordringar på underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken. Hit räknas också utländska underhållsbidrag som inte är äldre än fem år. Underhållsbidrag går också före förrättningskostnaderna i målet vid löneutmätning (7 kap. 15 § UB).
2. När gäldenären är försatt i konkurs kan löneutmätning göras för konkursboets fordran (7 kap. 19 § andra stycket UB). Konkursboet har då företräde efter underhållsbidrag. Löneutmätning för underhållsbidrag påverkas alltså inte av att gäldenären försätts i konkurs. Om det pågår en löneutmätning i något annat fall när gäldenären försätts i konkurs ska utmätningen fortsätta för konkursboets räkning. Förvaltaren kan dock begära att utmätningen ska upphöra.
3. Företrädesberättigade allmänna mål, dvs. fordringar som avses i 2 § indrivningslagen.
4. Övriga allmänna och enskilda mål samt tvungen kvittning (avsnitt 5.15).
5. Frivillig kvittning (avsnitt 5.15).

En arbetsgivare ska förutom löneutmätning göra avdrag för skatt på arbetstagarens lön. Vid utmätning ska avdrag för preliminär skatt göras före avdrag för löneutmätning (7 kap. 15 § UB).

Skulder

När gäldenären har skulder till andra borgenärer med lika eller sämre rätt än utmätningensfordringen är huvudregeln att KFM inte tar hänsyn till skulderna (Svea hovrätts beslut 1975-07-02

Överförings- uppdrag till bank

i mål Ö 436-75 = RIC 29/75) Från denna regel kan man i vissa fall göra undantag för hyresskulder.

I samband med att banker beviljar privatpersoner lån låter de ofta låntagaren underteckna ett överföringsuppdrag som innebär att banken ska ha rätt att göra avdrag från låntagarens lönekonto eller motsvarande konto när lön överförs dit. Avdraget gäller belopp som motsvarar förfallen ränta och amortering. I samband med ett beslut om löneutmätning beaktar KFM inte bankens fordringsbelopp vid framräkningen av förbehållsbeloppet. Gälldenären har rätt att återkalla överföringsuppdraget. Annars finns det en risk att den nettolön som gälldenären disponerar efter bankens avdrag understiger det förbehållsbelopp som KFM beslutat om.

5.8 Det praktiska förfarandet

5.8.1 Underrättelse

Innan ett beslut om utmätning fattas ska gälldenären få tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd fördröjning (7 kap. 7 § UB). Syftet med bestämmelsen är att gälldenären ska få möjlighet att tillvarata sin rätt genom att lämna upplysningar om sina inkomster och familjeförhållanden, sin försörjningsbörda och övriga omständigheter som kan påverka förbehållsbeloppet och ett eventuellt utmätningensbelopp (Hovrättens för Västra Sverige beslut 1992-04-21 i mål Ö 336/92 = RIC 48/92).

Den allmänna formulering om upplysningsskyldighet som finns i underrättelsen enligt 4 kap. 12 § UB ska närmast betraktas som en allmän upplysning om gälldenärens upplysningsplikt och handläggningen hos KFM. Underrättelsen innebär inte att gälldenären har fått möjlighet att yttra sig enligt 7 kap. 7 § UB.

Gälldenären behöver normalt inte tillfrågas enligt 7 kap. 7 § UB när han byter anställning och ett beslut meddelas hos den nya arbetsgivaren. Om en löneutmätning pågår hos en arbetsgivare och det samtidigt aktualiseras att löneutmätning ska göras i dagersättning som utbetalas av Försäkringskassan är det inte heller nödvändigt att låta gälldenären yttra sig. Däremot ska gälldenären få tillfälle att yttra sig innan ett beslut meddelas med anledning av den årliga omräkningen av ett pågående beslut om löneutmätning enligt den bestämmelsen.

Underrättelserna skickas ut maskinellt.

5.8.2 Beslutsunderlag

Om gäldenären besvarar en underrättelse får KFM ett visst beslutsunderlag. Dessutom kan KFM skicka en fråga till arbetsgivaren om gäldenärens anställningsförhållanden m.m. (7 kap. 3 § UF). Bestämmelserna i 4 kap. 15–16 §§ UB om tredje mans uppgiftsskyldighet m.m. gäller även för arbetsgivare. Om det behövs kan gäldenären eller hans arbetsgivare förhöras.

Om gäldenären inte svarar på frågan om sina inkomstförhållanden bör KFM ta fram uppgifter ur skattedatabasen och tidigare anteckningar om gäldenären innan beslut fattas. Förfrågan bör också göras till Försäkringskassan om olika bidrag och socialförsäkringsersättningar m.m.

Undersökningsplikten innebär att KFM ska undersöka om gäldenären har tagit en ny anställning efter att en tidigare upphört.

Förfrågningar till arbetsgivare, arbetslöshetskassor och pensionsutbetalare görs med hjälp av en särskild rutin i INIT. Systemet föreslår att svaret ska ha kommit in till KFM inom 14 dagar, men handläggaren kan bestämma en annan svarstid. Svaren kan lämnas antingen på den utskickade blanketten eller via en e-tjänst på KFM:s webbplats där de som betalar ut inkomsten samt gäldenären med en e-legitimation har tillgång till motsvarande formulär som finns på blanketten.

5.8.3 Omprövning

Ett beslut om löneutmätning ska ändras om det finns anledning till det (7 kap. 10 § UB). Om gäldenären kommer med nya uppgifter om sina ekonomiska förhållanden är KFM skyldig att ompröva beslutet. KFM kan även självmant ta upp frågan om att ändra beslutet utan att någon av parterna yrkat det.

Alla pågående beslut om löneutmätning ska omprövas varje år. Före omprövningen bör uppgifter från gäldenärer och arbetsgivare tas in på samma sätt som vid en ny utmätning.

Innan KFM beslutar om en ändring till nackdel för gäldenären ska gäldenären få möjlighet att yttra sig, om det inte är uppenbart onödigt eller beslutet inte kan uppskjutas (7 kap. 10 § UB).

5.9 Verkställighetstidpunkt

Verkställighetstidpunkten är den dag då KFM:s löneutmningsbeslut får rättsverkan. Beslutet får rättsverkan när en

arbetsgivare eller någon annan gör avdraget från gäldenärens lön. Oftast gör arbetsgivaren avdrag vid flera lönetillfällen. Beslutet får då rättsverkan varje gång lönen betalas ut. En eventuell förskottsbetalning på lönen påverkar inte verkställigheten. En ackordslön kan gälla ersättning för längre perioder. Verkställighet sker även då på löneutbetalningsdagen.

Vid löneutmätning av dagersättning anses innehållandet ske varje dag som ersättning betalas ut (7 kap. 8 § andra stycket UB). Tillämpningen påverkas inte av att t.ex. Försäkringskassan betalar ut sjukpenning eller liknande med längre tids mellanrum. Om ett utmättningsbeslut gäller retroaktiv ersättning anses verkställighet för tiden före beslutet ha skett samma dag som utmättningsbeslutet meddelades.

Utifrån reglerna om verkställighetstidpunkt avgörs **dels** förmånsrättsfrågor, **dels** fördelningen mellan konkurrerande mål.

5.10 Förmånsrätt

Lön

Löneutmätningen är fullbordad och medför förmånsrätt vid verkställighetstidpunkten. Det framgår av 7 kap. 13 § UB. Om arbetsgivaren dragit av ett belopp på lönen utan att redovisa detta till KFM kan beloppet senare drivas in hos arbetsgivaren. Löneutmätningen ska då anses ha skett samma dag som lönen betalades ut.

Förhållandena på löneutbetalningsdagen avgör både när ett löneutmättningsbeslut ska börja löpa och när det ska upphöra. För att en arbetsgivare ska kunna göra avdrag måste han givetvis ha fått information om beslutet. I övrigt har det ingen betydelse när arbetsgivaren underrättas om beslutet. Om arbetsgivaren betalar ut ett förskott till den anställda innan han eller hon första gången får del av beslutet kan det hända att arbetsgivaren inte kan göra ett fullt avdrag vid det följande utbetalningstillfället. Detta bör KFM acceptera.

Sjukpenning m.m.

En dagersättning, t.ex. en sjukpenning, anses förfalla den dag den gäller för. Även om en redovisning gäller flera sjukdagar anses medlen vara innehållna dag för dag. För inestående ersättningsdagar uppkommer förmånsrätt vid beslutstillfället.

Preskription

Bestämmelsen om verkställighetstidpunkt för löneutmätning avgör även hur krediteringen ska göras. En fordran ska inte krediteras om den var preskriberad vid verkställighetstidpunkten. Detta gäller dels tidsbegränsningar vid underhållsbidrag, dels vanlig preskription. Är löneutmätning verkställd

Dödsfall

före dagen för preskription kan kreditering göras på fordringen.

Om gäldenären avlider kan en löneutmätning göras i en inkomst från tiden före dödsfallet även om lönen förfaller till betalning först efter hans död. Någon ytterligare löneutmätning kan inte göras mot ett dödsbo (7 kap. 1 § UB).

5.11 Anstånd, inställande och återgång

5.11.1 Anstånd

När KFM har beslutat om löneutmätning kan sökanden inte längre lämna uppskov i den delen. Reglerna om uppskov kan inte tillämpas när en exekutiv åtgärd har utförts. Mer information om uppskov finns i avsnitt 3.

KFM kan dock bevilja anstånd på begäran av någon av parterna (7 kap. 11 § UB). KFM beslutar självständigt om anstånd.

Både den sökande och gäldenären kan begära anstånd. KFM är inte bunden av parternas önskemål. En begäran om anstånd från den sökanden ska alltså kunna avslås om myndigheten anser att ett anstånd är olämpligt. Mot sökandens vilja får anstånd bara beviljas om det finns särskilda skäl. Därför kan det bli aktuellt med anstånd vid sjukdom, olycksfall och liknande situationer som gäldenären inte kunnat råda över eller förutse. Även situationen att beneficieegendom går sönder och behöver ersättas bör kunna leda till anstånd. Däremot bör anstånd inte beviljas enbart på grund av omständigheten att gäldenären ska ha semester (Svea hovrätts beslut 1999-06-16 i mål ÖÅ 2995 = RIC 23/99).

Det finns inte föreskrivet hur långa eller många anstånd KFM får bevilja. Enligt förarbeten (prop. 1994/95:49 s. 72) ligger det i sakens natur att anstånden som beviljas blir få och korta. Ett beslut om anstånd kan överklagas särskilt.

I ett anståndsbeslut ska KFM förklara att det tidigare beslutet inte ska tillämpas under en viss tid. I det nya beslutet bör man förordna vad som ska ske med de medel som har utmätts och betalats in till KFM, men inte betalats ut till sökanden. KFM kan besluta att medlen antingen ska skickas till sökanden eller till gäldenären.

Ett beslut om anstånd påverkar bara löneutmätningen. Utmätning av exempelvis restitutioner fortsätter som förut.

Ansökningar om anstånd registreras i INIT. Systemet används också för att skapa och skicka ut besluten.

5.11.2 Verkställighet ställs in

Precis som andra beslut om utmätning kan ett beslut om löneutmätning överklagas till tingsrätten (avsnitt 16). Som redovisats ovan kan gäldenären också begära att beslutet omprövas.

Inhibition

Tingsrätten kan enligt 13 kap. 14 a § och 18 kap. 12 § UB i samband med prövning av överklagande av ett utmättningsbeslut förordna att KFM tills vidare inte får vidta någon mer verkställighetsåtgärd (inhibition, avsnitt 2.7). Ett sådant beslut innebär att fortsatta åtgärder ställs in helt eller delvis. KFM ska snarast informera parter och arbetsgivare om innebörden av inhibitionsbeslutet.

Om arbetsgivaren har gjort ett löneavdrag senast dagen före inhibitionsbeslutet ska KFM ta emot beloppet men inte redovisa det till sökanden. Förmånsrätt har då uppkommit (7 kap. 13 § UB). Medlen görs räntebärande i väntan på domstolens slutliga beslut. Eftersom det överklagade beslutet blir vilande i och med inhibitionsbeslutet, ska arbetsgivaren inte göra något avdrag efter beslutet.

När en utmätning är överklagad får utbetalning till sökanden bara ske om han eller hon kan ställa säkerhet (avsnitt 12.4.1). Regeln gäller inte löneutmätning för underhållsbidrag (13 kap. 14 a § UB) och inte heller vid löneutmätning för allmänna mål (13 kap. 21 § UB).

5.11.3 Återgång

När KFM har beslutat om löneutmätning för en gäldenär består beslutet av en mängd delmoment. För en viss skuld ska lön innehållas hos en viss arbetsgivare med visst belopp och visst förbehållsbelopp. Det kan finnas anledning för gäldenären att klaga på alla dessa moment. Det vanligaste är dock att han anser att förbehållsbeloppet ska vara högre och att det belopp som ska innehållas ska vara lägre.

I förarbetena till utsökningsbalken anges att KFM:s ändringsbeslut normalt ska gälla framtiden. Som motiv anger man att sökanden får förmånsrätt när utmättningsbeloppet förfaller till betalning. Om ett utmättningsbeslut hävs därför att det inte var lagligt ska innehållna och inte utbetalda beloppen dock överlämnas till gäldenären.

När KFM själv ändrar ett beslut är det viktigt att KFM är tydlig så att inget missförstånd kan uppstå. Om KFM ändrar beslutet genom att sänka det belopp som ska innehållas och höja det belopp som ska förbehållas gäldenären, gäller ändringsbeslutet normalt framtiden. Är det KFM:s avsikt att pengar som innehållits men ännu inte redovisats till sökanden ska utbetalas till gäldenären bör KFM ange det.

När en tingsrätt ändrar ett löneutmättningsbeslut gäller också principen om att ett ändringsbeslut avser framtiden. När ett utmättningsbeslut hävs därför att det inte går att utmäta den aktuella ersättningen ska dock eventuella innehållna och oredovisade medel betalas till gäldenären. Detsamma gäller när domstolen t.ex. höjt förbehållsbeloppet, om det av domstolens beslut framgår att innehållna men inte utbetalade medel helt eller delvis ska tillfalla gäldenären. Så kan det vara när domstolen uttryckligen knyter sin ändring till en viss tidpunkt, t.ex. tiden för det överklagade beslutet. Om tingsrätten beslutar att en löneutmätning ska hävas kan beslutet inte utan särskilt förordnande återgå innan rättens beslut vunnit laga kraft (18 kap. 16 § andra stycket UB). Om rätten har ändrat ett utmättningsbeslut krävs inget följdbeslut av KFM. KFM ska dock se till att parter och arbetsgivare informeras om innehållet i beslutet. Även när det har funnits ett inhibitionsbeslut ska KFM informera om innehållet i beslutet. Tingsrätten kan även i samband med ett överklagande av en utmätning ändra t.ex. ett beslut om fördelning eller utbetalning. Det kan ske utan att något särskilt yrkande om det framställs.

5.11.4 Exekutionstitel upphävs

När en exekutionstitel upphävs ska sökt verkställighet ställas in omedelbart (3 kap. 22 § UB). Det innebär att inga nya åtgärder görs av KFM i pågående mål, som i stället **fryser** förfarandet. Redovisning av influtna medel till sökanden är en ny åtgärd i målet och får därför inte göras. Det gäller oavsett om löneavdraget gjordes innan exekutionstiteln upphävdes eller efter. I stället ska medlen göras räntebärande.

Utmätning går åter först när den nya domen vunnit laga kraft. En domstol kan dock särskilt förordna att gjord utmätning ska gå åter genast. KFM ska då återkalla sitt tidigare beslut. Mer information finns avsnitt 2.8 om upphävande av exekutionstitel.

5.12 Underhållsbidrag

Vid sakutmätning gäller samma regler för utmätning för underhållsbidrag som för andra skulder. Vid löneutmätning har däremot underhållsbidrag en viss särställning. En särskild beskrivning av reglerna för löneutmätning för underhållsbidrag finns därför i detta avsnitt. I övrigt gäller samma regler som för löneutmätning i allmänhet.

Löneutmätning, liksom vanlig utmätning, kan inte göras för en skuld som är preskriberad. Läs mer om preskription i avsnitt 2.10. Underhållsbidrag till barn preskriberas efter fem år (7 kap. 9 § föräldrabalken) och underhållsbidrag till tidigare makar preskriberas efter tre år (6 kap. 10 § äktenskapsbalken). Det går alltså bara att göra en löneutmätning för fordringar på underhållsbidrag som skulle ha betalats tidigast fem år före början av den kalendermånad då löneutmätningen påbörjades (7 kap. 9 § föräldrabalken).

Utländska underhållsbidrag har företrädesrätt vid löneutmätning om de inte är preskriberade. I Sverige förfaller företrädesrätten efter fem år. Löneutmätning med företrädesrätt för ett utländskt underhållsbidrag kan alltså inte göras när bidraget är mer än fem år även om bidraget i sig inte är preskriberat. Därefter finns det ingen företrädesrätt utan fordringen blir oprioriterad (se även NJA 1994 s. 439 = RIC 21/94).

När den äldsta skuldmånaden räknats fram ska KFM ta hänsyn till bestämmelsen i 7 kap. 7 § föräldrabalken om att ett underhållsbidrag för kalendermånad ska betalas i förskott. Det innebär att januari månads bidrag ska betalas redan den 31 december.

Löneutmätning för underhållsbidrag får ske dels för bidrag som skulle ha varit betalda när löneutmätningen startar och för det bidrag som ska betalas näst efter löneutmätningen startat (7 kap. 6 § andra stycket UB).

Redovisning

KFM ska redovisa innehållna medel snarast möjligt. Redovisning av medel som utmätts för underhållsbidrag som inte förfallit till betalning får tidigast göras i nära anslutning till förfallodagen, vilket innebär tidigast fem dagar före förfallodagen (13 kap. 1 § andra stycket UB). Som angetts ovan ska enligt 7 kap. 7 § föräldrabalken underhållsbidrag betalas i förskott för kalendermånad. KFM kan därför skicka medlen omkring den 25 i månaden.

Retroaktiva bidrag	Retroaktiva bidrag som i en dom bestämts för förfluten tid förfaller till betalning när domen vinner laga kraft (prop. 1978/79:12 s. 128). Vid interimistiska beslut och när domstolen förordnat att bidragen ska betalas genast förfaller bidragen dock samma dag som domstolen fattade beslutet.
Engångsbelopp	Ett underhållsbidrag kan betalas som ett engångsbelopp. Om barnet är under 18 år ska bidraget betalas till socialnämnden (7 kap. 7 § föräldrabalken). Det är troligen mycket sällsynt att KFM gör utmätningar för sådana bidrag.
Fördelning mellan flera underhållsberättigade	<p>Vid samtidig utmätning för två eller flera underhållsberättigade (t.ex. en gäldenär med två underhållsberättigade barn) fördelas det innehållna belopp i proportion till de löpande bidragens storlek. Om underhållsbidraget förfaller till betalning med längre tidsmellanrum än en månad omräknas bidraget till månadsbidrag.</p> <p>Om KFM innehållit en summa som är större än de löpande bidragen tillsammans har det äldsta bidraget företräde till det överskjutande beloppet (7 kap. 16 § UB). Om det finns flera mål och skulderna i målen är lika gamla har de lika rätt. Vid fördelningen ska man ta hänsyn till den äldsta månaden som det finns en skuld för.</p> <p>Det är viktigt att hålla isär reglerna för fördelning och kreditering. Först fördelar KFM det influtna beloppet mellan de bidragsberättigade. Resultatet dras sedan av från respektive bidragsberättigads fordran. Betalningen ska i första hand räknas av från fordran från den äldsta skuldmånad som kunde tas ut genom löneutmätning.</p>
Umgängesavdrag	KFM kan besluta att en förälder som har sitt barn hos sig kan få avdrag från sin underhållsskyldighet (7 kap. 4 § föräldrabalken). Ett sådant avdrag ska i första hand avräknas från skulder för äldre utmättningsbara bidrag. Om det inte finns någon skuld får inga belopp som motsvarar det rörliga avdraget tas i anspråk för fordringar som någon annan än den underhållsberättigade ska ha eller någon som har inträtt i hans eller hennes rätt (7 kap. 17 § UB). Beloppet ska då utbetalas till gäldenären.

5.13 Arbetsgivares betalningsansvar

5.13.1 Allmänna förutsättningar

När KFM beslutat om en löneutmätning ska arbetsgivaren innehålla utmättningsbeloppet endast till den del som lönen

överstiger förbehållsbeloppet. Därefter ska arbetsgivaren redovisa det innehållna beloppet till KFM på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Om arbetsgivaren inte redovisar till KFM inom den angivna tiden är arbetsgivaren ansvarig för löneutmätningens beloppet.

För att arbetsgivaren inte ska kunna sätta ett beslut om löneutmätning ur spel finns det regler om arbetsgivarens ansvar.

Löneutmätningens beslutet

När KFM har beslutat om löneutmätning ska arbetsgivaren innehålla och redovisa utmätningens beloppet till KFM. Om gäldenärens lön inte överstiger förbehållsbeloppet kan arbetsgivaren dock inte innehålla eller redovisa något belopp.

Arbetsgivaren ska göra avdrag fr.o.m. den första utbetalningen efter det att beslutet mottagits.

KFM ska delge arbetsgivaren beslut om utmätning av lön (grundbeslut), ändringar och upphävanden. Om en ändring innebär att ett utmätningens belopp sänks behöver KFM inte delge arbetsgivaren (7 kap. 10 § UF och bilagan till UF).

Skyldighet att redovisa och underrätta

Utmätningens beloppet ska betalas till KFM:s konto på löneutbetalningsdagen. Om arbetsgivaren tillämpar annat än månadslön ska betalningen göras samma dag som månadens sista lön betalas ut.

Om det finns särskilda skäl kan KFM ålägga arbetsgivaren att omedelbart betala ut det innehållna beloppet till KFM, 7 kap. 20 § UB. Denna möjlighet kan användas t.ex. när en löneutmätning endast avser viss lönepost.

Om arbetsgivaren inte innehållit det belopp som står på beslutet ska han anmäla orsaken till KFM senast nästkommande redovisningsdag, 7 kap. 14 § första stycket UF. Underrättelseskyldigheten gäller inte när en löneutmätning verkställs i en dagersättning som utbetalas av Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa, 7 kap. 18 § och 7 kap. 20 § UF.

Om gäldenärens anställning upphör eller om gäldenären avlider ska arbetsgivaren snarast anmäla detta till KFM, 7 kap. 14 § andra stycket UF.

Arbetsgivaren redovisar inte

Om arbetsgivaren inte redovisar och inte heller anmäler någon orsak till den uteblivna redovisningen ska KFM uppmana arbetsgivaren att redovisa.

Om arbetsgivaren inte följer uppmaningen ska KFM på ett lämpligt sätt utreda orsaken. KFM kan t.ex. kontakta arbets-

givaren och begära in lönerapporter. Om arbetsgivaren inte samarbetar kan KFM uppmana gäldenären att skicka in lönespecifikationer.

KFM kan göra arbetsgivaren ansvarig för hela det icke redovisade utmätningens belopp. Det är en möjlig lösning om varken arbetsgivaren eller gäldenären medverkar i utredningen och det inte heller på något annat sätt är möjligt att avgöra hur stort belopp arbetsgivaren borde ha redovisat till KFM.

Gäldenärens betalningsskyldighet för utmätningens fordringar upphör i vissa fall. Därför ska KFM i utredningen av arbetsgivarens ansvar skilja på

- belopp som innehållits av arbetsgivaren men inte redovisats till KFM

och

- belopp som arbetsgivaren inte dragit av, trots att han eller hon borde ha gjort det.

Om arbetsgivaren har innehållit ett belopp men inte redovisar det till KFM måste KFM utreda om gäldenärens betalningsskyldighet har upphört, 7 kap. 23 § UB.

5.13.2 Gäldenärens betalningsskyldighet

Gäldenärens skyldighet att betala upphör

Om arbetsgivaren har innehållit utmätningens belopp men inte betalat in pengarna till KFM upphör i vissa fall gäldenärens betalningsskyldighet för utmätningens fordringar. Det är beroende av vilken typ av fordringar som löneutmätningen verkställts för.

Gäller utmätningen en fordran som avser underhållsbidrag som enligt 19 kap. 29 § socialförsäkringsbalken tillkommer Försäkringskassan är gäldenären inte längre betalningsskyldig för det innehållna beloppet. Detsamma gäller när avdrag gjorts för allmänt mål för fordran som avses i 2 § lag (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Gäldenärens betalningsskyldighet upphör oavsett om beloppet kan tas ut hos arbetsgivaren eller inte.

Detta innebär att gäldenärens betalningsskyldighet upphör om avdrag gjorts för

- en fordran som Försäkringskassan äger med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § p. 1 UB och som gäller underhållsbidrag på grund av utbetalda underhållsstöd

- eller en fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § p. 3 UB.

Eftersom gäldenären inte längre är betalningsskyldig ska beloppet omgående krediteras.

Arbetsgivaren är i dessa situationer ensam betalningsansvarig för de avdragna beloppen.

Utmätning för konkursboets fordran

När utmätning gjorts för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § p. 2 UB är arbetsgivaren ensam ansvarig för de avdrag som gjorts.

Gäldenären är fortfarande betalningsskyldig

Gäldenären är fortfarande betalningsskyldig för utmätningssfordringar utan företrädesrätt och utmätningssfordringar som avses i 7 kap. 14 § p. 1 UB (underhållsbidrag som tillkommer annan än Försäkringskassan) även om arbetsgivaren gjort avdrag på lönen.

Avdrag har inte skett

Om arbetsgivaren inte har gjort avdrag på lönen och lönen har överstigit förbehållsbeloppet är gäldenären och arbetsgivaren solidariskt betalningsskyldiga för de belopp som borde ha betalats in till KFM.

5.13.3 KFM:s beslut att verkställa hos arbetsgivaren

Arbetsgivarens betalningsskyldighet följer av lag. Därför behövs ingen exekutionstitel och inget särskilt beslut om att ålägga arbetsgivaren betalningsskyldighet.

KFM får verkställa utmätning mot arbetsgivaren om han eller hon, trots uppmaning, inte redovisar vad som skulle ha innehållits eller har innehållits (7 kap. 21 § UB).

KFM underrättar arbetsgivaren om att utmätning kommer att verkställas för att ta ut beloppet och att skulden kommer att registreras i utsöknings- och indrivningsdatabasen om inte han eller hon betalar inom den angivna tiden.

Om arbetsgivaren inte följer underrättelsen registreras ett särskilt mål med arbetsgivaren som gäldenär. De sökande är utmätningssborgenärerna i löneutmätningen. KFM tar inte ut någon grundavgift i detta mål.

Enligt 17 kap. 3 § första stycket UB ansvarar inte sökanden för förrättningskostnaderna för utmätning mot arbetsgivaren enligt 7 kap. 21 § UB.

**Arbetsgivares
krav på
gäldenären**

Arbetsgivaren kan bara få tillbaka sina pengar från gäldenären genom att ansöka om betalningsföreläggande eller genom frivillig kvittning.

5.13.4 Arbetsgivaren försätts i konkurs

Utmätningborgenären måste bevaka sin fordran i arbetsgivarens konkurs om arbetsgivaren har innehållit lön enligt 7 kap. UB och försätts i konkurs innan han eller hon redovisat pengarna till KFM.

Vid konkursen övertar utmätningborgenären arbetstagarens fordran och kan hävda sin förmånsrätt i konkursen. Utmätningborgenären har inte rätt till lönegaranti och får hålla sig till en eventuell utdelning i konkursen. Arbetstagaren har inte heller rätt till lönegaranti eftersom hans fordran har övergått till utmätningborgenären (NJA 1991 s. 791=RIC 21/92).

I allmänna mål är det Skatteverket som bevakar fordringen enligt 7 § lag (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter. I enskilda mål är det utmätningssökanden som bevakar fordringen mot arbetsgivaren. KFM bör informera sökanden om detta.

5.13.5 Arbetsgivaren är en statlig myndighet

Om arbetsgivaren är en myndighet ska KFM hantera frågan om arbetsgivaransvaret på samma sätt som om det vore en privat arbetsgivare. Bestämmelsen om att det redovisade beloppet genast får utsökas hos arbetsgivaren går inte att tillämpa på myndigheter.

Det går inte att använda de vanliga sätten att lösa tvister om en myndighet som arbetsgivare har låtit bli att göra avdrag enligt KFM:s beslut om löneutmätning och myndigheten inte frivilligt betalar det belopp som borde ha dragits av. Statliga myndigheter är inte självständiga rättssubjekt utan bara delar av staten. Tvister måste alltså lösas mellan myndigheterna och inom ramarna för respektive myndigheters ansvar och behörighet, se JK:s beslut 2006-05-13, dnr 8092-06-40 och 2008-11-12, dnr 5324-08-40.

5.13.6 Straffbestämmelse

Arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid till KFM redovisa belopp som skulle ha innehållits, döms till böter, 7 kap. 25 § UB. Detsamma gäller när arbetsgivaren underlåter att verkställa KFM:s beslut. Av förarbetena framgår att missförstånd av otydliga beslut

eller andra förklarliga feltolkningar inte bör föranleda straffansvar. KFM ska i förekommande fall lämna åtalsanmälan till polis- eller åklagarmyndighet.

5.14 Gälldenärens konkurs

En mycket speciell bestämmelse för löneutmätning är att den kan göras under gälldenärens konkurs. Om en löneutmätning pågår när gälldenären går i konkurs ska löneutmätningen fortsätta. Om det finns ett mål med en fordran på ett underhållsbidrag fortsätter handläggningen av dessa som före konkursen. Handläggningen av andra mål än underhållsbidragsmål avslutas. Enskilda mål redovisas till sökanden. Influtna medel redovisas i fortsättningen till konkursförvaltaren. En löneutmätning under konkurs fortsätter för konkursboets räkning tills konkursen avslutas, om konkursförvaltaren inte begär att löneutmätningen ska upphöra (7 kap. 19 § UB).

Löneutmätning under konkurs för boets räkning kan också ske på begäran av konkursförvaltaren. Se avsnitt 5.7 om företrädesordning.

5.15 Arbetsgivares kvittningsrätt

Lagen om arbetsgivares kvittningsrätt (kvittningslagen) innebär i korthet att arbetsgivaren får kvitta lön bara om arbetstagaren går med på det (frivillig kvittning). Vissa undantag förekommer dock (tvungen kvittning). Arbetstagaren kan återkalla sitt medgivande för frivillig kvittning. Om han gör det innan lönen ska betalas, kan det bara bli aktuellt med kvittning enligt reglerna för tvungen kvittning.

Tvungen kvittning regleras i 3 § kvittningslagen, som stadgar att kvittning bara får ske med en klar och förfallen motfordran som måste ha ett samband med anställningen. En sådan kvittning grundas på

- ett avtal mellan parterna (arbetsgivaren och arbetstagaren) eller
- anspråk på ersättning för skador som arbetstagaren uppsåtligt vållat i anställningen eller
- en rätt genom bestämmelser i kollektivavtal som på arbetstagarsidan slutits av en huvudorganisation.

Kvittningslagen reglerar en arbetsgivares rätt att kvitta en fordran hos en arbetstagare genom löneavdrag. Med lön jämställs en pension som tillkommer tidigare arbetstagare.

Arbetstagaren har vid s.k. tvungen kvittning rätt till förbehållsbelopp beräknade enligt 7 kap. 5 § UB. Man får bara kvitta den del av lönen som uppenbarligen överstiger det som krävs för arbetstagarens och hans familjs försörjning samt annan försörjningsskyldighet (7 kap. 4 § UB).

Vid kvittning ska KFM fastställa arbetstagarens förbehållsbelopp. Innan förbehållsbeloppet fastställs ska KFM hämta in uppgifter från arbetstagaren på samma sätt som vid en löneutmätningssituation. KFM prövar däremot inte om arbetsgivaren har rätt att kvitta. Någon exekutionstitel behöver inte finnas. Ett beslut om en arbetstagares förbehåll bör tidsbegränsas till att gälla det kalenderår då det meddelas. Man får inte föra talan mot KFM:s beslut om hur stort arbetstagarens förbehåll får vara. KFM kan däremot själv ändra beslutet. Ärendet diarieförs i allmänna diariet.

När löneutmätning och tvungen kvittning har lika rätt, ska KFM fördela beloppet i förhållande till fordringarnas storlek (5 § kvittningslagen). Det är den enda situation då KFM särskilt ska bedöma om det påstådda fordringsanspråket är riktigt.

Slutlön m.m.

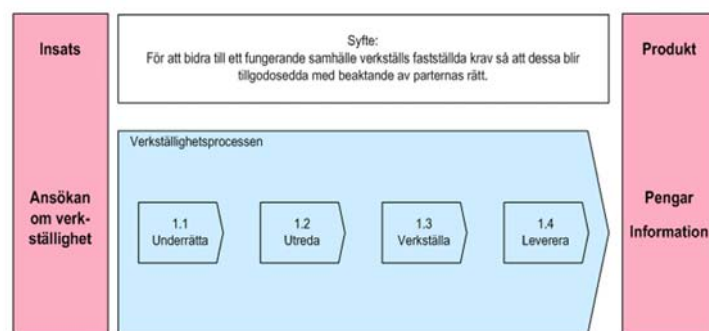
Att en arbetsgivare kvittar blir ofta aktuellt i samband med att arbetstagaren slutar sin anställning utan att iaktta uppsägnings-tid. Arbetsgivaren begär då att KFM ska fastställa hur mycket arbetstagaren ska få behålla av slutlönen (6 § kvittningslagen). Lönen måste specificeras så att KFM vet hur mycket som är slutlön respektive semesterersättning. Normalbeloppet vid löneutmätning ska tillämpas. Ett förbehållsbelopp ska ges för varje ersättning. Även om det visar sig att förbehållsbeloppet blir högre än slutlönen ska det inte minskas.

Bankers kvittningsrätt vid återbetalning

Ibland betalar KFM tillbaka medel till gäldenärens lönekonto, t.ex. när löneutmätningen gällt ett för högt belopp eller när KFM av något annat skäl rättar utmätningen, t.ex. då ett högre beneficium ska förbehållas. Det återbetalda beloppet som sådant är då som regel utmätningssvårt. Huvudregeln blir därför i dessa fall att banken inte kan använda det återsända beloppet för kvittning.

6 Utmätning av vissa objekt

Innehållet i detta avsnitt berör frågor som kommer upp i processtegen Utredda och Verkställa.

En förutsättning för utmätning är att egendomen eller tillgången tillhör gäldenären. Detta har beskrivits i avsnitt 4. Det kan emellertid förekomma att gäldenärens äganderätt till viss egendom är begränsad. Gäldenärens möjlighet att utnyttja tillgången kan vara beroende av hans relation till någon utomstående person, en tredje man. Gäldenären har t.ex. köpt en bil på avbetalning med återtaganderätt för säljaren. Bilen kan då utmätas för gäldenärens skulder, men KFM måste samtidigt respektera säljarens rätt.

Särskilda omständigheter att beakta vid utmätning av lös egendom:

- egendomen är pantsatt
- egendomen är föremål för retentionsrätt
- egendomen är såld med återtagandeförbehåll
- egendomen omfattas av företagshypotek.

6.1 Pantsatt lös egendom

6.1.1 Gälldenären har lämnat lös egendom som pant

Som säkerhet för t.ex. ett lån kan man ställa en pant. För giltig pantsättning av lös egendom fordras en överenskommelse om pantsättning. Det krävs också att panten överlämnas eller, om egendomen finns hos tredje man, att denne underrättas (denuntieras) om pantsättningen. En överenskommelse om pantsättning kan ingås muntligt eller skriftligt.

Att gälldenären har lämnat ett föremål som pant hindrar inte att föremålet utmäts. Panthavarens rätt ska dock skyddas.

Överlämnande/ tradition

I avsnitt 8 beskrivs att det vid överlåtelse av lös egendom fordras att tredje man fått egendomen i sin besittning för att det ska vara hinder mot utmätning. Om gälldenären är näringsidkare och har sålt en lös sak till en konsument gäller försäljningen mot gälldenärens fordringsägare dock redan på grund av avtalet, även om saken är kvar hos gälldenären (49 § konsumentköplagen). Vid pantsättning finns krav på att panten ska överlämnas till panthavaren som ska ha den som säkerhet för att en sakrättsligt giltig pantsättning ska uppstå. Pantsättaren får inte längre ha möjlighet att förfoga över panten. Att pantsättningen är sakrättsligt giltig medför att panthavarens krav på betalning ur egendomen går före en utmätningsborgenärs eller en konkursborgenärs krav. En utförlig redogörelse för det sakrättsliga momentet vid köp och pantsättning finns i rättsfallet NJA 2007 s. 413.

Regeln om överlämnande gäller lösa saker samt löpande skuldebrev, aktier, obligationer och åtskilliga andra värdepapper m.m. Panträtten gäller både vid utmätning hos pantsättaren och i hans konkurs. Panträtt förenad med besittning kallas handpanträtt.

Underrättelse

Gälldenären kan också pantsätta något som finns hos en utomstående. En gälldenär äger t.ex. en häst som är inackorderad i ett stall. För att få låna pengar ställer han hästen som säkerhet. Han behöver då inte lämna över hästen till långivaren. Det är tillräckligt för giltig pantsättning att underrätta stallets ägare om pantsättningen. Detta kan göras antingen genom ett meddelande från pantsättaren/gälldenären eller genom att panthavaren visar upp en skriftlig handling om pantsättningen. Kravet på överlämnande (tradition) ersätts alltså i dessa fall av en underrättelse. Att stallägaren får reda på pantsättningen på något annat sätt innebär inte att pantsättningen blir giltig. Förfarandet

med underrättelse är vanligt. Bestämmelser om underrättelser finns i lagen om pantsättning av lös egendom som innehas av tredje man. Underrättelser används också bl.a. vid andrahands-pantsättning av pantbrev i en fastighet. Om tredje man som underrättats om pantsättningen lämnar från sig panten blir han ersättningsskyldig till panthavaren (NJA 1998 s. 520).

Pantsättning i andra former

Även i vissa andra fall kan panträtt uppkomma utan att egendomen överlämnas till panthavaren. Sådan panträtt kallas hypotekarisk och förekommer vid pantsättning av fast egendom (avsnitt 7.1).

För vissa typer av lös egendom gäller särskilda regler för pantsättning. Gods i fartyg pantsätts genom att transportsedeln (konossementet) överlämnas till panthavaren. Vid pantsättning av registrerade skepp och skeppsbyggen ersätts traditionskravet med att man tar ut en inteckning och överlämnar ett pantbrev. Se närmare 3 kap. sjölagen, som också innehåller regler om sjöpanträtt i fartyg m.m. Motsvarande regler om luftfartyg finns i lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg. Observera att mindre fartyg, t.ex. fritidsbåtar, pantsätts enligt de regler som gäller lös egendom i allmänhet. Läs mer om försäljning av registrerade skepp och luftfartyg i avsnitt 11.7.

Legal eller konventionell panträtt

Ibland kan handpanträtt uppkomma utan att parterna avtalat särskilt om det. Panträtt som uppkommer direkt på grund av bestämmelser i en lag kallas legal panträtt. Panträtt på grund av ett avtal kallas konventionell panträtt. En kommissionär, som på grund av utförd kommission har en fordran hos kommittenten, behöver t.ex. inte lämna ut kommissionsvarorna till den senare utan att först få sin fordran betald. Han har nämligen panträtt i varorna enligt 15–17 §§ kommissionslagen.

Bestämmelser om utmätning av pant återfinns på flera ställen i 4–9 kap. UB. Man får skilja mellan två olika utmätningssituationer. Den ena är när panthavaren själv är utmätningssökande (borgenär) för sin pantfordran och den andra är när det är aktuellt att utmäta en pantsatt egendom för en fordran som inte har panträtt.

6.1.2 Utmätning av pant för panthavarens fordran

Den som har en säkerhet i form av en pant för sin fordran kan inte utan vidare tillgodogöra sig panten om gäldenären inte betalar. I handelsbalken finns ålderdomliga bestämmelser om pantrealisation. Dessa tillämpas sällan. I relativt stor omfattning säljs panter i den särskilda ordning som stadgas i pant-

bankslagen. I övriga fall skaffar sig panthavaren oftast en exekutionstitel och vänder sig därefter till KFM för att begära utmätning av panten.

Vid utmätning av pant för en pantfordran kan exekutionstiteln vara personlig eller saklig. Med **personlig exekutionstitel** menas att en gäldenär i en dom eller ett utslag förpliktats att betala en viss skuld. Med **saklig exekutionstitel** menas att en domstol fastställer ett belopp som ska utgå ur en viss egendom eller pant. En saklig exekutionstitel kan bli aktuell när personlig betalningsskyldighet saknas, t.ex. på grund av att fordringen preskriberats eller att pantägaren pantsatt egendomen för någon annans skuld. Med stöd av en personlig exekutionstitel går det att utmäta både panten och annan egendom som tillhör gäldenären. Med stöd av en saklig exekutionstitel kan endast panten utmätas.

En utmätningsborgenär som har en gäldenärs egendom som pant har förmånsrätt i panten. Han har rätt att begära att panten i första hand utmäts innan annan egendom tas i anspråk. Även utan en sådan begäran bör i första hand den egendom som förmånsrätten gäller i tas i anspråk. Man får inte utmäta något annat än panten om det finns en risk att andra aktuella mål blir lidande. Man gör dock undantag om utmätningen görs med villkoret att betalningen i första hand ska utgå ur den egendom som förmånsrätten gäller (4 kap. 4 § UB, avsnitt 7. 4).

Beneficiereglerna i utsökningsbalken gäller inte vid utmätning av pant för en pantfordran. Man ska i detta sammanhang inte heller tillämpa reglerna om hinder mot utmätning på grund av egendomens beskaffenhet eller särskilda föreskrifter (5 kap. 13 § UB). När man utmäter en pant för pantfordringen behöver KFM alltså inte pröva om det finns något utmätningshinder enligt dessa bestämmelser. I utmätningsprotokollet ska man registrera att sökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt.

6.1.3 Utmätning av pant för annan borgenärs fordran

Om någon påstår att han har panträtt i gäldenärens egendom fordras som ovan redovisats att tradition eller underrättelse ägt rum för att pantsättningen ska gälla gentemot gäldenärens övriga borgenärer. Finns egendomen kvar i gäldenärens besittning finns ingen pantsättning som påverkar utmätningen. KFM kan då bortse från tredje mans påstående om panträtt, och egendomen kan utmätas som vanligt. Tredje man ska dock självfallet underrättas enligt 6 kap. 16 § UF.

Om det däremot är tredje man som har panten, kan man vanligen acceptera hans påstående om panträtt om det inte framgår att det är fel. Detsamma bör gälla om någon annan än pant­rättshavaren har saken och bekräftar att han har underrättats om pantsättningen eller om det framgår på något annat sätt. Ett påstående om pantsättning av en fordran som grundar sig på ett enkelt skuldebrev eller en muntlig fordran kan också ofta accepteras om sekundogäldenären bekräftar att han underrät­tats om pantsättningen.

Egendomen kan utmätas för sökandens fordran även om det finns en giltig pantsättning. Utmätningen görs då med förbe­håll för panthavarens rätt. Först måste man dock konstatera att egendomens värde överstiger den fordran som den pantsatts för. Man får nämligen inte sälja egendomen om inte köpeskil­lingen räcker för att betala panthavarens fordran (9 kap. 4 § UB). Man ska – liksom i alla andra fall – inte utmäta om KFM inte bedömer att köpeskillingen också täcker de kostnader i målet som uppkommer efter utmätningen (se om försvarlig åtgärd i avsnitt 4.1.5).

Det går däremot att sälja till ett lägre pris om samtliga sak­ägare, dvs. även panthavaren, medger det.

Panthavaren är skyldig att ta emot betalning även om hans fordran inte har förfallit till betalning (8 kap. 11 § UB). Någon ersättning för ränteförluster betalas inte inom ramen för för­farandet.

Säkerställande

Om panten utmäts kan den tas i förvar, förseglas eller märkas trots att den finns hos panthavaren. Om egendomen tas i förvar är det KFM som har den för panthavarens räkning (6 kap. 7 § tredje stycket UB). För pantbrev eller andra in­teckningshand­lingar som är belånade, ska dock utmätningen i första hand säkerställas genom att innehavaren meddelas ett förbud att utan KFM:s tillstånd lämna ut egendomen eller utföra någon annan åtgärd med den till skada för sökanden. Bara om det finns särskilda skäl bör sådan egendom tas i förvar. Även i andra fall då den utmäta panten inte tas i förvar ska innehava­ren av panten respektive sekundogäldenären delges förbuds­meddelande. Det gäller både när panten lämnats kvar i pant­havarens besittning och när den har karaktären av att inte kunna säkerställas genom ett omhändertagande. Det kan t.ex. handla om muntliga fordringar och fordringar grundade på lö­pande skuldebrev. Om ett utmätning­beslut gäller ett datapant­brev och tredje man är registrerad som pantbrevshavare får

KFM begära att Lantmäteriet beslutar att man inte får registrera en ny pantbrevshavare eller utfärda ett skriftligt pantbrev (6 kap. 7 § första stycket UB).

6.1.4 Utmätning av pant vid konkurs, skuldsanering och företagsrekonstruktion

Panträtt medför företräde till betalning, dvs. en särskild förmånsrätt i tillgången, när flera borgenärer konkurrerar om samma tillgång. Bestämmelser om panthavares förmånsrätt, som gäller både vid utmätning, skuldsanering, företagsrekonstruktion och konkurs, finns i 4 § förmånsrättslagen.

Normalt går det inte att utmäta lös egendom hos en gäldenär som är försatt i konkurs. En panthavare kan dock enligt 3 kap. 7 § andra stycket konkurslagen också under konkursen få utmätning i panten för sin fordran. Täcker panten inte hela fordran kan han inte få utmätning av någon annan egendom. För den del av fordran som inte har betalats genom panten gäller de vanliga reglerna om rätt till betalning i konkurs.

Ett förfarande som inletts hos pantsättaren enligt lagen om företagsrekonstruktion påverkar inte möjligheten att få panten utmätt för pantfordringen (2 kap. 17 lagen om företagsrekonstruktion). Om panten inte räcker för att betala hela pantfordran, måste panthavaren dock delta i rekonstruktionen för återstående fordran. Panthavaren blir bunden av rekonstruktionen för belopp som inte har kunnat tas ut ur panten.

Motsvarande regler gäller vid skuldsanering, eftersom panthavarens fordran är tryggad genom att pant inte ingår i skuldsaneringen (7 § tredje stycket punkt 2 skuldsaneringslagen). Om panten inte täcker hela pantfordran, deltar borgenären i skuldsaneringen med det belopp som inte blir täckt.

6.2 Lös egendom som är föremål för retentionsrätt

Retentionsrätt

Om någon har egendom i sin besittning som tillhör någon annan, har han i vissa fall rätt att kvarhålla egendomen som säkerhet för fordran mot ägaren. Denna rätt kallas retentionsrätt och grundas i allmänhet direkt på en lagbestämmelse, **legal** retentionsrätt. Även frivillig, **konventionell** retentionsrätt kan förekomma. Retentionsrätten är en svagare säkerhetsrätt än handpanträtt. Retentionsrätten är inte främst inriktad på den kvarhållna sakens värde. Genom att gäldenären tvingas undvara besittningen av det kvarhållna godset fungerar retentions-

rätten som ett påtryckningsmedel för att förmå gäldenären att betala en viss skuld. En borgenär med retentionsrätt har normalt inte rätt att själv sälja egendomen.

En person kan t.ex. ha fått låna en ridhäst som sedan blir sjuk. Veterinär tillkallas. Den som har lånat hästen behöver då inte lämna den tillbaka till ägaren förrän den senare har ersatt honom för utlägggen i samband med hästens sjukdom. Retentionsrätt anses tillkomma bl.a. låntagare, legotagare (person som mot en avgift har lånat en viss sak), depositarie (person som tagit emot föremål för förvaring) samt fraktförare eller annan som enligt ett avtal har fått någon annans egendom i sin besittning och har ett ersättningsanspråk på grund av egendomens vård, förvaring, reparation, transport eller dylikt. I likhet med panträtt gäller retentionsrätt även mot en ny ägare som gäldenären har överlåtit saken till. Retentionsrätten upphör när egendomens ägare har uppfyllt sin förpliktelse mot den som kvarhåller egendomen eller om egendomen överlämnas till ägaren.

Egendom som är föremål för retentionsrätt kan utmätas om rättshavarens fordran skyddas (9 kap. 4 § UB).

**Utmätning för
retinentens
fordran**

Eftersom den som innehar egendom med retentionsrätt (retinenten) normalt inte har befogenhet att sälja den (se dock lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats), måste han – om han inte får betalt för sin fordran – skaffa en exekutionstitel mot gäldenären och därefter begära utmätning i den kvarhållna egendomen. På samma sätt som en panthavare har retinenten, enligt 4 kap. 4 § UB, rätt att begära att den kvarhållna egendomen utmäts i första hand. Om själva fordran preskriberas kan den kvarhållna egendomen ändå utmätas (11 § preskriptionslagen).

Om det visar sig att sökanden eller någon annan har retentionsrätt i utmätt egendom ska detta enligt 6 kap. 8 § UF föras in i utmätningensprotokollet.

Liksom vid utmätning av en pant för en panthavares fordran behöver KFM inte beakta reglerna om beneficium eller reglerna om hinder mot utmätning på grund av egendomens beskaffenhet eller särskilda föreskrifter när utmätning görs för retinentens fordran.

**Konkurs
och ackord**

Med retentionsrätt följer förmånsrätt. Förmånsrätten, som gäller vid både utmätning och konkurs, är jämställd med förmånsrätt på grund av handpanträtt. En borgenär med reten-

tionsrätt är i en konkurs likställd med en borgenär med handpanträtt enligt 1 kap. 5 § konkurslagen. Därför kan en retinent få utmätning för sin fordran i den kvarhållna egendomen även om gäldenären är försatt i konkurs.

Om ägaren till den kvarhållna egendomen blir föremål för ett ackordsförfarande enligt lagen om företagsrekonstruktion, inverkar det inte på retinentens möjligheter att få utmätning i godset för sin fordran. Om egendomen inte räcker för att betala retinentens fordran får han i fråga om återstoden delta i ackordet tillsammans med övriga fordringsägare. Retinenten blir då bunden av ackordet för sin kvarstående fordran.

Utmätning för annan borgenär

Att någon håller kvar gods med retentionsrätt är **inget** hinder mot att det utmäts för en annan borgenärs fordran. En förutsättning är naturligtvis att godsets värde är större än retinentens fordran så att det finns något att utmäta. De bestämmelser som reglerar förfarandet överensstämmer med de regler som gäller utmätning av pant för en annan fordran än pantfordran. Frågan om tredje man har retentionsrätt i egendomen avgör KFM genom att tillämpa civilrättsliga regler. En situation där det kan bli fråga om att utmäta lös egendom som omfattas av retentionsrätt är när gäldenären lämnat sin bil för reparation. I detta läge utmäts bilen med förbehåll för retentionsrätten.

6.3 Avbetalningsgods

Det är inte ovanligt att en gäldenär har köpt egendom av mer betydande värde på avbetalning, t.ex. en bil. Säljaren har äganderätts- eller återtagandeförbehåll för att säkerställa sin fordran på köpeskilling. Sådan egendom kan utmäts för köparens/gäldenärens skulder trots att han inte äger egendomen och därför inte får överlåta den. En utförlig beskrivning av återtagning av egendom såld med återtagandeförbehåll finns i avsnitt 15.

Om säljaren av avbetalningsgods är gäldenär är hans rätt gentemot köparen en tillgång som kan utmäts.

6.3.1 Utmätning hos köpare

Ett återtagandeförbehåll hindrar inte att egendomen utmäts (5 kap. 5 § andra stycket UB). Utmätningen av avbetalningsgods för köparens skulder görs – liksom vid lös egendom som pantsatts hos tredje man – med förbehåll för säljarens rätt enligt avtalet (9 kap. 10 § UB). Det innebär att godsets värde måste vara högre än resten av skulden enligt avtalet för att

godset ska ha exekutivt värde. Ett förbehåll om återtaganderätt hindrar inte att egendomen tas i förvar, förseglas eller märks om den utmäts hos köparen.

KFM ska särskilt underrätta säljaren om utmätningen (6 kap. 6 § andra stycket UB). Det är också lämpligt att ta hand om köparens exemplar av kontraktet.

När egendomen säljs får man inte kränka kreditgivarens rätt. I avsnitt 10.2 beskrivs försäljning av avbetalningsgods.

För att det ska gå att utmäta egendom som gäldenären har köpt på avbetalning fordras att egendomen har ett påtagligt övervärde. Intäkterna från en försäljning ska inte bara leda till att säljaren får sin ursprungliga fordran betald utan också täcka kostnaderna för förfarandet. Det är inte ovanligt att gäldenären/köparen slutar att betala på sin skuld till säljaren när egendomen utmäts. De flesta kontrakt innehåller bestämmelser om dröjsmålsränta som innebär att säljarens krav raskt ökar.

Utmätningförbud

Enligt 46 § konsumentkreditlagen och 19 § lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. får egendom som sålts med förbehåll om återtaganderätt inte utmätas för en fordran på grund av kreditköpet.

Begreppet ”fordran på grund av kreditköpet” har vidare innebörd än kreditfordran (avsnitt 15) och omfattar inte enbart kreditbelopp och kreditkostnader utan också andra kostnader på grund av köpet, exempelvis dröjsmålsränta och processkostnader för köpet. Den vara som sålts med förbehåll om återtaganderätt kan alltså aldrig utmätas för en fordran på grund av köpet, även om rätten att ta tillbaka varan har gått förlorad därför att kreditfordran helt eller till största delen har betalats.

Utmätningförbudet omfattar inte säljarens fordringar på köparen som inte har med själva köpet att göra, t.ex. ersättning för reparation av en vara. För dessa fordringar kan varan alltså utmätas. Observera att avräknings-/kopplingsförbehåll över huvud taget inte är möjliga i avtal som faller under konsumentkreditlagen.

Om kreditgivaren har valt att skaffa sig en exekutionstitel för sin fordran enligt köpet är han alltså hänvisad till utmätning av någon annan egendom hos köparen. Skulle varan däremot ha sålts på kredit utan förbehåll om återtaganderätt, t.ex. låneköp, är 46 § konsumentkreditlagen inte tillämplig.

I NJA 2007 s. 501 fann HD att borgenären kan begära utmätning hos avbetalningsköparen för en uppsagd avbetalningsskuld och, om det inte kommer in full betalning i utsökningssmålet, begära att avbetalningsgodset återtas hos köparen eller någon annan som köpt godset i ond tro.

6.3.2 Utmätning hos säljaren

Om avbetalningssäljaren är gäldenär kan man utmäta dennes rätt enligt kontraktet, förutsatt att det finns ett övervärde i egendomen. Det är då säljarens rätt som utmäts och inte själva godset. Säljarens rätt omfattar förutom hans fordran för den ännu obetalda köpeskillingen också hans rätt att återta egendomen på vissa villkor.

Vid utmätningen ska KFM särskilt se till att säljarens kontraktsexemplar tas om hand och att köparen meddelas förbud enligt 6 kap. 3 § UB så att han inte med befriande verkan kan betala till säljaren eller lämna tillbaka godset till skada för utmätningssborgenären. Förbudet ska delges köparen (6 kap. 11 § UF).

Om säljarens fordran har förfallit till betalning bör KFM liksom vid annan fordringsutmätning (avsnitt 6.5) kräva köparen på betalning. Betalar köparen inte får säljarens rätt enligt kontraktet säljas. Inroparen övertar därmed säljarens rättigheter och skyldigheter gentemot köparen. Något godkännande från den senare av en ny medkontrahent behövs inte.

6.4 Företagshypotek

6.4.1 Allmänt

Den som bedriver näringsverksamhet måste ofta göra stora investeringar i maskiner, inventarier och lager eller på andra sätt binda kapital för längre tider. För dessa ändamål kan företaget behöva låna pengar med en möjlighet att ställa företagets tillgångar som säkerhet. Detta blir möjligt genom en form av säkerhetsrätt benämnd företagshypotek, som regleras i lagen om företagshypotek. Denna säkerhetsrätt kan i flera avseenden jämföras med panträtt och retentionsrätt (prop. 1983/84:128 s. 48).

Förändring av regelverk

Fram till den 31 december 2003 gällde lag (1984:676) om företagshypotek. Företagshypoteket omfattade näringsidkarens lösa egendom som ingick i näringsverksamheten med undantag för vissa slag av lös egendom. Egendom som undantogs var sådan som kunde pantsättas särskilt genom in-teckning, sådan som inte kunde utmäts eller ingå i en konkurs (beneficieegen-

dom) samt kassa- och bankmedel. Företagshypoteket hade särskild förmånsrätt och beaktades därför vid både utmätning och konkurs. Den 1 januari 2004 ersattes företagshypoteket av företagsinteckningen, som innebar dels en utvidgning av in-teckningsunderlaget, dels att förmånsrätten ändrades från en särskild förmånsrätt till en allmän förmånsrätt. In-teckningsunderlaget utvidgades till att omfatta all egendom sedan borge-närer med bättre rätt fått utdelning. Företagsinteckningen gällde då i 55 procent av värdet av denna egendom. En viktig förändring var att företagsinteckningen blev en allmän för-månsrätt och inte skulle beaktas vid utmätningar. Den 1 januari 2009 återinfördes företagshypoteket med i princip samma om-fattning och innebörd som det hade haft fram till 2004. Det innebär att säkerhetsrätten gäller i vissa slag av lös egendom och att den utgör en särskild förmånsrätt som måste beaktas vid utmätning. Se närmare om övergångsbestämmelser till den nya lagen i avsnitt 6.4.9.

För företagsinteckningar och företagshypoteksbrev finns ett riksomfattande register hos Bolagsverket. Bolagsverket är in-skrivningsmyndighet och prövar frågor om att bevilja utta-gande av nya inteckningar/hypoteksbrev.

Kronofogdemyndigheten har tillgång till Bolagsverkets regis-ter.

Förarbetena till återinförandet av företagshypoteket är kort-fattade och hänvisar i stora delar till förarbetena till 1984 års lag om företagshypotek, se prop. 2007/08:161 s. 50 f.

6.4.2 Upplåtelse av företagshypotek

En näringsidkare som vill upplåta företagshypotek i sin näringsverksamhet gör detta genom att låta inskriva ett visst belopp i sin verksamhet, s.k. företagsinteckning. Bevis om denna inteckning kallas företagsinteckningsbrev. Ett företags-inteckningsbrev kan utfärdas antingen som ett skriftligt före-tagsinteckningsbrev eller i elektronisk form genom registrering i företagsinteckningsregistret. Företagshypoteket upplåts gen-om att näringsidkaren överlämnar företagsinteckningsbrevet som säkerhet för en fordran. Ett elektroniskt företagsin-teckningsbrev anses överlämnat till borgenären när han eller hon, eller någon som företräder honom eller henne, har regi-strerats som innehavare i företagsinteckningsregistret, 1 kap. 3 § lagen om företagshypotek.

En näringsidkare är enligt lagen om företagshypotek en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk art. Även den som inte bedriver näringsverksamhet, men planerar att göra det, kan ansöka om företagsinteckning och upplåta företagshypotek. Om näringsidkaren avlider träder dödsboet i näringsidkarens ställe. Ett dödsbo kan alltså ansöka om företagsinteckning och upplåta företagshypotek i näringsverksamheten.

6.4.3 Underlag för företagshypotek

Företagshypoteket omfattar den lösa egendom (rörelseegendom) som tillhör näringsidkaren i den mån egendomen ingår i den intecknade verksamheten (2 kap. 1 § lagen om företagshypotek). Följande egendom ingår dock **inte** i hypoteksunderlaget:

1. kassa- och bankmedel
2. aktier och andra finansiella instrument avsedda för allmän omsättning
3. egendom som kan vara föremål för panträtt på grund av in-teckning
4. egendom som varken kan utmätas eller ingå i konkurs.

Företagshypoteket omfattar all näringsverksamhet som näringsidkaren bedriver här i landet.

Förmånsrätt

Med företagshypotek följer förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen. Det går att göra förmånsrätten gällande vid både utmätning och konkurs. Förmånsrätten omfattar dels hypoteks-brevets belopp, dels ett tillägg på 15 procent och en årlig ränta motsvarande referensräntan plus 4 procent från den dag då egendomen utmättes eller konkursansökan gjordes (2 kap. 5 § lagen om företagshypotek). Om panthavaren har två eller flera företagsinteckningsbrev som har samma företrädesrätt eller gäller omedelbart efter varandra ska de behandlas som ett företagsinteckningsbrev, s.k. blockbildning. Ett företagshypotek kan också ställas som säkerhet i andra hand. Rätten till betalning gäller då inte i tilläggen.

I motsats till vad som gäller vid fast egendom ger företagshypotek inte upphov till ägarhypotek. Ett obelånat företagsinteckningsbrev representerar – till skillnad från ett pantbrev i fast egendom – inget förmögenhetsvärde och kan därför inte utmätas.

**Överlåtelse av
intecknad
verksamhet**

Om den intecknade verksamheten överläts gäller hypoteket i denna egendom hos förvärvaren, s.k. förföljelserätt (2 kap. 3 § lagen om företagshypotek). När intecknad verksamhet överläts, omfattar hypoteket den del av överlåtarens fordran som motsvarar egendomen som omfattades av hypoteket vid överlåtelsen. (2 kap. 2 § lagen om företagshypotek). Om förvärvaren av verksamheten överlåter egendom eller upplåter särskild rätt i den eller om egendomen skadas eller tas i anspråk genom t.ex. expropriation gäller borgenärens rätt i förvärvarens fordran på ersättning. Förföljelserätten är tidsbegränsad. Borgenären måste inom sex månader från det att överlåtaren eller förvärvaren underrättat borgenären om överlåtelsen, och allra senast inom 18 månader från det att verksamheten överläts, väcka talan mot förvärvaren om betalning ur egendomen. Borgenären måste också anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Den s.k. förföljelserätten motiveras av att borgenären inte har någon säkerhet i den köpeskilling som överlåtaren får när han avhänder sig rörelsen.

6.4.4 Skillnader mellan 1984 års och 2009 års företagshypotek

Vid behandlingen av förändringen av företagsinteckningen bestämdes att det skulle ske en återgång till – i princip – de bestämmelser som hade gällt enligt 1984 års lag om företagshypotek. Följande förändringar gjordes dock:

- Möjligheten att upplåta säkerhet i endast en del av verksamheten återinfördes inte.
- Bestämmelsen att näringsverksamhet som flera utövar gemensamt endast fick intecknas gemensamt bedömdes inte behöva återinföras.
- Företagshypoteket gäller inte i egendom som överlåtits genom s.k. lösöreköp.

6.4.5 Utmätning av egendom som omfattas av företagshypotek

Egendom som omfattas av företagshypotek kan bli föremål för utmätning både för företagshypotekshavarens fordran och för en fordran som en annan borgenär har. Vid utmätning i det senare fallet måste man ta hänsyn till hypotekshavarens rätt.

Utmätning på begäran av borgenär med säkerhet

Om företagshypotekshavaren begär utmätning av egendom hos gäldenären har han enligt 4 kap. 4 § UB rätt att i första hand få utmätning av den egendom han har förmånsrätt i.

Vid utmätning av egendom som omfattas av företagshypotek måste KFM beakta bestämmelserna om beneficium, eftersom sådan egendom inte ingår i underlaget. En juridisk person har dock inte rätt till något beneficium.

Företagshypotekshavaren kan, i samband med en ansökan om betalningsföreläggande eller då han väcker talan vid domstol, yrka att betalningen ska fastställas att utgå ur den egendom företagshypoteket gäller i, se 2 och 42 §§ lagen om betalningsföreläggande och handräckning. En sådan betalningsfastställelse innebär inte att den företagsintecknade egendomen anses utmätt, till skillnad från vad som gäller vid betalningsfastställelse i fast egendom, registrerade skepp, registrerade luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Vad den företagsintecknade egendomen består av skiftar från tid till annan och finns inte preciserat i utslaget eller domen.

Utmätning för annans fordran

Om utmätning ska ske hos en gäldenär som är näringsidkare, och borgenären inte åberopar säkerhet i företagsintecknad egendom, undersöker KFM om gäldenärens näringsverksamhet är föremål för företagshypotek, se 9 kap. 5 § UF. Därefter beslutar KFM om huruvida det går att utmäta och om det i så fall ska göras en begränsad eller total utmätning.

Huvudregeln är att en oprioriterad borgenär kan få utmätning i gäldenärens egendom utan hänsyn till att den omfattas av företagshypotek. Om det kan konstateras att resterande intecknad egendom är tillräcklig som säkerhet för företagshypotekshavarna får utmätningssökanden enligt reglerna i 8 kap. 13 § andra stycket UB sin fordran betald oberoende av företagshypotekshavarnas förmånsrätt.

När KFM prövar om värdet på resterande intecknad egendom är tillräckligt för att säkra betalningen för företagshypotekshavarna ska KFM ta hänsyn även till annan säkerhet som företagshypotekshavaren har för sin fordran. Vid KFM:s bedömning gäller att det måste finnas en betryggande säkerhetsmarginal mellan å ena sidan värdet på kvarvarande intecknad egendom och eventuella andra realsäkerheter och å andra sidan storleken på företagshypotekshavarnas fordringar. Man bör dock observera att det bara är säkerhet som ställts av näringsidkaren (fysisk och juridisk person) som ska beaktas. Om t.ex. ett aktiebolag har lämnat ett företagshypoteksbrev som säker-

het ska man vid bedömningen inte ta hänsyn till säkerhet som en av ägarna har lämnat.

När KFM kontaktar en företagshypotekshavare för att höra vilken inställning han har till en utmätning bör KFM förklara regelverket för honom och konsekvenserna av att han begär att få betalt.

Exempel 1

En enskild näringsidkare har intecknat sin verksamhet för 200 000 kr. Som säkerhet för ett lån på 200 000 kr har han lämnat dels företagshypoteksbrevet om 200 000 kr, dels ett pantbrev på 100 000 kr i sin fastighet, som räknas som fullgod säkerhet. Värdet av den intecknade egendomen uppskattas till 200 000 kr. För att ta ut en annan borgenärs fordran på 50 000 kr utmäts intecknad egendom till ett värde av samma belopp. Den utmäta egendomen säljs för 50 000 kr. Borgenären yrkar att få ut hela köpeskillingen. Detta vägras, eftersom han har dels pantbrevet på 100 000 kr som säkerhet i fastigheten, dels en säkerhet i kvarvarande intecknad egendom till ett värde om ca 150 000 kr. Köpeskillingen fördelas så att utmätnings sökanden får full betalning för sin fordran på 50 000 kr.

Exempel 2

För att ta ut A:s fordran på 10 000 kr hos en enskild näringsidkare, B, utmäts maskiner till ett värde av 10 000 kr. B har intecknat sin verksamhet för 100 000 kr och hypoteksbrevet har lämnats som säkerhet för ett lån på samma belopp hos C. KFM värderar rörelseegendomen till 150 000 kr. Panthavaren C yrkar att få ut hela köpeskillingen. Med anledning av det verkställer KFM, och en tillkallad sakkunnig värderingsman, en noggrannare värdering av rörelseegendomen. Egendomen värderas nu till 100 000 kr. Panthavarens yrkande godkänns. Utmätningssökanden A underrättas om detta men vill inte återkalla utsökningsmålet. Utmätningen ska i detta läge hävas med stöd av 4 kap. 33 § andra stycket UB.

Utredning av företagshypotek

Vid utmätning hos någon som driver näringsverksamhet ska gäldenären inför utmätningsförrättningen tillfrågas om det finns ett företagshypoteksbrev och i så fall om det är belånat (och hos vem och till vilket belopp) samt om det finns egendom som inte omfattas av företagshypotek. Gäldenären kan ha kontanter, banktillgodohavanden eller lösöre som inte tillhör den intecknade verksamheten. Om det förekommer belånade företagshypoteksbrev i gäldenärens verksamhet måste förrätt-

ningsmannen välja antingen begränsad eller total utmätning av den företagsintecknade egendomen.

Begränsad utmätning

Begränsad utmätning innebär att endast så mycket av rörelseegendomen tas i anspråk som krävs för att täcka utmätningssökandens fordran och kostnaderna för förfarandet. Exempel på situationer där begränsad utmätning bör komma ifråga är när

- företagshypotekshavaren redan före utmätningen har förklarat att han inte kommer att yrka betalning ur köpeskillingen
- värdet på rörelseegendomen, sedan utmätningssökanden fått betalt ur egendomen, väsentligt överstiger hypoteksinnehavarens fordran.

Total utmätning

Total utmätning innebär att så mycket av rörelseegendomen utmäts att företagshypotekshavarens fordran täcks och utmätningssökandens fordran åtminstone delvis täcks. Det innebär som regel att all den intecknade egendomen måste utmätas och säljas. Vid fördelning av köpeskillingen får i dessa fall företagshypotekshavaren först betalt för sin fordran. Endast det som överstiger företagshypotekshavarens fordran utdelas till utmätningssökanden.

Frågan om det räcker med begränsad utmätning av rörelseegendom för att utmätningssökanden ska få betalt, kan i regel inte slutligt bedömas förrän vid köpeskillingsfördelningen. I första hand bör den enklare ordningen med begränsad utmätning användas. Läs mer om försäljning av egendom som är företagsintecknad i avsnitt 10.2.

Total utmätning är omständlig och tidskrävande. All egendom måste upptecknas, värderas och säkerställas. Det är svårt för förrättningsmannen att i förväg avgöra om utmätningen kan tänkas ge utmätningssökanden någon betalning sedan företagshypotekshavarna fått sitt. En total utmätning förutsätter att KFM bedömt att värdet av det utmätta överstiger företagshypotekshavarnas fordringar med så stor marginal att kostnaderna och en del av sökandens fordran täcks. Utmätning bör inte ske om det redan vid förrättningen står klart att utmätningssökanden inte kommer att få utdelning på grund av konkurrens från innehavare av företagshypoteksbrev. I stället bör KFM förklara att gäldenären saknar utmätningssbara tillgångar. En utmätning i dessa situationer skulle medföra besvär för gäldenären och kostnader i målet utan motsvarande nytta för sökanden.

En avgörande faktor när man överväger total utmätning är alltså hur mycket en exekutiv försäljning av egendomen kan beräknas inbringa. Det är då ofta motiverat att anlita en utomstående värderingsman.

6.4.6 Särskilt om utmätning av fordran på återbetalning av skatter och avgifter

Företagshypotek omfattar också en näringsidkares fordran på återbetalning av skatter och avgifter. Detta följer av 2 kap. 1 § lagen om företagshypotek som inte gör undantag för fordringar, dvs. när näringsidkarens fordringar ingår i hypoteksunderlaget. Som beskrivs i avsnitt 9.8 ska restitutionsfordringar i första hand tas i anspråk för statens fordringar genom avräkning. Det är alltså bara sådana återbetalningar som inte ska avräknas som omfattas av företagshypoteket. De fordringar som är aktuella är bl.a. överskott på skattekotot.

För att restitutionen ska omfattas av företagshypoteket ska den ingå i gäldenärens näringsverksamhet. Är gäldenären en juridisk person anses normalt alla tillgångar ingå i näringsverksamheten. En fysisk person har däremot både näringsverksamhet och privata affärer som kan resultera i en skatterestitution. Han kan t.ex. få tillbaka pengar genom att ändra en taxering som gäller tiden innan han började med, eller efter att han upphörde med, näringsverksamhet. Motsvarande gränsdragningsproblem kan uppkomma för annan egendom som kan ingå i företagshypoteket, se NJA 1990 s. 164 = RIC 21/90 och RH 1991:99.

När KFM utmäter skatterestitutioner hos en gäldenär vars rörelseegendom är föremål för företagshypotek ska KFM undersöka om skatterestitutionen hör till gäldenärens näringsverksamhet och i vanlig ordning bedöma om panthavarens fordran täcks av övrig rörelseegendom.

Utmätning av restitutionsfordringar görs maskinellt, och KFM kan normalt inte utreda om fordran behövs för företagshypotekshavares fordran innan utmätning sker. Utredningen kan i dessa fall göras efter utmätningen. Det anses inte finnas några hinder mot detta, se KUB IV s. 322 och RH 1991:99.

Företräde till betalning

För att företagshypotekshavaren enligt 8 kap. 13 § UB ska ha rätt till del av de medel som flyter in vid försäljning av utmätt egendom som omfattas av företagshypotek måste företagshypotekshavaren anmäla sin fordran innan egendomen säljs. Vid försäljning under hand, eller vid indrivning av en utmätt

fordran, behöver dock inte företagshypotekshavaren anmäla sin fordran förrän vid fördelningen. Det har inte uttryckligen berörts hur KFM ska behandla utmäta restitutionsfordringar, men det bör ligga nära till hands att jämställa dem med utmäta fordringar som drivs in även om restitutionsfordran automatiskt förs över till KFM. I så fall ska den utmäta restitutionsfordran delvis gå till företagshypotekshavaren, om det framgår av KFM:s utredning att restitutionsfordran delvis behövs för att trygga företagshypotekshavarens fordran. Om hela fordran behövs för företagshypoteket ska utmätningen hävas och medlen utbetalas till gäldenären, se RH 1993:19.

6.4.7 Åtgärder efter utmätning

Om företagshypotekshavaren har fått utdelning efter en utmätning ska KFM anmäla detta till inskrivningsmyndigheten för anteckning i registret. Företagsinteckningen är utan verkan till det belopp som motsvarar vad företagshypotekshavaren har fått i utdelning på företagsinteckningsbrevets belopp, 3 kap. 4 § lagen om företagshypotek.

KFM ska anteckna på företagsinteckningsbrevet i vad mån inteckningen är utan verkan, 13 kap. 22 § UF.

6.4.8 Företagshypotek och kvarstad

Om KFM har kvarstadsbelagt inteckningsbar egendom, och företagsinteckning söks samma dag – eller senare – som egendomen kvarstadsbeläggs, gäller inte företagshypoteket i den kvarstadsbelagda egendomen. Om kvarstaden hävs gäller dock företagshypoteket även i den egendomen, såvida den inte är utmätt eller tagen i anspråk genom betalningssäkring.

6.4.9 Övergångsbestämmelserna

Under 2009 har, till följd av övergångsbestämmelser, både lagen om företagsinteckning och lagen om företagshypotek gällt, och tanken var att det skulle ske en övergång från det förra systemet till det nya under 2009.

I övergångsbestämmelsernas punkt 3 står det följande: ”Om lagen (2003:528) om företagsinteckning gäller för en företagsinteckning när en ansökan om konkurs, företagsrekonstruktion eller utmätning inkommer till domstolen eller Kronofogdemyndigheten, tillämpas lagen under hela förfarandet.”

Ansökningar som kommit in före 2010 (gamla mål) ska handläggas enligt de äldre reglerna om företagsinteckningen har beviljats före 2009. Annars gäller de nya reglerna (nya mål).

Om både gamla och nya mål utmäts samtidigt är huvudregeln att de gamla ska verkställas fullt ut och att ett eventuellt överskott – efter en hypoteksutredning – kan tillfalla de nya målen. Tre olika situationer kan därmed urskiljas beroende på om det handlar om utmätning av överskjutande skatt, varulager eller annan odelbar hypoteksegendom. Situationerna beskrivs nedan med exempel.

1. Utmätning av överskjutande skatt

För en ansökan som kom in 2009 ska äldre regler tillämpas. För en ansökan som kom in 2010 ska de nya reglerna tillämpas. Ansökningstidpunkten är avgörande i båda fallen. Det leder till att KFM samtidigt kommer att ha två mål som följer olika regelverk. Utmätning av överskjutande skatt sker automatiskt. Fördelning sker sedan så att medel först tilldelas det gamla målet. Om medel kvarstår ska företagshypotekshavaren frågas om han gör anspråk på medlen. Om företagshypotekshavaren gör anspråk på medlen måste KFM utreda om de ska gå till företagshypoteket eller det nya målet.

2. Utmätning av delbar egendom (t.ex. varulager)

För en ansökan som kom in 2009 ska äldre regler tillämpas. För en ansökan som kom in 2010 gäller de nya reglerna. Till skillnad från vid utmätning av överskjutande skatt kontrollerar KFM om det finns ett företagshypotek innan utmätning beslutas. Innan utmätning sker ska egendomen värderas. Ingen hypoteksutredning behövs om värdet inte beräknas täcka det gamla målets fordran fullt ut. Endast det gamla målet ska i så fall omfattas av utmätningen.

Om värdet är högre tillfrågas hypotekshavaren om han gör gällande sin rätt. Blir svaret nej ska utmätningen även omfatta det nya målet. I utmätningförklaringen anger man att det nya målet omfattas av företagshypotek. Vid fördelningen ska det gamla målet bli fullt täckt innan det nya tilldelas något. Blir svaret ja, måste man utreda om det finns något överskott som kan tillfalla det nya målet sedan man tagit hänsyn till hypotekshavarens rätt. Om det saknas överskott är det ett utmätningshinder för det nya målet.

3. Utmätning av annan odelbar hypoteksegendom (t.ex. en maskin)

För en ansökan som kom in 2009 ska äldre regler tillämpas. För en ansökan som kom in 2010 gäller de nya reglerna. KFM kontrollerar om det finns ett företagshypotek innan utmätning

beslutas. Före utmätningen värderas egendomen. Ingen hypoteksutredning behövs om värdet inte beräknas täcka det gamla målets fordran fullt ut. I dessa fall utmäter man bara för det gamla målet. Om värdet är högre ska utmätningen även omfatta det nya målet. I utmätningförklaringen anges att det nya målet omfattas av företagshypotek. Därefter tillfrågas hypotekshavaren om han vill vara med vid fördelningen av medel. Är svaret nej behövs ingen hypoteksutredning. Fördelningen görs i så fall så att det gamla målet blir fullt täckt innan det nya målet får del av medlen. Om svaret blir ja, måste en hypoteksutredning göras. Fördelningen görs i så fall så att det gamla målet blir fullt täckt innan hypotekshavaren får del av medlen.

Det kan finnas fall med en uttagen företagsinteckning som visar sig vara obelånad (efter kontroll med innehavaren). I så fall blir inte regelverket kring företagsinteckning/företagshypotek aktuellt att tillämpa, utan en proportionell fördelning mellan samtliga mål ska göras på sedvanligt sätt.

6.5 Fordringar i allmänhet

Utmätningsobjekt som ingår i gruppen fordringar och andra rättigheter är många och av skiftande slag. Avsnittet är översiktligt och endast de vanligaste fallen är möjliga att behandla.

En fordran måste ha uppstått för att den ska kunna utmätas. Däremot behöver den inte ha förfallit till betalning eller ha blivit bestämd till sitt belopp. Således kan ett arv inte utmätas förrän arvlåtaren har avlidit. Inte heller kan giftorättsanspråk enligt äktenskapsbalken utmätas. Däremot kan t.ex. en fordran utmätas även om den är tvistig (förutsatt att den bedöms ha ett ekonomiskt värde) och även om den inte har förfallit till betalning. Man bör dock komma ihåg att tvistiga tillgångar inte ska utmätas om det finns säkra och inte tvistiga tillgångar som täcker skulden.

Ett undantag från när fordran inte behöver ha förfallit till betalning är när den är beroende av en motprestation. Således kan **hyresfordringar**, även om de som nämnts tidigare är avtalade genom bindande kontrakt, inte utmätas förrän de har förfallit till betalning, dvs. när motprestationen att erbjuda en lokal eller bostad har uppfyllts (Svea hovrätts beslut 1994-04-26 i ärende Ö 789-94 = RIC 11/94, jämför även SvJT 1955 rf s. 159).

Om en gäldenär har en tillgång i form av en **fordran på pengar** mot någon annan ska KFM utreda omständigheterna kring fordran. Det har betydelse om det som ett bevis för ford-

ran har upprättats ett skuldebrev eller en liknande skriftlig handling. Om det finns ett skuldebrev ska KFM klarlägga om det är löpande eller enkelt. Själva utmätningssåtgärden består, liksom vid utmätning i andra fall, av ett utmätningsbeslut och därefter av upptecknande, värdering och säkerställande. Olika regler gäller dock för förutsättningarna för utmätning och sättet att säkerställa det utmätta beroende på om fordringsbeviset är löpande (oftast ett presentationspapper) eller inte.

En fråga som ofta uppkommer vid fordringsutmätning är om fordran ska utmätas delvis eller i sin helhet. Utmätningen får inte omfatta mer än vad som följer av exekutionstiteln. Samtidigt får borgenärens rätt inte bli lidande av en alltför optimistisk bedömning av vad som kan flyta in på grund av utmätningen. Därför krävs en noggrann värdering av fordran. Banktillgodohavanden och överskott på skattekonton är i regel inte tvistiga. Vid utmätning av sådana fordringar bör därför endast så mycket utmätas som motsvarar gäldenärens skuld. Vid utmätning av en fordran som är tvistig och som kan bli aktuell att sälja är situationen annorlunda. Det finns då en uppenbar risk att köparen inte betalar fordringens fulla belopp, och detta kan motivera att hela fordran utmätas även om dess nominella belopp är betydligt högre än skulden i målet.

En gäldenär kan som långivare ha fått ett pantbrev som säkerhet för sin fordran. Pantbrevet är då inget självständigt utmätningsobjekt. I stället utmätas gäldenärens fordran hos fastighetsägaren enligt de regler som gäller vid fordringsutmätning. Att gäldenären har ett pantbrev som säkerhet kan tyda på att fordran är värd att utmätas. Pantbrevets läge i fastigheten måste i så fall utredas.

Gäldenären kan också ha andra säkerheter för sin fordran, t.ex. en lös pant. KFM utmäter då inte panten utan gäldenärens fordran mot sekundogäldenären, som det finns säkerhet för i form av handpant.

Pantbrevet och annan pant ska tas om hand av KFM.

Löpande skuldebrev

För att utmätning ska få ske av en fordran som grundas på ett löpande skuldebrev gäller normalt som villkor att fordringsbeviset finns tillgängligt. Enligt 6 kap. 2 § första stycket UB ska nämligen utmätningen säkerställas genom att det löpande skuldebrevet omhändertas. Därutöver bör den som är betalningsskyldig enligt skuldebrevet (sekundogäldenären) underläggas om utmätningen. Det är dock inte nödvändigt att han delges ett beslut om utmätning.

KFM kan utmäta en fordran som grundas på ett löpande skuldebrev även om fordringshandlingen inte är tillgänglig. Förutsättning är att KFM kan anta

- att handlingen undanhålls eller
- att handlingen förkommit.

Utmätningen säkerställs då, enligt 6 kap. 2 § tredje stycket UB, genom att sekundogäldenären delges ett förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än KFM eller den som myndigheten anvisar (jfr även 6 kap. 11 § UF).

Om gäldenären eller tredje man hävdar att fordran överlåtit, men gäldenären fortfarande har skuldebrevet i sin besittning, kan man ändå utmäta fordran. Enligt 2 kap. 22 § skuldebrevslagen gäller en överlåtelse av löpande skuldebrev inte mot överlåtarens borgenärer om inte köparen har fått handlingen i sin besittning.

Enkelt skuldförhållande

Ett enkelt skuldförhållande utmärks av att det inte har upprättats någon löpande handling över skulden. Det kan ha upprättats ett **enkelt skuldebrev** eller så kan skulden grunda sig på ett muntligt avtal. Ett vanligt slag av enkla skuldförhållanden är **fakturafordringar**.

Vid bedömningen av hur mycket en fordran i ett enkelt skuldförhållande är värd, måste förrättningsmannen försöka bilda sig en uppfattning om huruvida fordran är klar eller tvistig. Lämpligen kan man kontakta sekundogäldenären för att få reda på dennes inställning. Vitsordar han fordran, och förklarar sig kunna betala, är saken lätthanterlig. Om han bestrider fordran helt eller delvis, eller om han kan antas sakna betalningsförmåga, måste KFM göra en försiktig värdering av fordran och kanske överväga att utmäta annan egendom. Man kan alltså inte utan vidare utgå från fordrans nominella belopp.

En utmätning av en fordran i ett enkelt skuldförhållande säkerställs enligt 6 kap. 3 § första stycket UB genom att sekundogäldenären meddelas ett förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än KFM eller den som myndigheten anvisar. Förbudsmeddelandet delges honom. Om det har upprättats ett enkelt skuldebrev finns det inget krav på att själva skuldebrevet ska omhändertas, men 6 kap. 8 § UB tillåter att KFM tar hand om skuldebrevet om det finns tillgängligt. KFM bör regelmässigt ta hand om handlingen om den finns tillgänglig och registrera detta i protokollet.

I detta sammanhang bör man komma ihåg att KFM enligt 4 kap. 15 § UB kan förelägga sekundogäldenären att upplysa om fordrans innehåll. För att få sekundogäldenären att fullgöra upplysningsskyldigheten kan KFM enligt 2 kap. 15 § UB föreskriva vite. Se vidare avsnitt 3.5.

Ett exempel på en fordran som följer reglerna om enkla skuldebrev är en fordran på ersättning för ett utfört uppdrag. Som redan nämnts finns inga krav på skriftliga bevis om en fordran för att den ska kunna utmätas.

En fordran på ersättning för utfört arbete ska vanligtvis utmätas enligt reglerna för löneutmätning i 7 kap. UB. Någon fordringsutmätning blir det då inte fråga om (avsnitt 5).

För att undvika att en utmätt fordran säljs till underpris finns bestämmelser i 9 kap. 11 § UB som säger att KFM i första hand ska, för förfallna fordringar, anmoda sekundogäldenären att betala till KFM. Först om fordran inte kan drivas in inom rimlig tid får den enligt 9 kap. 13 § UB säljas (avsnitt 10.6).

6.6 Banktillgodohavanden

Bankerna erbjuder många olika slags konton, t.ex. transaktionskonton för privatpersoner och företag, sparkonton och specialkonton för bundet sparande.

Användningen av bankböcker, som var ett slags presentationspapper, har numera kommit ur bruk. (Gamla bankböcker kan dock ibland dyka upp vid verkställighet.) Även checkräkningar för privatpersoner är nu mycket sällsynta. Uttags-, kredit- och betalkort kopplade till bankkonto har i princip ersatt användningen av checkar. Nedan redogörs för dessa äldre företeelser.

En grundläggande regel vid utmätning av banktillgodohavanden är att det endast är gäldenärens fordran på banken som kan utmätas. Om banken har gett kontohavaren möjlighet till kredit, t.ex. genom ett kreditkort, kan kreditutrymmet inte utmätas.

Om ett bankkonto är gemensamt för flera personer presumeras att ett tillgodohavande på kontot tillhör dem till lika stora delar om inget annat är utrett (1 § samäganderättslagen och NJA 1988 s. 112). Om någon annan person, t.ex. en maka, har satt in pengar på makens konto för gemensamt ändamål, ger detta henne inte rätt till medlen på kontot (NJA 1998 s. 275 = RIC 8/98).

**Bankens
upplysnings-
skyldighet**

I tillgångsundersökningen riktas ofta förfrågan om banktillgodohavanden till olika banker. I INIT finns stödrutiner för detta. Enligt 4 kap. 15 § UB är banken skyldig att lämna uppgift om gäldenären har en fordran eller något annat mellanhavande med banken som kan vara av betydelse vid utmätning. Banken har alltså inte skyldighet att lämna uppgift om annat än sådant som rör tillgångar. KFM kan kräva att få uppgifter om gäldenärens samtliga tillgångar hos banken och är alltså inte begränsad till utmätningsfordringens storlek. Om olika slags tillgångar finns, och värdet överstiger utmätningsfordran, ska KFM välja utmätningsobjekt enligt utmätningsordningen i 4 kap. 3 § UB så att gäldenären drabbas av minsta möjliga kostnad, förlust eller olägenhet.

Beneficium

Om det står klart att en privatpersons bankkonto är ett transaktionskonto för löpande inkomster och utgifter bör KFM beakta frågan om beneficium. Detta följer av 5 kap. 14 § UB. Den beneficiebestämmelse som kan komma i fråga är 5 kap. 1 § p. 7 UB. Enligt den ska bl.a. banktillgodohavanden som behövs för gäldenärens försörjning kunna undantas från utmätning tills nästa inkomst flyter in. I sådana fall får förrättningsmannen, med ledning av transaktionerna på kontot, försöka bedöma vad som kan vara rimligt att förbehålla. På det sättet kan man undvika rättelse eller överklagande.

När det gäller andra typer av konton för fysiska personer bör i regel hela behållningen utmätas och ett eventuellt förbehåll bli beroende av den utredning av behovet som gäldenären presterar.

Om det inte går att fullständigt utreda gäldenärens beneficiebehov, finns en möjlighet att förbehålla gäldenären ett uppskatat belopp. Läs mer i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 15/08/IND.

Förmånsrätten

Av 4 kap. 30 § första stycket UB följer att förmånsrätten i ett banktillgodohavande uppkommer när KFM fattar sitt beslut att utmäta tillgodohavandet. Eftersom behållningen på ett bankkonto ofta varierar med tiden kan det vara så att kontoställningen ändrats efter att KFM fick svar på förfrågan från banken.

Utmätning av banktillgodohavanden ska även omfatta medel som flyter in på kontot efter utmätningsbeslutet fram till dess att betalning skett från banken (Kronofogdemyndighetens ställningstagande 3/11/VER).

Om KFM i ett beslut om utmätning av bankmedel har angett att gäldenären ska förbehållas ett visst belopp ska detta normalt ha företräde framför utmätningen. Det innebär att om behållningen har minskat mellan bankens svar och säkerställandet ska det förbehållna beloppet först avräknas. Endast det resterande tillgodohavandet på kontot omfattas av utmätningen.

Behållningen på ett bankkonto kan vara pantförskriften. Pantförskrivningen gäller framför en senare utmätning. Likaså har banken möjlighet att kvitta sina fordringar mot gäldenären innan utmätningborgenären kommer åt att tillgodogöra sig behållningen på kontot. För kvittning gäller allmänt att det ska vara fråga om penningfordringar som står mot varandra och att kvittningsfordringen ska ha förfallit till betalning.

Säkerställande

Enligt 6 kap. 3 § första stycket UB säkerställs en utmätning av ett banktillgodohavande genom ett förbudsmeddelande till banken. Meddelandet ska lämnas skriftligen och delges banken (6 kap. 11 § UF). I och med förbudsmeddelandet kan banken inte med befriande verkan betala till någon annan än KFM. Betalar banken ändå, i strid med förbudsmeddelandet, får banken betala en gång till. I regel anmodas banken att, enligt 9 kap. 11 § UB, betala det utmäta tillgodohavandet till KFM.

Checkkonto

Tillgodohavandet på ett checkkonto utmäts på samma sätt som ett banktillgodohavande i allmänhet. Är gäldenären närvarande vid förrättningen ska han avkrävas de checkar som ännu inte ställts ut och delges bevis om utmätningen. I annat fall får KFM särskilt delge gäldenären och fordra in checkarna.

Sökanden får genom utmätningen av checktillgodohavandet i princip inte bättre rätt än gäldenären själv har till kontot och konkurrerar därmed om tillgodohavandet med innehavaren av den utställda checken. KFM:s meddelande till banken om utmätningen bör i konkurrens räknas på samma sätt som om en check presenteras för inlösen. KFM:s meddelande bör därför gå direkt till trassatbanken, dvs. den bank som ska infria checken. Banken har rätt att gentemot sökanden åberopa att banken löst in en check innan meddelandet om utmätningen kom in, eller om gäldenären/kontohavaren före KFM:s under rättelse på något annat sätt ådrog banken någon förpliktelse som kontohavaren kunde debiteras för i sitt kontakt med banken.

En check kan ha lösts in av en annan bank innan trassatbanken underrättades om utmätningen. Om trassatbanken då generellt eller i det enskilda fallet har åtagit sig ansvar för checkar som

lösts in av en annan bank, måste trassatbanken anses berättigad att gentemot kontohavarens övriga borgenärer hänvisa till det betalningsanspråk som aktualiserades genom att en annan bank löste in checken. Beloppet belastar gäldenärens konto från det att checken löstes in av den andra banken, även om checken ännu inte har kommit till trassatbanken när underrättelsen om utmätning når banken. Detta kan innebära att banken kan behöva några dagar på sig innan den kan upplysa om hur stort belopp som finns på gäldenärens checkkonto när meddelandet om utmätningen når banken.

Ett checkkonto med kredit betraktas som en fordran som gäldenären har på banken och är inte en självständig förmögenhet. Rätten till en outnyttjad checkräkningskredit går därför inte att utmäta (KUB IV s. 128).

Bankbok

Om det finns en bankbok utfärdad för banktillgodohavandet är det i princip fortfarande ett enkelt skuldebrev (NJA 1984 s. 656 = RIC 46/84). Genom 32 § skuldebrevslagen har det dock i viss utsträckning fått samma rättsverkningar som ett löpande skuldebrev (NJA 1984 s. 656 = RIC 46/84). Genom denna paragraf har bankboken gjorts till ett presentations- och värdepapper. Enkla skuldebrev, som är presentationspapper, ska vid utmätning behandlas på samma sätt som löpande skuldebrev. Det innebär att exempelvis en bankbok ska omhändertas.

Bankens invändningar om att grunden för rättsförhållandet har upphört gäller inte mot den som förvärvar bankboken i god tro (32 § skuldebrevslagen). Det innebär att banken har rätt att kräva in handlingen vid betalning. Banken kräver därför att boken företes för att med säkerhet kunna betala med befriande verkan. Förutom att banken inte kan invända mot godtroende förvärvare av bankboken om att en betalning gjorts, kan banken inte heller invända att den har en kvittningsskilt motfordran mot kontohavaren.

För att en förvärvare eller panthavare ska få skydd mot överlåtarens respektive pantsättarens borgenärer krävs att boken överlämnas. Vid överlåtelse eller motsvarande till flera personer gäller att den som i god tro fått bankboken i sin besittning har företräde. I ett viktigt avseende har man inte upprätthållit likheten med löpande skuldebrev. Bankboken är inte föremål för godtrosvärv. Det innebär att äganderättens kvalitet inte kan förbättras genom ett godtrosvärv av bankboken. Om t.ex. överlåtarens har stulit bankboken skyddas inte en god-

troende förvärvare mot den rätte ägarens krav på att återfå boken.

Om KFM har utmätt en fordran trots att fordringsbeviset inte anträffats vid utmätningstillfället kan handlingen dödas enligt lagen om dödande av förkommen handling. Med stöd av 4 kap. 31 § UB är KFM behörig att påkalla dödning av bankboken. Denna befogenhet kan behöva utnyttjas om gäldenären vägrar medverka och det samtidigt kan antas att handlingen undanhålls. Det är viktigt att framhålla att KFM bör utföra en noggrann utredning, eventuellt genom en bostadsförrättning eller ett förhör, för att klarlägga att den aktuella handlingen verkligen undanhålls.

Slutligen bör man notera att om bankboken dödas och ett överskott uppkommer, får överskottet inte betalas ut till gäldenären utan att den dödade handlingen visas eller gäldenären gör det sannolikt att han inte har handlingen i behåll.

6.7 Tillgodohavande på värdepapperskonto (VP-konto)

Dokumentlösa aktier och obligationer, som är avsedda för handel på värdepappersmarknaden registreras i avstämningsregister enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument. Utgivaren av värdepapperet ansluter det till Euroclear, som är central värdepappersförvarare enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument. Euroclear är ensamt i Sverige om att ytterst ansvara för kontoföring av finansiella instrument. Finansinspektionen meddelar auktorisation, vilket publiceras på deras webbplats www.fi.se.

Euroclear upprättar ett avstämningskonto för varje ägare av finansiella instrument, och avstämningskontona utgör avstämningsregistret. Ett avstämningskonto upprättas i antingen ägarens namn (ägarkonto) eller förvaltarens (förvaltarkonto). När de finansiella instrument som är anslutna till Euroclear finns i depå hos en bank är det banken som är förvaltarregistrerad hos Euroclear – inte värdepapperets ägare. Vid en förfrågan till en bank bör banken kunna upplysa om huruvida värdepapperet är anslutet till Euroclear och därmed ett finansiellt instrument som omfattas av lagen om kontoföring av finansiella instrument. Att ett kontoförande institut finns angivet hos Euroclear innebär inte att värdepapperet är förvaltarregistrerat.

Säkerställande

Om en utmätning har gjorts på gäldenärens VP-konto ska den säkerställas genom registrering enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument (6 kap. 2 § fjärde stycket UB). Euroclear underrättas därför om utmätningen, oavsett om det finns ett kontoförande institut för VP-kontot eller inte. Det finns ingen regel om hur underrättelsen ska göras eller om den ska delges. Det är dock lämpligt att underrätta skriftligen och bevaka bekräftelse om registrering från Euroclear. Efter försäljningen återkallas registreringen hos Euroclear.

6.8 Fondandelar

Banker och andra aktörer på finansmarknaden erbjuder många olika slags fondsparanden. Fondbolaget placerar spararnas pengar i olika värdepapper, t.ex. aktier eller obligationer. Olika fonder medför olika risknivåer beroende på var pengarna placeras. Spararen äger alltså inte aktier i de företag som fonden investerar i, utan han äger andelar i själva fonden.

Av 4 kap. 10 och 13 §§ lagen om investeringsfonder framgår hur värdet på en fondandel beräknas och hur andelsägaren på begäran får sitt innehav realiserat. Av bestämmelserna framgår att en fondandel inte kan realiseras på annat sätt än genom inlösen.

Fondandelar är per definition finansiella instrument men inte anslutna till Euroclear. Därmed omfattas de inte av lagen om kontoföring av finansiella instrument.

Vid utmätning måste KFM specificera vilka fondandelar som utmäts. KFM anger då vilka och hur många fondandelar som utmäts och värdet på dem på utmätningsdagen. KFM bör utmäta tillräckligt många fondandelar för att täcka bankens eventuella avgifter och den beräknade skuldsumman i målet på inlösendagen.

Utmätningen säkerställs genom att banken delges ett förbudsmeddelande enligt 6 kap. 3 § UB.

Det är alltså inte ett tillgodohavande eller en fordran på fondkontot som utmäts. Frågan om fondandelar ändå ska omfattas av beneficium har ännu inte prövats av HD. I hovrätt har avgörandena gått i olika riktning.

6.9 Livförsäkring och individuellt pensionsparande

Livförsäkringar med sparmoment och individuellt pensionsparande är ofta använda sparformer. För att kunna utreda om sparandet är utmätningbart måste handläggaren känna till de skyddsregler som i vissa fall hindrar att sparandet tas i anspråk vid utmätning.

Livförsäkringar regleras i försäkringsavtalslagen (FAL). En livförsäkring kan vara skyddad mot utmätning under de förutsättningar som anges i 15 kap. FAL.

Individuellt pensionsparande regleras i lagen (1993:931) om individuellt pensionsparande (IPS-lagen). Förhållandet till spararens borgenärer regleras i 5 kap. IPS-lagen.

Utmätningsskydd kan även finnas i 5 kap. 8 § UB.

Eftersom regelverket kring sparformerna är omfattande har KFM fastställt en särskild handledning för utmätning av livförsäkringar och individuellt pensionsparande.

6.10 Fordringar hos Skatteverket

6.10.1 Överskott på skattekonto

Ett mycket betydelsefullt utmätningsobjekt är överskott på skattekontot.

I 18 kap. 8 § skattebetalningslagen föreskrivs att den skattskyldige inte får överlåta en fordran på skatt som ska betalas tillbaka enligt skattebetalningslagen innan beloppet kan lyftas.

Eftersom ett överlåtelseförbud normalt också innebär ett förbud mot utmätning föreskrivs vidare uttryckligen att fordringen får utmätas trots att den inte får överlåtas (18 kap. 9 § skattebetalningslagen). KFM ska dock först ha prövat om avräkning ska göras (avsnitt 9.8).

Beneficium

Beneficiereglerna gäller inte vid utmätning av överskott på skattekontot (18 kap. 9 § tredje stycket skattebetalningslagen).

6.10.2 Ersättning för husarbete

Privatpersoner som anlitar någon för att utföra husarbete kan få skattereduktion för viss del av arbetskostnaden. Husarbete är ett gemensamt namn för hushållsarbete och s.k. ROT-arbete (ROT = reparation och underhåll, ombyggnad och tillbyggnad). Den som utfört sådant arbete kan ansöka hos Skatte-

verket om utbetalning av den del av arbetskostnaden som kunden medgetts avdrag för.

Utbetalningen kan utmätas som utförarens fordran på Skatteverket. Det är däremot inte möjligt att ta utbetalningen i anspråk genom avräkning enligt avräkningslagen.

Vid utbetalning skickar Skatteverket regelmässigt förfrågningar till KFM om utföraren förekommer i utsöknings- och indrivningsdatabasen. KFM kontrollerar därefter om det finns utmätningbara mål. Skatteverket får omgående ett förbudsmeddelande på det belopp som är aktuellt för utmätning eller ett besked om att det inte går att utmäta. Detta görs maskinellt.

Reglerna om skattereduktion för hushållsarbete återfinns i 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) och i lag (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

KFM har tagit fram en särskild handledning för utmätning av utbetalning för husarbeten.

6.11 Andel i lösöre

Till den kategori av utmätningsojekt som kallas fordringar och andra rättigheter räknas samägande i lösöre. Som rättighet måste man alltså betrakta exempelvis en fartygsandel (lott). Om gäldenären har den samägda saken i sin besittning eller inte spelar ingen roll eftersom utmätningen går till på samma sätt som när en fordran grundad på ett enkelt skuldebrev utmäts. En andel i lösöre kan alltså endast utmätas med stöd av 4 kap. 17 § UB. Besittningsförhållandet kan däremot få betydelse när det gäller att avgöra om gäldenären har en andel i viss egendom. När flera personer samäger en viss sak, bör deras andelar i egendomen anses vara lika stora om inget annat visas. Detta framgår av 1 § samäganderättslagen. Om det däremot framkommer att exempelvis två samboende stått för olika stor andel av betalningen vid ett gemensamt inköp, bör var och en anses ha en andel som motsvarar hans bidrag. Vid utmätning av andel i lösöre gäller reglerna i 6 kap. 3 § UB.

Om försäljning av utmätt andel, se avsnitt 10.5.

6.12 Utmätning av rätten till arv

Rätten till arv efter en avliden person är en tillgång som kan utmätas. Utmätning kan inte bli aktuellt förrän arvlåtaren avlidit. En allmän beskrivning av reglerna för verkställighet hos ett dödsbo finns i avsnitt 4.7.

Rätten till arv kan utgöras av en andel i dödsboet som ska tillkomma en arvinge eller universell testamentstagare. Rätten till arv kan också utgöras av en bestämd sak eller visst belopp som tillagts en annan testamentstagare (legatarie).

Om ett dödsbo lämnas till förvaltning av en boutredningsman kan **egendomen** i dödsboet inte utmätas för dödsbodelägares skulder förrän boutredningsmannens förvaltning är slutförd (NJA 1963 s. 192). KFM utmäter i stället rätten till arv. Det samma gäller om ett dödsbos förvaltning av något annat slag inte kan anses avslutad. I rättsfallet NJA 1989 s. 452 (RIC 22/89) uttalade HD ytterligare grundläggande principer om dödsbon och utmätning. I enlighet med 1963 års fall slog man fast att utmätning för dödsbodelägares skulder av egendom som tillhört den avlidne inte kan göras förrän efter att dödsboförvaltningen har avslutats. När det finns flera dödsbodelägare avslutas förvaltningen regelmässigt genom arvskifte. Först efter ett sådant skifte kan egendom som tillfallit en delägare utmätas för hans skulder. När det endast finns en dödsbodelägare, anses förvaltningen avslutad när bouppteckningen registreras. Fram till den tidpunkten kan endast arvingens rätt till arv utmätas, inte egendom som ingår i boet.

Utmätning av dödsboandel

Vid beräkningen av andelens värde beaktas att det är dödsboets behållning som ska delas mellan arvingarna. Värderingen av tillgångar i en bouppteckning kan variera en hel del. Bouppteckningsvärdena kan därför inte tillmätas någon avgörande betydelse vid beräkningen (avsnitt 4.8.1).

Dödsboet ska meddelas ett förbud att utge det utmäta eftersom en utmätt andel behandlas på samma sätt som en fordran på grund av ett enkelt skuldebrev. Förbudet ska riktas mot den dödsbodelägare som sitter i dödsboet eller mot boutredningsmannen. Om det inte finns någon delägare som sitter i boet, och om ingen boutredningsman är förordnad, delges samtliga dödsbodelägare.

I de flesta fall är det mer fördelaktigt att invänta arvskifte och redovisning från dödsboet (8 kap. 6 § andra stycket UB) än att sälja andelen. Om gäldenären eller någon annan dödsbodelägare förhalar arvskiftet kan KFM begära att dödsboet avträds till förvaltning av en boutredningsman eller begära att en skiftesman utses (4 kap. 31 § UB).

Eventuell försäljning av en utmätt dödsboandel görs på samma sätt som annan försäljning av lös egendom. Det gäller även om

endast fast egendom finns i dödsboet. Köparen blir andelsägare i dödsboet med dess tillgångar och eventuella skulder.

**Utmätning av
annan rätt till arv**

När någon genom testamente eller arvsavstående får en bestämd sak eller ett visst belopp från en annan arvinge utmäts rätten till saken eller beloppet. Vad som tidigare har sagts om förbudsmeddelanden, arvskiften och försäljning vid utmätning av dödsboandelar tillämpas på motsvarande sätt vid denna typ av utmätning.

6.13 Andel i handelsbolag eller kommanditbolag

Ett handelsbolag är ett självständigt rättssubjekt. Hur stor andel i bolaget som delägare och bolagsmän äger framgår vanligen av det avtal som bolagsmännen träffat. Om inte så bestäms andelens storlek efter huvudtalet, dvs. alla delägarna har lika stor andel i bolaget. En andel i ett handelsbolag kan överlåtas och därmed även utmätas.

I likhet med vad som gäller för dödsboandelar är en bolagsmans andel i bolaget en ideell tillgång. Man får därför inte utmäta egendom som tillhör bolaget för att betala gäldenärens/bolagsmannens skuld. Man bör alltså noga skilja utmätning för bolagsmannens skuld från utmätning för själva handelsbolagets skuld, då bolagets tillgångar utmäts.

**Solidariskt ansvar
för bolagets
skulder**

Enligt 2 kap. 20 § handelsbolagslagen svarar bolagsmännen primärt och solidariskt för handelsbolagets förpliktelser. För att utmätning till betalning av bolagets skuld ska kunna äga rum hos den enskilde bolagsmannen krävs dock en särskild exekutionstitel mot honom (NJA 1976 s. 230 = RIC 33/76 och Hovrätten för nedre Norrlands utslag 1979-11-16 UÖ 116 = RIC 5/80). För skatter kan Skatteverket med stöd av 12 kap. 8 a § skattebetalningslagen besluta om att delägarna i ett handelsbolag ansvarar för bolagets skatt.

Värdering

Värdering av andelen sker enligt följande huvudformel: tillgångar minus skulder gånger andelens storlek. Det framräknade värdet är dock teoretiskt. Saluvärdet vid exekutiv försäljning blir sannolikt lägre.

Eventuella andelsbevis ska tas om hand vid utmätningen.

Bolaget ska delges förbud enligt 6 kap. 3 § första stycket UB för att förhindra att t.ex. en vinstandel utbetalas till gäldenären. Övriga delägare ska underrättas om utmätningen. Det är van-

ligt med en bestämmelse i bolagsavtalet om att de övriga delägarna har rätt att kräva att bolaget i denna situation genast ska likvideras. En likvidation av handelsbolaget kan få till följd att delägarnas och därmed också gäldenärens andelar bryts ut och omvandlas till pengar.

Utmätning av andelar i kommanditbolag görs på samma sätt som utmätning av andelar i vanliga handelsbolag.

6.14 Andel i ekonomisk förening

En andel i en ekonomisk förening kan i regel överlåtas och då också utmätas om den har förmögenhetsvärde. En sådan utmätning säkerställs enligt reglerna i 6 kap. 3 § UB genom att ett förbud meddelas den ekonomiska föreningen. Om ett andelsbevis eller liknande har utfärdats får det enligt 6 kap. 8 § UB omhändertas. Så bör man göra regelmässigt, om det finns tillgängligt, trots att andelsbeviset inte är kan jämföras med löpande skuldebrev. Man kan inhämta uppgifter från den ekonomiska föreningens styrelse att ha som stöd vid värderingen av andelen – dvs. i realiteten främst inbetalade insatser och beslutad vinstutdelning.

6.15 Bostadsrätt

En bostadsrättsförening är en särskild form av ekonomisk förening som regleras i en egen lag, bostadsrättslagen. Att inneha en bostadsrätt innebär att vara medlem i bostadsrättsföreningen. Till medlemskapet är en nyttjanderätt kopplad, till en lägenhet i den fastighet som föreningen äger.

I avsnitt 4.2.1 har beskrivits när en bostadsrätt ska undantas från utmätning för att den behövs för gäldenären och hans familj. Som angivits där kan en bostadsrätt alltid utmätas om den är pantsatt för utmätningssökandens fordran.

Underrätta bostadsföreningen

När en bostadsrätt utmäts ska bostadsrättsföreningen delges en underrättelse om utmätningen enligt 6 kap. 3 § UB. Om ett bostadsrättsbevis eller någon annan upplåtelsehandling påträffas bör den omhändertas. Bostadsrättsbeviset är inget presentationspapper och går inte att döda om det kommer bort.

En överlåtelse av en bostadsrätt blir giltig i förhållande till överlåtarens borgenärer först när bostadsrättsföreningen underrättats om överlåtelsen. Tills dess kan alltså bostadsrätten utmätas för en fordran mot överlåtaren. Denna princip har slagits fast i rättsfallet NJA 1993 s. 560 som gällde en gåva,

men principen gäller även vid andra slags fång. Underrättelsen är alltså det sakrättsliga moment som KFM normalt kan utgå från vid bedömningen av om bostadsrätten kan utmätas för överlåtarens eller förvärvarens skulder. Överlåtelsen kan dock, enligt 6 kap. 5 § bostadsrättslagen, bli ogiltig om förvärvaren inte antas som medlem i föreningen. I rättsfallet RH 1991:9 beviljades utmätning av en bostadsrätt för överlåtarens skulder trots att föreningen hade underrättats om överlåtelsen. Hovrätten bedömde att det var sannolikt att han inte skulle bli antagen som medlem. Utmätningen gällde med förbehåll för förvärvarens eventuella rätt.

Vid en exekutiv försäljning av en bostadsrätt har bostadsrättsföreningen rätt att före övriga fordringsägare få betalt för sina avgiftsfordringar hos bostadsrättshavaren (7 kap. 16 a § bostadsrättslagen).

Läs mer om försäljning av bostadsrätter i avsnitt 10.9-10.

6.16 Leasing

Det är vanligt inom näringslivet och offentlig förvaltning att man leasar egendom i stället för att äga den. Trots att leasing har stor betydelse saknas särskild lagstiftning. I stället används i tillämpliga delar de lagar som finns för hyra av lös egendom (saklega). Det finns också inom branschen ett antal standardiserade avtal, som har kommit att bli normbildande.

Den form av leasing som förekommer mest i praktiken kallas finansiell leasing. Till skillnad från vid vanlig leasing är det vid finansiell leasing tre parter inblandade: en leverantör, en uthyrare (leasegivare) och en kund (leasetagare). Kortfattat går finansiell leasing till på följande sätt. Leasegivaren köper och fullbetalar egendomen av leverantören. Enligt leasingavtalet hyr (leasar) leasegivaren ut egendomen till leasetagaren. Leasetagaren betalar leasingavgifter till leasegivaren. Egendomen levereras som regel direkt från leverantören till leasetagaren.

Leasetagaren är gäldenär – huvudregler

De flesta leasingavtal innehåller ett förbud för leasetagaren att överlåta egendomen eller sina rättigheter enligt leasingavtalet. Egendomen eller leasetagarens rättigheter kan då som regel inte utmätas (5 kap. 5 § UB).

Gräns mot avbetalningsköp

Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare (1 § andra stycket) innehåller ett stadgande med innebörd att ett hyresavtal ska betraktas som ett kreditköp om det är meningen att hyres-

mannen ska bli ägare till varan. Konsumentkreditlagen innehåller inte någon motsvarande uttrycklig bestämmelse. Av förarbetena till konsumentkreditlagen (prop. 2009/10:242 s. 41) framgår det dock att lagen ändå gäller om det i ett enskilt fall är fråga om ett kreditavtal trots att det kallats hyres- eller leasingavtal. Om avsikten enligt avtalet är att konsumenten ska bli ägare efter att ha betalat "hyrorna" eller "leasingavgifterna" är det fråga om ett kreditavtal oavsett benämningen. När ett leasingavtal är ett "maskerat avbetalningskontrakt" kan egendomen utmätas (avsnitt 6.3). För KFM eller för en borgenär kan det dock vara svårt att visa att ett avtal rubricerat "leasingavtal" eller "hyresavtal" i själva verket är ett avbetalningskontrakt (NJA 1976 s. 134 = RIC 32/76).

Sale and leaseback

Sale and leaseback innebär att en person säljer egendom till en annan för att omedelbart därefter leasa (hyra) tillbaka den. Egendomen finns som regel hela tiden i den ursprunglige ägarens besittning, men ibland kan man låta köparen tillfälligt ta egendomen i besittning innan den hyrs ut. Motivet till en sale and leaseback-transaktion är i allmänhet att den ursprunglige ägaren behöver låna pengar och ställer egendomen som säkerhet. För att leasegivaren/långgivaren ska få sakrättsligt skydd för sin äganderätt fordras att reglerna i lösöresköpslagen tillämpas (avsnitt 8.10.1 och NJA 1925 s. 535, NJA 1934 s. 193 och NJA 1975 s. 638 = RIC 12/76). Annars kan KFM utmäta egendomen hos den ursprunglige ägaren/leasetagaren.

Beståndsdel av annan egendom

Om en fastighetsägare förser en byggnad eller en del av en byggnad med ett tillbehör som är avsett för stadigvarande bruk, kan tillbehöret bli en del av fastigheten trots att det i sig kan vara hyrt, leasat eller köpt med äganderättsförbehåll (se t.ex. NJA 1941 s. 156 och NJA 1960 s. 221). Om fastigheten utmäts omfattar utmätningen i så fall även den leasade egendomen (avsnitt 7.1).

På motsvarande sätt kan leasad egendom sammanfogas med viss lös egendom som leasetagaren äger, såtillvida att den leasade egendomen blir en del av något annat. Utmätningen av "huvudegendomen" omfattar då även "beståndsdel". Som exempel ur rättspraxis kan nämnas att en båtmotor har betraktats som en beståndsdel (NJA 1942 s. 195) liksom däck till en lastbil (NJA 1960 s. 9).

Leasegivaren är gäldenär

När leasegivaren är gäldenär finns två tänkbara utmätningsobjekt: leasegivarens rättigheter enligt leasingavtalet och den uthyrda egendomen.

Leasegivarens rättigheter enligt leasingavtalet kan utmätas enligt de vanliga reglerna för utmätning av fordran.

Enligt rättspraxis behöver den som köper lös egendom inte respektera en nyttjanderätt som säljaren upplåtit. Nyttjanderättshavaren måste lämna i från sig egendomen till den nye ägaren. I gengäld får nyttjanderättshavaren en skadeståndsfordran mot säljaren för den förlust han gjort genom att nyttjanderätten upphört. Trots att egendom är föremål för leasing kan den således utmätas för betalning av leasegivarens skulder. Leasetagaren måste då lämna ifrån sig egendomen (NJA 1905 s. 329).

6.17 Nyttjanderätter

Nyttjanderätt till lös egendom går inte att utmäta. Det beror på att den inte kan överlåtas av gäldenären. När gäldenären hyr eller leasar egendom av mer betydande värde bör KFM kontrollera avtalet. Framgår det där att gäldenären efter hyres tidens utgång får köpa egendomen eller lösa den är det fråga om ett avbetalningsköp och egendomen kan, om det finns ett övervärde, utmätas med förbehåll för säljarens rätt (avsnitt 6.3.1).

Nyttjanderätt till fast egendom kan utmätas om nyttjanderättshavaren är berättigad att överlåta rätten på någon annan och rätten representerar ett ekonomiskt värde. Även om nyttjanderätt till fast egendom ofta har ett betydande värde för innehavaren kan värdet vara tveksamt som utmätningssubjekt. Anledningen är att det är svårt för KFM att vid en försäljning få ut ett marknadsmässigt pris. Om ett arrende är knutet till ägandet av ett hus (s.k. byggnad på ofri grund) går försäljningen vanligen lättare (avsnitt 6.17.7).

Fastighetsägaren kan upplåta en rätt åt någon annan att avverka skog eller på något annat sätt tillgodogöra sig tillgångar på fastigheten utan att det finns någon rätt att i övrigt nyttja fastigheten (7 kap. 3 § jordabalken). Dessa rättigheter brukar benämnas partiella nyttjanderätter och är av skiftande slag, t.ex. rätt att ta grus, rätt till skogsbete eller jakt och fiske. En partiell nyttjanderätt kan överlåtas utan krav på samtycke från fastighetsägaren (NJA 2009 s. 570). Ett krav på samtycke kan dock skrivas in i upplåtelseavtalet.

I det följande behandlas endast arrende, hyra och tomträtt till fast egendom.

6.17.1 Arrende

När det gäller att avgränsa arrenden från andra nyttjanderätter, främst hyra, gäller följande. Upplåtelser av hus eller delar av hus mot en ersättning är hyra. Om både hus och jord ingår i upplåtelsen ska dessa kombinerade upplåtelser inte delas upp så att t.ex. markupplåtelsen bedöms som arrende och husupplåtelsen som hyra. Upplåtelsen ska i stället i sin helhet betraktas som antingen arrende eller hyra. Avgörande för klassificeringen blir i stället vad den kombinerade upplåtelsen huvudsakligen syftar till. Vid tveksamhet får man fästa avseende vid parternas egen rubricering.

Underarrende

En nyttjanderättshavare får inte alltid sin rätt direkt från markägaren. Det är t.ex. vanligt att innehavaren av en kolonitomt har upplåtelseavtal med en kolonistugeägarförening. Mellan föreningen och markägaren finns ett särskilt avtal. Rättsförhållandet mellan den som har kolonistugan och föreningen kallas underarrende. Reglerna i jordabalken gäller även underarrenden. Om ett underarrende utmäts ska det som sägs nedan om jordägaren i huvudsak gälla den som upplåtit underarrendet.

I jordabalken delas arrendeupplåtelseerna upp i tre huvudtyper:

- jordbruksarrende, 9 kap. jordabalken
- bostadsarrende, 10 kap. jordabalken
- anläggningsarrende, 11 kap. jordabalken.

Eftersom delvis olika förutsättningar gäller för utmätning och försäljning av de olika arrendetyperna kommer de att behandlas var för sig nedan.

6.17.2 Jordbruksarrende

Ett jordbruksarrende handlar det om när jord upplåts till brukande, 9 kap. 1 § jordabalken. För att det ska gå att utmäta arrendet måste någon av följande förutsättningar vara uppfylld:

- arrendeavtalet innehåller ett medgivande för arrendatorn att sätta någon annan i sitt ställe
- arrendeavtalet avser viss tid, minst tio år eller
- arrendatorn dör före arrendetidens utgång.

Om en utmätning görs därför att jordägaren medgivit arrendatorn att sätta någon annan i sitt ställe, måste kontraktets be-

stämmelser om överlåtelsen dock noggrant följas. I de båda övriga fallen måste KFM innan ytterligare exekutiva åtgärder utförs se till att jordägaren – om inget annat avtalats – erbjuds att återta arrendestället i utbyte mot att han betalar en skäligen ersättning för arrenderättens värde. Ersättningen bestäms enligt särskilda regler om avräkning och syn i 9 kap. jordabalken. Om arrendatorn dör ska erbjudandet göras inom sex månader från dödsfallet. Om jordägaren vill anta erbjudandet ska han lämna besked inom en månad. Vill han inte anta erbjudandet kan arrenderätten överlåtas, bl.a. genom exekutiv försäljning till någon annan som jordägaren skäligen nöja sig med. Det innebär att den som träder i arrendatorns ställe ska ha sådana egenskaper att det från objektiv synpunkt inte ska finnas några anmärkningar mot förvärvarens möjligheter att göra rätt för sig enligt arrendekontraktet. Vid den exekutiva försäljningen behöver KFM dock inte göra någon prövning om jordägaren är skyldig att acceptera köparen som ny arrendator. En spekulant som har för avsikt att ropa in arrenderätten vid en exekutiv auktion och inte vill ta risken att vägras tillträde kan försäkra sig i förväg om att jordägaren samtycker till överlåtelsen. Om jordägaren inte nöjer sig med inroparen får den senare – om han står fast vid sin önskan att tillträda arrendet – låta arrendenämnden pröva frågan, 9 kap. 31 b § jordabalken.

Gäldenärens arrendekontrakt ska omhändertagas, och jordägaren underrättas, enligt 6 kap. 3 § UB. Vid en exekutiv försäljning bör jordägaren också få tillfälle att vara med för att kunna lämna upplysningar om arrendet m.m.

6.17.3 Bostadsarrende

Ett bostadsarrende handlar det om när jord arrenderas ut för något annat ändamål än jordbruk och arrendatorn har rätt att bygga eller bibehålla bostadshus där. Om det huvudsakliga syftet uppenbarligen är något annat så är det inte fråga om ett bostadsarrende, 10 kap. 1 § jordabalken. Ett exempel på ett bostadsarrende är gäldenärens nyttjanderätt till mark med ett fritidshus eller en koloni- eller jaktstuga som han äger. Denna typ av arrende är vanligast vid utmätning. I kombination med byggnaden är detta arrende ofta ett betydelsefullt utmätningsobjekt. Med hänsyn till att ekonomiska enheter inte ska splittas vid utmätning är det lämpligt att både arrenderätten och byggnaden utmäts. Se mer om detta i avsnitt 6.17.7.

Med undantag för om arrendenämnden har godkänt ett förbehåll i avtalet, om att man inte får överlåta arrendet genom exe-

kutiv försäljning, är bostadsarrende en rättighet som kan utmätas och säljas exekutivt, oavsett vad som avtalats mellan parterna om arrendatorns rätt att överlåta arrendet. Det finns inte heller någon skyldighet att erbjuda jordägaren arrendestället för inlösen före försäljningen om inte arrendenämnden godkännt ett sådant förbehåll i avtalet. Den som träder i stället för arrendatorn ska endast ha sådana egenskaper att jordägaren ”skäligen kan nöjas” med honom. Denna förutsättning påverkar inte det exekutiva förfarandet, se avsnittet ovan om jordbruksarrende.

6.17.4 Anläggningsarrende

Ett anläggningsarrende föreligger när jord upplåtits på arrende för något annat ändamål än jordbruk och när arrendatorn enligt upplåtelsen har rätt att för sin förvärvsverksamhet på arrendestället bygga eller bibehålla en byggnad, 11 kap. 1 § jordabalken. Byggnaden får inte vara av endast ringa betydelse för verksamheten. Ett exempel på anläggningsarrende är en näringsidkares rätt att nyttja mark med lagerbyggnader, fabriker, bensinstationer eller kiosker som tillhör honom.

Denna arrendetyp kan ibland, tillsammans med arrendatorns/gäldenärens byggnader och annan lös egendom på arrendestället, ha ett betydande förmögenhetsvärde. Rätten att överlåta arrendet är här i princip mer omfattande än vid någon annan arrendeform. Därför finns det enligt 11 kap. 7 § jordabalken inga begränsningar för KFM vid utmätning och exekutiv försäljning av anläggningsarrenden, oavsett vilka överlåtelseförbud som tagits in i arrendeavtalet. Vad som sagts tidigare om godtagbara förvärvare gäller även denna typ av arrenden.

6.17.5 Hyresrätt

Man får inte utmäta en hyresrätt till en lägenhet som tjänar som stadigvarande bostad för gäldenären eller fordras för hans förvärvsverksamhet enligt 5 kap. 1 § p. 5 UB (avsnitt 4.2.1). Utmätningsskyddet gäller även om hyresrätten får överlåtas på grund av hyresvärdens samtycke eller av någon annan anledning. I andra fall finns dock inga hinder mot att utmäta hyresrätten, t.ex. vid förhyring av butiks- eller lagerlokaler som inte fordras för gäldenärens förvärvsverksamhet (NJA 1986 s. 68 = RIC 3/86). KFM ska göra en behovsprövning, och bara om lägenheten/lokalen är nödvändig för gäldenären ska den undantas från utmätning. Hyresrätten måste dock få överlåtas enligt kontraktet samt beräknas ge någon ekonomisk behållning vid exekutiv försäljning. KFM måste också se till att hy-

resvärdens rätt inte kränks genom försäljningen och att kontraktets bestämmelser om överlåtelse iakttas. Om rörelsen överläts tillsammans med hyresrätten kan hyresnämnden ge tillstånd till överlåtelsen enligt 12 kap. 36 § jordabalken om hyresvärderna inte har någon befogad anledning att motsätta sig det.

Hyresvärderna ska underrättas om utmätningen. Hyresvärderna bör också få tillfälle att vara med vid en försäljning för att kunna lämna närmare upplysningar om hyresrätten. Genom underrättelsen hindras gäldenären att efter utmätningen överlåta eller pantsätta egendomen (jfr NJA 1988 s. 257 = RIC 15/88).

Observera att det ofta är svårt att sälja hyresrätter exekutivt. Det förekommer att en gäldenär har betalat ett avsevärt belopp för en hyresrätt till en rörelselokal. Går verksamheten dåligt brukar det inte vara möjligt få ut motsvarande summa. Försätts gäldenären i konkurs är det som regel jämförelsevis lättare för förvaltaren att sälja hela verksamheten med lokalen.

6.17.6 Tomträtt

Tomträtt behandlas som fast egendom, se avsnitt 7.

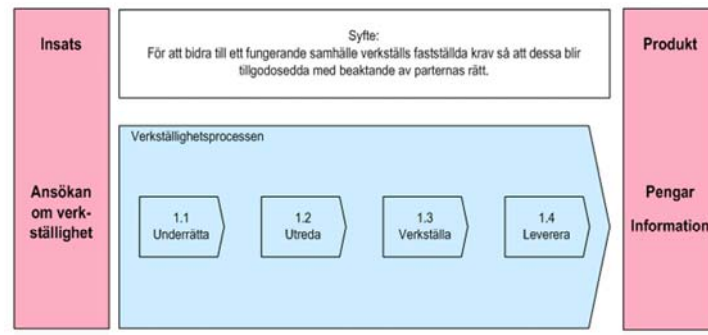
6.17.7 Byggnad på ofri grund

Om ett hus, t.ex. en sommarstuga, står på någon annans än husägarens mark betraktas byggnaden som lös egendom. Den kallas då "byggnad på ofri grund".

Det är viktigt att KFM vid utmätning av en byggnad på ofri grund även beaktar möjligheten att utmäta den nyttjanderätt till marken som husägaren kan ha. Regeln om sammanhållande av ekonomisk enhet i 4 kap. 6 § UB bör nämligen medföra att utmätningen av en byggnad på ofri grund även innefattar husägarens överlåtbara nyttjanderätt (arrende) till marken. Exekutiv försäljning av objekten som en enhet påverkar köpesumman i positiv riktning. Det hindrar inte utmätningen om byggnaden är ägd gemensamt men arrenderätten bara tillhör gäldenären (NJA 1984 s. 45 = RIC 24/84).

Gäldenärens arrendekontrakt omhändertas och jordägaren underrättas enligt 6 kap. 3 § UB. Jordägaren bör få tillfälle att vara med vid auktionen för att kunna lämna upplysningar om arrendet m.m.

7 Utmätning av fast egendom m.m.

I verkställighetsprocessen hör det mesta av innehållet i detta avsnitt till processtegen Utredda och Verkställa.

7.1 Allmänt om fast egendom

Bestämmelserna om fast egendom skiljer sig i många avseenden från dem som gäller lös egendom. Bl.a. gäller speciella regler för överlåtelse och pantsättning av fast egendom. Dessutom har fast egendom ofta stort ekonomiskt och socialt värde. Möjligheten att använda fast egendom som säkerhet för lån har stor betydelse för hela kreditmarknaden. Dessa omständigheter har gjort att reglerna om fast egendom karaktäriseras av en större förbundenhet än de som gäller lös egendom. Också formerna för utmätning och försäljning av fast egendom är noggrannare reglerade än de för lös egendom.

Kvarstad i fast egendom, skepp och luftfartyg behandlas i avsnitt 14.2.

Här följer en redogörelse för några grundläggande begrepp som rör fast egendom.

Av 1 kap. 1 § jordabalken framgår att fast egendom är jord (egentligen markyta), som är indelad i olika enheter som be-

Vad är fast egendom?

nämns fastigheter. Fastigheter avgränsas horisontellt, dvs. på marken. De kan också avgränsas i vertikalplanet, dvs. i höjd- och djupled. En fastighet som i sin helhet är avgränsad både horisontellt och vertikalt kallas tredimensionell (1 kap. 1 a § jordabalken). Om den tredimensionella fastigheten endast rymmer en enda bostadslägenhet kallas den för ägarlägenhetsfastighet. Varje fastighet har sin speciella beteckning för identifikation.

För tredimensionella fastigheter och ägarlägenhetsfastigheter gäller normalt samma regler som för annan fast egendom. Även bestämmelserna vid exekution i fast egendom gäller för dessa typer av fastigheter, om inget undantag görs. Det får bl.a. till följd att reglerna om utmätningsfrihet inte är tillämpliga.

När man talar om fast egendom i utsökningsbalken så är det i vidare mening. I begreppet fast egendom omfattas fastigheter, vissa områden av fastigheter, samfällad mark samt andelar i, och villkorlig rätt till, sådan egendom (1 kap. 11 § UB).

Till varje fastighet hör förutom jorden/marken också vissa tillbehör, som faktiskt finns på fastigheten eller tillförs den. Reglerna om detta finns i 2 kap. jordabalken. Vanligast är **fastighetstillbehör** och **byggnadstillbehör**.

Fastighetstillbehör och byggnadstillbehör

Till fastigheten hör byggnader, ledningar, stängsel och andra anläggningar som har placerats inom fastigheten för stadigvarande bruk. Även träd och växter på rot är fastighetstillbehör. Tillbehör till byggnader i sin tur är fast inredning som hiss, ledningar, värmepannor m.fl. föremål, som är typiska för alla byggnader. För att föremål i bostäder, butiks- och samlingslokaler etc. ska räknas som byggnadstillbehör måste de utgöra byggnadens normala utrustning och vara ägnade att användas stadigvarande i denna. Exempel är badkar, spis, kylskåp, tvättmaskin, skyltfönsteranordning och hyllor. Även diskmaskin, centralsugare och parabolantenn har ansetts vara byggnadstillbehör (NJA 1996 s. 139 och NJA 1997 s. 699).

Industritillbehör

Till fastigheter som helt eller delvis inrättats för industriverksamhet kan det också höra maskiner och annan utrustning (industritillbehör) som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten. Sådan egendom kan genom uttrycklig förklaring och registrering i fastighetsregistret undantas från att ingå i fastigheten. En förklaring måste gälla alla industritillbehör (NJA 1997 s. 660). Vad som ingår och inte ingår i en industrifastighet har betydelse för om egendomen ska omfattas av

panträtt i fastigheten eller av företagshypotek. Fordon, kontorsutrustning och handverktyg kan aldrig vara industritillbehör.

I samma ägares hand

Om någon annan än fastighetsägaren tillför fastigheten föremål så blir de inte tillbehör. Det innebär att arrendatorns byggnad på fastighetsägarens mark, en s.k. byggnad på ofri grund, inte är ett fastighetstillbehör. Om t.ex. en hyresgäst sätter in en egen tvättmaskin i sitt badrum blir tvättmaskinen inte ett byggnadstillbehör utan fortsätter att vara lös egendom (se t.ex. NJA 1996 s. 693 = RIC 4/97). Om fastighetsägaren själv tillför fastigheten t.ex. leasade tillbehör kommer de däremot att tillhöra fastigheten. Det sistnämnda gäller dock inte s.k. industritillbehör (2 kap. 4 § jordabalken).

Om man köper egendom på avbetalning, med återtaganderätt för säljaren, tillhör egendomen normalt säljaren tills köpevillkoren uppfyllts. Säljaren kan inte hänvisa till sin återtaganderätt om egendomen tillförs en fastighet och normalt anses som ett fastighets- eller byggnadstillbehör (med undantag för industritillbehör).

Fastighetsregister

I fastighetsregistret finns information om samtliga fastigheter i Sverige. Registret förvaltas, utvecklas och hålls aktuellt av Lantmäteriet. Kronofogdemyndigheten har åtkomst till registret via terminal. Fastighetsregistret är uppdelat i en allmän del, en inskrivningsdel, en adressdel, en byggnadsdel och en taxeringsuppgiftsdel.

Inskrivningsmyndighet

Inskrivningsverksamheten bedrivs av Lantmäteriet, Division Inskrivning. På sju orter i landet finns inskrivningsmyndigheter. Dessa för in uppgifter om bl.a. ägare och inteckningar i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Inskrivningsmyndigheten tar upp ärenden på inskrivningsdagen. Varje arbetsdag är en inskrivningsdag. Ett ärende som kommer in till inskrivningsmyndigheten före kl. 12:00 en dag handläggs den dagen.

Lagfart

När någon har köpt en fastighet ska köparen ansöka om lagfart hos inskrivningsmyndigheten. Köparen blir då inskriven i registret som ägare till fastigheten, får lagfart på den och kan därmed förfoga över den rättsligt.

Pantbrev

Den som vill använda sin fastighet som säkerhet för lån kan ansöka hos inskrivningsmyndigheten om inteckning på ett visst belopp (i svenska kronor eller utländsk valuta). Vid en ansökan om inteckning anses som fastighetsägare vara den för vilken lagfart senast är sökt. Om en ansökan om inteckning beviljas utfärdar inskrivningsmyndigheten ett pantbrev. Ett pantbrev är ett

bevis på att en inteckning beviljats i fastigheten för samma belopp. Pantbrevet pantförskrivs och överlämnas till långivaren i samband med att lånet utbetalas. Kreditgivaren får då en säkerhet i fastigheten för sin fordran. På motsvarande sätt kan fastighetsägaren också lämna säkerhet för en annan persons skuld.

När en inteckning har beviljats ska ett pantbrev utfärdas på grundval av inteckningen. Skriftliga pantbrev utfärdas av inskrivningsmyndigheten. Pantbrevet kan i stället utfärdas i elektronisk form, som ett s.k. datapantbrev. Det görs genom att Lantmäteriet (Kreditmarknadsservice) registrerar inteckningen i det datoriserade pantbrevsregistret. Datapantbreven finns alltså endast dokumenterade elektroniskt. De förvaras i elektroniska arkiv som skapas genom att Lantmäteriet för in en uppgift om pantbrevshavaren i registret. De flesta större kreditgivare har tillgång till elektroniska arkiv. Även KFM har tillgång till elektroniska arkiv, dit pantbrev i fastigheter som ska säljas exekutivt överförs från kreditgivarnas arkiv. Vid behov kan ett datapantbrev ersättas av ett skriftligt pantbrev.

I princip kan fastighetsägaren ta ut ett obegränsat antal pantbrev på vilka belopp som helst. Det är först när långivaren accepterar säkerheten som pantbrevet får ett reellt värde för fastighetsägaren.

Långgivarens bedömning av pantbrevets värde som säkerhet bygger på två faktorer: fastighetens värde och vilka panter/-rättigheter som i övrigt belastar fastigheten. Pantbrev har förmånsrätt i samma ordning som motsvarande inteckning har beviljats i fastigheten. Tidigare uttagna pantbrev är därför bättre som säkerhet än senare uttagna. Ibland motsvarar senare uttagna pantbrev inte något verkligt värde i fastigheten, utan den är intecknad ”över skorstenen”.

Överhypotek/ ägarhypotek

Om låntagaren gör avbetalningar på lånet sjunker skulden till långgivaren medan pantbrevet är på oförändrat belopp. Pantbrevets belopp är då högre än lånet. Skillnaden mellan pantbrevets belopp och lånebeloppet kallas överhypotek. Om det är fastighetsägaren som innehar överhypoteket kallas det ägarhypotek, se vidare avsnitt 7.7.

Andrahands- pantsättning

Om fastighetsägaren vill låna mer pengar hos en annan långgivare kan han pantsätta överhypoteket. Eftersom den första långgivaren har pantbrevet kan det inte lämnas till den nye långgivaren. I stället underrättas – denuncieras – den förste långgivaren om att den andre långgivaren har andrahandspanträtt i pantbrevet. När det första lånet blir fullbetalt ska pantbrevet lämnas till den nye långgivaren.

När en skuld är fullbetald ska säkerheten, pantbrevet, lämnas tillbaka till fastighetsägaren. Ägaren kan belåna pantbrevet på nytt eller behålla det själv. Behåller han det kommer det att utgöra **ägarhypotek**.

Innehavs- anteckning

Den som har ett pantbrev kan låta anteckna det i fastighetsregistret hos inskrivningsmyndigheten. Han blir då försäkrad om att få information om när fastigheten t.ex. ska säljas exekutivt. En sådan anteckning är inte obligatorisk och kan ha blivit inaktuell. Man får då fråga fastighetsägaren eller kända pantbrevsinnehavare vem som har pantbrevet. Vem som innehar ett datapantbrev kan man få veta av Lantmäteriet. Datapantbrev som är obelånade kan förvaras hos Lantmäteriets ”ägararkiv”. KFM kan ställa frågor om innehavare direkt i Lantmäteriets pantbrevssystem. Svaren skickas sedan på fil till KFM.

Tomträtt

Vad som sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt (1 kap. 11 § UB, 13 kap. 26 § jordabalken).

7.2 Exekution i fast egendom

En fastighet kan bli föremål för exekutiva åtgärder på flera olika sätt:

Utmätning av KFM	Fastigheten kan utmätas av KFM i allmänna eller enskilda mål, för panthavares eller andra borgenärers fordringar.
Dömd i mät	En borgenär som har ett pantbrev eller en andrahandspantställning som säkerhet för sin fordran kan i den summariska processen hos KFM eller genom ansökan om stämning vid tingsrätten yrka att fordringen ska ha förmånsrätt i fastigheten (4 kap. 27 § UB), s.k. betalningsfastställelse. När ett utslag eller en dom meddelats ska fastigheten anses som utmätt.
Andelsutmätning	En fastighet kan ägas av flera personer tillsammans, t.ex. två makar. Om den ene har skulder kan hans ideella andel i fastigheten utmätas. När en andel av en fastighet är utmätt kan KFM under vissa förutsättningar besluta att hela fastigheten ska säljas. Efter ett sådant beslut anses hela fastigheten utmätt (8 kap. 9 § UB).
Ianspråktagande	Ett ägarhypotek i ett pantbrev kan utmätas för ägarens skulder. På begäran av borgenären kan KFM därefter ta fastigheten i anspråk. Fastigheten anses då utmätt (9 kap. 14 § UB).
På begäran av konkursförvaltare	Om fastighetsägaren är försatt i konkurs kan förvaltaren begära att KFM säljer den (8 kap. 6 § konkurslagen). När en fastighet säljs på begäran av konkursförvaltaren följer man samma regler i tillämpliga delar som när man säljer en utmätt fastighet (8 kap. 1 § UB). Dessa olika sätt att angripa en fastighet beskrivs närmare i avsnitt 7.5–7.9. Vissa bestämmelser om försäljning på begäran av en konkursförvaltare redovisas i avsnitt 11.2.1.
Handläggningen i INIT	INIT ger stöd redan vid den utredning som KFM gör för att ta reda på om gäldenären är fastighetsägare. Stödet består i att systemets funktion för registerforskning innehåller en bild med uppgifter från skatteregistret om ett eventuellt fastighetsinnehav. Fastigheter och pantbrev som kommer fram vid tillgångsundersökningen registreras i INIT. När en utmätning ska göras skapas både ett utmättningsbeslut och ett protokoll med stöd av systemet. INIT kan också användas för de underrättelser om utmätningen som ska skickas till inskrivningsmyndigheten, gäldenären och andra.
Stöd för fastighetsutredning	En sammanfattning av metodiken vid en fastighetsutredning och av hur utredningen ska dokumenteras finns i ”Fastighetsutredning – handledning för metod och dokumentation”.

7.3 Överväganden innan en fastighet utmäts

De allmänna förutsättningarna för utmätning av lös egendom har tidigare redovisats i avsnitt 4. Samma förutsättningar ska vara uppfyllda för att fast egendom ska kunna utmäts, dvs. fastigheten ska tillhöra gäldenären, vara överlåtbar och ha ett förmögensvärde som utmätningsobjekt. Utmätningen ska också ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Villkoret att fastigheten ska vara överlåtbar har i stort samma innebörd som vid lös egendom och beskrivs i det avsnittet. De andra villkoren kommenteras nedan med inriktning på fastighetsutmätning.

Gäldenärens fastighet

Fast egendom får liksom lös egendom utmäts om den tillhör gäldenären. Om gäldenären har lagfart på fastigheten utgår man från att fastigheten tillhör honom om det inte framgår att den tillhör någon annan (4 kap. 24 § UB).

Fastigheten kan utmäts även om gäldenären inte har lagfart. Det förutsätter dock att det finns annat som visar att fastigheten tillhör gäldenären, t.ex. ett köpebrev. Det förekommer att gäldenären/köparen inte söker lagfart inom den föreskrivna tiden på tre månader. Anledningen kan vara att man vill skjuta upp betalningen av den stämpelskatt som ska betalas i samband med lagfarten.

För fastigheter gäller att köparen får ett sakrättsligt skydd mot säljarens borgenärer redan när köpehandlingen (köpekontraktet) skrivs. Avtalet måste dock vara skriftligt (jfr formkrav i 4 kap. 1 § jordabalken). Lagfarten är alltså inte avgörande i sig. När gäldenären har lagfart krävs dock stark bevisning för att någon annan ska anses som ägare. Om någon påstår sig ha köpt fastigheten av gäldenären, och visar köpehandlingar men ännu inte har sökt lagfart, kan det finnas anledning att misstänka en skenöverlåtelse, speciellt när det gått mer än tre månader från försäljningen eller köparen är närstående (se närmare Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning s. 305 ff).

Om en fastighetsägare lämnat ett pantbrev i sin fastighet som säkerhet för någon annans skuld kan fastigheten (med den förmånsrätt pantbrevet har) förklaras dömd i mät för skulden, trots att ägaren inte är gäldenär (avsnitt 7.8).

Villkorad äganderätt

Ibland får KFM veta att gäldenären håller på att sälja eller köpa en fastighet. Fastighetsförsäljningar sker i allmänhet i två moment. Först upprättas ett köpekontrakt där köpeskilling, betal-

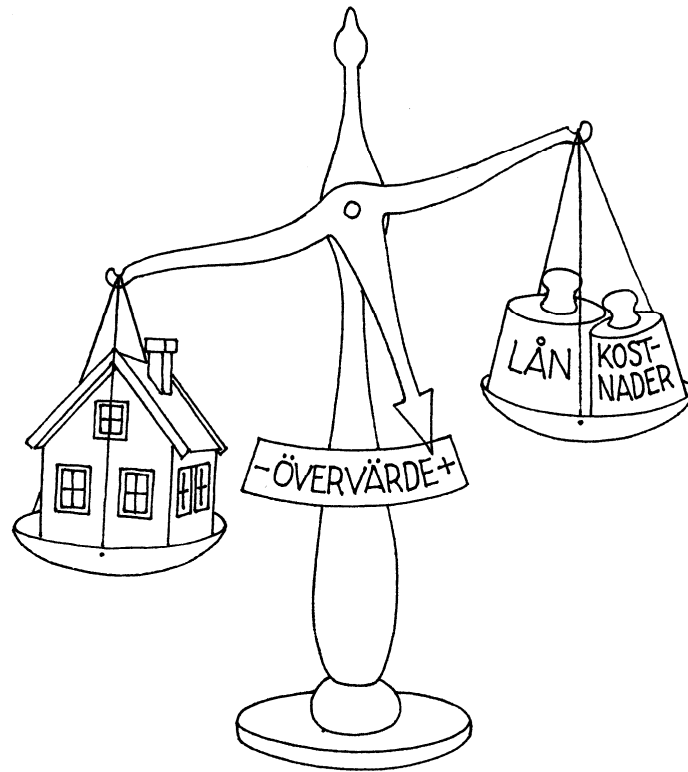
ningsvillkor, tillträdesdatum osv. bestäms. I allmänhet betalar köparen en handpenning när köpekontraktet upprättas. Därefter upprättas vid ett senare tillfälle ett köpebrev, då fastigheten definitivt överläts. Samtidigt betalas slutlikviden på ett eller annat sätt. Under tiden mellan att köpekontraktet upprättas och köpebrevet utfärdas kan både säljaren och köparen anses ha en villkorad äganderätt till fastigheten. Enligt 4 kap. 25 § UB kan utmätning ske för betalning av såväl säljarens som köparens skulder. Utmätningen ska i denna situation gälla dels gäldenärens villkorade äganderätt till fastigheten, dels gäldenärens rätt enligt köpekontraktet. Om säljaren är gäldenär och köpet fullföljs så gäller utmätningen säljarens fordran på köpeskilling hos köparen. Om köpet inte fullföljs gäller utmätningen själva fastigheten. Om köparen är gäldenär och köpet fullföljs gäller utmätningen själva fastigheten. Om köpet inte fullföljs gäller utmätningen köparens eventuella fordran på säljaren (rätten att få tillbaka hela eller en del av handpenningen). För att det ska gå att utmäta i dessa situationer behöver KFM i praktiken tillgång till (en kopia av) köpekontraktet. I formell mening är det den fasta egendomen som utmäts. Eftersom både överlåtaren och förvärvaren kan söka inteckning i egendomen måste fastigheten utmäts för att ge sökanden förmånsrätt om villkoret uppfylls eller förvärvet återgår.

I avsnitt 8.9 redovisas hur det blir när gäldenärens make är lagfaren ägare men KFM anser att även gäldenärens pengar använts till inköpet (s.k. dold samäganderätt).

Övervärde

En fråga som kan vara besvärlig att utreda är hur mycket en utmätning och försäljning av en fastighet inbringar. En fastighet kan i sig ha ett högt värde, men om den är belånad för lika mycket eller mer, kan den inte utmäts och säljas för att täcka ytterligare skulder.

För att fastigheten ska kunna utmäts måste den ha ett övervärde; värdet av fastigheten ska vara större än vad pantbrevsinnehavarna kan fordra. En allmän regel säger att utmätning endast får ske om det ger ett försvarligt överskott efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, 4 kap. 3 § första stycket UB. För det första måste alltså överskottet täcka mer än kostnaden för den fortsatta hanteringen av egendomen. För det andra måste överskottet vara så stort att åtgärden kan anses försvarlig. Se även avsnitt 4.1.5.

HD har prövat vad som anses vara försvarligt enligt 4 kap. 3 § första stycket UB när det gäller utmätning av fastigheter (NJA 2010 s. 397 I och II). I avgörandet sägs att det är det förväntade överskottet vid en realisation som står i blickfånget. Omständigheter av annat slag än den ekonomiska bedömningen kan enligt HD inte få någon avgörande eller självständig betydelse. I vilken utsträckning det finns anledning att räkna med ett överskott är inte sällan svårbedömt. Allmänt sett bör detta i sig inte hindra en utmätning.

I NJA 2010 s. 397 I uttalade HD att det saknar betydelse om fordrans storlek avser ett begränsat belopp i förhållande till fastighetens värde.

I NJA 2010 s. 397 II beräknades utmätningen ge ett överskott som inte bara täckte samtliga kostnader utan också själva fordran med ett inte obetydligt belopp. Enligt bedömningen skulle endast en förhållandevis liten del av fordran bli betald. Trots

detta ansåg HD att utmätningen var försvarlig. Att utmätningen gällde en bostadsfastighet påverkade inte bedömningen.

KFM ska bedöma om fastigheten har ett övervärde även när sökanden har panträtt i fastigheten. Enligt 4 kap. 4 § UB har sökanden rätt att i första hand få utmätning i den pantsatta egendomen. Den egendomen kan alltså utmätas före annan egendom, men det finns inget undantag från skyldigheten att pröva om åtgärden är försvarlig.

För att bedöma om det finns något övervärde behöver KFM därför utreda

- vad en försäljning av fastigheten kan ge
- hur mycket fastigheten är belånad för och
- vilka kostnader som kan tänkas uppstå vid en exekutiv försäljning.

Preliminär värdering

Före all utmätning gör förrättningsmannen en preliminär värdering av det som ska utmätas. Värderingen grundas på de uppgifter som finns. KFM kan t.ex. fråga gäldenären och kreditgivarna. För fast egendom finns det vissa uppgifter som ger en uppfattning om en fastighets värde:

- taxeringsvärde
- ett tidigare försäljningspris
- en tidigare gjord värdering
- riktvärdesuppgifter
- gäldenärens uppfattning
- vad försäljningsteamet vet
- vad förrättningsmannen vet om fastighetsmarknaden på orten och (eventuellt) om fastigheten efter en bostadsförrättning
- informationssökning på Internet
- kontakt med fastighetsmäklare
- Internetvärdering
- en aktuell värdering.

Principen för taxeringsvärdet är att det ska utgöra 75 % av försäljningsvärdet. Genom att multiplicera taxeringsvärdet med

1,33 får man fram det marknadsvärde som fastigheten ansågs ha vid taxeringstillfället. Genom inskrivningsmyndigheten kan man få upplysning om köpeskillingen vid det senast lagfarna köpet. Vid flertalet fastighetsutmätningar räcker dessa uppgifter.

Ibland måste man göra en noggrannare bedömning. Om gäldenären nyligen har belånat fastigheten har långivaren ofta tillgång till en aktuell värdering. På Skatteverkets webbplats kan man få uppgifter om riktvärden inom det område där fastigheten finns. Det finns även möjlighet att via Internet beställa enklare värderingar för en mindre kostnad. Om frågan är särskilt svårbedömd kan man anlita en värderingsman. Ofta kan värderingsmannen lämna ett preliminärt omdöme mot en mindre ersättning. Det handlar dock inte om en fullständig värdering av den typ som görs före försäljningen (avsnitt 11.1.1).

Belåning

Värdet på fastigheten ska jämföras med hur mycket den är belånad för. Förrättningsmannen börjar med att ta in uppgifter från fastighetsregistret om vilka pantbrev som är uttagna i fastigheten och om det finns någon anteckning om innehav. För datapantbrev skickas en förfrågan till Lantmäteriet om innehavare. Långgivarna kontaktas sedan för att man ska få veta hur stora fordringar de har. Redan här bör man alltså noggrant utreda vem som har pantbreven och hur stora fordringarna är.

När KFM utreder hur mycket fastigheten är belånad för måste hänsyn tas till att panthavaren har rätt till ränta på sin fordran ända tills fastigheten säljs. Om gäldenären inte betalar räntorna kommer övervärdet som fanns vid utmätningstillfället att minska. Panthavaren kan även ha rätt till s.k. ränteskillnadsersättning (ersättning vid förtidsinlösen av lån med bunden ränta).

Vid den exekutiva försäljningen har panthavaren rätt att få betalt för en lika stor del av fordran som panten täcker. Om det behövs för att täcka fordran har panthavaren rätt att få ut ett belopp som motsvarar pantbrevens nominella belopp plus tillägg. Tilläggen beskrivs i avsnitt 7.7. När KFM bedömer om fastighetens värde överstiger belåningen räcker det inte att det överstiger summan av pantbreven. Om pantbreven är belånade fullt ut måste KFM också ta hänsyn till tilläggen.

Kostnader för försäljning

Kostnaderna för exekutiv försäljning av en fastighet är jämförelsevis höga. I princip tar man ut avgifter som sammanlagt motsvarar 3 % av taxeringsvärdet. Minimibeloppet är 20 % och maximibeloppet är 150 % av prisbasbeloppet. När KFM

säljer fastigheten via mäklare tas 1 % av taxeringsvärdet och mäklarprovisionen ut. Till detta kommer kostnaden för värderingen. En detaljerad redogörelse för försäljningskostnader finns i avsnitt 17.3 och 17.4.

Kostnaderna ska betalas innan utmätningssökanden får betalt. När KFM bedömer om fastigheten ska utmätas måste därför kostnaderna tas med i beräkningen.

När en fastighet har flera delägare ska kostnaderna enbart belasta gäldenärens andel. Detta måste beaktas vid bedömningen av övervärde när KFM överväger att utmäta en fastighetsandel.

Det finns en mall i form av en excelfil för KFM:s beräkning av ägarhypotek i pantbrev och övervärden i fastigheter.

Begäran av sökanden

För att fast egendom ska kunna utmätas krävs det att sökanden uttryckligen begär det eller har panträtt i fastigheten (4 kap. 5 § UB). När det uppkommer fråga om fastighetsutmätning ska KFM därför uppmana sökanden som inte har panträtt att ange om han begär att fastigheten ska utmätas (6 kap. 6 § UF). I samband med det bör KFM upplysa om vilka kostnader som kan uppkomma och sökandens ansvar för dem.

7.4 Verkställighet i både fast och lös egendom

En borgenär vars fordran har särskild förmånsrätt (en pantborgenär) har rätt att i första hand få utmätning i den egendom som förmånsrätten gäller i (4 kap. 4 § UB). Om säkerheten består av ett pantbrev i en fastighet kan borgenären anvisa fastigheten till utmätning. Men borgenären kan också välja att ansöka om verkställighet i annan egendom.

Parallell verkställighet

Vid utmätning av annan egendom kan det uppstå konkurrens med andra borgenärer vilkas fordringar inte är förenade med någon särskild förmånsrätt. I 4 kap. 4 § UB finns följande regler för verkställigheten: *Annan tillgång får ej utmätas för fordringen, om det är till skada för annan sökande, såvida ej utmätning sker på villkor att betalning i första hand ska utgå ur den egendom vari förmånsrätten gäller i.*

Som alltid får KFM inte utmäta mer än vad som behövs för att täcka sökandens fordran och kostnaderna i målet (jfr 4 kap. 3 § UB samt KUB IV s. 131).

**Registrering
av målet**

Vid ansökan om verkställighet av en fordran som har särskild förmånsrätt bör KFM – när målet registreras – göra en anmärkning om att man kan komma att villkora utmätningen enligt 4 kap. 4 § UB.

**Endast en sökande
med särskild
förmånsrätt**

Om det inte finns någon annan sökande finns ingen konkurrens om tillgångarna, och det går att utmäta både fastigheten och annan egendom. Om sökanden begär utmätning av både fastigheten och annan egendom ska KFM undersöka om gäldenären har någon annan utmätningsbar egendom och i så fall vidta utmätningsåtgärder (Göta hovrätts beslut 1993-04-13 Ö 353/93 = RIC 15/93). Om pantborgenären inte har anvisat någon egendom bör KFM kontakta sökanden och gäldenären för att kunna bedöma utmätningsordningen. Den egendom där förmånsrätten gäller, i det här fallet fastigheten, bör utmätas i första hand, vilket kan göras utan särskild begäran (4 kap. 5 § UB).

Vid utmätning i lön kan det vara bra att villkora utmätningen enligt 4 kap. 4 § UB, även om det inte finns någon annan sökande. Det är tveksamt om löneutmättningsbeslutet kan kompletteras med villkor i efterhand om det kommer in ett nytt mål. Villkoret kan i så fall lyda så här: ”Om ett beslut om utmätning i lön meddelas även för en annan borgenär, ska utmätningen för fordran i målet xxx–xx därefter ske på villkor att betalning i första hand ska utgå ur egendom som borgenären har särskild förmånsrätt till.”

**Fler sökande med
och utan särskild
förmånsrätt**

KFM måste göra en skadeprövning enligt 4 kap. 4 § UB om pantborgenären begär verkställighet även i annan egendom än fastigheten och det finns ytterligare någon eller några sökande. En annan sökande anses lida skada om han inte kan räkna med att få full utdelning för sin fordran om någon annan egendom utmäts även för pantborgenärens fordran. Utmätningen i annan egendom för pantborgenärens fordran måste då villkoras, så att betalningen i första hand utgår ur den egendom som förmånsrätten gäller i. Om pantborgenären inte särskilt begär utmätning i fastigheten måste man pröva om övriga tillgångar ger full betalning i samtliga mål. Ger tillgångarna inte full betalning bör fastigheten utmätas. Även då är det viktigt med dialog med pantborgenären om utmätningsordningen.

Reglerna för parallell verkställighet gäller även när borgenären har särskild förmånsrätt i någon annan egendom än en fastighet.

Läs mer om förfarandet vid parallell verkställighet i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 1/09/VER.

7.5 Utmätning av fast egendom

Utmätning av fastigheter är vanligtvis ett rent skrivbordsförfarande. Gälldenären ska som regel vara underrättad om målet i förväg (4 kap. 12 § UB).

Gälldenären behöver inte underrättas om tidpunkten för utmätningen. Samma dag som utmätningen verkställs bör man kontrollera hos inskrivningsmyndigheten (fastighetsregistret) om gälldenären fortfarande är lagfaren ägare. Därefter bör man registrera kontrollen så att det framgår av utmätningsprotokollet att den gjorts.

Protokoll

Protokoll ska föras vid förrättningar enligt 3 kap. 10 § UF. Man upprättar protokoll i samtliga fall vid utmätning av fast egendom.

Utmättningsbeslut och protokoll skapar man med stöd av en särskild funktion i INIT. Detsamma gäller de underrättelser som skickas i samband med utmätningen.

Vid samtidig utmätning får borgenärerna lika stor rätt i den utmäta fastigheten. I undantagsfall görs utmätningen i samma fastighet vid flera tillfällen under samma dag. Då får den utmätning som gjordes först företräde. Tidpunkten för respektive utmätning ska därför anges i utmätningsprotokollet.

Förmånsrätt

En utmätning medför förmånsrätt först när den tas upp av inskrivningsmyndigheten på en inskrivningsdag (4 kap. 30 § andra stycket UB). Det är därför viktigt att den omedelbart anmäls till inskrivningsmyndigheten (6 kap. 21 § UF). Underrättelsen kan skickas i ett vanligt lösbrev.

Underrättelse till gälldenären

Gälldenären ska skriftligen underrättas om ett beslut om utmätning (6 kap. 9 § UF). Underrättelsen ska delges gälldenären om det inte är känt att han inte kan nås. Det är inte aktuellt att göra undantag från delgivningsskyldigheten på grund av det utmättas ringa (låga) värde, och förhållandet till delgivningskostnaderna (6 kap. 9 § andra stycket UF) är inte aktuellt vid fastighetsutmätning.

Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning gäller omedelbart (2 kap. 19 § UB). Verkställigheten fortsätter även om beslutet överklagas, om inte annat förordnas av domstol. Att gälldenären inte kunnat delges är inget hinder för att fastigheten

Försäljnings- anmälan

säljs. Däremot ska exekutionstiteln som regel ha vunnit laga kraft innan fastigheten säljs.

När en fastighet utmätts skickas en försäljningsanmälan till det team inom KFM som ska handlägga försäljningen. Ett ärende skapas då i Duffex (Datorunderstödd fastighetsförsäljning m.m. för exekutionsväsendet). Normalt inleder man en försäljning direkt av den utmätta fastigheten, om det inte finns något hinder eller anstånd beviljas. Se vidare om försäljning i avsnitt 11. Rutiner för att överlämna en utmätt fastighet för exekutiv försäljning finns i en särskild handledning.

7.6 Förfogandeförbud

Efter utmätning får gäldenären inte förfoga över den utmätta egendomen till skada för sökanden. Detta förfogandeförbud i 4 kap. 29 § UB innebär för fast egendom främst att gäldenären inte utan KFM:s tillstånd får ta undan eller förstöra egendom på fastigheten (tillbehör). Han får vidare i princip inte utan KFM:s tillstånd till skada för sökanden upplåta en rätt att använda fastigheten (nyttjanderätt). KFM kan i ett enskilt fall förbjuda ägaren att upplåta en rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning. Det finns dock ingen möjlighet att hindra en nyttjanderättshavare att utöva sin nyttjanderätt om avtalet ingicks innan fastigheten utmättes.

Regler för vad gäldenären får göra med en utmätt fastighet finns i 12 kap. 6–10 §§ UB. I stort innebär reglerna att han inte får minska fastighetens värde. Han får t.ex. inte avverka skog. Gäldenären får dock vanligtvis tillgodogöra sig normal avkastning tills fastigheten sålts och tillträde ska ske. Han får bo kvar på fastigheten, ta hand om skörd och uppbära hyra m.m. KFM bör upplysa gäldenären om vilka bestämmelser som gäller.

Ägaren till en utmätt fastighet får sälja fastigheten. Det exekutiva förfarandet fortgår nämligen trots att fastigheten byter ägare, eftersom den förmånsrätt som vunnits genom utmätningen består även efter försäljningen.

Det händer att gäldenären säljer den utmätta fastigheten och att köparen betalar eller övertar ansvaret för skulderna. Ofta är det fördelaktigt för alla parter. Det är viktigt att köparen informeras om vad som krävs för att hindra att utmätningen fortsätter med exekutiv försäljning. När fastighetsägaren vill sälja fastigheten själv kan det finnas skäl att rekommendera försäljning via en fastighetsmäklare.

Pantbrev Ägaren till en utmätt fastighet får pantförskriva ett pantbrev i fastigheten om KFM inte tagit hand om det (4 kap. 29 § andra stycket och 12 kap. 5 § UB). Även nya pantbrev kan tas ut. De får sämre rätt än utmätningen och påverkar alltså inte sökandens rätt. Gälldenären har därför en möjlighet att lösa skulden genom att ta upp lån med fastigheten som säkerhet.

7.7 Utmätning av pantbrev och ianspråktagande av fastighet

Tillägg Att ha panträtt i en fastighet innebär, något förenklat, att när KFM efter en försäljning fördelar medel mellan rättsägarna i fastigheten så har en borgenär med panträtt rätt att få betalt för sin fordran intill pantbrevets belopp samt, i den mån det behövs, genom vissa tillägg (6 kap. 3 § jordabalken). Tillägget kan varken utmätas eller utnyttjas av en andrahandspanthavare (6 kap. 3 § tredje stycket jordabalken).

Tillägget, eller egentligen de två tilläggen, består av

- dels 15 % av pantbrevets belopp
- dels en årlig ränta på pantbrevets belopp från utmätningdagen till fördelningsdagen, en s.k. utmätningränta. Utmätningräntan ska motsvara den referensränta som gäller vid varje tidpunkt plus 4 %.

Konstruktionen med tillägg har till syfte att pantbrevet ska kunna användas som säkerhet för en skuld som är lika stor som pantbrevets nominella värde. Även om gälldenären inte har gjort någon avbetalning på lånet kan borgenären genom tillägget få täckning för förfallna obetalda räntor och eventuella kostnader. Tillägget får användas oavsett om det är kapital, ränta eller eventuella kostnader som överstiger pantbrevets nominella belopp.

När konkursförvaltaren begärt försäljning beräknas utmätningräntan från och med konkursansökningsdagen.

Pantsättning i andra hand av tillägget, samt utmätning av tillägget, var möjligt före den 1 juli 1985. Andrahandspantsättningar gjorda före den dagen är fortfarande giltiga och andrahandspanthavaren kan utnyttja tilläggen.

**Flera pantbrev,
”blockbildning”** Om flera pantbrev överlämnats som pant för en fordran och de antingen har samma företrädesrätt eller företrädesrätt omedelbart efter varandra, behandlas de som ett enda pantbrev (blockbildning, 6 kap. 3 § andra stycket jordabalken). Innebör-

den av blockbildningsregeln är att inget av tilläggen får användas förrän pantbrevens sammanlagda nominella belopp använts för att täcka fordran.

Blockbildningsprincipen används också vid andrahandspantförskrivning som skett före den 1 juli 1985, eftersom den som har ett pantbrev även har panträtt i det närmast föregående pantbrevet.

Avstå utmätning av pantbrev

En pantbrevsutmätning som följs av att fastigheten tas i anspråk får i princip samma rättsverkningar som en utmätning av själva fastigheten. För sökanden innebär det bl.a. ett ansvar för förrättningskostnaderna vid den exekutiva försäljningen. Sökanden kan medge att en verkställd utmätning går åter, KUB IV s. 206. KFM har beslutat att sökanden i förväg ska kunna avstå från utmätning av pantbrev (jfr möjligheten att avstå från fastighetsutmätning i 4 kap. 5 § UB). När omständigheterna talar för att en pantbrevsutmätning kan bli aktuell ska KFM fråga om sökandens inställning till en sådan utmätning. KFM kan låta bli att utmäta ett pantbrev endast om sökanden aktivt avstår från det. En utmätning får dock inte förseñas för att sökanden inte kan nås eller ge besked i frågan. Obs! Om sökanden har begärt fastighetsutmätning utmäts även pantbrev, i den utsträckning det är aktuellt, utan någon särskild förfrågan.

Utmätning av pantbrev

Om en gäldenär har ett obelånat eller ett bara delvis belånat pantbrev i sin fastighet, ett ägarhypotek, kan det utmätas för hans skulder. Utmätningen får då den förmånsrätt som det utmäta pantbrevet medför och kan bli avgörande för vad skyddsbeloppet ska bli, se närmare nedan. Det är större utsikter för att borgenären ska få betalt för sin fordran om KFM i en utredning kommer fram till att det finns ett ägarhypotek som kan utmätas än om bara fastigheten utmäts. KFM bör därför alltid undersöka om detta är möjligt, speciellt om fastigheten är högt intecknad i förhållande till sitt värde.

Ett pantbrev är lös egendom, och reglerna för utmätning av pantbrev följer i stort reglerna för utmätning av andra fordringshandlingar. En utmätning medför förmånsrätt för borgenären redan genom beslutet om utmätning (4 kap. 30 § första stycket UB). Förmånsrätten är därför inte beroende av ett senare beslut om att ta i anspråk fastigheten.

I avsnitt 6.5 beskrivs utmätning av en fordran som gäldenären har hos tredje man. En sådan fordran kan ha ett pantbrev som säkerhet. (Observera att det då inte handlar om att utmäta ett

Säkerställande av pantbrevs- utmätning

eventuellt överhypotek. Ett pantbrev kan bara utmätas hos fastighetsägaren för hans egna skulder.)

Om ett utmättningsbeslut gäller ett obelånat datapantbrev säkerställs utmätningen normalt genom att KFM begär att Lantmäteriet beslutar att man inte får utföra sådana registreringsåtgärder som beskrivs i 7–8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister (s.k. spärrmarkering). Ett alternativ är att KFM i stället begär att ett skriftligt pantbrev utfärdas (6 kap. 2 § andra stycket UB). Läs mer om säkerställande vid utmätning av datapantbrev i ”Handledning för hantering av datapantbrev”.

Om utmätningen gäller ett skriftligt pantbrev som fastighetsägaren själv har ska det tas om hand när det utmäts (6 kap. 2 § andra stycket UB). Om man antar att ett obelånat pantbrev undanhålls eller har förkommit kan det utmätas trots att det inte kan omhändertas (6 kap. 2 § tredje stycket UB). KFM får sedan begära att pantbrevet dödas (4 kap. 31 § UB).

Om pantbrevet (även datapantbrev) är pantsatt för en fordran och därför har lämnats som säkerhet av fastighetsägaren, förbjuds pantbrevsinnehavaren att lämna ut pantbrevet utan tillstånd från KFM. Förbudet ska delges innehavaren (6 kap. 11 § UF).

För att såväl andrahandspantsättning som utmätning ska få ett sakrättsligt skydd krävs att innehavaren av pantbrevet under rättats enligt lagen om pantsättning av lös egendom som ägs av tredje man. Om KFM har begärt en spärrmarkering av ett datapantbrev får man ett sakrättsligt skydd genom den åtgärden (KUB IV s. 251 f.).

Ianspråktagande

Ett utmätt pantbrev säljs inte som utmätt lös egendom. I stället leder utmätningen oftast till att fastigheten tas i anspråk och säljs med den rätt till betalning som följer av utmätningen. Om sökanden vill ta fastigheten i anspråk ska han särskilt begära det inom en månad efter att pantbrevet utmätts. I ett allmänt mål anses fastigheten vanligtvis tagen i anspråk samtidigt som pantbrevet utmäts. I enskilda mål tillfrågas borgenären. Vanligtvis inhämtas yrkandet per telefon sedan KFM konstaterat att ett utmättningsbart övervärde finns.

När KFM meddelat ett beslut om att ta en fastighet i anspråk anses den utmätt enligt 9 kap. 14 § tredje stycket UB. Det är först genom detta beslut som fastigheten anses utmätt, och därför ska KFM underrätta inskrivningsmyndigheten (6 kap. 21 §

Pantförskrivning av utmätt pant- brev

UF). Fastigheten kan därefter säljas. Gälldenären ska delges beslutet på samma sätt som vid en vanlig fastighetsutmätning.

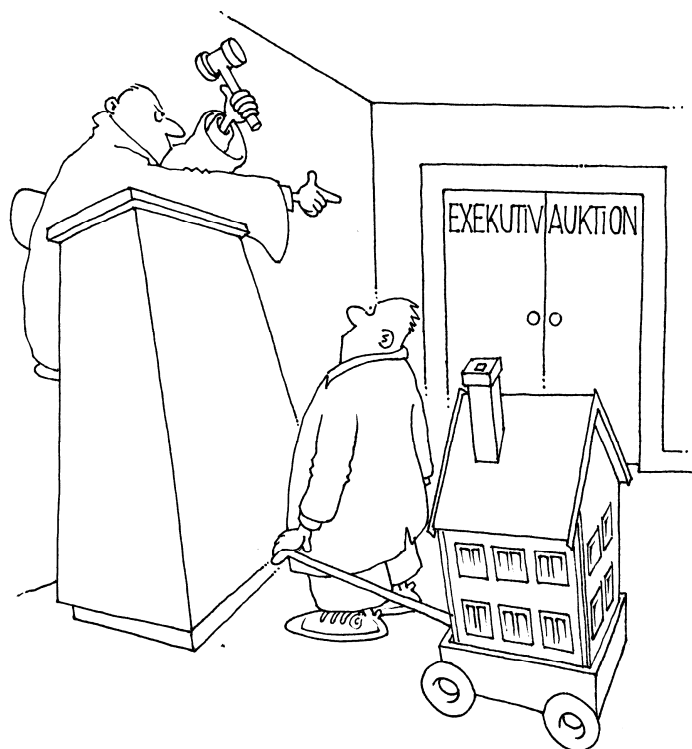
Om utmätningsborgenären inte inom en månad från utmätningen har begärt att fastigheten ska tas i anspråk ska det utmätta pantbrevet i stället pantförskrivas till borgenären (9 kap. 15 § UB). Pantbrevet överlämnas till utmätningsborgenären. Om pantförskrivningen gäller överhypotek ska innehavaren underrättas och delges pantförskrivningen (6 kap. 11 § UF). Genom pantbrevet får han i fortsättningen säkerhet för sin fordran i fastigheten. Vid ett senare tillfälle kan han vid behov få fastigheten utmätt och då hänvisa till sin panträtt. Efter pantförskrivningen är målet avslutat vad gäller pantbrevsutmätningen.

7.8 Dömd i mät

En borgenär som har ett pantbrev eller en andrahandspantställning som säkerhet för sin fordran kan få den fastställd att utgå med särskild förmånsrätt ur fastigheten. Detta kan ske i både den summariska processen hos KFM och vid domstol. Fastigheten anses då utmätt enligt 4 kap. 27 § UB (s.k. dömd i mät). Borgenären ska lämna in en särskild begäran om exekutiv försäljning till KFM inom två månader från det att fastställelsen vinner laga kraft. Annars förfaller utmätningsverkan. Inskrivningsmyndigheten ska underrättas när KFM eller en domstol ”dömt en fastighet i mät” och när en sådan utmätningsverkan förfaller (6 kap. 21 § tredje stycket UF). Om borgenären inte begär försäljning när fastigheten har dömts i mät genom ett utslag av KFM, skickas återkallelsen automatiskt till inskrivningsmyndigheten (pga. utebliven registrering i Duffex). När en fastighet dömts i mät av en domstol är det KFM:s uppgift att återkalla anteckningen hos inskrivningsmyndigheten om ingen försäljning begärs. För att KFM ska kunna bevaka detta har domstolen en skyldighet att underrätta KFM om ett sådant beslut och om beslutet har överklagats eller inte.

Sedan utmätningsverkan har förfallit kan utslaget eller domen vid ett senare tillfälle användas för att begära utmätning hos KFM med samma förmånsrätt som fastställts i utslaget eller domen (NJA 1993 s. 453 = RIC 32/93)

Fastigheten kan dömas i mät också på grund av en pantsättning som en fastighetsägare gjort för en annan persons skuld. Borgenären kan då, men måste inte, ansöka om betalningsföreläggande mot gälldenären.

7.9 Utmätning av andel i fast egendom

Andel i fastighet

När en andel i en fastighet utmätts kan KFM – liksom efter utmätning av en andel i lös egendom (avsnitt 6) – efter en parts eller någon annan delägares yrkande förordna att hela egendomen ska säljas, s.k. indragning (8 kap. 8 § UB). I och för sig kan en andel av en fastighet säljas. Försäljning av andelar förekommer dock ytterst sällan, främst därför att det som regel ger betydligt sämre ekonomiskt resultat än försäljning av hela fastigheten.

Observera att om en fastighet ingår i ett dödsbo, ett handelsbolag eller liknande, äger dödsbodelägaren respektive bolagsmannen inte en andel direkt i fastigheten, och fastigheten kan inte utmätas direkt för delägarens skulder. KFM får då i stället utmäta andelen i dödsboet eller handelsbolaget (avsnitt 6.10 och 6.11).

Att förordna att hela fastigheten ska säljas när en andel av den är utmätt är både komplicerat och tidskrävande. Det förutsätter ett flertal kontakter och delgivningar med berörda parter.

Först ska någon part eller någon annan sakägare begära att hela fastigheten ska säljas. I allmänna mål är det KFM som gör det. Efter en sådan begäran ska KFM förelägga övriga sakägare att yttra sig. Enligt 6 kap. 14 § UF ska föreläggandet delges. För att påskynda proceduren är det vanligt att KFM, samtidigt som sökanden tillfrågas om han begär att andelen av fastigheten ska utmätas, också frågar om han yrkar att hela fastigheten ska säljas. Därefter kan gäldenären samtidigt delges både beslutet om utmätning och föreläggandet att inkomma med ett yttrande över yrkandet att hela fastigheten ska säljas. Delägarna i fastigheten underrättas om utmätningen och delges föreläggandet.

En förutsättning för att ett förordnande om hela fastighetens försäljning ska kunna meddelas är att lagen om samäganderätt kan tillämpas. När en utmätt samäganderättsandel har köpts kan hela egendomen säljas efter yrkande av en utmätningssökande, även om det finns ett avtal mellan delägarna om förbud mot offentlig försäljning. Ett sådant förbud mot offentlig försäljning är bara ett hinder mot indragning om det tillkommit i samband med ett benefikt (vederlagsfritt) förvärv av andelen (NJA 2007 s. 455). Delägarna bör däremot vara bundna av avtalet, vilket leder till att ett yrkande om hela fastighetens försäljning i ett sådant måste framställas av utmätningssökanden (KUB IV s. 313).

KFM ska pröva om det finns något hinder mot försäljningen. Ett hinder kan vara att delägare visar synnerliga skäl för anstånd eller att en ansökan om klyvning av fastigheten inlämnats till Lantmäteriet (6–7 §§ lagen om samäganderätt). Se vidare om synnerliga skäl i NJA 1974 s. 490 och 1979 s. 562. Om det inte finns några hinder kan KFM förordna att hela fastigheten ska säljas. Inskrivningsmyndigheten ska underrättas när KFM har beslutat om indragning (6 kap. 21 § UF). Beslutet ska delges den som det går emot. Fastigheten får inte säljas förrän beslutet vunnit laga kraft (8 kap. 9 § UB).

Om ett yrkande om indragning inte framställs, eller om en indragning av någon orsak inte kommer till stånd, ska KFM sälja fastighetsandelen (8 kap. 9 § andra stycket UB). En försäljning av en andel i en fastighet görs som en försäljning av en rättighet. Särskilda regler om det finns i 12 kap. 62–68 §§ UB (se även avsnitt 10.5).

7.10 Utmätning av andel i pantbrev

Om en gäldenär äger en fastighet tillsammans med någon annan händer att det också finns ägarhypotek. KFM kan då utmäta gäldenärens andel av pantbrevet och ta hans andel av fastigheten i anspråk. Ett beslut om att ta fastighetsandelen i anspråk ska meddelas inskrivningsmyndigheten (6 kap. 21 § UF). Därefter kan KFM förordna att hela fastigheten ska säljas. Det förutsätter att alla kontakter som beskrivs i avsnitt 7.9 samt delgivningarna genomförs.

En andel i ett pantbrev kan inte pantförskrivas, 9 kap. 15 § andra stycket UB. Om sökanden i det läget inte begär att få ta fastigheten i anspråk får utmätningen därför anses ha förfallit.

8 Förhållandet till tredje man

Avsnittet behandlar besittningsfrågor och annat som rör förhållandet till tredje man vid utmätning. Det gäller i allt väsentligt sådant som blir aktuellt i processtegen Utreda och Verkställa.

8.1 Allmänt om tredje mans ställning vid utmätningsförfarandet

Det är ofrånkomligt att KFM:s verkställighet många gånger berör en tredje man, dvs. någon som inte är sökande eller svarande/gäldenär.

Nedan ges en övergripande beskrivning av de regler som enligt lag eller praxis gäller när KFM tar ställning till frågan om tredjemansskydd vid utmätning. I så gott som alla utmätningssituationer där tredjemansskyddet aktualiseras så tillämpas civilrättens regler, främst på det sakrättsliga området.

För att bedöma om en tillgång tillhör gäldenären finns det vissa hjälpregler i utskönningsbalken. KFM får i dessa fall förutsätta – presumera – att en tillgång tillhör gäldenären. Reglerna redovisas i detta avsnitt.

I avsnitt 4.1 redovisas förutsättningarna för att egendom ska få utmätas. Grundförutsättningen är att egendomen tillhör gälde-

nären. Om en gäldenär anvisar egendom kan man som regel utgå från att egendomen tillhör honom. I andra fall kan det vara svårt att veta vad som tillhör gäldenären. De utmättningsbara tillgångar som finns i ett hem kan ju i praktiken tillhöra vem som helst av dem som bor i hemmet. I ett äktenskap som varat en längre tid har inte ens makarna själva alltid klart för sig vem av dem som äger bohaget och annan utrustning i hemmet. En del egendom äger de troligen med samäganderätt. När det gäller rörelselokaler är det inte alltid företaget/företagaren som äger maskiner, inventarier och annat som finns i lokalen och används i rörelsen av företaget/företagaren. Det kan vara fråga om leasingegendom eller egendom som köpts på avbetalning med återtagandeförbehåll.

En utmätning i någon av dessa situationer kan på grund av presumptionsreglerna leda till att KFM utmäter egendom som inte tillhör gäldenären utan ägs av tredje man. Utmätningen kommer då att kränka tredje mans äganderätt. Det är inte heller ovanligt att en tredje man felaktigt påstår sig äga utmättningsbar egendom som finns hos gäldenären, i syfte att hindra att egendomen utmäts.

Underrättelse till tredje man

Om man kan anta att tredje man äger utmätt egendom eller att tredje mans rätt berörs ska han underrättas skriftligen (6 kap. 16 § UF) om vad han ska göra för att begära rättelse eller överklaga (avsnitt 3.6.6). Observera att KFM **alltid** ska skicka en underrättelse, eller överlämna den i samband med en förretning, till den som kan antas ha bättre rätt till det utmätta. Det gäller även om handläggaren anser att uppgiften om någon annans äganderätt eller annan rätt saknar grund och inte kan leda till att utmätningen upphävs.

I 4 kap. UB finns de regler som KFM ska beakta beträffande förhållandet till tredje man vid utmätning.

Lös egendom får utmäts

- om det framgår (är utrett) att egendomen tillhör gäldenären (4 kap. 17 § UB)
- om gäldenären har egendomen i sin besittning, och det inte framgår att den tillhör någon annan, dvs. tredje man (4 kap. 18 § första stycket UB)
- om gäldenären är inskriven ägare till ett registrerat skepp eller registrerat luftfartyg, om det inte framgår att egendomen tillhör någon annan (4 kap. 18 § andra stycket UB)

- om gäldenären har egendom i gemensam besittning med en make eller sambo och det inte görs sannolikt att de äger egendomen tillsammans och inte heller framgår att egendomen tillhör maken/sambon eller någon annan (4 kap. 19 § första stycket UB)
- om gäldenären besitter egendom gemensamt med någon annan än en make/sambo och det framgår att egendomen eller någon andel av den tillhör gäldenären (4 kap. 19 § andra stycket UB).

Fast egendom får utmätas

- om det framgår (är utrett) att egendomen tillhör gäldenären (4 kap. 24 § första meningen UB)
- om gäldenären har lagfart på egendomen, och det inte framgår att egendomen tillhör någon annan (4 kap. 24 § andra meningen UB)
- om gäldenären har **överlåtit** fast egendom med villkor som inte är uppfyllt (4 kap. 25 § första stycket UB)
- om gäldenären har förvärvat fast egendom med villkor som inte är uppfyllt (4 kap. 25 § andra stycket UB).

Det är viktigt att förrättningsmannen, både vid utmätning och när han eller hon tar ställning till en invändning från tredje man, gör klart för sig vilken regel som ska tillämpas. I utmätningensbeslutet ska man ange de skäl som beslutet grundas på (2 kap. 18 § UB). Om förhållandena är komplicerade måste skälen redovisas utförligt. Beslutet ska tas in i protokollet över förrättningen.

8.2 Utmätning efter utredning om att gäldenären äger egendomen

Enligt 4 kap. 17 § och 24 § UB får lös respektive fast egendom utmätas om det framgår att den tillhör gäldenären.

Bestämmelserna innebär att det måste finnas en utredning som styrker att egendomen tillhör gäldenären. Egentligen är det sökanden som ska styrka gäldenärens äganderätt, men KFM:s skyldighet att undersöka om gäldenären har utmättningsbar egendom innebär att det i praktiken är KFM som utreder gäldenärens äganderätt. I regel är det först om utmätningen överklagas som sökandens skyldighet att styrka gäldenärens äganderätt ställs på sin spets.

Bedömningen hos KFM ska göras enligt vanliga civilrättsliga regler, men beviskraven kan inte ställas lika högt som vid en domstolsprövning. KFM kan bara ta hänsyn till skriftliga bevis. Vittnesförhör och annan muntlig bevisning kan inte bli aktuellt hos KFM. Om utmätningen överklagas kan både muntlig och skriftlig bevisning tas upp i domstolen. Domstolen kan också hålla sammanträde.

Utsökningsbalken utgår från att gäldenären själv ska lämna uppgifter om sina tillgångar. Om gäldenären uppger att han äger viss egendom har KFM normalt ingen anledning att ifrågasätta uppgiften. Utmätning med stöd av 4 kap. 17 § UB bör i så fall kunna göras utifrån gäldenärens uppgifter, om övriga förutsättningar för utmätning är uppfyllda.

KFM kan på olika sätt ha tillgång till handlingar som visar att gäldenären är ägare. Det kan vara köpekontrakt, ett gåvobrev eller ett arvskifte. Även muntliga uppgifter beaktas. Någon annan än gäldenären kan lämna upplysningar om att viss egendom tillhör gäldenären. Det är viktigt att muntliga uppgifter dokumenteras i protokollet eller INIT. Det händer att uppgiftslämnaren senare förnekar uppgiften. I den fortsatta prövningen har en tjänsteanteckning större värde än ett uttalande efteråt om vad som sagts vid förrättningen eller någon annan kontakt.

För fordon kan man konstatera att enbart det faktum att gäldenären har registrerats i vägtrafikregistret som ägare till fordonet inte innebär att utredning är gjord enligt 4 kap. 17 § UB. Anledningen är att äganderätten inte prövas materiellt vid registreringen i vägtrafikregistret. För att man ska kunna utmäta enligt den bestämmelsen krävs någon ytterligare omständighet som stöder gäldenärens äganderätt. Exempel på sådana omständigheter är gäldenärens egna uppgifter eller att fordonet påträffas i anslutning till gäldenärens bostad eller arbetsplats utan att det kan anses vara i hans besittning. Det kan också finnas andra omständigheter som stöder att gäldenären mer kontinuerligt disponerar fordonet. Läs mer i Kronofogdemyndighetens ställningstagande (3/07/IND) om ägarregistreringens betydelse vid utmätning av fordon enligt 4 kap. 17 § UB.

När det gäller bankkonton och andra fordringar är i allmänhet uppgifter från sekundogäldenären (den som gäldenären har en fordran mot) om vem som är kontohavare eller fordringsägare tillräcklig utredning.

8.3 Egendom som gäldenären besitter ensam

Enligt 4 kap. 18 § första stycket UB anses gäldenären äga lös egendom som han har i sin besittning om det inte framgår att egendomen tillhör någon annan. När man säger att gäldenären har egendom i sin besittning menar man att han har den i ensam besittning. Det framgår indirekt av lagtexten. Om någon annan påstår att egendom som finns hos gäldenären tillhör honom måste han bevisa det för att egendomen ska undantas från utmätning eller, om egendomen är utmätt, för att utmätningen ska hävas.

Bestämmelsen kan bara tillämpas för egendom som det är fysiskt möjligt att besitta (lösöre, pengar, löpande värdehandlingar, djur osv.). Lös egendom som består av rättigheter; t.ex. banktillgodohavanden, försäkringsersättning, bostadsrätt osv. omfattas inte av bestämmelsen. För registrerade skepp och luftfartyg, se avsnitt 8.5.

Man kan tänka sig fyra typfall:

- lös egendom som finns i en ensamboende gäldenärs bostad
- lös egendom som finns i gäldenärens rörelselokal när gäldenären disponerar rörelselokalen ensam (oavsett om gäldenären är en fysisk eller juridisk person)
- lös egendom som finns på någon annan plats eller i något annat utrymme som gäldenären disponerar ensam, t.ex. ett garage eller en båtplats
- lös egendom som faktiskt finns hos någon annan men som ändå ska anses vara i gäldenärens besittning (omhändertagen av en myndighet, ett besittningsbiträde eller medelbar besittning, se nedan).

Frågan om vem som besitter viss egendom har alltså stor betydelse vid utmätning. Enligt huvudregeln i 4 kap. 7 § UB gör KFM utmätningen på platsen där egendomen finns (avsnitt 3.6.4). Det är då viktigt att dokumentera vem som besitter den. Ofta är det ganska enkelt att avgöra besittningsfrågan. I andra fall behövs en mer noggrann utredning. När en gäldenär bor ensam i en lägenhet kan man utgå ifrån att han ensam besitter det som finns i lägenheten. I andra fall är det mera komplicerat. Om det bor två personer i en bostad brukar man anse att de

gemensamt besitter den egendom som finns där (avsnitt 8.6 och 8.8).

8.4 Närmare om ensambesittning

Egendom som förvaras utanför bostaden eller affärslokalen kan orsaka problem. Sådan egendom kan t.ex. vara fordon, båtar och värdepapper/kontanter/smycken som förvaras i bankfack.

Ett fordon på en parkeringsplats eller i ett garage som gäldenären hyr är i hans besittning.

I rättsfallet NJA 1999 s. 594 (RIC 35/99) fann KFM ett fordon i gäldenärens besittning när man verkställde en betalningssäkering. Ett bolag som gäldenären hade avgörande inflytande över påstods vara ägare. Det åberopades att fordonet hade köpts i bolagets namn, att det hade registrerats för bolaget i vägtrafikregistret och att betalningen hade gjorts med bolagets medel. Det räckte för att häva den äganderättspresumtion som gäldenärens besittning innebar.

Det händer att gäldenären åker bil till KFM när han ska besöka myndigheten. I så fall är det uppenbart att fordonet är i hans besittning eftersom han har kört det till KFM. Besittningsfrågan är också klar om KFM träffar på fordonet hos gäldenären eller i utrymmen eller på en fastighet som han disponerar över.

Slutligen kan fordonet påträffas på allmän gatumark. Fordonets placering kan då inte anses medföra att det är i gäldenärens besittning. Om gäldenären däremot har nycklarna till fordonet, anses fordonet vara i hans besittning. Om fordonet inte är i gäldenärens besittning, kan utmätning bara ske om det genom en utredning visar sig att fordonet tillhör honom (avsnitt 8.2).

I rättsfallet NJA 1995 s. 162 (RIC 6/95) hade ett fordon påträffats i gäldenärens besittning. Han hade förvärvat fordonet genom byte. Genom utredning i ett brottmål visade det sig att hans förvärv var ogiltigt. Utmätningen upphävdes på talan av hans motpart i bytesaffären.

För båtar kan man på motsvarande sätt utreda vem som disponerar båtplatsen där båten finns och vem som brukar använda båten.

I rättsfallet NJA 1984 s. 375 (RIC 31/84) konstaterade HD att en båt, som fanns på en båtplats som gäldenären hyrde hos en båtklubb som han var medlem i, var i hans besittning eller i hans och hans sambos gemensamma besittning. Besittningen var alltså klar och sambons uppgift var att bryta den presumtion för gäldenärens äganderätt som besittningen innebar.

Beträffande egendom som KFM hittar i bankfack finns ett antal rättsfall: NJA 1984 s. 244 (RIC 29/84), NJA 1986 s. 334 (RIC 20/86) och NJA 1994 s. 300 (RIC 7/94). Vid bedömningen av besittningsfrågan har HD i samtliga fall utgått från vem som enligt avtalet med banken fick använda bankfacket. Slutsatsen är att innehållet i ett bankfack, som gäldenären hyr ensam, anses vara i hans besittning. Om han och någon annan gemensamt hyr ett bankfack anses innehållet vara i deras gemensamma besittning och förutsättningarna för utmätning får bedömas enligt 4 kap. 19 § första eller andra stycket UB, beroende på vilken relation de har. Samma bedömning bör vara aktuell om det kan visas att gäldenären genom en fullmakt hos banken och genom att ha nyckel till bankfacket disponerar sin makas/sambos eller någon annan tredje mans bankfack.

I vissa andra situationer kan någon anses ha lösöre i sin besittning trots att egendomen rent fysiskt finns hos någon annan. Det handlar då om olika situationer där den som faktiskt har egendomen hos sig har det för någon annans, ägarens, räkning.

Man kan urskilja tre typsituationer:

- Egendomen är tvångsvis omhändertagen av en myndighet.
- Egendomen innehas av ett s.k. besittningsbiträde (osjälvständig besittning).
- Egendomen innehas av någon annan för ägarens räkning (medelbar besittning).

Som exempel på den första typsituationen kan nämnas att KFM i samband med utmätning, kvarstad eller liknande tar hand om egendom. Om egendomen då utmäts på nytt, när den faktiskt förvaras av KFM, ska den även vid det senare utmätningstillfället anses vara i gäldenärens besittning (NJA 1983 s. 410 II = RIC 28/83 II). Ett annat typfall är att polismyndigheten med tvång tar hand om egendom. Vid en eventuell efterföljande utmätning ska KFM – vad gäller bedömningen av vem som hade egendomen i sin besittning – se till förhållandena vid polisingripandet; den som då hade egendomen i sin

besittning ska även anses ha det vid den efterföljande utmätningen (NJA 1984 s. 244 = RIC 29/84).

Den andra typsituationen gäller de personer som brukar betecknas som besittningsbiträden. Dessa personer innehar, på grund av sin anställning eller liknande, egendom som tillhör arbetsgivaren (osjälvständig besittning). Det kan vara fråga om att en anställd faktiskt disponerar egendom hos arbetsgivaren. Över huvud taget bör det stå klart att arbetsredskap som en anställd använder i sitt arbete i allmänhet tillhör arbetsgivaren och därför måste anses vara i arbetsgivarens besittning. Ur praxis kan nämnas att en lastbil som kördes av en anställd chaufför ansågs vara i arbetsgivarens besittning (NJA 1985 s. 320 = RIC 34/85).

Den tredje typsituationen är att någon på annan grund än en äganderättsövergång innehar egendom för någon annans räkning. Innehavet kan grunda sig på ett avtal om nyttjanderätt eller om att egendomen ska vårdas för ägarens räkning. Trots att egendomen alltså inte finns hos ägaren anses den ändå vara i hans **medelbara besittning** eftersom den som har egendomen hos sig inte har något äganderättsanspråk. Om ägaren är gäldenär, kan egendomen utmätas med stöd av 4 kap. 18 § första stycket UB. Sedan utsökningsbalken trädde i kraft har principen om medelbar besittning slagits fast i rättsfallen NJA 1984 s. 132 (RIC 17/84) och NJA 1984 s. 456 (RIC 30/84). I båda fallen gällde det utmätning av travhästar som stod uppstallade hos travtränare för skötsel och träning m.m. Det var fullt klart att travtränarna inte hade några anspråk på att äga hästarna, utan tränarna innehade hästarna på uppdrag av och mot betalning från respektive hästägare. I målen var det fråga om vem – gäldenären eller klagande tredje man – som var rätt ägare till de utmäta travhästarna. Denna fråga avgjordes med ledning av bl.a. uppgifter om vem som gett travtränaren uppdraget, vem som betalade travtränaren och vem som bestämde vilka tävlingar hästarna skulle delta i. Ett annat fall av medelbar besittning rörde postväxlar. De var ställda på gäldenären (ett bolag) och ingivna av dess företrädare till en bank för inlösen och utbyte till växlar till tredje man. Att växlar hade påträffats i bankens omedelbara besittning innebar inte att de frångått gäldenärens besittning. De var alltså i gäldenärens medelbara besittning så länge de inte hade lösts in av banken. Växlarna kunde alltså utmätas med stöd av 4 kap. 18 § UB (Svea hovrätts beslut 1993-03-25 i mål Ö 1945/93 = RIC 1/96).

8.5 Utmätning av registrerade skepp och luftfartyg

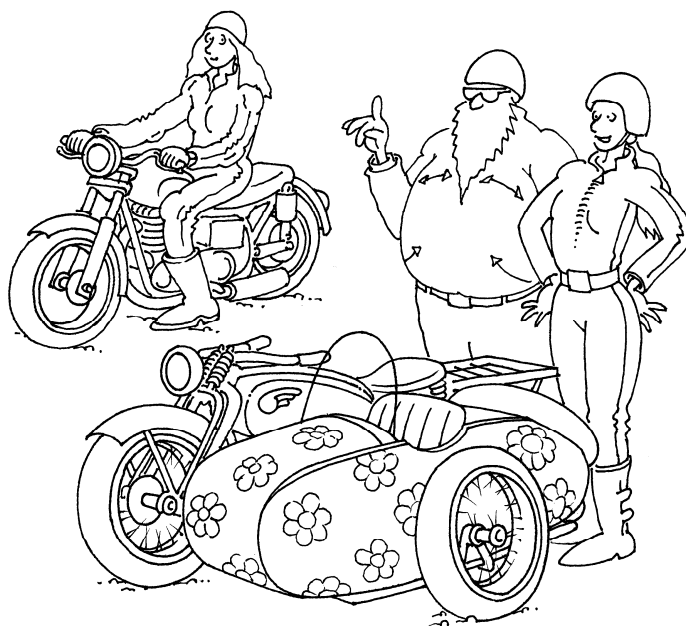
Registrerade skepp och luftfartyg räknas som lös egendom. Enligt uttryckliga bestämmelser (4 kap. 18 § andra stycket och 19 § tredje stycket UB) gäller dock inte presumtionsreglerna för lös egendom i allmänhet för skepp och luftfartyg. I stället stadgas (4 kap. 18 § andra stycket UB) att skepp och luftfartyg ska anses tillhöra gäldenären om han är inskriven som ägare och det inte framgår att egendomen tillhör någon annan. Utmätning kan alltså ske om gäldenären är inskriven ägare till egendomen och det inte företes någon handling som visar att någon annan äger den. Det går även att utmäta om det – genom en köpehandling eller på något annat sätt – visar sig att gäldenären äger egendomen (4 kap. 17 § UB). Det gäller även om någon annan skulle vara inskriven som ägare.

8.6 Lös egendom som gäldenären besitter tillsammans med make eller sambo

I 4 kap. 19 § första stycket UB finns en presumtionsregel som gäller för gift gäldenär som varaktigt sammanbor med sin make och för gäldenär som varaktigt sammanbor med någon annan under äktenskapsliknande förhållanden. Bestämmelsen gäller även personer som ingått partnerskap enligt tidigare lagstiftning (3 kap. 1 § lagen om registrerat partnerskap). När begreppen äktenskap och make/maka används nedan menas även partnerskap och partner. Om gäldenären och maken/sambon har lös egendom i gemensam besittning så anses gäldenären äga egendomen om det inte görs sannolikt att egendomen ägs av dem gemensamt enligt samäganderättslagen. Om det inte är sannolikt att gäldenären äger egendomen tillsammans med någon annan har KFM rätt och skyldighet att utmäta egendomen om det inte visas att den tillhör den icke skuldsatte maken/sambon eller någon annan tredje man.

När KFM tillämpar denna regel bör man först – när det gäller gäldenär som lever i äktenskap – notera att makarna ska bo tillsammans varaktigt för att presumptionen ska gälla. Om de bor åtskilda, oavsett anledning, betraktas de som ensamstående. Man gör alltså en betydande skillnad i lagtexten mellan sambor, dvs. personer som lever ihop under äktenskapsliknande förhållanden, och andra som delar lägenhet (t.ex. två syskon

eller ett kollektiv). Den aktuella presumtionsregeln gäller bara sambor enligt sambolagen. För övriga fall av gemensam besittning, se avsnitt 8.8.

Egendomen ska dessutom vara i makarnas eller sambornas gemensamma besittning. I avsnitt 8.4 har redogjorts för olika typiska fall av ensambesittning. Egendom som finns i makars eller sambors gemensamma bostad eller fritidsbostad får i allmänhet anses vara i deras gemensamma besittning.

I Göta hovrätts beslut 2002-02-07 i mål Ö 1435-01 (RIC 14/02) fann hovrätten att egendom, som fanns i ett bankfack som ett par makar disponerade var för sig, skulle antas tillhöra den skuldsatte mannen.

I de övriga typfallen av besittning kan även en gift person eller sambo ha egendom i ensam besittning. En gift eller sammanboende gäldenär kan t.ex. vara egen företagare med egen rörelselokal. Maken/sambon kan ha ett helt annat arbete och har inte nycklar till gäldenärens rörelselokal. I den situationen betraktas den egendom som finns i rörelselokalen vara i gäldenärens ensamma besittning. Reglerna i 4 kap. 18 § UB blir där-

med i dessa situationer tillämpliga trots att gäldenären är gift eller sambo.

Samägare

Om det vid en utmätning hos en gift eller sammanboende gäldenär görs **sannolikt** att makarna/samborna är **samägare** till egendomen får endast gäldenärens andel i egendomen utmätas, 4 kap. 19 § första stycket UB. Bestämmelsen tillämpas sällan i praktiken. Det kan bero på att när den icke skuldsatte maken/sambon gör en invändning om äganderätt är påståendet i allmänhet att den som inte är gäldenär äger hela den utmätta egendomen. KFM:s och domstolarnas prövning kommer då att gälla ”allt eller inget”.

8.7 Närmare om makars och sambors gemensamma besittning

Enligt vad som sagts ovan gäller vid utmätning att den egendom KFM påträffar i gäldenärens och dennes makes gemensamma besittning ska antas tillhöra gäldenären om inget annat visas. Det kan vara mannen som är gäldenär och hustrun som påstår att egendomen är hennes. Det räcker då inte för hustrun att åberopa att även hon har besittning till egendomen och att hon äger den eller är samägare. För att hindra utmätning av sin andel måste hon göra sin äganderätt sannolik, t.ex. genom en skriftlig handling som visar att hon är ägare (NJA 1986 s. 443 II = RIC 4/87). För att styrka sin rätt till **hela** egendomen räcker det inte att gäldenärens maka visar ett kvitto där hon antecknats som köpare av egendomen. I regel måste hon även visa att hon har haft ekonomiska möjligheter att köpa egendomen. Om egendomen är enskild eller giftorättsgods har ingen betydelse i utmätningssammanhang. Det avgörande är vem av makarna som bedöms äga egendomen. Det och vad som sägs nedan gäller i tillämpliga delar även samboende (4 kap. 19 § första stycket UB).

Äktenskapsförord

Makar och partner, men inte sambor, kan genom ett äktenskapsförord bestämma bl.a. att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara den personens enskilda (7 kap. 3 § äktenskapsbalken). Som redan framhållits är det ointressant vid utmätning om egendomen ingår i giftorättsgodset eller är enskild. Vad som har betydelse är vilken av makarna den tillhör. I vissa fall kan man hänvisa till ett äktenskapsförord för att visa vem av makarna som äger viss egendom. Till ett äktenskapsförord kan man foga en förteckning över egendom som är tänkt att bli enskild. På det sättet kan förordet få betydelse ur

bevis synpunkt vid utmätning. Ett registrerat förord med en förteckning är ett bevis på äganderätten till den egendom som kan identifieras. Man bör dock komma ihåg hur ett äktenskapsförord kommer till och att det vid registreringen inte kontrolleras om makarnas uppgifter motsvarar de faktiska förhållandena.

Om det inte finns någon förteckning över den egendom som avses med äktenskapsförordet, saknar detta bevisvärde. Det ger inte någon antydning om att just den egendom som är aktuell för utmätning tillhör gäldenärens make (Hovrättens för Västra Sveriges utslag 1975-05-20, Ö 229/75 = RIC 27/75).

Äktenskapsförord bör kontrolleras av KFM med äktenskapsregistret (avsnitt 3.3).

**Arv, köp,
gåva m.m.**

Gäldenärens make kan hävda sin äganderätt till egendom i makarnas besittning genom att visa en handling där det framgår att han är ensam ägare, t.ex. genom att visa upp en bouppteckning, en arvs kifteshandling eller ett testamente. Gäldenärens make kan också hävda att han själv förvärvat saken genom köp eller gåva från utomstående. För att styrka påståendet måste maken kunna visa upp en skriftlig handling, t.ex. en faktura, ett kvitto, ett avbetalningskontrakt eller ett gåvobrev. Om äganderätten grundas på ett köp som skett efter att äktenskapet ingåtts är den återopade köpehandlingen i sig inte tillräcklig bevisning på vem som är rätt ägare (NJA 1980 C 374 och C 421 = RIC 1/81 I och II, NJA 1983 s. 410 = RIC 28/83 I), NJA 1984 s. 132 = 17/84 och NJA 1986 s. 443 I och II = RIC 4/87). Många gånger är det ju tillfälligheter som avgör vem av makarna som angivits som köpare. KFM måste därför i så fall försöka bedöma om maken på grund av egen inkomst eller förmögenhet verkligen har kunnat köpa varan. Först om man konstaterar att det är så kan handlingen få bevisvärde (NJA 1980 C 374 och C 421 = RIC 1/81, NJA 1984 s. 375 = RIC 31/84, NJA 1984 C 144 = RIC 8/85). När man tvekar om makens möjlighet att köpa varan bör utmätning ske, eventuellt i kombination med ett föreläggande enligt 4 kap. 20 § UB (NJA 1980 C 374 = RIC 1/81 I, NJA 1983 s. 410 II = RIC 28/83 II, NJA 1988 C 183).

**Köp mellan makar
och sambor**

En make kan köpa egendom av den andra maken. Ett sådant köp kan göras gällande mot den andra makens borgenärer om – enligt grundläggande sakrättsliga regler – den överlåtna egendomen traderats (överförs). Det är svårt att praktiskt upp-

fylla traditionskravet mellan samboende makar eftersom det kräver att säljaren inte har möjlighet att använda godset.

**Underhållsbidrag
mellan makar**

Enligt äktenskapsbalken ska makar, var och en efter sin förmåga, bidra till familjens underhåll (6 kap. 1 § äktenskapsbalken). Om den enes medel inte räcker till för hans eller hennes personliga behov ska den andre maken skjuta till de pengar som behövs (6 kap. 2 § äktenskapsbalken). Vad den förste maken får på detta sätt blir därefter dennes egendom utan något registreringsförfarande (6 kap. 3 § äktenskapsbalken).

**Gåvor mellan
makar**

En gåva mellan makar kan registreras (8 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken). Ingen registrering behövs dock för en gåva som är en personlig present och inte står i något missförhållande till givarens ekonomiska villkor. I andra fall krävs för att en gåva ska bli gällande mot givarens borgenärer, att den registreras i äktenskapsregistret eller att det sakrättsliga inslaget i form av tradition eller underrättelse (s.k. denuntiation) uppfyllts.

**Gåvor mellan
sambor**

Det finns inga särskilda regler som talar om hur sambor ska skänka egendom mellan sig. I stället får de använda vanliga förmögenhetsrättsliga regler för att en övergång av äganderätten till egendomen mellan dem ska äga rum. Eftersom de inte kan använda sig av något särskilt förfarande för att gåvor mellan dem ska gälla mot borgenärerna, måste de allmänna civilrättsliga reglerna för övergång av äganderätt alltid vara uppfyllda. Det kan innebära svårigheter för sambor att uppfylla kravet på tradition (överföring) av lös egendom.

Det finns ingen möjlighet för borgenärerna att rikta sina krav mot en gåvomottagande sambo enligt sambolagen. Den enda möjligheten är att söka återvinning i givarens konkurs. Eftersom sambor enligt konkurslagens återvinningsregler räknas som närstående är återvinningsfristen densamma som för makar, tre år, eller som vid otillbörlighet utan tidsbegränsning.

**Bodelning
mellan makar**

För att styrka sitt ägande kan en make åberopa att han och den andre maken gjort en bodelning. Allmänt gäller att den formella bodelningen medför ett sakrättsligt skydd för förvärvaren mot den andre makens borgenärer. Någon särskild besittningsövergång krävs inte. Den aktuella egendomen måste dock vara angiven i bodelningshandlingen.

Bodelning ska göras mellan makar då äktenskapet upplöses i samband med äktenskapsskillnad eller ene makens död. Bodelningen kan också göras redan då ansökan om äktenskapsskillnad lämnats in till rätten (9 kap. 4 § äktenskapsbalken). Även

ett föravtal om bodelning kan accepteras om det upprättats skriftligen inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad (9 kap. 13 § äktenskapsbalken). För att ett sådant avtal ska gälla mot borgenärerna måste det dock bekräftas av makarna efter att de ansökt om äktenskapsskillnad.

Makar kan också göra en bodelning under äktenskapet. Vad en make får genom en bodelning förblir giftorättsgods. Bodelningen kan registreras i äktenskapsregistret (13 kap. 6 § äktenskapsbalken). Först måste man dock skriftligen anmäla till tingsrätten att man vill göra bodelning. Anmälan ska registreras (9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken).

Som skydd för borgenärerna innehåller äktenskapsbalken också bestämmelser om att en make inte får låta enskild egendom ingå i en bodelning eller på något annat sätt avstå från egendom som ska ingå i den till skada för borgenärerna. En make får inte heller vid lottläggningen avstå från utmätningsbar egendom i utbyte mot egendom som inte får utmätas. Om make avstår egendom eller av annan anledning antas vara på obestånd och på grund av det inte kan betala en skuld som uppstår innan bodelningen, ska den make som mottagit egendom svara för bristen upp till värdet av det han erhållit för mycket.

Undantag gäller om den egendom man avstår eller förvärvar är makarnas gemensamma bostad eller bohag som övertas av den bäst behövande (13 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken). Om en gäldenär har avstått från sin rätt vid en bodelning till skada för borgenären, kan en skadelidande borgenär stämma maken och begära att bodelningen helt eller delvis går tillbaka. Ett alternativ är att begära gäldenären i konkurs och att förvaltaren stämmer maken.

Bodelning mellan sambor

Uppdelningen av egendom mellan sambor kan göras enkelt på så sätt att var och en tar sin egendom med sig när förhållandet upphör. Om någon av samborna kräver det ska bodelning ske enligt sambolagen (8 § första stycket sambolagen). Samborna kan dock även avtala i förväg om att sambolagens regler om bodelning inte ska gälla för dem (9 § sambolagen). Bodelning kan bli aktuellt hos sambor endast när samboförhållandet upphör. Viss tid kan dock gå mellan upplösningen och bodelningen. Det kan exempelvis bero på att en domstol beslutar om att en av dem har rätt att bo kvar i bostaden tills man gjort bodelningen och att den personen även har rätt att använda det gemensamma bohaget fram till dess (28 § sambolagen).

För själva bodelningen gäller motsvarande regler som för makar, dvs. att avtal ska upprättas skriftligen och att bodelningsförrättare kan förordnas (20 § sambolagen jämförd med 9 kap. 5 § äktenskapsbalken och 26 § sambolagen jämförd med 17 kap. 1 § äktenskapsbalken). Det sakrättsliga skyddet för den mottagande sambon uppkommer alltså när avtalet upprättats och undertecknats eller när bodelningsförrättningen vunnit laga kraft. Det går inte att registrera ett bodelningsavtal mellan sambor.

En sambo får inte vid en bodelning avstå egendom som belöper på hans andel till skada för sina borgenärer om deras fordringar har uppkommit före bodelningen (21 § sambolagen jämförd med 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken). Den sambo som fått för mycket har i så fall ett ansvar mot den avstående sambons borgenärer på samma sätt som gäller för makar. Även en avliden sambos arvingar eller universella testamentstagare kan bli solidariskt betalningsskyldiga.

Här liksom för makar gäller det att borgenärerna kan föra talan vid tingsrätten mot den sambo som gynnats genom illojal bodelning.

Förrättning hos sambor

Allmänt gäller att det är utmätningssökanden som har bevisbördan för att gäldenären är sammanboende på ett sådant sätt att det går att tillämpa 4 kap. 19 § första stycket UB. I förarbetena till utsökningsbalken betonas det att det inte är meningen att KFM ska undersöka de sammanboendes privata förhållanden närmare för att kunna fastställa deras "status" (NJA 1989 s. 682 = RIC 27/8).

8.8 Lös egendom som gäldenären besitter tillsammans med annan än make/sambo

Det förekommer att även andra än makar och sambor har egendom i gemensambesittning. Gemensam besittning kan förekomma i såväl bostäder och verksamhetslokaler som på andra platser. Det förekommer att andra än makar/sambor delar bostad. Det kan gälla barn och ungdomar som inte lämnat föräldrahemmet, föräldrar som flyttat hem till ett vuxet barn, syskon eller kamrater som av ekonomiska skäl delar bostad osv. I en verksamhetslokal kan flera olika företag bedriva verksamhet. Det förekommer att vissa fria egna företagare som advokater, revisorer, konsulter m.fl. har en kontorsgemenskap som innefattar gemensamma datorer och annan kontorsutrust-

ning. Det är inte heller ovanligt att mer än en person kan ha gemensam dispositionsrätt till någon parkeringsplats eller ett bankfack.

I dessa fall tillämpas regeln i 4 kap. 19 § andra stycket UB. Av bestämmelsen framgår det att om gäldenären och någon annan än maken/sambon har lös egendom i gemensam besittning så får KFM utmäta endast om det framgår, dvs. är utrett, att egendomen eller en del av den tillhör gäldenären. En förutsättning för utmätning i dessa fall är alltså att KFM har kunnat utreda gäldenärens äganderätt.

Av detta följer att det är av största betydelse för KFM att veta om gäldenärens ”medbesittare” är en make, sambo eller annan tredje man.

Hemmavarande barn

Är gäldenärens ”medbesittare” ett hemmavarande omyndigt barn anses barnet inte ha någon ”egen” besittning till egendomen. Utmätning kan då ske genom att tillämpa 4 kap. 18 § eller 19 § första stycket UB (NJA 1983 C 104 = RIC 50/83).

Av rättsfallet NJA 1995 s. 416 (RIC 9/95) framgår det att den omständigheten att ett myndigt barn bor hos gäldenären inte automatiskt innebär att barnet är medbesittare till egendomen i hemmet. Man måste se till omständigheterna i det enskilda fallet, t.ex. om barnet bott hos gäldenären utan avbrott. Om det är så bör besittningssituationen kunna bedömas så att myndighetsålderns inträde inte har inneburit någon förändring i besittningshänseende. Om däremot ett vuxet barn som flyttat ut ur hemmet flyttar tillbaka, bör besittningssituationen bedömas med utgångspunkt i 4 kap. 19 § andra stycket UB. I så fall är det upp till KFM/sökanden att styrka att den egendom som barnet påstår sig äga i boet tillhör gäldenären. Den egendom som barnet inte gör anspråk på bör anses vara i gäldenärens ensambesittning eller, om han är gift eller sambo, i dessa parterers gemensamma besittning.

8.9 Utmätning av fast egendom

Den vanligaste situationen vid utmätning av fast egendom är att gäldenären har lagfart på fastigheten. I så fall får utmätning ske. Det gäller dock inte om det är känt för KFM att någon annan har förvärvat fastigheten men ännu inte har skaffat sig lagfart.

Om KFM får veta att gäldenären äger fast egendom utan att vara lagfaren ägare får utmätning ske. Det förutsätter i allmän-

Dold samäganderätt till fast egendom

het att KFM har tillgång till gäldenärens fångeshandling; köpebrev, arvskiftesinstrument osv. En kopia av fångeshandlingen får anses vara tillräckligt (avsnitt 7.3).

Något som förekommer i praktiken är att makar eller sambor bor i en fastighet som endast är lagfaren för den ene maken eller sambon trots att de skaffat fastigheten med gemensamma ekonomiska ansträngningar och för sitt gemensamma boende. I sådana situationer kan den icke lagfarne maken ha en ”dold äganderätt” i fastigheten. Denna dolda samäganderätt kan vara åtkomlig för den dolde ägarens borgenärer. För att det ska handla om en dold samäganderätt krävs alltså att makarna förvärvat fastigheten med avsikt att äga den tillsammans, att båda makarna bidragit ekonomiskt till förvärvet och att fastigheten används som gemensam bostad eller fritidsbostad. Finner KFM att gäldenären har en dold samäganderätt kan denna rättighet utmätas enligt de regler som gäller för fordringar och rättigheter. Efter ett stämningföreläggande enligt 4 kap. 23 § UB får utmätningssökanden föra talan vid en domstol mot den öppne ägaren (se Gregow Tredje mans rätt vid utmätning s. 298 ff, se också Svea hovrätts dom 1987-06-02, DT 24 = RIC 7/88 och NJA 1993 s. 324 = RIC 19/94 med hänvisningar till doktrin).

I rättsfallet NJA 1985 s. 615 (RIC 40/85) konstaterade HD att en dold äganderätt är en rättighet och att fastigheten inte kan utmätas så länge gäldenärens äganderätt är dold. Utmätningen av den dolda äganderätten ska utformas som en rättighetsutmätning och i regel förenas med en stämningshänvisning enligt 4 kap. 23 § UB.

I rättsfallet NJA 2004 s. 397 (RIC 27/04) överlät en man sin fastighet till sin sambo. Fastigheten använde de gemensamt. Staten som borgenär förde talan mot mannen och hävdade i HD att mannen var dold ägare till hälften av fastigheten. HD fann att staten skulle styrka att parternas avsikt vid överlåtelsen hade varit att de skulle äga fastigheten gemensamt. Staten lyckades inte med detta och talan ogillades därför. Man kan allmänt konstatera att utmätningssökanden har ett svårt bevisläge i sådana här fall, när en rättighet som ansetts vara dold äganderätt utmätas med stämningshänvisning för utmätningssökanden. Sökanden ska ju som kärande styrka motpartens avsikt med förvärvet och ofta också hur den påstått dolda äganderätten finansierats. Om motparterna är överens kan bevisbördan bli övermäktig, som i detta fall.

Innan man utmäter måste KFM grundligt utreda gäldenärens och den lagfarne ägarens förhållanden. Man måste t.ex. skapa klarhet i vad som var avsikten med förvärvet av huset och hur köpet respektive driftskostnaderna har finansierats (Svea hovrätts dom 1987-06-02, DT 24 = RIC 7/88).

Rättighetsutmätningen i sig hindrar inte den lagfarne ägaren att förfoga över fastigheten (NJA 1985 s. 97 = RIC 16/85) och KFM får inte ge något förbudsmeddelande till denne. I samband med processen i tingsrätten kan dock käranden yrka kvarstad enligt 15 kap. 2 § rättegångsbalken (NJA 2001 s. 509 = RIC 34/01).

När man misstänker en dold äganderätt är det ofta bättre för utmätningssökanden att försätta gäldenären/den dolda ägaren i konkurs än att föra talan mot den öppne ägaren. Inom konkursens ram ska konkursförvaltaren utreda och agera i saken.

8.10 Tredje mans anspråk på lös egendom som anträffas hos gäldenären

I ovanstående avsnitt är det beskrivet att det är KFM som genom utredning eller på något annat sätt, vid en utmätning med stöd av 4 kap. 17 och 19 §§ andra stycket UB, ska styrka att egendom tillhör gäldenären. När presumptionsreglerna i 4 kap. 18 och 19 §§ första stycket UB tillämpas är det tredje man som ska styrka sitt påstådda anspråk på egendomen. När man ska ta ställning till påståenden från tredje man om äganderätt eller panträtt skiljer man på de fall när tredje man härleder sin rätt från gäldenären och de fall när tredje man hävdar sin rätt på annan grund.

8.10.1 Förvärv från gäldenären

Gör tredje man gällande att han förvärvat egendomen från gäldenären ska hans anspråk i princip prövas efter strikt sakrättsliga regler. Det innebär att man tillämpar de regler som enligt svensk rätt gäller för att en förvärvare ska anses som ägare gentemot någon annan, t.ex. överlåtarens borgenärer.

För att egendomen ska anses tillhöra tredje man krävs som regel att han fått egendomen i sin besittning och att överlåtarens inte längre har tillgång till den. Vanligen ska således anspråk som grundar sig på förvärv från gäldenären, lämnas utan avseende om egendomen finns kvar hos gäldenären (Göta hovrätts utslag 1974-01-03, UÖ1 = RIC 21/74 och Svea hovrätts utslag 1975-10-08, 10:UÖ 57 = RIC 15/76). En vanlig invändning är

att tredje man köpt egendomen av gäldenären men att den av någon anledning lämnats kvar hos säljaren. Sådana anspråk hindrar inte att egendomen utmäts. Det gäller även om ett kvitto eller en liknande handling åberopas och även om överlåtelsen verkar trovärdig. Eftersom egendomen inte överlämnats (traderats) till mottagaren har den senare inte fått skydd mot säljarens borgenärer.

Det finns dock undantag från regeln om att överlåtelsen inte gäller mot överlåtarens borgenärer om ingen överlåtelse (tradition) skett. Dessa undantag beskrivs nedan.

Lösöre köpslagen

Lösöre köpslagen är från år 1845. Den tillämpas dock fortfarande bl.a. vid bankers kreditgivning. Lösöre köp registreras hos KFM i myndighetens allmänna diarium.

Om lösöre säljs med beaktande av föreskrifterna i lösöre köpslagen, får överlåtelsen sakrättsligt skydd och egendomen blir skyddad mot utmätning för säljarens skuld när mer än 30 dagar gått sedan köpehandlingen lämnades in för registrering. KFM ska då endast kontrollera att köpehandlingen fyller de formella kraven för att sådana handlingar ska vara giltiga och att egendomen som anträffas hos gäldenären är identisk med den som tagits upp i kontraktet.

För att ett lösöre köpskontrakt ska ge skydd mot utmätning krävs att följande förutsättningar är uppfyllda:

- Köpet, som bara får gälla lösöre, ska ha upprättats i en skriftlig, bevittnad handling med en förteckning över det köpta.
- Kungörelse om köpehandlingen ska införas i en tidning på säljarens ort inom en vecka därefter. Kungörelsen ska innehålla uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, vilken dag handlingen upprättades samt hur stor köpeskillningens var.
- Inom åtta dagar från den dag kungörelsen fördes in i tidningen ska köpehandlingen skickas in för registrering till KFM tillsammans med ett bevis på att kungörelsen har förts in i ortstidningen.

Inom 30 dagar efter att köpehandlingen lämnades in för registrering till KFM kan egendomen fortfarande utmätas.

Om det brister i någon av de uppräknade förutsättningarna för giltigt lösöre köpskontrakt, kan egendomen utmätas utan hinder

av det återopade kontraktet. Om det är tveksamt om lösöret som hittats hos gäldenären är identiskt med den egendom som angetts i handlingen bör utmätning också ske. Observera att de förtecknade föremålen inte kan ersättas med andra vid en förlust och att skyddet gäller hela egendomen utan hänsyn till avbetalningar. Lösöreköpet omfattar inte avkastning.

Konsumentköplagen

En vara får inte utmätas för gäldenärens skulder om gäldenären är en näringsidkare som har sålt en bestämd vara till en konsument, och varan finns kvar hos gäldenären vid utmätningstillfället (49 § konsumentköplagen). Om det sålda inte är en bestämd vara utan t.ex. en kvantitet av något slags gods är konsumenten skyddad från utmätning mot gäldenärens borgenärer om

- godset särskilt har märkts upp för köparens räkning eller
- anteckning om varan förts in i en bokföringshandling eller
- om det på något annat sätt framgår att godset är menat för köparen.

Gåva/köp av ideell andel

I rättsfallet NJA 1998 s. 545 (RIC 16/98) fann HD att en gåva som bestod av en ideell andel i en segelbåt fick sakrättslig verkan mot överlåtarens borgenärer redan genom överlåtelseavtalet, trots att själva båten var i gäldenärens och gåvomottagarens gemensamma besittning. Av rättsfallet framgår att denna princip gäller även vid köp.

Inkråmsöverlåtelse

HD har i rättsfallet NJA 2007 s. 413 funnit att man kunde sakrättsligt överlåta inkråmet från ett insolvent bolag till ett annat bolag genom överlåtelseavtalet i sig, trots att båda bolagen företräddes av samma personer. Det behövdes alltså ingen utåt synlig markering av överlåtelsen. Den omständigheten att representanten för det övertagande bolaget ska vara lojal med bolaget i straff- och skadeståndsrättsfrågor är tillräckligt för att egendomen ska anses ha överförts (traderats) av bolaget. I NJA 2008 s. 684 prövades frågan om sakrättsligt skydd vid leasing av en vara utifrån ett straffrättsligt ansvar. HD fäste i det rättsfallet vikt vid styrelseledamöters och firmatecknares skyldighet att, vid hantering av en vara, sätta det egna bolagets intressen framför det överlåtande företagens intressen.

Märkt virke

Enligt lagen om köparens rätt till märkt virke, får ved eller virke som någon köpt men som är kvar i säljarens vård inte utmätas för att betala säljarens skuld om virket blivit tydligt märkt för

**Båtbyggnads-
förskott**

köparens räkning och om det när man köper sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad köparen ska ha.

Enligt lagen om registrering av båtbyggnadsförskott kan någon som beställer en båt skaffa sig panträtt för att säkerställa lämnade förskottsbetalningar till båtillverkaren, för det fall att tillverkaren skulle drabbas av utmätning eller konkurs. Ett skriftligt avtal om det ska registreras hos Transportstyrelsen.

8.10.2 Förvärv från annan

Om tredje man hävdar att han har förvärvat egendomen av någon annan än gäldenären, och att egendomen finns hos gäldenären på grund av t.ex. lån eller uthyrning, ska KFM göra en friare prövning av tredje mans anspråk än när tredje man har köpt egendomen av gäldenären. Prövningen omfattar i allmänhet tredje mans redogörelse för både hur han förvärvat egendomen och varför den finns hos gäldenären. Även om tredje man kan bevisa att han ursprungligen har förvärvat egendomen innebär det inte att han för alltid anses som ägare. Han kan ju ha sålt egendomen eller skänkt den till gäldenären.

I ovan nämnda situationer måste därför tredje man styrka sin rätt och visa varför gäldenären innehar egendomen utan att äga den. Det kan t.ex. vara så att gäldenären innehar egendomen på grund av deposition. Egendomen kan också ha pantsatts eller lånats ut till gäldenären. Vidare kan egendomen ha förhyrts eller lämnats som kommissionsgodis eller för reparation. Det kan p.g.a. yttre omständigheter vara uppenbart att egendomen inte tillhör gäldenären, t.ex. när gods lämnats till hantverkare för reparation eller när det är uppenbart att gäldenären fått åtkomst till godset genom ett brott. I andra fall krävs i regel att tredje mans anspråk styrks med hjälp av skriftliga bevis såsom pantavtal, hyreskontrakt eller kommissionsavtal. Gäldenärens egna uppgifter kan ha betydelse, men man kan inte utgå ifrån att de är riktiga. Det är dock viktigt att hans eller någon annans påståenden tas med i utmätningprotokollet. Nedan följer mer information om situationer där tredjemansskyddet vid utmätning aktualiseras.

Penningmedel

Kontanta medel som hittas hos gäldenären kan i undantagsfall anses tillhöra tredje man och undantas från utmätning enligt lagen om redovisningsmedel (NJA 1983 s. 109 = RIC 13/83, NJA 1984 s. 595 = RIC 49/84, NJA 1989 s. 768 = RIC 5/90, NJA 1989 s. 781 = RIC 6/90 och RH 1988:143). Även i andra situationer kan tredje man ibland ha separationsrätt till penningmedel som gäldenären innehar (NJA 2009 s. 500 och Svea hovrätts beslut 1987-02-20, Ö 2790/86 = RIC 26/87).

- Lån etc.** Tredje mans påstående om att gäldenären innehar egendom på grund av lån, hyra eller deposition ska i princip styrkas direkt med ett skriftligt avtal som ska vara upprättat mellan parterna senast när egendomen överlämnades (NJA 1976 s. 134 = RIC 32/76). Det är inte tillräckligt för att skydda saken från utmätning att tredje man visar upp en handling som visar att han köpt eller på något annat sätt förvärvat egendomen. Gäldenären kan ju efter det ha fått eller köpt saken av tredje man (RH 1983:9). Ibland kan det dock framgå av de yttre omständigheterna, t.ex. egendomens beskaffenhet och tredje mans förklaringar, att åtminstone gäldenären inte kan vara den som äger föremålen. KFM bör då med fog kunna underlåta att utmäta, trots att det inte visats upp några skriftliga bevis. Observera dock att detta hör till undantagen.
- Hyra** Egendom anses i regel vara i tredje mans besittning om
- han visar upp ett hyreskontrakt som bevisar att han hyr lägenheten eller lokalen respektive fastigheten där den egendom finns som är aktuell för utmätning och
  - gäldenären bara bor hos honom.
- Hyresförhållandet talar då i princip för att det är kontraktshavaren/tredje mannen som är ägare.
- Om tredje man, som hävdar sin äganderätt, bor hos gäldenären, får besittningsförhållandet avgöras efter omständigheterna. Visar det sig t.ex. att en inneboende hyr ett omöblerat rum av gäldenären, måste man anta att den egendom som finns där tillhör den inneboende.
- Kommission** Kommission innebär försäljning eller inköp av varor, värdepapper eller annan lös egendom i eget namn men för någon annans (kommittentens) räkning. Kommissionären blir då inte ägare till kommissionsgodset. Betalningarna ska hållas avskilda från kommissionärens övriga medel och sättas in på en särskild bankräkning. För att skydda kommissionsgods eller likvider som finns i kommissionärens besittning måste man visa upp avtalet. Vid sidan av det bör fakturorna visa både godsets identitetsbeteckningar och att det omfattas av avtalet (NJA 1979 s. 330 = RIC 18/79 och NJA 1983 s. 553 = RIC 37/83).
- Påseende** En säljare kan lämna gods till spekulanter (dvs. eventuella köpare) för påseende. För att sådant gods ska få skydd mot utmätning för spekulantens skulder måste det klart och tydligt framgå att det inte finns något köpeavtal. En daterad följesedel eller någon annan handling som tar upp egendomens beteckning, till-

verkningsnummer eller andra identifikationsbegrepp, och som anger ”till påseende” eller ”på prov”, får anses utgöra ett sådant bevis. Alltför lång tid får dock inte ha gått sedan godset lämnades till spekulanten. Om egendomen har stått hos spekulanten/gäldenären ”till påseende” under längre tid än en månad bör man i regel kunna anta att ett köp skett (Hovrättens för Övre Norrland utslag 1974-04-26, UÖ 2012 = RIC 34/74, NJA 1973 C 159 = RIC 7/75 och Svea hovrätts beslut 1982-10-11, 11:SÖ 92 = RIC 17/83).

Öppet köp

Det är viktigt att skilja mellan reglerna för gods som lämnats för påseende eller på prov och det som sålts med öppet köp i 16 § enligt köplagen. Öppet köp betyder att det skett ett köp, transaktionen mellan säljare och köpare är fullbordad och säljaren har inte längre rätt till godset. Säljaren har dock tagit på sig en skyldighet att ta tillbaka godset om köparen inte vill behålla det, och det utan att köparen måste åberopa reklamationsreglerna i köplagen. Om köparen lämnar tillbaka godset har han rätt att få tillbaka köpeskillingen. Vanligen gäller det öppna köpet under en begränsad tid. Så länge köparen inte utnyttjat sin rätt att häva köpet kan godset utmätas för hans skulder (Hovrättens för Övre Norrland utslag 1974-04-26, UÖ 2012 = RIC 34/74). Om han återlämnar godset kan det bli aktuellt att utmäta köpeskillingen.

8.10.3 Tredje man gör anspråk på rättighet

När det gäller enkla skuldebrev, fordringar och vissa rättigheter är det underrättelsen (denuntiationen) till sekundogäldenären som avgör om förvärvaren skyddas mot utmätning eller inte. Om godset överlåtits blir förvärvaren skyddad om han eller gäldenären hinner underrätta sekundogäldenären innan den senare får reda på utmätningen (31 § skuldebrevslagen). Om förvärvaren redan känner till utmätningen, kan han aldrig vara i god tro även om sekundogäldenären inte fått underrättelsen. För överlåtelser genom gåvor gäller vissa specialregler, bl.a. att det är givaren som ska underrätta om överlåtelser (denuntiation).

Exempel på rättigheter där en underrättelse (denuntiation) är en förutsättning för det sakrättsliga skyddet är hyresrätter (NJA 1988 s. 257 = RIC 15/88), bostadsrätter (NJA 1971 s. 66. och Hovrättens för Västra Sverige beslut 1989-10-12, Ö 921/89 = RIC 8/90) samt dödsboandelar (NJA 1993 s. 34 = RIC 2/93).

Den som förvärvar en byggnad på ofri grund eller en immateriell rätt, t.ex. ett patent, får sakrättsligt skydd redan genom

köpeavtalet (Svea hovrätts beslut 1994-04-12, Ö 3967/93 = RIC 10/94, jfr NJA 1952 s. 407).

8.11 Föreläggande för tredje man att väcka talan

Som framgått ovan är det i vissa fall tredje man som måste bevisa att egendom tillhör honom om han vill skydda den från utmätning. Dessa fall är när

- KFM anser att det är utrett att egendomen tillhör gäldenären (4 kap. 17 § och 24 § p. 1 UB)
- gäldenären har ensambesittning till egendomen (4 kap. 18 § första stycket UB)
- gäldenären är registrerad ägare till ett skepp eller ett luftfartyg (4 kap. 18 § andra stycket UB) eller
- gäldenären tillsammans med sin maka eller sambo har gemensam besittning till egendomen (4 kap. 19 § första stycket UB).

Om tredje man bara **gör sannolikt** att egendomen tillhör honom har KFM möjlighet att enligt 4 kap. 20 § UB förelägga tredje man att väcka talan mot sökanden och gäldenären (stämningshänvisning). Föreläggandet kan till och med ges efter det att egendomen sålts. Även domstolen kan i samband med ett överklagande av en utmätning lämna en sådan stämningshänvisning (se t.ex. NJA 2008 s. 444). En talan som väcks på grund av en hänvisning gäller bättre rätt till egendomen i fråga.

Fördelen med möjligheten att lämna in en stämningshänvisning är att utmätningsborgenärens rätt att få betalt ur den utmätta egendomen därmed blir slutligt klargjord. Annars har tredje man – om ingen stämningshänvisning lämnas – obegränsat med tid att väcka talan mot gäldenären om bättre rätt.

KFM:s prövning

KFM ska förelägga tredje man att väcka talan bara om myndigheten anser att det finns tillräckliga skäl för det. Det går t.ex. att underlåta om tvisten redan är föremål för rättegång eller om den är utan större betydelse för det exekutiva ärendet. Så är det om KFM utmätt för en fordran som är förenad med panträtt i den utmätta egendomen.

KFM ska pröva om tredje man har fog för sitt anspråk. Om anspråket är ogrundat ska man inte lämna något föreläggande. Ett

föreläggande bör normalt bara meddelas på grund av att saksammanhanget är oklart och inte därför att det finns delade meningar om själva rättsfrågan (KUB IV s. 175). Om gäldenärens maka t.ex. anser att viss egendom tillhör henne och visar upp ett äktenskapsförord, ska man inte meddela ett föreläggande bara p.g.a. att äktenskapsförordet är svårtolkat.

En allmän regel är att man bör göra en stämningshänvisning när den bevisning som åberopas är sådan att den prövas bättre i en tvistemålsprocess än i utsökningsmålet. En förutsättning för en hänvisning är dock att tredje mans äganderätt för KFM framstår som mer sannolik än gäldenärens. Man kan ställa lägre krav på sannolikheten om tvisten gäller mycket värdefull egendom (NJA 1983 s. 410 = RIC 28/83 och Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, s. 136 ff. och 207 ff. samt, angående utformningen av föreläggandet, s. 349 ff.).

Läs mer om förutsättningarna för att ge föreläggande att väcka talan i bl.a. NJA 1983 s. 410 = RIC 28/83, NJA 1984 s. 132 = RIC 17/84, NJA 1984 C 148 = RIC 20/85, NJA 1984 s. 456 = RIC 30/84, NJA 1991 C 145 = RIC 33/92, NJA 2008 s. 444.

Tredje man ska väcka talan mot både sökanden och gäldenären. Talan väcks enligt 2 kap. 24 § UB vid den tingsrätt som ska pröva en överklagad utmätning. Om föreläggandet rör fast egendom ska talan väckas vid den domstol där fastigheten finns. Föreläggandet ska delges den tredje mannen, som därefter har en månad på sig att väcka talan. Om KFM lämnat föreläggandet är det KFM som delger. Om en domstol lämnat det, svarar domstolen för delgivningen. Om tredje mannen inte lämnar in en stämningsansökan inom denna tid förlorar han sin rätt mot utmätningssökanden (4 kap. 20 § andra stycket UB), vilket även innebär att han inte får överklaga utmätningen.

Tredje man kan överklaga utmätningen även om han fått ett föreläggande om att väcka talan. Om överklagandet bifalles fyller föreläggandet ingen funktion längre, utan bortfaller. Om överklagandet ogillas sätter tingsrätten upp en ny tid för tredje mannen att väcka talan.

Om en tredje man inte följer föreläggandet, t.ex. därför att gäldenären överklagat utmätningen, gör han det på egen risk. Han förlorar sin rätt mot sökanden när tiden för att väcka talan har löpt ut. Han blir alltså beroende av att gäldenären verkligen har framgång med sitt överklagande.

Försäljningsförbud

När KFM lämnat ett föreläggande enligt 4 kap. 20, 22 eller 26 §§ UB om att väcka talan får den utmäta egendomen enligt 8 kap. 5 § UB normalt inte säljas förrän tvisten blivit slutligen avgjord eller tiden för att väcka talan har gått ut. Om tredje mannen samtycker kan dock egendomen säljas utan hinder av föreläggandet. Försäljning får också ske om tvisten inte påverkar köpeskillingen i väsentlig mån eller om egendomen hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård.

Man får som tidigare nämnts väcka talan även om inget stämningföreläggande givits (NJA 1984 s. 217 = RIC 15/84). Det finns då inget hinder för KFM om att sälja utmätt egendom och redovisa medlen. Det kan dock finnas skäl att bevilja anstånd med försäljningen om det genom stämningen framförs omständigheter som inte tidigare prövats i utmätningens målet.

8.12 Föreläggande för sökanden att väcka talan

Om KFM inte kan utmäta enligt 4 kap. 17–19 §§ UB, men det är sannolikt att viss egendom tillhör gäldenären, kan egendomen enligt 4 kap. 22 § UB utmätas med förbehåll för tredje mans rätt (RH 1983:57 och NJA 1986 s. 334 = RIC 20/86). Sökanden ska då normalt föreläggas att väcka talan mot tredje man, däremot inte mot gäldenären. Bestämmelsen tillämpas sällan i praktiken och gäller inte för fast egendom, registrerade skepp eller registrerade luftfartyg. Om sökanden inte följer föreläggandet ska utmätningen hävas, vilket bör anges.

Att en fordran eller rättighet är tvistig är inget hinder mot utmätning, men det måste finnas omständigheter som pekar på att gäldenären verkligen har en fordran eller rättighet med ett ekonomiskt värde som gör utmätningen meningsfull. Om det finns skäl till det kan KFM enligt 4 kap. 23 § UB förelägga sökanden att väcka talan vid en domstol mot den som fordran eller rättigheten riktar sig mot (sekundogäldenären). Talan gäller då fordringens eller rättighetens existens (Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, s. 373 ff.; NJA 1985 s. 468 = RIC 39/85).

KFM ska bara förelägga om det finns någon mening med det. KFM måste alltså göra en bedömning om sekundogäldenären (utsökningsbalken talar här om tredje mannen) har fog för sin ståndpunkt. Vidare bör KFM också bedöma vilka möjligheterna är att få ut beloppet från sekundogäldenären. Bestämmelsen om föreläggande för sökanden att väcka talan gäller också

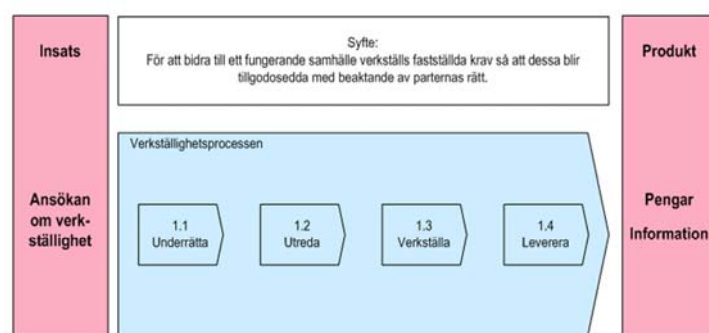
när det är ovisst i vilken mån ett utmätt pantbrev eller någon annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran.

Samma regler gäller om tiden för att väcka talan, och om behörig tingsrätt, som vid föreläggande för tredje man. Om varken sökanden eller tredje mannen väckt talan inom den föreskrivna tiden, ska KFM häva utmätningen.

I 4 kap. 26 § UB hänvisas till 4 kap. 20–21 §§ UB om tredje man påstår bättre rätt till utmätt fastighet.

9 Borgenärsrollen m.m.

Borgenärsuppgifterna faller utanför verkställighetsprocessen men utförs parallellt med i första hand processstegen Utredda och Verkställa.

Sedan långt tillbaka har KFM haft huvudansvaret för borgenärsuppgifterna i allmänna mål enligt utsökningsbalken och indrivningslagen. Genom lagen om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter, som trädde i kraft den 1 januari 2008, har de borgenärsuppgifter som är av offensiv natur förts över till Skatteverket. KFM har kvar uppgifterna att vara borgenärsföreträdare i utsökningsmål, att besluta om uppskov samt avbrytande av indrivning och avräkning enligt avräkningslagen.

9.1 Verkställighet är huvudregel

Speciellt för de fordringar som handläggs som allmänna mål är att den debiterande myndigheten ska begära indrivning hos KFM om särskilda skäl inte talar emot det. Detta är en huvudregel. Den debiterande myndigheten har inte samma möjlighet att avstå från indrivning som en enskild fordringsägare.

En fordran i ett allmänt mål ska enligt 4 § IF i regel överlämnas till KFM senast två månader efter att den skulle ha betalats. För felparkeringsavgifter och underhållsstöd gäller i stället fem månader. Ett undantag från regeln om överlämnande

inom viss tid, som angivits i förarbetena, är när beloppet är litet. Med litet menade man när lagen skrevs högst 100 kr.

Det finns särskilda bestämmelser om indrivning när det gäller skatter och avgifter som ingår i skattekontosystemet. Enligt 20 kap. 1 § skattebetalningslagen är det fordrans storlek som avgör när indrivning ska begäras. Huvudprincipen är att näringsidkares skulder lämnas till indrivning om det obetalda beloppet är minst 10 000 kr och i fråga om andra skattskyldiga minst 500 kr.

Avvakta med indrivning

I 20 kap. 1 § skattebetalningslagen och i 4 § IF finns det undantagsregler som medger att Skatteverket och andra debiterande myndigheter, om det finns särskilda skäl, avvaktar med indrivningsansökan även om nyss angivna beloppsgränser och tidsperioder överskridits. Undantagsregeln gäller främst när gäldenären begärt anstånd med att betala skatten. Exempel på andra situationer då den kan tillämpas är när gäldenären har ansökt om ackord, nedsättning av fordran eller skuldsanering (jfr 4 § IF). Förutsättningen är att det kan antas att den skattskyldige kommer att få anstånd eller eftergift.

Snabbrestföring

Om det beträffande annan fordran än skatt finns risk att ett dröjsmål äventyrar indrivningen, ska indrivning begäras skyndsamt, (4 § sjätte stycket IF). Om det handlar om skatt går det att göra undantag från beloppsgränserna om det finns särskilda skäl (20 kap. 2 § skattebetalningslagen). Det kan även finnas särskilda skäl att begära indrivning utan att den skattskyldige först fått en betalningsuppsmaning (20 kap. 3 § skattebetalningslagen).

9.2 Sökandens roll

Om en sökande i allmänt mål har uppgifter om gäldenärens ekonomiska förhållanden, som kan antas vara av betydelse för indrivningen, ska KFM underrättas om detta när ansökan görs eller så snart som möjligt därefter (7 § IF). Denna bestämmelse bryter den sekretess som kan finnas hos sökanden (10 kap. 28 § OSL). Dessutom har sökanden kvar vissa skyldigheter när det gäller själva fordringsbeloppet även efter att målet lämnats över till KFM.

Anstånd

En sökande myndighet kan i vissa fall bevilja anstånd med betalningen av en fordran. Detta kan bl.a. ske om en skattskyldig bedöms kunna få sin skatt sänkt. Enligt 8 § IF ska sökanden skyndsamt, dvs. omgående, upplysa KFM om anståndet. Om Skatteverket ger anstånd med skattebetalningen krediteras

skattekontot med anståndsbeloppet. Någon särskild underrättelse till KFM skickas inte. När anståndet meddelas ska eventuella utmätningar gå tillbaka (NJA 1989 s. 137 = RIC 4/89).

Nedsättning

Om beslutet om att gäldenären ska betala skulden ändras, t.ex. genom att taxeringen sänks, ska den debiterande myndigheten genast underrätta KFM (8 § IF). Mer information om skattefordringar finns under rubriken Anstånd. Om gäldenären betalar direkt till sökanden ska KFM också underrättas (9 § IF). Även en sådan underrättelse ska lämnas skyndsamt.

9.3 KFM:s borgenärsroll enligt UB

KFM företräder sökanden

I 2 kap. 30 § andra stycket UB finns bestämmelser om KFM:s befogenhet att i allmänna mål företräda sökanden. Innebörden av bestämmelsen är att KFM i allmänna mål ska göra det som ankommer på sökanden i ett enskilt mål. Det kan vara fråga om att sökanden ska höras eller begära att någon åtgärd vidtas i verkställigheten. Exempel på sådana handläggningsmoment är

- anstånd med löneutmätning
- anstånd med försäljning av utmätt egendom
- begäran om indragning av hela egendomen efter andelsutmätning
- begäran om att ta en fastighet i anspråk vid pantbrevsutmätning
- begäran om nytt försäljningsförsök
- rättelse av utmätning
- att godta ett bud vid exekutiv auktion.

KFM behöver alltså inte ta kontakt med den debiterande myndigheten när åtgärder av detta slag blir aktuella.

Bestämmelsen anses också innebära att KFM kan avstå från utmätning av påträffad egendom om ett uppskov kan beviljas under betryggande former. KFM kan också återkalla en utmätning som gjorts i ett allmänt mål. Detta kan ske även om tvåveckorsfristen i 4 kap. 34 § UB för att häva en utmätning har löpt ut.

Dessutom finns följande två undantag från KFM:s befogenhet att företräda sökanden i allmänna mål.

Avvisning Om en ansökan om verkställighet är bristfällig ska den sökande föreläggas att avhjälpa bristen. Om detta inte sker avvisar KFM ansökningen (2 kap. 5 § UB). Det är ytterst sällsynt att KFM behöver ifrågasätta om ett allmänt mål är verkställbart. Om en sådan situation skulle uppkomma ska KFM naturligtvis inte förelägga sig själv att avhjälpa bristen. Föreläggandet ska i stället riktas till den debiterande myndighet som har ansökt om verkställighet. Observera att Skatteverket inte företräder den debiterande myndigheten i detta sammanhang.

Invändning Även i ett allmänt mål kan gäldenären invända mot verkställighet enligt 3 kap. 21 § UB. Det kan bero på att han har betalat skatten eller avgiften eller att skulden är preskriberad. Vidare kan betalningsskyldigheten ha upphört p.g.a. ackord eller skuldsanering. I sådana fall ska KFM, som ska fatta beslut enligt bestämmelsen, inte agera som borgenärsföreträdare. Liksom när det är aktuellt med avvisning är det den debiterande myndigheten som ska föreläggas att yttra sig över invändningen.

Det är viktigt att komma ihåg att invändningen ska gälla sådant som hänt efter att någon konstaterats vara betalningsskyldig. Det handlar alltså inte om en invändning enligt 3 kap. 21 § UB om någon påstår att han inte är skyldig att betala t.ex. en felparkeringsavgift eller en tv-avgift därför att han anser att avgifterna har påförts på felaktig grund. I sådana fall ska den debiterande myndigheten inte föreläggas att yttra sig. I stället ska KFM lämna över invändningen till den aktuella myndigheten för handläggning.

9.4 KFM:s gäldenärsutredning

Syfte Tillgångsundersökningen är inriktad på att hitta tillgångar och ger ingen samlad bild av gäldenärens ekonomiska förhållanden. Den räcker därför inte som underlag för de beslut som KFM fattar i sin borgenärsroll.

I allmänna mål ska KFM därför, förutom en tillgångsundersökning, göra den utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden som behövs för att kunna bedöma en fråga om uppskov eller om att avbryta indrivning. Denna utredning kallas gäldenärsutredning (6 § IL). Hur omfattande en sådan utredning måste vara beror på omständigheterna i det enskilda fallet. När det är möjligt bör KFM göra gäldenärsutredningen och tillgångsundersökningen i ett sammanhang. I praktiken blir det

främst aktuellt när gäldenären är närvarande vid en förrättning och begär uppskov.

Gäldenärsutredningen är som viktigast när en gäldenär vill ha uppskov, med eller utan en avbetalningsplan. När en gäldenär begär uppskov ska KFM i en uppskovsutredning utreda och dokumentera samtliga omständigheter som är av betydelse för uppskovsfrågan (2 § Kronofogdemyndighetens föreskrifter om hanteringen av vissa borgenärsuppgifter, KFMFS 2008:1). Självklart måste den som begär uppskov själv redogöra utförligt för sina ekonomiska förhållanden. KFM bör sedan kontrollera uppgifterna och kan också göra egna efterforskningar. Gäldenären ska tillhandahålla det material som KFM anser är nödvändigt, t.ex. balans- och resultaträkning, revisionsberättelse och det senaste årsbokslutet (om företaget inte omfattas av skyldigheten att upprätta årsredovisning) eller andra räkenskapshandlingar. Om gäldenären inte gör detta talar det för att uppskov inte ska beviljas.

Begränsningar i revisionsplikten

Om ett aktiebolag inte har någon revisor, vilket mindre aktiebolag inte behöver ha efter den 1 november 2008, bör KFM kontrollera vem som har biträtt näringsidkaren när årsredovisningen upprättades. KFM bör också kontrollera detta när andra juridiska personer ska upprätta ett årsbokslut. Handelsbolag behöver inte upprätta någon årsredovisning annat än om det är ett mycket stort företag. Fr.o.m. 2011 års taxering kommer en näringsidkare att vara skyldig att lämna uppgift om en uppdragstagare har biträtt när årsredovisningen eller årsbokslutet upprättades. I självdeklarationen ska också anges om en årsredovisning har varit föremål för revision, dvs. en sådan som har utförts i enlighet med lag och utmynnat i att revisorn har lämnat en revisionsberättelse.

Total skuldsättning

Vid en bedömning av gäldenärens betalningsförmåga och ekonomiska situation i övrigt är det viktigt att utreda gäldenärens totala skuldsättning. En gäldenär som har fler skulder än dem som finns hos KFM har mindre möjlighet att följa en avbetalningsplan. KFM kan behöva utreda både om gäldenären har förfallna men ännu inte restförda skatter och om han har skulder till banker eller liknande.

En utredning av hur skulderna har uppkommit kan ge värdefull information, t.ex. vid underskott på skattekotot. För banklån är det viktigt att ta reda på vad pengarna har använts till.

När gäldenären bedriver näringsverksamhet behöver KFM kunskap om omsättningen, antalet anställda, resultatet i rörelsen m.m.

En intressant uppgift är om gäldenären har gjort sig av med tillgångar genom åtgärder som kan bli föremål för återvinning. Vid kontakten med gäldenären i en sådan utredning bör KFM ta reda på om han tidigare har ägt tillgångar och vad som i så fall hänt med dem. Om det kan finnas skäl för återvinning har KFM en skyldighet att underrätta Skatteverket om detta (26 § IF och 8 § tredje stycket borgenärsföreskrifterna). Uppgifter om återvinningsbara transaktioner kan också komma fram som en biprodukt i samband med tillgångsundersökningen. Det kan t.ex. gälla att gäldenären nyligen har givit bort egendomen.

KFM gör ingen särskild gäldenärsutredning när indrivningen avbryts p.g.a. att Skatteverket har vidtagit eller överväger att vidta en borgenärsåtgärd. Beslutet grundar sig då endast på ett konstaterande av att det förhåller sig så. Bara om den betalningsskyldige är ett skiftat dödsbo eller ett likviderat bolag blir det aktuellt att avbryta indrivningen därför att ytterligare indrivningsåtgärder framstår som utsiktslösa eller inte är försvarliga av kostnadsskäl (7 § borgenärsföreskrifterna, se även avsnitt 9.6). I dessa fall tar utredningen enbart sikte på att konstatera att gäldenären är ett skiftat dödsbo eller ett bolag som har upplösts genom likvidation. Detta dokumenteras genom en handläggarnotering i INIT.

Källor för upplysning

En mer djupgående gäldenärsutredning blir alltså bara aktuell i en situation då gäldenären begär att få uppskov. De främsta källorna för upplysning i uppskovsutredningen är följande:

- Uppgifter som gäldenären lämnar.
- Uppgifter som KFM har tillgång till genom kontroll i t.ex. INIT, beskattningsdatabasen samt databasen för betalningsföreläggande och handräckning.
- Uppgifter från den myndighet som påfört fordran. Som redan nämnts ska en sökande lämna uppgifter om gäldenärens ekonomiska förhållanden till KFM (7 § IF). Hur KFM får del av sådana uppgifter varierar. Vissa uppgifter i beskattningsdatabasen är tillgängliga för KFM via INIT. Ytterligare uppgifter från Skatteverket och uppgifter från andra sökande måste hämtas in genom en kontakt mellan myndigheterna. Eftersom skyldigheten att lämna uppgifter till KFM är författningsreglerad, är de sekretessbestämmel-

ser som gäller hos den myndighet som lämnar ut uppgifterna inte något hinder (10 kap. 28 § OSL).

Uppskovsutredningen dokumenteras i en särskild funktion i INIT. Funktionen ger också möjlighet att elektroniskt skicka utredningen till Skatteverket, i syfte att ta reda på om myndigheten har vidtagit eller kommer att vidta någon offensiv borgenärsåtgärd. Skatteverkets svar lämnas elektroniskt och genererar en arbetsuppgift i INIT:s inkorg. INIT är kopplat till BORIS och visar därför alltid information om eventuella borgenärsåtgärder hos Skatteverket.

KFM kan också ta in uppgifter på andra sätt. Det är då viktigt att tänka på att KFM under en tillgångsundersökning förfogar över utsökningsbalkens tvångsmedel, medan tvångsmedel aldrig får användas under en gäldenärsutredning. I uppskovsutredningen kan KFM t.ex. inte meddela ett vitesföreläggande i samband med att uppgifter begärs från någon som har ett mellanhavande med gäldenären. Men om gäldenären inte själv presterar den utredning som KFM behöver kan han räkna med att det inte blir något uppskov.

Prognos

Uppskovsutredningen avslutas med att KFM gör en bedömning av gäldenärens betalningsförmåga i framtiden. Tillgångsundersökningen lämnar enbart svar på frågan om gäldenären har tillgångar som helt eller delvis täcker de skulder som är föremål för verkställighet.

9.5 Uppskov

9.5.1 Allmänt om uppskov

KFM kan bevilja uppskov med betalning av fordringar i allmänna mål (7 § IL). Uppskovet innebär att KFM under den tid uppskovet gäller inte gör något för att driva in en fordran förutom att göra avräkning om skatt m.m. ska betalas tillbaka (9 § första stycket IL). Skatteverket får inte heller utföra några offensiva borgenärsåtgärder, t.ex. ansöka om konkurs, så länge uppskovet består.

Grundprincipen är att restförda skulder ska betalas inom den tidsfrist som anges i underrättelsen om målet enligt 4 kap. 12 § UB. Uppskov får inte beviljas under längre tid än nödvändigt. Uppskov under längre tid än 12 månader får bara beviljas i undantagsfall (3 § borgenärsföreskrifterna). Om uppskovet inte förenas med en avbetalningsplan krävs synnerliga skäl för att det ska få gälla längre tid än 12 månader (8 § andra stycket

II). Uppskov ska inte beviljas om gäldenären kan betala skulden genast, t.ex. genom att ta ett banklån.

Om ett uppskov omfattar längre tid än 12 månader ska det omprövas efter den tiden. Uppskovet ska omprövas omgående om förutsättningarna förändras under uppskovstiden (avsnitt 9.5.6).

Det är de uppgifter som kommit fram under tillgångsundersökningen och uppskovsutredningen som ska ligga till grund för KFM:s beslut. Ett uppskov får bara beviljas om det kan antas vara till fördel för det allmänna, på grund av gäldenärens personliga förhållanden eller i avvaktan på att frågan om anstånd prövas.

Vid bedömningen av om en gäldenär ska få uppskov ska KFM ha ett långsiktigt perspektiv. Att gäldenären blir restförd på nytt ska förhindras. KFM:s agerande ska syfta till att skulden avvecklas så snabbt som möjligt och inte ökar. Ovanstående aspekter är angelägna även ur gäldenärens perspektiv. Det är inte ovanligt att en gäldenär har en överdrivet optimistisk tro på sin förmåga att betala sina skulder. Han kan möjligtvis under en kortare tid och genom en kraftansamling fullgöra en avbetalningsplan, men han har på sikt ingen möjlighet att betala både restförda skulder och löpande skatter. Om KFM i en sådan situation beviljar ett uppskov förvärras gäldenärens situation. Om han inte kan både betala sina skulder och fortsätta näringsverksamheten eller behålla fastigheten är det vanligen bättre för honom att i ett tidigt skede avveckla rörelsen eller sälja fastigheten.

Skatteverket ska vanligen meddelas om KFM överväger att bevilja uppskov (9 § borgenärsföreskrifterna). KFM ska inte bevilja uppskov om Skatteverket lämnar besked om att de överväger att utföra eller redan har utfört en offensiv borgenärsåtgärd. Skatteverket ska också, utan undantag, underrättas när KFM beviljat eller återkallat ett uppskov (10 § borgenärsföreskrifterna). I avsnitt 9.11 beskrivs närmare hur uppskovsfrågor och andra borgenärsåtgärder samordnas mellan KFM och Skatteverket.

Beslut och preskription

När KFM beviljar ett uppskov upprättas ett beslut i skriftlig form. I beslutet finns uppgifter om i vilka situationer uppskovet kan återkallas och om ianspråktagande av ställda säkerheter. Handlingen ska undertecknas av KFM:s handläggare och av gäldenären samt av tredje man om denne ställer säkerhet. Om den ordinarie preskriptionstiden infaller under uppskovstiden innebär det skriftliga medgivandet att fordran pre-

skriberas först vid utgången av det kalenderår då skulden skulle ha betalats enligt medgivandet (6 § lagen om preskription av skattefordringar m.m.).

Om KFM beviljar uppskov i situationer då Skatteverket inte behöver informeras (9 § borgenärsföreskrifterna) räcker det oftast att gäldenären får beslutet genom ett besked ur INIT med ett bestämt datum för när skulden senast ska betalas. Ett sådant besked är inte ett skriftligt medgivande som förlänger preskriptionstiden. Om ett uppskov för en privatperson sträcker sig över en längre tid kan det vara motiverat att upprätta ett skriftligt medgivande så att effekterna för preskriptionen inträder.

9.5.2 Uppskov till fördel för det allmänna

För detta slags uppskov krävs att uppgörelsen ger ett minst lika bra ekonomiskt resultat som andra verkställighets- och borgenärsåtgärder.

Det förekommer att gäldenärer anger att de betalar ränta eller dröjsmålsavgift som skäl för att uppskovet är till fördel för det allmänna. Det ska dock inte påverka KFM:s bedömning.

Förutsättningarna för att få uppskov skiljer sig åt beroende på om det är fråga om en näringsidkare eller en gäldenär som inte bedriver näringsverksamhet. En näringsidkare ska behandlas på samma sätt oberoende av om han bedriver sin verksamhet som enskild firma eller t.ex. aktiebolag, med undantag för det som kan följa av bestämmelsen om beneficium i 5 kap. 1 § p. 3 UB. Om företaget drivs i bolagsform bör KFM alltid överväga att kräva borgen från den eller de personer som företräder bolaget som säkerhet.

Som villkor för uppskov bör ställas att gäldenären gör avbetalningar (3 § borgenärsföreskrifterna). Det är emellertid också möjligt för KFM att bevilja uppskov utan avbetalning. Ett uppskov utan avbetalning får i princip pågå högst ett år (8 § andra stycket IL).

Avbetalningsplaner som löper under en längre tid bör säkerställas genom att gäldenären ställer säkerhet. Detta är emellertid inget skäl i sig för att bevilja uppskov.

En avbetalningsplan måste vara rimlig. KFM ska bedöma att gäldenären klarar av att betala enligt planen.

Uppskov för en privatperson

Det är oftast till fördel för staten att gå med på uppskov och avbetalningsplan om en privatperson vill betala skulden på kortare tid än vad en löneutmätning skulle kräva. I andra fall ska löneutmätning vara det normala.

Uppskov bör inte beviljas om fordran har uppkommit genom skönstaxering, om gäldenärens uppgifter om sina förhållanden inte är trovärdiga eller om det finns misstankar om ekonomisk brottslighet.

Uppskov för näringsidkare

KFM ska vara restriktiv med att ge näringsidkare uppskov. I regel är en konkursansökan alternativet till uppskov när gäldenären är näringsidkare. Det är viktigt att KFM i dessa fall tidigt informerar Skatteverket om att gäldenären har begärt uppskov så att verket snabbt kan bedöma om offensiva borgenärsåtgärder ska vidtas (26 § IF).

Det är inte meningen att staten som borgenär ska ersätta den roll som kreditinstituten normalt har. KFM:s uppgift är att se till att skulden blir betald på så kort tid som möjligt.

Följande omständigheter talar emot att bevilja uppskov:

- Skatten är helt eller delvis skönstaxerad.
- Gäldenären kan skaffa pengar på annat sätt, t.ex. genom banklån.
- Det finns misstankar om ekonomisk brottslighet.
- Risk finns för illojal konkurrens.
- Bokföring saknas eller är bristfällig.
- Gäldenären har tidigare varit restförd.
- Likvidationsplikt föreligger på grund av t.ex. kapitalbrist i aktiebolaget eller att behörig styrelse saknas.
- Gäldenären har tidigare fått uppskov.
- Gäldenären har enskilda mål.

En förutsättning för uppskov till näringsidkare är också att utredningen ger en positiv bild av verksamheten. Faktorer av betydelse kan vara att verksamheten har en mycket god prognos och att skulden t.ex. beror på en enstaka kundförlust.

Vid en uppskovsutredning kan det komma fram att näringsidkarens betalningssvårigheter beror på för många anställda, för höga hyres- och leasingkostnader, för långa kundkrediter

eller liknande. För att näringsidkaren ska anses ha en god prognos och för att KFM ska gå med på en avbetalningsplan måste gäldenären visa vilka åtgärder han vidtagit eller kommer att vidta för att komma tillrätta med problemen och undvika att han på nytt får betalningssvårigheter.

Om en gäldenär regelbundet får underskott på skattekontot kan det bero på att han betalar för lite F-skatt. Ett krav som KFM då kan ställa för att bevilja uppskov är att gäldenären ändrar sin F-skatt så att den anpassas till hans verkliga inkomstförhållanden.

Det är vanligt att en företagare som vill ha betalningsuppskov hänvisar till att hans anställda annars riskerar att förlora sina arbeten. Han kan också framhålla att ersättning kommer att betalas enligt reglerna om lönegaranti om bolaget går i konkurs eller om företagsrekonstruktion inleds. Dessa omständigheter ska dock inte spela någon roll när KFM överväger att besluta om uppskov. KFM ska inte ta arbetsmarknadspolitiska hänsyn vid indrivningen.

Ett uppskov innebär ett visst mått av förtroende från KFM. En näringsidkare som fått ett uppskov bör t.ex. kunna rekommenderas att få F-skattesedel. Observera att om en näringsidkare fått en avbetalningsplan hos KFM så talar det för att han inte ska få näringsförbud (NJA 1989 Notis: B1 och NJA 2006 s. 346).

9.5.3 Säkerhet för uppskov

När ett uppskov beviljas bör KFM försöka få säkerhet för fordran, i synnerhet när gäldenären är näringsidkare (jfr 4 § borgenärsföreskrifterna). Säkerheten kan bestå av borgen, pant eller företagshypotek. Även i fråga om privatpersoner kan det vara aktuellt att kräva säkerhet när det gäller längre avbetalningsplaner eller större fordringsbelopp.

Borgen

Borgen som ställs som säkerhet ska vara proprieborgen ("såsom för egen skuld"). Det innebär att KFM kan vända sig direkt mot borgensmannen utan att först ha undersökt möjligheterna att driva in fordran hos huvudgäldenären. Om borgen ställs av flera borgensmän gemensamt ska den dessutom vara solidarisk. Det innebär att hela fordringsbeloppet kan krävas ut av vem som helst av borgensmännen.

Pant

En pant kan bestå av en lös sak eller en rättighet, t.ex. en fordran. Om panten är en lös sak måste egendomen överlämnas i KFM:s besittning. Finns egendomen hos tredje man ska han

meddelas förbud att utge panten. Om panten är en fordran, t.ex. ett banktillgodohavande eller en fakturafordran, måste banken eller sekundogäldenären underrättas om pantsättning. En pant kan också vara en registrerad rättighet, t.ex. ett datapantbrev i fast egendom eller aktier anslutna till Euroclear. I så fall måste panten registreras på samma sätt som vid utmätning (6 kap. 2 § andra och fjärde stycket UB).

Företagshypotek

Företagshypotek är en säkerhetsrätt. Till skillnad från panträtt gäller den i en egendoms massa som kan förändras efter att företagsinteckningen har lämnats som säkerhet. Möjligheten att utnyttja en företagsinteckning som säkerhet kan vara av betydelse framför allt när huvuddelen av tillgångarna är varulager, maskiner eller kundfordringar. Om säkerheten måste tas i anspråk och det blir aktuellt att utmäta t.ex. gäldenärens hela varulager måste verksamheten i de allra flesta fall upphöra eller åtminstone avbrytas.

Om ett företagshypotek någon gång godtas som säkerhet måste det skriftliga företagsinteckningsbrevet överlämnas till KFM. Anledningen är att KFM inte kan få något särskilt tillstånd att bli registrerad som inteckningsbrevshavare. Om utmätning sker kan KFM däremot begära att Bolagsverket beslutar att en företagsinteckning inte får avregistreras eller att en ny inteckningsbrevshavare inte får registreras. Syftet är då att förhindra att elektroniska företagsinteckningsbrev lämnas som säkerhet till någon annan än KFM, se 10 § lagen om inteckningsbrevsregister.

Under förutsättning att 2008 års lag om företagshypotek är tillämplig gäller företagshypoteket endast i viss egendom, men vid både utmätning och konkurs (avsnitt 6.4).

Tredje man ställer säkerhet

Inte bara gäldenären själv utan även någon annan kan ställa säkerhet i form av borgen, pant eller företagshypotek. En förutsättning är att gäldenären kan antas medge det. Den som ställer säkerhet, förutom gäldenären själv, är oftast gäldenärens make eller en företrädare för en gäldenär som är en juridisk person.

Möjligheten att ta emot säkerhet av utomstående har stor betydelse vid indrivning av skatt hos juridiska personer. Om den juridiska personen saknar tillgångar som kan utnyttjas som säkerhet bör KFM, enligt de bestämmelser som finns om företrädaransvar m.m. försöka få företrädaren att ställa säkerhet. Då kan man undvika att Skatteverket längre fram behöver föra en process i domstol om företrädarens betalningsskyldighet. Om

Hur säkerheten tas i anspråk

företrädaren för ett bolag har tillgångar, men ändå inte vill ställa säkerhet minskar möjligheterna att få uppskov.

Hur säkerheten tas i anspråk beror på av vilket slag den är. Gälldenären ska underrättas innan KFM tar säkerheten i anspråk. Säkerhet tas i anspråk genom ett särskilt upprättat beslut. I beslutet anges grunderna för beslutet och hur det kan överklagas (20 § första stycket IL).

När borgen ska tas i anspråk får KFM omedelbart göra utmätning hos borgensmannen. Någon ny exekutionstitel behöver inte utverkas, och beslutet om att ta borgen i anspråk behöver inte delges borgensmannen (Svea hovrätts beslut 1983-08-19, 2:SÖ 98 = RIC 52/83). Det är dock oftast lämpligt att först kräva borgensmannen på betalning och därefter, om borgensmannen inte betalar, besluta om att borgen ska tas i anspråk och registrera beslutet i utsoknings- och indrivningsdatabasen.

KFM:s beslut om att ta säkerheten i anspråk innebär att den pantsatta egendomen anses utmätt. De fortsatta åtgärderna är desamma som vid utmätning. Beslutet att ta egendomen i anspråk bör delges på samma sätt som en utmätning. Rör det sig om pantbrev bör KFM också samtidigt besluta om att ta fastigheten i anspråk.

Om företagshypotek har ställts som säkerhet får utmätning genast ske i den egendom som omfattas av företagshypoteket. Detta får också ske om företagshypoteket gäller i någon annans verksamhet än gälldenärens (13 § p. 3 IL).

9.5.4 Uppskov på grund av personliga förhållanden

KFM kan bevilja uppskov om det är påkallat med hänsyn till gälldenärens personliga förhållanden (7 § första stycket p. 2 IL). Gälldenären kan få uppskov om han eller hon har fått betalningssvårigheter på grund av t.ex. sjukdom eller arbetslöshet. Svårigheterna ska vara övergående. För gälldenären en ersättning som motsvarar lön är arbetslöshet dock ingen anledning till särbehandling.

Endast fysiska personer kan få uppskov på grund av personliga förhållanden. Personer som bedriver näringsverksamhet kan få uppskov på denna grund bara om de har mycket speciella skäl.

Ett uppskov på grund av personliga förhållanden kan innebära lägre avbetalningsbelopp än vanligt eller att en utmätning skjuts upp.

När en gäldenär begär uppskov på grund av personliga förhållanden är det viktigt att KFM beslutar i uppskofsfrågan. Det bör framgå tydligt av dokumentationen hur KFM har motiverat sitt beslut.

9.5.5 Uppskov i avvaktan på anstånd

KFM får bevilja uppskov i väntan på att frågan om anstånd prövas av den myndighet som ska fatta beslut, t.ex. Skatteverket när det gäller skattebeslut (7 § första stycket p. 3 IL). KFM bör begära besked från den myndighet som ska pröva anståndsfrågan. Det beskedet ska sedan ligga till grund för KFM:s ställningstagande.

När ett uppskov beviljas i avvaktan på anstånd görs ingen uppskovsutredning.

9.5.6 Omprövning och återkallelse av uppskov

KFM bör klargöra att myndigheten förbehåller sig rätten att ompröva uppskov som pågå mer än en kort tid. Som redovisats ovan ska KFM inte bevilja uppskov under någon längre tid. Om gäldenären beviljas uppskov under mer än tolv månader ska omprövning alltid ske efter ett år. KFM bör då kontrollera att gäldenären uppfyller villkoren enligt medgivandet och också i övrigt sköter sina skyldigheter mot det allmänna.

KFM och Skatteverket är bundna av ett uppskov så länge förutsättningarna inte har ändrats.

Enligt 6 § borgenärsföreskrifterna ska ett uppskov omprövas om gäldenären

- inte betalar enligt avbetalningsplanen
- inte betalar löpande skatter och avgifter
- inte deklarerar
- lämnade oriktiga uppgifter när uppskovet gavs
- blir misstänkt för ekonomisk brottslighet
- inte uppfyllt sin informationsskyldighet.

Ett uppskov ska också omprövas när

- gäldenärens F-skattsedel återkallas
- betalningsförmågan avsevärt förbättras
- den säkerhet som ställts minskar i värde

- en enskild borgenär ansöker om verkställighet
- det finns andra skäl att ompröva uppskovet.

Om förutsättningarna för uppskov har förändrats, t.ex. genom att nya fordringar har tillkommit, kan Skatteverket omedelbart lägga de nya omständigheterna till grund för borgenärsåtgärder. Skatteverket bör informera KFM om de nya fordringarna så att KFM kan ta ställning till om uppskovet ska återkallas (8 § BorgF).

9.6 Avbrytande av indrivning

Dödsbon och upplösta bolag

KFM får avbryta indrivningen tills vidare om ytterligare åtgärder framstår som utsiktslösa eller har blivit orimligt kostsamma (18 § första stycket första meningen IL). Bestämmelsen är inte tvingande, och KFM har bestämt att indrivningen kan avbrytas enligt denna bestämmelse endast när det gäller fordringar mot skiftade dödsbon eller bolag som har gått i likvidation (7 § borgenärsföreskrifterna). För övriga gäldenärer fortsätter handläggningen som vanligt tills fordringarna preskriberas. Tillgångsutredningen avslutas genom att en utredningsrapport upprättas och en bevakningstid bestäms. När bevakningstiden har gått ut görs en ny utredning

Skatteverket agerar

En ytterligare grund för att avbryta indrivningen finns i 18 § första stycket andra meningen IL. Om Skatteverket överväger eller har påbörjat en offensiv borgenärsåtgärd behöver inte KFM utföra indrivningsåtgärder. Denna bestämmelse omfattar både mål där Skatteverket är debiterande myndighet och andra allmänna mål, utom studiemedel.

Bestämmelsen är inte tvingande, dvs. KFM får men måste inte avbryta indrivningen. Det innebär inte att KFM fritt kan välja mellan att avbryta indrivningen eller att inte göra det. Tanken är inte att KFM i detta sammanhang ska göra bedömningar som i huvudsak är av borgenärskaraktär. Valet bör i stället i princip styras av vilken sorts borgenärsåtgärd Skatteverket överväger. Handlar det om någon form av betalningsupp- görelse, som ackord eller nedsättning av fordran, är det närmast en självklarhet att indrivningen ska avbrytas. Så är det däremot inte om det är aktuellt med en konkursansökan.

KFM har i borgenärsföreskrifterna bestämt att indrivningen bör fortsätta om Skatteverket överväger konkurs. Om likvidation eller ansökan om preskriptionsförlängning övervägs ska indrivningen fortsätta. Om Skatteverket överväger ackord ska indriv-

ningen avbrytas bortsett från de fall, då det finns ett enskilt mål för verkställighet och Skatteverket överväger att anta ett erbjudande om ackord. I det sistnämnda fallet ska KFM särskilt bedöma om indrivningen ändå ska avbrytas.

Beslut att avbryta

Att KFM avbryter indrivningen är ett beslut som ska motiveras. När indrivningen mot ett dödsbo eller bolag som gått i likvidation avbryts, ska det finnas en gäldenärsutredning som i okomplicerade fall kan grunda sig på resultatet av tillgångsundersökningen. Gäldenärsutredningen görs i INIT. När indrivningen avbryts därför att Skatteverket har vidtagit eller överväger att vidta en borgenärsåtgärd görs ingen särskild gäldenärsutredning.

Återupptagande av indrivning

Det kan bli aktuellt att återuppta indrivningen om frågan om borgenärsåtgärder inte längre är aktuell eller om det finns skäl att samordna indrivningen med ett enskilt mål. Det är KFM som avgör om indrivningen ska återupptas eller inte. Detta kan givetvis kräva kontakter med Skatteverket och eventuellt även med andra berörda debiterande myndigheter.

9.7 Överklagande

När KFM har beslutat om verkställighet enligt utsökningsbalken kan beslutet oftast överklagas till tingsrätten (avsnitt 16). När KFM vidtar åtgärder enligt indrivningslagen är regeln den motsatta. Beslut att ta säkerhet i anspråk kan emellertid överklagas (20 § IL). Anledningen är att ett sådant beslut har samma verkan som en utmätning.

Motivet till att besluten i övrigt enligt indrivningslagen inte kan överklagas är att åtgärderna ensidigt bestäms av staten som borgenär. I förarbetena till lagen nämns uppskov som exempel. Gäldenären har ingen rätt att få uppskov, inte ens om han erbjuder säkerhet.

9.8 Avräkning

Vid återbetalning av skatter och avgifter gäller bestämmelser om avräkning i de flesta allmänna mål. Även en fordran på en tv-avgift kan avräknas (NJA 2002 s. 668 = RIC 2/03). Avräkning innebär att staten har möjlighet att först få sina fordringar betalda, i den utsträckning som det belopp som ska betalas tillbaka räcker. Avräkning kan jämföras med kvittning. Gäldenärens fordran på överskott på skattekontot avräknas t.ex. mot statens fordran på andra obetalda skatter m.m. Det gäller även förrättningskostnader i utsökningsmål.

Vid indrivning i allmänna mål avräknas skulden hos KFM enligt lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter (avräkningslagen).

Gäldenären har rätt att få ut vad som blir över efter det att avräkning skett. Är han restförd för ett belopp som överstiger överskottet på skattekontot eller någon annan restitution har han inget att fordra. Avräkning har företräde framför utmätning.

De belopp som ska betalas ut

De återbetalningsfordringar som avräkningslagen omfattar räknas upp i 1 § avräkningslagen. Lagen gäller de flesta skatter och är också tillämplig inom tullområdet. Fordringar som gäldenären kan ha mot staten avseende bl.a. studiemedelsavgifter, fordonsskatt och felparkeringsavgifter omfattas däremot inte.

Motfordringarna

De motfordringar man får göra avräkning för är sådana som tillkommer det allmänna, som verkställs hos KFM och som drivs in enligt reglerna i indrivningslagen (2 § avräkningslagen). I de flesta medelsslag får avräkning alltså ske. Utländska skatter m.m. hör till de fordringar för vilka avräkning inte kan ske.

Förfarandet

För att KFM ska få kännedom om att medel ska betalas ut föreskrivs att den utbetalande myndigheten ska kontrollera om det finns motfordringar och om så är fallet ska KFM få tillfälle att göra avräkningen.

KFM ska besluta om avräkning om det finns möjlighet. Att gäldenären har fått uppskov med betalningen är inget skäl att avstå från avräkning.

Avräkning kan underlåtas om gäldenären fått anstånd med betalningen av statens fordran p.g.a. överklagande. KFM får också avstå från avräkning i avvaktan på en rättelse eller om det finns särskilda skäl. Ett särskilt skäl kan vara att en betalningsuppgörelse gjorts med förutsättningen att en återbetalning ska få disponeras av gäldenären (5 § avräkningslagen). Det är mycket ovanligt att KFM går med på en sådan uppgörelse. Att gäldenären behöver pengarna är inte skäl nog (NJA 1988 s. 475 = RIC 37/88).

Ett annat skäl för att avstå från avräkning är att beloppet är så litet att en avräkning inte lönar sig.

Gäldenären ska underrättas före en avräkning. I praktiken sker detta genom en underrättelse om målet som innehåller infor-

mation om avräkningsförfarandet. Galdenären ska också underrättas om beslutet.

KFM kan självmant rätta ett felaktigt beslut om avräkning (10 § avräkningslagen). Med ett felaktigt beslut menas t.ex. att skulden har betalats före avräkningen eller att ett för stort belopp tagits i anspråk. KFM:s beslut om avräkning kan överklagas på samma sätt som ett beslut om utmätning. I ett hovrättsavgörande har det dock ansetts att ett beslut om avräkning kan överklagas trots att det gått mer än tre veckor sedan det avräknade beloppet redovisades (Hovrättsens för västra Sverige beslut 2002-01-31, ÖÅ 4558-01 = RIC 5/02). Ett beslut att inte avräkna får däremot inte överklagas. Om överklagande, se avsnitt 16.

Avräkning hos Skatteverket

Observera att även Skatteverket gör avräkning enligt 18 kap. skattebetalningslagen. Det gäller då avräkning inom skattekontosystemet. En sådan avräkning görs även när det gäller fordringar som har överlämnats för indrivning, eftersom skattekontofordringar förblir uppdebiterade i Skatteverkets datasystem. Endast vad som eventuellt återstår efter avräkning mot belopp som lämnats för indrivning kan återbetalas. När Skatteverket gör en avräkning enligt skattebetalningslagen får galdenären reda på detta genom att det på skattekontoutdraget anges att en avräkning skett mot en kontoskuld hos KFM. I REX/INIT sätts skatteskulden ner i motsvarande mån. Nedsättning sker i samma ordning som vid betalning till KFM, dvs. mot den äldsta skulden först (19 § IL).

9.9 Skatteverkets borgenärsroll

9.9.1 Uppgifterna

Skatteverket har ett generellt samordningsansvar för de borgenärsuppgifter som verket ansvarar för enligt lagen om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter (BorgL). Även om det i de allra flesta fall kommer att finnas skattefordringar som är så stora att de i praktiken styr arbetet, måste Skatteverket beakta även andra allmänna fordringar som omfattas av borgenärslagen. I förordningen om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter (BorgF) finns omfattande bestämmelser om Skatteverkets skyldighet att i olika avseenden underätta KFM om borgenärsarbetet och informationsutbytet med debiterande myndigheter. Se också Skatteverkets handledning för borgenärsarbetet.

Skatteverket ansvarar för följande borgenärsuppgifter:

- ansökan om likvidation
- ansökan om konkurs och bevakning av statens fordringar i konkursen
- talan om betalningsansvar för någon annans skulder enligt skattebetalningslagen eller någon annan författning (s.k. företrädaransvar)
- ansökan om företagsrekonstruktion och bevakning av statens rätt under rekonstruktionsförfarandet
- beslut att anta förslag om ackord
- besluta om nedsättning av fordran och bevaka statens rätt vid skuldsanering
- talan om preskriptionsförlängning
- ansökan om förordnande av boutredningsman.

Vidare får Skatteverket ställa säkerhet i de fall ett konkursbo avser att väcka talan i domstol (10 § BorgF).

Skatteverket utför dessa uppgifter beträffande alla statens fordringar som drivs in som allmänna mål, med undantag för studiemedel. Dessutom utför Skatteverket, enligt 2 § BorgF, dessa uppgifter beträffande vissa andra fordringar, nämligen sådana som staten inte har men som ändå är allmänna mål, t.ex. felparkeringsavgifter och tv-avgifter.

I borgenärsarbetet använder Skatteverket ett IT-baserat ärendehanteringssystem som kallas Boris (Borgenärs Informationssystem).

9.10 Borgenärsutredningen

I 2 § BorgL finns en allmän skyldighet för Skatteverket att skaffa sig det underlag som behövs för att bedöma behovet av borgenärsåtgärder. Denna utredning får påbörjas om det finns risk för att fordran inte blir betald.

En viktig del av underlaget är de uppgifter som finns i beskattningsverksamheten, t.ex. om latent skattefordringar, men det kan också röra sig om uppgifter som behöver tas in från andra myndigheter. Till underlaget hör uppgifter om skulder m.m. som Skatteverkets handläggare har åtkomst till i INIT och REX. Hit hör också den information om KFM:s verkställighetsåtgärder som fortlöpande överförs till Skatteverket (avsnitt 9.11.1).

Det behöver inte göras en utredning i varje enskilt fall. Behovet av att ta fram underlag bedöms utifrån kriterier som väsentlighet och risk samt indikationer på att detta behövs. Skatteverkets utredning behöver inte vänta tills indrivningen kommit igång hos KFM. Handläggningsrutinerna innebär tvärtom att utredningen ofta kommer att påbörjas utan att den fordran som är den direkta anledningen till utredningen har lämnats över för indrivning.

Skatteverket har, liksom KFM vid en uppskovsutredning, inte rätt att vid borgenärsutredningen använda tvångsmedel. Vidare kan beslut enligt borgenärslagen inte överklagas.

Skatteverkets borgenärsutredning och KFM:s gäldenärsutredning tar i grunden sikte på samma sak, nämligen frågan om gäldenärens förmåga att betala sina skatter m.m. Eftersom Skatteverkets utredning kan ligga till grund för flera offensiva borgenärsuppgifter, och utredningen hos KFM endast för uppskov och avbrytande av indrivning, har tyngdpunkten i utredningsarbetet förskjutits till Skatteverket. Resultatet av KFM:s verkställighet är av stort intresse i borgenärsutredningen. En situation där det finns ett särskilt kommunikationsbehov är när KFM har utmätt tillgångar som ingår i och är av väsentlig betydelse för en näringsverksamhet, t.ex. maskiner hos ett tillverkningsföretag.

Skatteverket och KFM måste hålla varandra informerade om uppgifter som finns i borgenärs- respektive gäldenärsutredningen av en gäldenär och om handläggningsåtgärderna. Detta är viktigt för att respektive myndighet ska kunna utöva sin borgenärsroll på ett bra sätt.

9.11 Samordning mellan KFM och Skatteverket

9.11.1 Tillgångsundersökning och utmätning m.m.

KFM ska enligt 4 kap. 9 a § UB underrätta sökanden och svarenden om tillgångsundersökningen visar att gäldenärens tillgångar inte räcker till full betalning av utmätningensfordran. Sökanden ska också underrättas om vilka utredningsåtgärder som KFM avser att vidta under målets handläggning. Förutom denna kommunikation har KFM, i 8 § andra stycket borgenärsföreskrifterna, bestämt att Skatteverket ska underrättas om innehållet i och resultatet av en tillgångsundersökning i ett mål där Skatteverket företräder någon annan debiterande myndighet. Skatteverket ska också underrättas om utmätning, med un-

dantag för beslut om utmätning av lön. Även i övrigt ska Skatteverket få den information som verket behöver för sin borgenärsuppgift.

Underrättelserna till Skatteverket sker genom att information överförs mellan IT-systemen INIT och Boris.

9.11.2 Uppskov eller konkurs

KFM:s möjlighet att bevilja uppskov är en borgenärsåtgärd som i regel måste vägas mot de borgenärsåtgärder som Skatteverket förfogar över, främst konkursinstitutet. Av den anledningen får KFM bevilja uppskov endast om Skatteverket inte har något att invända mot det eller om verkets inställning uppenbarligen saknar betydelse (7 § andra stycket IL).

I 3 § BorgL och 7 § IL finns bestämmelser för att åstadkomma den nödvändiga samordningen mellan myndigheterna. Enligt bestämmelserna ska Skatteverket, om KFM överväger att bevilja uppskov, utreda om det i stället finns anledning att vidta någon annan borgenärsåtgärd, t.ex. att ge in en konkursansökan. Om Skatteverket inte vidtar någon sådan åtgärd anses verket inte ha någon invändning mot uppskov.

9.11.3 Samordning vid uppskov

Som nyss framgått kan ett uppskov bara beviljas efter att KFM har hämtat information från Skatteverket om hur verket avser att agera i sin borgenärsroll. Det gäller dock inte om Skatteverkets inställning till uppskovsfrågan uppenbarligen saknar betydelse.

I 5 § BorgF anges att Skatteverket normalt ska lämna besked inom fem arbetsdagar när verket fått information om att KFM överväger att bevilja uppskov. Om inget besked kommer, eller om Skatteverket inte inom tio dagar har vidtagit någon borgenärsåtgärd, anses verket inte ha någon invändning mot uppskov.

9.11.4 Kommunikation och medgivande till uppskov

Huvudregeln när uppskov begärs är att Skatteverket ska höras. Det sker normalt genom att KFM informerar verket om innehållet i den uppskovsutredning som gjorts med anledning av gäldenärens begäran. Om Skatteverket kommer fram till att en konkursansökan eller någon annan offensiv borgenärsåtgärd ska vidtas kan KFM inte bevilja uppskov.

Huvudregel

Undantag

Ibland är förhållandena sådana att det är uppenbart att Skatteverkets inställning saknar betydelse. I sådana fall behöver Skatteverket inte höras (7 § IL). Vidare behöver det inte ske någon kommunikation med Skatteverket när det gäller uppskov med betalningen av studiemedel.

I KFM:s borgenärsföreskrifter (9 §) föreskrivs att Skatteverket inte behöver höras innan ett beslut i uppskovsfrågan fattas om

- uppskovets längd understiger fem arbetsdagar
- ett uppskov till en näringsidkare understiger 30 dagar från utgången av den tidsfrist som har angetts i underrättelsen enligt 4 kap. 12 § UB
- ett uppskov övervägs för en privatperson eller ett dödsbo som inte driver näringsverksamhet.

Normalt får Skatteverket inte del av uppskovsutredningen i dessa fall. Skatteverket ska emellertid alltid informeras om verket kan behöva uppgifterna i utredningen för att utöva sin borgenärsroll.

En utförlig redogörelse för Skatteverkets borgenärsarbete finns i Skatteverkets handledning för borgenärsarbetet, utgåva 2.

9.12 Böter

Hur indrivningen av böter ska gå till regleras i bötesverkställighetslagen och bötesverkställighetsförordningen. Bestämmelserna gäller i huvudsak också viten och sådan särskild rättsverkan av brott som gäller betalningsskyldighet till staten, dvs. värdeförverkanden och företagsbot. Ett förverkandeanspråk kan t.ex. gälla skyldigheten att betala ett visst belopp till staten som motsvarar utbytet av narkotikabrott. Mer information om förverkande och företagsbot finns i S-handboken.

Bötesförvandling

En speciell bestämmelse med böter och viten är att de under vissa förutsättningar kan förvandlas till fängelse (15 § bötesverkställighetslagen). En sådan förvandling kan bli aktuell om

- det är uppenbart att den som dömts att betala böter av tredska inte har betalat böterna eller om
- en förvandling annars av särskilda skäl är påkallad ur allmän synpunkt.

Den första regeln tar sikte på när den som dömts att betala böter gömmer undan tillgångar eller håller sig undan. Den andra

regeln är avsedd att motverka att gäldenärer som saknar betalningsförmåga i praktiken blir immuna mot bötesstraff. Den kan bara tillämpas vid upprepad brottslighet (vanligen minst tre bötesstraff).

Bötesförvandling är sällsynt i förhållande till antalet böter som inte betalas. Det beror delvis på att det är svårt att visa att förutsättningarna är uppfyllda för att böterna ska förvandlas. Uttrycket ”uppenbart” innebär att det ska finnas mycket övertygande argument. Om bötesförvandling begärs, bifalls yrkandet i en stor andel.

Förvandling av böter till fängelse beslutas av domstol på talan av åklagaren. Det är emellertid KFM som enligt 17 § bötesverkställighetsförordningen tar initiativet till en förvandling genom att skicka en redogörelse till åklagaren med bl.a. upplysningar om gäldenären och hans förmåga att betala böterna. Hovrättens beslut i ett mål om bötesförvandling får inte överklagas av en enskild part. Om det finns särskilda skäl får hovrätten tillåta att beslutet överklagas, se 23 § bötesverkställighetslagen.

Förvandlingsstraffet bestäms inte efter någon viss omräkningskala utan med hänsyn till samtliga omständigheter till lägst 14 dagar och som längst tre månader. Förvandlingsstraffet faller bort om hela bötesbeloppet betalas. Gäldenären kan betala fram till dess att straffet är verkställt (18 § bötesverkställighetslagen). KFM ska genast underrätta kriminalvården om böterna betalas innan verkställigheten av straffet har avslutats (18 § bötesverkställighetsförordningen).

Vid en ansökan till tingsrätten om en förvandling ställs höga krav på att KFM:s utredning visar att allt gjorts för att driva in böterna. Att i redogörelsen till domstolen bara ange att gäldenären sökts ett flertal gånger är inte tillräckligt. Det är viktigt att dokumentera varje krav, varje telefonsamtal och varje tillfälle som gäldenären har sökts. KFM bör vidare redovisa vad KFM:s handläggare sagt och vad gäldenären har svarat. Särskilt viktigt är det att notera om gäldenären vägrar att betala av tredska.

Synnerligt men

KFM kan avbryta verkställigheten om fortsatt indrivning av böterna skulle medföra synnerligt men (stort besvär) för gäldenären eller någon som är beroende av honom för sin försörjning. Ett sådant beslut får överklagas av åklagaren (12–13 §§ bötesverkställighetslagen).

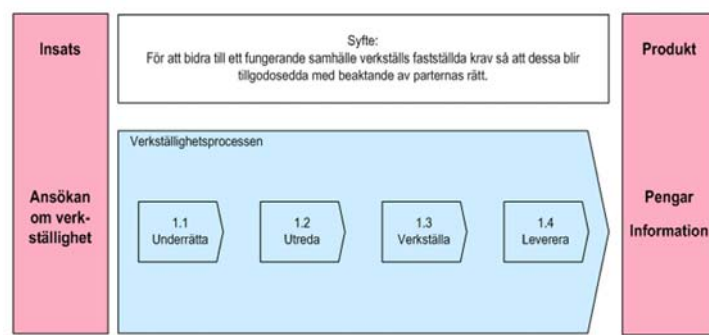
**Inget uppbörds-
förfarande i vissa
fall**

Rikspolisstyrelsen är uppbördsmyndighet när det gäller böter, viten och särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet. Verkställighet sker normalt genom uppbörd. I vissa fall restförs skulden utan att gäldenären först fått tillfälle att frivilligt betala den. Detta är fallet vid solidariskt betalningsansvar och när beslut om kvarstad har meddelats.

**Verkställighet
inom EU**

Sedan den 1 januari 2010 kan böter bli föremål för verkställighet inom EU enligt lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen. När det gäller förverkande infördes den 1 juli 2011 en liknande lag, lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen. I handboken Internationell verkställighet beskrivs dessa lagar och möjligheterna till verkställighet i vissa andra länder av svenska beslut och av beslut meddelade i ett annat land i Sverige.

10 Försäljning av lös egendom m.m.

I verkställighetsprocessen återfinns det mesta av innehållet i detta avsnitt i processteget Verkställa.

Regler om exekutiv försäljning av utmätt egendom finns i 8–12 kap. utsökningsbalken. De allmänna bestämmelserna finns i 8 kap. Försäljning av utmätt lös egendom regleras i 9 kap. och försäljningsförfarandet för specialobjekt som registrerade skepp, registrerade luftfartyg, in-tecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom regleras i 10–12 kap. Även i 8–12 kap. utsökningsförordningen finns bestämmelser om försäljning.

10.1 Allmänt om försäljning

Det är KFM som handhar försäljningen av utmätt egendom (8 kap. 1 § första stycket UB). Försäljning ska ske utan dröjsmål om det inte finns några hinder för det (8 kap. 3 § första stycket UB). Lös egendom ska säljas inom två månader från utmätningen om det inte finns särskilda skäl för något annat (9 kap. 2 § UF). En anledning att överskrida tvåmånaderstiden kan t.ex. vara att man kan få ett bättre pris vid en senare tidpunkt eller att egendomen kan föras samman med någon annan egendom som bör säljas samtidigt. Om ett överklagande av

utmätningen leder till ett förbud att fortsätta verkställigheten är det ofta inte möjligt att klara tvåmånaderstiden.

KFM kan bli skadeståndsskyldig om tvåmånaderstiden över-skrids utan godtagbara skäl och dröjsmålet orsakar förmögen-hetskada.

Observera att utmätningen varken behöver ha vunnit laga kraft eller ha delgivits för att det utmätta ska kunna säljas. Som regel försöker dock KFM att delge utmättningsbeslutet innan man säljer. Om gäldenären är svår att delge är det fullt möjligt att sälja även om man inte lyckats delge honom.

Ett överklagande av ett beslut om utmätning är inget hinder mot en försäljning, om inte rätten meddelat ett förbud mot fort-satt verkställighet (2 kap. 19 § andra stycket jämförd med 18 kap. 12 och 19 §§ UB).

Värdering

Att utmätt egendom ska värderas har beskrivits i avsnitt 3.6.5. Inför en exekutiv försäljning låter KFM ofta en värderingsman bedöma egendomens marknadsvärde. Bostadsrätter och annan egendom med stort eller svårbedömt värde bör alltid värderas av sakkunnig.

Utöver kravet i 6 kap. 9 § UB att förteckna utmätt lös egendom finns det ingen särskild bestämmelse att egendomen ska be-skrivas inför en försäljning. Trots det finns det ibland ett behov, t.ex. vid försäljning av bostadsrätt, att ändå göra en beskrivning av egendomen i syfte att vägleda spekulanterna (jfr försäljning av fast egendom avsnitt 11.1.1). Beskrivningen ska ge relevant information om egendomen och upplysningar i övrigt som kan vara av betydelse för spekulanterna, t.ex. uppgift om vad som omfattas av försäljningen i fråga om tillbehör.

Anstånd

KFM får bevilja anstånd med försäljningen om utmättnings-sökanden eller gäldenären begär det. Efter en utmätning kan sökanden inte bevilja uppskov. Sökandens inställning påverkar dock KFM:s möjlighet att bevilja anstånd. En begäran om an-stånd från gäldenären bör därför kommuniceras med sökanden. På gäldenärens begäran får KFM bevilja anstånd endast om utmätningssökanden går med på det eller det finns särskilda skäl (8 kap. 3 § andra stycket UB). Tänkbara skäl kan vara att det bedöms som lämpligare att sälja egendomen vid en senare tidpunkt, t.ex. därför att efterfrågan på den aktuella egendomen är säsongbetonad eller att gäldenären oskyldigt har råkat i tillfälliga betalningssvårigheter och det finns anledning att tro

att han kan skaffa medel för att betala sin skuld (KUB IV s. 306).

När en eller flera sökande begärt anstånd samtidigt som övriga sökande inte medger anstånd kommer försäljningen ändå att fortgå (om inte gäldenären också begär anstånd och det föreligger särskilda skäl). I en sådan situation meddelar KFM ett avslagsbeslut på anståndsbeväran.

Om gäldenären får tillåtelse att sälja egendomen själv bör KFM bevilja anstånd. Detta är viktigt när man säljer t.ex. en bostadsrätt där både gäldenären och KFM kan ha en försäljning som pågår samtidigt.

KFM bör vara återhållsam med anstånd när andra intressenter (spekulanter) dragits in i processen. Om en försäljning har blivit kungjord bör KFM därför bevilja anstånd bara om det finns mycket starka skäl (jfr vad som sägs om försäljning av fastigheter i KUB IV s. 430). Exempel på sådana skäl är att ett köpekontrakt har upprättats och en handpenning betalats vid försäljningen av en bostadsrätt.

Ett kortare anstånd bör beviljas om det är troligt att gäldenären kommer att betala skulden. I övrigt finns det skäl att vara restriktiv med anstånd, särskilt när gäldenären inte har någon konkret plan för hur han ska använda anståndstiden. Man kan framhålla för honom att skulden löper med ränta och att han därför själv vinner på att egendomen säljs snabbt.

Anstånd med försäljning av lös egendom får inte utan synnerliga skäl beviljas utöver sex månader från utmätningen (9 kap. 2 § andra stycket UF). Sökanden och gäldenären ska särskilt underrättas om KFM:s beslut i anståndsfrågan (8 kap. 1 § UF).

Anståndsreglerna gäller inte i allmänna mål (8 kap. 19 § UB). I dessa mål gäller i stället att man ska sälja utan dröjsmål, om det inte finns några hinder och KFM inte lämnat anstånd. Allmänna mål bör behandlas på samma sätt som enskilda mål vad gäller skälen för att bevilja anstånd med försäljning och anståndstidens längd.

Laga kraft

För att KFM ska få sälja utmätt egendom krävs normalt att den exekutionstitel som utmätningen grundas på har vunnit laga kraft (se även avsnitt 2.3). Närmare bestämmelser om det finns i 8 kap. 4 § UB. Bestämmelserna innebär att försäljning får ske i följande situationer:

1. Exekutionstiteln har vunnit laga kraft.

2. Exekutionstiteln får enligt lag eller förordnande verkställas som en lagakraftäggande dom (se t.ex. 3 kap. 5 och 9 §§ UB).
3. Exekutionstiteln är ett utslag eller ett beslut i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning, av en dom i ett växel- eller checkmål eller av en tredskodom. Förutsättningen är att egendomen inte har ett betydande värde, se nedan. För utslag i mål om betalningsförelägganden gäller att man inte får sälja om gäldenären har ansökt om återvinning eller överklagat utslaget. Vid en ansökan om återvinning av en tredskodom kan en domstol stoppa verkställigheten.
4. Gäldenären samtycker.
5. Försäljningen gäller lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför dyr vård (se nedan).

Betydande värde

Fast egendom och lös egendom som har ett betydande värde får inte säljas utan gäldenärens samtycke om inte exekutionstiteln vunnit laga kraft eller får verkställas som en lagakraftäggande dom (8 kap. 4 § andra stycket UB). Vad som är värdefull egendom och vilka beloppsgränser som gäller i detta sammanhang är inte definierat. Vilken egendom som har ett betydande värde bör i viss utsträckning bedömas med hänsyn till gäldenärens förhållanden (prop. 1980/81:8 s. 569).

Hastigt faller i värde

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver dyr vård får säljas så snart som möjligt (utan krav på att exekutionstiteln ska ha vunnit laga kraft). Egendom som faller i värde kan t.ex. vara ett lager med matvaror. Om KFM har utmätt kläder kan de också falla hastigt i värde om de är säsongsbetonade. Ett exempel på egendom som kräver dyr vård är hästar. För dem kommer man snabbt upp i stora summor för inackordering. Men också att ta hand om en bil och förvara den på en hyrd garageplats kan bli dyrt. Kostnaden kan efter några månader bli mycket stor jämfört med värdet på det utmätta.

Tvist om bättre rätt

Om det efter ett föreläggande enligt 4 kap. 20, 22 eller 26 §§ UB av KFM eller domstol pågår en tvist om bättre rätt till den utmätta egendomen får den inte utan tredje mans samtycke säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord eller tidsfristen för när man får väcka fastställsetalan har gått ut (8 kap. 5 § första stycket UB). Egendom som kräver dyr vård eller hastigt faller i värde får dock alltid säljas. KFM bör vara uppmärksam på hur mycket värden av utmätt egendom kostar. Om en tvist

om bättre rätt pågår – vilket den kan göra länge – kan det ofta vara mer fördelaktigt för båda parter att egendomen säljs och att man i stället processar om pengarna.

När det i något annat fall pågår en rättegång om utmätt egendom får KFM bevilja det anstånd med försäljningen som omständigheterna kräver (8 kap. 5 § andra stycket UB). När KFM har meddelat ett föreläggande enligt 4 kap. 23 § första stycket UB bör man vänta med försäljningen tills tvisten prövats (prop. 1980/81:8 s. 572). Om man väckt talan utan ett föreläggande finns det dock inget hinder mot att sälja den utmätta egendomen (NJA 1984 s. 217 = RIC 15/84). KFM bör bevilja anstånd om det redan pågår en rättegång när egendomen utmäts och ett föreläggande därför blir onödigt.

Utmätning hos dödsbo

När KFM gjort en utmätning hos ett dödsbo får man inte utan dödsboets samtycke sälja egendomen tidigare än en månad efter det att bouppteckningen förrättats, dödsboet anmälts eller den föreskrivna tiden för detta har gått ut (8 kap. 6 § UB). KFM får dock sälja egendomen om den hastigt faller i värde eller kräver alltför dyr vård.

Om boet förvaltas av en bouppteckningsman får ingen egendom säljas förrän uppgörelse skett med borgenärerna. Om sökanden har någon annan förmånsrätt i egendomen än på grund av utmätningen, t.ex. panträtt, får dock egendomen säljas. Om utmätningen har gjorts före dödsfallet är bestämmelsen inte tillämplig.

Liksom i andra fall bör KFM uppmärksamma parterna på att det kan vara fördelaktigare med en snabb försäljning.

Konkurs

När en gäldenär försätts i konkurs efter en utmätning återgår utmätningens förmånsrätt i vissa fall (4 kap. 13 § konkurslagen). Om utmätningen har gjorts inom tre månader före fristdagen (vanligen dagen för konkursansökan) återgår förmånsrätten. Om utmätningen har gjorts till förmån för närstående kan förmånsrätten återgå även i andra fall.

Verkställigheten av själva utmätningen fortsätter normalt som vanligt. Om förmånsrätten har återgått ska KFM efter försäljningen redovisa försäljningsresultatet till förvaltaren. En borgenär som har panträtt eller någon annan rätt till betalning ur egendomen än en som grundas på utmätningen (t.ex. har retentionsrätt eller är kreditgivare med återtagandeförbehåll) ska dock få betalt innan redovisningen görs till förvaltaren. Förvaltaren kan också begära att utmätningen upphävs. Försäljningen kan

också uppskjutas på begäran av förvaltaren eller en borgenär (3 kap. 8 § konkurslagen).

När en gäldenär försätts i konkurs och en utmätning har verkställts ska utmätningens protokoll skickas till förvaltaren med en begäran om besked om hur förvaltaren ställer sig till utmätningen.

10.2 Tredje mans rätt vid försäljning

Som beskrivits i avsnitt 6 kan KFM utmäta egendom som tredje man har viss rätt till, t.ex. gods som lämnats över av gäldenären som lös pant. När KFM säljer det utmäta ska det ske med hänsyn till tredje mans rätt. Egendomen säljs då utan belastning och sakägarna får betalt ur köpeskillingen. Kända sakägare ska underrättas före försäljningen. Detta regleras i 8 kap. 10–16 §§ UB. För att KFM ska kunna ta hänsyn till dessa rättigheter ska respektive rättsägare anmäla sina fordringar till myndigheten före auktionen eller, vid underhandsförsäljning, senast när köpeskillingen ska fördelas.

Panthavare behöver i och för sig inte anmäla sin rätt. För att KFM ska kunna ta hänsyn till deras rätt bör de dock redogöra för hur stor fordran de har. Egendomen får bara säljas om panthavaren får fullt betalt för sin fordran, 9 kap. 4 § andra stycket UB. Ett undantag är om man säljer för en fordran som har bättre rätt än panthavaren. Om en panthavare inte upplyser om sin fordran får KFM försöka utreda pantfordrans omfattning på något annat sätt.

Avbetalningsgods

Egendom som gäldenären köpt på avbetalning kan utmätas för hans skulder (avsnitt 6.3.1). När de sakrättsliga kraven är uppfyllda och säljaren har rätt att ta tillbaka egendomen vid bristande betalning får den säljas bara om köpeskillingen blir så hög att kreditgivarens fordran täcks (9 kap. 10 § UB). Kreditgivarens fordran räknas ut genom att man tillämpar 36 § konsumentkreditlagen eller 5 § lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. (avsnitt 15).

Vanligtvis säljs egendomen utan förbehåll för säljarens rätt att ta tillbaka den. Säljaren får i stället betalt ur köpeskillingen. Kreditgivarens fordran ska minskas enligt samma bestämmelser som gäller vid förtidsbetalning.

Om det finns skäl och säljaren går med på det kan man göra tvärtom. Egendomen säljs då med förbehåll för säljarens rätt att ta tillbaka den. Inroparen betalar bara mellanskillnaden

mellan köpeskillingen och kreditgivarens fordran och därefter ansvarar han ensam för köparens skyldigheter enligt avbetalningskontraktet (9 kap. 10 § UB). Oftast är det lämpligare att sälja egendomen utan att avbetalningssäljarens/kreditgivarens rätt består. Om man säljer utan förbehåll för kreditgivarens rätt och den senare inte får betalt vid den exekutiva auktionen kan inroparen komma att göra ett inköp i god tro, och då gäller kreditgivarens återtagandeförbehåll inte längre i den sålda egendomen (NJA 1985 s. 304).

Företagshypotek

När KFM säljer egendom som hör till näringsverksamhet och kan omfattas av företagsinteckning ska man före försäljningen skaffa ett registerutdrag eller gravationsbevis för egendomen, 9 kap. 5 § andra stycket UF. Normalt har KFM redan före utmätningen kontrollerat om det finns företagshypotek. Inför försäljningen ska KFM underrätta samtliga kända innehavare av företagsinteckning. För att en företagshypotekshavare ska få betalt ur köpeskillingen måste han anmäla sin fordran innan egendomen säljs, 8 kap. 13 § UB. Vid en underhandsförsäljning eller indrivning av en fordran eller när en försäljning av någon annan orsak inte behövs, måste företagshypotekshavaren göra en sådan anmälan senast innan KFM fördelar medel.

Utmätningssökanden kan ha företräde framför företagshypotekshavaren till betalning ur den utmäta egendomen. Förutsättningen är då att betalningen inte behövs för att trygga företagshypotekshavaren och dem som har sämre förmånsrätt i egendomen på grund av företagshypotek, 8 kap. 13 § andra stycket UB. Bestämmelsen i 8 kap. 13 § UB går inte att tillämpa på borgenärer som har företagsinteckning enligt äldre lagstiftning, dvs. där företagsinteckningen fortsätter att gälla med allmän förmånsrätt. Läs om företagshypotek och övergångsbestämmelserna till nya lagstiftningen i avsnitt 6.4.

När betalning faller ut på ett företagsinteckningsbrevs belopp ska KFM skicka en kopia av beslutet till inskrivningsmyndigheten för företagsinteckning, 13 kap. 12 § UF. KFM ska anteckna på företagsinteckningsbrevet i vilken utsträckning in-teckningen blivit verkningslös, 13 kap. 22 § UF.

Retentionsrätt

Vid utmätning och försäljning av t.ex. båtar är det inte ovanligt att det finns en borgenär vars fordran är förenad med retentionsrätt (retentionsrättshavare). Reglerna om retentionsrätt finns i bl.a. 49 § konsumenttjänstlagen och 12 kap. 8 § handelsbalken (avsnitt 6.2). Den som innehar egendom med retentionsrätt har rätt att ha kvar den för att säkerställa sina an-

språk på ersättning för t.ex. vård, förvaring eller reparation av egendomen. För att det ska finnas en giltig retentionsrätt måste egendomen ha överlämnats till retentionsrättshavaren. Den senare har rätt att få betalt för sin fordran ur köpeskillingen (8 kap. 11 § och 9 kap. 4 § andra stycket UB). Retentionsrätten hindrar alltså inte en utmätning, men en borgenär med retentionsrätt har rätt att kräva full betalning ur köpeskillingen.

Kostnader vid konkurs

När KFM säljer egendom som är belastad med särskild förmånsrätt och försäljningen sker under konkurs har konkursförvaltaren rätt att få betalt för vissa kostnader, 8 kap. 15 § första stycket UB och 14 kap. 18 § konkurslagen. Kostnaderna bevakas reservationsvis i avvaktan på att domstol fastställer utdelningen i konkursen. Konkurskostnader har bästa rätt till betalning ur egendomen. Enligt 8 kap. 15 § andra stycket UB gäller att även annan borgenär har rätt till betalning för vissa fordringar när egendom säljs exekutivt eller utmätt fordran drivs in under konkurs. Det handlar bl.a. om kostnader för att sätta gäldenären i konkurs. Om det behövs får dessa kostnader tas ut före utmätningensfordringarna, se 10 och 15 §§ förmånsrättslagen.

10.3 Försäljning på auktion

Lös egendom säljs på offentlig auktion eller under hand (9 kap. 1 § UB). Underhandsförsäljning (infordrande av anbud) får bara göras under särskilda förutsättningar (avsnitt 10.4).

KFM kan antingen själv hålla auktion eller ge i uppdrag åt någon annan att göra det. Ett auktionsföretag, en advokat, en fastighetsmäklare eller någon annan lämplig person kan få i uppdrag att hålla auktion (9 kap. 3 § UF). Den som får ett sådant uppdrag ska åläggas att följa föreskrifterna i 8 och 9 kap. utsökningensbalken samt utsökningensförordningen. Föreskrifter om lägsta köpeskillning och övriga försäljningsvillkor kan meddelas av KFM (9 kap. 4 § UF). KFM ska normalt meddela en lägsta köpeskillning (ett s.k. reservationspris).

Om försäljningen gäller utmätta aktier, obligationer eller andra värdepapper kan den göras via ett värdepappersinstitut (9 kap. 3 § andra stycket UF, avsnitt 10.7).

Kungörelse om försäljningen

Auktionen ska kungöras i god tid och på lämpligt sätt (9 kap. 2 § första stycket UB). En kungörelse ska enligt 9 kap. 9 § UF föras in i den eller de ortstidningar som KFM bestämmer att den ska föras in i. (Bestämmelsen avviker från vad som stadgas i lagen om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.) Kungö-

relsen ska föras in minst en vecka före auktionsdagen, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Om det är lämpligt med tanke på vad det är för egendom går det också att kungöra i en eller flera riks- eller facktidningar. Om man behöver hålla ett sammanträde för att fördela köpeskillingen ska kungörelsen informera om det.

Kungörelsen ska vid behov även uppmana eventuella okända borgenärer, som har rätt till betalning ur egendomen, att hävda sin fördran senast vid auktionen. I kungörelsen ska man också ange att egendomen säljs i det skick den befinner sig vid auktionen (9 kap. 8 § andra stycket UF).

I handledningen ”Kungörelse och annonsering av fast respektive lös egendom vid exekutiv försäljning” finns det närmare angivet vad kungörelsen ska innehålla och var den ska publiceras.

Marknadsförande annonsering

Utöver att kungöra enligt de krav som finns i UB och UF kan KFM även kungöra i annan form eller i större utsträckning än som föreskrivits, 4 § lag om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. För att man ska få ett så bra pris som möjligt kan KFM därför marknadsföra och sprida reklam om försäljningen även via andra informationskanaler. Det finns inga regler om hur annonserna ska utformas, men de bör informera om vilken egendom som säljs, om tiden och platsen för visning och auktion samt om kontaktuppgifter. På KFM:s webbplats bör det finnas uppdaterad information om alla försäljningar. Internet bör även användas för marknadsföring på andra sätt, eftersom kostnaden för det är liten och informationen kan nås av många. Försäljningen kan även marknadsföras på andra sätt, t.ex. via gratistidningar eller skyltfönster.

Underrättelse

Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare ska i god tid underrättas särskilt om auktionen samt om vad som var och en i övrigt måste ta hänsyn till för att kunna bevaka sina intressen (9 kap. 2 § andra stycket UB och 9 kap. 10 § UF). Underrättelsen ska skickas minst två veckor före auktionen. Om sakägaren blir känd först efter det ska han genast underrättas. En sakägare är som angetts ovan t.ex. den som har panträtt, den som har en företagsinteckning eller den som har rätt att nyttja utmätt egendom. Om underrättelse inte skickas kan det medföra att försäljningen upphävs (Svea hovrätts beslut 1990-06-26 i mål Ö 1889/90 = RIC 35/90).

Inställd auktion

Om auktionen inte har blivit utlyst på det föreskrivna sättet ska den ställas in och en ny tid bestämmas om bristen är väsentlig och inte kan avhjälpas på något annat sätt (9 kap. 11 § UF). Läs

mer om vad som menas med väsentlig brist i NJA 1977 s. 353 (RIC 15/77).

Auktionen ska också ställas in om gäldenären betalar exekutionsfordran och de kostnader som uppkommit i målet. Gäldenären kan betala skulden ända fram tills auktionsförrättaren godtagit ett inrop (8 kap. 17 § UB).

Ett meddelande om en inställd auktion ska kungöras om det behövs. En sådan kungörelse följer samma regler som en kungörelse av själva auktionen. En underrättelse om att den ställts in ska skickas till sakägarna om det är troligt att meddelandet når dem före den utsatta tiden för auktionen.

Kostnader för kungörelse

Kostnaderna för kungörelser betalas av KFM och är inte särskilda kostnader i målet (14 § p. 7 FAK).

Tid och plats för auktionen

KFM håller ofta auktioner i en lokal som disponeras av myndigheten. Man kan också hålla dem i gäldenärens lokal. Det är vanligast när det är komplicerat eller dyrt att flytta godset. Om det är tredje man som innehar egendomen bör han inte utan särskild anledning vara skyldig att finna sig i att auktionen hålls där egendomen finns (KUB IV s. 332). KFM bör bestämma tid och plats för auktionen så att man kan uppnå ett tillfredsställande resultat (8 kap. 2 § UF). KFM kan ibland erbjuda en möjlighet för spekulanter att delta i auktioner via videoteknik eller telefon.

KFM:s ansvar

Egendom som säljs på auktion, alltså även exekutiv auktion, säljs i befintligt skick. Detta följer av 19 § andra stycket köplagen och innebär att köparen ska undersöka varan och står risken för fel. Det framgår av bestämmelsens första stycke att varan ska anses felaktig i tre fall, trots att den sålts i befintligt skick.

Det första fallet är om varan inte stämmer med den beskrivning som säljaren har lämnat före auktionen. Vid exekutiv auktion är det därför viktigt att de handlingar som spekulanterna får del av inför auktionen innehåller korrekta uppgifter och att auktionsförrättaren inte lovar något om varans skick och egenskaper som inte stämmer. Om köparen kan visa att KFM sagt något om varan som är fel, är risken stor att KFM kan drabbas av skadeståndsskyldighet.

Det andra fallet är om säljaren tigit om dolda fel i varan. Detta blir sällan aktuellt vid exekutiv försäljning, eftersom KFM inte kan förväntas känna till sådana fel.

Det tredje fallet är om varan är i väsentligt sämre skick än vad inroparen har kunna förutsätta med utgångspunkt från det värde som varan bedömts ha i värderingen.

KFM bör före auktionen närmare undersöka det gods som ska säljas, för att kunna upplysa om skicket. Gäller det t.ex. TV-apparater och bilar bör man kontrollera om de fungerar. Om det gäller värdefullare bilar gör man ibland motortest. Kostnaden för det bör kunna ses som en kostnad för värdering.

I rättsfallet NJA 1995 s. 112 sålde KFM en osignerad tavla på exekutiv auktion. På tavlan fanns en metallplatta med konstnärens namn och på baksidan ett äkthetsintyg utfärdat av en sakkunnig person. KFM lät värdera tavlan hos en konsthandlare. Vid försäljningen angavs att namngiven konstnär målat tavlan. Efter att tavlan sålts begärde köparen skadestånd då det visat sig att tavlan inte var målad av den namngivna konstnären. Köparen ansågs inte berättigad till skadestånd enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen eftersom KFM inte vållat skadan genom fel eller försummelse.

Om KFM förpliktas att betala skadestånd därför att det i värderingen och beskrivningen har angivits felaktiga uppgifter kan KFM i efterhand kräva värderingsmannen på pengarna, om man anlitat en sådan för värderingen.

En köpare som är missnöjd med egendom som han köpt på auktion ska upplysas om sin möjlighet att klaga på auktionen eller att begära skadestånd.

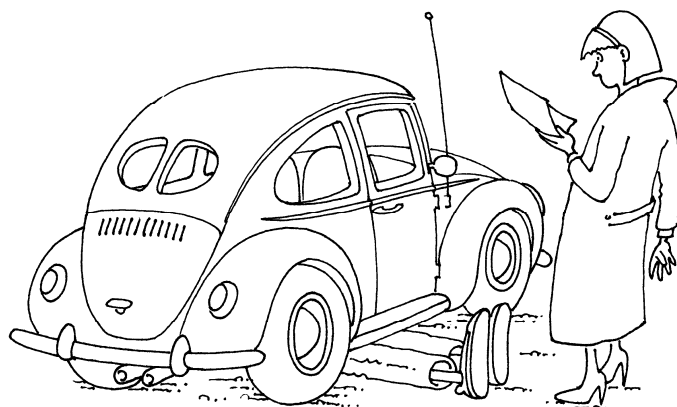
Vård av egendomen

KFM har rätt att vidta de åtgärder med utmätt egendom som behövs för att ta tillvara sökandens rätt, 4 kap. 31 § UB (avsnitt 4.5). Hit hör bl.a. olika slags åtgärder för att vårda egendomen. Det är t.ex. vanligt att KFM låter tvätta en bil som stått länge eller ladda dess batteri. Om åtgärderna medför större kostnader ska KFM först höra borgenären och gäldenären. Normalt tar man ut kostnaderna för åtgärden som en särskild avgift när egendomen säljs. Det har förekommit att KFM utfört reparationer eller liknande av utmätt egendom för att få ett bättre bud. Om man inte talar med borgenären och gäldenären, eller om de motsätter sig kostnader för reparation, är det tveksamt om man kan ta ut större kostnader i målet. KFM bör därför undvika sådana kostnadskrävande åtgärder.

Visning

Det som ska säljas ska visas före auktionen. Spekulanterna bör uppmanas att noggrant undersöka godset. KFM är skyldig att låta visa egendomen. Om den finns hos tredje man bör man

kunna använda tvångsmedel om det behövs för att genomföra en visning (prop. 1980/81:8 s. 248). Om spekulanterna inte får tillfälle att undersöka egendomen i förväg och det i väsentlig mån inverkar på försäljningsresultatet kan försäljningen upphävas av domstol (Hovrättens för Västra Sverige beslut 1987-12-18 i mål Ö 924/87 = RIC 35/90).

Förrättningsmannen ska se till att ingen uppträder störande under visningen. Förrättningsmannen får avvisa en part eller någon annan som trots tillsägelse betar sig störande vid en visning eller auktion (3 kap. 5 § UF).

Auktionen

Auktionen inleds med en kortfattad redogörelse för vad som förekommit i målet om det bedöms nödvändigt. KFM – eller den som säljer på KFM:s uppdrag – bör redogöra utförligt för allt KFM vet om skicket på det som ska säljas. Om ett motortest eller liknande har gjorts bör protokollet hållas tillgängligt. Om KFM inte närmare har undersökt egendomen bör KFM upplysa om detta. Man bör alltid lämna vissa uppgifter som är lätta att ta reda på, t.ex. huruvida en bil startar eller är belagd med körförbud. En borgenär som kan ha en fordran KFM ska ta hänsyn till vid auktionen ska uppmanas att anmäla sig (9 kap. 3 § UB). Därefter redogör auktionsförrättaren för auktionsvillkoren samt för betalning och utlämning av såld egendom osv.

Om det förekommit en tvist om äganderätten till egendomen ska auktionsförrättaren upplysa om det. Om utmätningen har överklagats bör man informera om det (JK beslut 2005-02-07, dnr 2087-03-40). Generellt gäller att upplysningar, vägledning, råd och annan hjälp till enskilda ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes be-

hov av hjälp och myndighetens verksamhet (4 § förvaltningslagen).

Det förekommer att flera utmäta föremål säljs för att täcka samma gäldenärs skulder. När influtna medel täcker både utmätningssökandens fordran och övriga rättsägares fordringar med lika eller bättre rätt samt kostnaderna i målet ska KFM avbryta försäljningen (8 kap. 17 § UB).

En budgivning på auktion går till så att muntliga bud och överbud lämnas tills budgivningen upphör (8 kap. 3 § UF). Ett bud får inte godtas om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskillning kan uppnås (9 kap. 4 § UB). Bedömningen av det gör man utifrån vad en ny exekutiv försäljning kan tänkas inbringa. Budet måste dessutom täcka tredje mans fordran som är förenad med handpanträtt eller retentionsrätt i den utmäta egendomen. Inropet ska dock accepteras om samtliga berörda sakägare går med på det. Läs mer om att godta ett avgivet bud i t.ex. Göta hovrätts utslag 1978-01-20, UÖ 4 (RIC 18/78) och JK:s beslut 1978-01-20, dnr 2524-77-40 (RIC 21/78). Jämför även motsvarande bestämmelse och åberopade avgöranden från HD i avsnittet om försäljning av fast egendom (avsnitt 11.3.2).

Köparens namn

En försäljning på auktion kan överklagas och upphävas av en domstol. När ett köp i en sådan situation återgår behöver man veta till vem egendomen har sålts. KFM bör därför fråga köparen om hans namn och adress. När KFM säljer ett större antal föremål innebär detta problem. Namn antecknas alltid på köpare av större partier, på köpare av särskilt värdefull egendom och om det finns anledning att anta att försäljningen kommer att överklagas (9 kap. 7 § sista stycket UF). Om utmätningen är överklagad när egendomen säljs bör KFM också alltid anteckna vem som är köpare.

Betalning

Auktionslikviden ska i princip betalas kontant vid auktionen. Inroparen kan dock få anstånd enligt 9 kap. 5 § UB med en del av köpeskillingen. Man ska alltid betala handpenningen genast. Det bör dock inte finnas något hinder för att man ska ge en inropare ett kortare anstånd för att skaffa fram handpenningen. Det förutsätter dock att anståndet inte leder till att andra spekulanter avlägsnar sig.

KFM får lämna anstånd med betalning bara om köpeskillingen överstiger 2 000 kr (9 kap. 19 § UF). Bara om det finns särskilda skäl får anståndet gälla längre tid än en månad. Handpenningen ska vara minst 25 % av köpeskillingen (9 kap. 20 §

UF). Man bör bara ge anstånd när det kan väntas medföra en högre köpeskillning (KUB IV s. 337).

Mervärdesskatt

I protokollet efter en exekutiv försäljning är KFM skyldig att ange vad som behövs för gäldenärens redovisning av mervärdesskatt (9 kap. 7 § p. 7 UF). För att reglerna om mervärdesskatt ska bli tillämpliga krävs att gäldenären är skyldig att betala mervärdesskatt och att transaktionen gäller egendom som leder till en skyldighet att redovisa mervärdesskatt. Mervärdesskatten anses då ingå i köpeskillingen. I andra fall ska mervärdesskatt inte betalas vid försäljningen.

Om gäldenären är skyldig att betala mervärdesskatt och försäljningen görs till en **privatperson (konsument)** ska protokollet innehålla de uppgifter som behövs för gäldenärens redovisning av mervärdesskatt (specifikation av egendom, köpeskillingen inkl. mervärdesskatt, mervärdesskattebelopp och skattesats).

Om man säljer till en **näringsidkare eller en juridisk person som inte är näringsidkare** måste protokollet tillsammans med KFM:s kvitto innehålla följande uppgifter (observera att samtliga dessa handlingar ska ges till både gäldenären och köparen):

- datum för utfärdandet
- löpnummer (ersätts normalt av KFM:s kvittonummer eller ärende-/diarienummer)
- säljarens/gäldenärens registreringsnummer till mervärdesskatt eller person-/organisationsnummer
- säljarens/gäldenärens och köparens namn och adress
- köparens registreringsnummer till mervärdesskatt om han är skattskyldig för köpet
- specifikation av såld egendom
- datum för försäljningen
- köpeskillingen (exklusive skatt)
- tillämpad mervärdesskattesats i procent
- mervärdesskattebeloppet.

Det ingår ofta mervärdesskatt i de kostnader (t.ex. värdering och transport) som uppstår i samband med en exekutiv försäljning. För att gäldenären ska kunna redovisa mervärdesskatt

korrekt bör KFM skicka med en kopia på fakturor avseende dessa kostnader tillsammans med protokollet från försäljningen.

Mervärdesskattelagen innehåller de skattesatser som gäller. Ytterligare information finns i Skatteverkets Handledning för mervärdesskatt.

Nytt utrop

KFM ska göra ett nytt utrop om inroparen inte betalar köpeskillingen eller en föreskriven handpenning (9 kap. 5 § andra stycket UB). Egendomen kan också ropas ut på nytt om auktionsförrättaren inte har godtagit ett bud.

Ny auktion

KFM ska hålla en ny auktion om inget godtagbart bud lämnas eller om inte hela köpeskillingen betalas i rätt tid efter att ett betalningsansstånd beviljats (9 kap. 6 § UB). Någon ny auktion ska inte hållas om sökanden avstår från det. Sökanden kan bedöma att det inte lönar sig utan bara medför kostnader som han får stå för. Om KFM redan hållit två auktioner behöver man inte göra något nytt försök om man inte tror att egendomen kan säljas inom rimlig tid. Om man inte gör något nytt försäljningsförsök ska KFM upphäva utmätningen.

De anmälningar om fordringar som har gjorts vid ett auktions-tillfälle gäller även vid senare försäljningstillfällen.

Förverkande av handpenning

Om inropet blivit ogiltigt på grund av att inroparen inte har betalat resterande köpeskillning ska handpenningen i första hand användas för kostnader m.m. för förra auktionen samt för kostnader som tillkommer för vård och förvaltning fram till den nya auktionen. Återstoden av handpenningen används för att täcka mellanskillnaden om köpeskillingen vid den senare auktionen understiger det bud som antagits vid den förra (9 kap. 5 och 7 §§ UB). Om egendomen inte blir såld vid den nya auktionen tar man hela handpenningen i anspråk för att betala sökandens fordran. Om inte hela handpenningen behöver tas i anspråk ska resten återställas till den försumlige inroparen.

Om skulden betalas eller sökanden återkallar målet och någon ny auktion därför inte ska hållas använder man handpenningen för att betala förrättningskostnader som blivit onyttiga. Resten av handpenningen återlämnas till inroparen.

Förbud mot inköp

En anställd vid KFM som befattat sig med det mål som försäljningen sker i får inte köpa egendom som bjuds ut till försäljning av myndigheten eller genom myndighetens försorg (18 § förordningen med instruktion för Kronofogdemyndig-

heten). Andra anställda inom KFM rekommenderas att inte köpa egendom som säljs exekutivt (se Riktlinje 2009-09-08 dnr 801 8900-09/239).

Utlämning av såld egendom

Om KFM beviljat anstånd med betalningen får man inte lämna ut egendomen förrän den är fullt betalad. Om vapen har sålts kan de inte lämnas ut, även om de är fullt betalda, förrän köparen visar att han har licens.

Egendom kan i de undantagsfall som redovisats ovan säljas medan den är kvar i gäldenärens eller någon annans besittning. Om den som har egendomen i sin besittning inte frivilligt lämnar ut den till köparen efter försäljningen ska KFM efter ansökan av köparen verkställa handräckning (8 kap. 18 § UB). Det som KFM gör då är att medverka till att köparen kan hämta egendomen.

Det förekommer att såld egendom inte hämtas av köparen. Då är det lämpligt att KFM uppmanar köparen att hämta egendomen och informera om att egendom som inte hämtats kan komma att slängas. Om KFM bedömer att köparen har övergett egendomen bör den kunna slängas (s.k. res derelicta). I bedömningen bör man väga in om KFM vid auktionen har informerat om villkoren för avhämtning samt vilket värde egendomen har (Kronofogdemyndighetens ställningstagande 10/10/VER).

Protokoll vid auktion

KFM ska upprätta ett protokoll över den exekutiva försäljningen enligt 3 kap. 10 § andra stycket UF. I det ska man enligt 3 kap. 11 § och 9 kap. 7 § UF ange

- förrättningsman samt tid och plats för auktionen
- vittne och särskilt tillkallad sakkunnig
- närvarande parter, ombud och biträden
- egendom som ska säljas
- försäljningssätt
- villkor för försäljningen
- vid anbuds försäljning hur anbud ska krävas in samt avgivna bud
- antaget inrop eller anbud alternativt skälen till varför ett högsta inrop eller anbud inte godtagits
- anstånd med betalningen samt villkor för detta

- uppgifter för redovisning av mervärdesskatt
- beslut och åtgärder
- i förekommande fall köparens namn
- vad som i övrigt förekommer under försäljningen och som kan antas ha betydelse.

Bl.a. med tanke på ett eventuellt överklagande är det viktigt att t.ex. framställda invändningar eller påpekanden om varans skick, upplysningar om värdet m.m. antecknas i protokollet. Dessutom bör man anteckna ungefär hur många spekulanter som varit med vid auktionen.

10.4 Försäljning under hand

KFM kan, i stället för att hålla auktion, sälja egendomen under hand. Detta försäljningssätt bör väljas om det bedöms vara ändamålsenligt och om det är sannolikt att man kan uppnå en högre köpeskillning på det sättet. (9 kap. 8 § UB). Underhandsförsäljning av lös egendom – till skillnad mot försäljning på auktion – kan **inte** ges i uppdrag åt någon annan utan måste alltid skötas av KFM själv. Sökande, gäldenärer och andra kända sakägare ska få tillfälle att yttra sig över försäljningssättet om det finns anledning till det. De bör uppmanas att yttra sig även över hur anbud begärs in och om villkoren i övrigt, bl.a. om den lägsta köpeskillningen (9 kap. 13 § UF).

När egendom säljs underhand ska anbud begäras in (9 kap. 9 § UB). Man begär in anbud genom en kungörelse i Orts-, riks- eller facktidningar enligt KFM:s bestämmande eller på något annat lämpligt sätt (9 kap. 14 § UF). KFM kan om det bedöms lämpligt begära in anbud genom att annonsera på Internet. Det vanliga är att anbud får lämnas skriftligen, men KFM kan också bestämma något annat (9 kap. 16 § UF). KFM bör vid behov kunna anlita en mäklare eller någon annan lämplig person för att begära in anbud och förbereda underhandsförsäljningen på andra sätt (prop. 1980/81:8 s. 622).

Riktat anbud

Om de tänkbara spekulanterna är få och kända kan KFM låta bli att annonsera och kräva in anbud direkt av dem. Det är ibland tillräckligt att vända sig till en mindre krets för att få bästa möjliga ekonomiska resultat av försäljningen. För viss egendom kan det vara lämpligt att vända sig direkt till uppköpare. Man bör inte göra anbudsförfarandet mer omständligt och kostnadskrävande än nödvändigt (KUB IV s. 341).

Kungörelse

Vad en kungörelse om infordrande av anbud ska innehålla för information framgår av 9 kap. 15 § UF. Villkoren för försäljningen och övriga viktiga upplysningar måste framgå (RH 1989:49). KFM kan också ange att KFM inte accepterar variabla bud av typ 100 kr över högsta budet.

Anbudet ska prövas snarast efter anbudstidens utgång. Den vars anbud har godtagits ska underrättas om det snarast och senast den sista dag han är bunden av sitt anbud. En sådan underrättelse ska också lämnas till sökanden, gäldenärer och andra sakägare samt, om det finns särskilda skäl, till dem vars anbud inte har blivit godtagna (9 kap. 17 § UF).

Samma bestämmelser om protokoll gäller som vid försäljning på auktion. Vid underhandsförsäljning ska köparens namn och postadress alltid anges.

KFM ska upprätta en särskild handling över underhandsförsäljningen om anstånd lämnas med betalningen eller det finns något annat särskilt skäl (9 kap. 18 § UF). Bl.a. ska villkoren för anståndet anges, och då gäller samma anstandsregler som vid försäljning på auktion.

Om inget godtagbart anbud har lämnats ska KFM sätta ut en auktion, om man inte tidigare har försökt sälja egendomen på auktion eller sökanden avstår från det (9 kap. 9 § andra stycket UB). Om inget nytt försök görs ska utmätningen hävas. En handpenning som lämnats vid underhandsförsäljning förverkas efter samma regler som vid försäljning på auktion.

10.5 Utmätt andel

Det förekommer att gäldenärens andel i viss egendom utmäts för att betala hans skuld. Information om utmätning av andel finns i avsnitt 6.11.

Sälja hela egendomen

I allmänhet är en andel i lös sak inte en tillgång som det är lämpligt att sälja. En försäljning ger som regel köparen en oviss ställning vilket gör andelen svårsåld och ofta ger ett lågt pris. Det finns också en risk att övriga delägare får sin ställning försämrad. För att undvika detta har KFM fått möjlighet att förordna att hela egendomen ska säljas om sökanden, gäldenären eller någon annan delägare begär det (8 kap. 8 § UB). Före ett sådant beslut ska KFM kontakta övriga sakägare, dvs. om t.ex. sökanden begär att hela egendomen ska säljas ska gäldenären och övriga delägare få tillfälle att yttra sig. Föreläggandet för delägarna att yttra sig ska delges (6 kap. 14 § UF).

Samäganderättslagen

En förutsättning för att KFM ska kunna förordna om en försäljning av hela egendomen är att lagen om samäganderätt är tillämplig. Det innebär, enligt 19 § denna lag, att hela den utmäta egendomen **inte** kan säljas om det utmäta bl.a. är

- en dödsboandel
- en andel i ett enkelt bolag
- en andel i ett handelsbolag
- en andel i ett partrederi.

Lagen om samäganderätt anses i och för sig tillämplig på bostadsrätter. Vid utmätning av en andel i en bostadsrätt är det dock inte möjligt att förordna om att hela egendomen ska säljas (NJA 1995 s. 478 = RIC 14/95). En utmätning av andelen som sådan är dock möjlig, under förutsättning att den kan beräknas ge ett försvarligt överskott (HD beslut 2011-05-25, Ö 3447-10).

Enligt 6 § samäganderättslagen kan en delägare få anstånd med försäljningen om han visar ”synnerliga skäl”. Ett rättsfall där det ansetts finnas sådana skäl är RH 1985:80. Däremot ansågs det inte finnas några skäl till anstånd i NJA 1974 s. 490 (RIC 40/74), Svea hovrätts utslag 1975-12-29 i mål Ö 1531/75 (RIC 35/76) och Hovrättens för Västra Sverige beslut 1977-06-06 i mål Ö 217/77 (RIC 21/77).

Hela egendomen kan säljas även om samägarna avtalat om ett förbud mot försäljning på offentlig auktion eller om att samäganderättslagen inte alls ska gälla. Detta gäller dock inte om förbudet mot försäljning av egendomen har ställts upp samband med ett vederlagsfritt (benefikt) förvärv (NJA 2007 s. 455).

Om det inte kommer fram något som talar emot ett beslut enligt 8 kap. 8 § UB ska KFM besluta att hela egendomen ska säljas. Hela egendomen anses utmätt genom det beslutet (8 kap. 8–9 §§ UB). Beslutet ska delges den eller de sakägare som beslutet går emot (6 kap. 14 § andra stycket UF). Egendomen får dock inte säljas förrän beslutet att hela egendomen ska säljas har vunnit laga kraft. Vid försäljningen delas köpeskillingen mellan delägarna, och gäldenärens andel tas till utmätningsborgenärerna. Förrättningskostnaderna belastar enbart gäldenärens andel.

Om något yrkande inte framställs eller bifalls inte ett yrkande om att hela egendomen ska säljas återstår bara att sälja andelen. Andelen ska då enligt 8 kap. 9 § andra stycket UB säljas i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av en utmätt rättighet. I det här läget kan KFM behöva ompröva frågan om en försäljning av andelen ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig (jfr 4 kap. 33 § andra stycket UB).

KFM ska inte förordna om en försäljning av hela fordran om en andel av den utmäts och kan drivas in för sig, se nedan.

Andel i dödsbo

En försäljning av en utmätt dödsboandel kan i princip göras på samma sätt som annan försäljning av lös egendom. Så är fallet även om det bara finns fast egendom i dödsboet. Som vi redovisat i avsnitt 6.12 ovan bör man normalt inte sälja en andel i ett dödsbo. KFM bör i stället om möjligt vänta in ett arvskifte och en redovisning från dödsboet (8 kap. 6 § andra stycket UB).

10.6 Indrivning av utmätt fordran

En utmätt fordran kan i och för sig säljas. Normalt är det dock mer förmånligt att den inkasseras. Om fordran har förfallit till betalning ska KFM uppmana den tredje man (sekundogäldenär) hos vilken gäldenären har en fordran att betala sin skuld till myndigheten (9 kap. 11 § andra stycket UB).

Om fordran inte har förfallit till betalning har KFM rätt att avtala direkt med sekundogäldenären om en betalning i förtid (9 kap. 12 § UB). Om fordran löper med låg eller ingen ränta kan den sänkas (diskonteras) till ett belopp som motsvarar dagsvärdet.

KFM kan utsöka en förfallen fordran om sekundogäldenären inte betalar frivilligt. Det förutsätter dock att det finns en exekutionstitel som kan verkställas. Ett nytt mål läggs då upp med sekundogäldenären som gäldenär. Innan dess ska han under rättas om vad som händer om han inte betalar inom viss tid.

Om det inte finns någon exekutionstitel kan KFM **inte själv** skaffa en mot sekundogäldenären. För att få fram en exekutionstitel kan KFM däremot förelägga **sökanden** att väcka talan mot sekundogäldenären och ålägga den senare att betala fordringsbeloppet (9 kap. 11 § tredje stycket jämförd med 4 kap. 23 § första stycket UB). Utmätningen ska hävas om sökanden inte följer föreläggandet inom en månad från att det delgavs honom och om inte sekundogäldenären har väckt talan

i saken. Inget föreläggande bör ges om det skulle vara betygande för sökanden och om fordran utan större problem kan säljas.

Om den utmäta fordran inte kan drivas in inom rimlig tid får den säljas (9 kap. 13 § UB). Det kan bli aktuellt att sälja fordran i stället för att försöka driva in den om sekundogäldenären inte går med på att betala i förväg och det återstår ett år eller mer till förfallodagen.

10.7 Försäljning av värdepapper på VP-konto

I avsnitt 6.7 beskrivs hur man gör vid utmätning av aktier och andra finansiella instrument på värdepapperskonto (VP-konto).

KFM kan sälja aktier och andra värdepapper genom värdepappersinstitut (9 kap. 3 § andra stycket UF). Ett värdepappersinstitut är vanligen en bank. Det enklaste sättet för KFM att sälja värdepapper registrerade på ett VP-konto är genom det värdepappersinstitut som är kontoförande för VP-kontot. Om KFM säljer genom något annat institut ska aktierna först överföras dit.

På samma sätt som vid försäljning av annan egendom måste KFM särskilt underrätta gäldenärer, sökanden och andra kända sakägare om försäljningen (9 kap. 2 § andra stycket UB). Under rättelsen ska skickas senast två veckor före försäljningen (9 kap. 10 § andra stycket UF). Det går alltså inte att sälja direkt efter utmätningen. Först när tvåveckorsfristen har gått ut kan KFM ge ett uppdrag till banken/ institutet att sälja aktierna. KFM kan då samtidigt precisera på vilka villkor försäljningen ska göras. En kopia på uppdraget bör sändas till Euroclear. Efter att Euroclear har registrerat utmätningen kan institutet inte röra kontot om KFM inte samtycker.

10.8 Försäljning av viss annan egendom

Vid utmätning och försäljning av vissa typer av egendom gäller – utöver utsökningsbalken – särskilda regler. Det finns också några frågor som bör uppmärksammas särskilt vid handläggningen. Nedan behandlas egendom som med viss regelbundenhet förekommer som försäljningsobjekt.

Alkoholhaltiga drycker

Enligt 3 kap. 11 § andra stycket alkohollagen får KFM sälja sprit eller alkoholdrycker till den som har rätt att tillverka eller bedriva partihandel med sådana drycker. Alkoholdrycker får

även säljas till Systembolaget. KFM bör i varje enskilt fall kontakta Skatteverket för att få besked om skattskyldighet och vilken skattesats som gäller. KFM kan också kontakta Skatteverket för att få information om godkända upplagshavare eller registrerade varumottagare som KFM har rätt att sälja till.

Datorer

Gäldenären har rätt att få tillgång till det material som finns lagrat på en dators hårddisk. Inför försäljningen är det därför lämpligt att kopiera materialet på hårddisken och överlämna det till gäldenären (i form av CD-/DVD-skivor). Därefter bör man radera innehållet på hårddisken. Ett alternativ är att ta bort hårddisken. Om gäldenären efterger sin rätt till materialet på hårddisken kan den raderas utan att materialet sparas. En sådan eftergift bör ske i skriftlig form.

När man köper en dator medföljer normalt ett operativsystem samt en del andra förinstallerade program och drivrutiner. Dessa behöver inte raderas inför försäljningen. Däremot måste man radera program eller drivrutiner med licenser som inte är knutna till datorn. Om det råder oklarhet om vad som gäller kan man kontakta datortillverkaren.

Djur

Vid utmätning och försäljning av djur är det viktigt att ta hänsyn till kostnader för foder, hyra för stallplats m.m. Det kan finnas anledning att försäkra ett djur som utmätts. Inför försäljningen bör KFM överväga en veterinärbesiktning av djuret. KFM måste också se till att reglerna om djurhållning och skötsel efterlevs (se djurskyddslagen och djurskyddsförordningen).

Pensionsförsäkring

Vid försäljning av en pensionsförsäkring är det lämpligt att KFM begär in följande uppgifter direkt av försäkringsbolaget:

- aktuellt värde på försäkringen
- om försäkringen är fullbetald eller det återstår premier att betala och i så fall med hur mycket
- om det ingår återbetalningsskydd eller finns efterlevandeskydd
- när man tidigast kan göra utbetalningar och med vilka utbetalningstider
- hur försäkringens värde påverkas av förtida uttag
- om ny försäkrad kan sätta in en annan förmånstagare
- om medförsäkrade finns och hur det påverkar försäljningen

- om en ny försäkrad eller medförsäkrad kan sättas in i försäkringen
- om den försäkrade måste medverka för dispositioner av försäkringen
- om det i något fall krävs hälsoprövning av den nuvarande ägaren
- hur ett utfallande försäkringsbelopp beskattas.

Vapen

Vid utmätning av skjutvapen är KFM skyldig att genast underrätta polismyndigheten (6 kap. 24 § UF). Underrättelsen ska innehålla uppgift om bl.a. mängden tillhörande ammunition. Polismyndigheten ska vidare underrättas

- när vapnet får en ny förvaringsplats
- om utmätningen upphävs eller förfaller och vapnet återlämnas
- när vapnet säljs vid exekutiv försäljning.

Vapen ska förvaras i värdeskåp eller säkerhetsskåp (bestämmelser om förvaring av vapen finns i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen, RPSFS 2006:12). De får endast lämnas ut till den som visar upp en giltig vapenlicens.

10.9 Exekutiv försäljning av bostadsrätt

Exekutiv försäljning av bostadsrätter följer de vanliga reglerna vid försäljning av annan lös egendom. Vissa speciella frågor uppstår emellertid, som vi redogör närmare för här. Information om utmätning av bostadsrätter finns i avsnitten 4.2.1 och 6.15.

Bostadsrätter kan säljas efter utmätning för borgenärer som saknar förmånsrätt. Det är också vanligt att en borgenär med panträtt i bostadsrätten är sökande. Vidare kan det förekomma att någon erbjuder sin bostadsrätt som säkerhet för en annan persons skuld.

Laga kraft

Exekutionstiteln måste ha vunnit laga kraft innan försäljningen kan äga rum, eftersom en bostadsrätt får anses ha ett betydande värde (8 kap. 4 § andra stycket UB). Utmätningen behöver däremot inte ha vunnit laga kraft.

Värdering

Förrättningsmannen ska värdera bostadsrätten i samband med utmätningen. Om förrättningsmannen gör en preliminär värdering och anger ett ungefärligt värde på bostadsrätten bör man

ange att den slutliga värderingen görs senare av en sakkunnig. I normala fall bör en exekutiv försäljning aldrig genomföras utan att KFM har anlitat en sakkunnig för att närmare värdera bostadsrätten (6 kap. 9 § UB). Värderingsmannen brukar även beskriva bostadsrätten (jfr vad som gäller för fastigheter, 12 kap. 3 § UB). Kostnaden tas ut som en särskild avgift i målet. Det kan vara lämpligt att också ta in stadgar och årsredovisning samt lägenhetsförteckning. Även planritningar och uppgifter om t.ex. kontaktpersoner i bostadsrättsföreningen samt portkoder är av värde inför försäljningen.

**Förmånsrätt/
Legal panträtt**

Vid exekutiv försäljning av en bostadsrätt har föreningen särskild förmånsrätt för vissa av sina fordringar (7 kap. 16 a § bostadsrättslagen). Man säger att bostadsrättsföreningen har legal panträtt för dessa fordringar. Förmånsrätten har bästa företräde, före panthavarnas fordringar.

Förmånsrätten omfattar avgifter som anges i 7 kap. 14 § första stycket bostadsrättslagen, dvs. i första hand insatsen och års-

avgiften. Årsavgiften brukar som regel betalas uppdelad som en månadsavgift. En bostadsrättsförening har också möjlighet att ta ut upplåtelse-, överlåtelse- och pantsättningsavgifter. För att en förening ska kunna ta ut dessa avgifter krävs att det anges särskilt i stadgarna. Om en förening har en sådan bestämmelse i stadgarna får föreningen förmånsrätt också för dessa avgifter. Förmånsrätten omfattar även dröjsmålsränta enligt räntelagen.

Förmånsrätten omfattar **inte** föreningens fordran för skadestånd, reparationskostnader, rättegångskostnader, inkassokostnader eller kostnader för förvaring av avhyst egendom. Förmånsrätten omfattar inte heller avgifter för tvättstuga, parkering och liknande. Om föreningen vill ha betalt för sådana fordringar vid exekutiv försäljning av bostadsrätten krävs att den har en exekutionstitel. Då kan KFM utmäta bostadsrätten för dessa fordringar. Utmätningen får förmånsrätt efter panthavarna. Vid tvångsförsäljning däremot kan föreningen bevaka vissa av dessa fordringar enligt 8 kap. 5 § andra stycket bostadsrättslagen (avsnitt 10.10).

Föreningen är skyldig att underrätta eventuella panthavare om bostadsrättshavaren inte betalar sina avgifter. Om föreningen försummar sin skyldighet kan den legala panträtten minska till förmån för panthavaren (7 kap. 31 § bostadsrättslagen). Panthavaren får alltså företräde framför de fordringar som föreningen försummat att underrätta panthavaren om. För att inte panthavaren ska få ett sådant företräde måste föreningen visa för KFM att man underrättat panthavaren.

En bostadsrätt säljs exekutivt utan förbehåll om panträtt. Det gäller både panträtt som någon har upplåtit i bostadsrätten och föreningens legala panträtt. En panthavare är skyldig att ta emot betalning i förtid. För att man ska kunna sälja bostadsrätten måste de panthavare som har bättre eller lika rätt som utmätningssökanden få fullt betalt eller avstå från sin rätt till viss del (8 kap. 11 § och 9 kap. 4 § UB).

I rättsfallet NJA 1992 s. 6 (RIC 27/92) upphävdes den exekutiva försäljningen av en bostadsrätt på talan av panthavaren därför att KFM inte hade tagit hänsyn till pantfordran vid försäljningen.

Sökanden kan inte förhindra att bostadsrätten säljs p.g.a. att han inte får fullt betalt. Det gäller även om han har panträtt i egendomen. Det står honom fritt att återkalla sin ansökan. Men han har ingen vetorätt vid försäljningen, till skillnad mot en

panthavare med lika eller bättre rätt (9 kap. 4 § UB). Regeln tillämpas också på bostadsrättsföreningen när föreningen är sökande.

Försäljningen gäller bostadsrätten och inte själva lägenheten. Förvärvaren får tillgång till lägenheten, dvs. får utöva bostadsrätten när han antas som medlem (6 kap. 1 § bostadsrättslagen). KFM bör inte kunna bevilja handräckning enligt 8 kap. 18 § UB för att inroparen ska få tillgång till lägenheten förrän inroparen betalat hela köpeskillingen och blivit antagen som medlem i bostadsrättsföreningen. Däremot finns inget krav på att försäljningen ska ha vunnit laga kraft. Om försäljningen överklagas kan dock en domstol meddela inhibition som förhindrar vidare verkställighet. Om föreningen inte antar en förvärvare, som köpt bostadsrätten vid exekutiv försäljning, som medlem är föreningen skyldig att lösa bostadsrätten mot en skälig ersättning (6 kap. 5 § bostadsrättslagen). Det är tveksamt om bostadsrättsföreningen har rätt till handräckning enligt 8 kap. 18 § UB efter en sådan lösensituation.

För att en juridisk person, t.ex. en bank som har panträtt i en bostadsrätt, ska kunna bevaka sin rätt vid exekutiv försäljning finns en särskild regel om panthavarens förvärv. Banken kan efter ett köp vid exekutiv försäljning utöva bostadsrätten utan att antas som medlem. Banken har då möjlighet att förfoga över bostadsrätten genom t.ex. uthyrning eller försäljning. Föreningen har rätt att efter tre år från förvärvet uppmana den juridiska personen att överlåta bostadsrätten vidare till någon som kan bli medlem (6 kap. 1 § andra stycket bostadsrättslagen).

KFM ska utfärda en köpehandling när försäljningen av bostadsrätten vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats (9 kap. 12 a och 18 §§ UF).

10.10 Tvångsförsäljning av bostadsrätt

En bostadsrätt kan också säljas på begäran av bostadsrättsföreningen när nyttjanderätten har förverkats och bostadsrättshavaren har sagts upp. Även tvångsförsäljning genomförs av KFM.

Regler om tvångsförsäljning av bostadsrätter finns i 8 kap. bostadsrättslagen. I övrigt använder man utsökningsbalkens bestämmelser om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet. Se även KFM:s Handbok för försäljning av bostadsrätter och Kronofogdemyndighetens ställningstagande 13/09/VER Tvångsförsäljning av bostadsrätt – förfarande och formkrav.

Tvångsförsäljning sker för att upplösa rättsförhållandet mellan föreningen och bostadsrättshavaren. Förverkande sker oftast för att bostadsrättshavaren inte har betalat sina avgifter. Ett förverkande kan också ske på grund av att lägenheten vanvårdas eller att bostadsrättshavarens skyldigheter åsidosätts på andra sätt (7 kap. 18 § bostadsrättslagen).

En tvångsförsäljning kan även aktualiseras när en förening uppmanat bostadsrättshavaren att överlåta bostadsrätten till någon som inte får vägras inträde i föreningen om uppmaningen inte följts (6 kap. 1 § andra stycket, 6 kap. 1 a § och 6 kap. 2 § bostadsrättslagen).

För att man ska kunna tvångsförsälja bostadsrätten ska bostadsrättsföreningen ha sagt upp bostadsrättshavaren med förvärdningen att han förverkat nyttjanderätten (7 kap. 18 och 30 §§ bostadsrättslagen). Däremot krävs det inte att bostadsrättshavaren faktiskt har flyttat från lägenheten. Köparen kan få handräckning enligt 8 kap. 18 § UB för att få tillgång till lägenheten.

Om bostadsrättshavaren skilts från lägenheten till följd av uppsägningen ska bostadsrätten tvångsförsäljas om inte föreningen, bostadsrättshavaren och övriga kända sakägare kommer överens om något annat (7 kap. 30 § bostadsrättslagen). Bostadsrättshavaren kan då inte själv förfoga över bostadsrätten genom en försäljning (jfr 27 § skuldebrevslagen och 7 kap. 16 a § bostadsrättslagen). Inte heller KFM kan i det läget tillåta bostadsrättshavaren att själv sälja bostadsrätten (JO beslut 2006-12-22, dnr 3893-2005).

Förutsättningar för tvångs- försäljning

KFM ska pröva om det finns förutsättningar för tvångsförsäljning. Det finns inget principiellt krav på exekutionstitel. En del av prövningen är att ge bostadsrättshavaren möjlighet att yttra sig. Bostadsrättshavaren ska få skriftlig information om en ansökan om tvångsförsäljning. Om bostadsrättshavaren inte har någon invändning mot föreningens påstående om förverkande behöver KFM inte pröva frågan närmare. Föreningens påstående om förverkande måste dock vara rimligt. KFM ska alltid pröva att uppsägningen är formellt riktig. När bostadsrättshavaren invänder mot föreningens krav ska KFM göra en närmare prövning om förutsättningarna för en tvångsförsäljning är uppfyllda. Tvångsförsäljning ska bara genomföras när förverkandefrågan är otvistig eller framstår som klar (prop. 1995/96:17 s. 36 och 63). Om bostadsrättshavarens invändningar inte kan lämnas utan avseende (jfr 3 kap. 21 § UB)

är det tveksamt om föreningen har visat att det finns förutsättningar för tvångsförsäljning (NJA 1998 s. 400 = RIC 14/98).

Föreningen ska i tvistiga fall styrka sitt påstående att nyttjanderätten förverkats och att man gjort en uppsägning till avflyttning. Om bostadsrättshavaren invänder att han betalat avgiften är det dock hans sak att styrka detta.

Vid andra förverkandegrunder än betalningsförsummelse kan saken, om föreningen och bostadsrättshavaren har olika uppfattning, ofta vara så tveksam att KFM inte kan bedöma om bostadsrätten har förverkats. Då ska KFM avslå ansökan (8 kap. 4 § bostadsrättslagen). KFM kan då upplysa föreningen om möjligheten att väcka talan vid domstol. Handräckning i den summariska processen anses mindre lämpligt när frågan är tvistig.

Beslut om tvångsförsäljning

KFM bör meddela ett särskilt beslut om att bostadsrätten ska tvångsförsäljas och ange på vilken grund man har funnit förutsättningarna för en försäljning uppfyllda. Föreningen och bostadsrättshavaren ska skriftligen underrättas om beslutet. Beslutet kan överklagas särskilt och gäller omedelbart. KFM behöver normalt inte invänta lagakraft innan man säljer, under förutsättning att inget hinder uppkommer.

Delgivning

Det finns inga krav i lagtexten på att KFM ska delge beslutet om att sälja bostadsrätten eller delge den skrift där bostadsrättshavaren får tillfälle att yttra sig. Det får bedömas från fall till fall om man ska delge eller inte. Om bostadsrättshavaren inte känner till vad som pågår mot honom, eller om han invänder mot ansökan, kan det motivera att beslutet delges. Om KFM avslår ansökan om försäljning ska beslutet delges sökanden och laga kraft inväntas innan KFM skiljer sig från ärendet.

Legal panträtt

Vid tvångsförsäljning säljs bostadsrätten för föreningens fordran som är förenad med förmånsrätt, 8 kap. 2 § andra stycket bostadsrättslagen (legal panträtt, jfr avsnitt 10.9). Bestämmelsen tillämpas även om föreningen inte har någon sådan fordran, t.ex. när bostadsrätten är förverkad på grund av vanvård. Oavsett orsak till förverkandet säljs bostadsrätten alltid som om föreningen hade en fordran med förmånsrätt före andra panthavare.

När bostadsrättshavaren blivit uppsagd efter att bostadsrätten förverkats är han inte skyldig att betala årsavgifter för längre tid än till det månadsskifte som inträffar närmast efter sex månader

från det att han skildes från lägenheten (6 kap. 7 § bostadsrättslagen). Det innebär att bostadsrättshavaren svarar för avgifterna som avser perioden t.o.m. sexmånadersfristens utgång. Avgifter efter denna tidpunkt får föreningen stå för tills bostadsrätten övergår till någon annan. När bostadsrätten övergått till någon annan och föreningen underrättats om det, övergår betalningsansvaret till den nye ägaren (6 kap. 6 § andra stycket bostadsrättslagen). Bostadsrättshavarens ansvar kan alltså begränsas ytterligare om bostadsrätten övergår till någon annan inom sexmånadersfristen. Efter tidsperiodens utgång kan föreningen ha ett anspråk på skadestånd mot bostadsrättshavaren för uteblivna avgifter (prop. 1995/96:17 s. 57). En sådan tillämpning bör kräva att bostadsrättshavaren även efter tidsfristens utgång använder lägenheten.

Exempel: Bostadsrättshavaren skildes från lägenheten den 15 januari genom ett lagakraftvunnet utslag. Bostadsrättshavaren svarar som längst för årsavgiften t.o.m. den sista juli. Årsavgiften för augusti svarar föreningen för även om den avgiften förfaller till betalning den sista juli.

Utgångspunkten för tidräkningen är när det slutligt bestämts att nyttjanderätten förverkats (NJA 1999 s. 610 = RIC 36/99). Föreningen kan inte få förmånsrätt för längre tid. I övrigt gäller förmånsrätten utan någon särskild begränsning. Den är alltså inte begränsad till ett år som reallaster vid försäljning av fast egendom. Förmånsrätten omfattar även avgifter som en tidigare ägare inte har betalat.

Oprioriterade fordringar

Om föreningen har fordringar utan legal panträtt, t.ex. avgifter för inkassokostnader, kan de vid en tvångsförsäljning tas ut efter övriga fordringar, även om föreningen inte har någon exekutionstitel (8 kap. 5 § andra stycket). På denna punkt är alltså reglerna för tvångsförsäljning och exekutiv försäljning olika. Dessa s.k. oprioriterade fordringar kan dock endast tas ut om de är grundade på innehavet av bostadsrätten. Föreningen har ingen rätt till betalning ur försäljningssumman för ett ombudsarvode som föreningen haft i samband med förfarandet hos KFM (NJA 2007 s. 513).

Misslyckade försäljningsförsök

Om KFM har gjort tre försäljningsförsök utan att bostadsrätten har blivit såld, övergår den till bostadsrättsföreningen utan lösen och fri från panträtt (8 kap. 6 § bostadsrättslagen). Bostadsrätten kan redan på andra försäljningsförsöket övergå till föreningen om det då inte gjorts något inrop eller lämnats

något anbud och det inte kan antas att bostadsrätten blir såld vid ytterligare ett försäljningsförsök.

**Sammanträffande
av exekutiv- och
tvångsförsäljning**

Om man begärt både tvångsförsäljning och exekutiv försäljning ska bostadsrätten tvångsförsäljas (8 kap. 8 § bostadsrättslagen). Den exekutiva försäljningen ska dock genomföras om en exekutiv auktion kungjorts när en ansökan om tvångsförsäljning kommer in. Detta ska också ske om det finns andra särskilda skäl för den exekutiva försäljningen, t.ex. att KFM begärt in anbud inför en underhandsförsäljning (8 kap. 8 § andra stycket bostadsrättslagen). Tvångsförsäljningsärendet förklaras då vilande så länge den exekutiva försäljningen fortsätter. Frågan om tvångsförsäljning förfaller när bostadsrätten sålts i exekutiv ordning.

**Företrädesordning
vid tvångs-
försäljning**

Om försäljningen sker som tvångsförsäljning kan bara bostadsrättsföreningen vara sökande. Har bostadsrätten utmätts ska dock utmättningsfordringarna tas med i fordringssammanställningen med den förmånsrätt som följer enligt lag. Följande fordringar finns att ta hänsyn till i den företrädesordning som anges nedan:

1. Förrättningskostnader.
2. Bostadsrättsföreningens fordran förenad med legal panträtt.
3. Panthavare. Om det finns flera panthavare tas de upp i kronologisk ordning efter när bostadsrättsföreningen under rättats om pantförskrivningen.
4. Bostadsrättsföreningens fordringar med legal panträtt där föreningen enligt 7 kap. 31 § bostadsrättslagen försummat att underrätta panthavaren.
5. Utmätningar. En tidigare utmätning har företräde framför en senare (4 kap. 30 § UB och 9 § fjärde stycket förmånsrättslagen).
6. Bostadsrättsföreningens oprioriterade fordringar enligt 8 kap. 5 § andra stycket bostadsrättslagen.

Om försäljningen sker under konkurs har konkursförvaltaren enligt 8 kap. 15 § första stycket UB rätt att bevaka vissa kostnader för konkursboet. I sådant fall ska dessa kostnader tas ut före förrättningskostnaderna eftersom de har bästa rätt till betalning ur egendomen.

10.11 Verkan av exekutiv försäljning

Enligt 14 kap. 1 § UB ger en exekutiv försäljning köparen normalt samma rätt till den sålda egendomen som en frivillig försäljning. Bestämmelsen tar sikte på hur man gör om det visar sig att den utmäta egendomen tillhör någon annan än gäldenären. Principen är alltså att den exekutiva försäljningen inte ger köparen vare sig bättre eller sämre rätt än en frivillig försäljning skulle ha gjort. Köparen har t.ex. möjlighet att göra ett godtrosvärv. Förutsättningarna för ett sådant förvärv (köp) anges i 2 § lagen om godtrosvärv. Även om dessa förutsättningar är uppfyllda kan den rätte ägarens rätt till egendomen bestå om egendomen har tagits ifrån honom genom stöld eller något annat olovligt tillgrepp enligt 8 kap. brottsbalken (3 § lagen om godtrosvärv). Den rätte ägaren har då rätt att inom vissa tider kräva tillbaka egendomen utan lösen.

Vid köp av lösöre på exekutiv auktion vinner köparen – oavsett besittningsförhållandena – ett skydd mot ägarens borgenärer redan genom själva inköpet (NJA 1985 s. 159). Genom den exekutiva försäljningens karaktär av offentlig förrättning får den en särställning i förhållande till andra försäljningar.

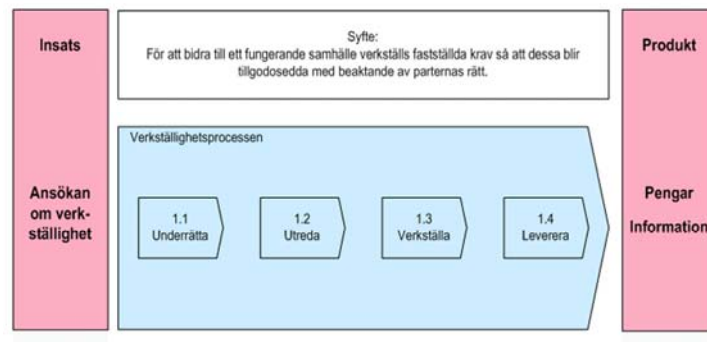
När utmätning av viss egendom ger företrädare framför överlåtelse av egendomen, gäller det till förmån även för den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning (14 kap. 2 § UB).

I rättsfallet NJA 2005 s. 425 (RIC 19/05) har HD prövat innebörden av 14 kap. 2 § UB. A hade köpt en båt av B. Innan köpet blev sakrättsligt skyddat utmättes båten för B:s skulder och såldes på exekutiv auktion till C. A väckte talan mot C och begärde att få ut båten mot lösen enligt reglerna i lagen om godtrosvärv av lösöre. Talan ogillades.

I 14 kap. 4–6 §§ UB ges regler om ersättning i vissa fall när exekutiv försäljning medför att tredje man förlorar sin rätt till egendomen eller egendom frångår köparen.

11 Försäljning av fast egendom m.m.

Avsnittet tar inte bara upp själva försäljningen utan berör också de avslutande momenten i förfarandet. Det handlar främst om frågor som aktualiseras i processstegen Verkställa och Leverera

11.1 Förfarandet mellan utmätning och försäljning

Som beskrivits i avsnitt 7 kan ett försäljningsärende hos KFM börja på flera olika sätt, bl.a. genom att KFM själv utmäter en fastighet eller genom att en borgenär som fått en fastighet dömd i mät begär att den ska säljas.

När en utmätning har gjorts ska försäljningsåtgärder oftast påbörjas direkt. Det finns inga krav på att utmättningsbeslutet ska vara delgivet dessförinnan. Kravet på delgivning finns dock kvar. Ett hinder för försäljningsåtgärder kan t.ex. vara att exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft eller att ett anstånd har lämnats. Rutiner för överlämning av en utmätt fastighet för exekutiv försäljning finns i en särskild handledning.

Exekutiv försäljning av fast egendom handläggs med hjälp av IT-stödet Duffex. Det är ett ärendehanteringssystem där all inkommande och utgående post skannas eller lagras elektroniskt på något annat sätt.

Se även KFM:s handbok för exekutiv fastighetsförsäljning.

11.1.1 Beskrivning och värdering

KFM ska inför en exekutiv försäljning inhämta ett fastighetsbevis (utdrag ur fastighetsregistret, jfr 12 kap. 1 § UF).

Fastigheten ska beskrivas och värderas före försäljningen. Syftet med det är i första hand att vägleda spekulanterna och vara ett underlag för KFM:s prövning av vilket pris fastigheten kan säljas till. KFM ska planera arbetet så att värderingen inte blir alltför gammal innan fastigheten säljs. Värderingen ska utmynna i ett uppskattat marknadsvärde, dvs. fastighetens verkliga värde. Det är alltså inte fråga om att ange ett värde som man tror att den exekutiva försäljningen kan ge.

För beskrivning och värdering anlitar man som regel en sakkunnig (12 kap. 3 § tredje stycket UB). Det är dock KFM som sätter marknadsvärdet. KFM är alltså inte bunden av värderingsmannens bedömning, utan kan frångå den när det finns skäl.

Värderare

Värderingstjänster upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling. KFM kan anlita privata värderingsinstitut för beskrivning och värdering. För specialfall kan också en länsstyrelse eller Skogsstyrelsen anlitas. Vanligtvis väljer KFM en auktoriserad värderingsman.

Fastighetsägaren ska underrättas om värderings- och beskrivningsförrättningen (12 kap. 3 § UF). I underrättelsen ska ägaren uppmanas att hålla sådana handlingar tillgängliga som rör fastigheten. Beskrivning och värdering sker normalt vid en och samma förrättning (12 kap. 2 § UF). Vid förrättningen upprättar man ett protokoll. Vad det ska innehålla framgår av 3 kap. 11 § UF och 12 kap. 5 § UF. Om KFM anlitar en sakkunnig för beskrivning och värdering bör dennes uppgifter tas till protokollet.

Värderingsmannen inhämtar kartor och planer samt fastighetsregisterutdrag. Han ska också bl.a. ta reda på vad som räknas som fastighetstillbehör enligt 2 kap. jordabalken och därmed ingår i försäljningen. Fastighetsägaren bör underrättas om vad som anses som fastighetstillbehör och därmed ingår i försälj-

ningen. Värderingsmannens protokoll ska informera om ifall det kan bli aktuellt att använda handräckningsåtgärder enligt 8 kap. 18 § UB för att köparen ska komma i besittning av fastigheten. Det ska också stå om köparen kan bli ansvarig för kostnaderna för en sådan handräckning. I samband med beskrivningen och värderingen ska man också, om det är möjligt, undersöka vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten. Det bör klart framgå av protokollet om värderingsmannen fått uppgifter av gäldenären som inte kontrollerats av värderaren. För att kunna beskriva och värdera fastigheten har KFM rätt att i vissa fall ta sig in i låsta utrymmen. En uppgift från värderingsmannen om att fastighetsägaren inte har varit närvarande vid ett värderingsförsök bör kunna utgöra en omständighet i bedömningen av om han eller hon försöker hålla sig undan. Läs om förutsättningarna för att använda tvång i avsnitt 3.6.8.

Om köparen orsakas skada p.g.a. att beskrivningen och värderingen innehåller fel eller brister kan staten bli skyldig att betala skadestånd (NJA 1987 s. 954).

Om det vid beskrivning och värdering framkommer att ägaren bedriver näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning på fastigheten, ska KFM skaffa ett gravationsbevis för verksamheten och underrätta kända innehavare av företagsinteckning om målet, 12 kap. 7 § UF.

11.1.2 Sysloman

Ägarens rätt att förfoga över fastigheten efter utmätningen har beskrivits i avsnitt 7.6. Om det kan befaras att ägaren vanvårdar fastigheten, eller använder den så att dess värde minskar, kan KFM på begäran av en borgenär förordna en sysloman som kan ta hand om och förvalta fastigheten (12 kap. 9 § UB). KFM kan också behöva förordna en sysloman om ägaren flyttat från fastigheten och lämnat den utan tillsyn.

Om en borgenär begär det kan KFM också besluta att avkastning (hyra) som ska betalas under ärendets gång ska uppbäras av myndigheten eller den sysloman som myndigheten förordnar (12 kap. 8 § UB). KFM ska då omgående förbjuda den eller de betalningsskyldiga (hyresgästerna) att betala till någon annan än myndigheten eller syslomannen. Ett exempel är om fastighetsägaren använder hyresintäkterna för något annat än utgifter för fastigheten. Hyra som KFM eller syslomannen uppbär får användas för att betala utgifter som är nödvändiga för att vårda och underhålla fastigheten, t.ex. uppvärmnings-

kostnader och oundvikliga reparationskostnader (12 kap. 10 § UF). I övrigt fördelas avkastningen tillsammans med köpeskillingen för fastigheten.

I NJA 1993 s. 524 (RIC 35/93) ansågs det att en fastighetsägare hade rätt att tillgodogöra sig avkastningen så länge ingen borgenär hade begärt att en syssloman skulle förordnas. Rättsfallet gällde utmätning av rätt till ersättning för avverkad skog. Fordran hade inte förfallit, men HD ansåg att den var ”intjänad” och godtog utmätningen.

KFM har i praxis fått rätt att i vissa situationer interimistiskt förordna om syssloman. En sådan situation kan vara att en fastighet har lämnats obebodd och utan tillsyn (RH 1996:83 = RIC 22/96).

11.1.3 Tidpunkt för försäljning

En utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från utmätningen (12 kap. 11 § UB). Fastigheter dömda i mät och ansökningar från konkursförvaltare bör säljas inom fyra mån från att KFM fått in en begäran om försäljning. Tidsfristen gäller inte i allmänna mål (12 kap. 69 § UB). I praktiken används den dock även i dessa mål.

KFM ska välja försäljningstillfälle så att ett tillfredsställande resultat kan uppnås (8 kap. 2 § UF). KFM bör därför ta så stor hänsyn som möjligt till vilka möjligheter det finns att visa fastigheten, nå spekulanter (t.ex. i semestertider) och liknande.

Om staten blir skyldig att betala skadestånd då en exekutiv försäljning dröjer, beräknar man skadan utifrån den antagna ”normala” tiden enligt 12 kap. 11 § UB (JK-beslut 1997-06-27 dnr 1154-97-4 = RIC 20/97).

Anstånd

KFM får bevilja anstånd med försäljningen. Om gäldenären begär det får KFM bevilja anstånd enligt 8 kap. 3 § UB bara om sökanden medger det eller det finns särskilda skäl. En begäran om anstånd från gäldenären bör därför kommuniceras med sökanden. Ett exempel på ett särskilt skäl är att det kan vara olämpligt att sälja en sommarstuga i skärgården på vintern. KFM får inte utan synnerliga skäl bevilja anstånd under längre tid än ett år från utmätningen respektive begäran om försäljning. JO framhöll i ett beslut 1996-02-13, dnr 1925-1995, (RIC 2/96) att KFM i så fall måste bedöma om det handlar om ett sådant undantagsfall som beskrivs i 12 kap. 11 § UB. JO angav också att beslutet måste motiveras oavsett om ett anstånd beviljas eller ansökan om anstånd avslås. KFM

ska underrätta sökande och ägare om beslut om anstånd (8 kap. 1 § UF). När auktionen har kungjorts bör anstånd bara medges om det finns mycket starka skäl, t.ex. att ett köpeavtal har upprättats och en handpenning betalats.

När en eller flera sökande begärt anstånd samtidigt som övriga sökande inte medger anstånd kommer försäljningen ändå att fortgå (om inte gäldenären också begär anstånd och det föreligger särskilda skäl). I en sådan situation meddelar KFM ett avslagsbeslut på anståndsbeöran.

Anståndsreglerna gäller inte allmänna mål (8 kap. 19 § UB). Här ska försäljningen i stället ske omgående, om det inte finns något hinder eller KFM beviljar anstånd. Allmänna mål bör behandlas på samma sätt som enskilda vad gäller skälen för att bevilja anstånd med försäljningen samt anståndstidens längd.

Om KFM enligt 4 kap. 26 § UB har förelagt tredje man eller sökanden att väcka talan om bättre rätt får den utmäta fastigheten som regel inte säljas förrän tvisten är slutligt avgjord (8 kap. 5 § första stycket UB). Om det pågår en rättegång om utmätt egendom utan att ett sådant föreläggande meddelats får KFM ge det anstånd med försäljningen som är påkallat av omständigheterna (8 kap. 5 § andra stycket UB). Här ska KFM alltså bedöma om den pågående rättegången motiverar ett anstånd med försäljningen.

11.1.4 Utsättande av auktion m.m.

Auktion – underhandsförsäljning

Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion (12 kap. 1 § UB). En underhandsförsäljning kan dock göras när det bedöms mer ändamålsenligt än att sälja på auktion (12 kap. 57 § UB, avsnitt 11.6). KFM ska anteckna i ärendet varför man väljer en viss försäljningsform.

KFM bestämmer tid och plats för auktionen. Innan dess ska sökanden och ägaren få tillfälle att yttra sig, om det är möjligt utan alltför stort dröjsmål (12 kap. 13 § UF). Auktionen ska anordnas på en sådan tid och plats att man kan vänta sig ett tillfredsställande resultat (8 kap. 2 § UF). Den som vill delta i auktionen kan oftast göra det även via telefon eller video från ett annat kontor inom KFM.

Underrättelse

Sökanden, ägaren och samtliga kända innehavare av fordringar och rättigheter ska underrättas om auktionen minst tre veckor före bevakningssammanträdet (12 kap. 21 § UB och 12 kap. 18 § UF). Vilka fordringsägarna och rättighetsinnehavarna är kan framgå av fastighetsbeviset. KFM ska dock även på andra

sätt försöka ta reda på vilka de är. Man bör fråga fastighetsägaren i samband med beskrivningen och värderingen av fastigheten. Lantmäteriet har uppgifter om vem som innehar datapantbrev. Underrättelsen behöver inte delges utan sänds normalt i ett lösbrev (NJA 1996 s. 351 = RIC 20/96). KFM ska skicka underrättelsen till folkbokföringsadressen och eventuella andra adresser myndigheten känner till. Vad underrättelsen ska innehålla framgår av 12 kap. 17 § UF.

Kungörelse

Auktionen ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar samt i den eller de ortstidningar som KFM bestämmer. Kungörelsen ska föras in minst tre veckor före auktionen, om det inte finns särskilda skäl för något annat (12 kap. 16 § UF). Post- och Inrikes Tidningar kommer inte längre ut i pappersform, utan kungörelserna publiceras endast på Bolagsverkets webbplats. Vilka tidningar som har en sådan spridning att de uppfyller kriteriet för att vara ortstidningar framgår av Presstödsnämndens dagstidningsförteckning (2 § kungörandeförordningen).

Ibland kan det finnas skäl att också kungöra i någon rikstidning. Kungörelsen ska enligt 12 kap. 16 § andra stycket UF också anslås i KFM:s lokaler.

Vad kungörelsen ska innehålla framgår av 12 kap. 20 § UB och 12 kap. 15 § UF. Det är också lämpligt att ta med något om hur köpeskillingen ska betalas och visningen ordnas.

Om auktionen ställs in ska det, om det är möjligt och meningsfullt, enligt 12 kap. 19 § UF kungöras i de tidningar som KFM bestämmer. Dessutom ska man meddela dem som fått under rättelse.

I handledningen ”Kungörelse och annonsering av fast respektive lös egendom vid exekutiv försäljning” finns närmare angivet vad kungörelsen ska innehålla och var den ska publiceras.

Marknadsföring

Utöver att kungöra enligt de krav som finns i UB och UF kan KFM även kungöra i annan form eller i större utsträckning än som föreskrivits, 4 § lag om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. För att marknadsföra försäljningarna använder KFM därför ofta även andra informationskanaler. Alla försäljningar publiceras på KFM:s egen webbplats. Försäljningarna anslås som regel också på någon extern webbplats specialiserad för marknadsföring av fastighets- och bostadsrättsförsäljning. Via Internet har spekulanterna möjlighet att få snabb information om fastigheterna, titta på bilder och ta del av beskrivningar och värderingar. KFM kan även stödannonsera i

andra tidningar än ortstidningar, t.ex. gratistidningar eller facktidningar, och på så vis nå ut till fler tänkbara spekulanter.

Visning

Det bör framgå av underrättelsen till fastighetsägaren att han är skyldig att låta visa fastigheten (12 kap. 17 § andra stycket UF). Som regel är KFM med vid visningen. KFM bestämmer när fastigheten ska visas, efter samråd med ägaren (12 kap. 14 § andra stycket UF). I praktiken sker det genom att fastighetsägaren får ett meddelande med en preliminär visningstid. Ibland innehåller meddelandet i stället en uppmaning till fastighetsägaren om att kontakta KFM med önskemål om visningstid. KFM har rätt att anlita en låssmed för att få tillträde till en byggnad (2 kap. 17 § andra stycket UB). En förutsättning för att använda en låssmed för att ta sig in i en bostad är att ägaren underrättats om tidpunkten och att han kan antas hålla sig undan eller att det finns särskilda skäl. Om KFM visar en fastighet ska det göras vid en förrättning där man för protokoll.

Det är inte ovanligt att en försäljning ställs in i nära anslutning till en visning. Då bör KFM ändå vara med för att avvisa spekulanter som inte uppmärksammat att försäljningen ställts in.

Utlösningsrätt

Utlösningsrätt enligt 12 kap. 12 § UB innebär att en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning, t.ex. en andelsägare, får lösa ut sökanden genom att betala exekutionsfordran och uppkomna förrättningskostnader till KFM. Han träder därigenom i sökandens ställe och kan t.ex. återkalla ansökan eller höja skyddsbeloppet. Om flera borgenärer vill lösa ut sökanden, har en borgenär med sämre rätt företräde. Hela sökandens fordran och samtliga förrättningskostnader som sökanden svarar för ska betalas. Betalningen görs till KFM, och det kan göras ända tills ett inrop har godtagits och en handpenning har betalats. Vid underhandsförsäljning kan betalningen göras tills köpekontraktet har undertecknats.

11.1.5 Försäljning av fastighetstillbehör

Om fastighetstillbehör med fördel kan säljas för sig, utan att fastigheten samtidigt säljs, ska KFM sätta ut ett sammanträde för att pröva frågan (12 kap. 14–17 §§ UB och 12 kap. 11–12 §§ UF). Sådana separata försäljningar har hittills varit ytterst sällsynta. Exempel på föremål som någon gång kan vara lämpliga att säljas separat är industritillbehör eller träd som står på rot. Detta kan bli aktuellt när sökandens fordran är förhållandevis liten och därför kan betalas genom att enbart fastighetstillbehör säljs. Den som har en fordran med panträtt i

fastigheten kan avstå från sin rätt till betalning utan att det påverkar hans rätt i fastigheten i övrigt (12 kap. 16 § UB).

11.2 Bevakningssammanträde

Auktionen ska föregås av ett bevakningssammanträde då KFM kortfattat redogör för handlingarnas innehåll och vad som gjorts i det aktuella ärendet. Bevakningssammanträdet och auktionen hålls vanligen i ett sammanhang, dvs. så fort bevakningssammanträdet är slut övergår man till auktionen. Om det finns skäl kan bevakningssammanträdet hållas på någon annan lämplig dag före auktionen (12 kap. 19 § UB). Vid bevakningssammanträdet uppmanas fordrings- och rättighetsinnehavarna att anmäla sina anspråk. De närvarande får tillfälle att yttra sig om anspråken. Som regel har de flesta bevakningarna dock gjorts i förväg. KFM har med stöd av dem gjort ett utkast till en s.k. sakägarförteckning, som enligt 12 kap. 20 § UF bör finnas tillgänglig på bevakningssammanträdet. Under bevakningssammanträdet bör KFM också ta upp eventuella oklarheter om fastighetstillbehör eller annat.

Vid bevakningssammanträdet ska KFM gå igenom beskrivningen och värderingen av fastigheten. KFM ska särskilt upplysa spekulanterna om det finns egendom på fastigheten som kan bli föremål för handräckning enligt 8 kap. 18 § UB och i vilken omfattning köparen kan få stå för dessa kostnader. Om det kommer fram information om ytterligare sådan egendom antecknas det i protokollet.

Berörda sakägare kan enligt 12 kap. 37 § UB komma överens om att en försäljning ska ske på andra villkor än dem som anges i 12 kap. utsökningsbalken. Sådana överenskommelser är dock mycket sällsynta. Det går inte att komma överens om att frångå det som står i utsökningsbalken om handpenning, om vad som ska betalas kontant och om tillträdesdag. Senast vid bevakningssammanträdet måste man begära att försäljningen ska ske på andra villkor.

11.2.1 Sakägarförteckning

Fordringar och rättigheter

I sakägarförteckningen ska KFM enligt 12 kap. 25 § UB ta upp följande:

- Exekutionsfordran. (Den fordran som försäljningen ska göras för. Om det finns flera sökande anses den fordran som har den bästa förmånsrätten vara exekutionsfordran.)

- En fordran som enligt lag ska utgå med förmånsrätt enligt 6 § p. 1 eller 7 § p. 1 eller 2 förmånsrättslagen och som förfaller till betalning senast på tillträdesdagen. (s.k. reallaster). Följande är exempel på de vanligaste fordringarna under denna punkt:
  - En avgift till en samfällighetsförening.
  - En tomträtsavgäld.
  - En fordran på grund av fastighetsbildning (som inte får ha förfallit tidigare än ett år före utmätningen eller konkursansökan). Förmånsrätten bör omfatta även dröjsmålsränta (2 § förmånsrättslagen). Ingen utmätning med stöd av debiteringslängd och liknande kan göras för dröjsmålsränta och inkassokostnader (avsnitt 2.3).
- En fordran som är förenad med panträtt i fastigheten.
- Nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på en tillgänglig skriftlig handling. Också ett muntligt hyresavtal ska tas upp om det gäller en bostadslägenhet i en fastighet som vid taxeringen betecknats som hyreshusenhet, under förutsättning att hyresgästen tillträtt lägenheten. Om KFM inte tar upp en nyttjanderätt i sakägarförteckningen kan det leda till att auktionen upphävs (Hovrättsens för västra Sverige beslut 1989-04-05 i mål Ö 1409/88 = RIC 12/89). Rättigheter som ska bestå oavsett fastighetens försäljning ska dock inte tas upp. Ett exempel på en sådan rättighet är ett skriftligt avtal om hyresrätt med obestämd hyrestid till en bostadslägenhet i en fastighet taxerad som hyreshusenhet och där hyresgästen tillträtt lägenheten (jfr 7 kap. 16 § jordabalken). En hyresrätt som upplåtits på livstid, och som inte har kunnat sägas upp av hyresvärden, har inte ansetts ingången på obestämd tid (NJA 1993 s. 228 = RIC 16/93). Rättigheter bildade genom beslut vid förrättningar enligt fastighetsbildningslagen består oavsett försäljning och tas inte heller med i sakägarförteckningen. KFM bör upplysa spekulanterna om vilka rättigheter som består.
- Förrättningskostnader (de vanligaste är grundavgift, förberedelseavgift, värderingskostnad och försäljningsavgift).
- Om fastigheten ingår i ett konkursbo tar man också upp arvode och andra kostnader för fastighetens vård och för-

valtning under konkursen. Beloppet tas upp med bästa rätt i sakägarförteckningen. Rätten ska fastställa att arvodet betalas ur egendomens avkastning och köpeskilling (14 kap. 18 § konkurslagen).

- Om fastigheten är utmätt tar man upp samtliga utmätningar i sakägarförteckningen, oavsett om utmätningsborgenären begärt att egendomen ska säljas eller inte.
- Om fastigheten har kvarstadsbelagts eller betalningssäkrats, och det föreligger utmätningsverkan enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB, tar man upp beloppet i sakägarförteckningen. Om det inte föreligger någon sådan utmätningsverkan anmärker man betalningssäkringen eller kvarstaden endast i protokollet.

Andel av fastigheten är utmätt

När KFM har utmätt en andel av en fastighet och förordnat att hela fastigheten ska säljas ska det framgå av sakägarförteckningen. I förteckningen ska man också ange vilka skulder som belastar respektive andel (12 kap. 67 § UB).

Utmätningsborgenärens fordran och förrättningskostnaderna ska tas ut endast ur utmätningsgäldenärens andel. Övriga delägare måste kompenseras för de fordringar inom skyddsbeloppet som enbart belastar gäldenärens andel, t.ex. förrättningskostnaderna. Skyddsbeloppet ska därför bestämmas så att övriga delägare i sakägarförteckningen får motsvarande sin andel i fastigheten.

Exempel: Gäldenären äger 1/8-andel i fastigheten. Förrättningskostnaderna är 40 000 kr. Skyddsbeloppet räknas fram genom att förrättningskostnaderna divideras med gäldenärens andel:

$$\frac{40\,000\text{ kr}}{1/8} = 320\,000\text{ kr}$$

$$1/8$$

Konstruktionen är av rent teknisk natur och påverkar inte fördelningen av köpeskillingen.

Inbördes ordning

Fordringarna och rättigheterna tas enligt 12 kap. 26 § UB upp i den ordning som gäller enligt lag. Med det avses förmånsrättslagen, 4 kap. 30 § UB, 7 och 17 kap. jordabalken samt 14 kap. 18 § konkurslagen. Detta innebär följande.

Om fastigheten ingår i ett konkursbo ska arvoden och andra kostnader för fastighetens förvaltning under konkursen beräknas efter bästa rätt. Därefter kommer skulder till samfälligheter

och liknande som har förmånsrätt enligt 6 § p. 1 eller 7 § p. 1 eller 2 förmånsrättslagen (se ovan). Efter dem kommer in-teckningarna, de inskrivna nyttjanderätterna och de fordringar som fastigheten utmätts för. Avgörande för ordningen mellan dem är vad som kom först av att in-teckningarna respektive in-skrivningarna söktes och att en anteckning om utmätning togs upp på inskrivningsdagen. Inskrivning av en nyttjanderätt ger dock företräde framför en in-teckning som har söks samma in-skrivningsdag, och en utmätning ger företräde framför in-teckningar och framför inskrivning av en nyttjanderätt som söktes samma dag som en anteckning om utmätningen togs upp (17 kap. 6 § jordabalken, 9 § förmånsrättslagen och 4 kap. 30 § UB). Oinskrivna nyttjanderätter som bevakas tas upp sist och sinsemellan i den tidsordning som de har upplåtits (7 kap. 23 § jordabalken).

**Twistig fordran
eller rättighet**

Även villkorade eller twistiga fordringar eller rättigheter tas upp. Detsamma gäller fordringar som man har sökt in-teckning för men ännu inte fått beviljade (12 kap. 26 § tredje stycket UB). En anteckning ska göras om kända förhållanden.

Om KFM anser att ett anspråk är klart obefogat ska fordran eller rättigheten inte tas med i sakägarförteckningen. KFM ska pröva detta självmant. Man ska ta hänsyn även till en frånvarande sakägares intressen vid prövningen.

**Förrättnings-
kostnader**

Förrättningskostnaderna tas upp närmast före exekutionsfordran. Kostnader som ännu inte är fastställda eller som uppstår först när försäljningen är genomförd tas upp reservationsvis.

I sakägarförteckningen antecknas den bevakade fordran (kostnader och ränta tas upp före fordrans kapitalbelopp, om borgenären inte yrkar något annat), följd av den åberopade säkerheten (pantbrevet med datum, nummer och belopp). Om pant-havaren haft kostnader kan dessa tas upp i sakägarförteckningen om det framgår av pantförskrivningen att säkerheten även omfattar dessa. KFM bör inte ha någon formell rätt att pröva storleken av de yrkade kostnadsanspråken.

En fordran tas upp med det belopp som den beräknas uppgå till på tillträdesdagen, dvs. dagen för fördelningssammanträdet.

En borgenär som har en fordran med panträtt i fastigheten kan som mest få ut ett belopp som motsvarar pantbrevets belopp samt tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken (avsnitt 7.7).

Pantbrev i utländsk valuta	En inteckning kan beviljas i utländsk valuta om det löpande finns tillgång till en tillförlitlig kurs för växling mellan den aktuella valutan och svenska kronor (22 kap. 2 § jordabalken). Om ett pantbrevsbelopp är fastställt i utländsk valuta ska det i sakägarförteckningen räknas om till svenska kronor. Före omräkningen gör man ett påslag om fem procent på pantbrevets belopp samt tillägg (12 kap. 27 § fjärde stycket UB). Då får panthavaren ett visst skydd mot valutaförändringar.
Ägarhypotek	Om det finns ägarhypotek ska det också framgå av sakägarförteckningen. Om ägarhypoteket täcks av köpeskillingen får fastighetsägaren beloppet. Om det finns andra mål mot honom kan KFM utmäta hans fordran på köpeskillingen omedelbart efter auktionen. Som tidigare redovisats tar man inte upp något tillägg i samband med ägarhypotek (6 kap. 9 § jordabalken och 12 kap. 27 § tredje stycket UB). Om pantbrevets belopp är i utländsk valuta ska något påslag inte läggas på det belopp som man tar upp som ägarhypotek (12 kap. 27 § fjärde stycket UB).
Innehavarens fordran	Om pantbrevet varken innehas av ägaren eller åberopas av någon fordringsägare tar man upp pantbrevets belopp plus 10 % av pantbrevets kapitalbelopp i tillägg under benämningen innehavarens fordran (12 kap. 27 § andra stycket UB).
Rättigheter	<p>Om ett arrende eller en hyresrätt tagits upp i sakägarförteckningen ska förrättningsmannen ta ställning till vad som ska gälla om rättigheter när fastigheten säljs. Villkorade eller tvistiga rättigheter tas också upp, med en notering om kända förhållanden (12 kap. 26 § tredje stycket UB). Detsamma gäller om man har sökt men ännu inte beviljats inskrivning för rättigheten.</p> <p>De nyttjanderätter och servitut som är inskrivna och har bättre rätt än exekutionsfordran kommer att gälla också efter försäljningen (12 kap. 33 § första stycket UB).</p> <p>Nyttjanderätter och servitut som har sämre rätt än sökandens fordran ska förbehållas vid försäljningen om KFM bedömer att de inte belastar fastigheten till beaktansvärd skada för den som har en fordran med bättre rätt (12 kap. 33 § andra stycket UB). En rätt till betalning på grund av ägarhypotek anses inte som en fordran vid den prövningen. En skada är då köpeskillingen blir lägre om fastigheten säljs med förbehåll för rättigheten och borgenären därmed får mindre än om rättigheten inte hade förbehållits. Att fastighetsägaren får mindre om rättigheten förbehålls anses inte vara till skada eftersom han själv upplåtit rättigheten eller förvärvat fastigheten belastad med rättigheten</p>

(prop. 1971:20 s. 148). När KFM prövar om nyttjanderätten är betungande ska man ta hänsyn till under vilka villkor fastigheten har upplåtits. KFM bör höra närvarande sakägare om deras inställning. Exempel på rättigheter som normalt kan förbehållas enligt denna punkt är hyresrätter till bostäder i hyreshus (numera är de dock ofta skyddade automatiskt, utan att de tas upp i sakägarförteckningen) eller hyresrätter till lokaler upplåtna på normala villkor. Ett exempel på en rättighet som ofta är en ekonomisk belastning för fastigheten, dvs. minskar fastighetens värde om den förbehålls, är hyresrätten till en enfamiljsvilla.

Ett beslut att förbehålla en rättighet enligt 12 kap. 33 § andra stycket UB får bara överklagas av den som har bestritt att KFM gör ett sådant förbehåll (18 kap. 2 § andra stycket UB). Man får inte överklaga ett beslut om att inte förbehålla en rättighet (18 kap. 5 § p. 2 UB).

I sakägarförteckningen ska KFM ange dels de rättigheter som är skyddade enligt 12 kap. 33 § första stycket UB, dels de rättigheter som ska förbehållas enligt 33 § andra stycket UB (12 kap. 29 § första stycket p. 4 UB). En rättighet som inte förbehålls tas också upp i sakägarförteckningen (12 kap. 25 § UB), men frågan om rättighetens fortsatta bestånd avgörs av om den förbehålls vid ett utrop enligt 12 kap. 39 § UB (avsnitt 11.3.1).

Det är av största vikt att den som innehar en nyttjanderätt som kan sägas upp får reda på auktionen så att han kan bevaka sin rätt. KFM bör verka aktivt för att en berörd rättighetsinnehavare får reda på auktionen.

Ett arrende eller en hyresrätt som inte tagits upp i en sakägarförteckning upphör att gälla utan uppsägning (NJA 1976 s. 478 = RIC 64/76).

I sakägarförteckningen ska KFM också ange hur köpeskillingen ska betalas och vilken dag köparen får tillträda fastigheten (12 kap. 29 § p. 5 UB).

11.2.2 Skyddsbelopp

För att fastigheten ska kunna säljas måste köpeskillingen och andra influtna medel täcka dels de fordringar som har bättre rätt än utmätningssökandens, dels kostnaderna för försäljningen. En borgenär med bättre rätt än sökanden ska inte få sin rätt försämrade genom försäljningen. Fordringar med bättre rätt än sökandens fordran (exekutionsfordran) plus kostnaderna i

målet är alltså skyddade. Man kallar summan av dessa fordringar för **skyddsbelopp**. För att en försäljning ska kunna ske måste skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen och andra tillgängliga medel. I vissa fall kan andra medel ha flutit in i målet. KFM har kanske uppburit hyror eller sålt tillbehör före auktionen. Dessa medel läggs då till köpeskillingen när man bedömer om skyddsbeloppet uppnåtts (**lägsta bud**).

Skyddsbeloppet ska anges i sakägarförteckningen (12 kap. 29 § UB). Rättigheter som har bättre rätt än exekutionsfordran är också skyddade vid försäljningen (avsnitt 11.2.1).

Observera att även om köpeskillingen överstiger skyddsbeloppet är det inte säkert att en försäljning kan ske. KFM ska nämligen också se till att fastigheten säljs till ett rimligt pris i förhållande till sitt värde. Sökanden kan också motsätta sig ett bud som inte täcker exekutionsfordran (avsnitt 11.3.2).

11.2.3 Anslutningsrätt

Vid försäljning av en fastighet på begäran av konkursförvaltaren anses konkursboet vara sökande utan förmånsrätt i fastigheten (12 kap. 26 § sista stycket UB). För att sänka skyddsbeloppet kan en borgenär med panträtt i fastigheten begära att fastigheten säljs för hans fordran (anslutning, se 12 kap. 13 § UB). Om en borgenär utnyttjar sin anslutningsrätt hamnar skyddsbeloppet framför hans fordran, dvs. skyddsbeloppet blir lägre och utsikterna ökar för att få fastigheten såld.

En borgenär som vill utnyttja sin anslutningsrätt ska senast två veckor före bevakningssammanträdet anmäla det hos KFM. En underrättelse om auktionen ska enligt 12 kap. 21 § UB och 12 kap. 17 § UF innehålla information om att en anslutning har gjorts. Om en begäran har kommit in efter att underrättelsen skickades ut ska KFM underrätta särskilt om anslutningen.

De som har en fordran med förmånsrätt enligt 6 § p. 1 eller 7 § p. 1 eller 2 förmånsrättslagen (t.ex. en avgift till en samfällighetsförening eller tomträttsavgäld) kan begära anslutning. De har till och med rätt att begära anslutning vid all exekutiv försäljning (inte bara när konkursförvaltaren begärt försäljning).

Konkursförvaltaren kan begära att en fastighet säljs med den rätt till betalning som följer med ett ägarhypotek i fastigheten. Konkursförvaltaren i en juridisk persons konkurs kan också begära att en fastighet säljs för konkursarvodet och kostnader för fastighetens vård (12 kap. 13 § andra stycket UB). Anslutningsrättens betydelse minskar därmed. Någon sista dag för konkursförvaltarens begäran har inte angivits. Som framgått nyss ska underrättelsen om auktionen innehålla information om att en anslutning gjorts. Man får därför förutsätta att konkursförvaltaren i god tid meddelar KFM på vilken grund försäljningen ska göras.

11.3 Auktion

11.3.1 Försäljningsvillkor

Efter bevakningssammanträdet hålls auktionen. Den inleds med att KFM informerar om fastigheten och villkoren för försäljningen. Enligt 12 kap. 38 § andra stycket UB ska man vid auktionen redogöra för innehållet i sakägarförteckningen. Hela sakägarförteckningen behöver dock inte alltid gås igenom på nytt. Om det inte finns någon risk för missförstånd kan KFM hänvisa till det nyss avslutade bevakningssammanträdet. KFM ska också informera om ordningen vid utrop på auktionen och vad som gäller för handpenning.

Vid bevakningssammanträdet är det möjligt att delvis ändra villkoren för försäljningen (12 kap. 37 § UB, avsnitt 11.2).

KFM bör upplysa om vilka regler som gäller för tillträde till fastigheten. Spekulanterna informeras om köparens möjlighet att begära handräckning enligt 8 kap. 18 § UB för att komma i besittning av fastigheten och i vilken utsträckning köparen kan bli ansvarig för kostnader i samband med den. Man bör också

upplysa om köparens skyldighet att ansöka om lagfart (inskrivning av förvärvet) och betala stämpelskatt.

Försäljningen gäller fastigheten med de tillbehör som enligt lag tillhör den (2 kap. jordabalken). Det är ibland oklart om en viss egendom är ett fastighetstillbehör. Det kan också ha framgått av t.ex. beskrivnings- och värderingsprotokollet att en viss egendom felaktigt kan uppfattas som ett fastighetstillbehör eller att det av något annat skäl är svårt att bedöma hur stor tillbehörskretsen är. I så fall ska KFM ange på auktionen vilken egendom som följer med fastigheten. Enligt 12 kap. 38 § UB är KFM:s besked om detta avgörande för vad försäljningen omfattar. Bestämmelsen är däremot inte tillämplig för egendom som tillhör tredje man (NJA 1996 s. 693 = RIC 4/97).

Rättighet

Om sakägarförteckningen tar upp en rättighet som inte är skyddad utan förbehåll, och inte heller har förbehållits, ska fastigheten enligt 12 kap. 39 § UB först ropas ut utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med ett sådant förbehåll. Det senare budet gäller om någon vid det senare utropet bjuder så mycket att fordringarna med bättre rätt än rättigheten täcks av budet eller budet är minst lika högt som vid det första utropet.

Om det finns flera rättigheter ropas fastigheten ut först utan förbehåll för någon rättighet, sedan med förbehåll för den rättighet som har bäst rätt och efterhand för ett ökat antal rättigheter efter deras inbördes ordning.

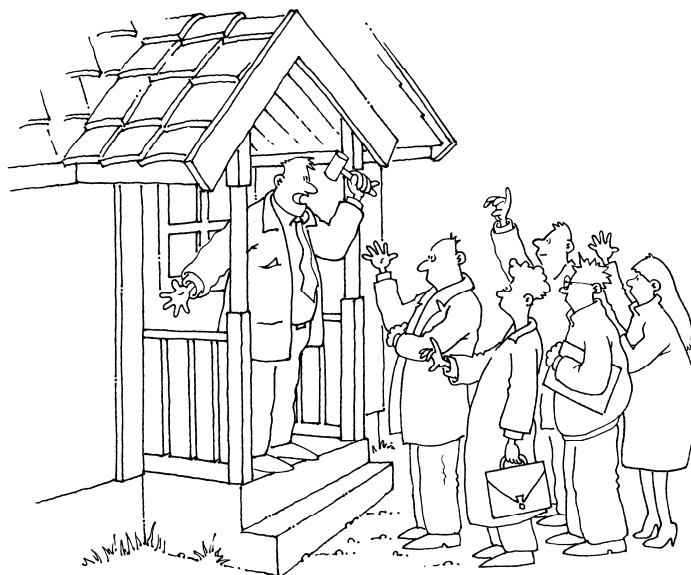
När ett bud med förbehåll för en rättighet inte täcker fordringar med bättre rätt kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och budet utan förbehåll för rättigheten, eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt. Om rättighetshavaren betalar ett sådant tillskott kommer fastigheten att säljas till den som gett budet med förbehåll om rättigheten. I 12 kap. 39 § fjärde stycket UB finns regler om tillskott från rättighetshavare som vill skydda sin rätt när fastigheten ropats ut med flera rättigheter.

Om en borgenär godtar ett bud, trots att hans fordran inte blir täckt genom det, ska det när regeln i 12 kap. 39 § UB tillämpas anses som att fordran har blivit täckt. Det är bara den borgenär som påverkas av om det ena eller det andra budet ska godtas som kan påverka köpeskillingen (Göta hovrätts beslut 1995-07-06 i mål Ö 711/95 = RIC 18/95).

I avsnitt 11.4.2 beskrivs vad som händer med rättigheter efter auktionen.

11.3.2 Utrop vid auktionen och prövning av bud

När KFM har gått igenom villkoren för auktionen ska fastigheten ropas ut. De närvarande får då bjuda på den. Budgivningen sker med muntliga bud och överbud tills den upphör (8 kap. 3 § UF). För att ett bud ska kunna antas ska skyddsbeloppet täckas, dvs. man måste uppnå det lägsta bud som angetts i sakägarförteckningen (12 kap. 32 § UB).

Fastigheten får inte säljas till ett uppenbart underpris. I lagtexten har man uttryckt det så att det inte får vara sannolikt att man kan uppnå en avsevärt högre köpeskilling (12 kap. 40 § UB). Utgångspunkten för denna bedömning är det marknadsvärde som fastigheten fått vid värderingen. Vid exekutiv försäljning kan man dock godta ett lägre pris. För att det ska vara sannolikt att det ska gå att uppnå ett avsevärt högre pris bör man kunna räkna med att inropssumman vid ett nytt utrop blir avsevärt högre (prop. 1967:16 s. 125). Bedömningen ska göras utifrån vad en ny exekutiv försäljning kan tänkas inbringa. Av rättspraxis framgår att det vid ett överklagande ställs stora krav på den utredning som åberopas till stöd för påståendet att auktionsförrättaren har felbedömt möjligheterna att få ett avsevärt högre pris (NJA 1969 s. 540 och NJA 1977 s. 823).

Om KFM anser att inget godtagbart bud har lämnats kan man göra en kort paus under auktionen. Därefter kan fastigheten ropas ut på nytt i hopp om att man ska få ett högre bud. Beslutet att inte godta ett bud kan överklagas genom att man överklagar auktionen. Den som avger ett bud som inte godtagits är berättigad att överklaga beslutet (NJA 1987 s. 457 = RIC 31/87).

Om samtliga berörda sakägare medger det, dvs. både fastighetsägaren och de berörda borgenärer som tas upp i sakägarförteckningen, kan man godta ett inrop även om det inte uppfyller villkoren (12 kap. 40 § andra stycket UB, JO 1975/76 s. 336).

Vetorätt

Ett bud som inte täcker exekutionsfordran får inte godtas om sökanden motsätter sig det. Med exekutionsfordran menar man hela sökandens fordran, oavsett om den är förenad med panträtt eller inte (KUB IV s. 492). Läs mer om tidpunkten för ett motsättande i Hovrättens för västra Sverige beslut 1991-12-10 i mål Ö 1535/91 (RIC 14/92). Om det finns flera sökande är det den bäst prioriterade sökanden eller den som löst ut honom som har befogenhet att bestrida budet (NJA 1973 s. 754). Å andra sidan kan sökanden medge att ett bud antas även om kostnaderna inte blir täckta (12 kap. 40 § tredje stycket UB).

Handpenning

Köparen ska genast lämna handpenning eller ställa säkerhet för den. Om han inte gör det ropas fastigheten ut på nytt. Handpenningen är normalt 10 % av köpeskillingen och alltid lägst samma belopp som förrättningskostnaderna (12 kap. 35 § UB). KFM får göra ett kort uppehåll i handläggningen för att ge inroparen möjlighet att skaffa fram handpenning (12 kap. 41 § UB). Upphållet får dock inte antas medföra stora problem, t.ex. att spekulanterna hinner avlägsna sig. Om betalningsmedel (avsnitt 12.1).

Vid ett utrop enligt 12 kap. 39 § UB ska man lämna handpenning för varje inrop, även om fastigheten ska ropas ut på nytt. Om inropet inte ska bestå lämnar man tillbaka handpenningen (12 kap. 41 § andra stycket UB). Om samma person gör flera inrop räcker det att handpenningen tillgodoses vid ett senare inrop (eventuellt med tillskott för mellanskillnaden).

Om någon som har panträtt i fastigheten ropar in den kan han använda sin fordran med panträtt som säkerhet för handpenningen under förutsättning att fordran blir täckt av köpeskillingen och kan anses betryggande. En fordran som ställs som säkerhet får inte vara tvistig eller villkorad (jfr 13 kap. 7 §

UB). Banker m.fl. kan i stället för att ställa säkerhet lämna en utfästelse enligt 2 kap. 25 § andra stycket UB.

KFM kan inte kräva mer än den lagstadgade handpenningen. Inte heller kan KFM avvisa ett inrop med anledning av att inroparen inte har för avsikt att fullfölja köpet (prop. 1980/81:8 s. 668–670 och RH 1995:120 = RIC 14/96). Däremot bör KFM ha befogenhet att avvisa inrop från en budgivare som tidigare inte har visat sig kunna fullfölja budet genom att betala handpenning.

11.3.3 Nytt försäljningsförsök

Ett nytt försäljningsförsök – dvs. en ny auktion eller ett försök att sälja fastigheten under hand – ska göras om något bud inte avges eller om ett avgivet bud är för lågt för att kunna godtas. Det krävs enligt 12 kap. 42 § p. 1 UB att sökanden begär ett nytt försäljningsförsök inom en vecka från auktionsdagen. Om inget nytt försäljningsförsök begärs ska KFM häva utmätningen.

Om ett inrop har blivit ogiltigt därför att inroparen inte har betalat resterande del av den kontanta köpeskillingen ska KFM göra ett nytt försök att sälja fastigheten om inte sökanden avstår från det. Sökanden ska tillfrågas om sin inställning till en ny auktion innan man kungör den.

KFM får avvisa en begäran om ett nytt försäljningsförsök om två auktioner har hållits utan att fastigheten blivit såld och det inte finns anledning att anta att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, 12 kap. 42 § andra stycket UB. KFM bör dock inte avvisa en sådan begäran om sökanden lovar att själv köpa fastigheten (NJA 1984 s. 861 = RIC 6/85). Likaså bör man ha undersökt möjligheten till underhandsförsäljning. Om ett nytt försäljningsförsök inte ska göras ska KFM häva utmätningen.

11.3.4 Försäljning av jordbruksfastigheter

Ett köp av en jordbruksfastighet förutsätter i princip att köparen har tillstånd enligt jordförvärvslagen. Undantaget är bland andra nära släktingar till den tidigare ägaren, se 3 § jordförvärvslagen. Vid exekutiv auktion behövs inget tillstånd att ropa in fastigheten. Men när det gäller egendom som ropats in under sådana förhållanden att det skulle ha krävts ett förvärvstillstånd vid ett vanligt köp ska fastigheten överlåtas inom två år efter att auktionen vunnit laga kraft om inte förhållandena har upphört eller inroparen har fått tillstånd att behålla egendomen (13 § jordförvärvslagen). Om köparen inte får tillstånd eller

om fastigheten inte överlåtits inom den bestämda tiden ska länsstyrelsen besluta att fastigheten ska säljas av KFM på offentlig auktion enligt bestämmelserna i 15 § jordförvärvslagen. KFM ska påminna om dessa regler vid auktionen (12 kap. 25 § andra stycket UF).

KFM ska skicka en kopia av köpebrevet till länsstyrelsen (7 § jordförvärvsförordningen). Bestämmelserna om förvärvstillstånd ska tas in i köpebrevet. Detta kan lämpligen ske genom att KFM hänvisar till 13–16 §§ jordförvärvslagen samt bifogar en avskrift av lagtexten.

Det krävs tillstånd enligt jordförvärvslagen (4 §) för att köpa en lantbruksegendom i glesbygd eller ett omarronderingsområde eller om en juridisk person köpt egendomen från en fysisk person eller ett dödsbo.

Däremot behövs inget tillstånd om man köper egendom i glesbygd som inte ingår i ett omarronderingsområde och om förvärvaren sedan minst ett år är folkbokförd inom den kommun där egendomen finns (5 § jordförvärvslagen).

Tidigare fanns motsvarande bestämmelser även för hyresfastigheter. Hyresförvärvslagen upphävdes dock den 1 mars 2010, och sedan dess krävs inte längre något tillstånd för att köpa hyresfastigheter.

11.4 Efter auktionen

11.4.1 Betalning av köpeskilling

Köparen ska betala återstående köpeskilling senast vid fördelningssammanträdet. Hela köpeskillingen ska i princip betalas kontant. Köparen ska betala även om auktionen överklagas och om inhibition har meddelats (12 kap. 48 § UB, se även Hovrättens för västra Sverige beslut 1995-05-16 i mål Ö 213/95 = RIC 12/95).

Avräkning inom skyddsbeloppet

Fordringar inom skyddsbeloppet ska med sina kapitalbelopp innestå i fastigheten (12 kap. 34 § UB). Räkna och kostnader ska däremot betalas kontant. Man gör dock undantag från denna regel bl.a. när borgenären yrkar på kontant betalning och fordran har förfallit till betalning.

Banker och andra långgivare har som regel en förfalloklausul i sina kontrakt som medför att hela skulden är förfallen till betalning när fastigheten säljs exekutivt. Hur villig banken är att

låta den nye ägaren/köparen överta lånet har berott på bankens utlåningspolicy.

Andra fordringar som ska betalas kontant är sådana som är tvistiga eller villkorade, som har säkerhet i en inteckning som är sökt men inte beviljad samt sådana som har tagits upp som innehavarens fordran.

Ägarhypotek ska alltid betalas kontant.

Annan avräkning och kvittning

Inroparen kan komma överens om avräkning med den som är betalningsberättigad enligt sakägarförteckningen (12 kap. 34 § andra stycket UB). Om inroparen själv har en fordran upptagen i sakägarförteckningen kan han kvitta sin fordran mot köpeskillingen. En sådan avräkning eller kvittning får dock inte göras om fordran är tvistig eller förenad med villkor.

Köparen blir personligen betalningsansvarig för det han kommit överens med borgenären om att avräkna från den kontanta köpeskillingen, 12 kap. 45 § UB. Den förre ägaren blir fri från betalningsansvar för motsvarande belopp. KFM ska göra en anteckning om detta på fordringsbeviset (13 kap. 21 § UF).

Om köparen inte betalar den kontanta delen senast på fördelningsdagen blir inropet ogiltigt (12 kap. 41 § tredje stycket UB). Ett nytt försäljningsförsök ska då oftast göras (avsnitt 11.3.3).

Ianspråktagande av handpenning

Om ett inrop har blivit ogiltigt på grund av att inroparen inte har betalat resterande köpeskillning ska KFM ta handpenningen i anspråk vid en senare försäljning enligt 12 kap. 43 § UB. Det gäller dock bara om det behövs för att man vid en ny auktion sammanlagt ska uppnå samma belopp som vid den förra auktionen plus

- förrättningskostnaderna för den nya auktionen och
- ränta på köpeskillingen beräknad enligt 5 § räntelagen (referensränta plus 2 %) fr.o.m. tillträdesdagen t.o.m. den nya tillträdesdagen.

Den del av handpenningen som inte behöver tas i anspråk ska lämnas tillbaka när den nye inroparen fullgjort sin betalningskyldighet. Om fastigheten inte blir såld vid den nya auktionen är hela handpenningen förverkad (läs om förverkande av flera handpenningar i Hovrättens för övre Norrland beslut 2000-10-30, ÖÅ 257-99 = RIC 1/01).

Om en ny auktion inte hålls, t.ex. därför att sökanden återkallar målet eller skulden betalas, ska handpenningen användas för att betala förrättningskostnader som blivit onyttiga (12 kap. 43 § andra stycket UB).

Köpebrev

När en försäljning av en fastighet vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet utfärdar KFM ett köpebrev (12 kap. 44 § första stycket UB). KFM tar inte ut någon särskild avgift för ett köpebrev. Köparen ansöker själv om lagfart och betalar stämpelskatt för köpet.

Mervärdesskatt

Omsättning av fast egendom är enligt huvudregeln undantagen från skatteplikt för mervärdesskatt (3 kap. 2 § mervärdesskattelagen). I vissa fall är man dock skyldig att betala skatt för överlåtelser av så kallade verksamhetstillbehör. Med verksamhetstillbehör menar man maskiner, utrustning eller särskild inredning som inte är industritillbehör om den tillförts en byggnad eller en del av en byggnad som är inrättad för annat än att bo i och anskaffats för att direkt användas i en särskild verksamhet som bedrivs på fastigheten (1 kap. 12 § mervärdesskattelagen). Att överlåta en rätt till ett jordbruksarrende, en avverkningsrätt eller en motsvarande rättighet är inte heller undantaget från skatteplikt. När en fastighet säljs som ingår i en näringsverksamhet bör KFM ta kontakt med Skatteverket för att kontrollera vad som gäller i det enskilda fallet.

11.4.2 Fördelningssammanträde och vissa följder av auktion

Tid och plats för fördelningssammanträdet ska enligt 13 kap. 6–8 §§ UF normalt ha kungjorts och sakägarna ska ha kallats i samband med kungörelsen och underrättelsen om auktionen.

Vid fördelningssammanträdet ska KFM föra protokoll. Vad protokollet ska innehålla framgår bl.a. av 13 kap. 9 § UF.

Fördelningen görs enligt sakägarförteckningen, om det inte framgår att fordran understiger vad som upptagits i förteckningen (13 kap. 10 § andra stycket UB). Se vidare i avsnitt 12.2 om fördelningssammanträden i allmänhet. Nedan beskrivs vissa särskilda följder av en fastighetsförsäljning.

Utländsk valuta

Vid ett fördelningssammanträde ska ett pantbrev vars belopp är bestämt i utländsk valuta räknas om till svenska kronor enligt den kurs som gäller på fördelningsdagen (13 kap. 6 § UB). Beloppet får dock inte bli högre än vad som fastställts vid bevakningssammanträdet (12 kap. 27 § fjärde stycket UB).

- Inhibition** Om auktionen överklagats och en domstol meddelat inhibition kan KFM inte verkställa fördelningen vid det utsatta fördelningssammanträdet. Inroparen ska dock betala slutlikviden trots att inhibition meddelats. Fördelning kan man göra först när hindret bortfaller. Ett nytt fördelningssammanträde ska kungöras, särskilt om det behövs med hänsyn till okända sakägare eller av andra skäl, 13 kap. 4 § andra stycket UB.
- Innehavarens fordran** Medel som fallit ut på innehavarens fordran ska kvarstå hos KFM i väntan på att den som är berättigad till medlen anmäler sig och visar upp ett fordringsbevis eller pantbrev om det bedöms nödvändigt. Av 7 § jämförd med 9 § lagen om nedsättning av pengar hos myndighet framgår att gäldenären – dvs. fastighetsägaren vid tidpunkten för den exekutiva försäljningen – kan få lyfta beloppet om det fortfarande är innestående tio år efter nedsättningen. Han måste dock anmäla sig under det elfte året. Den som köper fastigheten kan få nya pantbrev hos inskrivningsmyndigheten på det belopp som har utfallit på den okände innehavarens pantbrevsbelopp (22 kap. 5 b § jordabalken). Om beloppet fortfarande kvarstår hos KFM efter elva år tillfaller det staten. Läs mer om rätten till betalning efter det att pantbrev har dödats i Svea hovrätts beslut 1993-05-21, Ö 2202/92 (RIC 21/93).
- Rättigheter** Köparen måste säga upp vissa rättigheter som tagits upp i sakägarförteckningen för att de ska upphöra. Det gäller arrende eller hyresrätt som varken
- är skyddad enligt 12 kap. 33 § första stycket UB eller
  - har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket eller (vid auktionen) enligt 12 kap. 39 § UB.
- Om köparen vill att rättigheten ska upphöra måste han säga upp avtalet inom en månad från tillträdesdagen (12 kap. 46 § andra stycket UB). Annars gäller avtalet gentemot köparen. KFM ska upplysa om konsekvenserna av att inte säga upp rättigheten och göra en anteckning om det i sakägarförteckningen (12 kap. 30 § p. 1 UB). Läs om köparens möjlighet att ta tillbaka en lägenhet som hyresgästen har övergett i 12 kap. 27 § jordabalken och NJA 2006 s. 427 (RIC 30/06).
- Observera att rättigheter som varken är inskrivna eller har bevakats vid auktionen – och som alltså inte har tagits upp i sakägarförteckningen – upphör att gälla automatiskt efter försäljningen. Någon uppsägning krävs därför inte från köparens sida i dessa

fall (NJA 1976 s. 478 = RIC 64/76). Motsvarande gäller andra nyttjanderätter än arrenden och hyra samt servitut om de inte har förbehållits i sakägarförteckningen eller skyddas utan förbehåll. Exempel på sådana nyttjanderätter är jakträtt, fiskerätt, rätt att avverka skog och rätt att ta grus. Bestämmelsen gäller dock inte rättigheter som ska bestå oavsett försäljning av fastigheten, t.ex. förrättnings servitut. Vanliga skriftliga, tills vidare upplåtna, hyresrätter i hyreshus påverkas inte av försäljningen (7 kap. 16 § jordabalken).

**Konkurs-
förvaltarens
arvode**

Medel reserverade för konkursförvaltarens arvode avsätts tills domstolen har fastställt beloppet. Räntan på arvodesbeloppet från tiden för avsättningen till och med dagen för förvaltarens slutredovisning går till konkursboet (NJA 1992 s. 887 = RIC 65/92, Svea hovrätts dom 2000-08-31, DT 21 = RIC 28/00).

**Fortsatt
inteckningsansvar**

En inteckning som inte täcks av köpeskillingen förlorar enligt 6 kap. 12 § jordabalken sin verkan till motsvarande belopp om inte KFM på begäran av köparen förordnar om fortsatt inteckningsansvar enligt 12 kap. 56 § UB. Köparens intresse av ett fortsatt inteckningsansvar motiveras av att köparen kan utnyttja pantbrevet för belåning. Ett förordnande om fortsatt inteckningsansvar förutsätter att pantbrevet lämnas till KFM eller finns som datapantbrev. I protokollet vid fördelningssammanträdet ska KFM ange i vilken mån inteckningen blir utan verkan. En anteckning om det ska också göras på pantbrevet (13 kap. 22 § UF). En kopia av protokollet från fördelningssammanträdet och sakägarförteckningen ska enligt 13 kap. 20 § UF skickas till inskrivningsmyndigheten. När fördelningen har vunnit laga kraft ska KFM underrätta den tidigare ägaren om hur de fordringar som är förenade med panträtt på grund av inteckning i fastigheten påverkats av försäljningen (13 kap. 20 § tredje stycket UF).

11.4.3 Tillträde

Om köparen har fullgjort hela sin betalningsskyldighet får han tillträda fastigheten på fördelningsdagen om inte auktionen har överklagats och en domstol har förbjudit fortsatt verkställighet (inhibition). KFM kan dock medge att köparen redan tidigare får ta vård om en fastighet som t.ex. står övergiven (12 kap. 36 § första stycket UB). Enligt 12 kap. 36 § tredje stycket UB kan KFM å andra sidan i ömmande fall tillåta gäldenären att bo kvar på fastigheten i högst tre månader efter fördelningsdagen. Rätten att bo kvar är ett försäljningsvillkor som i ett beslut vid bevakningssammanträdet tas in i sakägarförteckningen. Bestämmelsen

torde sällan ha kommit till användning (Svea hovrätts beslut 1982-04-28 i mål Ö 991/82 = RIC 24/82).

Om borgenären begär det och det finns orsak kan KFM förordna att hyra eller någon annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandet ska uppbäras av myndigheten eller av en syssloman (12 kap. 8 § UB). KFM kan också förordna att avkastning som förfallit till och med tillträdesdagen ska tillfalla köparen (12 kap. 36 § andra stycket UB). Om ett sådant förordnande inte ges kan köparen endast göra anspråk på hyra eller avkastning som förfaller till betalning efter tillträdesdagen (Göta hovrätts beslut 1993-06-17 i mål Ö 476/93 = RIC 13/94).

Vid tillträde kan det förekomma att elen är avstängd. Vid återin-koppling av elen kan man endast kräva att köparen ska betala de kostnader som uppstår med anledning av det nya elabonne-manget (Nätmyndighetens beslut 1996-09-24, dnr 929-96-396 = RIC 38/97).

Handräckning

Köparen har rätt att vid behov få handräckning av KFM för att komma i besittning av fastigheten (8 kap. 18 § UB). En sådan handräckning är kostnadsfri för köparen om den behövs för att han eller hon ska komma i besittning av lös egendom eller bostad (17 kap. 3 § första stycket UB). Om handräckningen där-
emot gäller t.ex. en industrifastighet så svarar köparen enligt huvudregeln för kostnaderna för att komma i besittning av egendomen.

Grunden för handräckningen är alltså att köparen ska komma i besittning av det köpta. Det handlar med andra ord om vad som kan menas med begreppet besittning. Oftast är det lätt att bedöma detta när det gäller lös egendom och när en handräckning har beviljats för att ta tillbaka tillbehör som en tvättmaskin eller diskmaskin som den förre fastighetsägaren olovligen har tagit med sig (NJA 1996 s. 139 = RIC 5/96). När det gäller en bostad på en såld fastighet är bedömningen inte heller särskilt svår. Om den tidigare ägaren vägrar flytta tar den nya ägaren över besittningen genom att den tidigare ägaren flyttas från bostaden enligt reglerna om avhysning. Den nya köparen behöver inte betala detta.

Om det finns övrig kvarlämnad egendom på fastigheten, och köparen har tillträde till den, kan det vara svårare att bedöma besittningsbegreppet. Om det kvarlämnade på ett avgörande sätt hindrar köparen från att utnyttja fastigheten har förmodligen ingen fullständig besittningsövergång gjorts. Å andra sidan kan man inte kräva att en handräckning ska beviljas för

obetydligheter eller en allmän städning av tomtmark. Det finns inga avgöranden från HD som belyser gränsdragningen. Hovrätten för västra Sverige har i ett beslut 2002-08-26, mål ÖÅ 3576-02 (RIC 29/02) funnit att KFM inte är skyldigt att ta bort all kvarlämnad egendom. KFM får i det enskilda fallet bedöma vilka åtgärder som behövs för att köparen ska komma i besittning av fastigheten.

KFM ska alltså bevilja kostnadsfri handräckning för att köparen ska få tillträde till bostaden. Med bostad avses alla utrymmen som används i en normal bostad samt biutrymmen som vind, källare och garage för privatbil (prop. 2006/07:34 s. 26). Det innebär att köparen själv kan få betala för bortforsling av miljöfarligt avfall, maskiner och skrotbilar samt tömning av särskilda förrådsbyggnader som lador och liknande även om själva handräckningen utförs på uppdrag av KFM. När KFM tar ut förrättningskostnader är det viktigt att kunna avgöra vilken del av handräckningen som är kostnadsfri för köparen och i vilken utsträckning köparen blir ansvarig för åtgärderna. Utomstående som anlitas för att biträda vid handräckningen bör få instruktioner om att specificera vilken del kostnaderna hänförs till.

Det har ansetts att konkursboet ska betala kostnaden för handräckning för att forsla bort konkursgäldenärens egendom efter en exekutiv försäljning av dennes fastighet (Svea hovrätts beslut 1985-01-15 i mål Ö 245/84 = RIC 11/86). Frågan om vem som har lämnat kvar egendomen blir avgörande för vem som slutligen ska stå för handräckningskostnaderna (Göta hovrätts beslut 1993-06-21 i mål Ö 562/93 = RIC 15/94). En begäran om handräckning kan göras formlöst hos KFM. Rätten att få handräckning gäller även när köparen sålt fastigheten vidare utan att ha tillträtt den (JO beslut 1975-03-04, dnr 3022/74 = RIC 20/75).

11.5 Gemensamt intecknade fastigheter

Det förekommer att flera fastigheter gemensamt ansvarar för en och samma inteckning. En avstyckning kan t.ex. ha gjorts från en fastighet. Inteckningar som var beviljade i den ursprungliga fastigheten gäller då efter avstyckningen i både stamfastigheten och avstyckningen.

Hur inteckningsansvaret fördelas mellan olika pantbrev och fastigheter och vad som gäller vid exekutiv försäljning av gemensamt intecknade fastigheter kan vara mycket komplice-

rat. Bestämmelserna återfinns i 6 kap. 12 § JB och 12 kap. 49–55 §§ UB.

11.5.1 Sakägarförteckning

Vid gemensamt inteckningsansvar säljs – beroende på förutsättningarna – en, flera eller samtliga gemensamt intecknade fastigheter. Vilka alternativ som gäller får betydelse för hur sakägarförteckningen ska upprättas.

Gemensam sakägarförteckning

Åtskilliga bestämmelser i jordabalken syftar till att gemensamma inteckningar om det är möjligt ska begränsas till homogena komplex, dvs. att fastigheterna ska vara i samma ägares hand och att inteckningsförhållandena ska vara likformiga (22 kap. 2 § tredje stycket jordabalken). På grund av tidigare gällande bestämmelser kommer det emellertid alltså att finnas gemensamt intecknade fastigheter med t.ex. särinteckningar eller olika ägare. Vid sådana förhållanden ska en särskild sakägarförteckning upprättas för varje fastighet.

Särskilda sakägarförteckningar

När **samtliga** fastigheter som besvärats av gemensam inteckning ska säljas ska man upprätta en särskild sakägarförteckning för varje fastighet bara om någon av de situationer uppstår som beskrivs i 12 kap. 52 § andra stycket p. 1–7 UB. Det vanligaste är att fastigheterna har olika ägare eller att någon av fastigheterna är särintecknad eller med stöd av 12 kap. 49 § UB har dragits in i försäljningen. Enligt 12 kap. 52 § andra stycket p. 7 UB kan en annan ägare eller borgenär vars rätt är beroende av försäljningen begära att bestämmelserna om särskilda sakägarförteckningar ska tillämpas. Man kan t.ex. tänka sig att en ägare av gemensamt intecknade fastigheter kan vara intresserad av särutrop i förhoppning om att fastigheterna ska ge mer på det sättet. Ett yrkande om särutrop ska framställas senast vid bevakningssammanträdet. Övriga situationer som räknas upp i de sju punkterna bör bli aktuella ytterst sällan. För ansvarsfördelningen mellan fastigheterna för de intecknade beloppen vid separata sakägarförteckningar gäller det som sägs i följande stycke.

Om bara **en av flera** gemensamt intecknade fastigheter säljs ska det framgå av sakägarförteckningen hur mycket av pantbrevsbeloppen som just den fastigheten svarar för i förhållande till de andra fastigheterna. Fastigheternas primäransvar ska alltså alltid anges när KFM har upprättat särskilda sakägarförteckningar.

Primäransvaret fastställs enligt 6 kap. 10 § jordabalken med utgångspunkt i fastigheternas taxeringsvärden (i första hand för året innan inteckningen söktes, i andra hand för det första taxeringsvärde som fastställs därefter). Om taxeringsvärde saknas, fastställs primäransvaret enligt de värden som åsatts fastigheterna vid värderingen. Om det saknas taxeringsvärde måste alltså alla fastigheter som omfattas av de gemensamma inteckningarna värderas även om alla inte är föremål för försäljning (12 kap. 3 § andra stycket UB). Om en borgenär inte kan få betalt ur köpeskillingen med det belopp som fastigheten svarar för (på grund av att köpeskillingen inte räcker) ansvarar de övriga fastigheterna för återstoden (subsidiäransvar) i förhållande till sina primäransvar. Man kan också hänvisa till subsidiäransvaret vid en senare tidpunkt.

Om **flera men inte alla** gemensamt intecknade fastigheter ska säljas, ska man göra en särskild sakägarförteckning för varje fastighet. Man gör förteckningen som om försäljningen hade begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om inte exekutionsfordran har bättre rätt. Ansvarsfördelningen mellan fastigheterna för de intecknade beloppen avgörs efter samma principer som när en av flera gemensamt intecknade fastigheter ska säljas (6 kap. 10 § andra stycket jordabalken). Att en fastighets ansvar kan komma att utvidgas utöver primäransvaret ska KFM särskilt anmärka om enligt 12 kap. 53 § första stycket UB, lämpligen i sakägarförteckningen. Fordringsägare med panträtt i fastigheterna bestämmer själva hur stor del av fordran som ska bevakas i respektive fastighet. Fordringar kan t.ex. delas upp efter samma principer som inteckningarna. Eftersom det inte går att förutse utgången av försäljningen är det dock inget som hindrar att fordringsägaren reservationsvis bevakar maximalt enligt 6 kap. 3 § jordabalken i varje fastighet och att han först efter försäljningen av fastigheterna minskar det bevakade beloppet om det på så sätt skulle ha blivit högre än fordringsbeloppet.

11.5.2 Indragning

Om någon av flera gemensamt intecknade fastigheter ska säljas på auktion – t.ex. på grund av utmätning – har fordringsägare med panträtt på grund av en gemensam inteckning rätt att begära indragning av någon annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om de svarar för det intecknade beloppet före den fastighet som ska säljas (12 kap. 49 § första stycket UB). Om en gemensamt intecknad fastighet svarar primärt för ett belopp gör den det alltid före övriga fastigheter

som inteckningen gäller i (6 kap. 10 § första stycket jordabalken). Genom att begära indragning kan man få reda på om den indragna fastighetens försäljning medför någon brist som kan överföras till den utmäta fastigheten (6 kap. 10 § andra stycket jordabalken). Efter att den utmäta fastigheten har sålts kan ingen brist i de övriga gemensamt intecknade fastigheterna längre tas ut ur den utmäta fastigheten.

Även en fastighet som svarar för inteckning först efter den fastighet som ska säljas (subsidiärt ansvarig fastighet) kan under vissa förutsättningar dras in i försäljningen (12 kap. 49 § p. 2 UB). Om flera fastigheter har styckats av måste en eventuell brist tas ut i den ordning som beskrivs i 6 kap. 11 § andra stycket jordabalken. En eventuell indragning ska alltså göras i samma ordning. En förutsättning för indragning i dessa fall är vidare att den som begär den inte har förmånsrätt före exekutionssökanden. Stamfastigheten kan inte säljas utan att de fordringsägare som har bättre rätt än exekutionssökanden får full betalning. Dessa fordringsägare ligger ju inom skyddsbeloppet, vilket är nödvändigt att uppnå för att man ska kunna sälja fastigheten (12 kap. 32 § UB). En borgenär med bättre rätt än exekutionssökanden har därför ingen anledning att begära indragning. En borgenär som inte använder sig av indragningsrätten går inte miste om möjligheten att vid ett senare tillfälle ta ut den brist ur avstyckningen som eventuellt uppstår vid en försäljning av stamfastigheten.

Ett yrkande om indragning måste göras senast vid bevakningssammanträdet. KFM bör under hand verka för att en eventuell begäran görs innan auktionen sätts ut. Ett yrkande om indragning ska delges ägaren av den fastighet som begärs indragen. Ägaren ska samtidigt föreläggas att komma in ett yttrande inom den tid som KFM bestämmer (12 kap. 22 § UF). Om ett yrkande om indragning framställs i så nära anslutning till bevakningssammanträdet att det inte hinner prövas måste man ställa in bevakningssammanträdet och auktionen. Indragning medför dessutom nya underrättelser och en ny kungörelse. Den indragna fastigheten får inte säljas förrän beslutet om indragning har vunnit laga kraft.

Med tanke på de många specialreglerna vid försäljning av gemensamt intecknade fastigheter kan det finnas orsak att hålla ett bevakningssammanträde en tid före auktionen. Vid bevakningssammanträdet kan man förenkla förfarandet genom att komma överens med samtliga berörda sakägare (12 kap. 37 § UB).

11.5.3 Prövning av buden

Vid auktionen ska fastigheterna först ropas ut var för sig och därefter, om de har samma ägare, gemensamt. Om fastigheterna har olika ägare ska ett gemensamt utrop göras bara om man inte får fullt betalt för den fordran som samtliga fastigheter svarar för eller om fastigheternas ägare är ense om att de ska ropas ut gemensamt (12 kap. 54 § andra stycket UB). Ett gemensamt utrop kan nämligen göra det omöjligt för den enskilda ägaren att ropa in sin fastighet.

När buden prövas har budet vid det gemensamma utropet företräde framför buden vid särutropen, om det förstnämnda är högre än summan av buden vid särutropen. Det är därefter auktionsförrättaren som enligt 12 kap. 40 § UB ska pröva om det bud som har företräde kan godtas. Om budet vid det gemensamma utropet har företräde ska den köpeskillning man fått enligt 12 kap. 54 § andra stycket UB fördelas på fastigheterna efter de värden som räknats fram vid värderingen. Det måste alltså finnas separata värden för samtliga fastigheter som omfattas av försäljningen. En fastighets andel i den gemensamma köpeskillningen ska dock minst uppgå till det som har bjudits för fastigheten vid det särskilda utropet. Om man inte uppnår ett bud som räcker till betalning av någon del av exekutionsfordran får ingen av fastigheterna säljas.

Avstyckning

Om sökanden har panträtt på grund av en gemensam inteckning får en avstyckad fastighet, som ägs av någon annan än stamfastighetens ägare och som därför ansvarar endast subsidiärt, inte säljas förrän det visat sig att det inte går att få betalt ur stamfastigheten (12 kap. 54 § femte stycket UB). Om fastigheten däremot säljs t.ex. på grund av att en avstyckning utmätts för allmänna mål, eller om sökanden har förmånsrätt endast i avstyckningen, får avstyckningen säljas utan att man tar hänsyn till stamfastigheten, trots att det finns gemensamma inteckningar. Inteckningarna tas då upp utan att man anger något belopp (KUB IV s. 509). Om avstyckningen säljs blir den därefter fri från ansvar för de gemensamma inteckningarna. Fordringsägare med panträtt på grund av de gemensamma inteckningarna har dock möjlighet att senast vid bevakningssammanträdet begära att även stamfastigheten dras in i försäljningsförfarandet (12 kap. 49 § första stycket UB).

Vad som sägs i 12 kap. 54 § UB om särutrop och gemensamt utrop vid gemensamt intecknade fastigheter kan även tillämpas analogt, när intecknade fastigheter som är i en och

samma ägares hand men inte gemensamt intecknade ska säljas vid ett och samma tillfälle (KUB IV s. 505). Man kan t.ex. tänka sig två särinvecklade jordbruksfastigheter som är särskilt lämpade för att användas gemensamt.

**Inverkan på
inteckningarna**

Följande gäller för försäljningars inverkan på inteckningarna i gemensamt intecknade fastigheter. Om samtliga gemensamt intecknade fastigheter säljs, och om endast en gemensam sak- ägarförteckning har upprättats, tillämpar man samma bestämmelser som när man säljer särinvecklade fastigheter (6 kap. 12 § jordabalken). Om försäljningen däremot görs enligt särskilda sakägarförteckningar upphör de gemensamma inteckningarna att gälla i samtliga fastigheter, oavsett hur mycket av dem som täcks av köpeskillingen. Om en borgenär har beviljat avräkning får köparen alltså ta ut nya pantbrev.

Om bara någon eller några av de gemensamt intecknade fastigheterna säljs blir de gemensamma inteckningarna i den eller de sålda fastigheterna helt verkningslösa. Inteckningarna i de övriga fastigheterna blir verkningslösa motsvarande det belopp som utfallit på pantbrev.

**Anteckning
på pantbrev**

Om en anteckning blir helt eller delvis verkningslös ska man anteckna det på pantbrevet (13 kap. 22 § UF). Därefter under- rättar KFM inskrivningsmyndigheten om hur försäljningen på- verkar inteckningsförhållandena i de berörda fastigheterna (13 kap. 20 § UF).

**Fortsatt
inteckningsansvar**

KFM kan förordna om ett fortsatt inteckningsansvar för särin-vecklade fastigheter enligt 12 kap. 56 § UB jämfört med 6 kap. 12 § jordabalken. För gemensamt intecknade fastigheter kan KFM däremot förordna om fortsatt inteckningsansvar endast i följande fall. En stamfastighet har sålts som enligt 6 kap. 11 § jordabalken svarar för hela inteckningen i förhållande till de övriga fastigheter som omfattas av inteckningen (subsidiärt an- svariga fastigheter). Vidare krävs att hela det belopp som på grund av pantbrevet ska betalas ur fastigheten täcks av köpe- skillingen (12 kap. 56 § andra stycket UB). Det innebär att en subsidiärt ansvarig fastighet inte kan angripas och att inteck- ningen upphör att gälla i den. I så fall kan KFM förordna om fortsatt inteckningsansvar i stamfastigheten.

11.6 Underhandsförsäljning

11.6.1 Inledning

Utmätt fast egendom säljs enligt huvudregeln på offentlig auktion. När det bedöms vara mer ändamålsenligt kan försäljning ske under hand (12 kap. 57 § UB). Med ändamålsenlighet avses i första hand att man kan förvänta sig ett högre pris.

Försäljning under hand (12 kap. 57–61 §§ UB) gör att fastigheten kan säljas på ett mer affärsmässigt sätt. En professionell fastighetsmäklare har med sina kontakter, spekulantregister, utformning av annonser etc. lättare att nå potentiella spekulanter än vad som är möjligt för KFM.

Fastighetsmäklaren har också möjlighet att visa fastigheten flera gånger och kan diskutera i lugn och ro med spekulanten. En mäklare kan även hjälpa till att upprätta kalkyler för boendekostnader och förmedla kontakter med kreditgivare. Det finns därför anledning att förvänta sig att en försäljning under hand resulterar i en högre köpeskillning än om fastigheten säljs på en exekutiv auktion. En försäljning under hand kan upplevas som mindre ingripande av fastighetsägaren.

Vid underhandsförsäljning anlitar KFM som regel fastighetsmäklare (12 kap. 29 § UF). Mäklartjänster ska upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling. KFM har möjlighet att själv sköta underhandsförsäljningen (KUB IV s. 527).

11.6.2 Handläggning fram till försäljningsuppdraget

KFM förbereder en underhandsförsäljning på samma sätt som en auktion. Sedan fastigheten beskrivits och värderats tar KFM ställning till om den är lämplig att sälja under hand. Myndigheten inhämtar synpunkter från ägaren och sökanden, i vissa fall även från andra (12 kap. 59 § UB). KFM beslutar dock själv om försäljningen ska göras på auktion eller under hand genom en fastighetsmäklare. Skälen till KFM:s val av försäljningsform ska antecknas i ärendet.

För försäljning under hand krävs att KFM känner till hela fastighetens belastning – belåning, rättigheter, servitut, utmätningar etc. Det får inte finnas några pantbrev med okända innehavare. Det är också lämpligt att det endast finns ett fåtal anspråk mot fastigheten. Fastighetsmäklaren ska ha kontakt med sakägarna, och det blir ohanterligt om det finns alltför många intressenter.

Man kan bara sälja under hand om ägaren i viss utsträckning samarbetar med fastighetsmäklaren, eftersom mäklaren inte har rätt att använda tvång. Om fastighetsägaren motsätter sig en visning eller motarbetar handläggningen på annat sätt ska mäklaren underrätta KFM, som då återkallar uppdraget och i stället säljer fastigheten på exekutiv auktion.

För att det ska gå att sälja under hand får det inte finnas några gemensamma in-teckningar (12 kap. 57 § andra stycket UB). Fastigheten får i princip inte belastas med rättigheter som har sämre rätt än pantfordringarna. I så fall kräver försäljningen nämligen samtycke av nödlidande borgenärer med bättre rätt än nyttjanderätten. Underhandsförsäljning av en jordbruksfastighet är exempel på ett köp som kräver tillstånd (i motsats till vid exekutiv auktion). Om fastighetsmäklaren ordnar så att tillståndskravet uppfylls kan det ändå vara möjligt att sälja jordbruksfastigheter under hand.

Sammanfattningsvis lämpar sig villafastigheter, fritidsfastigheter och tomter med högst tre–fyra pantborgenärer bäst för underhandsförsäljning. Om det finns flera pantborgenärer kan försäljningen bli ohanterlig.

KFM:s beslut att inleda underhandsförsäljning kan inte överklagas (prop. 1993/94:191 s. 24). Valet av försäljningsform får i stället prövas när man överklagar själva försäljningen.

11.6.3 Försäljningsuppdraget

KFM lämnar försäljningsuppdrag till en av de fastighetsmäklare som myndigheten träffat avtal med. Ett skriftligt uppdrag tecknas för varje fastighet. Uppdragstiden är i allmänhet tre månader, och avtalet kan återkallas eller förlängas.

I uppdraget anger man att försäljningen i princip ska göras på samma sätt som när den är frivillig. Vidare innehåller uppdraget upplysningar om förutsättningarna för en försäljning (t.ex. att nödlidande sökande och KFM ska godkänna försäljningen). Man antecknar också vilken provision som ska betalas (och som har avtalats vid upphandlingen). Provisionen betalas ut när försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen har betalats helt.

En kopia av beskrivningen och värderingen bifogas uppdraget. När samarbetet med fastighetsmäklaren har inletts skickar KFM ett standardförslag till köpehandling, som ska användas (12 kap. 30 § UF). Mäklaren får också en informationsskrift

riktad till spekulanter som beskriver hur en exekutiv underhandsförsäljning går till.

Köpehandlingen vid underhandsförsäljning kan bara innehålla ett fåtal villkor jämfört med ett köpekontrakt vid en frivillig försäljning. De vanligaste villkoren vid exekutiv underhandsförsäljning gäller tillträde, slutbetalning, att fastigheten överläts i det skick den befinner sig den dag KFM skriver under köpehandlingen, vem som har ansvar för räntorna och att KFM utfärdar köpebrev när köparen betalat hela köpeskillingen och försäljningen har vunnit laga kraft.

Underrättelse

I samband med att uppdraget lämnas underrättar KFM samtliga sakägare (12 kap. 59 § första stycket UB, 4 kap. 3–4 §§ UF). I underrättelsen uppmanas borgenärer och rättighetshavare också att, i normalfallet, senast inom 14 dagar anmäla sina anspråk till KFM. Underrättelsen ska delges borgenärer, rättighetshavare och sökanden. När anmälningarna kommit in vidarebefordras en kopia av dem till fastighetsmäklaren. KFM ska då underrätta fastighetsmäklaren om kostnaderna i ärendet och kan också skicka över en preliminär sakägarförteckning eller uppgift om in-teckningsramarna vid en uppskattad fördelningssdag, t.ex. två månader framåt i tiden.

11.6.4 Närmare om köpehandlingen och handpenningen

Fastighetsmäklaren inleder efter detta försäljningsarbetet, som i princip ska utföras på samma sätt som en frivillig försäljning. När en eller flera seriösa spekulanter utkristalliserats informerar fastighetsmäklaren dessa om att det rör sig om en exekutiv försäljning under hand och vad det innebär. Det är viktigt att informationen som då lämnas gör klart för spekulanten att det rör sig om en exekutiv försäljning. En spekulant som inte är sakägare har ingen rätt att överklaga underhandsförsäljningen med förevändningen att han inte fått tillfälle att lämna bud (RH 1993:11).

Information till köparen

Köparen ska informeras om att försäljningen regleras i utsökningsbalken. Det är mäklaren som överlämnar den skriftliga informationen om förutsättningarna för försäljningen till köparen. Köparen måste också få klart för sig att fastigheten säljs i det skick den befinner sig på försäljningsdagen. KFM har inte något ansvar enligt jordabalkens regler om fel i fastighet. Staten är enbart skadeståndsskyldig för fel och försummelser som beror på det exekutiva förfarandet. Därför är det viktigt att en köpare försäkrar fastigheten när köpehandlingen undertecknas.

Reglerna om handpenningen och vad som kan hända med den om köpet inte fullföljs måste också klargöras för den eventuella köparen liksom vad det innebär att en sakägarförteckning upprättas. Köparen måste också ha klart för sig att försäljningen kan överklagas inom tre veckor från den dag KFM undertecknat köpehandlingen samt vad det innebär om fortsatt verkställighet förbjuds av domstol. Det ska även framgå att tillträdesdagen kan vara senast tio veckor efter den dag KFM undertecknar köpehandlingen. Vidare måste köparen ha klart för sig att resten av köpeskillingen ska betalas senast på tillträdes-/fördelningsdagen och att köpet kan bli ogiltigt och handpenningen tas i anspråk om han inte betalar.

Lagfart

I köpebrevet informeras köparen om sin skyldighet att ansöka om lagfart inom tre månader från köpebrevets datum.

Köparen ska också underrättas om möjligheterna att genom handräckning enligt 8 kap. 18 § UB få tillträde till fastigheten med KFM:s hjälp och få den tidigare ägaren avhyst (avsnitt 11.4.3).

Bevakning

När fastighetsmäklaren har hittat en köpare kontaktas KFM för en preliminär överenskommelse om försäljningsdag (den dag KFM undertecknar köpehandlingen) och fördelnings-/tillträdesdag. Fastighetsmäklaren tar också upp frågan om fortsatt inteckningsansvar med köparen. I samband med kontakterna med KFM har mäklaren skriftligen kontaktat borgenärerna och

uppsmanat dem att snarast bevaka sina fordringar hos KFM. När bevakningarna kommit in upprättar KFM en sakägarförteckning (12 kap. 58 § första stycket UB). KFM kontrollerar att skyddsbeloppet är täckt och att köpeskillingen kan godtas och en kopia av sakägarförteckningen översänds till fastighetsmäklaren. Sökanden har liksom vid auktion vetorätt (12 kap. 40 § tredje stycket UB). Det finns inget krav på att fastighetsägaren godkänner försäljningen. Fastigheten kan säljas under hand till ett pris som KFM godkänner oavsett om det gjorts försök att sälja fastigheten på auktion eller inte.

Fastighetsmäklaren ska inhämta besked från borgenärer som inte får fullt betalt om de vill köpa fastigheten till ett högre pris än vad köparen erbjudit (12 kap. 59 § andra stycket UB). På så sätt kan borgenärerna skydda sina fordringar genom att själva köpa fastigheten. Om en borgenär vill köpa fastigheten fortsätter förfarandet med borgenären som köpare.

För inskrivna rättigheter gäller enligt 12 kap. 57 § andra stycket UB att fastigheten inte får säljas om inte en pantborgenär med bättre rätt än rättigheten får fullt betalt eller samtycker till försäljningen.

Fastighetsmäklaren ska uppmana pantbrevshavarna att bevaka sina fordringar hos KFM innan köparen undertecknar köpehandling (se ovan). Bevakningen ska göras för varje fordran, och pantbrevshavaren måste ange vad som yrkas som kapital, ränta och kostnader. Räntan yrkas till tillträdesdagen, som har bestämts efter överenskommelse mellan KFM och fastighetsmäklaren. Om fordringshandlingarna och säkerheterna inte har lämnats in i samband med anmälan tidigare i förfarandet ska de nu inges till KFM. Det är viktigt att pantbrevshavarna är snabba med sina bevakningar eftersom KFM inte kan underteckna köpehandling förrän bevakningar kommit in och en sakägarförteckning upprättats. Därmed går det bl.a. att kontrollera att skyddsbeloppet är täckt. När bevakningarna kommit in har KFM också att pröva om priset är godtagbart. KFM får inte sälja fastigheten om det är sannolikt att en avsevärt högre köpeskillning är möjlig att uppnå (avsnitt 11.3.2 om prisprövningen). Om sökandens fordran inte täcks av köpeskillingen tillfrågas han om han godtar försäljningen.

Om fastigheten inte säljs under hand ska den bjudas ut på auktion om inte sökanden avstår från det (12 kap. 61 § UB). Det finns dock utrymme för nytt försök att sälja fastigheten under

hand om inte ytterligare ett sådant förfarande blir för tidsödande (prop. 1971:30 s. 578).

En köpehandling upprättas av fastighetsmäklaren och undertecknas först av köparen och sedan av KFM (12 kap. 31 § första stycket UF). I samband med att köpehandlingen undertecknas betalar köparen handpenning (12 kap. 58 § fjärde stycket och 12 kap. 35 § UB).

11.6.5 Slutlikvid, tillträde och köpebrev

På försäljningsdagen underrättar KFM fastighetens tidigare ägare (12 kap. 60 § tredje stycket UB) och sakägarna om att fastigheten har sålts (12 kap. 31 § andra stycket UF) och lämnar uppgift bl.a. om att överklagande kan ske inom tre veckor från det att KFM har undertecknat köpehandlingen. Sedan köparen har betalat slutlikvid beslutar KFM om fördelning av inlutna medel. Ett fördelningssammanträde är inte obligatoriskt när en fastighet säljs exekutivt under hand (13 kap. 4 § UB). Beslutet om fördelningen (eller protokollet från fördelningssammanträdet) och sakägarförteckningen skickas till sakägarna och inskrivningsmyndigheten (13 kap. 11 § och 13 kap. 20 § första stycket UF).

När slutlikviden betalats och försäljningen vunnit laga kraft utfärdar KFM ett köpebrev (12 kap. 60 § fjärde stycket UB). Den tidigare ägaren underrättas om hur hans skulder påverkats av försäljningen (13 kap. 20 § tredje stycket UF). I övrigt hänvisas till avsnitten 11.4.2 och 11.4.3.

11.7 Exekution i registrerat skepp och registrerat luftfartyg m.m.

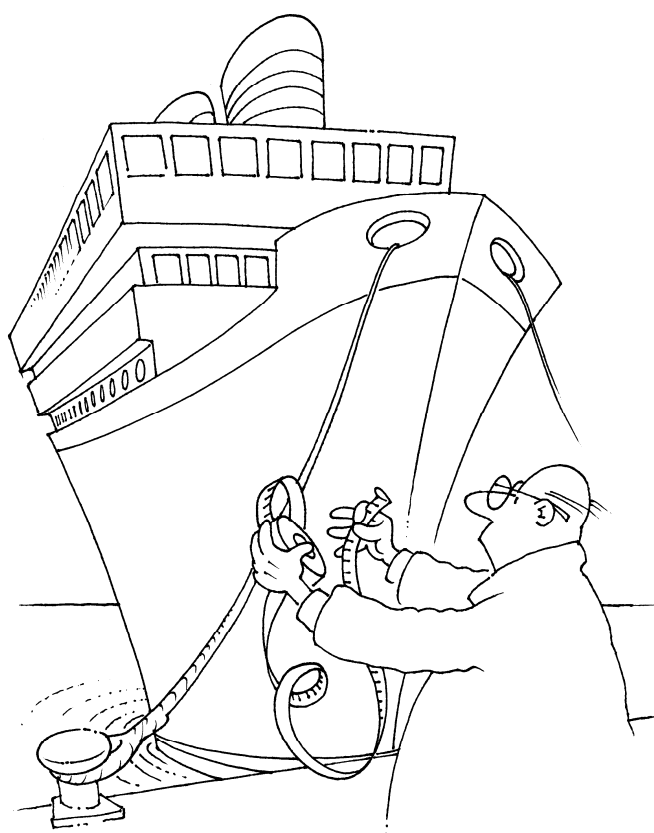
Enligt utsökningsbalken gäller i stort sett samma regler för utmätning och försäljning av registrerade skepp och luftfartyg som för utmätning av fast egendom. Exempel på det är bestämmelserna i 4 kap. 5 § UB om att oprioriterade sökande särskilt ska begära att egendomen utmäts, i 4 kap. 27 § UB om att egendomen kan dömas i mät och i 4 kap. 30 § andra stycket UB om förmånsrättens uppkomst.

Exekution i fartyg finns även beskrivet i boken *Fartygsexekution*, Sjärrättsgruppen Libra i Göteborg (utgåva 1, 1996).

Reglerna om exekutiv försäljning av skepp och luftfartyg har tillkommit efter förebild av reglerna vid fastighetsexekution. Försäljningen regleras i 10 och 11 kapitlen i utsökningsbalken.

Enligt 1 kap. 8 § UB gäller som huvudregel att vad som sägs i utsökningsbalken om registrerade skepp och luftfartyg även gäller egendom som utomlands är införd i register som motsvarar fartygs- eller luftfartygsregistret. Observera dock att reglerna om förmånsrätt i 4 kap. 30 § andra stycket UB inte är tillämpliga i dessa fall.

11.7.1 Definition av skepp

Med skepp avses i 1 kap. 2 § sjölagen fartyg med ett skrov som har en största längd på minst tolv meter och en största bredd på minst fyra meter. Andra fartyg kallas båtar och säljs enligt bestämmelserna om försäljning av lös egendom. Alla svenska skepp ska vara införda i fartygsregistrets skeppsdelen.

(2 kap. 1 § sjölagen). Ett skeppsbygge ska vara infört i registrets skeppsbyggnadsdel (jfr 1 kap. 9 § UB).

Exekutiv försäljning enligt 10 kap. utsökningsbalken förutsätter att skeppet är infört i fartygsregistrets skeppsdel. Ansvarig för registret (registermyndighet) är Transportstyrelsen.

11.7.2 Initiativ till skeppsexekution m.m.

Initiativ till exekutiv försäljning av skepp kan tas på följande sätt:

- utslag i mål om betalningsföreläggande eller dom där det förordnas att fordran ska utgå med särskild förmånsrätt i skeppet, s.k. dömd i mät (jfr 4 kap. 27 § första stycket UB)
- utmätning på grund av exekutionstitel
- utmätning av pantbrev med efterföljande ianspråktagande
- begäran om försäljning från konkursförvaltare.

Utmätning av skepp föregås relativt ofta av säkerhetsåtgärder i form av kvarstad eller betalningssäkring på grund av dessa ärendens brådsakande natur. Sådana säkerhetsåtgärder hindrar att skeppet överläts eller nyintecknas. Hindret inträder först när en anteckning om kvarstad eller betalningssäkring upptagits på en inskrivningsdag (hålls varje vardag) hos Transportstyrelsen (2 kap. 23 § p. 7 och 3 kap. 24 § p. 6 sjölagen). Det är KFM:s uppgift enligt 15 kap. 4 § UF att underrätta Transportstyrelsen eller motsvarande utländsk myndighet om säkerhetsåtgärderna. Även i samband med en utmätning ska KFM enligt 6 kap. 19 § UF underrätta Transportstyrelsen.

Skepp kan utmätas trots hinder mot att säkerställa utmätningen. När hindret faller bort ska KFM säkerställa utan dröjsmål (6 kap. 1 § andra stycket UB). När ett skepp har dömts i mät enligt 4 kap. 27 § UB säkerställer KFM utmätningen när försäljning begärs eller sökanden särskilt yrkar om säkerställande (6 kap. 1 § tredje stycket UB).

11.7.3 Utlösnings- och anslutningsrätt

En borgenär, eller någon annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning, får enligt 10 kap. 4 § UB lösa ut sökanden genom att betala exekutionsfordran och uppkomna förrättningskostnader. Vidare kan en borgenär begära att ett skepp säljs för hans fordran om den är förenad med sjöpanträtt (mer om sjöpanträtt nedan) enligt 10 kap. 5 § UB (anslutningsrätt).

Om skeppet hör till ett konkursbo har även en borgenär en sådan befogenhet om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen. Om konkursförvaltaren har bevakat arvode eller kostnad för en skeppsförvaltning kan han begära att skeppet säljs för den fordran. Konkursboet räknas då som sökande med bästa rätt i skeppet (14 kap. 18 § konkurslagen). När anslutning har gjorts får inte förfarandet läggas ned därför att frågan om försäljning förfaller för en annan borgenärs eller konkursboets räkning.

11.7.4 Åtgärder före auktion

KFM ska skaffa ett registerutdrag från Transportstyrelsen för det skepp som ska säljas (10 kap. 1 § UF). KFM använder som regel en sakkunnig värderings-/besiktningsman för att beskriva och värdera skeppet. En skeppsvärdering är ofta så speciell och komplicerad att KFM behöver anlita någon med särskilda fackkunskaper. Exempel på värderingsorgan är skeppsmäklare och hamnkontor eller hamnförvaltning. Hos Handelskammaren finns en förteckning över värderingsmän med kunskaper inom skeppsvärdering.

KFM ska ta hand om skeppshandlingar (nationalitets- och klassningshandlingar, fribordscertifikat, mätbrev, dagbok och liknande). Om en befälhavare eller redare vägrar att lämna ifrån sig skeppshandlingarna får KFM använda tvångsmedel (2 kap. 17 § UB och 3 kap. 3 § UF).

Innan KFM bestämmer tid och plats för auktionen ska sökanden och ägaren få möjlighet att yttra sig, om det kan ske utan alltför stort dröjsmål (10 kap. 2 § UF).

Kungörande/ annonsering

Auktionen ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som KFM bestämmer (10 kap. 4 § UF). KFM måste kungöra auktionen minst tre veckor före auktionsdagen (10 kap. 4 § UF). Kungörelsen ska också anslås i KFM:s lokaler. Enligt 10 kap. 6 § UB ska kungörelsen innehålla information om fördelningsammansattningsråd och en uppmaning till innehavaren av fordran att anmäla sin rätt senast vid auktionen. Ytterligare krav på kungörelsens innehåll finns i 10 kap. 3 § UF.

För att marknadsföra försäljningen kan det vara lämpligt att annonsera i någon facktidning (t.ex. Sjöfartstidningen). Om skeppet är utländskt eller om det kan finnas intresse utanför

Underrättelse

Sverige bör man även annonsera i en utländsk facktidning (t.ex. Lloyds' List). KFM bör också annonsera på Internet.

Sökanden, ägaren och kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt ska underrättas om försäljningen (10 kap. 7 § UB). Underrättelsen ska, till skillnad mot vad som gäller vid försäljning av fast egendom, skickas ut minst **30** dagar före auktionen. Vad underrättelsen ska innehålla framgår av 10 kap. 5 § UF. När försäljningen gäller ett skepp som är infört i ett utländskt register ska underrättelsen även tillställas registermyndigheten (10 kap. 6 § UF).

KFM bör se till att en tecknad försäkring vidmakthålls eller teckna en ny försäkring vid behov. Det kan också bli aktuellt att vidta åtgärder för vård och tillsyn av skeppet. Kostnader för sådana åtgärder tas som regel ut som förrättningskostnader.

11.7.5 Förhandling och sakägarförteckning

Vid början av en auktion ska KFM redogöra kort för innehållet i handlingarna och för vilka åtgärder man vidtagit (10 kap. 9 § UB). En innehavare av en fordran som ännu inte har anmält den ska uppmanas att göra en sådan anmälan. KFM bör dessutom hålla ett utkast till sakägarförteckning tillgängligt (10 kap. 8 § UF). Förhandlingen motsvarar bevakningssammanträdet vid en försäljning av fast egendom.

Sakägarförteckning

I sakägarförteckningen tar KFM enligt 10 kap. 10 § UB upp följande:

- Exekutionsfordran
- Fordringar som är förenade med sjöpanträtt (3 kap. 36 § sjölagen)
- Fordringar som är förenade med panträtt på grund av inteckning
- Fordringar som är förenade med retentionsrätt (3 kap. 39 § sjölagen och 9 § andra stycket förmånsrättslagen)
- Förrättningskostnaderna
- Om skeppet hör till ett konkursbo tar man upp arvode och andra kostnader för skeppets förvaltning under konkursen. Man tar också upp en fordran som har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (bl.a. kostnader för gäldenärens försättande i konkurs m.m.).

Om skeppet är utmätt tas alla utmätningar upp i sakägarförteckningen.

Fordringarna tas upp efter det företräde som gäller enligt lag, dvs. främst 4 kap. 30 § och 10 kap. 11 § UB, 4 och 9 §§ förmånsrättslagen, 3 kap. 37 § och 3 kap. 12 § sjölagen och 14 kap. 18 § konkurslagen. Räntor och andra biförpliktelser tar man upp innan man tar upp fordrans kapitalbelopp om inte borgenären yrkar något annat. Man tar upp så mycket av fordrans belopp som den beräknas uppgå till den dag fördelnings-sammanträdet hålls. Fordringsägarna har rätt att reservationsvis bevaka ytterligare belopp på grund av kursfluktuationer från auktionsdagen till fördelningsdagen (KUB IV s. 378 f.). Bevakningar i utländsk valuta ska räknas om till svenska kronor. Förrättningskostnaderna ska tas upp före exekutionsfordran. Rättigheter i skepp kan inte förbehållas vid exekutiv försäljning och ska inte antecknas i sakägarförteckningen. Sådana rättigheter eller andra nyttjanderättsavtal, t.ex. befraktningsavtal (s.k. certepartier), faller efter den exekutiva försäljningen.

Förrättningskostnader

Som förrättningskostnader räknas bl.a. grundavgift, kajhyra, kostnad för bevakning av skeppet, tillsyn och vård av skeppet (läns-pumpning, tömning av vatten och värmesystem m.m.), förhålnings- och förtöjningskostnader, förfallna försäkringspremier, värderingskostnader, försäljningsavgift och förberedelseavgift enligt 9–14 §§ FAK. En mängd olika kostnader som varit nödvändiga för fartygets vård och tillsyn m.m. sedan exekutiva tvångsåtgärder vidtagits kommer därför som regel att ingå som särskilda avgifter i förrättningskostnaderna. Dessa uppgår följaktligen ofta till avsevärda belopp. Det kan ibland vara befogat att KFM klargör för sökanden vilket ansvar han eller hon har för kostnaderna. På grund av kostnadernas storlek bör KFM vidare pröva om ett förskott ska krävas in i dessa mål.

11.7.6 Sjöpanträtt

Sjöpanträtt har bästa förmånsrätt i skeppet (4 § p. 1 förmånsrättslagen). Sjöpanträtten gäller oförändrad även om skeppet byter ägare eller registreringsförhållandena ändras (3 kap. 38 § sjölagen). Sjöpanträtten preskriberas när ett år gått från det att fordringen uppkom (3 kap. 40 § sjölagen). Preskriptionstiden bryts dock om skeppet inom ettårsfristen beläggs med kvarstad eller utmäts med åtföljande exekutiv försäljning. Det är viktigt att komma ihåg att det är själva säkerställandet som är utgångspunkten för preskriptionsavbrottet. Enligt 3 kap. 36 § sjölagen gäller sjöpanträtten

1. lön för anställning på skeppet
2. hamn-, kanal- och andra vattenvägsavgifter samt lotsavgift
3. ersättning på grund av personskada i samband med skeppets drift
4. ersättning på grund av sakskada i samband med skeppets drift
5. bärgarlön, ersättning för att avlägsna ett vrak och bidrag till gemensamt haveri.

De sjöpanträtter som redovisades under punkt 1–5 har inbördes företrädesrätt efter nummerordningen. En fordran under punkt 5 har enligt 3 kap. 37 § sjölagen dock företräde framför en fordran under punkterna 1–4, när fordran enligt punkt 5 uppkommit tidigare. När man hänvisar till en sjöpanträtt inför en svensk myndighet ska i princip svensk lag tillämpas oberoende av skeppets nationalitet eller registrering (3 kap. 51 § sjölagen).

11.7.7 Skeppshypotek

Pantbrev

Den som äger ett registrerat skepp eller skeppsbygge och vill upplåta en panträtt i skeppet som säkerhet för en fordran har rätt att hos registermyndigheten få inskrivning i skeppet av ett visst belopp (inteckning). Som ett bevis på inteckningen utfärdar registermyndigheten ett pantbrev. Ingen inteckning kan beviljas i en andel av ett skepp och inte heller i flera skepp gemensamt (3 kap. 1 § sjölagen).

Ägarhypotek

Om pantbrevet är obelånat finns det ägarhypotek, som tas upp utan tillägg (3 kap. 11 § sjölagen).

Tillägg

Panträttens innebörd enligt 3 kap. 4 § sjölagen stämmer med vad som sägs i 6 kap. 3 § jordabalken. En borgenär har alltså rätt att som högst få ut pantbrevets kapitalbelopp samt ett tillägg på 15 % av detta belopp och årlig ränta, s.k. utmätningränta, som motsvarar den referensränta som gäller vid varje tidpunkt plus 4 % på samma belopp från utmätningdagen (motsvarande) till dagen för fördelningssammanträdet. Vid utmätning eller andrahandspantförskrivning, som sker fr.o.m. 1 juli 1985, får borgenären inget tillägg.

Panträtt på grund av en inteckning i ett skepp har förmånsrätt enligt 4 § p. 3 förmånsrättslagen, dvs. efter sjöpanträtt och retentionrätt enligt 3 kap. 39 § sjölagen (9 § andra stycket för-

Utländskt skepp

månsrättslagen). Inteckningarna har inbördes företräde efter ansökningsdag (3 kap. 12 § sjölagen).

Förutsättningarna för ett erkännande i Sverige av en panträtt som har upplåtits i ett utländskt skepp regleras i 3 kap. 19 § sjölagen.

När det gäller tillämpningen av panträttsreglerna gäller lagen i den stat där skeppet är registrerat (flagglagen, 3 kap. 20 § sjölagen).

11.7.8 Retentionsrätt

Den som bygger, bygger om eller reparerar ett skepp åt någon annan har rätt att hålla det kvar som säkerhet för köpeskillingen eller något annat vederlag så länge som han har egendomen i sin besittning (3 kap. 39 § sjölagen). Retentionsrätten omfattar även ersättning för uppläggning samt vård och förvaring av skeppet. Fordran måste dock grundas på byggnads- eller reparationsavtalet enligt vilket varvet har skeppet i sin besittning (konnexitet). Retentionsrätt för t.ex. enbart förvaring eller uppläggning får stå tillbaka för hypoteken (9 § andra stycket förmånsrättslagen, se även 3 kap. 51 § andra stycket sjölagen).

Retentionsrätten har enligt 4 § p. 2 förmånsrättslagen förmånsrätt efter sjöpanträtt.

11.7.9 Auktion, försäljningsvillkor och fördelnings-sammanträde

Själva auktionen och försäljningsvillkoren liksom fördelnings-sammanträdet stämmer i stort med vad som gäller vid försäljning av fast egendom. Därför hänvisas här endast till den aktuella lagtexten; 10 kap. 14–23 §§ och 13 kap. UB, 10 kap. 8–11 §§ och 13 kap. 13–15 §§ UF; och till vad som sagts om detta när det gäller försäljning av fast egendom. Observera i detta sammanhang att handpenningen vid försäljning av skepp är 1/6 av köpeskillingen jämfört med 10 % vid försäljning av fast egendom och att köparen enligt 10 kap. 16 § femte stycket UB har rätt att komma i besittning av skeppet så snart köpeskillingen är helt betald (om inte domstolen i samband med ett överklagande förbjuder fortsatt verkställighet). Efter exekutiv försäljning av ett skepp gäller inteckning endast till det belopp som köparen fått avräkna på köpeskillingen efter att inteckningsborgenären medgivit det (3 kap. 17 § sjölagen). Inteckningen blir därför verkningslös om man inte har gjort någon avräkning. Här finns en skillnad jämfört med vad som gäller

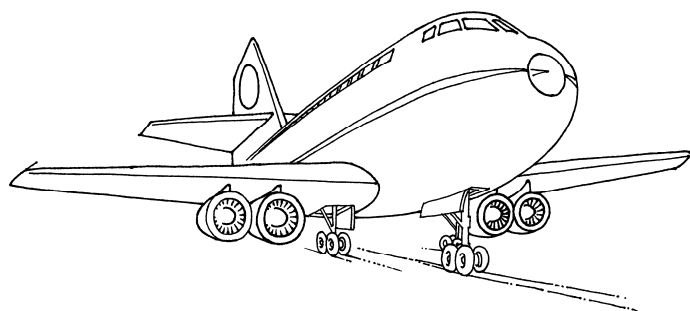
vid försäljning av fast egendom (6 kap. 12 § jordabalken och 12 kap. 56 § UB).

Försäljning till utländska inropare kräver inget tillstånd. Lagen om tillstånd till överlåtelser av skepp har upphört att gälla.

Skeppsöverlåtelser kan utlösa en skyldighet att betala mervärdesskatt. Enligt 3 kap. 21 § mervärdesskattelagen ska vissa typer av skepp inte vara momspliktiga. Det gäller skepp för yrkesmässig sjöfart eller yrkesmässigt fiske eller fartyg för bogsering eller bärgning. Läs mer om mervärdesskatt i avsnitt 10.3.

11.7.10 Registrerade luftfartyg m.m.

I stort gäller samma bestämmelser vid försäljning av registrerade luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg som vid försäljning av registrerade skepp.

Den som har köpt eller på annat sätt förvärvat ett luftfartyg kan ansöka om inskrivning av förvärvet (2 a § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg). Transportstyrelsen är inskrivningsmyndighet. Inskrivningen skapar ett sakrättsligt skydd för äganderätten.

Ägaren till ett luftfartyg kan upplåta nyttjanderätt i luftfartyget. Nyttjanderättshavaren kan ansöka om inskrivning av nyttjanderätten. En stor del av luftfartygen i kommersiell trafik innehas med nyttjanderätt genom leasingavtal.

Ett luftfartyg kan utmätas trots att det finns hinder mot att säkerställa utmätningen. När hindret faller bort ska KFM säkerställa utmätningen utan dröjsmål (6 kap. 1 § andra stycket UB). Om luftfartyget har dömts i mät enligt 4 kap. 27 § UB krävs ett yrkande för att det ska gå att säkerställa innan man begärt försäljning (6 kap. 1 § tredje stycket UB).

Det har betydelse för luftfartygets värde att det finns dokumentation i form av bl.a. luftvärdighetsbevis, flygdagböcker och tekniska journaler (gångtids- och kalenderlistor). Sådan egendom kan i vissa fall anses vara tillbehör till luftfartyget och tas i förvar enligt 6 kap. 4 § UB. Andra handlingar som behövs för att nyttja luftfartyget kan omhändertas med stöd av 6 kap. 8 § UB.

KFM bör i princip alltid anlita en sakkunnig vid värderingen av luftfartyg. Av 11 kap. 3 § andra stycket UB följer att en sakkunnig i vissa fall måste anlitas för värderingen av reservdelar till luftfartyg.

Auktionen ska enligt 11 kap. 2 § UB kungöras minst **sex** veckor före auktionsdagen.

Underrättelse till sakägarna ska skickas i **rekommenderat brev** (11 kap. 2 § andra stycket UB). Vad kungörelsen och underrättelsen ska innehålla framgår av 10 kap. 3–7 §§ UF (se hänvisning från 11 kap. 1 § UF). KFM ska även skicka en underrättelse om försäljningen till kända rättighetsinnehavare (11 kap. 2 a § UB).

Panträtt

Det nya pantsystemet har inte genomförts för luftfartyg. Här använder man fortfarande in-tecknade skuldebrev. Det som sägs om pantbrev och tillägg i 10 kap. 12 § UB ska i stället gälla in-tecknade skuldebrev och ränta (11 kap. 3 § UB och 19 a § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg). Det framgår av det hänvisade lagrummet att räntan inte får beräknas för längre tid än tre år före dagen för utmätningen eller konkursansökan.

I luftfartyg kan det finnas fordringar som är förenade med luftpanträtt. Exempel på sådana fordringar är kostnader för bärgning och för att bevara ett luftfartyg som har förolyckats eller befinner sig i nöd. Dessa fordringar har bästa förmånsrätt i luftfartyget (10 kap. 3 § luftfartslagen och 4 § p. 1 förmånsrättslagen). I luftfartyg kan det också finnas fordringar med retentionsrätt som ska beaktas vid auktionen.

I sakägarförteckningen ska samma fordringar tas upp som vid försäljningen av registrerade skepp. Dessutom ska man ta upp en nyttjanderätt som är inskriven eller som man sökt inskrivning för (11 kap. 2 a § andra stycket UB). Det som sägs om sjöpanträtter ska i stället gälla luftpanträtter (11 kap. 2 § första stycket UB). Regler om prioritetsordning mellan utmätning och inskrivning av rättighet finns i 4 kap. 30 § tredje stycket UB. I

11 kap. 3 a § UB finns bestämmelser om försäljning av ett luftfartyg där nyttjanderätten skrivits in. Om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordran är den automatiskt skyddad. Om nyttjanderätten inte är skyddad kommer luftfartyget att ropas ut med s.k. dubbla utrop. Regeln har sin förebild i 12 kap. 39 § UB (avsnitt 11.3.1).

En inteckning kan enligt 3 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg meddelas i flera luftfartyg. Luftfartyg kan på grund av det bli föremål för särutrop och gemensamt utrop enligt 11 kap. 4 § UB. Vid auktionen ska KFM särskilt behandla hur utropen ska gå till (11 kap. 1 § andra stycket UF).

När försäljningen har vunnit laga kraft och KFM hållit ett fördelningssammanträde ska KFM underrätta inskrivningsmyndigheten (inskrivningsregistret) och luftfartygsregistret (13 kap. 15–16 §§ UF). Båda registren förs av Transportstyrelsen.

I likhet med vad som gäller vid exekutiv försäljning av registrerade skepp är inteckningar i luftfartyg utan verkan i den utsträckning de inte har fått inestå i luftfartyget i avräkning på köpeskillingen (25 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg).

För vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar ska man även tillämpa lagen i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg (11 kap. 1 § andra stycket UB). Se särskilt den lagens 2 och 6 §§ om bl.a. behandling av rättigheter i form av nyttjanderätter och förköpsrätt till luftfartyget p.g.a. besittning samt vissa utökade krav på kungörelsen.

Främmande luftfartyg

11.8 Verkan av exekutiv försäljning

Vid exekutiv försäljning av fast egendom gäller följande enligt 14 kap. 3 § andra stycket UB:

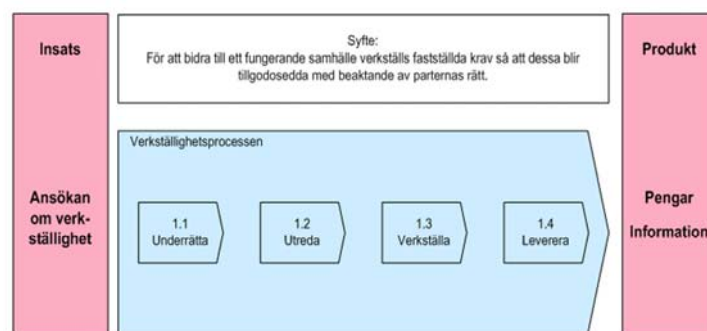
- när försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats har den som åberopar något annat förvärv av egendomen från gäldenären förlorat sin rätt mot köparen
- den som påstår att gäldenärens åtkomst till egendomen var ogiltig eller av något annat skäl inte gällde mot den rätte ägaren har förlorat sin rätt mot köparen om lagfart var beviljad för gäldenären när den exekutiva försäljningen ägde rum.

Vid konkurrens mellan en frivillig försäljning av en del av en fastighet och exekutiv försäljning av hela fastigheten har sedan fastighetsbildningsförrättningen förklarats vilande den exekutiva försäljningen företräde enligt 14 kap. 3 § andra stycket UB (Hovrätten för västra Sverige utslag 1993-08-27, Ö 945/92 = RIC 49/93).

Vid exekutiv försäljning av registrerade skepp eller luftfartyg registrerade i luftfartygsregistret kommer köparens förvärv i vissa fall att gälla även om gäldenären inte var rätt ägare. Förvärvet blir enligt 14 kap. 3 § UB första stycket giltigt om försäljningen har vunnit laga kraft, köpeskillingen har betalats och gäldenärens åtkomst var inskriven när försäljningen ägde rum.

I 14 kap. 4–6 §§ UB finns regler om ersättning för skador med anledning av att egendom frångår köparen eller att tredje man förlorar sin äganderätt till egendomen.

12 Redovisning av medel

Avsnittet tar upp hantering av medel som flyter in till KFM, hur de ska fördelas och krediteras samt vad som gäller för utbetalning. Inbetalning kan bli aktuellt under hela verkställighetsprocessen medan övriga delar behandlas i processteget leverera.

12.1 Inbetalning

Om gäldenären i ett utsköningsmål betalar medel till KFM anses pengarna enligt 4 kap. 28 § UB omedelbart utmätta i målet om de inte har betalats med något villkor som strider mot det. Det behövs alltså inget särskilt beslut för att medlen ska anses utmätta. Det räknas inte som ett sådant villkor att gäldenären meddelar att en inbetalning ska räknas som betalning för en viss skuld om det finns flera skulder (KUB IV s. 192). Medlen anses då utmätta i det eller de anvisade målen.

Kontanter

Vid betalning med kontanter är det viktigt att KFM kontrollerar att betalningen görs med giltiga sedlar som inte är förfalskade. KFM ska granska om kontantbetalningen skäligen skulle kunna vara penningtvätt. Man bör vara särskilt uppmärksam på belopp över 30 000 kronor. Om det efter en granskning i det enskilda fallet finns någon misstanke om penningtvätt bör KFM underrätta den ansvariga polismyndigheten (se Rikskronofogdens ställningstagande 1/10/RKF).

- Kortbetalning** Betalning kan ske hos KFM med de flesta bankkort, betalkort eller kreditkort. Det kan dock finnas beloppsspärrar som gör att det inte går att betala större belopp med kort. KFM kan då, på begäran av inbetalaren, ta kontakt med den kortutgivande banken för att få en sådan spärr hävd. Vid förfrågningar om kortbetalning bör KFM informera om att beloppsspärrar kan förekomma och rekommendera personen att själv häva spärren hos banken.
- Med anledning av de avgifter som KFM får betala vid vissa kortbetalningar (med betal- eller kreditkort) bör planerade större betalningar, t.ex. en slutlikvid efter en försäljning, göras på något annat sätt. I dessa fall ska KFM informera personen om att det är bättre att betala via plus- eller bankgiro eller med en postväxel eller en check.
- Postväxel** En postväxel köper man i en bank där den skrivs ut på ett visst belopp till en namngiven mottagare. Om KFM inte har angetts som mottagare måste postväxeln överlätas till KFM av den som namnges i postväxeln. KFM bör ringa den utställande banken och be dem kontrollera postväxeln. På postväxeln anger KFM vem på banken som har gjort kontrollen.
- Check** KFM ska godta en check som betalning om det inte är troligt att checken saknar täckning. Om checkbeloppet överstiger 2 000 kr ska KFM skydda checken genom att ringa till den kontoförande banken och reservera täckning. Skyddet innebär att checkkontot omedelbart belastas med en debitering som motsvarar checkbeloppet. Om banken har beviljat skydd, ska KFM på checken skriva ”Täckning reserverad” samt namnet på den banktjänsteman som gjort det, datum och klockslag. Den som begärt skyddet signerar anteckningen.
- På indrivningskvittot antecknar KFM det clearing-, konto- och checknummer som finns på checken. Om ingen täckning har reserverats ska KFM dessutom ange på indrivningskvittot att det bara gäller om det finns täckning för checkbeloppet.
- Plusgiro** I stor utsträckning betalar man genom att sätta in pengar på KFM:s plusgirokonto. Det går också att betala med hjälp av ett utbetalningskort, en utbetalningsavi från bankgirocentralen eller på något annat sätt. KFM ska inte lösa in betalningshandlingar kontant, utan anteckna myndighetens plusgirokontonummer på dem och därefter skicka dem till plusgirot för insättning på KFM:s konto. Pengarna ska sättas in på plusgirokottot så snart det är möjligt.

Bankgiro	Pengarna kan även sättas in på KFM:s bankgiro.
Betalningsdag	Som betalningsdag räknas plusgirots bokföringsdag eller den dag betalningen görs direkt hos KFM.
Indrivningskvitto	Vid betalning till KFM i allmänna och enskilda mål ska KFM alltid utfärda ett särskilt s.k. indrivningskvitto, om inte betalningen görs genom insättning på KFM:s plusgirokonto (13 kap. 2 § UF). Kvittot lämnas eller skickas till den som gjort inbetalningen. Det finns inget krav på att något indrivningskvitto ska utfärdas vid betalning via en kontokortsterminal, men KFM kan ändå göra det för att underlätta redovisningen. KFM får bara använda de fastställda kvittoblanketterna. Det är det kontor som först tar emot betalningen som utfärdar kvittot.

12.2 Fördelning

God redovisningssed	Kronofogdemyndighetens bokföringsskyldighet ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed, 6 § förordningen om myndigheters bokföring.
----------------------------	---

Det innebär bl.a. att om en bokföringspost rättas, så ska man ange när rättelsen har skett och vem som har gjort den.

Kronofogdemyndigheten ska också beskriva de enskilda bearbetningarna inom IT-stödet så att det går att förstå hur de är gjorda (behandlingshistorik). Man ska med andra ord enkelt kunna spåra en viss inbetalning och vad som har hänt med den.

Krav på skyndsamhet	När pengar kommer in till KFM i ett enskilt mål ska medlen enligt 13 kap. 1 § UB redovisas så snart som möjligt. KFM får dock vänta med redovisningen om beloppet är litet och det är troligt att ytterligare medel flyter in. KFM bör dock inte vänta längre än tre månader, om det inte finns särskilda skäl (13 kap. 3 § UF).
----------------------------	--

När det inte går att redovisa medlen föreskriver 13 kap. 1 § UF att dessa ska göras räntebärande. Det är dock inte nödvändigt om man beräknas kunna betala ut pengarna inom två veckor.

Enligt huvudregeln ska medlen redovisas inom två veckor från att de kom in till KFM ”om inte hinder möter eller särskilda skäl föreligger” (13 kap. 3 § första meningen UF). Särskilda skäl är t.ex. den situation att ett fördelningsammansträde, som satts ut efter att egendomen sålts, ska hållas men inte inom den nämnda tvåveckorsfristen. Bestämmelsen gäller även redovisning av delbelopp, med vissa undantag (13 kap. 3 § andra me-

ningen UF). Också allmänna mål, löneutmätning och underhållsbidrag är undantagna.

Krav på fördelning

Om två eller flera borgenärer är berättigade till betalning ska de influtna medlen fördelas (13 kap. 4 § UB). När endast en borgenär är berättigad till betalning görs ingen fördelning, utan medlen betalas ut till denne.

Fördelningsbeslut

Fördelningen av medel ska dokumenteras i ett beslut som ska skickas till sakägarna om det inte är uppenbart onödigt (jfr 13 kap. 11 § UF). I praktiken innebär regleringen att KFM skickar ut fördelningsbesluten i samband med försäljning, när en fordran är tvistig eller när fördelningen är komplex av någon annan anledning. När fordringsförhållanden är enkla och det är klart hur fördelningen av medlen ska göras skickar KFM normalt inte ut beslutet till sakägarna.

Fördelnings-sammanträde

I regel är det inte angeläget att hålla något särskilt sammanträde för att fördela influtna medel mellan betalningsberättigade. I vissa fall måste man dock göra det. Ett fördelnings-sammanträde är särskilt föreskrivet efter en exekutiv försäljning av fast egendom på auktion, av ett registrerat skepp, av ett registrerat luftfartyg eller av intecknade reservdelar till luftfartyg (jfr 10 kap. 6 §, 11 kap. 1 § och 12 kap. 20 § UB). Ett sammanträde för att fördela influtna medel ska också alltid hållas om det är oklart hur medlen ska fördelas (13 kap. 4 § UB). Se även under avsnitt 11.4.2 ”Fördelnings-sammanträde och vissa följder av auktion”, där bl.a. 13 kap. 6–9 §§ UF berörs.

12.2.1 Räkna på influtna medel

Vad som sägs om influtna medel gäller även den ränta som utgår på influtna medel till och med den dag då fordringarna ska beräknas (13 kap. 2 § jfr med 13 kap. 6 § UB). Räknan på det influtna belopp som uppstår efter nämnda dag tillkommer den som är berättigad till räntan (13 kap. 2 § UB).

När medel anses utmäta enligt 4 kap. 28 § UB, eller när konstanter utmäts, ska inbetalningsdagen användas som fördelningsdag eller beräkningsdag för räntans storlek. Det gäller inte om det endast finns en borgenär. Då ska ränta på borgenärens fordran istället beräknas t.o.m. den dag då KFM fattar beslut om utbetalning (KUB IV s. 554). Se även Kronofogdemyndighetens ställningstagande 4/11/VER.

Så länge influtna medel inte reserverats för en viss borgenär ska den ränta som uppstår på det insatta beloppet behandlas på samma sätt som själva beloppet och användas för att betala skulden. Principen stämmer med sättet att beräkna fordringar (13 kap. 6 § UB). Nu nämnda ränta tillgodoräknas alltså gäldenären på det sättet att den ska *dras av från* skulden.

I många fall går det dock inte att betala ut pengar förrän en viss tid efter fördelningen. En borgenär som får vänta på sin betalning har rätt till den ränta han får på de medel som reserverats för honom och som fortfarande finns kvar hos KFM. Till skillnad från vad som anförs i stycket ovan är det borgenären som ska ha denna ränta (jfr JO beslut 2002-04-15, dnr 3828-2001 = RIC 15/02). Om borgenären inte är nöjd med den ränta han får hos KFM kan han, så snart medel har reserverats för honom, lyfta medlen mot ställande av säkerhet och placera dem någon annanstans.

Dessa principer gäller även när det p.g.a. inhibition finns något hinder mot att verkställa en fördelning eller utbetalning på den utsatta dagen. Principerna ska tillämpas även när det inte ska hållas något fördelningsammansträde eller om det bara finns en borgenär, då fördelningen ersätts med ett beslut om utbetalning. Detsamma gäller när belopp avsätts p.g.a. en tvist om bättre rätt till medlen (13 kap. 7–8 §§, 13 kap. 14 § p. 5 UB). Ett beslut om avsättning bör i det sammanhanget räknas som ett beslut om utbetalning.

Om fordran (reservationsvis bevakning eller inte) upptagits till ett högre belopp än vad som slutligen ska betalas, ska överskottet inklusive ränta gå till nödlidande borgenär. Detta natur-

ligtvis under förutsättning att borgenärens skuld har varit med på den ursprungliga utmätningen.

12.2.2 Företrädesordningen vid fördelning

När KFM fördelar influtna medel ska man ta hänsyn till vilka som gör anspråk på betalning och i vilken ordning de har företräde. Det handlar inte bara om utmätningssökandena, utan det kan finnas flera andra som har rätt till utdelning. Vid fördelningen ska man också besluta hur eventuella förrättningskostnader ska tas ut.

Nedan beskrivs de vanligaste fordringarna och i vilken ordning de ska betalas.

Fordrans storlek	Som nämnts ovan ska KFM ta upp fordran (kapital, eventuell dröjsmålsränta och kostnader) med det belopp som den uppgår till den dag fördelningssammanträdet hölls eller fördelningen gjordes (13 kap. 6 § UB). Man tillämpar principen även om det bara finns en borgenär. I det senare fallet betraktas dagen då KFM beslutade om utbetalning till borgenären som fördelningdagen. När ett belopp avsätts p.g.a. en tvist om bättre rätt till medlen ska KFM:s beslut om avsättning räknas lika som betalning.
Panträtt och retentionsrätt	När KFM gjort utmätning i egendom där det finns panthavare eller retentionsrättshavare ska de ha betalt före utmätningssökandena (avsnitt 10.2). Om det blir ett överskott efter fördelningen tillfaller det gäldenären, om inte medlen kan utmätas för en annan skuld.
Företagshypotek	När KFM fördelar medel måste hänsyn tas till panthavare som har företagshypotek som säkerhet. Se avsnitt 6.4.3 ”Underlag för företagshypotek”.
Tredje man	När egendom har försålts efter ett indragningsförfarande enligt 8 kap. 8 § UB måste KFM ta hänsyn till tredje man, dvs. delägaren till egendomen, när influtna medel fördelas. Tredje man har rätt att få betalt ur medlen i förhållande till hur stor hans ägarandel är.
Kostnader	Om det finns flera borgenärer ska vid fördelning först alla gemensamma kostnader tas ut (17 kap. 7 § UB). En gemensam kostnad kan t.ex. vara kostnaden för transport eller värdering. De gemensamma kostnaderna ska tas ut innan man fördelar medel mellan utmätningssökandena. Vid en andelsutmätning ska förrättningskostnaderna endast tas ut av utmätningsgälden-

	<p>närens andel. Grundavgiften i varje mål läggs vid fördelningen till borgenärens fordran, 13 kap. 6 § fjärde stycket UB.</p>
Utmätningssökandena	<p>Huvudregeln är att man proportionellt fördelar medlen mellan de mål som ingår i utmätningen (de har alltså lika rätt). Äldre utmätningar har normalt företräde framför senare, 9 § fjärde stycket förmånsrättslagen. Inom gruppen för de allmänna målen gör man sedan, som huvudregel, fördelningen efter åldersordning.</p> <p>Man gör undantag från dessa fördelningsregler bl.a. vid löneutmätning, då används i stället en särskild företrädesordning (7 kap. 14 § UB), och i vissa andra fall då förmånsrätten uppstår genom registrering, 4 kap. 30 § andra – femte stycket UB.</p> <p>Utmätningssökanden kan ha bättre förmånsrätt än vad utmätningen medför. När sökanden t.ex. har pant i en såld egendom får han den förmånsrätt som följer med panten.</p>
Kvarstad och betalningssäkring	<p>Om egendom som kvarstadsbelagts eller betalningssäkrats senare utmäts för en annan oprioriterad fordran, får kvarstaden eller betalningssäkringen samt utmätningen förmånsrätt i förhållande till fordringsbeloppens storlek, 16 kap. 15 § andra stycket UB. Man ska med andra ord fördela beloppet proportionellt i den situationen.</p>
Sekundärfördelning	<p>Bestämmelsen i 13 kap. 6 § UB tar alltså sikte på att en och samma fördelningsdag används för alla sakägare i ett mål. Om man t.ex. gör en kompletterande fördelning, eller en s.k. sekundärfördelning (13 kap. 8 § UB), är det den ursprungliga fördelningsdagen som ska vara utgångspunkt för hur man beräknar fordran och hur upplupen ränta på influtna medel ska fördelas.</p>
Annan företrädesordning	<p>Om samtliga berörda sakägare är överens kan man fördela medlen på annat sätt än vad den lagstadgade företrädesordningen anger (13 kap. 9 § UB).</p>
Särskilt om fast egendom	<p>Vid försäljning av fast egendom upprättar KFM en sakägarförteckning där man tar upp fordringar och rättigheter, avsnitt 11.2.1. Man fördelar därefter enligt sakägarförteckningen, 13 kap. 10 § andra stycket UB. Bestämmelsen gäller även vid försäljning av registrerade skepp och luftfartyg.</p>
Avräkningslagen och avbetalning	<p>När influtna medel ska fördelas vid avräkning och avbetalningsplan görs det i åldersordning. Den äldsta skulden får medel först, och därefter fördelas medlen i fallande ordning så långt de räcker.</p>

Öresavrundning Enligt 2 § lagen (1972:180) om avrundning av vissa fordringar till helt krontal m.m. ska gäldenären, vid betalning i allmänna mål i andra än helt krontal, bara tillgodoräknas belopp som motsvarar närmast lägre hela krontal.

Överskjutande öresbelopp avräknas av KFM där det kan göras från en fordran i ett annat utsökningsmål för samma gäldenär. Om det inte är möjligt, är det staten som får beloppet.

12.3 Kreditering

När de influtna medlen har fördelats mellan gäldenärens olika mål ska KFM göra en kreditering eller avräkning inom målen. Det ska naturligtvis göras även om gäldenären bara har ett mål. Inom ett mål ska dess olika delar (t.ex. kapital, ränta och grundavgift) krediteras enligt målets krediteringsordning, så långt beloppet räcker. Normalt krediteras KFM:s avgifter först. Om det finns flera skulder av samma typ, t.ex. två kapitalbelopp med olika räntesatser, ska betalningen fördelas proportionellt utifrån beloppens storlek. Medel kan normalt fördelas och krediteras även om de under vissa förhållanden inte kan betalas ut.

12.3.1 Avräkning

Avräkning i enskilda mål

Sökandens fordran i enskilda mål kan bestå av kapital, ränta på kapital, rättegångskostnad, ränta på rättegångskostnad, inkassokostnad, ränta på inkassokostnad och utsökningsavgifter. Avräkningsordningen regleras i 13 kap. 13 § UB.

Medel som borgenären får (efter att utsökningsavgifterna är betalda) avräknas i följande ordning:

1. ränta på lagsöknings-/rättegångskostnad
2. rättegångskostnad
3. ränta på inkassokostnad
4. inkassokostnad
5. ränta på kapital
6. kapital.

Borgenärens fordran kan avräknas i en annan ordning. Villkoret är att han begär det före fördelningen, eller före utbetalningen om det inte blir någon fördelning.

Riktad betalning

Gäldenären har rätt att rikta en frivillig betalning på vilken förfallen skuld han vill. Det gäller även om han har flera

skulder till samma borgenär (9 kap. 5 § handelsbalken). Gälldenären har även rätt att betala av på en skuld som inte har förfallit, om förfalldagen infaller inom kort (NJA 2002 s. 577 = RIC 16/03). Då måste gälldenären rikta betalningen till en viss skuld eller låta sin avsikt framgå på annat sätt. Observera att gälldenären inte kan bestämma hur betalningen ska avräknas från skulden. Han kan t.ex. inte kräva att kapitalet ska krediteras före räntan.

Särskilt om a-mål

Det finns inga särskilda bestämmelser för krediteringsordningen vid betalning i a-mål. Det innebär att man använder reglerna i handelsbalken. Vid frivillig betalning i allmänna mål bör man följa gälldenärens önskemål om vilken skuld som ska betalas. Det gäller även förhållandet mellan t.ex. skatter och böter. Undantaget är när fordringar grundas på skattebetalningslagen. Då ska den äldsta fordran som regel krediteras först (19 § IL).

Om gälldenären inte talar om hur han vill att betalningen ska krediteras ska det äldsta målet krediteras först, med hänsyn till risken för preskription. Inom målet krediteras grundavgiften först och därefter eventuell ränta och kapitalet. Sist krediteras dröjsmålsavgiften. Då det genom utmätning kommer in medel för flera skattefordringar mot gälldenären, ska KFM vanligen också kreditera den äldsta skulden först (NJA 1986 s. 454 = RIC 30/86).

12.4 Utbetalning

Utbetalning i allmänhet

Utbetalningar görs maskinellt, utom i undantagsfall. Det går dock att göra en manuell utbetalning (via utbetalningskort eller insättning på bankkonto via Girovision) t.ex. om en utbetalning måste bokföras på Plusgirot under närmast följande arbetsdag. Utbetalningar bokförs normalt på Plusgirot andra arbetsdagen efter den dag då posten godkänts för utbetalning.

Konkurs

När gälldenären har försatts i konkurs och en utmätning gjorts inom tre månader före konkursansökningen ska redovisning göras till förvaltaren (avsnitt 10.1). Om en utmätning verkställts tidigare görs redovisningen till sökanden. Även vid löneutmätning ska pengarna i vissa fall redovisas till konkursförvaltaren (avsnitt 5.14).

Utbetalning i allmänt mål

För redovisning i allmänt mål gäller särskilda bestämmelser. Då redovisar man influtna medel genom utbetalning till sökandemyndigheten eller genom överföring av en bokföringspost till statens redovisningssystem (f.n. Agresso).

12.4.1 Hinder mot utbetalning

I vissa situationer krävs det att borgenären ställer säkerhet för att medel ska kunna utbetalas. Enligt 13 kap. 14 § UB får pengar inte betalas ut om

- exekutionstiteln inte vunnit laga kraft (punkt 1)
- det gjorts en utmätning hos ett dödsbo för fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt och fristerna som nämns i 8 kap. 6 § första stycket inte har passerat (punkt 2)
- utmätningen eller försäljningen har överklagats (punkt 3)
- fördelningssammanträdet inte har vunnit laga kraft (punkt 4) eller
- det råder en tvist i något annat avseende om vem som ska ha pengarna (punkt 5).

Som säkerhet kan godtas pant, borgen eller företagshypotek, 2 kap. 25 § UB. En säkerhet ska prövas av KFM om inte den till vars förmån säkerheten gäller har godkänt den. Vad gäller banker och liknande penninginrättningar kan en säkerhet enligt 2 kap. 25 § andra stycket UB vara ett löfte om att infria den förpliktelse som säkerheten ska avse. Samtliga berörda sakägare kan dock bevilja att belopp betalas ut utan säkerhet (13 kap. 19 § UB). Som sakägare räknas inte bara borgenärer utan även gäldenären och köparen (prop. 1980/81:8 s. 707). Om ett beslut om fördelning eller utbetalning ändras, kan man använda den säkerhet som borgenären har ställt för att få tillbaka medlen (13 kap. 20 § UB).

Om KFM avsatt medel på grund av att fordran är tvistig får den vinnande parten i en domstol lyfta medlen mot säkerhet, trots att domstolsavgörandet inte har vunnit laga kraft (13 kap. 15 § UB).

Observera att om en fördelning överklagas så hindrar det bara att det belopp som berörs av överklagandet betalas ut (13 kap. 16 § UB).

I detta sammanhang är det också viktigt att komma ihåg att medel kan betalas ut trots att utmätningen inte delgetts gäldenären. Vidare är det inget hinder för en utbetalning att utmätningen inte har vunnit laga kraft.

Fordringsbevis

KFM ska ta hänsyn till det som i allmänhet gäller för borgenärer som ska visa upp eller återställa ett fordringsbevis eller en

säkerhet som har ställts för en fordran (13 kap. 17–18 §§ UB). Om man måste visa upp en fordringshandling för att få rätt att kräva betalning ska handlingen förses med anteckning om betalningen. Handlingen ska sedan lämnas till gäldenären vid full betalning och annars till borgenären (13 kap. 21 § UF).

Små belopp

KFM ska inte betala ut mindre än 100 kr i ett mål om det finns andra mål där fordran inte får fullt täckning och dit pengarna i stället kan betalas (13 kap. 20 a § första stycket UB). Observera att om grundavgiften i ett mål inte är betald och inte heller förskotterad av sökanden ska den krediteras även om beloppet är mindre än 100 kr. Denna utbetalningsregel ska tillämpas först när KFM faktiskt ska betala ut pengar.

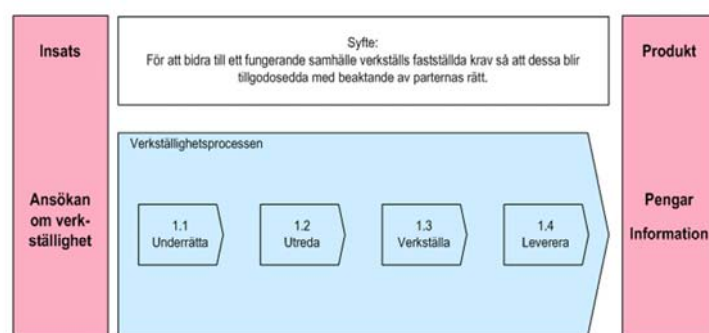
KFM är inte skyldig att betala ut belopp som är lägre än 25 kr. Om beloppet inte betalas ut går det till staten (13 kap. 20 a § andra stycket UB). Att beloppet inte betalas ut innebär inte att det inte kommit in i målet. Det ska alltså ändå krediteras.

Utbetalningskontroll

KFM kontrollerar utbetalningar enligt interna rutiner. Vilka utbetalningar som kontrolleras beror huvudsakligen på hur höga belopp det gäller och vem som är betalningsmottagare. Det som kontrolleras är bland annat att rätt mottagare får utbetalningen och att fördelning och kreditering är korrekt.

13 Avhysning

Det här avsnittet berör samtliga steg i verkställighetsprocessen, men tyngdpunkten ligger på Verkställa.

”Att verkställa en dom på avhysning av en person från dennes bostad är en mycket ingripande åtgärd. En sådan verkställighet är en uppgift som kräver särskild noggrannhet och omsorg i den exekutiva verksamheten.”

Högsta domstolen 2002

16 kap. UB innehåller bestämmelser om annan verkställighet, dvs. annan verkställighet än utmätning. Annan verkställighet kan vara avhysning, handräckning, kvarstad m.m. Avhysning regleras i de nio första paragraferna i kapitlet.

Avhysning innebär att en tidigare ägare eller nyttjanderätts-havare skiljs från besittningen till en fastighet eller en del av en fastighet och att hans eller hennes tillhörigheter flyttas därifrån. Besittningen övergår därefter till sökanden. Sökande är oftast fastighetsägaren men kan även vara en hyresgäst eller bostadsrättshavare som upplåtit egendomen med nyttjanderätt. Dessa verkställigheter gäller för det mesta bostadslägenheter eller lokaler.

Om någon egenmäktigt har skaffat sig besittning – genom att ockupera eller liknande – avlägsnas denne enligt reglerna om verkställighet i annat fall (16 kap. 11–12 §§ UB).

Den mot vilken verkställighet söks kallas för svarande.

Lagstiftningen om verkställighet av avhysning innehåller regler som ska skydda svaranden. I 16 kap. 3 § UB uttalas att en avhysning ska genomföras så att skäligen hänsyn tas till både sökandens intresse och svarandens situation. I 16 kap. 4 § UB regleras frågan om anstånd, om det behövs av hänsyn till svaranden. KFM har alltså möjlighet att vid en avhysning ta hänsyn till svarandens sociala situation. Det gäller särskilt vid avhysning från en bostad. Vid annan avhysning är skyddet inte lika långtgående.

13.1 Exekutionstitlar

Exekutionstiteln ska alltid innehålla en förpliktelse för svarande att avflytta. Den måste dessutom närmare ange varifrån svaranden ska avflytta. Ett annat villkor för att verkställa en avhysning är att skyldigheten för svaranden att avflytta måste ha inträtt.

Följande exekutionstitlar förekommer vid avhysning:

Dom eller tredskodom

En dom eller tredskodom om förpliktelse för svaranden att avflytta ska för att få verkställas antingen ha vunnit laga kraft eller innehålla ett särskilt förordnande om att domen får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft (3 kap. 3 och 9 §§ UB, se även 17 kap. 14 § rättegångsbalken). Domen ska i förekommande fall innehålla ett bevis om laga kraft som utfärdas av domstolen.

Om tingsrättens dom överklagas får hovrätten enligt 50 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken omedelbart besluta att tingsrättens särskilda förordnande enligt ovan inte får verkställas.

I rättsfallet NJA 2002 s. 188 (RIC 25/02) hade KFM felaktigt verkställt en dom om avhysning från en bostad innan domen hade vunnit laga kraft. I domen hade svaranden förpliktats att avflytta omgående. Detta är *inte* ett exempel på ett särskilt förordnande som tillåter KFM att verkställa en icke lagakraftvunnen dom. Förpliktelsen att avflytta genast riktar sig direkt endast till svaranden. Ett förordnande av domstolen om att en dom får verkställas innan den har vunnit laga kraft riktar sig direkt till KFM. HD bedömde att gärningen inte kunde vara ringa på grund av att felet var till stor nackdel för svaranden, att det med hänsyn till verksamhetens art ska ställas stora krav

på korrekt handläggning och att förrättningsmannen självständigt hade handlagt frågan om avhysning.

Verkställigheten fick till följd att staten dömdes att betala ett större skadestånd, vilket till viss del berodde på den bristfälliga dokumentationen i målet.

Stadfäst förlikning

I vissa fall går det att avhysa på grund av en förlikning som är stadfäst i en dom och enligt vilken svaranden har åtagit sig att flytta (3 kap. 13 § UB, se även Hovrätten för Västra Sveriges beslut 1987-09-21 i mål Ö 883/87 = RIC 53/87). Detsamma gäller förlikning som är stadfäst av hyresnämnd i ett beslut, 21 b och 32 §§ lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.

Utslag i mål om betalningsföreläggande och handräckning

Utslag verkställs som lagakraftäggande domar (3 kap. 12 § UB). Inom en månad från dagen för utslaget får svaranden ansöka om återvinning. Om svaranden ansöker om återvinning kan tingsrätten besluta att utslaget tills vidare inte får verkställas.

När svaranden har ansökt om återvinning kan domstolen i en senare dom fastställa förpliktelsen att flytta. I så fall blir det i stället reglerna om verkställighet av dom som ska tillämpas.

Beslut av hyresnämnd

Vid en tvist om förlängning av ett hyresavtal kan hyresnämnden ålägga (= förplikta) hyresgästen att flytta enligt 13 a § lagen om arrendenämnder och hyresnämnder. För att KFM ska kunna verkställa hyresnämndens beslut måste det antingen ha vunnit laga kraft eller så ska hyresnämnden i beslutet särskilt ha förordnat att beslutet får verkställas även fast det inte har vunnit laga kraft. Hyresnämndens beslut får överklagas till Svea hovrätt inom tre veckor från den dag det meddelades. Lagen om rättegång i vissa hyresmål i Svea hovrätt blir då tillämplig. Hovrättens beslut får inte överklagas.

Ett beslut om att hyresrätten ska upphöra att gälla är ett fastställelsebeslut som inte kan verkställas. För det krävs ett uttryckligt åläggande eller en förpliktande för hyresgästen att flytta.

Förordnande av domstol i mål om äktenskapsskillnad eller om bodelning mellan sambor

I mål om äktenskapsskillnad kan domstolen i ett beslut bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i deras gemensamma bostad (14 kap. 7 § äktenskapsbalken). När domstolen har förordnat på det sättet, är den andre maken skyldig att genast flytta från bostaden (14 kap. 8 § andra stycket äktenskapsbalken). Gör han inte det kan KFM på begäran av den make som ska bo kvar avhysa den som ska flytta (prop. 1986/87:1 s. 210). Beslutet får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft.

Motsvarande bestämmelser finns i sambolagen, där 28 och 29 §§ behandlar situationen att bostaden ingår i en bodelning och 31 § kan tillämpas om målet gäller rätten att överta en bostad.

KFM:s åtgärd blir att uppmana den som ska flytta att ta med sina personliga tillhörigheter, överlämna nycklarna och lämna bostaden. Om det behövs skiljer KFM svaret från tillträdet till bostaden genom att byta lås. Det blir alltså inte fråga om att flytta bohag. Den som har rätt att bo kvar har även rätt att använda den andre makens bohag tills frågan är avgjord om vem som slutligen ska ha bostaden (14 kap. 8 § äktenskapsbalken och 29 § sambolagen).

Protokoll från exekutiv försäljning av fast egendom och bostadsrätt

Efter exekutiv försäljning har köparen rätt att vid behov få handräckning för att komma i besittning av (få tillgång till) det han har köpt (8 kap. 18 § UB).

Vid tvångsförsäljning av en bostadsrätt tillämpas bestämmelserna i UB om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet (8 kap. 2 § bostadsrättslagen). Det innebär att köparen även efter en tvångsförsäljning kan begära handräckning enligt 8 kap. 18 § UB.

När en tidigare ägare inte flyttar från en fastighet eller bostadsrätt verkställer KFM handräckningen enligt bestämmelserna om avhysning. Fastigheten får tillträdas om köparen har fullgjort hela sin betalningsskyldighet på fördelningsdagen (avsnitt 11.4.3). Bostadsrätten får tillträdas när köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet och antagits som medlem i bostadsrättsföreningen.

Handräckning enligt 8 kap. 18 § UB får anses som en del av försäljningsärendet. En ansökan om handräckning tas dock upp som ett utsokningsmål.

13.2 Vilka ska avhysas?

Exekutionstiteln brukar rikta sig endast mot den person som har ingått avtalet om nyttjanderätt med fastighetsägaren. För att sökanden ska komma i besittning av lägenheten eller lokalen måste förutom svaranden också hans familj och eventuella inneboende avhysas. Ett beslut om avhysning kan verkställas mot svaranden och svarandens familjemedlemmar och inneboende. Det kan också verkställas mot någon som svaranden har upplåtit nyttjanderätten till. Det måste dock vara uppenbart att den som är inneboende eller någon annan tredje man inte har fog för att motsätta sig verkställigheten (16 kap. 8 § UB).

Huvudregeln är alltså att svarandens familj, inneboende eller andrahandshyresgäst blir avhysta. Om någon av dem påstår att han eller hon har varit i direktkontakt med hyresvärden och diskuterat att hyreskontraktet ska överföras på honom eller henne bör handläggaren dock vara försiktig och i tveksamma fall ställa in avhysningen.

Om en inneboende eller någon annan tredje man åberopar något som rimligen skulle kunna utgöra hinder mot avhysningen får KFM inte verkställa. För handläggaren kan det vara svårt att avgöra denna fråga vid förrättningen. KFM kan besluta om anstånd med förrättningen, om det behövs av hänsyn till tredje man.

I nästa avsnitt finns en närmare redogörelse för olika invändningar om hinder mot verkställigheten.

13.3 Invändningar om hinder mot verkställighet

Gammal exekutionstitel/ nytt hyresförhållande

En dom eller utslag som förpliktar någon att flytta från en fastighet, lägenhet eller liknande kan inte verkställas efter hur lång tid som helst. Om fastighetsägaren låter nyttjanderätts-havaren bo kvar och fortsätter att ta emot hyres- eller arrendebetalingar anses ett nytt hyres-/arrendeförhållande uppkomma mellan parterna.

I NJA 2008 s. 910 hade hyresvärden dröjt med ansökan om avhysning mer än sex månader efter att avhysningsbeslutet vann laga kraft. Under tiden hade hyresvärden skickat hyres-

avier till, och tagit emot hyresbetalningar från, hyresgästen. Hyresgästen invände att det fanns hinder mot att verkställa i och med att ett nytt hyresförhållande hade uppstått. HD:s uppfattning var att man inte kunde lämna invändningarna utan avseende och att det därför inte gick att verkställa.

För att frågan om ett nytt hyresförhållande ska tas upp av KFM krävs att hyresgästen gör en invändning om detta. KFM kan inte ställa särskilt höga krav på hur svaranden formulerar sin invändning. Exempelvis bör det räcka att han uppger att han har fått bo kvar, och att han har betalat hyra under tiden, för att KFM ska uppmana sökanden att redovisa sin inställning till frågan om huruvida ett nytt hyresförhållande kan ha uppkommit.

Invändningar från svaranden om ett nytt hyresförhållande prövas av KFM enligt 3 kap. 21 § andra stycket UB sedan sökanden har fått tillfälle att yttra sig. Om invändningen inte kan lämnas utan avseende får KFM inte verkställa (se vidare Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/08/IND).

**Invändning
från maka/sambo/
tredje man**

Om någon kan åberopa en självständig rätt gentemot sökanden finns det hinder om att avhysa honom med stöd av exekutionstiteln mot svaranden. Det är främst i två fall som det kan förekomma hinder mot att avhysa alla i lägenheten därför att någon har fått en sådan rätt.

Det första fallet handlar om en hyresgäst som är gift eller samboende och där hans make eller sambo i vissa fall har rätt att enligt 12 kap. 47 § jordabalken överta hyresrätten.

I ett mål prövat av Svea hovrätt motsatte sig en hyresgästs maka att ett avhysningsutslag skulle verkställas. Hon hänvisade till att en tvist pågick om hennes rätt till lägenheten. Eftersom det inte var uppenbart att invändningen saknade fog, gick det inte att verkställa avhysningsutslaget mot henne (Svea hovrätts beslut 1982-05-28 i mål Ö 963/82 = RIC 31/82).

Det andra fallet avser situationen att en andrahandshyresgäst bor i en lägenhet med hyresvärdens vetskap och betalar hyran direkt till värden. Andrahandshyresgästen kan i vissa fall anses ha fått ett eget avtal med hyresvärden.

I rättsfallet NJA 1999 s. 210 (RIC 10/99) prövades om en andrahandshyresgäst saknade fog att motsätta sig verkställighet av ett utslag som förpliktade förstahandshyresgästen att flytta. Hyresgästen hade under några år hyrt ut sin lägenhet i andra hand. Hyresgästen sade sedan upp sitt kontrakt med hyres-

värden och andrahandshyresgästen. Andrahandshyresgästen bodde dock kvar efter det datum han skulle ha flyttat och betalade hyra direkt till värden. Först efter fem månader uppmanade värden andrahandshyresgästen att flytta. Det hävdades därefter att det uppkommit ett hyresförhållande mellan hyresvärden och andrahandshyresgästen. HD beslutade att det inte gick att verkställa avhysning mot andrahandshyresgästen.

Invändningar om självständig rätt gentemot sökanden prövas enligt 16 kap. 8 § UB. Om det inte är uppenbart att tredje man saknar fog att motsätta sig verkställighet finns det hinder mot att verkställa avhysningen.

13.4 Förskott

Huvudregeln är att all verkställighet sker på svarandens bekostnad. Svaranden är alltså betalningsansvarig för alla förrättningskostnader. Det innebär att KFM, med stöd av 17 kap. UB, ska försöka driva in dessa kostnader.

I avhysningsmål består förrättningskostnaderna vanligtvis av grundavgift och särskild avgift. Särskild avgift är av två slag: dels sådana som sökanden är ansvarig för mot staten (S-avg.), dels andra, som sökanden inte är ansvarig för (A-avg.).

Förrättningskostnader som sökanden ansvarar för ska förskottas av honom om KFM begär det (17 kap. 5 § UB). Staten, kommun, landsting och kommunalförbund är inte skyldiga att betala förskott.

Enligt 4 § första stycket förordningen om avgifter vid Kronofogdemyndigheten (FAK) får KFM begära förskott om det kan befaras att sökanden inte kommer att betala frivilligt om kostnaden inte kan tas ut av svaranden.

Enligt 4 § andra stycket FAK får KFM också begära ett förskott på *särskild avgift*, om det är lämpligt med hänsyn till beklagets storlek. Lämplighetsbedömningen gör man utifrån att en kostnad som inte blir ersatt av någon av parterna belastar KFM:s anslag.

Ett beslut om förskott för kostnader fattas av den som ska verkställa avhysningen.

I samband med att förrättningsmannen underrättar parterna om målet och tidpunkten för avhysning ska han eller hon därför alltid ta ställning till frågan om huruvida ett förskott för kost-

naderna ska begäras av sökanden. Förskottet ska omfatta alla kostnader utom magasineringskostnaden.

Storleken på förskottet kan för bostäder avgöras efter en schablon baserad på en genomsnittlig transportkostnad för lägenheter av motsvarande storlek. För lokaler får förskottets storlek uppskattas utifrån förhållandena i det särskilda fallet, efter kontakt med parterna och/eller samråd med flyttfirman.

En skriftlig uppmaning att betala in förskottet ska skickas till sökanden. Av uppmaningen ska det framgå att KFM beslutat om att begära in ett förskott för kostnaderna och beloppet och en sista dag för betalning, förslagsvis cirka en vecka före utsatt avhysning. Uppmaningen ska även innehålla en upplysning om att avhysningsförrättningen ställs in och målet återredovisas, om det begärda förskottet inte betalas inom den angivna tiden (17 kap. 5 § andra stycket UB).

I väntan på att förskottet betalas in fortsätter förberedelserna inför förrättningen på vanligt sätt. Om sökanden inte betalar inom den utsatta tiden avbryts förberedelserna, förrättningen ställs in och målet återredovisas till sökanden (17 kap. 5 § andra stycket UB). Ingen grundavgift tas ut (3 § p. 2 FAK). Som grund för redovisning ska KFM ange att det begärda förskottet inte har betalats inom den förelagda tiden.

13.5 Underrättelse och delgivning

Delgivning av underrättelse

Före avhysningen ska svaranden få tillfälle att yttra sig. Den handling som ger svaranden tillfälle att yttra sig – dvs. underrättelsen från KFM om den sökta avhysningen – ska delges med honom (16 kap. 2 § UB).

Svaranden saknar känt hemvist

Om svaranden saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han eller hon uppehåller sig får avhysning dock ske utan föregående underrättelse. Med hemvist avses den adress där svaranden bor stadigvarande (NJA 1988 s. 89).

Svaranden har känt hemvist

Det normala är dock att det finns ett känt hemvist. Avhysning ska om möjligt göras inom fyra veckor från att behövliga handlingar kom in till KFM. Att saken är brådskande ger inte KFM någon rätt att låta bli att underrätta svaranden. KFM får avhysa tidigast en vecka från att svaranden fick möjlighet att yttra sig, dvs. delgavs underrättelsen (16 kap. 3 § andra resp. tredje stycket UB).

Delgivning ska göras enligt delgivningslagen (avsnitt 18). Det innebär följande:

Om det inte går att delge svaranden personligen får surrogatdelgivning användas enligt 34–37 §§ delgivningslagen. Om svaranden inte finns i sitt hemvist får handlingen lämnas till en vuxen medlem av svarandens hushåll. Om svaranden har en arbetsplats ska han sökas där. Är han inte där under vanlig arbetstid får handlingen lämnas till arbetsgivaren. Man får dock inte delge genom hyresvärdens, eftersom denne är motpart i målet. KFM ska även söka i olika register för att undersöka om det finns information om någon annan adress.

Spikning

Delgivning kan ske genom kungörelse om det inte går att delge på det sätt som beskrivits och det inte heller kan klarläggas var svaranden finns.

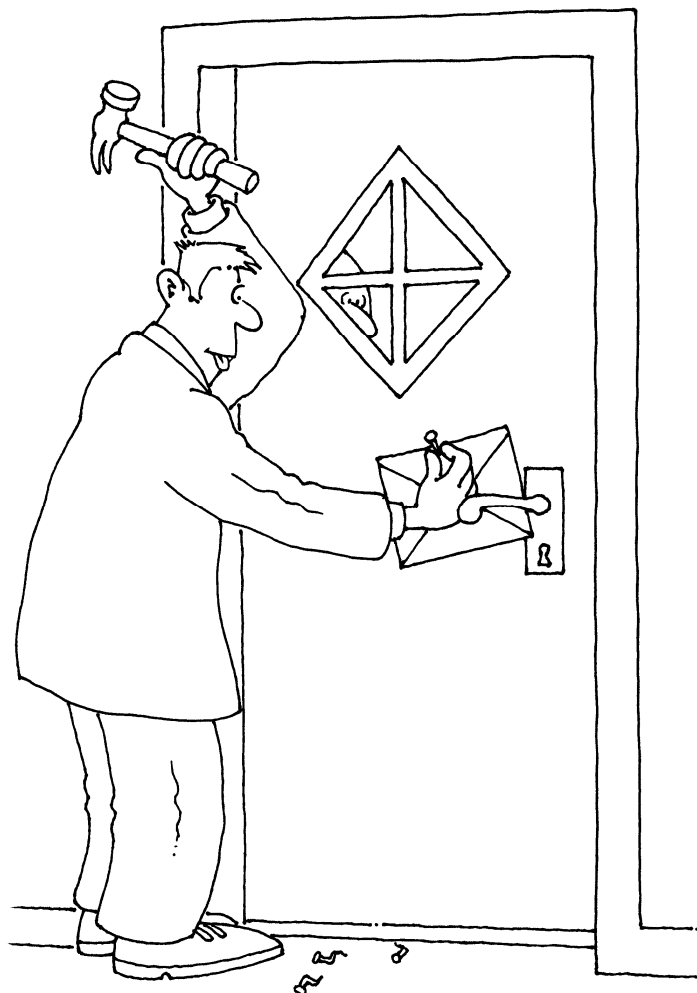
Men det vanligaste är att KFM i stället delger genom s.k. spikning (16 kap. 2 § andra stycket UB). Läs mer om spikning i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 13/08/IND.

En delgivning genom spikning ska noteras på handling i akten eller INIT tillsammans med en redogörelse för skälen till varför man använder den delgivningsformen.

Spikning gör man formellt genom att handlingar som ska delges lämnas i ett slutet kuvert i brevlådan eller fästs på dörren på den adress där den sökta har sitt hemvist (38 § delgivningslagen). För att alla i en bostad säkert ska få information om avhysningen förekommer det att förrättningsmannen lägger ner meddelandet om avhysningen i ett slutet kuvert och ett öppet.

Om svaranden inte är hemma lägger man handlingarna i brevkastet redan vid förrättningsmannens första besök. En förutsättning är givetvis att KFM:s utredning vid det tillfället har kommit så långt att det finns ett underlag för, och ett beslut om, spikning.

Om det finns uppgifter om att svaranden kan finnas på en annan adress måste han eller hon ha sökts även där för att kravet för spikning ska vara uppfyllt. Spikning ska göras på den adress där svaranden har sitt hemvist. Man kan även lämna en underrättelse om en sökt avhysning för kännedom på en annan adress där svaranden kan tänkas nås av den.

Observera att spikning enligt 16 kap. 2 § andra stycket UB inte förutsätter att man kan anta att den sökta håller sig undan. Bestämmelsen i UB avviker i den här delen från vad som föreskrivs i delgivningslagen (38 § jämförd med 1 § andra stycket delgivningslagen). Detta är en skillnad gentemot delgivning i andra fall genom spikning.

Svaranden bosatt utomlands

Om svaranden bor utomlands behöver han inte delges. En underrättelse om en ansökan om avhysning ska då skickas till honom i ett lösbrev, om han har en känd adress. Avhysning får verkställas tidigast två veckor efter att brevet skickades (16 kap. 3 § tredje stycket UB).

Underrättelse till tredje man

Om en tredje man berörs av avhysningen ska KFM underrätta honom om den förestående avhysningen när det är möjligt, dvs. när det före verkställigheten är känt att någon tredje man berörs av avhysningen och KFM har tillgång till hans adress. Det går att verkställa avhysning även om ingen underrättelse lämnats till tredje man. Det kan enligt 16 kap. 8 § UB dock finnas skäl för KFM att ge anstånd av hänsyn till tredje man, om han inte har underrättats i förväg. Tredje man kan nämligen klaga över KFM:s beslut när det rör hans rätt.

Underrättelse om tid för avhysning

KFM behöver inte delge någon underrättelse om vid vilken tidpunkt den utsatta avhysningsförrättningen ska genomföras. Om svaranden har delgivits ansökan får KFM underrätta honom om tidpunkten i lösbrev. Oftast underrättas svaranden om tidpunkten samtidigt som han eller hon delges ansökan.

Sökanden ska också underrättas om tiden för avhysningen. Om KFM ändrar den ska sökanden underrättas även om det, 4 kap. 3 § UF. Sökandens intresse av att få avhysningen genomförd ska beaktas, 16 kap. 3 § UB (se även JO beslut 2010-10-25, dnr. 5242-09). Av dokumentationen ska det framgå vilka beslut eller åtgärder som ligger till grund för KFM:s ställningstagande att skjuta upp avhysningen.

Underrättelse till socialnämnden

Förutom svaranden ska socialnämnden underrättas om målet när en avhysning ska göras från en bostad. Socialnämnden ska också underrättas om tidpunkten för avhysningen. Om det finns någon särskild anledning ska nämnden underrättas också när en avhysning ska göras från något annat än en bostad (16 kap. 2 § UF). Vid handläggningen kan det t.ex. komma fram omständigheter som talar för att svaranden har sin bostad i en lokal. Enligt 5 kap. 4 § socialtjänstförordningen ska socialnämnden – samma dag som den tar emot en underrättelse om tiden – skicka en bekräftelse av mottagandet till KFM. Nämnden ska då även upplysa om vem som är ansvarig handläggare hos nämnden. Vidare ska nämnden skicka en kopia av bekräftelsen till svaranden.

Underrättelse om avhysning från annat än bostad

Enligt 16 kap. 7 § UB, som gäller avhysning från annat än en bostad, får KFM förordna att egendom som svaranden eller tredje man inte tar hand om ska säljas. Om egendomen kan antas sakna försäljningsvärde får förordnandet i stället avse att den ska förstöras. En förutsättning är att inget lämpligt förvaringsutrymme kan anskaffas. Innan KFM meddelar ett sådant beslut ska egendomens ägare få möjlighet att yttra sig. När det görs krävs delgivning enligt samma regler som för underrättel-

sen om målet. I den praktiska tillämpningen brukar informationen till svaranden om möjligheten att yttra sig lämnas i en underrättelse som delges samtidigt med underrättelsen om målet. Informationen lämnas alltså innan KFM vet om egendom kommer att lämnas kvar, vilket sparar tid. Läs mer om förfarandet i avsnitt 13.8.

13.6 Anstånd och uppskov

KFM bör sträva efter att verkställa en avhysning inom fyra veckor efter att kompletta handlingar kom in till myndigheten. Om KFM på grund av exempelvis stor arbetsmängd är förhindrad att verkställa avhysningen inom den föreskrivna tiden får den ske senare. Utöver vad som har sagts här kan sökanden lämna uppskov och KFM bevilja anstånd.

Sökanden lämnar uppskov

Sökanden i avhysningsmål kan, i motsats till sökande i andra mål, lämna ett obegränsat antal uppskov med verkställigheten. När uppskovet varat över sex månader från dagen för ansökan förfaller ansökningen, om det inte finns särskilda skäl för att godta ytterligare uppskov (16 kap. 5 § UB). Även om ansökan normalt förfaller kan det i undantagsfall vara till fördel för alla inblandade med ytterligare uppskov.

Enligt ett beslut av Svea hovrätt (2006-03-03 i mål ÖÅ 6747-05) fanns det särskilda skäl när sökanden ville avvakta med verkställighet i avvaktan på den slutliga utgången av en tvist mellan svarandens make och sökanden om att ta över hyresrätten.

Ett annat särskilt skäl enligt denna bestämmelse kan vara att lägenheten är en bostadsrätt som svaranden efter sökandens godkännande försöker sälja själv.

Sökanden kan komma tillbaka med en ny ansökan om verkställighet av samma utslag. Svaranden har då möjlighet att göra invändning om att ett nytt hyresförhållande har uppstått (avsnitt 13.3).

KFM beviljar anstånd

Om det behövs av hänsyn till svaranden kan KFM bevilja anstånd med avhysningen (16 kap. 4 § UB). Detta kan göras oavsett om sökanden tillstyrker eller inte. Det går att bevilja anstånd med högst två veckor, räknat från utgången av den fyra-veckorsfrist som nämnts ovan. Om underrättelseförfarandet har dragit ut på tiden räknas anståndstiden från den tidpunkt då det tidigast går att verkställa avhysning, dvs. en vecka från den dag då underrättelsen delgavs.

Följande är exempel på omständigheter som kan medföra att KFM beviljar svaranden anstånd:

- svaranden får inom rimlig tid en ny bostad dit tillhörigheterna kan föras
- de sociala myndigheterna behöver tid för att ordna svarandens bostadsfråga
- det finns skäl att ta allmänna sociala hänsyn till svarandens situation, t.ex. akut sjukdom.

För ett anstånd krävs som regel att det finns anledning att anta att svarandens situation blir bättre under anståndstiden. Sjukdom är inget skäl att lämna anstånd om svaranden t.ex. är kroniskt sjuk och inte bedöms kunna bli friskare under anståndstiden.

Om det finns synnerliga skäl kan KFM medge ytterligare anstånd i högst två veckor. Ett sådant förlängt anstånd förutsätter att svaranden betalar skälig ersättning för hela anståndstiden, dvs. fyra veckor. Skälig ersättning är som regel detsamma som svarandens hyra.

Innan KFM beviljar anstånd ska sökanden höras. Om sökanden tillstyrker att KFM beviljar anstånd räcker det att göra en handläggarnotering i INIT om att myndigheten har beviljat anstånd enligt 16 kap. 4 § UB och skälen för beslutet. Om sökanden motsätter sig att förrättningen skjuts upp ska KFM meddela ett särskilt beslut i anståndsfrågan. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla en hänvisning om hur det kan överklagas.

JO-beslutet 2001/02:JO1 s. 165 (RIC 7/01) handlade om att en svarande ringde upp förrättningsmannen och ville skjuta på verkställigheten en vecka, vilket avslogs. JO uttalade sig kritiskt mot att det saknades dokumentation om både denna begäran och beslutet som meddelades. JO var även kritisk mot att förrättningsmannen inte närmare förhörde sig om skälen till att svaranden begärde anstånd. JO erinrade om att beslut om att vägra anstånd ska motiveras och att de får överklagas. Ett beslut bör därför vara skriftligt.

13.7 Avhysningsförrättningen

13.7.1 Förberedelser

KFM ska genom att höra svaranden eller på något annat sätt förbereda avhysningen så att man undviker onödig skada och avhysningen kan verkställas så enkelt och billigt som möjligt (16 kap. 3 § UF). Det är värdefullt om KFM får kontakt med

svaranden före avhysningen. Förrättningsmannen bör därför sträva efter att få kontakt med svaranden på olika sätt. Förrättningsmannen kan då berätta för svaranden hur en avhysning verkställs och vad som händer med svarandens egendom. Han kan också fråga svaranden om denne varit i kontakt med hyresvärden och sociala myndigheter. Samtidigt kan förrättningsmannen bilda sig en uppfattning om hur omfattande avhysningen blir och om tredje man berörs av avhysningen. Ett samtal med svaranden ger en möjlighet att inhämta alla uppgifter som bidrar till att verkställigheten blir så enkel och billig som möjligt eller inte behöver utföras alls. Nyttig information kan också inhämtas från sökanden, hyresvärden eller fastighetsskötaren.

I första hand ska KFM uppmana svaranden att flytta själv. Kan han inte ordna hela flyttningen ska han uppmanas att själv sköta de delar han har möjlighet att klara. Han bör uppmanas att packa, ta hand om värdefull egendom och att anvisa en ny bostad eller ett nytt utrymme där bohaget kan förvaras. Om svaranden har hittat en ny bostad bör bohaget transporterats dit. Det gäller även om han fått bostad på annan ort (KUB IV s. 621).

Om det inte går att förmå svaranden att flytta själv ska KFM verkställa avhysningen. KFM ska då ordna transportmedel och plats att förvara godset på (16 kap. 6 § UB). KFM och sökanden kan också komma överens om att sökanden sköter transport och magasinering (avsnitt 13.9).

Vid avhysning från annat än bostad får KFM besluta att godset ska säljas eller förstöras om svaranden inte anvisar något utrymme för godset och det inte går att hitta något annat lämpligt förvaringsutrymme (16 kap. 7 § UB, avsnitt 13.8).

13.7.2 Genomförandet av avhysningen

Lägenheten övergiven

Det händer att svaranden när verkställigheten ska genomföras visar att lägenheten är tömd på allt och överlämnar samtliga nycklar till sökanden. Om förrättningsmannen bedömer att lägenheten övergivits och på detta sätt har övergått till sökanden får någon verkställighet inte ske.

I rättsfallet NJA 2006 s. 427 bedömde HD när en lägenhet ska anses vara övergiven. En lägenhet ska anses som övergiven när det framgår av omständigheterna i det enskilda fallet att hyresgästen eller någon annan som han har inrymt i lägenheten inte längre använder den och inte heller kommer att återuppta an-

vändningen. Om hyresgästen fortsätter att betala hyran för lägenheten, trots att han inte bor i den, kan lägenheten inte anses övergiven. Att hyresgästen under längre eller kortare tid låter bli att betala en förfallen hyra kan givetvis inte i sig leda till att lägenheten anses övergiven. Att hyresgästen på ett eller annat sätt ger hyresvärden nycklarna är däremot ett säkert tecken på att lägenheten är övergiven. Detsamma gäller om hyresgästen flyttar sina tillhörigheter från lägenheten och inte betalar hyran. En förutsättning för att lägenheten ska få återtas måste självfallet vara att inget tyder på att lägenheten fortfarande är bebodd.

Utrymmen som ska avhysas

Avhysning sker från de utrymmen som finns angivna i exekutionstiteln. Om sökanden kan visa att biutrymmen som vinds- och källarförråd är en del av samma kontraktsförhållande som bostadslägenheten ska KFM avhysa även från dessa utrymmen. Det kan sökanden styrka genom att exempelvis visa hyreskontraktet. Om det är tveksamt vilket förrådsutrymme som disponeras av svaranden ska förrättningsmannen avstå från avhysning från utrymmet.

Enligt 12 kap. 27 § andra stycket jordabalken har hyresvärden vissa möjligheter att hantera egendom som lämnats kvar i en lägenhet som hyresgästen har lämnat eller blivit avhyst ifrån. Regeln tillämpas även på andra utrymmen som hör till lägenheten, t.ex. vinds- eller källarutrymmen, men även utrymmen som trappuppgångar och gårdstomter. Bestämmelsen torde ge vissa möjligheter för fastighetsägaren att hantera egendom som KFM inte kan ta hand om men som ändå kan antas tillhöra hyresgästen.

Omhändertagande av egendomen

Att ta hand om egendom vid avhysning är en svår och resurskrävande del av avhysningsförrättningen. Olika typer av egendom kräver speciella överväganden.

Den första bedömning förrättningsmannen ska göra är om det finns något i bostaden eller lokalen som kan utmätas för att täcka kostnaderna i målet. I kostnaderna ingår även utgifter för att magasinera det övriga godset.

Det mesta av det gods som inte utmäts ska magasineras. När UB kom till, uttalades (KUB IV s. 620) att det vid avhysning från en bostadslägenhet får anses ingå i kommunens allmänna skyldigheter enligt socialtjänstlagen att vid behov hjälpa till med magasinering av egendom som svaranden inte själv kan ta hand om. Kommunerna lämnar dock numera ingen praktisk

hjälp annat än i undantagsfall. Det blir då KFM:s uppgift att se till att det finns förvaringsutrymme.

KFM ska vara närvarande när svarandens egendom packas ned.

Allt som finns i en bostad eller lokal kan dock inte magasineras. Det är inte heller ekonomiskt rimligt att spara allt som förekommer vid en avhysning.

Husdjur

Enligt bestämmelser i 32 § djurskyddslagen har polismyndigheten eller länsstyrelsen rätt att besluta om att husdjur ska tas om hand. Det ankommer sedan på den som har meddelat beslutet att avgöra om djuret ska säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas. Om det inte går att komma fram tillräckligt snabbt enligt dessa bestämmelser får saken lösas på något annat sätt.

Hundar och katter kan för en kortare tid – högst 14 dagar – inhysas på ett hund- eller kattpensionat. I övrigt gäller att fiskar, fåglar, kaniner och andra smådjur ibland kan lämnas till en djuraffär. Annars får de avlivas. När man hittar djur som kan uppfattas som farliga – t.ex. ormar och spindlar – bör polismyndigheten kontaktas.

JK behandlade i ett beslut 1983-10-06, dnr 1503-83-40 (RIC 53/83) frågan om djur som avlivats vid avhysning. Fallet gällde en spindel och en ödla som KFM lät avliva i samband med avhysning. KFM hade då först försökt hitta någon som var villig att ta hand om dem. Detta godtogs av JK, som avtog ägarens anspråk på skadestånd. Djur som har ett ekonomiskt värde (t.ex. kor och grisar) kan som regel utmätas för kostnaderna i målet. Omhändertagandet får anpassas till omständigheterna i det enskilda fallet.

Kostnaden för att förvara och avliva djur kan inte tas ut av sökanden (avsnitt 13.10).

Farligt gods och avfall

Det är inte ovanligt att man vid en avhysning har anledning att misstänka att det finns gods som är farligt, såsom vissa kemikalier, använda kanyler m.m. De transportörer som KFM anlitar har i många fall resurser för att ta hand om farligt gods.

I 26 kap. miljöbalken finns bestämmelser om hur man säkerställer syftet med balken samt föreskrifter som meddelats med stöd av den. Enligt 3 § utövar kommunen tillsyn över miljö- och hälsoskydd, hantering av kemiska produkter samt avfallshandling.

När KFM hittar ämnen eller produkter vid en avhysning som man misstänker ska hanteras på ett särskilt sätt, ska kontakt tas med kommunens nämnd för tillsyn enligt miljöbalken för att få information om vad som gäller.

Det krävs särskilt tillstånd för yrkesmässig transport och omhändertagande av miljöfarligt avfall. Enligt KFM:s avtal med olika transportföretag ska transportföretaget ta hand om och transportera brandfarliga, explosiva, frätande eller illaluktande föremål. Hit hör t.ex. färgburkar och brandfarlig egendom. Det innebär normalt att företaget själv utför transporten eller anlitar en underentreprenör. Transport och omhändertagande av farligt gods som faller utanför avtalet får direktupphandlas.

Om man hittar vapen vid avhysning ska de tas med till kontoret för att förvaras på ett betryggande sätt. Vidare ska polismyndigheten underrättas om omhändertagandet. KFM får inte lämna vapen till magasinärer.

**Vad är sopor?
Vad måste sparas?**

Enligt reglerna i UB om avhysning kan KFM förordna att egendom som saknar försäljningsvärde ska förstöras vid avhysning från annat än en bostad. Ingen motsvarande regel finns för avhysning från bostad. I princip är det alltså inte möjligt att slänga något som finns i en bostad. KFM är skyldig att transportera bort och magasinera all egendom.

Denna princip kan dock inte tillämpas fullt ut. Det finns gods som av praktiska eller hygieniska skäl inte går att förvara. Det finns också gods som det vore meningslöst att spara, t.ex. sådant som svaranden själv tydligt har markerat är sopor, som gamla dagstidningar och trasiga veckotidningar.

I praktiken låter KFM åtskillig egendom forslas bort som sopor. Egendom som inte klarar att förvaras i en packlåda i tre månader slängs som regel. Det som på något sätt är markerat som sopor slängs också, liksom egendom som är starkt förorenad. Detta förfarande har godtagits av JO och JK.

Denna fråga har berörts i ett JO-beslut 1989-07-05, dnr 2803-1987. JO anser i beslutet att sopor, eller egendom som av hygieniska skäl inte går att magasinera, får slängas efter noggrann prövning av förrättningsmannen. Om den som ska avhysas anvisar en plats dit han önskar att avhysningsgodset transporteras ska det enligt JO naturligtvis transporteras dit.

Huvudregeln är dock att all egendom ska sparas. Vid tvekan är det därför bättre att spara än att slänga. Som det står i avsnitt

13.10 bör allt som slängs fotograferas och förtecknas översiktligt.

Nedanstående uppräknig av vad som får och inte får slängas, anses vara allmän praxis inom KFM.

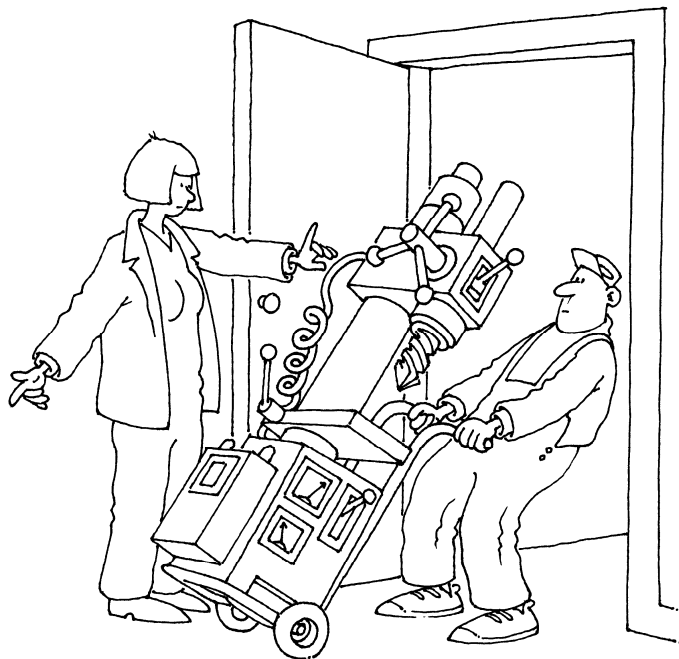
- **Färsk mat** måste slängas, eftersom den snabbt förstörs. Allt som normalt förvaras i kyl och frys måste alltså kastas, liksom mjöl, socker, bröd, makaroner och liknande. Helkonserver, kryddor, te, kaffe, obrutna förpackningar av vakuumpackad mat och pulvermat som soppor och liknande kan sparas
- **Glas och porslin** som stått odiskat länge eller innehåller matrester kastas. Särskilt värdefullt glas och porslin bör alltid sparas.
- **Alla flaskor** med vätskor, sprejflaskor och öppnade tvättmedelspaket slängs. Öppnade paket sparas. Burkar med målarfärg slängs. Man bör vara extra försiktig med gods som kan betecknas som miljöfarligt. Öppnade flaskor med alkoholdrycker sparas. Öppnade hålls ut direkt på platsen.
- Alla **krukväxter** kastas. Ytterkrukor som inte är jordiga sparas.
- Blöta eller fuktiga **textilier** slängs. Som regel kan smuts-tvätt sparas. Starkt illaluktande eller hårt nedsmutsad tvätt får slängas.
- **Möbler och mattor** sparas. Är de så trasiga eller smutsiga att de inte går att reparera med en rimlig insats i förhållande till sitt värde får de slängas.
- **Kanyler, sprutor, batterier och gasolflaskor** omhändertas för att slängas i särskild ordning.
- Alla **personliga papper** och **fotografier** sparas med extra omsorg.

De regler som angivits ovan gäller bostäder med normal och något under normal standard. KFM avhyser också från bostäder där det är uppenbart att ingen har städat på månader och där någon urskillningslöst har samlat på allt – matrester, föroreningar och sopor i en enda röra. Egendomen torde då kunna slängas utan att varje enskild sak går igenom noggrant. Man bör dock vara försiktig när det finns lager på lager av allehanda gods. Även där kan det finnas egendom som ska sparas eller utmätas.

Gods som finns i biutrymmen till bostaden kan slängas om det är uppenbart att det saknar värde, t.ex. gamla bildäck.

13.8 Avhysning från annat än bostad

Även vid avhysning från lokal eller något annat utrymme än en bostad är huvudregeln att svaranden ska uppmanas att flytta själv eller att anvisa en plats dit godset kan transporteras. Om sökanden är beredd att anvisa en plats för godset bör KFM utnyttja denna möjlighet. Om det inte går att få tag i ett lämpligt förvaringsutrymme får KFM som ett alternativ till att magasinera egendomen förordna att den ska säljas (16 kap. 7 § UB). Det gäller även egendom som tillhör tredje man. Tredje man ska alltså först uppmanas att ta hand om sin egendom. Om det kan antas att den saknar värde får KFM i stället förordna att den ska förstöras, i praktiken forslas egendomen vanligen bort som sopor (se även Kronofogdemyndighetens ställningstagande 12/09/VER).

Innan KFM beslutar om att sälja eller förstöra egendom ska ägaren få tillfälle att yttra sig. KFM ska delge honom den handling i vilken han uppmanas att yttra sig på samma sätt som underrät-

telsen om avhysning. Om det finns egendom som tillhör tredje man ska även denne delges underrättelsen.

När delgivning har skett, och egendomens ägare haft skälig tid att komma in med ett yttrande, kan KFM besluta om försäljning eller förstörande. Detta beslut behöver inte delges utan skickas lämpligen i ett lösbrev till svaranden och tredje man. Beslutet kan överklagas, men det kan verkställas utan hinder av ett överklagande om inte domstolen bestämmer annat, dvs. beslutar om inhibition (KUB IV s. 622). Egendomens ägare bör dock om möjligt dock få några dagars respit för att överklaga.

Förrättningsmannen bör helst, före förrättningen, ha skaffat sig en uppfattning om huruvida det kan finnas sådant som ska förstöras eller säljas om det inte går att hitta något lämpligt förvaringsutrymme och svaranden eller tredje man inte tar hand om det. Om det inte före förrättningsdagen går att få information om den egendom som kan finnas i lokalen, är det lämpligt att verkställa avhysningen stegvis. Vid stegvis avhysning tillämpas Kronofogdemyndighetens ställningstagande 4/08/IND om försegling av lokal under pågående förrättning.

Egendomen säljs på samma sätt som utmätt egendom. KFM behöver dock inte iaktta bestämmelserna om att försäljning inte får ske om det är sannolikt att avsevärt högre pris kan uppnås.

Försäljningskostnaden tas ut ur köpeskillingen (avsnitt 17.5).

Det har stor betydelse för fördelningen av kostnaderna om KFM förordnar om försäljning/förstörande eller magasinering på vanligt sätt. Sökanden svarar inte för kostnaden för magasinering av svarandens egendom. Oftast har svaranden ingen egendom som kan utmätas för kostnaden, och därför stannar den på staten. Om KFM i stället förordnar att godset ska förstöras får sökanden stå för kostnaden.

13.9 Alternativa avhysningsmetoder

En alternativ avhysningsmetod är att KFM anlitar sökanden som förvarare av avhysningsgodset. Det går då att avhysa genom att KFM på förrättningsdagen byter lås och namn till lägenheten/lokalen. Avhysningen anses verkställd när svaranden är skild från besittningen till lägenheten och hyresvärden har tagit hand om egendomen. Det är sedan upp till sökanden att ta hand om egendomen i lägenheten som i detta läge har karaktären av magasin. Han kan då låta den stå kvar i lägenheten och

Lås- och namnbyte

uppmåna svaranden att hämta den. Han kan också transportera den till ett förråd.

Ett lås- och namnbyte förutsätter en överenskommelse mellan KFM och sökanden om att metoden ska användas och vad som närmare ska gälla i olika avseenden mellan KFM och sökanden. För sökanden gäller det som anges i 16 kap. 6 § tredje stycket UB. Sökanden ska alltså förvara egendomen i tre månader samt underrätta svaranden innan den säljs eller forslas bort. Sökanden har rätt att ta sig betalt ur egendomen för förvaringskostnaderna. KFM bör hålla sig underrättad om att sökanden följer sina åligganden på ett godtagbart sätt.

KFM har tagit fram en mall som kan användas för de överenskommelser som görs med hyresvärdar när lås- och namnbytesmetoden utnyttjas vid verkställigheten.

När svaranden har en ny bostad eller kan anvisa en plats dit han vill ha sitt bohag flyttat så kan lås- och namnbytesmetoden inte tillämpas.

Stegvis avhysning

Det går också att verkställa avhysningen stegvis. Vid stegvis avhysning tillämpas Kronofogdemyndighetens ställningstagande 4/08/IND om försegling av lokal under pågående förrättning.

KFM börjar då avhysningen med att skilja svaranden från besittningen till lägenheten genom att byta lås och ta bort namnet på dörren. KFM behåller dock, till skillnad från vid lås- och namnbytesmetoden, ansvaret för egendomen. Någon eller några dagar efter att förrättningen påbörjats genom låsbyte låter KFM forsla bort och omhänderta egendomen. Förrättningen avslutas på samma sätt som en ”vanlig” avhysning.

Fördelarna med denna metod är flera. Tidsåtgången för att packa och tömma lägenheten går att uppskatta mer exakt. Metoden ger bättre underlag för dimensionering av manskap och fordon. I regel uppkommer inga väntetider, och det går att packa ned i lugn och ro i KFM:s närvaro. Den första dagen får förrättningsmannen även möjlighet att utreda om det finns någon egendom som går att utmäta, föra anteckningar om vad som finns i lägenheten, planera nedpackning och fotografera i lägenheten. Om svaranden redan har flyttat har transporten inte beställts i onödan.

Metoden kan även med fördel användas vid avhysning från annat än bostad.

Verkställighet genom föreläggande att flytta

Ett annat sätt att avhysa är genom att KFM förelägger svaranden att flytta (16 kap. 9 § UB). Denna metod används mycket sällan. En förutsättning för att metoden ska lyckas är att svaranden har resurser att flytta. Enligt lagtexten krävs det också att sökanden samtycker. Risken med ett föreläggande är att det misslyckas och att KFM ändå får avhysa på ”vanligt” sätt.

Vissa regler, som gäller vid vanlig verkställighet, är inte tillämpliga vid denna verkställighetsform. Vad som gäller för anstånd och normal verkställighetstid kan inte tillämpas när svaranden själv åläggs att flytta. KFM behöver då inte heller skaffa transportmedel eller utföra andra liknande åtgärder.

Det går att förelägga svaranden vid vite. Det finns inte några begränsningar vad gäller vitesbelopp (2 kap. 15 § UB). KFM avgör alltså fritt hur högt vitet bör vara för att fylla sin funktion, dvs. för att förmå svaranden att flytta. Vitesföreläggandet kan också riktas mot en juridisk person, dess företrädare eller bådaddera. Ett vitesföreläggande ska delges den det berör.

Om svaranden inte följer föreläggandet att flytta kan KFM ge ett nytt vitesföreläggande. Det kan då finnas skäl att bestämma ett högre vitesbelopp. Det går att ge ett nytt vitesföreläggande trots att det tidigare föreläggandet inte har vunnit laga kraft. Om sökanden lämnar uppskov efter att vitesföreläggande har meddelats bör KFM upphäva föreläggandet. Efter uppskovstidens utgång kan ett nytt föreläggande ges eller så kan avhysningen utföras på något annat sätt.

Vitet döms ut av tingsrätten på talan av KFM. Vitesföreläggandet riktas bara mot svaranden, även om en inneboende eller någon annan tredje man berörs av avhysningen.

13.10 Efter avhysningen**Underrättelse om verkställd avhysning**

Verkställigheten är avslutad när egendomen har omhändertagits på ett lämpligt sätt (gäller både ”vanlig” och stegvis avhysning). Om i stället lås- och namnbytesmetoden används anses verkställigheten avslutad när lås- och namnbytet har utförts. Vid avhysning från en bostad innebär det att egendomen flyttats till ny bostad eller magasineras, se KUB IV s. 620. Vid avhysning från något annat än en bostad (t.ex. en lokal) är avhysningen avslutad när egendom som inte har kunnat magasineras eller flyttas i stället har omhändertagits för försäljning eller förstörts.

Svaranden ska underrättas skriftligen om en verkställd avhysning om han inte är närvarande vid förrättningen (16 kap. 7 § UF). Av underrättelsen bör det framgå vad som har hänt med den omhändertagna egendomen. Om det är ändamålsenligt ska underrättelsen delges. Som regel är det tillräckligt att skicka underrättelsen i lösbrev. Detta fordrar en viss efterforskning om var svaranden bor. KFM har ju normalt bara tillgång till den adress som svaranden har avhysts ifrån. Om man inte får fram en ny adressuppgift skickas meddelandet till den senast kända adressen med förhoppningen att svaranden ordnat med eftersändning av sin post. Även tredje man som berörs av avhysningen bör underrättas.

Efter avhysningen ska KFM även underrätta Skatteverket (folkbokföringen) om adressförändringen för de personer som har avhysts, 2 § folkbokföringsförordningen.

Avveckling av omhändertaget gods

Den som har tagit emot egendom för förvaring – ett magasineringsföretag eller en hyresvärd – har rätt till skälig ersättning för det. Om godset inte hämtas inom tre månader efter avhysningen får den som förvarar egendomen sälja den, och ta ut sin fordran ur köpeskillingen, eller bortskaffa egendomen om den uppenbarligen saknar försäljningsvärde. Den avhyste ska före försäljningen/bortskaffandet uppmanas att hämta egendomen (16 kap. 6 § tredje stycket UB).

Om svaranden har avhysts från sin bostad vet KFM alltså oftast inte var svaranden finns. KFM:s skyldighet att uppmana anses uppfylld genom att uppmaningen (också kallad anmaning) skickas i ett rekommenderat brev till svarandens senast kända adress.

Normalt är det magasineringsföretaget som enligt avtal uppfyller skyldigheten att uppmana svaranden att senast en viss dag hämta sin egendom.

I 16 kap. 6 § UB hänvisas till lagen om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Enligt den får egendomen säljas under hand eller på offentlig auktion. I förarbeten (prop. 1984/85:210 s. 40) har antagits att underhandsförsäljning blir det vanligaste. Med underhandsförsäljning menas inte bara anbudsförfaranden. Avsikten är att näringsidkaren fritt ska få välja försäljningssätt. Det enda villkoret är att försäljningen görs med omsorg och hänsyn till beställarens intressen.

Kostnader

Förrättningskostnader som uppkommer i målet (nedpackning, transport, bortforsling av skräp och avfall, magasinering m.m.)

ska i första hand tas ut av svaranden (17 kap. 8 § UB). Av rättspraxis framgår att kostnader för magasinering under tre månader samt ytterligare tid som behövs för att sälja och skaffa bort egendom utgör förrättningskostnad i målet. Även kostnad för uttag av den magasinerade egendomen är en förrättningskostnad som går att utmäta i målet (NJA 1987 s. 938 = RIC 1/88).

I andra hand ansvarar sökanden mot staten för kostnaderna för nedpackning och transport till magasin. Däremot ansvarar sökanden inte för kostnaden för att förvara svarandens egendom eller för andra åtgärder som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust (17 kap. 3 § tredje stycket UB). Normalt anses sökanden vara skyldig att bekosta transporten till en ny bostad inom en normalstor kommun. Transportkostnader som går utöver detta är exempel på en sådan merkostnad (prop. 1980/81:8 s. 835). Ett annat exempel är kostnaden för att förvara eller avliva ett husdjur. Sökanden behöver inte heller betala kostnaden för försäljningen enligt 16 kap. 7 § UB.

Kostnad för att öppna eller tillsluta en bostad eller något annat utrymme får inte tas ut (14 § p. 5 FAK). När KFM byter lås efter en avhysning ska det göras på lämpligt sätt. Det händer att sökanden vill ha ett mer avancerat och dyrare lås än det KFM låter sätta in. Kostnaden för ett sådant lås får sökanden betala själv.

KFM ska ta ut förrättningskostnaderna hos svaranden utan särskild begäran. Det kan göras genom utmätning, och KFM ska därför utreda om svaranden har tillgångar som kan tas i anspråk för att täcka kostnaderna. Se vidare om uttagande av förrättningskostnader i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/09/VER. Kostnader som inte kan tas ut av svaranden, och som inte sökanden svarar för, stannar på staten. Någon uttrycklig föreskrift om detta finns inte i UB utan framgår bara av förarbetena (KUB IV s. 651).

KFM har tagit fram en handledning som behandlar kostnader vid avhysning. Handledning för hantering av förrättningskostnader vid avhysning m.m.

Dokumentation

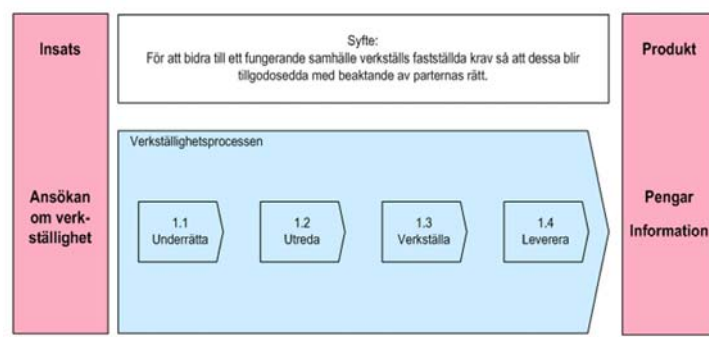
I protokollet vid avhysning ska KFM särskilt ange vilka åtgärder som vidtas med egendom som berörs av avhysningen. Vid de flesta avhysningar finns det så mycket gods att det inte finns någon praktisk möjlighet för förrättningsmannen att anteckna varje sak. Han eller hon ska dock löpande och översiktligt an-

teckna vad som finns och i vilket skick egendomen är. Som komplement till anteckningarna kan egendomen fotograferas.

Om förrättningsmannen bedömer att en stor del av bohaget ska slängas som sopor är det särskilt angeläget att i protokollet eller en bilaga till det anteckna beslutet att låta slänga viss egendom och skälen till det. Det är ofta lämpligt att fotografera egendomen. Det förekommer att svaranden en tid efter avhysningen uppger att han eller hon hade värdefull egendom i bostaden. Om KFM då har en komplett dokumentation som består av protokollsanteckningar och fotografier som visar hur det såg ut, är det ofta lätt att bemöta påståenden om att värdefull egendom har kommit bort. Skadeståndskrav mot staten för att gods påstås ha försvunnit eller förstörts i samband med avhysning förekommer relativt ofta. Även av det skälet är det viktigt att det av dokumentationen framgår vilken egendom som har omhändertagits respektive kastats och varför.

14 Handräckning, kvarstad och betalningssäkring

I verkställighetsprocessen återfinns det mesta av innehållet i detta avsnitt i processtegen Utredda och Verkställa.

14.1 Handräckning

I 16 kap. UB finns förutom reglerna om avhysning också regler för verkställighet i **annat fall**. Med annat fall menas mål som gäller annat än betalningsskyldighet och avhysning. Som exempel kan nämnas

- förpliktelse att utge lös egendom eller återställa rubbad besittning
- förpliktelse att utföra visst arbete
- åläggande att följa ett meddelat förbud att utöva viss verksamhet eller tåla visst intrång
- förverkande av viss egendom som i samband med att den beslagtogs har lämnats kvar i innehavarens besittning
- kvarstad avseende bättre rätt till viss egendom.

Specialreglerna för verkställighet i annat fall finns i 16 kap. 11–12 a §§ UB. För verkställighet av kvarstad finns särskilda

bestämmelser i 16 kap. 13–16 §§ UB. Också handräckning för att återta en vara som sålts på kredit följer bestämmelserna om verkställighet i annat fall (12 § tredje stycket lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. och 45 § konsumentkreditlagen). Information om sådan verkställighet finns i avsnitt 15.

Liksom när det gäller utmätning måste det finnas en exekutionstitel för att verkställighet ska kunna ske. De vanligaste exekutionstitlarna är domstols dom och utslag enligt lagen om betalningsföreläggande och handräckning (vanlig och särskild handräckning). Vidare kan verkställighet även ske med stöd av bestämmelser i lag. Frågan om det för verkställighet krävs att exekutionstiteln har vunnit laga kraft behandlas i avsnitt 2.3.

Underrättelse

Innan verkställighet sker ska svaranden enligt 16 kap. 11 § UB underrättas om målet. Han uppmanas då att själv utföra åtgärden, t.ex. att riva ett staket. Underrättelsen ska delges svaranden om målets beskaffenhet kräver det (16 kap. 8 § UF). Delgivning bör givetvis ske om verkställigheten rör mycket stora värden eller om den åtgärd som ska utföras inte kan gå tillbaka. Det kan exempelvis gälla när det är ett hus som ska rivas.

Svarandens inställning har stor betydelse för vilken verkställighetsform som KFM ska välja. Det är bl.a. därför ofta lämpligt att inhämta parternas åsikter om planerade verkställighetsåtgärder. Svaranden ska underrättas om tid och plats för verkställigheten om det kan antas att handläggningen av målet främjas. Det behövs inte någon underrättelse om svaranden saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han uppehåller sig (16 kap. 9 § UF).

Brådskande fall

I brådskande fall gäller undantag från skyldigheten att underrätta svaranden om målet, t.ex. om det finns risk att egendomen göms undan eller om åtgärden av något annat skäl inte tål uppskov. KFM kan då genast vidta nödvändig åtgärd, t.ex. ta hand om egendomen utan att svaranden först underrättas. När åtgärden har utförts ska svaranden få tillfälle att yttra sig och målet prövas på vanligt sätt. Vidare föreskrivs i 16 kap. 11 § UB att KFM så snart som möjligt ska pröva om den åtgärd som myndigheten vidtagit ska bestå (KUB IV s. 628). I sammanhanget bör det tilläggas att en åtgärd kan ha beviljats att gälla omedelbart, ett s.k. interimistiskt beslut (63 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning).

Uppskov

Enligt 16 kap. 12 a § UB får sökanden medge uppskov med verkställigheten. Ansökan om verkställighet förfaller automatiskt om sökanden medger uppskov för mer än sex månader från dagen för ansökan. Det gäller också om uppskov medges mer än två gånger.

I mål om verkställighet i annat fall är KFM sannolikt förhindrad att meddela ett formligt anståndsbeslut (jfr KUB IV s. 631 not 45).

14.1.1 Hinder mot verkställighet

Invändningar mot verkställighet från svaranden ska prövas enligt 3 kap. 21 § UB. KFM kan inte beakta invändningar som gäller omständigheter som inträffat innan domen eller utslaget meddelades. Sökanden ska få möjlighet att yttra sig över invändningen. Läs mer om handläggning av invändningar i avsnitt 2.8.

En utgivningsdom kan i vissa fall verkställas hos tredje man, om han är uppenbart bunden av avgörandet om äganderätten och han inte gör anspråk på ett eget sakrättsligt giltigt rättsanspråk. En exekutionstitel gäller t.ex. i regel mot svarandens dödsbo (KUB IV s. 610 f.).

Om verkställighet kan ske hos tredje man sker det inom ramen för det mål som registrerats på svaranden. Tredje man måste också underrättas om målet och ges rimlig tid att ta till vara sin rätt. I brådskande fall kan det bli aktuellt för KFM att t.ex. meddela tredje man förbud att lämna ut egendomen (se vidare prop. 1980/81:8 s. 758–759 och 762 och KUB IV s. 610–612).

Den som har pant- eller retentionsrätt i den egendom som ska lämnas ut till sökanden har inte någon skyldighet att lämna ifrån sig egendomen utan att få betalt för sin fordran. Frågan har prövats av HD i ett mål som avsåg utlämnande av hästar samtidigt som tredje man gjorde gällande retentionsrätt för fordringar avseende vård och träning av hästarna (NJA 1953 s. 499). HD beslutade att domen ”för närvarande” inte kunde verkställas. Det har ifrågasatts om inte verkställighet borde ha kunnat ske på så sätt att tredje man hade ålagts att lämna ut hästarna till sökanden när han får betalt för sin fordran och retentionsrätten alltså upphör (KUB IV s. 627 not 35).

Det kan förekomma att svaranden har infogat den egendom som han ska utge i någon annan egendom. Ett typfall är när lös egendom har infogats i en fastighet på ett sådant sätt att den inte kan tas bort utan att avsevärd värdeförstöring uppstår. I en

sådan situation kan egendomen inte bli föremål för handräckning.

14.1.2 Verkställighetsformer

Verkställigheten kan enligt 16 kap. 12 § UB ske genom att KFM

- vidtar behövlig åtgärd
- förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att iakttä förbud eller annan föreskrift
- överlämnar åt sökanden att efter anvisning från myndigheten vidta behövlig åtgärd.

När KFM ska välja verkställighetsform bör hänsyn tas till både sökandens och svarandens intressen. KFM kan emellertid aldrig överlämna åt sökanden att sköta verkställigheten om han inte har begärt detta.

Om domstolen i exekutionstiteln har föreskrivit hur verkställigheten ska gå till hindrar detta inte att verkställigheten genomförs på något annat sätt om det behövs (16 kap. 12 § tredje stycket UB). Det bör ske, inte bara om verkställigheten på det sätt som har föreskrivits har blivit omöjlig, utan också om det sätt som anges är klart oförmånligt för parterna.

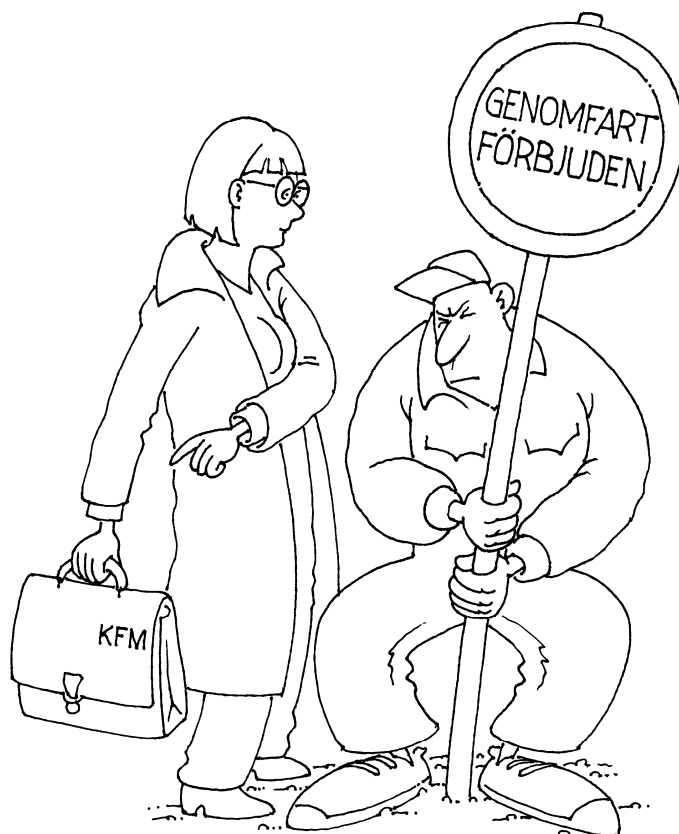
KFM verkställer

Vanligtvis är det KFM som själv verkställer handräckningen genom att genomföra den åtgärd som förpliktelsen avser. I regel har svaranden först uppmanats att senast en viss dag fullgöra den aktuella förpliktelsen. I underrättelsen till svaranden ska det också anges att om det inte sker frivilligt, så kommer KFM att genomföra åtgärden vid en förrättning. Svaranden informeras då också om att han kommer att bli ansvarig för de kostnader som verkställigheten för med sig och att dessa kan tas ut genom utmätning hos honom.

KFM får om det behövs ombesörja transport av egendom, hyra förvaringsutrymme eller utföra andra liknande åtgärder (16 kap. 12 § andra stycket och 16 kap. 6 § UB). Verkställigheten får dock inte innebära större kostnader eller obehag för svaranden än vad som är nödvändigt för att åtgärden ska kunna genomföras.

Om svaranden inte varit närvarande vid förrättningen ska han enligt 16 kap. 10 § UF få en skriftlig underrättelse om de åtgärder som har vidtagits. Om frågans beskaffenhet kräver det ska underrättelsen delges svaranden.

Föreläggande för svaranden

Många gånger är det enda möjliga sättet att verkställa att KFM förelägger svaranden att fullgöra sin skyldighet. Så är det t.ex. när exekutionstiteln föreskriver att svaranden ska underlåta en åtgärd eller viss verksamhet. Det finns, till skillnad från vad som gäller vid avhysning, inga krav på att sökanden har samtyckt till att svaranden föreläggs att fullgöra den förpliktelse som har ålagts honom.

Vite

Vitesföreläggande för svaranden kan föreskrivas till det belopp som anses nödvändigt (16 kap. 12 § och 2 kap. 15 § UB). KFM bör endast använda sig av denna möjlighet när det finns anledning att anta att föreläggandet kommer att följas. Vite bör t.ex. inte användas om det på grund av rättsliga eller fysiska hinder är omöjligt för svaranden att utföra prestationen. Det

bör inte heller förekomma om svaranden saknar ekonomisk möjlighet att fullgöra prestationen (KUB IV s. 629 f.).

Beroende på åtgärdens art och övriga omständigheter kan det ibland bli nödvändigt att bestämma ett relativt högt vitesbelopp. Det finns inte någon övre gräns för hur stort belopp som kan bestämmas. Ett vitesföreläggandet ska delges den som det riktas mot. Om svaranden är en juridisk person kan ett vitesföreläggande riktas mot både den juridiska personen och dess företrädare.

Om ett vitesföreläggandet inte följs kan KFM förelägga ett nytt, högre belopp. Detta är möjligt oavsett om det första föreläggandet har vunnit laga kraft eller inte. Ett vitesföreläggande kan överklagas särskilt (KUB IV s. 668 f.).

Frågan om att döma ut vite prövas av tingsrätt på talan av KFM (2 kap. 15 § UB). Vite får inte dömas ut när ändamålet med föreläggandet har förfallit. Rättsfallet NJA 1992 s. 194 (RIC 18/92) handlar om tillämpningen av 2 kap. 15 § och 16 kap. 12 § UB när ändamålet med ett vite hade förfallit.

Sökanden verkställer

För att KFM ska kunna överlämna till sökanden att sköta verkställigheten krävs det en begäran från honom och att det i det enskilda fallet kan anses lämpligt (16 kap. 12 § första stycket UB). En sökande som själv utför verkställigheten får alltid stå för kostnaderna, då svaranden inte kan bli ansvarig i dessa fall (KUB IV s. 630). Denna verkställighetsform kan ändå vara till fördel för sökanden om det kan antas att kostnaderna inte kan tas ut av svaranden. När någon av de andra två verkställighetsformerna används har sökanden endast ett subsidiärt kostnadsansvar.

När KFM överlämnar åt sökanden att utföra en åtgärd, bör myndigheten lämna anvisningar om hur åtgärden ska genomföras. Vidare bör KFM innan målet avslutas förvissa sig om att åtgärden genomförts på ett godtagbart sätt. Läs mer om vikten av att sökanden begärt att få utföra åtgärden i JK:s beslut 2000-05-19, dnr 3438-99-40 (RIC 14/00).

14.1.3 Handräckning på begäran av konkursförvaltare

Om en konkursgäldenär vägrar att lämna ifrån sig den egendom som ingår i boet kan förvaltaren få handräckning hos KFM utan att en exekutionstitel först behöver utverkas. Bestämmelsen om detta i 7 kap. 14 § konkurslagen har tillkommit för att förvaltaren på ett snabbt och enkelt sätt ska kunna omhänderta eller på annat sätt få tillgång till gäldenärens bo samt

det räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet. Förvaltaren får inte själv ta hand om boets egendom med tvång.

Handräckning hos tredje man

Handräckning kan beviljas hos gäldenären enligt 7 kap. 14 § konkurslagen. Vidare kan handräckning ske också hos tredje man om t.ex. egendom som ingår i boet förvaras hos en utomstående eller om räkenskapsmaterial och andra handlingar förvaras i bostaden hos någon av företrädarna för konkursbolaget. Om det finns räkenskapsmaterial hos en uppdragstagare, t.ex. en bokföringsbyrå, kan en handräckning omfatta även det räkenskapsmaterial som byrån har upprättat. Om tredje man gör gällande rätt till egendom som finns i hans besittning bör handräckning beviljas endast om invändningen kan lämnas utan avseende.

Ansökan och KFM:s prövning

Ett beslut om konkurs fungerar som exekutionstitel, och det är bara förvaltaren som är behörig att begära handräckning. Ansökan kan göras formlöst, dvs. muntligt. Handräckning får endast beviljas ”om det behövs” för att förvaltaren ska kunna ta hand om eller på något annat sätt få tillgång till gäldenärens bo samt räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet. KFM ska pröva om det är nödvändigt att tillgripa tvång på grund av tredska eller liknande. Det är förvaltaren som ska visa att handräckningen är nödvändig. Hans egna möjligheter att få tillgång till viss egendom eller att t.ex. komma in i en lokal ska vara uttömda. En beaktansvärd risk för att egendomen blir oåtkomlig kan också motivera handräckning. Det är förvaltaren ensam som avgör om han behöver få tillgång till egendomen. Den saken ska inte prövas av KFM.

Genomförande av verkställigheten

KFM:s beslut att bevilja handräckning kan verkställas omedelbart. Det finns inte någon bestämmelse om att gäldenären ska underrättas om målet. KFM avgör i varje enskilt fall om under rättelse ska lämnas innan verkställigheten äger rum på grund av vad förvaltaren uppger i sin ansökan och med hänsyn till omständigheterna i övrigt.

Enligt 7 kap. 14 § konkurslagen får KFM genomsöka bostäder, lokaler eller andra förvaringsställen, där KFM har beslutat att handräckning får ske. Ordet förvaringsställe ska tolkas i vid mening. Det kan bli aktuellt att leta efter egendom i t.ex. ett kassaskåp eller en bil om förvaltaren begär det. KFM får anlita låsmed eller på annat sätt skaffa sig tillträde till låst utrymme om det behövs. Dessutom får KFM i övrigt använda tvång i den utsträckning som det behövs för det avsedda ändamålet

och som kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Även handräckning i en bostad kan ske under samma förutsättningar som gäller för andra utrymmen (prop. 1978/79:105 s. 278).

När handräckningen genomförs förutsätts förvaltaren eller hans ombud vara närvarande för att ta emot den egendom eller det räkenskapsmaterial som handräckningen gäller. Då det är förvaltaren som ska ombesörja transport av egendomen ska det inte uppkomma några kostnader i målet. Vidare ska någon grundavgift inte tas ut, eftersom det saknas uttryckligt stöd för detta (Hovrättens för Västra Sverige beslut 1999-10-18 i mål ÖÄ 4666-99 = RIC 2/00). Ett protokoll över förrättningen ska upprättas. I protokollet ska KFM anteckna om den egendom eller det räkenskapsmaterial som handräckningen gäller inte anträffas eller om det under förrättningen visar sig att egendomen inte kan bli föremål för handräckning. Också de invändningar som görs mot verkställigheten och de beslut som KFM meddelar ska antecknas. En kopia av protokollet bör alltid skickas till förvaltaren. Bevis om verkställighet ska överlämnas till gäldenären. Av beviset ska det framgå vilken egendom som har omhändertagits och hur beslutet kan överklagas. Om handräckning skett hos tredje man eller om tredje mans rätt berörs ska beviset överlämnas också till honom.

I KFM:s handbok för specialverkställighet finns ett avsnitt som utförligt redogör för reglerna om handräckning enligt 7 kap. 14 § konkurslagen.

14.1.4 Intrångsundersökning

Allmän domstol kan besluta om en intrångsundersökning hos den som skäligen kan antas ha gjort eller medverkat till ett intrång i den sökandes skyddade rätt. För att det inte ska råda någon tvekan om att en undersökning kan genomföras hos den som har medverkat till en olaglig åtgärd innehåller de immaterialrättsliga lagarna regler om att en intrångsundersökning även kan utföras hos den som medverkat till en sådan åtgärd (prop. 2008/09:67 s. 112 f.). Syftet med en intrångsundersökning är att säkra bevisning om ett misstänkt intrång och vilken omfattning intrånget har.

Bestämmelserna om intrångsundersökningar finns i följande bestämmelser i de immaterialrättsliga lagarna:

- 56 a–h och 57 §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

- 9 kap. 5–13 §§ varumärkeslagen
- 59 a–h §§ patentlagen
- 37 a–h §§ mönsterskyddslagen
- 20 a–h §§ firmalagen
- 12 a–h §§ lagen om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter
- 9 kap. 7 a–h §§ växtförädlarrättslagen.

**Domstols-
förfarandet**

Domstolen ska bedöma om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av undersökningen eller något annat motstående intresse (proportionalitet).

Sökanden ska ställa säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Ett beslut om en intrångsundersökning ska innehålla uppgifter om ändamålet med undersökningen, vilka föremål och handlingar som KFM får leta efter samt vilka utrymmen som får genomsökas. Om det behövs ska domstolen också förordna om andra villkor för verkställigheten. Detta innebär att det är möjligt för domstolen att besluta om begränsande villkor, t.ex. att sökanden inte får vara närvarande vid undersökningen.

Beslut om en intrångsundersökning hos tredje man kan inte meddelas.

**Interimistiska
beslut**

Om ett dröjsmål medför risk för att föremål och handlingar som har betydelse för undersökningen göms undan, förstörs eller förvanskas, får ett beslut om intrångsundersökning meddelas utan att motparten har fått möjlighet att yttra sig. Ett interimistiskt beslut gäller tills något annat har beslutats.

Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ingen ansökan om verkställighet görs inom en månad från beslutet förfaller det.

Verkställigheten

Det är viktigt att KFM får möjlighet att förbereda verkställigheten. Av detta skäl är det angeläget att sökanden i förväg tar kontakt med KFM. En intrångsundersökning innebär i regel att KFM måste anlita externa experter (sakkunniga), ha med sig teknisk utrustning när undersökningen genomförs och att genomförandet av förrättningen måste planeras noggrant.

En intrångsundersökning verkställs enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1–3 kap., 17 kap.

1–5 §§, 18 kap. UB (56 f § upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser). Vidare finns även bestämmelser om motpartens rätt att tillkalla juridiskt biträde samt möjligheten att tillåta att sökanden är närvarande när undersökningen genomförs (56 g § upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser). I 18 kap. 6 a § UF finns bestämmelser om förfarandet och om vilka bestämmelser i utsökningsförordningen som ska tillämpas vid KFM:s handläggning. Där anges också vad KFM:s protokoll ska innehålla. Verkställigheten av en intrångsundersökning skiljer sig från hur ett beslut om säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken ska verkställas. Vid en intrångsundersökning får KFM aldrig ta med sig några föremål eller handlingar.

Domstolen har ibland bara möjlighet att beskriva de handlingar och föremål som får eftersökas på ett funktionellt sätt. I praktiken kan det därför förekomma att det i domstolens beslut endast anges att undersökningen ska gälla en viss vara av ett visst märke. KFM måste då bedöma olika handlingars relevans i förhållande till ändamålet med undersökningen som alltid ska ha angetts i beslutet om en intrångsundersökning.

När undersökningen genomförs har KFM rätt att ta fotografier och att göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som myndigheten får söka efter. Vidare får KFM ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som myndigheten får söka efter. Det finns stöd för rätten att kopiera upphovsrättsskyddat material i 26 b § upphovsrättslagen. Upphovsrätten hindrar inte att verk används i rättsvårdens intresse (prop. 1998/99:11 s. 79). Undersökningen får inte omfatta sådana handlingar som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken, dvs. handlingar som inte får tas i beslag i ett brottmål.

**KFM:s
dokumentation**

Under förrättningen måste förrättningsmannen föra anteckningar. Det ställs höga krav på noggrannhet vid utformningen och redovisningen av de uppgifter som protokollet från en intrångsundersökning ska innehålla enligt 18 kap. 6 a tredje stycket § UF. Protokollet ska kunna åberopas av kåranden i en domstolsprocess. I regel blir protokollen mycket omfattande. I vissa undantagsfall kan sökanden ha fått tillstånd att vara närvarande vid undersökningen. Om detta varit fallet är det viktigt att det framgår av protokollet på vilket sätt och i vilken omfattning detta skett (prop. 1998/99:11 s. 75). Protokollet måste skrivas omedelbart i samband med att undersökningen avslutas. I protokollet ska uppgifter om den bevisning som har påträffats förtecknas och beskrivas så ingående som det krävs för

att intrågsundersökningens syfte ska kunna uppfyllas. Uppgifter om alla kopior och fotografier som KFM har gjort måste anges. Därefter ska protokollet och bevisningen hållas tillgängliga för parterna (56 h § upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser). När KFM:s protokoll är färdigställt anses verkställigheten vara avslutad. Under förutsättning att domstolen då inte har meddelat ett beslut om inhibition (förbud mot fortsatt verkställighet) får sökanden ta del av den bevisning som har påträffats.

Yrkande om inhibition

Om svaranden i tingsrätten eller hovrätten har yrkat inhibition får KFM i regel en fråga från domstolen om vid vilken tidpunkt protokollet beräknas bli klart. Det är då av yttersta vikt att KFM är tydlig med beskedet om när protokollet kommer att vara färdigställt. Om det inte går att lämna något klart besked bör självfallet också detta tydligt framgå av de upplysningar som lämnas. JO har framhållit att KFM inte är skyldig att avvakta domstolens beslut i en inhibitionsfråga innan en verkställighetsåtgärd vidtas eller slutförs. Om det i ett enskilt fall, med hänsyn till verksamhetens art, kan finnas ett visst utrymme för att avvakta lite med att slutföra en förrättning är ytterst en bedömningsfråga, se JO:s beslut den 30 juni 2009, dnr 1186-2008 och 1190-2008.

Återgång av verkställigheten

Sökanden måste väcka talan eller inleda skiljeförfarande i saken senast en månad efter att verkställigheten har avslutats. Om det inte sker ska de åtgärder som har vidtagits vid verkställigheten omedelbart gå tillbaka i den utsträckning det är möjligt (56 e § andra stycket upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser). Detta innebär att den bevisning som har säkrats ska överlämnas till den som har varit föremål för intrågsundersökningen. Detta gäller givetvis också om domstolen upphäver beslutet om en intrågsundersökning. Om sökanden har fått kopior av bevisningen är han skyldig att lämna tillbaka dessa till den hos vilken undersökningen har genomförts. Hos KFM ska endast protokollet från förrättningen finnas kvar.

I Kronofogdemyndighetens PM ”Intrågsundersökningar” finns en utförlig redogörelse för handläggningen. Avsikten är att denna PM ska arbetas in i handboken om specialverkställighet.

14.1.5 Handräckning enligt tvångsåtgärdslagen

Skatteverket behöver i samband med revision eller annan kontroll ta hand om och säkra bevis t.ex. räkenskapsmaterial. För

att detta ska kunna ske med tvång, vilket i vissa fall behövs, har lagen om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet (tvångsåtgärdslagen) införts. Tvångsåtgärder blir bara aktuella om det är nödvändigt samt om nyttan av åtgärden är större än det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde (proportionalitetsregeln i 4 § tvångsåtgärds-lagen).

Beslut av förvaltningsrätten

Det är i regel förvaltningsrätten som beslutar om tvångsåtgärder (14 § tvångsåtgärdslagen). För verkställighet av ett beslut om tvångsåtgärder får Skatteverket begära handräckning hos KFM.

Beslut av granskningsledare

En granskningsledare får interimistiskt besluta om tvångsåtgärder, men endast i verksamhetslokaler. En förutsättning är att det finns en påtaglig risk för att handlingar m.m. som har betydelse för kontrollen göms undan, förvanskas eller förstörs innan förvaltningsrätten kan fatta beslut (15 § tvångsåtgärds-lagen). Ett sådant beslut ska omedelbart underställas förvaltningsrätten som utan dröjsmål ska pröva om åtgärden ska bestå.

Granskningsledaren får själv verkställa tvångsåtgärder i en verksamhetslokal om det kan ske obehindrat.

Verkställigheten

Reglerna om verkställighet finns i 21–27 och 31 §§ tvångsåtgärds-lagen. Ett beslut om tvångsåtgärder får verkställas omedelbart. Vidare gäller att verkställigheten måste påbörjas inom en månad eftersom beslutet annars förfaller (21 § tredje stycket tvångsåtgärds-lagen). Den som berörs av beslutet ska, utom i rena undantagsfall, underrättas om beslutet innan verkställigheten påbörjas samt ha fått tillfälle att själv eller genom en behörig företrädare närvara och tillkalla ombud eller biträde. Om KFM inte får kontakt med den som ska underrättas får verkställighet endast ske om det finns synnerliga skäl. Vidare föreskrivs att verkställigheten inte får påbörjas förrän de som har rätt att närvara haft skälig tid att infinna sig. Detta gäller inte om åtgärden därigenom fördröjs i väsentlig omfattning eller om det finns en påtaglig risk att ändamålet med åtgärden inte annars uppnås (22 § tvångsåtgärds-lagen och prop. 1993/94:151 s. 160 f.).

Verkställighet ska ske mellan kl. 08:00 och 19:00 om det inte finns särskilda skäl att verkställa beslutet vid en annan tidpunkt. Eftersökning av handlingar får ske på samma sätt som vid en förrättning enligt utsökningsbalken, då man i stället le-

Begäran om undantag

tar efter tillgångar. De handlingar m.m. som omhändertas ska när förrättningen avslutas överlämnas till granskningsledaren.

Svaranden har möjlighet att begära att vissa handlingar ska undantas. Det är granskningsledaren, inte KFM, som ska ta ställning till en sådan begäran. Om granskningsledaren anser att handlingen bör granskas ska den omedelbart förseglas och överlämnas till förvaltningsrätten som utan dröjsmål ska pröva om handlingen ska undantas på grund av att den innehåller sådana känsliga uppgifter som anges i 16 § tvångsätgärdslagen eller inte omfattas av granskningen.

Eftersökning i datorer m.m.

Handlingar som ska eftersökas finns ofta lagrade på olika elektroniska medier. Om det är nödvändigt får KFM använda den granskades tekniska hjälpmedel, t.ex. datorer och numera i praktiken i vissa fall mobiltelefoner, för att ta fram elektroniskt lagrad information. Detta får emellertid endast ske om det finns synnerliga skäl. Vidare gäller att KFM om möjligt ska lämna kvar kopior av elektroniska upptagningar hos innehavaren (24 § tvångsätgärdslagen). Kravet på synnerliga skäl innebär att det måste vara fråga om mycket speciella situationer och att det inte ska finnas någon rimlig möjlighet för granskningsledaren att på något annat sätt ordna med teknisk utrustning. En allmän utgångspunkt är att myndigheten ska försöka minimera skadan för den enskilde. En avvägning måste göras mellan behovet av att genomföra granskningen utanför verksamhetslokalerna och det men den enskilde utsätts för genom att under en viss tid inte ha tillgång till sin tekniska utrustning (prop. 1993/94:151 s. 161 f.).

Spegling

Det kan i vissa fall bli aktuellt att ta hand om en dator i syfte att föra över information (samtliga data) till en annan hårddisk, s.k. spegling. Om det kan antas att det blir aktuellt att omhänderta en dator för att den ska speglas bör Skatteverket ta upp denna fråga med KFM redan när den kommande verkställigheten planeras. I praktiken förekommer det att den granskade har önskemål om att datorn ska omhändertas för spegling på Skatteverkets kontor beroende bl.a. på vilken typ av verksamhet som bedrivs och hur lång tid det skulle ta att utföra speglingen på plats. Spegling kan göras i företagets verksamhetslokal eller hos Skatteverket.

KFM:s dokumentation

När en tvångsätgärd har verkställts ska bevis över verkställigheten utfärdas. Av beviset som ska överlämnas till den granskade och annan som berörs av ätgärden ska det framgå när och var verkställigheten skett, vilka som var närvarande samt annat

av betydelse. Om handlingar eller annat har omhändertagits ska beviset innehålla en förteckning över detta. Särskilda blanketter finns framtagna.

Handlingar och annat som har omhändertagits ska lämnas tillbaka av Skatteverket när de inte längre behövs. Detta beslutas av granskningsledaren.

KFM:s beslut om åtgärder i samband med verkställighet kan överklagas enligt utsökningsbalkens regler om talan mot utmätning i allmänhet (31 § tvångsätgärdslagen).

En utförlig redogörelse för reglerna om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet finns i Skatteverkets handledning för skatterevision, SKV 621, utgåva 2 s. 147–208.

14.1.6 Handräckning i vissa andra fall

I flera speciallagar finns bestämmelser om handräckning. Här beskrivs reglerna i några av dessa lagar.

Miljöbalken

Enligt 26 kap. 9–13 §§ miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att balken ska efterlevas. Om ett föreläggande eller förbud inte följs får tillsynsmyndigheten begära verkställighet hos KFM som får verkställa tillsynsmyndighetens beslut enligt utsökningsbalken (26 kap. 17 § första stycket miljöbalken). Det är Naturvårdsverket, generalläkaren, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer (26 kap. 3 § miljöbalken) som har ansvaret för tillsynen enligt miljöbalken.

Plan- och bygglagen

Med stöd av plan- och bygglagen (PBL) får byggnadsnämnden i vissa fall meddela förelägganden för att åstadkomma rättelse. Ett sådant föreläggande kan t.ex. ges om en fastighetsägare utan lov har vidtagit en åtgärd som kräver bygglov. Följs inte ett föreläggande som innebär att åtgärden kan utföras genom byggnadsnämndens försorg kan nämnden besluta att åtgärden ska utföras på den försumliges bekostnad och hur det ska ske, 11 kap. 27 § tredje stycket PBL. KFM ska inte genomföra de aktuella åtgärderna, men lämna den hjälp som behövs för att ett sådant beslut ska kunna genomföras, 11 kap. 29 § PBL. Biträdet kan innebära att t.ex. lås ska brytas, men det kan också bli aktuellt för KFM att lämna hjälp i rent praktiska frågor.

Därutöver gäller att byggnadsnämnden eller annan tillsynsmyndighet har möjlighet att i vissa fall ansöka om handräck-

ning hos KFM och att därefter begära verkställighet av beslutet (11 kap. 3 och 39 §§ PBL). Det är då, till skillnad från vad som gäller när enbart biträde ska lämnas, bestämmelserna i 16 kap. 11-12 a §§ UB som ska tillämpas.

Väglagen

I väglagen finns bestämmelser om byggande, drift och brukande av vägar. Det finns vidare bestämmelser för vad som får utföras på marken och utrymmet i anslutning till vägen, det s.k. vägområdet. När någon bryter mot dessa bestämmelser kan KFM i olika grad medverka för att åstadkomma rättelse (72 § väglagen).

När ledningsarbeten eller byggnader uppförts i strid mot vissa bestämmelser i väglagen (44, 47 och 48 §§) eller mot en föreskrift eller ett förbud som meddelats med stöd av dessa bestämmelser får KFM meddela särskild handräckning för att åstadkomma rättelse, 72 § första stycket väglagen. Beslutet om särskild handräckning verkställs av KFM enligt 16 kap. 11–12 a §§ UB.

När någon bryter mot en föreskrift eller ett förbud enligt 46–48 §§ väglagen och det inte är fråga om uppförande av en byggnad får KFM vidta åtgärd för rättelse, 72 § andra stycket väglagen. Det kan t.ex. handla om att någon utan tillstånd satt upp reklamskyltar inom ett avstånd av 50 meter från ett vägområde. Vid en sådan ansökan ska KFM vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Någon exekutionstitel i vanlig bemärkelse behövs inte. Vilka befogenheter som KFM har och vilka åtgärder myndigheten får vidta med stöd av bestämmelsen framgår inte av förarbetena. Bestämmelserna i 16 kap. 11–12 a §§ UB får emellertid anses vägledande för hur verkställigheten bör gå till.

Enligt 72 § tredje stycket väglagen ska KFM lämna det biträde som behövs för att beslut av länsstyrelsen enligt 64 § andra stycket väglagen ska kunna genomföras. Det handlar om att någon inte har iakttagit länsstyrelsens föreläggande om att i vissa situationer ta bort en byggnad eller annan anläggning eller anordning enligt 52 § väglagen. Efter att länsstyrelse fattat beslut om hur åtgärden ska ske kan det bli aktuellt för KFM att lämna sådant biträde. Det är alltså inte KFM som genomför själva åtgärderna utan myndigheten lämnar endast biträde, t.ex. låter öppna lås.

Konkurrenslagen

Konkurrensverket får begära handräckning av KFM när verket genomför undersökningar med stöd av konkurrenslagen (5 kap. 10 § konkurrenslagen). Det gäller också när en sådan un-

dersökning genomförs på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat eller av kommissionen (5 kap. 15–17 §§ konkurrenslagen).

När undersökningen genomförs har Konkurrensverket enligt 5 kap. 6 § konkurrenslagen rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar
2. kopiera eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar
3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen och
4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

När handräckning lämnas får detta avse de åtgärder som anges i 6 § punkt 1, 2 eller 4. Vid verkställigheten gäller utsökningsbalkens bestämmelser om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning, dvs. 16 kap. 11–12 a §§ UB. Därutöver föreskrivs att KFM inte ska underrätta den hos vilken undersökningen ska genomföras innan verkställigheten sker.

Kontrollbesök

När kommissionen har beslutat om ett kontrollbesök har kommissionen enligt lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler rätt att få handräckning hos KFM för att

1. granska räkenskaper och andra affärshandlingar samt ta kopior av dessa handlingar, och
2. få tillträde till samtliga lokaler och markområden som utnyttjas av det berörda företaget.

Vid sådan handräckning gäller, liksom vid handräckning enligt konkurrenslagen, bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Därutöver finns också i 1994 års lag en föreskrift om att KFM inte ska underrätta företaget om en begäran om handräckning innan verkställighet sker (5 a § andra stycket).

Vidare har kommissionen rätt att få handräckning av KFM också när den har beslutat om kontrollbesök enligt vad som anges i 34 a § skogsvårdslagen.

KFM ska inte ta ut någon avgift enligt avgiftsförordningen när handräckning enligt 34 a § skogsvårdslagen, 5 a § 1994 års lag

eller 5 kap. 10 eller 17 § konkurrenslagen lämnas (3 § andra stycket avgiftsförordningen).

14.2 Kvarstad

Bestämmelserna om kvarstad i tvistemål och brottmål finns i 15 respektive 26 kap. rättegångsbalken. Allmän domstol kan besluta om kvarstad innan talan i tvistemålet har väckts, men sökanden måste väcka talan inom en månad från det att beslutet om kvarstad meddelades. För att undvika att kvarstaden upphör, vilket annars blir följden, är det också möjligt att t.ex. ansöka om betalningsföreläggande hos KFM för den fordran som ligger till grund för kvarstaden (15 kap. 7–8 §§ rättegångsbalken). Se i fråga om brottmål 26 kap. 5–6 §§ rättegångsbalken.

Ett beslut om kvarstad kan också meddelas under rättegången eller i samband med att dom meddelas.

Förutsättningarna för kvarstad

För att kvarstad ska beviljas måste sökanden visa sannolika skäl för att han har en fordran som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning. Vidare måste det finnas risk för att svaranden genom att avvika, skaffa undan egendom eller på liknande sätt undandrar sig att betala skulden. En förutsättning är i regel också att sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Om det är fara i dröjsmål kan ett interimistiskt beslut om kvarstad meddelas utan att motparten först har fått tillfälle att yttra sig.

Ett beslut om kvarstad får verkställas genast (17 kap. 14 § andra stycket p. 4 och när det gäller brottmål 30 kap. 12 § första stycket p. 3 rättegångsbalken). Någon säkerhet behöver inte ställas hos KFM.

Förvarstagande i brottmål

Enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken kan alla typer av egendom, även fast egendom, tas i förvar av åklagaren i avvaktan på att kvarstad utverkas. Detta gäller inte enbart vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet utan även i fråga om vanliga förverkanden, företagsbot m.m. och målsägandeanspråk (ersättning till den som har lidit skada genom brott).

Om fast egendom eller tomträtt tas i förvar ska åklagaren genast underrätta inskrivningsmyndigheten. Vidare ska åklagaren om det är en fordran eller någon annan rättighet, t.ex. bankmedel som tas i förvar, meddela gäldenären eller någon annan förpliktad (sekundogäldenären) förbud att fullgöra sin

förpliktelse till någon annan än KFM (26 kap. 3 a § rättegångsbalken). I dessa fall ska åklagaren även underrätta KFM. I underrättelserna till inskrivningsmyndigheten respektive KFM ska den fordran för vilken förvar har beslutats anges (31–32 §§ förundersökningskungörelsen).

Frysningsbeslut

Ett frysningsbeslut är ett förstadium till en ansökan om rättslig hjälp i brottmål eller verkställighet av andra länders förverkandebeslut (se lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut). Ett frysningsbeslut skickas från en annan medlemsstat direkt till behörig åklagare här i landet. Om frysningsbeslutet gäller värdet av förverkad egendom, anger åklagaren i verkställbarhetsförklaringen att beslutet ska verkställas som ett kvarstadsbeslut i brottmål. Det innebär att KFM ska ha hand om verkställigheten. Ett frysningsbeslutet jämföras fullt ut med ett kvarstadsbeslut meddelat av svensk domstol. Vid verkställigheten är utsökningsbalkens bestämmelser tillämpliga i samma utsträckning som när det gäller ett svenskt beslut om kvarstad

Åklagaren får ta lös egendom i förvar i avvaktan på att KFM verkställer frysningsbeslutet. Polismyndigheten, Tullverket eller Kustbevakningen ska biträda åklagaren när egendom ska tas i förvar (11–12 §§ frysninglagen).

Kvarstad i avvaktan på konkurs

Beslut om kvarstad kan också meddelas i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas (2 kap. 11 § konkurslagen). Ett sådant beslut kan avse all gäldenärens egendom eller egendom av visst värde och gäller fram till dess att frågan om konkurs avgörs. När beslut om konkurs fattas finns det inte längre något behov av kvarstad, då gäldenären förlorar rådigheten över egendomen. Om ansökan om konkurs skulle ogillas ska egendomen lämnas tillbaka.

I KFM:s handbok för specialverkställighet finns mer information om kvarstad i brottmål, frysningsbeslut samt kvarstad i avvaktan på att en konkursansökan prövas.

Underrättelse

Domstolen har i de fall kvarstad har meddelats redan prövat att de villkor som uppställs för att en gäldenär inte ska behöva underrättas före verkställigheten är uppfyllda. Verktällighet utan att KFM först skickar en underrättelse minskar risken för att gäldenären ska förhindra eller försvåra verkställigheten t.ex. genom att gömma undan egendom. I 15 kap. 1 § UF föreskrivs också att KFM ska verkställa kvarstad skyndsamt (se även JO 1985/86 s. 377 = RIC 44/85). Ansökan om verkställighet kan ske per telefax (15 kap. 2 § UF).

Verkställighet av kvarstad för fordran

Särskilda bestämmelser om kvarstad för fordran finns i 16 kap. 13–15 §§ UB. Verkställighet av en kvarstad följer i stora delar vad som gäller för utmätning. Den viktigaste skillnaden är att egendom som belagts med kvarstad normalt inte ska säljs. I 16 kap. 13–14 §§ UB hänvisas till ett stort antal bestämmelser om utmätning, som ska tillämpas också vid kvarstad. Tillgångsundersökningen och förrättningen genomförs på samma sätt som i mål om utmätning. När det finns särskilda skäl får KFM utan att först underrätta svaranden skaffa sig tillträde till en bostad i innehavarens frånvaro med stöd av 2 kap. 17 § UB.

Bland de viktigare bestämmelserna om verkställigheten kan följande nämnas:

- Endast utmättningsbar egendom kan kvarstadsbeläggas. Reglerna i 5 kap. UB om undantag från utmätning ska följas.
- KFM ska kvarstadsbelägga egendom i samma ordning som den skulle ha utmätts.
- Om viss egendom tidigare har belagts med kvarstad ska ett nytt kvarstadsbeslut om möjligt verkställas i annan egendom. Det gäller dock inte om sökandens fordran har särskild förmånsrätt i egendomen.
- KFM har samma undersökningsplikt som vid utmätning.
- Gälldenären och tredje mannen har samma upplysningsplikt som vid utmätning. Gälldenären kan åläggas att upprätta en förteckning över sina tillgångar och att på heder och samvete bekräfta uppgifterna.
- Kvarstad kan verkställas även om gälldenären inte är närvarande vid förrättningen.
- Samma förutsättningar som vid utmätning gäller för att egendom ska få tas i anspråk hos gälldenären. I samband med kvarstad går det däremot inte att ge något föreläggande för sökanden och tredje man enligt 4 kap. 20–21 §§, 22 § andra stycket, 23 och 26 §§ UB.
- Reglerna om säkerställande av utmätning i 6 kap. UB gäller också vid kvarstad. KFM avgör om egendomen ska tas i förvar, förseglas eller märkas. Vanligtvis omhändertas egendomen eftersom ett beslut om kvarstad innebär att det finns risk att egendomen skingras. Någon gång kan det även förekomma att lös egendom som inte är tillgänglig vid

förrättningen beläggs med kvarstad (avsnitt 4.6). Det är sällsynt att förutsättningarna för det är uppfyllda.

- Fast egendom kan kvarstadsbeläggas när den kan utmätas.
- När fast egendom kvarstadsbelagts kan KFM vidta samma åtgärder som efter utmätning, t.ex. ta vård om tillbehör och utse en syssloman. Vidare ska KFM värdera fastigheten översiktligt. I ett kvarstadsmål ska man däremot inte beskriva och värdera fastigheten på samma sätt som inför en exekutiv försäljning.
- Att fastigheten kvarstadsbelagts hindrar inte att fastighetsägaren pantförskriver pantbrev i fastigheten (4 kap. 29 § andra stycket jämförd med 16 kap. 14 § andra stycket UB) om KFM inte har tagit pantbrevet i förvar enligt 12 kap. 5 § UB, jämförd med 16 kap. 13 § UB.
- Även obelånade företagsinteckningsbrev bör tas i förvar för att förhindra att de belånas eller lämnas som säkerhet för en skuld.
- Verkställighet av kvarstad kan självrättas av KFM.
- KFM får inte lägga kvarstad på lön eller någon annan förmån som avses i 7 kap. UB innan den har betalats ut och kan utmätas (16 kap. 13 § andra stycket UB).
- Kvarstad får inte läggas på en fastighets framtida avkastning, t.ex. hyror som inte har förfallit till betalning (KUB IV s. 634). Om fastigheten belagts med kvarstad kan däremot KFM eller den som myndigheten förordnar som syssloman ta emot arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som ska betalas under den tid kvarstaden gäller.

Bestämmelser i UF För kvarstad gäller enligt 15 kap. 3 § UF också ett stort antal bestämmelser i utsökningsförordningen som gäller för utmätning, bl.a. följande:

- Galdenären ska underrättas om tid och plats för verkställigheten om det kan antas att handläggningen av målet därigenom främjas. Som tidigare sagts är det i regel olämpligt att KFM i förväg underrättar om att en kvarstad ska verkställas (6 kap. 3 § UF).
- Om inte galdenären, men däremot någon närstående, anträffas vid förrättningen ska han eller hon uppmanas att närvara (6 kap. 3 § andra stycket UF).

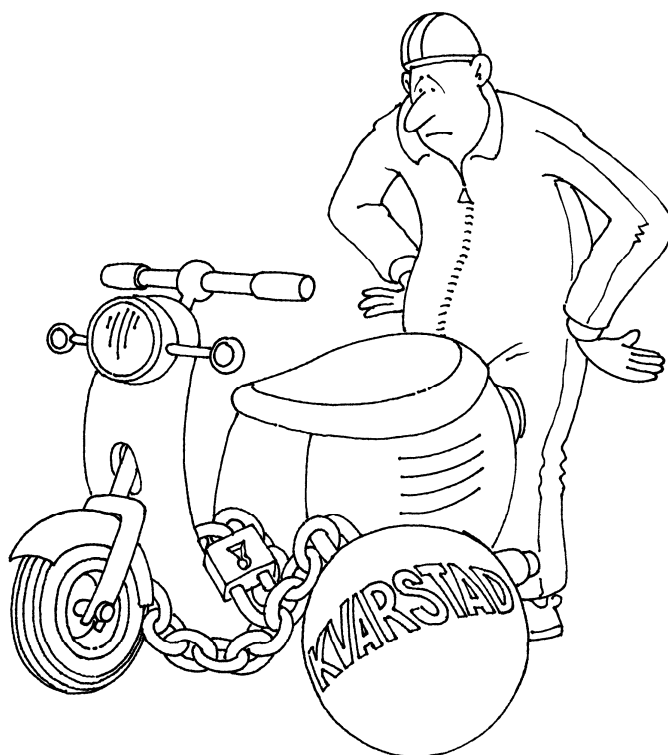
- Gälldenären ska erinras om edens betydelse innan han på heder och samvete bekräftar uppgifter om sina tillgångar i en förteckning eller vid förhör enligt utsökningsbalken (6 kap. 4 § UF).
- Om det är aktuellt att kvarstadsbelägga fast egendom, ett skepp eller ett luftfartyg ska sökanden, om fordran inte är förenad med särskild förmånsrätt, uppmanas att ange om han begär att egendomen ska beläggas med kvarstad (6 kap. 6 § UF).
- Sökanden ska underrättas om egendom kvarstadsbeläggs med förbehåll om att ett visst belopp undantas på grund av beneficiebestämmelserna (6 kap. 10 § UF).
- Förbud och underrättelser ska ske skriftligt och delges sekundogälldenärer, andra förpliktade, bostadsrättsföreningar, tredje man som innehar egendom, panthavare, förvärvare/överlåtare när en fastighetsöverlåtelse är beroende av villkor samt pantbrevsinnehavare (6 kap. 11 § UF).
- När en provisorisk åtgärd har vidtagits på grund av att kvarstad inte genast har kunnat verkställas ska gälldenären underrättas och delges, om det inte är känt att gälldenären inte kan anträffas (6 kap. 12 § UF).
- Om det kan antas att egendomen tillhör någon annan än gälldenären eller att den på annat sätt gör intrång i tredje mans rätt ska denne underrättas (6 kap. 16 § UF).
- När en kvarstad självrättas ska sökanden, gälldenären och andra vars rätt berörs av beslutet underrättas på samma sätt som när en utmätning självrättats (6 kap. 17 § UF).
- Innan åtgärder som medför höga kostnader genomförs för att förhindra värdeminskning av kvarstadsbelagd egendom ska KFM om det är möjligt höra sökanden och när det är lämpligt gälldenären (6 kap. 18 § UF).
- När fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller luftfartyg har kvarstadsbelagts och fartyget finns i Sverige ska Tullverket underrättas om verkets medverkan behövs (6 kap. 22 § UF). Om fartyget står under tullövervakning får KFM enligt 6 kap. 10 a § UB begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. Detta gäller också gods i fartyget eller luftfartyget.

- När ett patent, en mönsterrätt eller ett varumärke har kvarstadsbelagts ska KFM underrätta Patent- och registreringsverket. Statens Jordbruksverk ska underrättas om kvarstadsbeläggning av växtförädlarrätt (6 kap. 23 § UF).
- Om KFM vid kvarstad av en fastighet har förbjudit ägaren att upplåta rättighet ska ägaren delges förbudet (12 kap. 8 § första stycket UF). KFM kan medge undantag från ett sådant förbud och vad som i övrigt är förbjudet enligt 12 kap. 6 § UB efter att först ha hört sökanden (12 kap. 8 § andra stycket UF).
- Avkastning som KFM eller en syssloman uppbär får användas för att betala nödvändiga utgifter för fastighetens vård och underhåll (12 kap. 10 § UF).

Rättsverkningar

Kvarstadens rättsverkningar inträder när KFM har verkställt kvarstadsbeslutet (se Fitger, Rättegångsbalken, 1:a avd. 15:15) och medför att det är förbjudet för gäldenären att överlåta egendomen eller att på något annat sätt förfoga över den till skada för sökanden (16 kap. 14 § första stycket UB). Överlåtelseförbudet är mer långtgående än vid utmätning. En kvarstadsbelagd fastighet kan inte överlåtas, medan däremot utmätning inte innebär att det är förbjudet att sälja fastigheten. KFM kan dock, efter att ha hört sökanden, medge undantag från överlåtelse- och förfogandeförbudet om det finns särskilda skäl. En situation där KFM kan medge undantag är t.ex. när gäldenären pantförskriver egendomen till kvarstadsborgenären.

Gäldenären får nyttja den kvarstadsbelagda egendomen i samma utsträckning som det är tillåtet när det gäller utmätt egendom. En förutsättning i båda fallen är att egendomen inte har omhändertagits eller förseglats (6 kap. 4 § UB). För fast egendom finns särskilda regler i 12 kap. 6 § UB, som gäller också vid kvarstad.

Kvarstad medför normalt inte att egendomen ska säljas. Om lös egendom har kvarstadsbelagts och snabbt minskar i värde eller kräver alltför kostsam vård får den emellertid säljas på begäran av någon av parterna (16 kap. 14 § tredje stycket UB). Innan KFM fattar beslut ska KFM höra den part som inte har begärt försäljning (15 kap. 8 § UF). Befogenheten att sälja kvarstadsbelagd egendom bör användas försiktigt. Om det finns särskilda skäl som talar mot att egendomen säljs bör det inte ske. När det ska bedömas om kvarstadsbelagd egendom ska säljas ska egendomens värde sättas i relation till storleken av förvaringskostnaden, se KUB IV s. 637 och RH 1993:112.

KFM har vid kvarstad samma befogenheter som vid utmätning att genomföra åtgärder för att egendomen inte ska minska i värde (16 kap. 14 § andra stycket och 4 kap. 31 § UB). Det kan t.ex. gälla:

- avbrytande av preskription av en fordran
- indrivning av en fordran
- bevakning i sekundogäldenärens konkurs eller

- bevakning av den rätt som kvarstadsbelagda aktier ger vid fondemission eller nyemission.

Förmånsrätt

Kvarstad och betalningssäkring behandlas på lika sätt. Vad som sägs om kvarstad gäller således även betalningssäkring. Kvarstad medför inte förmånsrätt. Om den egendom som kvarstadsbelagts senare utmäts för en annan oprioriterad fordran får kvarstadsborgenären samma förmånsrätt som om egendomen hade blivit samtidigt utmätt också för kvarstadsfordran, 16 kap. 15 § andra stycket UB. Kvarstaden och utmätningen får då förmånsrätt i förhållande till storleken av respektive fordran.

Kvarstaden förlorar emellertid sin förmånsrätt (utmätningssverkan) om utmätningen p.g.a. betalning, överklagande eller av något annat skäl bortfaller innan utmätning skett för kvarstadsborgenärens fordran. En annan sak är att en kvarstad som fått förmånsrätt behåller sin förmånsrätt när kvarstaden har hävts på grund av att gäldenären har försatts i konkurs (NJA 2010 s. 454).

Det är inte ovanligt att KFM handlägger mål om utmätning redan när en ansökan om verkställighet av kvarstad kommer in. Om detta är fallet bör KFM undvika att kvarstad och utmätning verkställs i samma egendom. I de fall gäldenären äger också annan egendom än den som beläggs med kvarstad ska den egendomen i första hand bli föremål för utmätning bortsett från det fall då utmätningssverkan är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen (16 kap. 15 § första stycket UB). Vidare gäller att KFM ska beakta tillgångar som anvisats i kvarstadsålet också i utmätningssverkan och vice versa, 4 kap. 9 § UB (se även KUB IV s. 138).

Kvarstad och utmätning verkställs i praktiken ofta vid samma tidpunkt. Detta har inte lett till någon kritik från JK, som uttalat att det ”närmast” varit en skyldighet för KFM att verkställa utmätning och kvarstad samtidigt (JK:s beslut 1983-11-07, dnr 1902-83-21 = RIC 11/84 och 2010-02-24, dnr 7344-08-40). När verkställigheten sker samtidigt innebär det emellertid att kvarstaden inte får någon förmånsrätt, vilket kan medföra stötande resultat t.ex. genom att en kvarstadsborgenär som anvisat egendom, som annars kanske inte hade kunnat bli föremål för utmätning helt går miste om betalning.

Om en ansökan om verkställighet av kvarstad och en ansökan om utmätning kommer in samtidigt verkställs normalt kvarstaden först med hänsyn till skyndsamhetskravet medan gälde-

nären ska underrättas om utmätningens målet på vanligt sätt. Den omständigheten att det sker verkställighet av kvarstad medför inte att det med automatik ska anses vara fara i dröjsmål i utmätningens målet. På motsvarande sätt verkställs kvarstaden före utmätningen om utmätningens målet ligger kvar hos KFM efter ett resultatlöst utmätningens försök. KFM ska varken sträva efter att utmätningens verkan ska inträffa eller inte inträffa utan ska handlägga kvarstaden utan beaktande av 16 kap. 15 § UB (se vidare KUB IV s. 640 f.).

Om kvarstad och utmätning verkställs samma dag ska klockslagen för respektive beslut anges. Anledningen är att utmätning vid ett senare tillfälle medför att kvarstadsfordringen får förmånsrätt i den egendom i vilken verkställighet skett, se ovan.

Underrättelser om verkställd kvarstad

Gäldenären ska underrättas när en kvarstad har verkställts (6 kap. 9 § UF jämförd med 15 kap. 3 § UF). I underrättelsen ska KFM påminna om att det är förbjudet att överlåta eller på annat sätt förfoga över den kvarstadsbelagda egendomen till skada för sökanden utan medgivande från KFM. Av underrättelsen ska också framgå att en överträdelse av överlåtelse- och förfogandeförbudet är straffbart enligt 17 kap. 13 § brottsbalken.

När en fastighet kvarstadsbelagts eller en sådan åtgärd upphävs ska KFM enligt 15 kap. 6 § UF genast underrätta inskrivningsmyndigheten, som ska anteckna kvarstaden i fastighetsregistret. I underrättelsen ska anges vilken fordran kvarstaden verkställts för. Efter att kvarstaden har antecknats kan lagfart inte beviljas om egendomen har överlåtits efter kvarstadsbeslutet (20 kap. 6 § p. 5 jordabalken). Vidare kan inteckning inte beviljas så länge fastigheten eller en andel av fastigheten är kvarstadsbelagd (22 kap. 3 § p. 6 jordabalken).

När skepp eller skeppsbyggen har kvarstadsbelagts ska KFM underrätta Transportstyrelsen eller motsvarande utländska myndighet. Underrättelsen ska enligt 15 kap. 4 § UF lämnas per telefon eller telefax och därefter bekräftas skriftligt. Motsvarande ska också ske om kvarstaden upphävs.

När luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana har kvarstadsbelagts ska KFM underrätta inskrivningsmyndigheten och Transportstyrelsen (15 kap. 5 § UF).

Enligt lagen om frihet från kvarstad för vissa luftfartyg får kvarstad inte läggas på vissa luftfartyg som används i yrkesmässig trafik.

Eftersom sökanden har stort intresse av att känna till om KFM har säkrat tillgångar bör man alltid underrätta sökanden om resultatet av verkställigheten.

Kvarstadsfordran fastställs

När ett mål i vilket kvarstad har beviljats avgörs ska domstolen ta ställning till om åtgärden fortfarande ska bestå (15 kap. 8 § tredje stycket och 26 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken). Om det i domen inte har gjorts något uttalande om vad som ska gälla i fråga om kvarstaden så förfaller kvarstadsbeslutet och saknar därefter verkan. Samtidigt gäller att utmätning avseende vissa fordringar i brottmål, till skillnad från vad som gäller i tvistemål, inte kan ske förrän domen har vunnit laga kraft.

Förverkande m.m.

Fordringar i brottmål som utgör allmänt mål, dvs. böter, förverkande och företagsbot, får inte verkställas förrän domen har vunnit laga kraft (3 kap. 23 § andra stycket UB). Till detta kommer att det tar lång tid innan dessa restförs maskinellt. För att undvika att det uppstår ett ”glapp”, som får till följd att KFM måste lämna tillbaka den egendom som belagts med kvarstad till den dömden om inte några andra borgenärer har begärt verkställighet, yrkar åklagarna numera att kvarstaden ska bestå två månader efter det att domen har vunnit laga kraft om inte verkställighet dessförinnan skett, se Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens handbok Förverkande m.m. – Åtgärder mot ekonomiska fördelar av brott s. 41.

Att åklagarna yrkar två månader beror på att indrivning enligt 4 § fjärde stycket IF ska begäras senast inom två månader räknat från den dag som domen vann laga kraft. Om tidsfristen i ett enskilt fall inte skulle vara tillräcklig eller det är angeläget att snabbt få till stånd en utmätning på grund av att ett dröjsmål skulle äventyra indrivningen har åklagaren möjlighet att ansöka om snabbrestföreläggning så snart det finns en lagakraftvunnen dom (4 § sista stycket IF).

Skadestånd till målsäganden

Om kvarstaden gäller skadestånd till målsäganden är åklagaren inte behörig att begära verkställighet vare sig av kvarstaden eller att ansöka om utmätning när anspråket har fastställts. Målsäganden måste själv begära verkställighet hos KFM. En dom, varigenom ett skadestånd har dömts ut, kan till skillnad från förverkande m.m. verkställas omedelbart efter det att domen, varigenom betalningsskyldigheten har fastställts har

meddelats. Det finns emellertid trots detta också i enskilda mål en risk för att kvarstadsbelagd egendom måste lämnas tillbaka om domstolen inte har förordnat att kvarstaden ska bestå under viss tid efter det att domen meddelades. Detta blir också fallet om målsäganden inte ansöker om utmätning hos KFM inom den tidsfrist som har föreskrivits för hur länge kvarstaden ska bestå.

Kvarstad för bättre rätt

Om någon har sannolika skäl för att han har bättre rätt till viss egendom får domstolen förordna om kvarstad på egendomen. En förutsättning för att kvarstad ska kunna meddelas är att det finns risk att motparten gömmer undan, väsentligt försämrar eller förfogar över egendomen på ett sätt som är till skada för sökanden. Vidare krävs att frågan är föremål för rättegång eller för prövning i annan liknande ordning eller kan antas bli det.

Verkställighet av kvarstad för bättre rätt

Verkställigheten går endast ut på att säkerställa den specifika egendom som anges i domstolens beslut. KFM ska då tillämpa reglerna i 6 kap. UB om säkerställande av utmätning, men det ligger i sakens natur att egendomen inte ska värderas av KFM (avsnitt 4.4). Vidare är reglerna i 12 kap. 5 § UB om att KFM får omhändertaga pantbrev tillämpliga (16 kap. 16 § UB).

Eftersom tingsrätten redan i sitt beslut har angett vilken egendom som belagts med kvarstad, ska KFM inte bedöma vem egendomen tillhör (RH 1991:4). I praktiken kan det dock någon gång bli aktuellt att göra detta. Anledningen är att det kan visa sig att egendomen finns hos någon annan än svaranden och att huvudregeln är att verkställighet endast ske mot den som exekutionstiteln utpekar, se KUB IV s. 610-612 (avsnitt 14.1.1 om utgivningsdomar).

Om verkställighet inte kan ske på grund av att egendomen inte finns i kvarstadssvarandens besittning får sökanden ta ställning till om han ska vända sig mot tredje man och göra sitt anspråk gällande mot denne hos domstolen.

Kvarstad för bättre rätt medför samma rättsverkningar som kvarstad för fordran, bortsett från att utmätningens verkan inte kan uppstå. Detta framgår av 16 kap. 16 § jämförd med 16 kap. 14 § UB. Ytterligare en skillnad är att pantbrev som gäller i egendomen inte får belånas utan tillstånd från KFM. Det krävs inte, såsom vid kvarstad för fordran, att pantbrevet ska ha tagits i förvar av KFM för att det ska vara förbjudet att belåna det. Inte heller är det tillåtet att pantsätta skuldebrev som in-tecknats i luftfartyget eller dess reservdelar. Sökanden ska hö-

ras innan KFM medger tillstånd, vilket bara får ske när det finns särskilda skäl.

Tvistemålet avgörs

Liksom när det gäller kvarstad för fordran ska domstolen pröva om kvarstadsbeslutet fortfarande ska bestå när målet avgörs slutligt, se 15 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken. I NJA 2002 s. 673 anges att det framstår som bäst förenligt med kvarstadsinstitutets ändamål att domstolen, när den förpliktar någon att utge kvarstadsbelagd lös egendom, normalt förordnar att kvarstaden ska bestå till dess att avgörandet har vunnit laga kraft eller sådan kortare tid därefter som kan behövas för att verkställighet ska hinna ske.

En dom om bättre rätt till viss egendom, som inte vunnit laga kraft får verkställas endast om sökanden ställer säkerhet för återbäring av egendomen jämte avkastning (3 kap. 8 § UB). I flertalet fall är det fråga om en mer omfattande säkerhet än en sådan säkerhet som ställs enligt 15 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken i samband med att ett beslut om kvarstad ska utverkas.

14.3 Betalningssäkring

Genom betalningssäkring kan betalning av skatt, tull och avgifter tillfälligt säkerställas, om det finns risk för att den skattskyldige försöker undandra sig att betala en sådan fordran. Reglerna har utformats efter mönster för vad som gäller för kvarstad i civil- och straffprocessen.

Beslut om betalningssäkring kan rikta sig mot både fysiska och juridiska personer. Vidare kan betalningssäkring användas för att säkerställa statens fordran mot en företrädare för en juridisk person enligt bestämmelserna i skattebetalningslagen.

I stort sett alla fordringar på skatt, tull och avgifter kan säkerställas genom betalningssäkring. Vidare får betalningssäkring användas även i fråga om skattetillägg, ränta, dröjsmålsavgift, förseningsavgift eller liknande avgift om den fordran som tillägget m.m. avser får betalningssäkras. Även fordringar som gäller utländsk skatt, tull eller avgifter kan betalningssäkras, om det är en annan medlemsstat som begär detta eller om Sverige är bunden av en överenskommelse med landet i fråga (2 § lagen om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, BtsL).

Det är förvaltningsrätten som beslutar om betalningssäkring efter talan av Skatteverket (3 § första stycket BtsL). Om det är

fråga om tull och vissa andra skatter är det i stället Tullverket som för talan om betalningssäkring (3 § andra stycket BtsL).

Förvaltningsrätten kan om förutsättningarna för det är uppfyllda när som helst häva beslutet om en betalningssäkring. De åtgärder som vidtagits ska då omedelbart gå tillbaka, om inte förvaltningsrätten beslutar att de ska bestå tills beslutet om hävning har vunnit laga kraft (10 § tredje stycket BtsL).

Förutsättningar för betalningssäkring

En förutsättning för att ett beslut om betalningssäkring ska meddelas är att den tidsperiod som fordran gäller har gått till ända eller att fordran dessförinnan har förfallit till betalning. Det innebär exempelvis att ett beslut om betalningssäkring som gäller kommande slutlig skatt kan fattas först när inkomståret är till ända. Däremot krävs inte att fordran har förfallit till betalning eller att den är fastställd. Om fordran inte är fastställd får betalningssäkringen gälla högst det belopp till vilken den sannolikt kommer att bli fastställd. Vidare måste fordran eller fordringarna tillsammans uppgå till betydande belopp.

Beslut om betalningssäkring får fattas endast om det finns en påtaglig risk att den skattskyldige försöker undandra sig att betala fordran. Vidare måste fordran eller fordringarna tillsammans uppgå till betydande belopp. En indikation på betalningsovilja är att den skattskyldige inte har deklarerat eller på annat sätt fullgjort sin uppgiftsskyldighet.

Annat som kan tyda på betalningsovilja är om den skattskyldige vidtagit åtgärder för att göra egendomen oåtkomlig för verkställighet genom att överlåta tillgångar till närstående eller om han förberett sig för att flytta utomlands. Detsamma gäller om den skattskyldige tidigare har försummat att betala sina skulder. Domstolen ska också bedöma om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för gäldenären eller något annat, motstående intresse (proportionalitetsprincipen).

Interimistiska beslut

Om det föreligger **fara i dröjsmål** får förvaltningsrätten meddela ett interimistiskt beslut utan att den skattskyldige först har fått tillfälle att yttra sig (5 § BtsL). Beslutet behöver inte delges före förrättningen om det finns risk för att detta avsevärt försvårar verkställigheten (9 § BtsL). I dessa fall delger KFM den skattskyldige domstolens beslut i samband med förrättningen.

Granskningsledares förvarstagande

För att förhindra att den skattskyldige gömmer undan eller gör sig av med egendom får granskningsledaren (en person som är en särskilt förordnad tjänsteman, se 3 § tvångsätgärdslagen) ta lös egendom i förvar i avvaktan på ett beslut om betalningssäkring (16 § BtsL). Har egendomen tagits i förvar ska granskningsledaren göra en framställning om betalningssäkring senast fem dagar därefter (17 § BtsL). Granskningsledaren kan i samband med att han överväger att ta egendom i förvar begära biträde av KFM med exekutionsrättsliga bedömningar, t.ex. när det gäller ägarförhållandena eller innebörden av beneficie-reglerna. Biträdet kan också gälla den praktiska hanteringen av den egendom som tas i förvar. KFM är skyldig att på begäran lämna biträde till granskningsledaren (8 § förordning om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter).

Verkställigheten

Ett mål om verkställighet av en betalningssäkring handläggs som ett allmänt mål, men diarieförs i det allmänna diariet. När en betalningssäkring verkställs gäller bestämmelserna i utsökningsbalken i tillämpliga delar. Av 11–14 §§ BtsL framgår vilka bestämmelser i utsökningsbalken som är tillämpliga. Löneutmätning får inte ske. Betalningssäkrad egendom får normalt inte säljas. Om egendomen snabbt minskar i värde eller kräver alltför kostsam vård får den emellertid säljas under de förutsättningar som gäller för kvarstadsbelagd egendom. Vidare är överlåtelse- och förfogandeförbudet utformat på samma sätt som vid kvarstad.

Ett beslut om betalningssäkring måste verkställas skyndsamt. Normalt bör det gå högst ett par dagar mellan det att Skatteverket/Tullverket ger in en ansökan om betalningssäkring till förvaltningsrätten och KFM verkställer beslutet. Det är därför angeläget att KFM informeras om den kommande betalningssäkringen senast i samband med att ansökan ges in. Vidare är det viktigt att Skatteverket/Tullverket lämnar uppgifter till KFM om vad som är känt i fråga om den skattskyldiges tillgångar.

Säkerhet

KFM får som ett alternativ till att verkställa betalningssäkring ta emot säkerhet med tillämpning av bestämmelserna i indrivningslagen (18 § BtsL). När KFM har tagit emot en säkerhet ska förvaltningsrätten i motsvarande mån häva beslutet om betalningssäkring.

KFM får, efter anvisning av Skatteverket, också ta emot säkerhet som den skattskyldige vill ställa för att undvika att ett beslut om betalningssäkring utverkas hos förvaltningsrätten.

Gäldenären vill betala

Ställd säkerhet får tas i anspråk tidigast när fordran förfallit till betalning (18 § fjärde stycket BtsL).

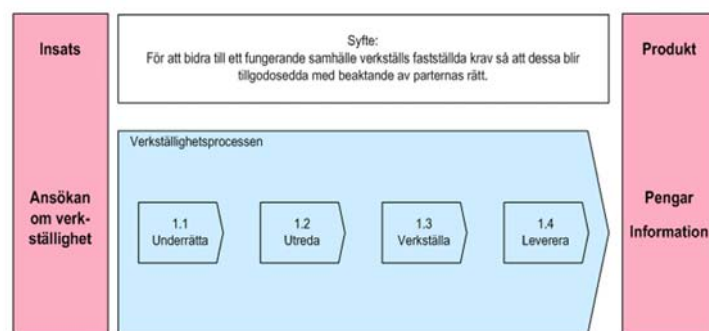
I praktiken förekommer det att personer som har blivit föremål för betalningssäkring har möjlighet att betala hela statens fordran. KFM får tillåta att betalningssäkrade medel används för att betala betalningssäkringsfordringen under förutsättning att det inte finns några andra borgenärer vars rätt därigenom åsidosätts. De kontroller som KFM måste göra innan ett sådant beslut fattas beskrivs i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 5/08/IND – Betalning med betalningssäkrade medel.

För en utförlig redogörelse av reglerna om betalningssäkring hänvisas till Kronofogdemyndighetens PM ”Betalningssäkring – Verkställigheten hos KFM”. Delar av denna PM ska arbetas in i KFM:s handbok för Specialverkställighet.

Se även Skatteverkets Handledning för betalningssäkring, utgåva 3.

15 Återtagning

I verkställighetsprocessen hänförs det mesta av innehållet i detta avsnitt till processtegen Utredda och Verkställa.

En stor del av handeln med lös egendom sker i form av kreditköp. Regler om kreditköp finns i konsumentkreditlagen (KkrL) och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. (LAN).

I båda dessa lagar finns bestämmelser som ger möjlighet för säljaren att i vissa fall återfå det sålda om köparen inte uppfyller sin del av köpeavtalet. En säljare som vill ha varan återtagen vänder sig till KFM och ansöker om handräckning för återtagning.

KFM kommer i kontakt med de nyss nämnda lagarna även i andra mål. I avsnitt 4 och 6 redogörs för att säljarens respektive köparens rätt enligt avtalet kan utmätas. Vidare redogörs för att det som sålts på kredit med återtagandeförbehåll inte kan utmätas för säljarens fordran gentemot köparen.

KkrL och LAN har stora likheter. Många begrepp och definitioner är gemensamma för lagarna. På flera punkter hänvisar KkrL till LAN. För att få en fullständig bild av vad som gäller enligt KkrL måste man därför också läsa LAN. Skillnaden mellan de båda lagarna är främst att KkrL är mer fördelaktigt för köparen.

Fr.o.m. den 1 januari 2011 gäller en ny konsumentkreditlag (2010:1846). Den nya lagen ska tillämpas i fråga om kreditavtal som ingåtts efter ikraftträdandet. För äldre kreditavtal gäller fortfarande den upphävda konsumentkreditlagen (1992:830).

15.1 Allmänt om konsumentkreditlagen

Konsumentkreditlagen reglerar förhållandet mellan kreditgivare och kredittagare när kredittagaren kan betraktas som konsument. Lagen gäller i huvudsak alla konsumentkrediter, inte bara vid kreditköp.

Konsumentkreditlagen är tvingande till konsumentens fördel. Lagen ger konsumenten ett grundskydd i förhållande till näringsidkaren. Näringsidkaren kan inte ge konsumenten sämre avtalsvillkor än lagen medger. Konsumenten kan däremot åberopa avtalsvillkor som är ännu förmånligare för honom.

Att en säljare inte följer bestämmelserna i KkrL innebär dock inte alltid att han förlorar sin rätt att ta tillbaka varan.

Bestämmelserna om t.ex. kontantinsats i 26 § KkrL är av stor betydelse för kreditförsäljningen som sådan, men berör inte KFM:s handläggning. Att inte ta ut en föreskriven kontantinsats kan medföra påföljd enligt 27 § KkrL men påverkar inte möjligheten att återta en vara vid betalningsförsummelse.

Ett annat sådant exempel är förbudet mot växlar och löpande skuldebrev i 30 § KkrL. Även om växel utfärdats kan återtagning ske. KFM ska då begära in växeln vid återtagningen.

15.2 Konsumentkreditlagens tillämpningsområde

Konsumentkreditlagen tillämpas när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet lämnar eller erbjuder en konsument kredit för hans enskilda bruk och när en näringsidkare på motsvarande sätt förmedlar kredit som ombud för kreditgivaren.

Enskilt bruk

KkrL är också tillämplig när kredit till viss, mindre del utnyttjas i kredittagarens näringsverksamhet. Avgörande för lagens tillämpning på kreditköp är hur varan är avsedd att användas. Vanligen framgår detta av varans beskaffenhet. Är det oklart för vilket ändamål varan har köpts – och krediten därmed har lämnats – är köparens syfte med förvärvet avgörande. Syftet med köpet måste emellertid framgå av omständigheterna vid köptillfället. Om varan köps för att användas av någon annan än kredittagaren kan den och krediten ändå anses avsedda för

Näringsidkare

enskilt bruk. En konsument är en enskild individ (fysisk person) som också är en privatperson. Bolag eller andra juridiska personer kan aldrig vara konsumenter i lagens mening.

Näringsidkare är alla fysiska eller juridiska personer som handlar för ändamål som har ett samband med den egna näringsverksamheten.

För att lagen ska vara tillämplig krävs det att krediten erbjuds eller lämnas i en näringsidkares yrkesmässiga verksamhet. Lagen är alltså inte tillämplig enligt huvudregeln om en näringsidkare erbjuder eller lämnar en kredit som inte har samband med den egna näringsverksamheten.

Exempel: En kioskägare är näringsidkare. När han säljer sin fritidsbåt gör han det emellertid som privatperson, och KkrL blir inte tillämplig. När han köper en ny fritidsbåt är han konsument och lagen blir tillämplig om han köper båten av en näringsidkare.

Enligt 1 § första stycket andra meningen är KkrL tillämplig också på krediter som lämnas av någon annan än näringsidkaren under förutsättning att näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet förmedlar krediten som ombud för kreditgivaren.

Exempel: En bilfirma säljer en bil på avbetalning för en privatpersons räkning. Det krävs inte att näringsidkaren slutit själva avtalet som ombud för kreditgivaren, men han måste aktivt ha medverkat när avtalet slöts. Om näringsidkaren enbart hade lämnat kreditgivaren en anvisning på en kredittagare (köpare) blir lagen inte tillämplig.

Frågan om någon är näringsidkare eller konsument får avgöras utifrån förhållandena då avtalet ingicks. Var köparen konsument då, och säljaren näringsidkare, fortsätter lagen att vara tillämplig på krediten även om fordringen senare tas över av någon annan än en näringsidkare. Om å andra sidan en privatperson har lämnat en kredit blir lagen inte tillämplig även om fordringen senare övertas av en näringsidkare.

15.3 LAN:s tillämpningsområde

LAN gäller för alla andra avbetalningsköp än dem som omfattas av KkrL. LAN reglerar således avbetalningsköp när

- båda parterna är näringsidkare
- säljaren är privatperson och köparen näringsidkare

- båda parterna är privatpersoner, förutsatt att krediten inte förmedlas av näringsidkare som ombud för kreditgivaren
- varken köparen eller säljaren är privatperson eller näringsidkare (gäller t.ex. dödsbon, stiftelser, ideella föreningar och myndigheter).

En fysisk person som är näringsidkare ska alltså betraktas som konsument i KkrL:s mening när han handlar utanför sin yrkesmässiga verksamhet.

15.4 Skillnader mellan KkrL och LAN

KkrL	LAN
Tillämpningsområdet begränsat till i huvudsak kreditköp näringsidkare – konsument.	Tillämpningsområdet är samtliga kreditköp som faller utanför KkrL (huvudsakligen mellan näringsidkare).
Det är också ett kreditköp om hela köpet betalas i en enda post efter att varan lämnats ut.	Kreditköpet förutsätter betalning i flera poster, av vilka minst en efter att varan lämnats ut.
Endast en vara, som är lämpad som kreditsäkerhet, får säljas med återtagandeförbehåll.	Varuslaget är oväsentligt.
Innehåller bestämmelser om minsta kontantinsats.	Saknar bestämmelser om minsta kontantinsats.
Innehåller förbud mot löpande fordringsbevis.	Saknar bestämmelser om förbud mot löpande fordringsbevis.
Förtidsbetalning och återtagning endast vid betalningsdröjsmål eller om säkerheten avsevärt försämrats.	Förtidsbetalning och återtagning vid betalningsdröjsmål och om köparen äventyrar säljarens säkerhet i varan
Kvalificerat betalningsdröjsmål = mer än en månad.	Kvalificerat betalningsdröjsmål = mer än 14 dagar.
Kvalificerat betalningsdröjsmål ska omfatta minst 1/10 av kreditfordringen eller 1/20 av kreditfordringen om två eller	Även ”återstoden av kreditfordringen”, hur liten den än är, är återtagningsgrundande.

KkrL	LAN
flera poster förfallit till betalning vid olika tillfällen. Mindre belopp är inte återtagningsgrundande.	
78-regeln är huvudregel vid reducering av kreditkostnaden.	78-regeln har inte företräde.
Förbud mot avräkningsförbehåll.	Avräkningsförbehåll för reparationsfordran är tillåtna.
Säljaren kan förbjudas att använda förbehåll för en viss vara.	Bestämmelse saknas.
Dröjsmålsräntan vid avräkningen kan maximalt vara ränta enligt 6 § räntelagen.	Inga begränsningar.
Säljaren får normalt inte kräva ut restskulden.	Inga begränsningar.
Köparen har återlösningsrätt.	Köparen har inte återlösningsrätt.
Det är förbjudet att återta beneficieegendom.	Beneficieegendom får återtas.
Värderas inklusive mervärdesskatt (om köparen inte är momsregistrerad).	Värderas exklusive mervärdesskatt (om köparen är momsregistrerad).

15.5 Viktiga begrepp i KkrL och LAN

I 2 § KkrL ges en beskrivning av vissa begrepp som används i lagen:

Kreditgivare är den som lämnar krediten eller övertar den ursprungliga kreditgivarens fordran.

Kontantpris är det pris till vilket en vara eller tjänst vanligen erbjuds konsumenter mot kontant betalning

Kreditkostnad är det sammanlagda beloppet av de räntor, avgifter och andra kostnader som konsumenten ska betala med anledning av krediten. Det gäller de direkta kostnaderna för krediten, däremot inte t.ex. dröjsmålsränta eller straffavgifter som

endast debiteras kredittagaren om denne inte betalar enligt kreditavtalet.

Effektiv ränta är kreditkostnaden angiven som en årlig ränta beräknad på kreditbeloppet, i förekommande fall med hänsyn tagen till att delbetalningar ska göras under den löpande kredittiden.

Kreditfordran är summan av kreditbeloppet och kreditkostnaden.

Termen **kreditbelopp** har inte givits någon definition i 2 § KkrL, men avser den del av kontantpriset som betalningsansånd lämnas med samt, vid lån, det lånade beloppet.

Termerna kontantpris, kreditbelopp, kreditkostnad och kreditfordran finns beskrivna på samma sätt i 2 § LAN.

I 2 § KkrL definieras **kreditköp** som köp av en vara eller tjänst som finansieras genom en kredit som lämnas av säljaren eller någon annan kreditgivare, om det görs på grund av en överenskommelse mellan denne och säljaren eller om varan eller tjänsten anges i kreditavtalet.

För att det ska handla om ett **avbetalningsköp** enligt LAN krävs att

- det gäller köp av en vara
- betalningen ska ske i två eller flera poster, av vilka minst en efter att varan lämnats ut
- avtalet innehåller villkor som ger säljaren rätt att återta varan om köparen inte fullgör sin del av avtalet (1 § LAN).

Även om ett avtal har kallats för uthyrning, leasing, nyttjanderätt eller liknande ska det betraktas som ett kreditköp respektive avbetalningsköp om syftet med avtalet är att den som hyr, leasar eller nyttjar varan ska bli ägare till den.

15.6 Handräckning enligt KkrL

En kreditgivare har alltså under vissa förutsättningar rätt att få tillbaka en vara som sålts på kredit. Om varan inte återlämnas genom en frivillig uppgörelse mellan säljare/kreditgivare och köpare, kan säljaren vända sig direkt till KFM och ansöka om handräckning för att få varan återtagen tvångsvis.

Hinder mot återtagning

En vara köpt på kredit kan inte handräckas om säljaren redan har den i sin besittning (Hovrättens för Västra Sverige beslut

1982-09-10, 1:SÖ 63 = RIC 26/82). Det förekommer att säljare och köpare är överens om att varan ska tas tillbaka och att köparen frivilligt återlämnar varan. Därefter kommer man dock inte överens om avräkningen. Det kan då tyckas lämpligt att lämna över ärendet till KFM, vilket alltså inte är möjligt.

Förutsättning för återtagning

Följande förutsättningar gäller för att kreditgivaren ska ha rätt att få varan återtagen och för att KFM ska kunna bevilja ansökan om handräckning (38 § och 43–45 §§ KkrL):

1. Att parterna har upprättat och skrivit under en handling om kreditköpet.
2. Att det gjorts ett förbehåll om återtaganderätt (eller äganderättsförbehåll) i samband med köpet. Det innebär att säljaren inte i efterhand kan avtala om ett förbehåll om återtaganderätt.
3. Att det i avtalet finns uppgifter om kontantpris, kreditbelopp, kredittid, kreditkostnad, kreditfordran samt betalningstidpunkter.
4. Att det är uppenbart att den tidpunkt inträtt då köparen är skyldig att betala i förtid.

Betalning i förtid

Kreditgivaren har rätt att få betalning i förtid endast om han har gjort förbehåll om detta i kreditavtalet och ett av följande villkor är uppfyllt (33 § KkrL):

1. Konsumenten är mer än en månad sen med en betalning som överstiger 10 procent av kreditfordringen.
2. Konsumenten är mer än en månad sen med betalningen av ett belopp som överstiger 5 procent av kreditfordringen och gäller två eller flera poster som förfallit vid olika tidpunkter.
3. Konsumenten är på något annat sätt väsentligt sen med betalningen. Det gäller främst vid kreditavtal med glesa avbetalningar. Vid bedömningen av vad som räknas som väsentlig försening spelar beloppets storlek och förseningens längd stor roll (innehållet i punkt 1–2 kan tjäna som riktmarke för väsentlighetsbedömningen, prop. 1991/92:83 s. 131).
4. Kreditens säkerhet har avsevärt försämrats. Vid vissa kreditköp utgörs säkerheten av ett förbehåll om återtaganderätt. Då har kreditgivaren rätt till betalning i förtid endast

om kredittagaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har försämrat säkerheten avsevärt.

5. Det står klart att konsumenten genom att avvika, gömma undan egendom eller göra på något annat sätt låter bli att betala sin skuld.

Uppsägning

Om kreditgivaren vill ha betalt i förtid på grund av dröjsmål med betalningen, måste konsumenten få minst fyra veckor (uppsägningstid) på sig att betala (34 § KkrL).

Om konsumenten före utgången av uppsägningstiden betalar vad som är förfallet plus dröjsmålsränta, är han inte längre skyldig att betala hela krediten i förtid. Om konsumenten på nytt blir skyldig att betala i förtid, kan han inte återigen utnyttja möjligheten att bara betala det förfallna plus dröjsmålsränta.

Uppsägningstiden räknas från den dag då ett meddelande om uppsägningen skickas till konsumenten i ett rekommenderat brev till konsumentens vanliga adress. Om konsumenten får meddelandet på något annat sätt räknas tiden från den dag han eller hon får det.

Det är KFM:s uppgift att kontrollera att krediten sagts upp. Uppsägningstiden ska ha gått ut innan man lämnar in en ansökan om handräckning. Sökanden kan inte lämna in en ansökan och därefter under en eventuell kompletterings- eller anståndstid se till att krediten sägs upp. Sökanden ska visa att krediten sagts upp genom att t.ex. bifoga ett kvitto på att ett rekommenderat brev skickats till kredittagaren.

Grov vårdslöshet

Grov vårdslöshet räknas det som då konsumenten handlat eller låtit bli att handla på ett sätt som gränsar till total likgiltighet för vad som händer med säkerheten. Det räcker inte med slarv, glömska och dåligt handlag, utan det krävs exempelvis att konsumenten använder en bil för mycket oaktsam körning i höga hastigheter på små vägar.

Annat förfarande

Ett exempel på när köparen kan anses avvika eller skaffa undan egendom är när han står i begrepp att lämna landet med avbetalningsgodset.

Det krävs stark bevisning för att kreditgivaren vid en ansökan om återtagning ska kunna hävda att säkerheten avsevärt försämrats eller att kredittagaren undandrar sig att betala skulden som beskrivits ovan.

Att konsumenten låter bli att betala en skuld innebär inte att kreditgivaren kan kräva att även andra skulder ska betalas omedelbart.

Ansökan

En ansökan om handräckning enligt konsumentkreditlagen ska vara skriftlig och innehålla uppgift om den obetalda delen av kreditfordringen och om en eventuell fordran på dröjsmålsränta (43 § andra stycket KkrL). Den handling som kreditköpet dokumenteras i ska skickas in i styrkt kopia (vanligen köpeavtalet).

KFM ska kontrollera att det är rätt sökande. Den ursprungliga säljaren kan enligt avtalet ha överlåtit sin rätt till en annan kreditgivare. Om den förstnämnde är sökande måste avtalet ha återtransporterats till honom, eller så måste sökanden visa en fullmakt från kreditgivaren.

Beneficium

En dom som förpliktar köparen att återlämna en vara såld med återtaganderätt får inte handräckas eller verkställas för varor som inte kan utmätas enligt utsökningsbalkens beneficieregler (44 § tredje stycket KkrL).

Handräckning får inte heller beviljas om det finns ett förbud mot att sälja den aktuella varan med förbehåll om återtaganderätt. (Inget sådant förbud har hittills meddelats av Konsumentverket.)

Korrigerande betalning m.m.

Ingen handräckning får ske om köparen före återtagningen betalar hela den återstående skulden, en eventuell dröjsmålsränta, utsökningsavgift, sökandens yrkade skäligen ersättning för eget arbete samt eventuell ersättning för inställelsekostnader (38 § tredje stycket KkrL). Den återstående skulden reduceras dock enligt reglerna för förtidsbetalning i 36 § KkrL.

Återtagning får inte göras om köparen erbjuder en godtagbar säkerhet om grunden för ansökan om återtagning är att säkerheten har försämrats eller att köparen undandrar sig att betala sin skuld.

15.7 Handräckning enligt LAN

LAN har i stora delar samma uppställning, begrepp och sakliga innehåll som KkrL. På flera betydelsefulla punkter skiljer sig dock de båda lagarna. Det gäller inte minst förutsättningarna för återtagning. Det finns t.ex. inget förbud mot att återta beneficiegods i LAN.

Förutsättningarna för handräckning finns angivna i 11 § LAN. För att handräckning ska kunna beviljas ska det finnas ett skriftligt köpeavtal som är undertecknat av både köpare och säljare. Köpeavtalet ska innehålla förbehåll om återtaganderätt samt information om kontantpris, kreditbelopp, kreditkostnad, kredittid, kreditfordran och avbetalningstidpunkter. En ansökan om handräckning enligt LAN ska göras skriftligen (12 § LAN). Den ska innehålla uppgift om hur stor del av kreditfordringen som inte är betald. Om säljaren begär dröjsmålsränta eller ersättning för reparation eller någon annan åtgärd beträffande varan ska det anges.

Köpekontraktet ska bifogas i en bestyrkt avskrift.

Förbehåll om återtaganderätt

Till skillnad mot KkrL krävs det vid tillämpning av LAN inte att förbehållet tillkommit i samband med köpet. När LAN tillämpas kan återtagandeförbehållet göras i ett senare skede.

Kvalificerat betalningsdröjsmål

Säljaren kan enligt 7 § LAN hävda en återtaganderätt om köparen sedan mer än 14 dagar inte har betalat en förfallen och icke-preskriberad del av köpeskillingen. Det förfallna ska då vara mer än en tiondel (10 procent) av hela kreditfordringen eller, om dröjsmålet gäller två eller flera poster, mer än en tjugondel (5 procent). Till skillnad mot vad som gäller enligt KkrL kan varan också återtas om det obetalda avser återstoden av skulden, även om den är mindre än en tjugondel.

Säkerheten riskeras

En återtagning enligt LAN kan också ske på grund av att köparen genom att ”åsidosätta i förbehållet angiven förpliktelse på grund av avbetalningsköpet har äventyrat säljarens säkerhet i varan”. Med detta menas att säljarens säkerhet i varan riskeras genom köparens åtgärder.

Efter att KFM fått en ansökan om återtagning kan köparen inte hindra säljarens återtagningsrätt genom att betala av en så stor del av skulden att det kvalificerade betalningsdröjsmålet inte längre finns. Köparen måste i stället göra en korrigerande betalning (se nedan).

I t.ex. följande fall kan en återtagning ske på grund av ett avtalsbrott från köparens sida:

- vanvård som medför onormal värdeminskning
- avtalsstridig användning som medför onormal värdeminskning
- att köparen inte håller varan försäkrad

- att köparen lämnar ifrån sig besittningen av varan.

För att en vara ska kunna återtas krävs att säljaren förbehållit sig rätten att återta varan om inte köparen uppfyller vissa villkor. Förpliktelsen ska således kunna utläsas direkt ur själva förbehållet.

När det gäller att avgöra om köparen genom ett visst förfarande har äventyrat säljarens säkerhet i varan måste man ta hänsyn till samtliga omständigheter. Även om köparen t.ex. har vanvårdat varan kan säljaren inte kräva förtidsbetalning om varan i det skick som den är ändå kan betraktas som tillräcklig säkerhet för den återstående delen av säljarens fordran. Man bör också ta hänsyn till om säljarens återtaganderätt över huvud taget kan anses ha varit ägnad att ge honom creditsäkerhet.

Det är inte tillräckligt att köparen genom ett avtalsbrott har skapat ett tillstånd som, om det fick bestå, skulle riskera säljarens säkerhet i varan. Om köparen före återtagningen vidtagit rättelse så att säljaren har fullgod säkerhet för kredit, kan återtagning inte ske. Köparen kan t.ex. i strid mot avtalet ha överlämnat varan till någon annan men därefter ha återtagit den. I sådana situationer kan det emellertid i vissa fall bedömas som att köparen genom sitt förfarande har visat sådan brist på respekt för säljarens intressen att säljarens säkerhet i varan ändå får anses äventyrad. Säljaren behöver exempelvis inte finna sig i upprepade förfaranden av angivet slag från köparens sida.

Avräkningsförbehåll

Liksom i KkrL finns det ett förbud mot avräkningsförbehåll i LAN. Enligt 6 § får belopp som köparen erlägger för avräkning på fordran på grund av avbetalningsköpet inte först avräknas på annan fordran. I paragrafens andra stycke har man emellertid gjort ett undantag från detta förbud.

Säljaren får göra gällande förbehåll om avräkning på fordran som avser ersättning för reparation eller någon annan åtgärd beträffande varan. Med ”annan åtgärd” menas åtgärd som syftar till att bevara eller öka varans värde, såsom kompletterings- och förbättringsarbeten och kostnad för förvaring av varan.

Att avräkningsförbehåll kan ha stor praktisk betydelse för säljaren sammanhänger med att säljarens möjlighet att kräva betalning i förtid eller återta varan bara kvarstår så länge någon del av kreditfordringen inte är betald. Genom att utnyttja ett avräkningsförbehåll kan säljaren se till att hans återtagningsrätt gäller tills han har fått täckning för reparationsfordringar och liknande liksom varje fordran på grund av köpet.

Säljaren har möjlighet att som alternativ till att begära återtagning – om han förbehållit sig det i avtalet – begära att hela skulden betalas i förtid. Om säljaren vill ha verkställighet genom utmätning krävs en exekutionstitel.

Korrigerande betalning

Vill köparen göra en korrigerande betalning enligt 8 § LAN ska han betala alla säljarens kostnader som föranletts av betalningsdröjsmålet. Som exempel på säljarens kostnader kan nämnas redan uppkomna kostnader för betalningsföreläggande eller återtagande.

Säljaren ska genom den korrigerande betalningen försättas i samma situation som om betalningsdröjsmålet aldrig hade inträffat. Betalningen ska därför också omfatta skulder köparen har till säljaren p.g.a. utgifter säljaren har haft för att återta varan, t.ex. för reparationer som är förenade med retentionsrätt eller för att använda varan på avsett sätt, t.ex. för en vägtrafikskatteskuld.

15.8 Handläggning av återtagning

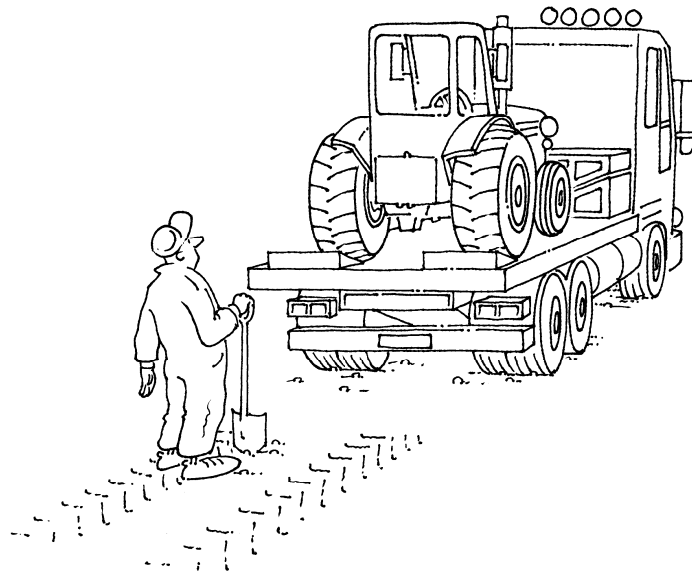
Utsökningsbalkens regler om handläggning av mål är i stora delar tillämpliga också på handräckning enligt KkrL och LAN. Lagtekniskt åstadkoms detta på ett något komplicerat sätt. Det föreskrivs i 12 § tredje stycket LAN att bestämmelserna i 16 kap. 11–12 a §§ UB ska tillämpas vid handräckning. Det föreskrivs vidare i 17 § LAN att tillämpliga delar av utsökningsbalken gäller i övrigt för handräckning. En hänvisning görs sedan i 45 § KkrL, och enligt den ska vissa paragrafer i LAN, bl.a. 12 § andra och tredje styckena och 15–18 §§, tillämpas även vid återtagning enligt KkrL.

Regler i utsökningsbalken som på detta sätt gjorts tillämpliga vid handräckning enligt KkrL och LAN är i första hand de i 16 kap. 11–12 a §§ UB. Följande bestämmelser kan nämnas:

1. Köparen ska normalt underrättas. En sådan underrättelse kan lämnas muntligen om det är lämpligare (18 kap. 1 § UF). Undantag görs för brådslande fall (16 kap. 11 § UB). Om det kan finnas en risk t.ex. för att köparen gömmer egendomen kan varan återtas provisoriskt utan att köparen dessförinnan underrättas om målet. Om köparen inte har varit närvarande vid en sådan återtagning ska han underrättas om att egendomen har återtagits och få möjlighet att yttra sig. Därefter ska man pröva om åtgärden ska bestå.

2. KFM kan välja mellan olika verkställighetsformer. I praktiken verkställs oftast återtagning genom att KFM också utför själva handräckningen (16 kap. 12 § UB).
3. Om sökanden medger **uppskov** med verkställigheten mer än två gånger eller mer än sex månader från dagen för ansökan, är ansökan förfallen (16 kap. 12 a § UB). Bestämelsen hindrar inte att själva handräckningen genomförs senare än efter sex månader, förutsatt att uppskovet har upphört dessförinnan.

Andra regler i utsökningsbalken som tillämpas vid återtagning är bl.a. regler om jäv, hur man går tillväga vid förrättning, vittnens närvaro och överklagande. Över huvud taget bör utsökningsbalkens regler kunna tillämpas när KkrL:s och LAN:s reglering av handräckning framstår som ofullständig.

Anstånd med återtagning

KFM kan bevilja **anstånd** med återtagningen om det finns särskilda skäl med hänsyn till köparens förhållanden och övriga omständigheter (16 kap. 12 a § andra stycket UB). Kreditköparen kan få anstånd i högst fyra månader från dagen för ansökan. Anstånd med verkställighet ska ha som syfte att ge köparen möjlighet att fullfölja köpet efter en rättelse. För att det ska anses föreligga särskilda skäl bör det därför krävas att det är troligt att köparen blir i stånd att fullgöra sin betalningsskyldighet. Köparens betalningssvårigheter måste alltså kunna be-

dömas som övergående, och betalningsförsummelsen ska bedömas som ursäktlig. Vid anståndsprövningen ska KFM även ta hänsyn till säljarens intresse av att ha fullgod säkerhet i varan eller av att få tillbaka den för försäljning på nytt. Normalt bör säljaren höras innan något anstånd beviljas. Om det framkommer att säljaren redan innan ansökan lämnades in gav köparen uppskov kan det tala mot ytterligare anstånd eller åtminstone påverka anståndstidens längd. Andra omständigheter som kan föranleda restriktivitet med anstånd är att betalningsdröjsmålet gäller betydande belopp eller har varat under längre tid.

Om sökanden har beviljat köparens begäran om anstånd sker ingen prövning av om särskilda skäl har anförts av köparen. Om sökanden medger kortare tid än vad köparen begärt, måste KFM pröva begäran och meddela beslut i anståndsfrågan. Båda parter ska underrättas om beslutet. KFM får föreskriva villkor för anståndet, exempelvis att köparen ska göra vissa avbetalningar under anståndstiden eller att varan inte får användas under denna tid. KFM har även möjlighet att förklara att ett beviljat anstånd ska upphöra att gälla.

KFM:s beslut att bevilja anstånd – eller att inte bevilja anstånd – kan överklagas.

Normalt ska sökanden se till att det finns sådana transportmedel tillgängliga att den sökande ska kunna ta hand om egendomen. I vissa fall kan det vara nödvändigt att KFM anlitar en särskilt tillkallad värderingsman. Värderingskostnaden är en särskild avgift, som är en av utsökningssavgifterna.

Förskott

Utsökningssavgifter ska betalas i förskott om KFM begär det (12 § andra stycket LAN, som också gäller för återtagning enligt KkrL, se 45 § KkrL). Om förskottet inte betalas inom den förelagda tiden kan handräckningen ställas in och eventuella vidtagna interimistiska åtgärder hävas. Om ett förskott bör begäras eller inte ska bedömas utifrån 4 § FAK (avsnitt 17.1). Vid återtagning kan det finnas skäl att ta in ett förskott när KFM får större kostnader för att t.ex. transportera gods eller göra en värdering.

KkrL eller LAN

Vid sin verkställighetsprövning ska KFM ta ställning till om handräckningen ska utföras enligt KkrL eller LAN. Om det t.ex. framgår av uppgifterna i köpeavtalet att KkrL ska tillämpas, men sökanden yrkar handräckning enligt den för honom förmånligare LAN, måste sökanden underrättas om att återtagning endast kan ske enligt KkrL. Han har då möjlighet att förklara sig

nöjd med handräckning enligt KkrL. Han kan givetvis också vidhålla sitt yrkande om handräckning enligt LAN. KFM meddelar då ett avslagsbeslut, som sökanden kan överklaga.

Information om KFM:s ställningstagande till vilken lag som ska tillämpas vid handräckning lämnas till köparen när han underrättas om att målet kommit in till KFM.

Sökanden bör underrättas och få tillfälle att komma in med synpunkter om köparen haft invändningar som gör att KFM ändrar uppfattning om vilken lag som ska tillämpas.

I ett protokoll över verkställd handräckning ska KFM ange vilken lag som tillämpats.

Invändningar mot återtagning

För att en återtagning ska kunna ske krävs det att det är uppenbart att förutsättningarna för återtagning är uppfyllda (44 § första stycket och 38 § andra och tredje styckena KkrL respektive 13 § LAN). Om det framgår redan av ansökan att förutsättningarna inte är uppfyllda ska ansökan genast avslås. Det samma gäller om det framkommer omständigheter som tyder på att det är tveksamt ifall förutsättningarna är uppfyllda eller inte. En invändning från köparens sida leder alltså till att ansökan ska avslås, om invändningen inte är klart obefogad (prop. 1976/77:123 s. 186). Om köparen t.ex. påstår att varan är bristfällig och att han därför har rätt att få priset nedsatt kan invändningen medföra att det inte längre är uppenbart att köparen råkat i ett sådant kvalificerat betalningsdröjsmål som sägs i 33 § KkrL. Handräckningsmöjligheten är avsedd att användas i klara fall, där det inte råder någon tvekan om att återtagning ska ske (Hovrättens för västra Sverige beslut 1988-09-30, Ö 925/88 = RIC 47/88). Materiella frågor, som förutsätter bevisprövning m.m., ska prövas på annat sätt.

Av 44 § första stycket KkrL och 13 § LAN kan man få uppfattningen att endast invändningar mot förbehållet och betalningsdröjsmålet ska prövas av KFM i återtagningsmål. Regeln ska emellertid inte läsas så snävt. Man har inte vid KkrL:s tillkomst avsett att försämra köparens möjligheter att göra invändningar i återtagningsmål jämfört med vad som gällde enligt äldre lag. Köparen kan exempelvis hävda att köpeavtalet inte är giltigt mellan honom och säljaren. En orsak till att avtalet kan anses ogiltigt är att köparen var omyndig när köpeavtalet ingicks eller att säljaren gjort sig skyldig till svikligt förfarande. Köparen kan vidare hävda att han har rätt att häva köpet på grund av fel på varan. Om köparen har fog för sina invändningar bör ansökan om handräckning avslås (jfr Hov-

rättens för Nedre Norrland beslut 1992-07-24, 1:SÖ 139 = RIC 57/92).

I rättsfallet NJA 2007 s. 501 har HD slagit fast att en kreditgivare har kvar sin rätt att återta en vara även efter att han har utverkat en exekutionstitel för en fordran på grund av ett konsumentkreditköp och efter att den har varit föremål för resultatlös verkställighet. I målet hade köparen sålt varan vidare. HD uttalade att rätten att återta varan inte hade upphört genom köparens överlåtelse av varan till någon annan under förutsättning att denne inte var i god tro.

Oskäligt pris

Ett oskäligt högt pris kan enligt KkrL inte självständigt åberopas som grund för att ansökningen ska avslås. Detta bör ses mot bakgrund av att kreditgivaren normalt inte har rätt att kräva ut restskulden utan får nöja sig med den återtagna varan.

15.9 Avräkning enligt KkrL

Köparen tillgodo

När en vara återtas ska det ske en avräkning (40 § KkrL). Köparen (konsumenten) ska tillgodoräknas varans värde vid återtagandet. Värdet beräknas efter vad kreditgivaren kan antas få ut genom att på lämpligt sätt sälja varan (40 § andra stycket KkrL). Hänsyn ska tas till förhållanden som höjer värdet för säljaren, t.ex. att han kan sälja varan i den egna rörelsen och dessförinnan avhjälpa vissa skador. Vad säljaren kan få ut vid försäljningen omfattar vad som kan komma in genom försäljningen med avdrag för försäljningskostnaderna. Till försäljningskostnaderna hör t.ex. annonsering, transport och reparationer men däremot inte handelsvinst. Kreditgivaren ska således inte göra någon extra vinst på att köparen måste lämna tillbaka varan.

Säljaren tillgodo

Kreditgivaren (säljaren) får tillgodoräkna sig den obetalda delen av kreditfordringen efter samma avräkning som sker när varan betalas i förtid enligt 32 §. Det innebär att vid en förtida betalning ska konsumenten betala ränta och andra kostnader för krediten för tiden fram till återtagandet/förtidsbetalningen men **inte** för tiden efter (36 § KkrL). Kreditgivarens fordran ska således reduceras med räntor och kostnader för tiden efter förtidsbetalningen/återtagandet. Vid beräkningen ska man tillämpa grunder som står i överensstämmelse med god kreditgivningssed. Beräkningen kan ske enligt olika metoder. När amorteringarna är lika stora brukar KFM använda den s.k. 78-regeln.

Kreditgivaren får inte tillgodoräkna sig någon ersättning för att kreditavtalet upphör i förtid. Om räntan för krediten är bunden för hela eller en del av avtalstiden har kreditgivaren dock rätt att för den återstående tiden ta ut en ersättning för skillnaden mellan räntan på krediten och räntan på nya krediter av motsvarande slag om kreditgivaren gjort ett förbehåll om detta i kreditavtalet. Denna ersättning är, beträffande gods som kan bli föremål för återtagning, maximalt en procent av det kvarvarande beloppet (36 § tredje stycket p. 2 KkrL). Kreditgivaren har också rätt till eventuell dröjsmålsränta på den förfallna delen av kreditfordran. Vid återtagning får dröjsmålsräntan inte överstiga den ränta som anges i 6 § räntelagen, dvs. referensräntan med ett tillägg av åtta procentenheter. Kreditgivaren får också tillgodoräkna sig ersättning för kostnader för återtagning av varan. Sådana kostnader kan vara utskökningsavgifter, skäliga kostnader för transport av varan, utgifter för inställelse till återtagandeförrättningen, skäliga ersättningar för eget arbete samt arvoden till ombud eller biträden (40 § fjärde och femte stycket KkrL).

Ersättning för inställelse tillgodoräknas bara om kreditgivaren behövt inställa sig för att ta tillvara sin rätt. När en sådan ersättning tillgodoräknas tillämpas reglerna i förordningen om beräkning av ersättning till vittne av allmänna medel. Ersättning för eget arbete bestäms enligt reglerna i förordningen om ersättning för kostnader i mål om handräckning enligt KkrL.

Konsekvensen av avräkning

En avräkning kan ge följande konsekvens: Om köparen tillgodoräknas ett större belopp än kreditgivaren får varan återtas endast om kreditgivaren betalar mellanskillnaden till köparen eller, när varan värderats av KFM, nedsätter mellanskillnaden hos KFM (41 § KkrL). Från det belopp som är köparen tillgodo har kreditgivaren rätt att avräkna betalningar av köparens skulder som han gjort för att kunna återta varan. Det kan exempelvis handla om en reparationskostnad som kreditgivaren varit tvungen att betala för att få ut varan. Om kreditgivaren däremot tillgodoräknas ett större belopp än köparen, får han inte kräva ut mellanskillnaden (restskulden), 41 § tredje stycket KkrL. Man gör dock undantag för när varan minskat väsentligt i värde genom att köparen vanvårdat den.

Återlösande av en vara

Konsumenten kan inom 14 dagar återlösa en vara som återtagits. Vill konsumenten återlösa varan ska denne betala kreditgivaren varans värde vid återtagandet, dvs. samma värde som använts vid avräkningen. Köparen ska också betala den restskuld som kan finnas enligt avräkningen (42 § KkrL). Återlös-

ningsrätten gäller oavsett om återtagandet skett genom handräckning, verkställande av en dom eller en uppgörelse mellan parterna.

Om sökanden på grund av resultatet vid avräkningen nedsätter pengar hos KFM, får köparen lyfta dessa pengar en månad efter att handräkningsbeslutet vunnit laga kraft om inte sökanden visat att han väckt talan vid domstol (avsnitt 15.11).

I övrigt gäller tillämpliga delar av utsökningsbalken.

15.10 Avräkning enligt LAN

Avräkning enligt LAN verkställs i huvudsak enligt samma regler som enligt KkrL. Följande skillnader föreligger.

Reduceringen av kreditfordringen kan skilja sig något beroende på vilken av lagarna som är tillämplig.

Om parterna åberopar olika beräkningsmetoder, som båda är förenliga med god sed på marknaden, bör den metod väljas som leder till det matematiskt mest korrekta resultatet.

Värdering

När varan återtas från en köpare som haft rätt till avräkning för ingående mervärdesskatt, ska varan värderas exklusive mervärdesskatt (Handledning för mervärdesskatt, avsnitt 11.10 Varureturner).

Reparationsfordran m.m.

Bestämmelsen om vad säljaren får tillgodoräkna sig är densamma som enligt KkrL med ett tillägg. Säljaren får också tillgodoräkna sig ersättning för reparation eller någon annan åtgärd beträffande varan när det finns ett giltigt avräkningsförbehåll. En sådan fordran får tillgodoräknas även om den inte är förfallen till betalning vid avräkningstillfället (9 § tredje stycket LAN jämförd med 40 § KkrL). Den dröjsmålsränta som en säljare får tillgodoräkna sig enligt LAN är inte – till skillnad från vad som gäller enligt 40 § tredje stycket KkrL – maximerad genom anknytning till räntelagens bestämmelser.

Observera att varans värde inte ska påverkas av att säljaren betalat eller troligen kommer att betala vissa av köparens skulder, t.ex. vägtrafikskatt.

15.11 Överklagande

Ett beslut om handräckning kan överklagas hos tingsrätten. Hovrätten är sista instans (16 § första stycket LAN). Reglerna i 18 kap. UB gäller, vilket innebär att ett överklagande ska inges

till KFM inom tre veckor från att beslutet delgavs klaganden. Detta gäller också vid handräckning enligt KkrL (45 § KkrL).

Delgivning

Att tiden för överklagande räknas från att köparen tagit emot beslutet innebär inte att alla beslut behöver delges. Har säljaren nedsatt pengar hos KFM (avsnitt 15.9) ska KFM emellertid se till att beslutet delges säljaren, eftersom köparen annars inte kan lyfta pengarna (16 § tredje stycket LAN och 45 § KkrL).

I vissa fall kan en part i ett handräckningsmål ha intresse av att överklaga KFM:s ställningstagande redan innan handräckningen verkställs. Så är det t.ex. när köparen anser att det inte ska bli någon handräckning men inte vinner gehör för sin invändning hos KFM, jfr 3 kap. 21 § andra stycket UB. Köparen kan överklaga KFM:s beslut att hinder mot verkställighet inte föreligger, och även begära att handläggningen inhiberas. Att ett överklagande kan göras redan under målets handläggning hos KFM är särskilt viktigt eftersom det kan vara svårt att åstadkomma en rättelse efter att återtagningen verkställts.

Talan vid domstol

Köparen och säljaren kan var och en väcka talan mot den andre vid allmän domstol om han är missnöjd med värderingen eller någon annan åtgärd vid handräckningen, t.ex. KFM:s ställningstagande till vilken lag som ska tillämpas på avtalet enligt 16 § andra stycket LAN och 45 § KkrL. Denna befogenhet är inte begränsad till viss tid.

15.12 Verkställighet av domstolsavgörande

18 § LAN, som också tillämpas vid köp enligt KkrL, behandlar frågan om återtagande genom verkställighet av dom där köparen förpliktas att återlämna en vara som sålts genom ett avbetalningsköp. En dom kan jämföras med ett utslag enligt lagen om betalningsföreläggande och handräckning.

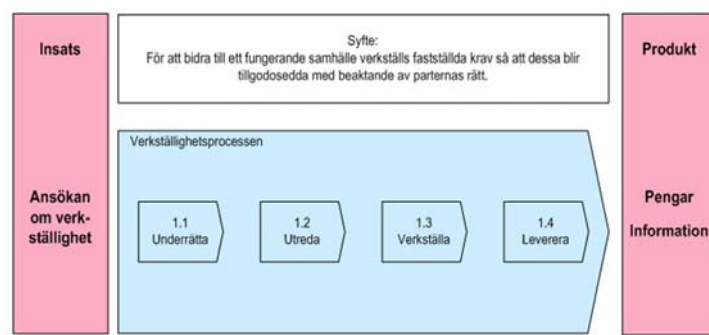
Allmänna föreskrifter i utsökningsbalken och utsökningsförordningen om verkställighet av en dom kan tillämpas i dessa fall. Domen ska t.ex. ha vunnit laga kraft innan ansökan om verkställighet sker, såvida sökanden inte ställer någon säkerhet (3 kap. 8 § UB). Vid verkställighet tillämpas vissa av LAN:s bestämmelser om handräckning, nämligen 16 § andra och tredje stycket och – om inget annat följer av domen – 15 § LAN. Vidare gäller 16 kap. 12 a § UB.

Bestämmelserna i 16 § första stycket LAN angående överklagande av beslut om handräckning kan inte tillämpas när en

dom verkställs. Hur domar i tvistemål ska verkställas regleras direkt i utsökningsbalken.

16 Rättelse, överklagande och skadestånd

Frågor om rättelse, överklagande och skadestånd kan komma upp under hela verkställighetsprocessen.

16.1 Självrättelse

KFM kan inte undvika att beslut och åtgärder som vidtas i den exekutiva verksamheten ibland i efterhand visar sig vara felaktiga. Det behöver inte innebära att handläggaren gjort fel. Det kan bero på att beslutet eller åtgärden grundats på felaktiga eller bristfälliga upplysningar, att viktiga omständigheter inte varit kända eller att tredje man har kunnat styrka sin äganderätt till den utmäta egendomen först efter förrättningen etc. Genom utskökningsbalkens institut **hävande av utmätning** och **rättelse** är det möjligt att rätta felaktigheter på ett enkelt sätt utan att saken behöver prövas av domstol (4 kap. 33–35 §§ UB). Som gemensam beteckning för hävande av utmätning och rättelse används ordet **självrättelse**. Utöver det har KFM möjlighet att rätta skrivfel (2 kap. 20 § UB).

KFM ska självmant rätta eller ändra beslut när det finns anledning (3 kap. 17 § UF). KFM kan även rätta efter en begäran eller ett påpekande från en part eller någon annan eller p.g.a. ett överklagande.

Självrättelse, som kan gälla både fast och lös egendom, blir aktuellt bara när det är helt klart att beslutet eller åtgärden verkligen är felaktigt.

Kvarstad och betalningssäkring

Bestämmelserna om självrättelse av utmättningsbeslut i 4 kap. 33–35 §§ UB gäller även när beslut om kvarstad för fordran och betalningssäkring verkställs (16 kap. 13 § UB och 11 § BtsL).

Verkställighet av andra förpliktelser än betalningsskyldighet kan inte bli föremål för självrättelse.

Höra sökanden

För samtliga rättelsefall gäller enligt 4 kap. 35 § UB att sökanden ska höras innan KFM rättar, om inte särskilda skäl föranleder annat. Sökanden behöver normalt inte delges.

Om KFM beslutar att inte göra självrättelse får det beslutet enligt 18 kap. 5 § UB inte överklagas. Detta för att man ska undvika att självrättelsen utvecklas till en självständig procedur vid sidan av målet. Om någon är missnöjd får denne i stället klaga över själva utmättningsbeslutet (eller motsvarande) hos tingsrätten. Ett beslut om självrättelse kan däremot överklagas.

I ett beslut om att inte vidta rättelse ska KFM ange skälen till det. Myndigheten bör anteckna i beslutet att det går att klaga på utmätningen hos tingsrätten. Annars kan den som sökt rättelse få intrycket att hans möjligheter att överklaga är uttömda. En fråga om en rättelse ska handläggas skyndsamt, särskilt när tiden för överklagande håller på att gå ut. En gäldenär kan bara överklaga inom tre veckor efter att han delgavs utmättningsbeslutet. Om han begär rättelse inom denna tid bör KFM om möjligt besluta i rättelsefrågan så fort att han får tid på sig att överklaga om han inte får rättelse.

Förhållandet självrättelse/överklagande

Möjligheten till självrättelse står öppen även när någon överklagat. KFM måste ta ställning till om någon part begär självrättelse eller överklagar. Om det inte är klart bör parten tillfrågas.

I rättsfallet NJA 1982 C 104 (RIC 10/83) hade svaranden i ett mål om betalningssäkring endast begärt rättelse. KFM rättade inte och skickade målet till domstol som om det hade överklagats. Detta var fel enligt HD.

Om KFM redan har vidarebefordrat handlingarna till tingsrätten, utan att göra självrättelse, bör KFM inte senare rätta eftersom saken då kommer att prövas av tingsrätten (KUB IV s.

675). Vad gäller rätten till ersättning för processkostnader är det skillnad för klaganden om KFM eller tingsrätten prövar sakfrågan. KFM har inte möjlighet att tilldöma en part eller tredje man processkostnader. Denna möjlighet har däremot en domstol (avsnitt 16.3.8).

16.1.1 Olika skäl för självrättelse

En utmätning ska **hävas**

- om den utmäta egendomen visar sig tillhöra tredje man
- om en försäljning av den utmäta egendomen eller indrivning av en utmätt fordran inte kan förväntas ge något överskott som gör åtgärden försvarlig.

En utmätning ska **rättas**

- om den utmäta egendomen av någon anledning inte borde ha utmätts.

Tillhör tredje man

Utmätning ska **hävas** om det visas att utmätt egendom tillhör tredje man (4 kap. 33 § UB). Det finns **inte någon tidsbegränsning** för när, självrättelse kan göras av denna anledning. Om utmätt egendom har sålts gäller hävandet rätten till influtna medel. Hävande kan alltså göras så länge det är praktiskt möjligt, dvs. tills medel har betalats ut. Tredje man ska inte drabbas av förrättningskostnader i målet.

Bestämmelserna om självrättelse kan inte tillämpas när egendom anses utmätt på grund av KFM:s eller en domstols beslut om betalningsfastställelse (s.k. dömd i mät). KFM kan alltså inte självrätta ett beslut när t.ex. en fastighet har ”dömts i mät”. Om tredje man inte har följt ett föreläggande om att väcka talan inom en angiven tid kan ett beslut om hävande inte heller meddelas. Tredje man har då förlorat sin rätt mot sökanden (4 kap. 20 § andra stycket UB). En utmätning kan då inte ens ändras om tredje mans rätt styrks.

Inget överskott vid försäljning

En utmätning ska enligt 4 kap. 33 § andra stycket UB hävas om man efter att utmätningen genomförts kan anta att en försäljning av egendomen eller indrivning av en utmätt fordran inte ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Bestämmelsen kan tillämpas t.ex. om den ursprungliga värderingen var för hög och det senare konstateras att en försäljning inte skulle ge något eller bara ett litet överskott. Detsamma gäller om egendomen visar sig vara belastad med panträtt som tar värdet

i anspråk. Denna självrättelsemöjlighet är också **obegränsad i tid**.

Bestämmelsen om hävning vid ett bristande överskott hänger ihop med 4 kap. 3 § UB. Enligt den bestämmelsen gäller som förutsättning för utmätning att det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

Andra fel

Utmätningen ska enligt 4 kap. 34 § UB **rättas** om den är fel av någon annan anledning än den som anges i fallen ovan, t.ex. om egendomen ingick i gäldenärens beneficium, eller av något annat skäl borde ha undantagits från utmätning, eller om utmätningen har kommit till genom en felaktig tillämpning av utmätningens ordningen. I så fall ska rättelsen göras **inom två veckor** från den dag utmätningens beslut fattades. Med stöd av denna bestämmelse kan en verkställd utmätning även jämkas, t.ex. om man finner att utmätt egendom rätteligen borde ha utmätts med förbehåll för tredje mans rätt.

16.2 Annan ändring av beslut eller åtgärd

Vissa av KFM:s beslut är inte bindande utan kan fortlöpande ändras när det krävs.

Ny ansökan

En fråga som har diskuterats är i vilken utsträckning ett exekutivt beslut är bindande när någon fått avslag på en ansökan om verkställighet och senare återkommer med en ny ansökan i samma sak. Att en prövning av en ny ansökan inte hindras av att en tidigare ansökan inte bifallits är utan vidare klart när det tillkommit nya omständigheter. Men även då inget kan anses ha tillkommit eller förändrats är en tidigare ansökan inget hinder mot att en ny ansökan med samma yrkande prövas. Prövningen kan då bli mycket enkel. Det bör i allmänhet vara tillräckligt att KFM hänvisar till det tidigare beslutet och konstaterar att det inte finns anledning att frånga en tidigare ståndpunkt. Om det tidigare beslutet bedöms som felaktigt kan ett beslut av annat innehåll meddelas.

Beslut tills vidare

Beslut och åtgärder som rör själva processen hos KFM gäller bara tills vidare, dvs. tills KFM anser att det finns anledning att ändra något. Verksamhetens praktiska natur leder till att meddelade beslut och åtgärder som utförts i viss utsträckning kan ändras av myndigheten själv. Det gäller huvudsakligen beslut och åtgärder utan direkt materiell betydelse för en part eller någon annan. Samma sak gäller även vissa beslut av mer materiell betydelse för en part eller tredje man. Det kan t.ex. vara

beslut om i vilken utsträckning utmätt egendom får användas av gäldenären eller beslut med anledning av en borgenärs begäran att KFM ska ta hand om utmätt egendom. Ett beslut eller en åtgärd som kan anses ha skapat en rätt eller ett annat anspråk för en part får inte ändras utan stöd av en bestämmelse i utsökningsbalken.

Exempel på beslut som kan ändras:

- KFM kan senarelägga tidpunkten för en förrättning.
- KFM kan, om det är lämpligt, ta utmätt egendom i förvar som har lämnats kvar hos gäldenären.
- KFM kan, om det bedöms ge bättre resultat, ändra val av försäljningsform t.ex. från försäljning på auktion till att istället sälja egendomen underhand.

Exempel på beslut som **inte** får ändras utan stöd av bestämmelse i utsökningsbalken:

- Beslut om utmätning.
- Beslut om exekutiv försäljning och fördelning eller utbetalning av medel.
- Verkställighet av andra förpliktelser än betalningsskyldighet.

Beträffande utmätning av lön, se avsnitt 5.

Sökandens medgivande

KFM kan med sökandens medgivande häva en utmätning helt eller delvis. I allmänna mål kan KFM själv, i sin egenskap av företrädare för staten som borgenär, avstå från verkställd utmätning. Motsvarande gäller verkställighet av betalningssäkering (2 kap. 30 § UB).

Hävning i andra fall och återgång

En utmätning ska hävas även i andra fall, t.ex. när KFM hållit en auktion utan att egendomen blivit såld och inget nytt försäljningsförsök ska göras (9 kap. 6 §, 10 kap. 21 § och 12 kap. 42 § UB). Om KFM anser att det finns hinder mot en utmätning (3 kap. 21 § UB) eller om exekutionstiteln upphävs (3 kap. 22 § UB) förfaller utmätningen och de verkställighetsbeslut som fattats efter utmätningen.

Verkställigheten stoppas när **sökanden återkallar** målet eller **gäldenären betalar** skulden samt förrättningskostnaderna (8 kap. 17 § UB). Utmätningen har då **förfallit**. Alla berörda ska underrättas, t.ex. sekundogäldenären vid utmätning av en fordran. Om det vid en återkallelse, eller i något annat fall när verkställigheten ska upphöra, finns förrättningskostnader som

inte har betalats ska KFM försöka få ut dem av svaranden eller av sökanden i den mån den senare ansvarar för kostnaderna (16 a § FAK). Först när kostnadshandlingen är slutförd avslutas handläggningen av målet helt.

Återställande

Det har utvecklats en praxis som innebär att KFM vid hävning av utmätning återställer omhändertagen egendom som myndigheten har i sin vård till gäldenären eller den som hade egendomen vid utmätningen. Detta gäller under förutsättning att förhållandena vid förrättningen var sådana att ingen utmätning borde ha gjorts. KFM bör också återställa egendomen när tredje man i efterhand styrkt sin rätt eller när exekutionstiteln upphävs. Finns egendomen inte längre kvar i myndighetens vård äger KFM inte rätt att tvångsvis återställa egendomen till gäldenären eller till tredje man.

16.3 Överklagande

Som huvudprincip gäller enligt utsökningsbalken att praktiskt taget alla KFM:s beslut kan överklagas. Även åtgärder som påverkar någons rätt får överklagas, eftersom de då enligt 2 kap. 21 § UB betraktas som beslut. Ett överklagande av ett beslut från KFM prövas i första instans av tingsrätten. Vilken tingsrätt som i det enskilda fallet är behörig framgår av uppställningen i 17 kap. 1 § UF.

Processen vid överklaganden i tingsrätten, hovrätten och HD handläggs i princip enligt lag (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen). Utsökningsbalken innehåller därför bara sådana bestämmelser som avviker från bestämmelser i ärendelagen eller innehåller en reglering som är specifik för utsökningsmålen, t.ex. att KFM inte är en part i domstolen (jfr 18 kap. 1 § tredje stycket UB och 11 § ärendelagen).

Tingsrättens beslut får överklagas till hovrätten och HD. För att hovrätten eller HD ska pröva målet krävs alltid prövningstillstånd, se 39–40 §§ ärendelagen.

Enligt 13 § lagen om betalningssäkring ska ett beslut om betalningssäkring överklagas på samma sätt som ett beslut om kvarstad. Det som i fortsättningen sägs om kvarstad gäller alltså även för betalningssäkring.

KFM:s beslut utfärdas i skriftlig form eller meddelas muntligen t.ex. i samband med förrättning. Om det behövs ska besluten enligt 2 kap. 18 § första stycket UB motiveras. Motiveringen kan vara kortfattad, men den ska ange de skäl som varit

avgörande för utgången, t.ex. om utmätningen grundar sig på äganderättspresumtion på grund av besittning, och varför påstående från tredje man om äganderätt inte brutit presumtionen.

16.3.1 Rätt att överklaga

Vem får överklaga?

Enligt 18 kap. 2 § UB får den som beslutet angår överklaga om det har gått honom emot. Även någon som inte är part i målet kan alltså överklaga. En gäldenär kan även klaga på beslut som rör tredje mans rätt, t.ex. om att utmätt egendom tillhör tredje man. Det är inte KFM:s sak att pröva klagandens rätt att överklaga.

Det är rättstillämpningen som bestämmer de närmare gränserna för rätten att överklaga. Följande personer har ansetts ha en sådan rätt:

- andra sökande som påstår att hänsyn inte har tagits till deras rätt, t.ex. genom samtidig utmätning (RH 1990:27 = RIC 26/90)
- panträts- eller nyttjanderättshavare som menar att de blivit lidande genom utmätningen
- konkursborgenär som menar att han borde ha fått köpeskillingen för det utmäta före utmätningssökanden som efter utmätningen av en fastighet förvärvat denna av någon annan än gäldenären, (NJA 1981 s. 448 = RIC 13/81)
- den som lämnat ett bud som inte har godtagits vid exekutiv auktion (NJA 1987 s. 457 = RIC 31/87).

Vem får inte överklaga

Den som inte berörs negativt av KFM:s beslut kan inte heller få sitt överklagande prövat. Han eller hon anses nämligen sakna intresse i saken. Beslutet angår inte honom.

Några exempel där man inte anses ha rätt att överklaga:

- En borgenär kan inte klaga enbart p.g.a. att han anser att gäldenärens ekonomi försvagats genom utmätning eller försäljning.
- KFM kan i sin egenskap av verkställande myndighet inte klaga över ett beslut av tingsrätten som lett till att en viss åtgärd upphävts eller ändrats. Skatteverket har dock denna möjlighet genom partsbehörigheten i allmänna mål.
- En bank kan inte klaga över utmätning av gäldenärens banktillgodohavande (RH 2006:51).

- Den som är skyldig gäldenären pengar (sekundogäldenären) kan inte klaga över en utmätning (NJA 1999 s. 622 = RIC 40/99).
- Arbetsgivare som menar att ett löneutmättningsbeslut mot en anställd är felaktigt kan inte överklaga. De kan dock överklaga och hävda att de inte är arbetsgivare (NJA 1975 s. 64 = RIC 6/75).
- Ingen annan än gäldenären kan hävda att utmätt egendom är gäldenärens beneficium (NJA 1983 s. 410, NJA 1985 C 82 = RIC 46/85, se även KUB IV s. 665).
- När egendom kvarstadsbelagts i ett mål om bättre rätt kan en tredje man inte klaga genom att påstå att de äger egendomen (RH 1991:4).

16.3.2 Beslut som inte får överklagas

Som tidigare sagts är huvudprincipen att varje beslut eller åtgärd under det exekutiva förfarandet kan överklagas. Från denna regel finns emellertid undantag i 18 kap. UB.

Beslut som inte får överklagas:

- ett beslut om att inte bifalla en begäran om självrättelse av utmätning eller kvarstad
- ett beslut som innebär att en rättighet vid exekutiv försäljning inte har förbehållits
- ett beslut om att förklara förrättningsmannen som jävig
- ett beslut om befrielse eller jämkning av förrättningskostnader
- ett beslut om att verkställa en sådan skiljedom som avses i 3 kap. 16 § UB
- ett beslut om en kallelse till ett förhör
- ett beslut som bara är en förberedelse till ett senare beslut och inte rör tredje man
- en sakägarförteckning som inte får överklagas särskilt.

Vägrad rättelse

I avsnitt 16.1 har redovisats att man inte får överklaga ett beslut som innebär att en begäran om självrättelse av en utmätning eller kvarstad lämnats utan bifall (18 kap. 5 § första stycket p. 1 UB). Det har ansetts tillräckligt att gäldenären eller

tredje man har möjlighet att överklaga själva verkställighetsbeslutet.

Förbehållen rättighet

Ett beslut om att en rättighet vid exekutiv fastighetsförsäljning inte har förbehållits enligt 12 kap. 33 § UB får enligt 18 kap. 5 § första stycket p. 2 inte överklagas. Däremot kan man överklaga den ordning i vilken en rättighet har tagits upp i sakägarförteckningen. Sakägarförteckningen kan dock inte överklagas för sig.

Jäv

Ett beslut genom vilket förrättningsmannen har förklarats jävig får man enligt 18 kap. 5 § första stycket p. 3 UB inte överklaga. Det kan påpekas att ett beslut som en jävig förrättningsman fattat, enligt 18 kap. 13 § UB, inte ska upphävas på grund av jävet om det är uppenbart att jävet inte har inverkat på beslutet. Följande är värt att påpeka: Även om förrättningsmannen är jävig har han eller hon rätt att vidta åtgärder som inte kan skjutas upp utan att det innebär större problem, 4 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken.

Kallelse till förhör

Ett beslut om en kallelse till ett förhör med ett föreläggande av vite får enligt 18 kap. 6 § första stycket UB inte överklagas. Bestämmelsen innebär att kallelsen till förhöret inte kan överklagas särskilt, oavsett om vite har föreskrivits eller inte. Däremot får ett beslut om utdömt vite eller någon annan påföljd överklagas. I samband med det kan man också pröva frågan om vitesförelägandet är giltigt.

Förberedande beslut

Man får enligt 18 kap. 6 § andra stycket UB inte föra talan mot beslut som bara förbereder ett senare beslut och inte rör tredje man. Sådana beslut behöver oftast inte heller motiveras. Ett förberedande beslut kan alltså i princip överklagas bara i samband med talan mot det senare beslutet. Några exempel på förberedande beslut är

- utsättande av förrättning eller sammanträde (RH 1984:99)
- värdering av utmätt egendom
- kungörelse av en auktion.

Även ett beslut om att sätta ut en avhysningsförrättning är av förberedande karaktär och får inte överklagas av svaranden. Svaranden kan i stället begära anstånd om han eller hon anser att det finns skäl att skjuta upp förrättningen. Svaranden kan även invända mot verkställigheten om han eller hon anser att det finns något rättsligt hinder mot avhysningen. Som exempel på sådan invändning kan nämnas ett påstående att ett nytt hyresförhållan-

de uppstått på grund av hyresbetalningar för en senare tid än den som exekutionstiteln gäller. KFM:s beslut i dessa frågor kan sedan överklagas och överprövas. I samband med ett sådant överklagande kan en domstol besluta om inhibition.

Ett beslut om att bevilja eller vägra anstånd med löneutmätning, avhysning, exekutiv försäljning eller liknande i enskilda mål kan inte anses vara enbart förberedande. Detsamma gäller beslut om förrättningskostnader eller beslut om att lämna en preskriptionsinvändning utan bifall (Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut 1987-09-11 i mål Ö 231/87 = RIC 49/87, NJA 1989 s.174 = RIC 10/89, NJA 1990 s. 153 = RIC 16/90 och JO 2001/02 s. 165 = RIC 7/01). Sådana beslut kan alltså överklagas (KUB IV s. 669).

Förberedande beslut eller åtgärder som rör tredje mans rätt får alltid överklagas. Rätten att överklaga gäller både tredje man, sökanden och svaranden. Det kan t.ex. gälla omhändertagande av egendom i tredje mans besittning. Ett annat exempel är förberedande beslut eller åtgärder i samband med avhysning som i regel rör tredje man, t.ex. svarandens familjemedlemmar.

Ytterligare ett undantag finns beträffande förberedande beslut. Ett beslut får överklagas om grunden är att målet onödigt uppehålls genom beslutet (18 kap. 6 § andra stycket UB). Tingsrättens beslut i frågan får enligt 18 kap. 17 § UB inte överklagas.

Sakägarförteckning

Enligt 18 kap. 6 § tredje stycket UB får man inte överklaga sakägarförteckning annat än i samband med att antingen auktionen eller fördelningen av influtna medel överklagas. Om klaganden vill att auktionen ska upphävas ska han överklaga auktionen. Anser han att försäljningen ska bestå, men att sakägarförteckningen är fel, ska han överklaga fördelningen.

För sent överklagande

Om KFM har avvisat ett överklagande som för sent inkommet kan beslutet att avvisa överklagas särskilt (18 kap. 7 § sista stycket UB jämfört med 17 kap. 2 § UF, se även RH 1993:123, RH 1993:131, NJA 2000 s. 575 = RIC 40/00, samt JO 2000/01 s. 229).

16.3.3 Anvisning för överklagande

När KFM meddelar ett beslut som kan överklagas ska myndigheten enligt 2 kap. 18 § andra stycket UB också lämna en anvisning för hur man överklagar. Undantaget är om det är uppenbart onödigt, t.ex. när anstånd med exekutiv försäljning beviljas efter begäran av både sökanden och gäldenären. I praktiken fattas en rad beslut och vidtas en mängd åtgärder

utan att KFM fattar något formellt beslut eller lämnar någon anvisning för hur man överklagar. Av praktiska skäl är det otänkbart att lämna formella anvisningar för ett överklagande i samtliga fall som det går att överklaga. Om KFM får klart för sig att någon, som har talerätt, är missnöjd med ett överklagbart beslut, bör myndigheten dock meddela ett skriftligt beslut och ge vederbörande information om hur man överklagar, dvs. han eller hon bör underrättas om sin möjlighet att överklaga och hur man i så fall ska bete sig.

En anvisning för ett överklagande ska ange vad en part eller tredje man ska göra för att överklaga ett beslut och vad ett överklagande ska innehålla. För beslut som kan bli föremål för självrättelse (avsnitt 16.1) ska man enligt 3 kap. 16 § UF i beslutet få information om möjligheten att begära rättelse eller ändring av beslutet hos KFM i stället för att överklaga. De formulär som används bl.a. i utmätningssammanhang innehåller sådana upplysningar.

16.3.4 Tider för överklagande

Huvudregeln i 18 kap. 7 § UB är att klaganden ska överklaga KFM:s beslut inom tre veckor från att beslutet delgavs honom eller henne, om det inte finns giltiga skäl för något annat (s.k. laga förfall). Denna tid för överklagande gäller för bl.a. sökanden och svaranden när utmätningar överklagas. Detsamma gäller när gäldenären hävdar att utmätt egendom tillhör tredje man.

När det gäller utmättningsbeslut anses det i rättspraxis att ett överklagande av själva utmätningen inte kan prövas efter att utbetalningen i målet har vunnit laga kraft och alltså inte kan ändras.

I rättsfallet NJA 1982 s. 808 (RIC 1/83) klagade gäldenären över ett utmättningsbeslut efter att medlen hade redovisats till borgenären men innan utbetalningsbeslutet hade vunnit laga kraft. HD konstaterade med hänvisning till 18 kap. 7 § tredje stycket UB att han, till skillnad mot praxis innan utsökningsbalken infördes, var berättigad att få sitt överklagande prövat. I rättsfallet NJA 1990 s. 166 (RIC 17/90) bekräftades denna princip. KFM hade utmätt kontanta medel och redovisat dem till borgenären/staten direkt. Det beslutet vann laga kraft tre veckor efter utbetalningen. När gäldenären blev delgiven och klagade över utmätningen inom tre veckor från delgivningen, hade utbetalningsbeslutet redan vunnit laga kraft. Han fick därför inte sitt överklagande prövat.

	Specialbestämmelser om tid för överklagande gäller i följande fall.
Löneutmätning	Ett beslut om utmätning av lön får överklagas utan tidsbegränsning (18 kap. 7 § första stycket UB). Om löneutmätningens beslut upphört att gälla kan man dock inte pröva överklagandet (RH 1999:93 = RIC 44/99).
Tredje man	<p>Tredje man får överklaga en utmätning utan tidsbegränsning (18 kap. 7 § andra stycket UB). Principen om att ett överklagande inte kan prövas om utbetalningsbeslutet har vunnit laga kraft gäller dock även när tredje man klagat (RH 1989:63).</p> <p>Vid verkställighet av kvarstad och betalningssäkring liksom ett beslut om att hela egendomen ska säljas efter en andelsutmätning gäller att tredje man kan överklaga inom tre veckor från delgivning.</p> <p>Tredje mans obegränsade tid för att överklaga en utmätning innebär inte att överklagandet alltid blir prövat i sak. Om ett beslut om försäljning, fördelning eller utbetalning av medel har vunnit laga kraft när tredje man överklagar, kan han eller hon inte få utmätningen upphävd. Om dessa beslut inte har vunnit laga kraft kan domstolen, enligt 18 kap. 14 § UB, upphäva efterföljande beslut om utmätningen upphävs.</p> <p>Vid exekutiv försäljning har köparen, enligt 14 kap. 1 § UB, i princip samma skydd som vid en frivillig försäljning. Detta skydd inträder genast och utan att försäljningen vunnit laga kraft. Försäljningen kan alltså stå sig även utan laga kraft. Ett överklagande kan ändå ha betydelse för fördelningen av inlutna medel.</p>
Fördröjande	Ett förberedande beslut som påstås uppehålla målet hos KFM i onödan kan överklagas utan tidsbegränsning.
Exekutiv försäljning	Ett beslut om exekutiv försäljning ska överklagas inom tre veckor från försäljningen (18 kap. 7 § tredje stycket p. 1 UB). Denna tid för överklagande gäller också när KFM låtit sälja egendomen genom ett auktionsföretag eller en mäklare.
Fördelning och utbetalning	<p>Ett beslut om fördelning eller utbetalning av medel kan överklagas inom tre veckor från beslutet/utbetalningen (18 kap. 7 § tredje stycket p. 2 UB).</p> <p>Genom att tiden för att överklaga ett beslut vid försäljning, fördelning och utbetalning har bestämts till tre veckor från beslutet för alla – både parter och tredje man – kan klaganden hamna i den situationen att hans överklagande av utmätningen inte kan</p>

prövas eftersom utbetalningen till borgenären vunnit laga kraft. Som tidigare sagts kan domstolen inte pröva ett överklagande av själva utmätningen efter att utbetalningen i målet vunnit laga kraft och alltså inte kan ändras (NJA 1990 s. 166 = RIC 17/90). Tredje man kan då inte utnyttja sin rätt att klaga över en utmätning utan tidsbegränsning. Det är för sent även för tredje man om pengarna är utbetalade till sökanden och det har gått tre veckor. Detta händer oftast när kontanter eller fordringar har utmätts, eftersom det då kan bli kort tid mellan utmätning och utbetalning. Den tredje man som kan tänkas beröras av utmätningen ska underrättas enligt 6 kap. 16 § UF. Det finns ingen skyldighet att underrätta tredje man om ett fördelningsbeslut som fattas utan ett fördelningsammanskrivande eller om en utbetalning. KFM ska därför alltid skicka en underrättelse om utmätningen snarast möjligt, helst i god tid före fördelning eller utbetalning.

I 14 kap. 5 § UB finns regler om ersättning när tredje man förlorar sin äganderätt på grund av exekutiv försäljning.

Staten som borgenär har i praktiken ansett vara i god tro när den tog emot pengar om utbetalningen skett efter att det exekutiva målet vid ett överklagande avgjorts utan någon stämningshänvisning. I det läget blir staten inte heller återbetalningsskyldigt (14 kap. 4 § andra stycket UB och Göta hovrätts dom 1986-11-28 i mål T 3-86 = RIC 22/90).

Övriga fall

I andra fall än de som nämnts här tillämpar man huvudregeln, och tiden för att överklaga är därmed tre veckor från att beslutet delgavs klaganden. Till övriga fall hör bl.a. om borgenären vill klaga på ett beslut om hävande eller någon annan rättelse av en utmätning eller över ett beslut om att verkställa kvarstad eller betalningssäkring.

När tiden för att överklaga räknas från delgivningen av ett beslut börjar tiden alltså inte löpa om beslutet inte delges. Alla beslut ska trots det inte delges om det inte är praktiskt motiverat. Det finns särskilda föreskrifter om att beslut ska delges. Bl.a. föreskrivs i 6 kap. 9 § och 15 kap. 3 § UF att KFM ska delge beslut om utmätning och kvarstad. KFM ska dessutom alltid delge ett föreläggande enligt 4 kap. 20 § UB för tredje man att väcka talan eller ett föreläggande enligt 4 kap. 22 § UB för sökanden att väcka talan. Se vidare 4 kap. 4 § första stycket tredje meningen UF som föreskriver att delgivning alltid ska ske när det är av betydelse för det fortsatta förfarandet.

16.3.5 Överklagandet

Enligt 7 § lagen om domstolsärenden ska ett överklagande innehålla uppgifter om

- vilket beslut som överklagas
- i vilken del som beslutet överklagas och vilken ändring som yrkas
- varför (grunderna till att) beslutet ska ändras
- vilka bevis klaganden åberopar och vad han vill styrka med dem.

Överklagande i rätt tid?

Överklagandet ska vara skriftligt. Enligt 18 kap. 9 § UB ska det lämnas in till KFM, som ska pröva om överklagandet gjorts inom rätt tid. Däremot ska KFM inte i övrigt pröva om det finns något hinder mot överklagandet (Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut 1990-12-11 i mål Ö 1103/90 = RIC 3/91). När tiden för ett överklagande räknas från delgivningen måste KFM pröva om delgivning skett enligt delgivningslagens bestämmelser. Om överklagandet lämnats till tingsrätten i rätt tid ska det inte anses ha kommit in för sent även om överklagandet kommer till KFM efter tidens utgång.

Om överklagandet har lämnats in för sent ska det avvisas av KFM. Avvisningsbeslutet kan överklagas (RH 1993:123, RH 1993:131, samt NJA 2000 s. 575 = RIC 40/00).

Om klaganden visar att det finns giltiga skäl (visar laga förfall) före utgången av tiden för ett överklagande ska KFM sätta ut ny tid (18 kap. 9 § tredje stycket UB). Förutsättningarna är desamma som enligt 32 kap. 8 § rättegångsbalken, dvs. KFM kan sätta ut en ny tid när klaganden eller hans eller hennes ombud hindrats att lämna in överklagandet på grund av ett ”avbrott i allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet, som han ej bort förutse” eller om det finns någon annan giltig ursäkt. Däremot bör KFM t.ex. inte sätta ut någon ny tid om överklagandet har lämnats för postbefordran så sent som dagen innan överklagandetiden går ut.

16.3.6 Förfarandet vid överklagande

Hos KFM

När ett överklagande kommer in till KFM och det konstaterats att överklagandet inkommit i rätt tid (noteras på själva överklagandet eller i yttrandet) ska KFM ”så snart som möjligt” skicka överklagandet och övriga handlingar till tingsrätten

(18 kap. 10 § UB). Om det kommit in för sent ska det avvisas i ett särskilt beslut, som kan överklagas.

KFM ska bifoga ett eget yttrande över överklagandet (17 kap. 3 § UF). Enligt JO ska överklagandet och yttrandet normalt skickas till tingsrätten inom en till två veckor från det att överklagandet kom in. Om man behöver mer tid för att skriva yttrandet, ska alla handlingar ändå skickas till tingsrätten samtidigt som KFM begär anstånd med att komma in med yttrandet. Detta är särskilt angeläget när klaganden begär att domstolen ska stoppa verkställigheten (inhibition). Då bör överklagandet enligt JO genast skickas till tingsrätten (JO 2005/06 s. 160 = RIC 18/06).

I samband med ett överklagande ska KFM alltid pröva om det finns anledning till själv rättelse. När ett överklagande gäller allmänna mål ska KFM i sin egenskap av borgenärsföreträdare undersöka om det finns anledning att avstå från utmätningen så att den därför ska gå tillbaka. Till myndighetens yttrande fogar man då beslutet om rättelse. Om KFM, sedan ett beslut överklagats, meddelar ytterligare beslut i samma mål innan överklagandet avgjorts så ska KFM enligt 17 kap. 4 § UF underätta tingsrätten eller, om tingsrättens beslut har överklagats, högre rätt.

Det är viktigt att notera att ett överklagande alltid måste skickas vidare till tingsrätten även om KFM t.ex. rättat det. Det framgår klart av förarbetena till utsökningsbalken att handlingarna alltid ska skickas till tingsrätten oberoende av om tingsrätten inte kan göra mer än att konstatera att skulden är betald eller att sökanden återkallat eller liknande (KUB IV s. 675).

Ett yttrande ska komplettera de skäl som angetts i det överklagade beslutet (jfr 2 kap. 18 § första stycket UB). KFM yttrar sig inte som part, och därför används inte uttryck som att myndigheten ”medger” eller ”yrkar att överklagandet lämnas utan bifall. Om KFM önskar att överklagandet ska bifallas kan – i allmänna mål – detta göras genom att myndigheten häver utmätningen. För yttrandet i övrigt hänvisas till Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, s. 398 f. Utmätningsprotokollet med utdrag ur databasen ska finnas med bland de handlingar KFM skickar.

KFM:s yttrande

Av yttrandet ska det – i förekommande fall – framgå bl.a. följande

1. KFM:s bedömning i frågan om överklagandet har kommit in i rätt tid.
2. Grunden till varför KFM uppfattat inlagan som ett överklagande – i stället för en begäran om rättelse – trots att inlagan är ställd till KFM och inga uttryck som besvär eller överklagande används. Att KFM vägrat att rätta innebär inte automatiskt att ett yrkande ska uppfattas som ett överklagande. Endast om det framgår att avsikten är att överklaga ska handlingen skickas till tingsrätten (NJA 1982 C 104 = RIC 10/83).
3. Om en försäljning är förestående.
4. Om influtna medel har betalats ut till sökanden och i så fall när (NJA 1990 s. 166 = RIC 17/90).
5. Vilket förhållande klaganden har till gäldenären (hustru, sambo eller helt utomstående tredje man osv.).
6. Var utmätningen gjordes (i den mån det inte klart framgår av protokollet). Anknytningen till gäldenären bör anges när förrättningsplatsen inte är bostadsadressen.
7. Den rättsliga grunden för utmätningen, t.ex. bedömning av äganderätten, utmätningsbarheten eller beneficiet. Hit hör bedömningen av i vems besittning egendomen får anses ha varit vid utmätningstillfället. Har utmätningen t.ex. gjorts med stöd av 4 kap. 17, 18 eller 19 §§ UB?
8. Om sakuppgifterna i överklagandet är korrekta. Det kan finnas skäl för KFM att göra en ytterligare utredning p.g.a. klagandens uppgifter i överklagandet.
9. Vid distansutmätning enligt 4 kap. 7 § UB: Vilken utredning har gjorts före och vad har gjorts efter utmätningen (jfr prop. 1980/81:8 s. 372)?
10. Vid tillämpning av reglerna i 5 kap. UB: redogörelse för varför KFM funnit eller inte funnit skäl att göra något undanskiftande.
11. Vid löneutmätning kan det i samband med ett överklagande från en gäldenär komma fram omständigheter som bör leda till en ändring till hans fördel. Om beslutet ändras ska tingsrätten underrättas om det nya beslutet (17 kap. 4 § UF).

Inhibition

Att någon överklagat ett beslut som KFM meddelat påverkar enligt 2 kap. 19 § andra stycket UB inte omedelbart verk-

ställighetsfrågan. Bara om tingsrätten enligt 18 kap. 12 § UB avbryter verkställigheten blir KFM förhindrad att tills vidare göra något ytterligare i målet. Om det snart är dags för en exekutiv försäljning, och om KFM ser skäl till det, bör försäljningen ändå ställas in eller tingsrätten kontaktas för att snarast fatta ett beslut i inhibitionsfrågan. Tingsrätten kan också omedelbart förordna att KFM ska upphäva åtgärder man redan utfört. Det är avsett att göras bara om det finns synnerliga skäl. Har KFM ansett sig inte kunna bifalla en begäran om verkställighet kan tingsrätten vidare i målet omedelbart förordna att åtgärden ska genomföras.

16.3.7 Tingsrättens beslut

Tingsrätts beslut gäller enligt 18 kap. 16 § UB omedelbart. Från denna regel görs dock det viktiga undantaget att åtgärder KFM redan utfört i ett mål om utmätning inte ska återgå förrän tingsrättens beslut har vunnit laga kraft, om tingsrätten inte särskilt förordnat något annat. Ett annat undantag är ett beslut om att utdöma vite. Ett sådant får inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft.

Om tingsrätten bifaller ett överklagande kan tingsrätten enligt 18 kap. 14 § UB också häva ett senare beslut i målet om detta inte hade vunnit laga kraft vid den tidpunkt då överklagandet gjordes. Om t.ex. ett beslut om utmätning av viss egendom överklagats och egendomen hinner säljas före tingsrättens beslut att bifalla överklagandet, kommer också försäljningen att prövas av tingsrätten. Klaganden behöver alltså inte överklaga försäljningsbeslutet särskilt. Eftersom ett inhibitionsbeslut oftast föregår tingsrätts beslut att bifalla överklagandet, är ovannämnda situation knappast vanlig.

Om tingsrätten bifaller ett överklagande av ett fördelningsbeslut gäller det enligt 18 kap. 15 § UB också till förmån för den som inte överklagat fördelningen.

En ändring av ett fördelningsbeslut eller en utbetalning medför dessutom i enskilda mål att KFM – på begäran – enligt 13 kap. 20 § UB ska utsöka belopp som ska betalas tillbaka. Om en borgenär som har fått för mycket betalt inte frivilligt betalar tillbaka överskottet kan KFM därför direkt göra en utmätning hos honom. Ett beslut om att ändra fördelningen enligt 13 kap. 20 § p. 1 UB är därmed en exekutionstitel. När medel som en sökande eller någon annan sakägare har fått lyfta ska betalas tillbaka tillkommer ränta enligt räntelagen (2 kap. 29 § UB).

I avsnitt 16.2 har angetts vad som gäller om att återställa utmätt egendom när utmätningen upphävs.

Det förekommer att domstolen häver ett utmättningsbeslut men inte förordnar om att efterföljande fördelnings- och utbetalningsbeslut ska hävas. Utan ett sådant förordnande kan KFM inte utsöka vad som ska betalas tillbaka enligt 13 kap. 20 § UB.

Det är därför viktigt att KFM i yttrandet till tingsrätten anger vilka beslut som får anses omfattas av överklagandet samt enligt 17 kap. 4 § UF underrättar domstolen om vilka senare beslut som kan komma att beröras.

När medel ska betalas ut till tredje man får inte avdrag göras för förrättningskostnader som uppkommit i målet. I den situationen måste KFM ta ställning till vem som ska stå för kvarvarande kostnader, se om hur avgifter tas ut i avsnitt 17.7.

I allmänna mål kan KFM i sin borgenärsroll välja att avstå från utbetalda medel.

16.3.8 Rättegångskostnader i överklagade utsökningsmål

Överklagade utsökningsmål handläggs hos en domstol enligt lagen om domstolsärenden. I ärenden där enskilda är motparter till varandra får domstolen förpliktiga den ena parten att ersätta den andres rättegångskostnader (32 § lagen om domstolsärenden).

Dessa regler gäller endast när ett överklagande prövas av domstol. När tredje man eller gäldenären begär att KFM ska häva utmätningen enligt bestämmelserna i 4 kap. 33–34 §§ UB kan inte klaganden få ersättning för sina processkostnader hos KFM (se Gregow s. 362).

För sökanden kan det därför vara stor skillnad om KFM häver en utmätning eller om frågan om utmätningens hävande prövas av tingsrätten. Om KFM häver en utmätning behöver sökanden inte betala klagandens kostnader. Om tingsrätten däremot häver utmätningen kan sökanden få betala klagandens kostnader, som i vissa fall kan vara stora.

I rättspraxis har det tidigare varit oklart om staten i egenskap av utmätningborgenär kan betraktas som enskild part och därmed tillerkännas ersättning för rättegångskostnader eller få ett kostnadsansvar. I NJA 1998 s. 443 (RIC 12/98) fastslogs att 32 § lagen om domstolsärenden inte kan tillämpas när staten är

part i ett överklagat utökningsmål. Det innebär att den vinnande parten inte kan få sina rättegångskostnader ersatta. Motvarande gäller när tredje man är den vinnande parten (NJA 2000 s. 109 = RIC 33/00).

16.3.9 Särskilda rättsmedel

Rättegångsbalkens särskilda rättsmedel resning, återställande av försutten tid och domvilla kan enligt 18 kap. 20 § UB tillämpas för KFM:s beslut i utökningsmål.

16.4 Skadestånd

Ansvar för skador

Som beskrivits i tidigare kapitel kan staten genom KFM bli skyldig att betala ersättning för skador som vållas vid myndighetsutövning. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen ska staten eller en kommun ersätta personskador, sakskador och rena förmögenhetsskador som orsakats genom fel eller försummelser vid myndighetsutövning i verksamhet som staten eller kommunen ska svara för.

Även utanför myndighetsutövningens område kan staten bli ansvarig för skador som orsakas av felaktig myndighetsinformation. Detta ansvar gäller skador som vållas av att KFM genom fel eller försummelser lämnar felaktiga upplysningar eller råd, 3 kap. 3 § skadeståndslagen. För ansvar krävs dessutom att det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl.

I skadeståndslagen finns också regler om en arbetsgivares ansvar för skador som hans anställda vållar i tjänsten (3 kap. 1 §). Detta s.k. principalansvar gäller även inom statens område och gäller bl.a. personskador eller sakskador som en arbetstagare vållar genom fel eller försummelser i tjänsten.

Anspråk på ersättning

Huvudregeln är att den enskilde ska väcka talan mot staten vid en allmän domstol i den ordning som gäller för tvistemål i allmänhet.

Frivillig skadereglering

Inom det statliga området hanterar man dock de flesta krav inom ramen för statens frivilliga skadereglering enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten. Enligt 3 § i förordningen är det Justitiekanslern som handlägger anspråk som grundas på ett påstående om att man fattat ett felaktigt beslut eller att man har låtit bli att meddela ett beslut. Desamma gäller anspråk enligt viss speciallagstiftning, t.ex. enligt personuppgiftslagen (1998:204) och BtsL. I 4 § förordningen räknas vissa andra anspråk upp som i stället handläggs av Kammarkollegiet. Dessa anspråk rör inte

KFM:s verksamhet utom i vissa fall beträffande anspråk på ersättning för personskador.

Enligt 5 § samma förordning ska andra anspråk än de som nämnts i 3 eller 4 §§ handläggas av den centrala förvaltningsmyndighet inom vars verksamhetsområde skadan har inträffat. Eftersom KFM inte längre lyder under någon central förvaltningsmyndighet har Justitiekanslern uppdragit åt KFM att handlägga ärenden som faller under 5 § (Justitiekanslerns dnr 5062-06-40 och 312-08-40). De anspråk som faller inom KFM:s ansvar brukar – till skillnad från beslutsskador – betecknas faktisk skada. Ett typiskt exempel på en faktisk skada är att något går sönder under en förrättning. Ofta kan det dock vara svårt att avgöra om en skada ska betraktas som en faktisk skada eller en beslutsskada.

KFM:s handläggning

Den frivilliga skaderegleringen präglas av att beslut fattas ”på handlingarna”. Det ska i princip vara möjligt för myndigheten att på grund av ingivet material kunna konstatera att en skada har inträffat samt att det finns ett samband mellan skadan och den statliga verksamhet som den skadelidande påstår har orsakat skadan. Vidare ska det framgå hur stor den påstådda skadan är och hur kostnaden har beräknats. Det yrkade beloppet ska i princip kunna styrkas. Oklarheter drabbar den som vill ha ersättningen, och de kan begränsa eller utesluta möjligheten att få skadan reglerad. Huvudregeln är alltså att den sökande ska visa att KFM hanterat ärendet felaktigt eller ofullständigt och att det orsakat en skada.

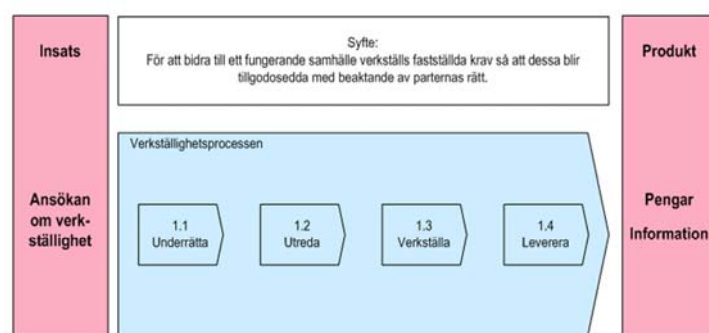
När KFM tagit hand om egendom i samband med t.ex. utmätning eller kvarstad finns i stället ett presumtionsansvar, dvs. man tillämpar s.k. omkastad bevisbörda. Under förutsättning att sökanden kan visa att en skada uppkommit är det då istället staten som har att visa att skadan inte har orsakats genom ett fel eller en försummelse från statens sida. Av rättsfallet NJA 1989 s. 191. framgår att staten i dessa fall även ansvarar för fel eller försummelser som vållats av fristående uppdragstagare som har anlitats för att förvara det omhändertagna godset. Vid avhysning bör statens ansvar däremot upphöra när avhysningsförrättningen är avslutad, om inte KFM valt förvaringsutrymme eller förvaringsmetod på ett vårdslöst sätt (KUB IV s. 622).

Ett beslut i ett ärende som handläggs enligt förordningen kan inte överklagas (15 § förordningen) utan då är den enskilde tvungen att väcka talan i stället. KFM:s och Justitiekanslerns

beslut är av samma dignitet. Justitiekanslern har därmed inte heller möjlighet att överpröva KFM:s beslut.

17 Kostnader och rättshjälp

I verkställighetsprocessen hänförs innehållet i detta avsnitt främst till processtegen Verkställa och Leverera.

17.1 Kostnader i utsökningsmål

Staten får ersättning för sina kostnader för den exekutiva verksamheten hos KFM genom utsökningsavgifter som tas ut enligt 17 kap. UB och förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten (FAK).

Huvudregeln är att KFM tar ut kostnaden av svaranden/gäldenären. Det gör KFM i första hand genom att ta i anspråk köpeskilling för utmätt egendom eller andra medel som har flutit in i målet. Om det inte är möjligt att ta ut kostnaden av svaranden/gäldenären ansvarar sökanden oftast för kostnaden (17 kap. 2–4 §§ UB).

Om det allmänna är sökande i enskilda mål ansvarar också stat, kommun och landsting för utsökningsavgiften. I allmänna mål stannar avgiften på staten om den inte kan tas ut av gäldenären (17 kap. 13 § UB).

Sökanden i ett utsökningsmål kan också ha andra kostnader än utsökningsavgifter, t.ex. för att upprätta en ansökan om verkställighet eller någon annan inlaga. Sådana kostnader kan inte tas ut i målet. Om sökanden vill få ersättning för dessa kostna-

der måste han i vanlig ordning framställa sina krav vid en domstol eller ansökan om betalningsföreläggande.

Utsökningsavgifterna består av grundavgift, förberedelseavgift, försäljningsavgift och särskild avgift.

Ingen avgift

Enligt 3 § FAK tar man inte ut någon utsökningsavgift om

1. ansökan avvisas
2. ansökan inte leder till verkställighet därför att sökanden inte betalar begärt förskott på utsökningsavgifter
3. målet redovisas utan någon utredningsåtgärd därför att gäldenären har försatts i konkurs eller har fått skuldsanering, eller
4. utmätningen går åter därför att förvaltaren i gäldenärens konkurs begär det.

Avgift tas heller inte ut vid vissa handräckningar, t.ex. enligt konkurrenslagen (3 § andra stycket FAK).

Förskott eller fakturering

KFM kan begära att sökanden förskotterar avgiften (17 kap. 5 § UB och 4 § första stycket FAK). Förskottet ska avse förrätningskostnader som sökanden ansvarar för. Förskott begärs bara efter särskild prövning i varje enskilt fall och när det finns anledning att anta att sökanden inte betalar avgiften frivilligt (eller om det annars finns särskilda skäl). Om sökanden inte betalar det begärda förskottet inom den förelagda tiden får KFM ställa in verkställigheten. Om KFM har utfört en åtgärd, t.ex. en utmätning, får den hävas (17 kap. 5 § andra stycket UB).

Om det finns risk att det uppstår särskilda kostnader som kan komma att uppgå till betydande belopp, bör KFM överväga att ta in förskott. Speciellt vid annan verkställighet, t.ex. att riva ett hus, kan det ibland uppstå höga särskilda kostnader. Det kan då finnas skäl att ta in dessa pengar i förskott. Möjligheten att kräva in förskott när det är lämpligt med hänsyn till beloppets storlek är särskilt angivet (4 § andra stycket FAK).

Det går inte att kräva förskott av staten, kommuner, landsting eller kommunalförbund.

Om inget förskott har tagits in ska KFM under handläggningen begära att sökanden betalar de kostnader som har uppkommit och som han ansvarar för, om de inte har kunnat tas ut av svarenden (4 § tredje stycket FAK). Detta görs genom en faktureringsrutin.

17.2 Grundavgifter

Utgångspunkten för att ta ut grundavgift är exekutionstiteln, t.ex. en dom, ett utslag eller ett beslut som sökanden åberopar som grund för verkställighet. Grundregeln är enkel: man tar ut en grundavgift för varje exekutionstitel. Som framgår nedan finns det flera undantag från denna regel.

I utsökningssmål och andra mål om verkställighet är grundavgiften 600 kr.

17.2.1 Enskilda mål

Årlig avgift

I enskilda mål tar KFM ut en grundavgift för varje år som handläggningen pågår (5 § första och andra stycket FAK). Om sökanden inte betalar grundavgiften inom den förelagda tiden får KFM avskrivna målet (17 kap. 2 § första stycket UB). För underhållsbidrag gäller särskilda regler (avsnitt 17.2.5).

I mål där löneutmätning pågår och där det flyter in medel så att grundavgiften år från år blir täckt, kan verkställigheten av fordringar med vanlig preskriptionstid pågå intill dess fordringarna blivit betalda. Om man däremot inte tar ut den nya grundavgiften av svaranden, måste sökanden betala den och då väga kostnaden mot möjligheten att hans fordran kan drivas in under nästa avgiftsår.

Konkurs

Om gäldenären går i konkurs avbryter KFM normalt verkställigheten. Det innebär att det inte blir aktuellt med någon ny avgift. Om en pant eller någon annan egendom än lön har utmätts innan konkursbeslutet meddelades får verkställigheten fullföljas utan att ny grundavgift tas ut.

Löneutmätning kan ske under konkurs för underhållsbidrag och för boets räkning (avsnitt 5.14). Fortsätter löneutmätning som redan pågick när gäldenären försattes i konkurs tas ingen ytterligare avgift ut. Om däremot en ny löneutmätning påbörjas på begäran av förvaltaren tar KFM ut en ny grundavgift.

Liten skuld

Om det obetalda beloppet i målet är lägre än 100 kr tar man inte ut någon ny grundavgift. Handläggaren får då en rapport för att ta ställning till frågan om att jämka förrättningskostnaderna enligt 8 § FAK (avsnitt 17.2.9).

Hinder mot verkställighet

Om KFM eller en domstol anser att det föreligger hinder mot verkställighet, t.ex. för att fordringen är preskriberad, får KFM inte fatta något beslut om att ta ut grundavgift (5 § femte stycket FAK). Detta innebär att man inte får lägga på någon ny

grundavgift i målet så länge det finns hinder mot verkställighet. Bestämmelsen gör däremot inte undantag från uttag av redan beslutade avgifter och inverkar heller inte på uttagandet av övriga utskökningsavgifter i målet, t.ex. särskilda kostnader.

17.2.2 Allmänna mål

I allmänna mål är huvudregeln att KFM tar ut en grundavgift per mål. Man tar alltså bara ut en grundavgift, oavsett hur länge handläggningen pågår.

Från huvudregeln görs undantag när det följer av särskilda föreskrifter. Ett exempel på en sådan föreskrift är 8 § förordningen om brottsofferfond. Enligt den ska man ta ut endast **en** grundavgift om exekutionstiteln innehåller både en fordran på fondavgift och böter. Detta gäller oavsett om ett eller flera mål registreras hos KFM.

Avgiften läggs på när målet registreras i utsköknings- och indrivningsdatabasen. Om det visar sig att gäldenären betalade innan målet registrerades ska avgiften tas bort. Man tar också bort avgiften om sökanden återkallar ärendet på grund av att hela skulden har nedsatts. Hela skulden måste vara betald eller återkallad, annars kvarstår avgiften. Det är KFM som beslutar om att ta bort avgiften. Sökanden ska förse KFM med de uppgifter som behövs för beslutet.

Utlandshand- räckning

Vid handräckning för böter tar man inte ut någon avgift. Om det flyter in pengar genom handräckningen får KFM alltså inte kreditera avgiften. Handräckning för skatter omfattar däremot avgiften.

Mål utan uppbörds- förfarande

I sällsynta fall kan gäldenären inte betala innan målet kommer till KFM. Till dessa fall hör bl.a. vissa böter, se avsnitt 9.12. Det är i de fallen rimligt att gäldenären får möjlighet att betala innan man tar ut en grundavgift. Grundavgift tas då inte ut om gäldenären betalar inom den första kravtiden. REX håller därför reda på i vilka fall som grundavgift inte ska tas ut på denna grund.

17.2.3 Flera svarande

KFM tar ut en grundavgift för varje svarande om flera svarande i en och samma exekutionstitel är skyldiga att fullgöra något till samma sökande och inte svarar solidariskt för förpliktelsen (5 a § FAK). Däremot tar man bara ut **en** enda grundavgift om flera svarande är solidariskt förpliktade i en

exekutionstitel. Det är vanligt att borgensmän tecknar borgen gemensamt, som för en egen skuld (proprieborgen).

17.2.4 Flera sökande

Om svaranden i en och samma exekutionstitel har förpliktats att fullgöra något, oftast är det fråga om betalning till flera sökande tar KFM ut en grundavgift för varje sökandes ansökan (5 b § FAK). Exempel på detta kan vara en brottmålsdom där den dömde har förpliktats att betala skadestånd till flera olika målsägande.

17.2.5 Underhållsbidrag

När man verkställer underhållsbidrag gäller särskilda regler för avgiften. Bakgrunden är att dessa mål kan vara aktuella under lång tid hos KFM

Vid utmätning för fordran på underhållsbidrag tar man bara ut en avgift för varje gäldenär och år som ett sådant mål handläggs av KFM (5 c § första stycket FAK). Det gäller oavsett hur många mål gäldenären har.

När man utmäter lön har underhållsbidraget företräde framför kostnaderna i målet (7 kap. 15 § UB). När man utmäter annat än lön tar man däremot ut kostnaderna före underhållsbidraget.

I avsnitt 12.2.2 har redovisats att förrättningskostnader, efter utmätning, som är gemensamma för flera mål har företräde vid fördelning mellan flera sökande framför kostnader som bara avser ett mål (17 kap. 7 § andra stycket UB). Det har diskuterats hur denna regel ska tolkas beträffande grundavgiften för underhållsbidrag, när man har en gemensam avgift för alla gäldenärens mål om underhållsbidrag. Av förarbeten (prop. 1993/94:50 s. 293 f.) framgår det att man med gemensamma kostnader inte menar grundavgifter. Grundavgift i underhållsbidragsmål kan således behandlas som andra grundavgifter vid fördelning.

I underhållsbidragsmål svarar inte sökanden för förrättningskostnaderna (17 kap. 3 § andra stycket UB).

En fordran på förrättningskostnader för underhållsbidrag preskriberas vid utgången av kalenderåret, fyra år efter att avgiften debiterats (17 kap. 6 § UB).

17.2.6 Återbetalning av underhållsstöd

Vid verkställighet för fordran som avser återbetalning av ett underhållsstöd (a-mål) tar man bara ut en avgift för samtliga

sådana fordringar mot en gäldenär för tiden från och med februari ett år till och med januari det påföljande året (5 c § andra stycket FAK).

17.2.7 Flera verkställighetsformer

Om en exekutionstitel innehåller två eller flera olika slags förpliktelser för svaranden tas en grundavgift ut för varje förpliktelse som föranleder en verkställighetsform (5 d § FAK). Det allra vanligaste är att en gäldenär i en exekutionstitel förpliktas att flytta från sin bostad och att betala en upplupen hyresskuld. Exekutionstiteln ger upphov till ett avhysningsmål och ett utmätningsmål, alltså två verkställighetsformer och två grundavgifter.

17.2.8 Ny exekutionstitel

Om en exekutionstitel som är föremål för verkställighet efter överprövning ersätts av en ny titel mot samma svarande, tar KFM inte ut någon ny grundavgift (5 e § FAK).

17.2.9 Grundavgiftens storlek

Som framgått tidigare är grundavgiften 600 kr i enskilda och allmänna utskömningsmål. För intrångsundersökningar är grundavgiften 5 000 kr.

Sänkt avgift

Enligt 17 kap. 4 § andra stycket UB får KFM, om det återstår endast ett obetydligt belopp att betala i ett utskömningsmål, betala beloppet till sökanden genom att jämka förrättningskostnaderna i motsvarande mån. I 8 § FAK har det bestämts att KFM får sänka grundavgiften med högst 100 kr. Jämkningsbestämmelsen går att tillämpa i både enskilda och allmänna mål.

17.3 Avgifter vid försäljning

Registrerat skepp, skeppsbygge, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, fastigheter och tomträtter är egendom som särbehandlas i avgiftshänseende. När sådan egendom överlämnas för försäljning under hand, eller när kungörelse införs i någon tidning om försäljning på exekutiv auktion, tar KFM ut en s.k. förberedelseavgift.

Förberedelseavgift

För fastigheter och tomträtter är förberedelseavgiften 1 % av det taxeringsvärde som är fastställt för året. För annan egendom, och för fastigheter och tomträtter utan fastställt taxeringsvärde, ersätts taxeringsvärdet med 75 % av det belopp egendomen har värderats till. Avgiften är alltså 1 % av detta värde.

Försäljningsavgift	<p>När egendom säljs exekutivt tas det ut en försäljningsavgift. Förutsättningen är att försäljningen blir bestående och att KFM inte anlitat en mäklare, ett auktionsföretag eller någon annan för försäljningsuppgiften. I det sistnämnda fallet tar man ut den verkliga kostnaden som särskild avgift ur köpeskillingen.</p> <p>För fast egendom m.m. är försäljningsavgiften 2 % av underlaget för förberedelseavgiften. Även om försäljningen sker vid gemensamt utrop beräknar man försäljningsavgiften för gemensamt intecknade fastigheter för varje fastighet för sig, om de har separata sakägarförteckningar. Detsamma gäller vid försäljning av två eller flera luftfartyg eller av luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg.</p>
Max och min	<p>För fast egendom m.m. gäller att förberedelseavgift och, i förekommande fall, förberedelse- och försäljningsavgift tas ut med lägst 20 % och högst 150 % av prisbasbeloppet.</p>
Annan egendom	<p>För övrig egendom tar man ut en försäljningsavgift på 4 % av köpeskillingen. Någon förberedelseavgift tar man däremot inte ut.</p>

17.4 Särskild avgift

Särskilda avgifter motsvarar enligt 13 § FAK de faktiska kostnader som KFM har i målet. Kostnaderna kan avse t.ex. särskild värderingsman, mäklare, sysslomän, vårdhållning, transporter eller magasinering. Om KFM:s egna lokaler respektive egna personal används för dessa ändamål tar man som regel inte ut någon särskild avgift.

Den särskilda avgiften får jämkas om kostnaden är större än som var behövligt. Man får inte ta ut kostnaden för en åtgärd som var onödig (13 § andra stycket FAK).

Trots att KFM får kännas vid kostnader i följande fall ska enligt 14 § FAK ingen särskild avgift tas ut för KFM:s kostnader för

- resor, t.ex. förrättningsmannens kostnader för förrättningsresor
- delgivning
- tolk
- hämtning till förhör

- åtgärder för att ta sig in i eller tillsluta en bostad eller något annat utrymme
- hjälp till en gäldenär vidupprättandet av en förteckning
- kungörelse med anledning av exekutiv försäljning eller fördelning av influtna medel
- gravationsbevis eller fastighetsbevis.

Om sökanden efter en avhysning vill ha ett mer avancerat och dyrare lån än det KFM låter sätta in får han stå för den kostnaden själv.

Beträffande parter som har eller har haft rättshjälp, se avsnitt 17.9.

17.5 Annan verkställighet

Det är svaranden som ska betala kostnaderna för avhysning och annan verkställighet i utskningsmål, t.ex. handräckning på grund av utslag enligt handräckningslagen. Någon särskild föreskrift om det behöver inte finnas i exekutionstiteln. Hela kostnaden får utsökas direkt hos svaranden. Ett undantag från denna huvudregel följer av 17 kap. 8 § UB enligt vilken KFM inte får ta ut kostnader av svaranden om detta följer av exekutionstiteln, dvs. att verkställigheten inte ska ske på svarandens bekostnad.

Avhysning

Om man inte kan ta ut hela beloppet hos svaranden, ska vid avhysning kostnaden för förvaring (magasinerings) och övriga kostnader som ”väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust” tas ut före andra kostnader (17 kap. 8 § tredje stycket UB). Denna regel motiveras av att sökanden enligt 17 kap. 3 § tredje stycket UB inte har något ansvar för dessa kostnader.

Om den avhysta egendomen säljs – vilket kan göras vid avhysning från något annat än en bostad – ska försäljningskostnaden tas ut ur köpeskillingen. Ett eventuellt överskott redovisas till svaranden. Om svaranden inte betalar övriga kostnader i målet kan KFM ta ut dem genom att utmäta hans fordran på överskottet (KUB IV s. 657).

Läs mer om hantering av kostnader i avhysningsmål i Handledning för hantering av förrättningskostnader vid avhysning m.m.

Handräckning enligt 8 kap. 18 §

När handräckning enligt 8 kap. 18 § UB behöver göras för att köpare ska komma i besittning av exekutivt köpt egendom får

kostnaden för handräckningen genast utsökas hos svaranden (avsnitt 11.4.3). Sökandens/köparens ansvar för kostnaderna är dock begränsat. Han ansvarar inte för kostnaderna för att komma i besittning av lös egendom och bostad (17 kap. 3 § UB). Kostnaderna för att komma i besittning av annat än bostad och för bortforsling av egendom som har lämnats kvar på tomtmark får sökanden betala om de inte kan tas ut av svaranden.

Om KFM låter sökanden vidta någon verkställighetsåtgärd, t.ex. transportera återtaget gods (vilket kan ske om sökanden begär det), stannar kostnaden för den åtgärden på sökanden och får alltså inte tas ut hos svaranden i målet.

17.6 Säkerhetsåtgärd

Vid verkställighet av kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd får man inte ta ut kostnaderna av svaranden. Anledningen är att det i detta skede inte finns något fastställt fordringsanspråk. Om säkerhetsåtgärden följs av utmätning ska också kostnaderna för verkställigheten av säkerhetsåtgärden anses som förrättningskostnader i utmätningens mål (17 kap. 9 § första stycket UB). Denna bestämmelse går bara att tillämpa när säkerhetsåtgärden övergår direkt i utmätning. Om t.ex. kvarstaden hävs innan en begäran om utmätning kommer in till KFM torde kostnaden inte kunna tas ut av gäldenären.

En kostnad som uppkommit när egendom har belagts med kvarstad för en fordran anses som förrättningskostnad i ett efterföljande utmätningens mål, även om egendomen då utmäts för en annan fordran (17 kap. 9 § andra stycket UB).

Exempel

Borgenären A begär att gäldenären G:s egendom ska kvarstadsbeläggas. KFM verkställer kvarstaden i G:s bil, som omhändertags. Efter en tid begär borgenär B utmätning för sin fordran mot G. Den enda egendom som finns är bilen som utmäts och säljs. Som kostnad i utmätningens mål räknas då även kostnaderna i kvarstadsmålet.

Om lös egendom som belagts med kvarstad för en fordran hastigt faller i värde, t.ex. för att den består av färskvaror eller kräver alltför kostsam vård t.ex. för att den består av levande djur, får egendomen, som tidigare nämnts enligt 16 kap. 14 § tredje stycket UB säljas. Detsamma gäller enligt 16 kap. 16 § andra stycket UB även i fråga om kvarstad för bättre rätt. Om

egendom får säljas enligt dessa bestämmelser ska förrättningskostnad för försäljningen tas ut ur köpeskillingen (17 kap. 10 § UB).

I vissa fall kan det vara tveksamt om ett kvarstadsmål är allmänt eller enskilt. Av praktiska skäl lägger man alltid upp kvarstadsmål som enskilda mål. De kan dock i vissa fall gälla kvarstad för en kommande fordran i ett allmänt mål och är då sakligt sett i själva verket allmänna mål även om de registrerats som enskilda mål i utsöknings- och indrivningsdatabasen. Vid kvarstad i brottmål måste man läsa tingsrättens beslut om kvarstad för att kunna avgöra vilken avgift som ska tas ut. Om kvarstadsbeslutet grundas på att den misstänkte kan bli skyldig att betala böter, ett förverkat belopp eller åläggas betalning som rättsverkan av brott är kvarstadsmålet ett allmänt mål och en grundavgift om 600 kr tas ut. Kvarstad för ett kommande skadeståndsyrkande både från staten och enskilda räknas som ett enskilt mål (KUB IV s. 26). I dessa fall påförs alltså en årlig grundavgift.

Bestämmelserna om sökandens ansvar för förrättningskostnader gäller inte i allmänna mål (17 kap. 13 § UB). När åklagarmyndigheten är sökande i ett kvarstadsmål som avser ett kommande allmänt mål är det därför inte åklagarmyndigheten som ska betala grundavgiften.

Observera att man tar ut en grundavgift i bägge målen när sökanden först har begärt verkställighet av kvarstad och sedan skickar in en utmätningansökan.

Förskott

När man verkställer säkerhetsåtgärder bör man alltid överväga att begära in förskott för förrättningskostnaderna. Det finns alltid en risk att sökanden förlorar målet i tingsrätten eller att parterna förlikas. I sådana fall följs inte kvarstadsverkställigheten av någon utmätning. Man kan då inte ta ut kostnaderna ur den kvarstadsbelagda egendomen. I stället för att riskera att förrättningskostnaderna drabbar KFM bör sökanden redan innan kostnaderna har uppkommit föreläggas att betala förskott. Det innebär en fördel för sökandens del. Han kan då lättare bedöma vad han riskerar i kvarstadsmålet i stället för att han, kanske efter en förlust i tingsrätt, dessutom drabbas av ett ansvar för förrättningskostnader som han inte alls räknat med.

17.7 Hur avgift tas ut

Grundavgiften debiteras målet samtidigt som det registreras. Flyter det in pengar i målet krediteras avgiften i första hand.

Om gäldenären inte kan betala avgiften ska som regel sökanden betala avgiften. Vanligtvis skickas en faktura till sökanden på kostnaden.

Om sökanden inte frivilligt betalar kan KFM ta ut avgiften av honom genom utsökning (17 kap. 11 § andra stycket UB). KFM lägger då upp ett särskilt mål och verkställer mot sökanden. En ny grundavgift tas ut (5 f § FAK).

Förskott

Som framgått tidigare kan KFM begära förskott på utsökningsavgifterna. Särskilt viktigt är det att vara observant när det står klart att en förberedelseavgift eller särskild avgift kommer att bli stor och KFM inte känner till parternas betalningsförmåga.

Utsökning hos parterna

KFM ska självmant försöka driva in utsökningsavgifterna. Detta gör KFM i första hand hos svaranden och, om det konstateras att han saknar tillgångar för att täcka avgifterna, i andra hand hos sökanden med de begränsningar som gäller för sökandens ansvar för avgifterna. Den faktiska handläggningen av målet avslutas alltså inte förrän man har uttömt möjligheterna att få in avgifterna. Det kan innebära t.ex. att ett avhysningsmål är föremål för handläggning av löneutmätning hos gäldenären trots att själva avhysningen är genomförd och avslutad.

Det kan hända att sökanden återkallar ett utsökningsmål eller att målet förfaller av någon annan anledning. Om det då finns obetalda utsökningsavgifter ska KFM, enligt 16 a § FAK, direkt försöka ta ut avgifterna hos parterna. Återkallelse och andra förfall hindrar alltså inte att man fortsätter att driva in utsökningsfordringarna. Handläggningen avslutas helt först när avgifterna drivits in eller när man konstaterat att det inte går att driva in dem.

Avgifter som förskotterats av KFM, och som inte blir betalda, belastar KFM:s förvaltningsanslag.

Hur man tar ut förrättningskostnader beskrivs mer utförligt i Kronofogdemyndighetens ställningstagande 2/09/VER – Uttagande av förrättningskostnader.

Preskription

Fordran på förrättningskostnad preskriberas samtidigt som huvudfordran (17 kap. 6 § UB).

Ränta

Om sökanden inte betalar utsökningsavgiften inom den tid som bestäms av KFM tar man ut dröjsmålsränta enligt räntelagen (17 a § FAK). Man behöver inte ta ut ränta som understiger 100 kr. Avsikten med det undantaget är att KFM inte ska be-

höva kräva in mindre räntebelopp. Om en sökande sätter i system att dröja med betalningen kan det dock finnas skäl att kräva även sådana belopp. Det går inte att kräva in ränta av gäldenären.

Sökanden befriad

Om det inte går att ta ut utsökningsavgiften hos gäldenären är sökanden helt eller delvis befriad från att betala den i följande fall:

- I mål om ersättning enligt 8 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen beträffande grundavgift (15 § andra stycket FAK).
- Vid enskilt anspråk på grund av brott svarar sökanden inte för grundavgift, förberedelseavgift och försäljningsavgift (15 § första stycket FAK). Detta gäller både för den ursprungliga borgenären och om han har överlåtit sin fordran till t.ex. brottsoffermyndigheten. Sökanden svarar däremot för särskild avgift.
- Vid verkställighet hos arbetsgivare som inte har beaktat beslut om löneutmätning (17 kap. 3 § första stycket UB).
- Vid avhysning för kostnader för förvaring och vissa andra åtgärder (17 kap. 3 § tredje stycket UB).
- Vid handräckning enligt 8 kap. 18 § UB som verkställs för att köparen ska komma i besittning av lös egendom eller bostad (17 kap. 3 § första stycket UB).

Beträffande underhållsbidrag, se avsnitt 17.2.5, och beträffande rättshjälp, se avsnitt 17.9.

På annans begäran

Om någon annan har begärt att en åtgärd ska utföras svarar sökanden inte för den kostnaden (17 kap. 2 § UB). Det kan förekomma när KFM utnämnt en andel av egendom och en annan andelsägare begär att hela egendomen ska säljas (KUB IV s. 649).

Flera sökande

Om det finns flera sökande som ansvarar gemensamt för en förrättningskostnad anses de ansvara solidariskt (KUB IV s. 649).

Svaranden ansvarar inte

Svarandens ansvar för förrättningskostnader i 17 kap. 7–10 §§ UB gäller enligt 17 kap. 11 § UB inte kostnader som bör betalas av sökanden på grund av

- att exekutionstitelns upphävs
- att ansökan återkallas

**Befrielse
från kostnad**

– någon annan särskild anledning.

KFM får bevilja befrielse från skyldigheten att betala förrättningskostnader om det finns särskilda skäl (17 kap. 4 § UB). Bestämmelsen kan tillämpas för både sökandens och svarandens ansvar (NJA 2008 s. 115). Befrielsen kan begränsas till att gälla en viss del av kostnaderna i målet. Möjligheten att befria från avgifter bör användas mycket sparsamt. Skälen för att befria ska anges i beslutet.

KFM:s **beslut att befria eller inte befria** kan inte överklagas (18 kap. 5 § p. 4 UB). Att klaga på beslutet att inte befria måste hållas isär från att klaga på att KFM har debiterat en avgift. Ofta kommer det in en skrivelse som antingen kan tolkas så att avsändaren är missnöjd med avgiften som sådan eller att han vill bli befriad från avgiften. Är det avgiften i sig han är missnöjd med ska han få en anvisning hur man överklagar.

KFM:s **beslut att ta ut** en kostnad kan överklagas särskilt (NJA 1990 s. 153 = RIC 16/90).

Om det inte går att ta ut kostnaderna och målet avslutas, kan sökanden inte senare hos KFM begära uttagande av kostnaderna. Han måste först skaffa en ny exekutionstitel.

17.8 Rättshjälp

Den som hamnar i tvist med någon och behöver en advokat eller jurist kan få rättshjälp. Rätten till sådan hjälp regleras i rättshjälpslagen (1996:1619). Rättshjälp är i praktiken ett ekonomiskt stöd till den som inte själv kan betala för ett juridiskt biträde.

Om ett mål eller ärende pågår hos domstol är det domstolen som beslutar i frågor om rättshjälp. I andra fall beslutar Rättshjälpsmyndigheten.

Rättshjälp kan beviljas särskilt för ett mål om verkställighet hos KFM, och då är det alltså Rättshjälpsmyndigheten som beslutar.

Det är i första hand privatpersoner som kan få rättshjälp. I undantagsfall kan också en företagare få rättshjälp. Även dödsbon kan få rättshjälp i vissa fall.

Avgörande för om man ska få rättshjälp är om man har behov av hjälp och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt. KFM ska dessutom alltid pröva om det är rimligt att staten bidrar till kostnaderna i den rättsliga angelägenheten.

I första hand ska man använda eventuella rättsskyddsförsäkringar. Den som har en sådan försäkring kan därför som regel inte få rättshjälp.

Rättshjälp beviljas inte heller den som har ett ekonomiskt underlag på mer än 260 000 kr (6 § rättshjälplagen). Beräkningen av det ekonomiska underlaget utgår från årsinkomsten och tar utöver det hänsyn till underhållsskyldighet, förmögensförhållanden och skuldsättning.

Förmåner

När någon har beviljats rättshjälp betalar staten kostnaderna för det juridiska biträdet. Den förmånen är dock normalt begränsad till högst 100 arbetstimmar.

Andra förmåner som kan ingå vid rättshjälp är ersättning för utredningskostnader och kostnader för bevisning.

Den som har beviljats rättshjälp – rättssökanden – är också befriad från att betala utsökningsavgifter (se nästa avsnitt).

Rättshjälpsavgift

Den rättssökande ska själv bidra till kostnaderna genom att betala en rättshjälpsavgift. Avgiften uppgår till en viss procent av ersättningen till rättshjälpsbiträdet. Systemet innehåller sex avgiftsnivåer. Rättssökandens ekonomiska förhållanden avgör vilken nivå som ska tillämpas

Rättshjälpsavgiften betalas fortlöpande till rättshjälpsbiträdet allteftersom kostnaderna uppstår. Den slutliga avgiften fastställs av Rättshjälpsmyndigheten när man beslutat om ersättningen till biträdet. Rättshjälpsmyndigheten gör samtidigt en avräkning där det framgår vilket belopp den rättssökande ska betala till, eller få från, sitt rättsbiträde.

Rättssökandens motpart i en rättegång eller annat motsvarande förfarande kan som förlorande part bli skyldig att betala kostnaderna för rättshjälpen. Det innebär att motparten till rättssökanden ska betala ett belopp som motsvarar dennes rättshjälpsavgift. Resten av rättshjälpskostnaderna ska den förlorande motparten betala till staten.

KFM kommer i kontakt med rättshjälp och rättshjälpskostnader i flera sammanhang.

Ersättning till staten

Rättssökandens motpart kan, som förlorande part, alltså bli skyldig att till staten betala den del av rättshjälpskostnaden som överstiger rättshjälpsavgiften. Även en medpart till den rättssökande kan i vissa fall bli skyldig att betala en del av rättshjälpskostnad till staten. Dessa fordringar verkställs som allmänna mål.

Biträdets krav

Om den rättsökande inte fullgör sin betalningsskyldighet mot rättsjälpsbiträdet måste biträdet utverka en särskild exekutionstitel för att genom ansökan om verkställighet av ett enskilt mål få ut avgiften. Att en domstol fastställer rättshjälpsavgiften är alltså inte exekutionstitel i förhållandet mellan biträdet och den rättsökande. Detsamma gäller det avräkningsbesked som upprättas av Rättshjälpsmyndigheten (NJA 1986 s. 426 = RIC 18/86, avser äldre rätt).

Rättsökandens krav

En rättsökande kan i ett domstolsavgörande ha blivit tilldömd ersättning av motparten för den rättshjälpsavgift han har fått betala. Den rättsökande kan då ansöka om verkställighet av avgörandet för att få ut denna ersättning. Läs mer om fri verkställighet nedan.

17.9 Verkställighet när sökanden har rättshjälp

Enligt 19 § andra stycket rättshjälpslagen behöver den som har fått rättshjälp i en angelägenhet som lett till ett verkställbart avgörande inte betala utsökningsavgifter hos Kronofogdemyndigheten. Detsamma gäller om rättshjälpen har beviljats i ett mål om verkställighet.

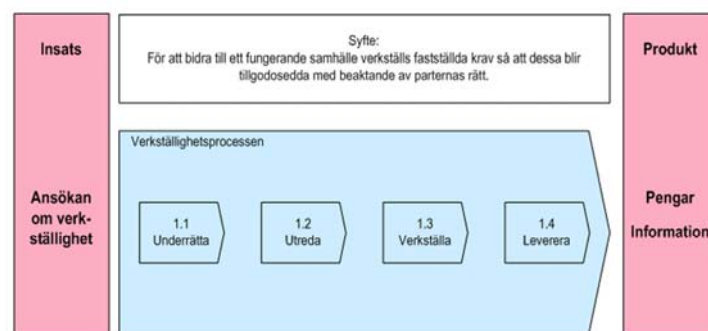
Den här bestämmelsen får betydelse redan när man registrerar ett enskilt mål. Om det framgår av exekutionstiteln att sökanden har beviljats rättshjälp, eller om rättshjälp har beviljats särskilt för att verkställa avgörandet, gör man en registrering som visar att sökanden inte behöver betala någon grundavgift. Påstår sökanden att rättshjälp beviljats när det inte framgår av exekutionstiteln eller på något annat sätt ska sökanden uppmanas att lämna in ett skriftligt besked från den myndighet som beviljat rättshjälpen.

Om part inte haft rättshjälp i en fråga som lett fram till exekutionstiteln kan han om förutsättningarna är uppfyllda få ett särskilt beslut om rättshjälp för verkställigheten från Rättshjälpsmyndigheten.

Eftersom en sökande som har rättshjälp inte behöver betala någon utsökningsavgift blir det inte aktuellt att begära in något förskott av honom. Däremot ska KFM försöka ta ut avgiften hos svaranden.

18 Delgivning

Delgivning ingår som ett moment i flera steg av verkställighetsprocessen, främst Utredda och Verkställa.

Delgivning är domstolars, myndigheters och andras sätt att i författningsreglerade former lämna underrättelser, kallelser, domar, beslut etc. till berörda fysiska och juridiska personer.

Normalt är det myndigheten som sköter delgivningen. På begäran av någon part kan myndigheten besluta att parten själv får sköta delgivningen, s.k. partsdelgivning (8 § delgivningslagen). Hos KFM används partsdelgivning normalt endast i den summariska processen.

Privata delgivningsföretag kan söka auktorisation. Dessa företag har dock begränsade möjligheter att delge. KFM och andra myndigheter kan däremot använda alla delgivningssätt.

Syftet med delgivningen är att fastställa (bevisa) att mottagaren har fått handlingen eller innehållet i den och när. Dagen för delgivning är utgångspunkt för beräkning av tid för överklagande, återvinning av hyresrätt etc. Delgivningen kan också innebära vissa rättsliga påföljder, t.ex. hämtning till en domstol eller myndighet (om man inte infinner sig trots kallelse) eller utdömande av vite.

De bestämmelser om delgivning som har betydelse för KFM:s **verkställighet** finns huvudsakligen i delgivningslagen, delgivningsförordningen, utsökingsbalken och utsökingsförordningen.

Delgivningslagen anger **hur** delgivningen ska göras för att bli korrekt. Andra lagar och förordningar talar om **när** delgivningen ska göras och **vad** som ska delges. Delgivningslagen är underordnad särskilda delgivningsbestämmelser. Det innebär att en avvikande bestämmelse i en annan författning ska tillämpas i stället för delgivningslagen. Ett exempel som rör verkställighet hos KFM är 16 kap. 2 § andra stycket UB, som föreskriver färre krav än delgivningslagen för delgivning genom spikning i samband med en ansökan om avhysning.

För KFM:s summariska process finns en särskild delgivningshandbok. Även Domstolsverket har utarbetat en handbok om delgivning som finns på www.domstol.se.

18.1 Delgivningsmottagare

Delgivningslagen skiljer mellan det rättssubjekt som delgivningen gäller och den eller de fysiska personer som är delgivningsmottagare, dvs. som handlingen ska lämnas till.

Den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot en delgivning kallas för delgivningsmottagare, 2 § andra stycket delgivningslagen.

Fysisk person

Om en fysisk person ska delges är han eller hon också delgivningsmottagare, 11 § första stycket delgivningslagen.

Om en fysisk person t.ex. är omyndig eller försatt i konkurs, och därmed har en ställföreträdare som är behörig att företräda honom eller henne i saken, är det i stället ställföreträdaren som är delgivningsmottagare. Om det finns skäl till det, är den fysiska personen och ställföreträdaren tillsammans delgivningsmottagare, 11 § andra stycket delgivningslagen. Så kan det vara om båda har rätt att föra talan eller det av något annat skäl är oklart vem som har en sådan rätt.

Staten

Delgivningsmottagare vid delgivning med staten är den person som är behörig att ta emot delgivning vid den myndighet som ska bevaka statens rätt i saken, 12 § delgivningslagen. Vem som är rätt person framgår normalt av myndighetens arbetsordning eller motsvarande. Justitiekanslern är delgivningsmottagare om det inte av någon lag eller annan författning framgår att en viss myndighet ska bevaka statens rätt.

- Juridisk person** Vid delgivning med en annan juridisk person än staten är delgivningsmottagare den person som har rätt att företräda den juridiska personen, 13 § första stycket delgivningslagen. Om flera är behöriga tillsammans, är var och en av dem delgivningsmottagare. En verkställande direktör i ett aktiebolag är alltid delgivningsmottagare. Delgivning kan alltid göras med en styrelseledamot, även om han eller hon inte är behörig att själv teckna den juridiska personens firma (prop. 2009/10:237 s. 112).
- När ett delgivningsförsök enligt ovan har misslyckats, kan en suppleant för en behörig ställföreträdare eller en vice verkställande direktör i ett aktiebolag vara delgivningsmottagare, 13 § andra stycket delgivningslagen.
- Detta gäller inte vid särskild delgivning med juridisk person, se närmare avsnitt 18.6.
- Dödsbo** Vid delgivning med ett dödsbo är dödsbodelägarna tillsammans delgivningsmottagare, 18 kap. 1 a § ärvdabalken. En av dödsbodelägarna är dock ensam delgivningsmottagare om han eller hon sitter i boet eller delgivningen föranleds av att dödsboet innehar fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet. Med uttrycket ”sitta i boet” menas att en dödsbodelägare bor kvar i den avlidnes bostad (prop. 2009/10:237 s. 114). Den som tar emot handlingen ska så snart det kan ske underrätta övriga delägare om delgivningen.
- Om en boutredningsman har förordnats är han eller hon i stället delgivningsmottagare.
- Delägare i samfällighet m.m.** När flera personer äger den egendom som ett mål eller ärende rör, är utgångspunkten att delgivning sker genom att handlingen skickas eller lämnas till samtliga delägare.
- Delgivningsmottagare kan också vara en styrelseledamot eller förvaltare om de är utsedda att förvalta samfälligheten eller sammanslutningens angelägenheter. Om det inte finns någon sådan kan en person med rätt att sammankalla till beslutsfattande vara delgivningsmottagare, 14 § delgivningslagen.
- Är däremot samfälligheten eller sammanslutningen en juridisk person sker delgivning enligt 13 § delgivningslagen.
- Ombud** När den som ska delges företräds av ett ombud är även ombudet delgivningsmottagare, 15 § delgivningslagen. Ett ombud anses behörigt att ta emot handlingar för huvudmannens räkning om inget annat framgår av fullmakten.

Om KFM lämnar handlingen till någon annan delgivningsmottagare än ombudet, bör ombudet underrättas om det.

Ombudet är inte behörigt om handlingen innehåller ett föreläggande som är riktat till huvudmannen personligen, t.ex. en kallelse till förhör förenat med vitesföreläggande.

18.2 Delgivningssätt

KFM beslutar om sättet för delgivning, 2 § delgivningsförordningen. Delgivningslagen har följande delgivningssätt:

- vanlig delgivning
- muntlig delgivning
- förenklad delgivning
- särskild delgivning med juridisk person
- stämningmannadelgivning
- kungörelsedelgivning.

Inför valet av delgivningssätt ska KFM alltid ta hänsyn till följande:

Ändamålsenligt

Delgivningssättet ska vara ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning och medföra så lite kostnader och besvär som möjligt, 4 § första stycket delgivningslagen.

Det innebär att KFM ska göra en **proportionalitetsbedömning** och använda det delgivningssätt som bedöms vara mest effektivt i det enskilda fallet utan att i onödan orsaka kostnader eller andra negativa konsekvenser.

Olämpligt

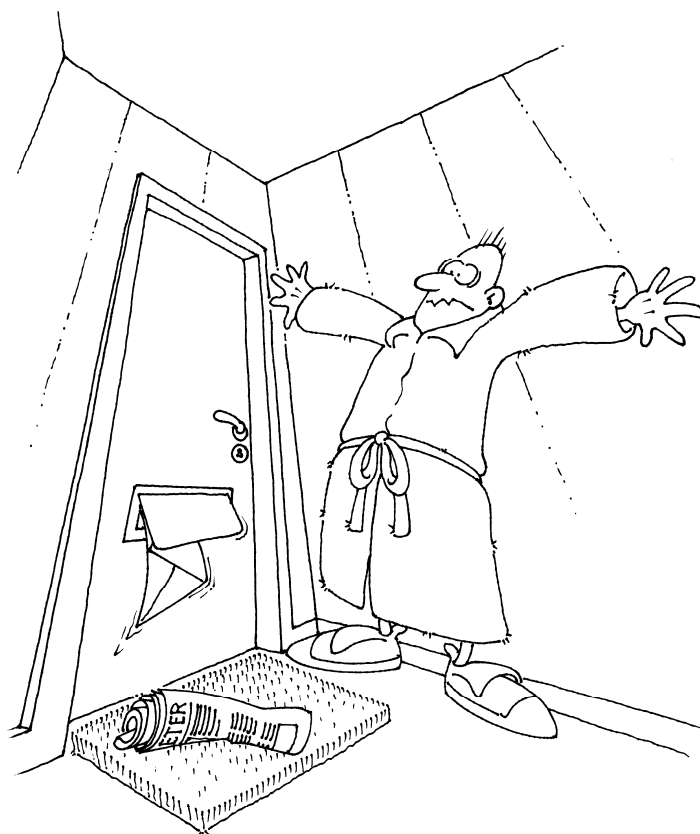
Delgivning får inte göras på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet, 4 § andra stycket delgivningslagen.

Vad som är ändamålsenligt eller olämpligt kommenteras under respektive delgivningssätt.

18.3 Vanlig delgivning

Vanlig delgivning är situationer där delgivningsmottagaren bevisligen får del av handlingen. Sättet får användas vid delgivning av alla slags handlingar.

Det vanligaste sättet att delge är att handlingen skickas med post eller lämnas på något annat sätt till delgivningsmottagaren.

Om KFM skickar handlingen rekommenderat ska handlingens delgivningsnummer anges på mottagningsbeviset. På mottagningsbeviset anges även att liggetiden vid postkontoret ska förkortas och att försändelsen bara får kvitteras ut av delgivningsmottagaren personligen, 5 § andra stycket delgivningsförordningen.

Vanlig delgivning kan även göras genom att handlingen lämnas till någon annan än delgivningsmottagaren. Det viktiga är då att den personen, budet, vidarebefordrar handlingen till del-

givningsmottagaren och att myndigheten får ett bevis om att det är gjort, genom att delgivningsmottagaren personligen bekräftar mottagandet.

Myndigheter kan skicka handlingen elektroniskt, t.ex. med telefax eller e-post. Begär delgivningsmottagaren att handlingen ska skickas till en speciellt uppgiven adress bör handlingen skickas dit. Uppgifter som omfattas av sekretess måste hanteras särskilt försiktigt. Det kan finnas anledning att låta bli att skicka handlingen elektroniskt om dess innehåll är särskilt känsligt eller om det är osäkert om adressen tillhör delgivningsmottagaren.

KFM bör kunna skicka handlingar elektroniskt till delgivningsmottagaren om det är ändamålsenligt med hänsyn till handlingens innehåll och omfattning samt att det inte framstår som olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet (jfr prop. 2009/10:237 s. 122).

**Delgivnings-
tidpunkt**

Vanlig delgivning sker när delgivningsmottagaren tar emot handlingen, oavsett på vilket sätt han eller hon gör det, 18 § delgivningslagen.

Delgivningsmottagaren ska bekräfta att handlingen har tagits emot, normalt genom att skriva under ett delgivningskvitto (ett s.k. vitt kort) eller mottagningsbevis. KFM kan även begära en bekräftelse via e-post. Om KFM inte får in bekräftelsen inom utsatt tid ska delgivningsmottagaren påminnas på lämpligt sätt, 6 § delgivningsförordningen.

Om en postförsändelse hämtas av ett bud anses delgivningsmottagaren ha fått del av handlingen när den hämtas av budet.

Som bevis på att en handling är delgiven kan KFM även godta en muntlig bekräftelse, t.ex. om gäldenären vid en telefonkontakt uppger att han eller hon har tagit emot handlingen. En sådan bekräftelse är inte en muntlig delgivning utan endast ett sätt för KFM att skaffa sig bevis för att delgivning skett. Den tjänsteman som tar emot bekräftelsen måste försäkra sig om mottagarens identitet och göra utförliga noteringar. Det är viktigt att även notera tidpunkten för samtalet och vem som har gjort noteringen.

En bekräftelse via e-post bör accepteras om meddelandet skickats från en känd adress eller det på något annat sätt går att kontrollera att meddelandet kommer från delgivningsmottagaren.

18.4 Muntlig delgivning

Muntlig delgivning får endast användas av myndigheter. Det går till så att hela innehållet i handlingen som ska delges läses upp för delgivningsmottagaren. Även kallelser, förelägganden eller andra beslut som ännu inte har fått skriftlig form kan delges muntligt, 19 § delgivningslagen.

Efter en muntlig delgivning ska handlingen eller beslutet lämnas eller skickas till delgivningsmottagaren. KFM får dock avstå från detta om det inte kan ske eller bedöms som obehövt. Observera att handlingen inte måste skickas för att det ska ses som en muntlig delgivning, utan försändelsen ska bara betraktas som en påminnelse om vad delgivningen gällde. KFM ska fråga delgivningsmottagaren om vilken adress som handlingen ska skickas till.

Handlingar som inleder ett förfarande får inte delges muntligen, t.ex. en underrättelse om sökt avhysning. Normalt bör man bara använda muntlig delgivning för handlingar som är kortfattade och enkla. Avgörande för delgivningssättet är att mottagaren ska kunna tillgodogöra sig **hela innehållet** redan när det läses upp. En utmätning kan delges muntligen, med undantag för komplicerade fall. Muntlig delgivning bör därför inte användas om utmätningen gäller många olika föremål.

Det är inte tillräckligt att endast läsa upp en del av innehållet och sedan hänvisa till att handlingen senare kommer att skickas med post.

Vid muntlig delgivning per telefon är det naturligtvis viktigt att den handläggande tjänstemannen redan i början av samtalet får klart för sig att han eller hon talar med rätt person. Om delgivningsmottagaren har ringt upp myndigheten, eller om det finns någon annan anledning, bör tjänstemannen fråga efter personnummer eller någon annan uppgift som kan användas för att identifiera personen på ett tillförlitligt sätt. Dessutom bör personens adress kontrolleras. Om det står klart att den sökte på grund av språksvårigheter, alkoholpåverkan eller något annat inte kan tillgodogöra sig innehållet i samtalet får KFM inte använda muntlig delgivning.

Det är mycket viktigt att dokumentera uppläsningen, t.ex. tidpunkten och hur identifieringen har gjorts. Noteringarna behövs för att det inte i efterhand ska vara oklart om handlingen verkligen är delgiven.

Hemligt telefonnummer

Bland annat Telia AB har en skyldighet att lämna ut telefonnummer till KFM. Förutsättningen är att KFM behöver uppgiften i ett aktuellt delgivningsärende, 10 kap. 26 § första stycket OSL. Inget hindrar att bestämmelsen tillämpas på s.k. skyddade personuppgifter, se JO 2004/05 s.29.

Om abonnenten har hemligt telefonnummer och uppgiften är sekretessbelagd enligt 29 kap. 3 § OSL krävs, för att KFM ska få uppgiften, att KFM anser att det är troligt att delgivningsmottagaren håller sig undan eller att det finns synnerliga skäl, 10 kap. 26 § andra stycket OSL. Det är KFM som prövar om det finns förutsättningar för att lämna ut uppgifterna.

Liknande bestämmelser finns i 6 kap. 22 § p. 1 i lagen om elektronisk kommunikation.

Delgivnings-tidpunkten

Muntlig delgivning har skett när hela innehållet i den handling som ska delges har lästs upp för delgivningsmottagaren, 21 § delgivningslagen. Delgivningsmottagaren ska sedan informeras om att handlingen är delgiven.

18.5 Förenklad delgivning

Förenklad delgivning kan användas när det är aktuellt att någon delges flera gånger under ett måls eller ärendes handläggning. Förenklad delgivning får inte användas för handlingar som inleder ett förfarande.

Myndigheter får använda förenklad delgivning för att delge handlingar med den som är part eller har en liknande ställning i ett mål eller ärende.

Information om förenklad delgivning

En grundläggande förutsättning för att KFM ska kunna använda förenklad delgivning är att mottagaren har delgetts information om detta i förväg, 24 § delgivningslagen. Han eller hon ska också ha blivit uppmanad att regelbundet bevaka adressen dit KFM fortsättningsvis kommer att skicka handlingarna i målet eller ärendet. Mottagaren kan i stor utsträckning välja vart handlingen ska skickas. Informationen kan delges genom vanlig delgivning, muntlig delgivning, särskild delgivning med juridisk person, stämningssmannadelgivning där delgivningsmottagaren påträffas eller spikning, 25 § delgivningslagen. Kungörelsedelgivning och surrogatdelgivning får däremot inte användas.

Informationen behöver inte delges om en part lämnar in en handling till KFM och myndigheten därefter skickar informa-

tion om förenklad delgivning med t.ex. lösbrev i nära anslutning till att handlingen har inkommit till KFM.

Förenklad delgivning går till på följande sätt. KFM skickar handlingen som ska delges till delgivningsmottagaren. Närmaste följande arbetsdag skickas ett meddelande om att KFM skickat handlingen, 22 § delgivningslagen. Handlingarna ska skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress (t.ex. med post eller e-post).

Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas, eller handlingen kommer i retur från den adressen, får myndigheten skicka handlingen och kontrollmeddelandet till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om den är någon annan än den senast kända adressen.

Förenklad delgivning bör inte användas under vanlig sommarsemester, längre helger eller vid annan längre anmäld bortavaro. Detsamma gäller om det finns någon annan anledning att misstänka att parten inte kommer att nås av handlingarna. Hos KFM brukar förenklad delgivning användas vid andelsutmätning med indragningsförfarande.

Delgivnings- tidpunkten

Förenklad delgivning har skett när två veckor har gått från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet skickades närmast följande arbetsdag, 26 § delgivningslagen. För korrekt delgivning krävs att handlingarna har skickats till samma adress och att det inte framstår som osannolikt att den handling som ska delges har kommit fram inom två veckor. Ett exempel på när delgivning inte kan anses ha skett är om någon av handlingarna kommer i retur (prop. 2009/10:237 s. 244 f.). Då kan det i stället bli aktuellt med kungörelsedelgivning (avsnitt 18.8).

18.6 Särskild delgivning med juridisk person

KFM får använda särskild delgivning med juridisk person om ett försök att delge en behörig ställföreträdare genom vanlig eller förenklad delgivning har misslyckats i delgivningsärendet eller ett sådant försök bedöms som utsiktslöst, 29 § delgivningslagen.

Det är omständigheterna i det enskilda fallet som avgör vilka delgivningsförsök som bör göras innan KFM använder särskild delgivning med juridisk person. Det är inte tillräckligt att sär-

skild delgivning tidigare har använts mot den juridiska personen.

Särskild delgivning med juridisk person får inte användas om det är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet. KFM bör t.ex. inte använda det för att delge ett fåmansbolag under semestertider (JO 1999/2000 s. 164).

De juridiska personer som får delges enligt delgivningssättet är sådana som finns registrerade i

- aktiebolagsregistret
- handelsregistret
- föreningsregistret
- europabolagsregistret
- europakooperativsregistret
- bankregistret och
- försäkringsregistret.

Särskild delgivning med juridisk person går till på följande sätt. KFM skickar den handling som ska delges till den juridiska personen. Närmast följande arbetsdag skickar KFM ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats, 27 § delgivningslagen. Handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas till den juridiska personens registrerade postadress.

Om det visar sig att den adress som är registrerad i Bolagsverkets bolagsregister inte existerar eller kan identifieras kan delgivningssättet inte användas. Detta gäller även om adressen är inaktuell eller saknas.

Om KFM känner till en delgivningsmottagares adress kan ett försök till delgivning ske genom att skicka handlingen dit.

Delgivnings- tidpunkten

Särskild delgivning med en juridisk person har skett när två veckor har gått från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet skickades på det föreskrivna sättet, dvs. närmast följande arbetsdag, och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen har kommit fram inom denna tid, 30 § delgivningslagen.

18.7 Stämmingsmannadelgivning

Samtliga anställda hos bl.a. KFM och Skatteverket har stämmingsmannabehörighet. Även den som är anställd vid ett aukto-

riserat delgivningsföretag får utföra stämningssmannadelgivning.

Det finns inga krav på att något annat delgivningssätt måste ha prövats innan för att stämningssmannadelgivning ska få användas. Dock gäller vid spikning och kungörelsedelgivning att delgivningsmottagaren vid något tillfälle getts möjlighet att själv bekräfta mottagandet samt att det i det aktuella delgivningsärendet har konstaterats att surrogatdelgivning inte är möjlig (prop. 1994/95:188 s. 23 f. och NJA 1983 s. 544).

Det är mycket viktigt att dokumentationen vid stämningssmannadelgivning utförs noggrant, eftersom den ska utgöra bevis om att delgivning skett. Av dokumentationen ska bl.a. framgå vilka överväganden och utredningsinsatser som gjorts, tidpunkter när åtgärder utförts och grunden för beslutet som resulterat i delgivningen. Vid stämningssmannadelgivning råder fri bevisprövning av de uppgifter som stämningssmannen redovisar från delgivningsarbetet.

Med stämningssmannadelgivning menas att handlingen lämnas på något av de sätt som föreskrivs i 32–38 §§ delgivningslagen. Följande sätt kan bli aktuella:

- delgivning när delgivningsmottagaren påträffas
- surrogatdelgivning, dvs. handlingen lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren
- spikning, dvs. handlingen lämnas i eller i anslutning till delgivningsmottagarens hemvist (bostad).

Foto från pass och körkort

KFM kan begära ut foton på enskilda från Rikspolisstyrelsens passregister, 23 § passförordningen.

KFM kan också begära ut foton på enskilda från Transportstyrelsens vägtrafikregister, 4 kap.13 § förordning om vägtrafikregister.

Kriminalvård m.m.

Personer som är intagna på kriminalvårdsanstalter och liknande bör delges via anstaltens tjänstemän (som räknas som stämningssmän enl. 40 § delgivningslagen). Personer som vistas på allmänna sjukvårdsinrättningar bör delges genom styresmän eller kuratorer vid inrättningen. Den som tjänstgör inom försvaret bör delges genom sin chef, 10 § delgivningsförordningen.

**Rätt att få
uppgifter
och tillträde**

För att göra det lättare att delge har man i 43–46 §§ delgivningslagen infört regler om skyldighet för någon annan att lämna bl.a. upplysningar till stämningsmän och andra som kan genomföra stämningsmannadelgivning. En fastighetsägare, arrendator eller innehavare av bostadslägenhet är skyldig att uppge om delgivningsmottagaren bor i fastigheten eller lägenheten eller annars disponerar utrymme där.

En arbetsgivare ska på begäran uppge om delgivningsmottagaren är anställd hos arbetsgivaren. Om så är fallet ska arbetsgivaren upplysa om delgivningsmottagarens arbetstider, arbetsplats och andra förhållanden som rör anställningen och som kan underlätta delgivningen.

Slutligen ska nämnas att, bland andra, de som är anställda hos KFM för att verkställa delgivning har rätt att få tillträde till enskilda områden som inte är bostäder. De får t.ex. gå in på arbetsplatser, kontor eller liknande. De får dock inte använda låsmed. Om KFM vägras tillträde kan myndigheten begära biträde av polis, 46 § andra stycket delgivningslagen. KFM måste se till att förrättningen inte väcker onödig uppmärksamhet eller orsakar större olägenhet än som är nödvändigt (3 kap. 1 § UF och JO 2008/09 s. 229).

En stämningsman har inte rätt att begära ut uppgift om portkoder direkt från Posten AB.

18.7.1 Stämningsmannadelgivning när delgivningsmottagaren påträffas

Vid stämningsmannadelgivning ska handlingen lämnas till delgivningsmottagaren om han eller hon påträffas. Om delgivningsmottagaren vägrar att ta emot handlingen ska den som huvudregel lämnas på platsen.

En förutsättning för att stämningsmannadelgivning ska ha skett är att delgivningsmottagaren vid delgivningsförsöket förstår att det rör sig om ett försök till delgivning. Det innebär normalt att det måste ha förekommit personlig kontakt mellan stämningsmannen och delgivningsmottagaren (NJA 1978 s. 222). En vägran att ta emot handlingen behöver inte ske i form av en muntlig förklaring utan kan t.ex. bestå i att delgivningsmottagaren vägrar att öppna dörren sedan han eller hon har fått klart för sig att det är fråga om ett delgivningsförsök. För att delgivning ska anses ha skett i en sådan situation krävs naturligtvis att det är klarlagt att det är delgivningsmottagaren som befin-

ner sig på andra sidan dörren (prop. 1978/79:11 s. 38 och NJA 2008 N 51).

Vid vägran att öppna dörren bör handlingen om möjligt lämnas i brevkastet eller brevlådan. I en sådan situation är det alltså inte fråga om spikning. Handlingen ska lämnas så att delgivningsmottagaren senare kan ta om hand den om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (prop. 1970:13 s. 149).

Delgivnings- tidpunkten

Delgivning har skett när delgivningsmottagaren har tagit emot handlingen, 39 § delgivningslagen. Om delgivningsmottagaren vägrar ta emot handlingen anses delgivning ändå ha skett.

18.7.2 Surrogatdelgivning

Vid stämmningsmannadelgivning får i vissa fall den handling som ska delges lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren, s.k. surrogatdelgivning. Handlingen får lämnas endast till en person som **samtycker** till det och inte i samma mål eller ärende är motpart till den som ska delges, 34 § delgivningslagen.

En underrättelse **måste** skickas till delgivningsmottagaren om att delgivning har skett och till vem handlingen har överlämnats.

Personen som har samtyckt till att ta emot handlingen ska se till att den överlämnas till delgivningsmottagaren så snart det kan ske. KFM ska informera om denna skyldighet när handlingen lämnas, 37 § delgivningslagen. Om stämmningsmannen får information eller gör iakttagelser som gör att det framstår som ovisst om handlingen kommer att överlämnas till delgivningsmottagaren, får man inte använda surrogatdelgivning. Det är ett resultat av den generella bestämmelsen att delgivning inte får göras på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet.

Surrogatdelgivning kan användas gentemot alla som är delgivningsmottagare. Det kan dock bara komma ifråga med hushållsmedlem i bostaden (hemvistet) eller med arbetsgivaren på arbetsplatsen, se närmare nedan.

Hemvist/bostad

Om en delgivningsmottagare som söks för delgivning inte påträffas i hemvistet får surrogatdelgivning ske genom att handlingen lämnas till en vuxen medlem av det hushåll som delgivningsmottagaren tillhör och som påträffas i eller i omedelbar anslutning till hemvistet, 35 § delgivningslagen.

För att handlingen ska få lämnas till hushållsmedlem krävs alltså att han eller hon befinner sig i bostaden vid delgivningstillfället. Det är alltså inte tillåtet att söka upp en hushållsmedlem på en annan plats för att överlämna handlingen. Med hemvist menas i delgivningssammanhang den adress där delgivningsmottagaren bor stadigvarande. Om han eller hon är folkbokförd där saknar däremot självständig betydelse (NJA 1988 s. 89).

Hushållsmedlemmen måste ha fyllt 18 år. Detta kan man kontrollera genom att fråga eller begära legitimation.

Arbetsplats

Om en delgivningsmottagare som söks för delgivning inte påträffas på sin arbetsplats under sin vanliga arbetstid, får surrogatdelgivning ske genom att handlingen lämnas till hans eller hennes arbetsgivare, 36 § delgivningslagen. Med arbetsgivare avses en person i företagsledande eller därmed jämförlig ställning eller chefen för den personaladministrativa verksamheten på delgivningsmottagarens arbetsplats. Med jämförlig ställning menas ledningen för andra typer av arbetsplatser än företag, t.ex. myndigheter eller organisationer (prop. 1990/91:11 s. 32).

Delgivnings- tidpunkten

Surrogatdelgivning har skett när handlingen har lämnats och en underrättelse har skickats till delgivningsmottagaren, 39 § andra stycket delgivningslagen. Delgivning har skett först när både handlingen har lämnats och underrättelsen har skickats till delgivningsmottagaren om delgivningen och om vem som har tagit emot handlingen.

18.7.3 Spikning

Vid stämmningsmannadelgivning får handlingen lämnas i delgivningsmottagarens hemvist eller på en lämplig plats i anslutning till hemvistet (spikning) om

- delgivningsmottagaren har känt hemvist men inte påträffas där,
- surrogatdelgivning inte kan ske med vuxen medlem av det hushåll som delgivningsmottagaren tillhör,
- delgivningsmottagaren inte påträffas på sin arbetsplats under sin vanliga arbetstid och surrogatdelgivning inte kan ske med hans eller hennes arbetsgivare,
- det inte kan klarläggas var delgivningsmottagaren uppehåller sig och,

- det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med delgivningsmottagaren finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Det är stämmningsmannen som avgör och beslutar om det finns förutsättningar för spikning eller inte.

Vid spikning i avhysningsmål gäller vissa lättnader, avsnitt 13.5 och Kronofogdemyndighetens ställningstagande 13/08/IND.

Att hålla sig undan

För att kunna avgöra om delgivningsmottagaren avvikit eller håller sig undan måste KFM i normalfallet skaffa sig ett underlag innehållande följande om delgivningsmottagaren:

- samtliga adresser som kommit fram under utredningen måste undersökas i syfte att hitta och fastställa hemvistet, dvs. där delgivningsmottagaren stadigvarande bor
- delgivningsmottagaren måste ha varit synlig på adressen under den senaste månaden
- det har inte varit möjligt att genom surrogatdelgivning lämna handlingen till hushållsmedlem eller arbetsgivare
- delgivningsmottagaren ska ha sökts på adressen för hemvistet under en tid av minst tre veckor och under denna tid aviserats vid minst tre tillfällen.

Avisering av delgivningen innebär att ett meddelande lämnas i brevlådan om att delgivningsmottagaren har sökts för delgivning och att han eller hon ombeds ta kontakt. Det är lämpligt att också försöka få kontakt med honom eller henne per telefon. Förfarandet bygger på att det kan förutsättas att delgivningsmottagaren genom meddelandena eller på annat sätt är medveten om att han eller hon har söks för delgivning men vägrar medverka genom att inte ta kontakt. Därför måste man dels veta att aviseringen sker i hemvistet. Dels måste man utreda, t.ex. genom grannar, brevbärare eller fastighetsskötare, att delgivningsmottagaren regelbundet har vistats i hemvistet under sökperioden. Tar inte delgivningsmottagaren kontakt trots detta finns det anledning att anta att han eller hon håller sig undan delgivning. Om KFM gör på det här sättet finns det rimliga garantier för att handlingarna verkligen når den sökta jfr prop. 1989/90:85 s. 62.

Om delgivningsmottagaren inte vistas i hemvistet, t.ex. på grund av tjänstgöring på annan ort, utlandsvistelse eller semesterresa, har han eller hon ingen möjlighet att ta del av meddelanden. Det kan då inte anses att han eller hon håller sig undan. Detsamma gäller om KFM inte sökt delgivningsmottagaren i hemvistet (NJA 1999 C29 Ö 3429-98).

Det innebär att alla tänkbara adresser måste undersökas, även t.ex. en postbox. KFM får då kontakta den som hyr ut postboxen för att höra om den känner till delgivningsmottagarens bostadsadress.

Äldre omständigheter

Bedömningen av om delgivningsmottagaren avvikit eller på annat sätt håller sig undan kan få grundas även på omständigheter som framkommit vid andra delgivningsförsök, 38 § p. 4 delgivningslagen. Det krävs dock att delgivningsmottagaren vid något tillfälle getts möjlighet att själv bekräfta mottagandet. I det aktuella delgivningsärendet måste det även ha konstaterats att surrogatdelgivning inte är möjlig. Om äldre omständigheter ska läggas till grund för bedömningen måste ma-

terialelet vara någorlunda färskt för att kunna tillmätas någon större vikt. Det finns ingen tidsgräns för materialet. Vidare bör givetvis inte varje misslyckat delgivningsförsök få betydelse, utan det bör vara fråga om ganska säkra slutsatser om att delgivningsmottagaren medvetet hållit sig undan. En tidigare utredning som utvisat ett sådant undanhållande bör normalt kunna tillmätas stor betydelse (prop. 1994/95:188 s. 23 f., jfr även NJA 1983 s. 544).

Undantag från normalfallet

Det finns två undantag från normalfallet som kan innebära att KFM kortar ner tiden för sitt letande. Det finns två undantag från normalfallet som kan innebära att KFM kortar ner tiden för sitt letande (se motsvarande tillämpning vid delgivning av polismyndighet, RPSFS 2001:9 FAP 611-1). Det första undantaget avser följande beteende från delgivningsmottagarens sida:

- Om han eller hon tar kontakt och kommer överens om en tid för sammanträffande men uteblir.
- Om han eller hon också är känd för att hålla sig undan.

Efter detta bör KFM göra en ny sökning med avisering. Om delgivningsmottagaren inte tar kontakt efter några dagar kan spikning ske. Detta under förutsättning att det inte har varit möjligt att surrogatdelge och att det är klart att han eller hon bor på adressen (hemvistet). Om myndigheten inte sedan tidigare känner till delgivningsmottagaren ska det normala förfarandet användas.

Det andra undantaget är när delgivningsmottagaren, t.ex. per telefon, har förklarat att han vägrar befatta sig med ärendet. I det fallet kan spikning ske, efter det att KFM gjort försök till surrogatdelgivning och konstaterat att det inte är möjligt.

Det är viktigt att det av dokumentationen framgår hur undanhållandet skett, t.ex. att personen uteblir från överenskomna möten eller har förklarat att han eller hon vägrar befatta sig med ärendet. Vidare måste anges när delgivningsmottagaren har sökts (t.ex. i ett tiotal ärenden under sista halvåret) och att han eller hon vägrar att medverka. Det ska också anges om delgivningsmottagaren är känd för att hålla sig undan delgivning.

Beslut om spikning

Observera att stämningssmannen ska fatta ett beslut om spikning. Beslut kan fattas först när det gått några dagar efter den sista aviseringen. I beslutet ska stämningssmannen dokumentera och motivera varför han eller hon valt spikning. Dokumenta-

**Delgivnings-
tidpunkten**

tionen ska innehålla en utförlig redogörelse av utredningen och vilka åtgärder som utförts samt ange datum och klockslag för varje försök att nå den som ska delges (NJA 2009 N 75). Därefter kan delgivning ske genom spikning.

Delgivning har skett när handlingen har lämnats i delgivningsmottagarens hemvist eller på en lämplig plats i anslutning till hemvistet, 39 § delgivningslagen. Det betyder att handlingen läggs i ett kuvert som lämnas i brevinkastet eller brevlåda som sitter på ytterdörren eller på husväggen, men inte i en brevlåda ”utan yttre samband med bostaden, t.ex. vid en grind eller närmaste korsväg” (prop. 1960:85 s.10).

18.8 Kungörelsedelgivning

Vid kungörelsedelgivning håller KFM handlingen tillgänglig på myndigheten. För att uppmärksamma delgivningsmottagaren om det inför KFM en kungörelse med handlingens huvudsakliga innehåll och ett besked om att den finns tillgänglig hos myndigheten under en viss tid. Kungörelsen ska införas inom tio dagar efter att KFM beslutat om kungörelsedelgivning. I vissa fall kan KFM i stället för en kungörelse i tidning sätta upp ett meddelande i myndighetens lokaler. Se närmare 47 § delgivningslagen.

Delgivning genom kungörelse kan ske i följande fall:

1. – om delgivningsmottagaren saknar känt hemvist och det inte kan klarläggas var han eller hon uppehåller sig
  - om förutsättningarna för spikning är uppfyllda eller
  - om förutsättningarna för förenklad delgivning är uppfyllda men adress saknas enligt 23 §.

Den första strecksatsen innebär att myndigheten saknar information om var delgivningsmottagaren uppehåller sig, dvs. han eller hon har inget känt hemvist och ingen känd uppehållsort i Sverige. Detta ska vara klarlagt. Det fordras också att det inte går att utreda var delgivningsmottagaren finns. Kungörelsedelgivning kan inte ske om han eller hon har flyttat utomlands och har känd adress där eller om han eller hon tjänstgör på ett svenskt företag utomlands. Delgivning med en person som befinner sig utomlands får ske enligt lagen på den utländska orten, om inte sådan delgivning skulle strida mot svenska allmänna rättsprinciper. Vilken uppgift som

krävs för att det ska kunna konstateras avgörs utifrån uppgifter i det enskilda fallet.

Enligt andra strecksatsen kan kungörelsedelgivning ske om samma formella förutsättningar är uppfyllda som vid spikning, dvs. när

- delgivningsmottagaren har känt hemvist men inte påträffas där
- surrogatdelgivning inte kan ske
- det inte går att klarlägga var delgivningsmottagaren uppehåller sig och
- det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med delgivningsmottagaren finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Vad som är avgörande vid valet mellan kungörelsedelgivning och spikning är bedömningen av sannolikheten att delgivningsmottagaren får kännedom om delgivningen.

Om det är mer än en månad sedan delgivningsmottagaren sågs i hemvistet, men inte bevisligen har flyttat från bostaden, är inte förutsättningarna för spikning uppfyllda. I den situationen kan i stället kungörelsedelgivning ske enligt den första strecksatsen.

Den tredje strecksatsen handlar om när delgivningsmottagaren låtit bli att anmäla adressändring vid förenklad delgivning. I sådana fall kan man använda kungörelsedelgivning direkt, utan att KFM behöver göra ytterligare efterforskningar för att hitta uppgifter om delgivningsmottagarens nya hemvist eller var han eller hon uppehåller sig. Handlingar som kommit i retur sparas som bevis för att den förenklade delgivningen misslyckats. För att kungörelsedelgivning ska kunna användas i denna situation krävs naturligtvis också att det med hänsyn till omständigheterna i övrigt inte hade varit olämpligt att använda förenklad delgivning om adressändringen hade anmälts.

Ett meddelande som avses i 47 § ska föras in i Post- och Inrikes Tidningar och om det finns skäl till det i ortstidning. Om kungörelsedelgivning enligt de tre

strecksatserna har skett och därefter en ny delgivning ska ske i samma mål eller ärende får KFM i stället anslå meddelandet i myndighetens lokal enligt 48 § andra stycket delgivningslagen.

2. 1. om en obestämd krets ska delges
2. om ett stort antal personer ska delges och det med hänsyn till ändamålet med delgivningen inte är rimligt att delgivning sker med var och en av dem, eller
3. om delägare i en samfällighet eller medlemmar i en sammanslutning ska delges och det inte finns någon delgivningsmottagare för dem enligt 14 § första stycket och delägarna eller medlemmarna är fler än tio.

Ett meddelande som avses i 47 § ska föras in i Post- och Inrikes Tidningar och om det finns skäl till det i ortstidning. Om delgivningen i ett sådant fall som avses i 49 § första stycket p. 2 avser personer som hyr eller annars innehar lägenheter i samma fastighet ska meddelandet dessutom anslås på ett lämpligt sätt inom fastigheten.

Ett meddelande om delgivning ska skickas till någon eller några av dem som delgivningen avser för att vara tillgängligt för alla dem som avses med delgivningen. Om en statlig myndighet eller en kommun ingår bland dem som delgivningen avser, ska meddelandet alltid skickas till myndigheten eller kommunen, 49 § delgivningslagen.

3. 1. om en juridisk person som anges i 29 § saknar en registrerad postadress som kan användas för särskild delgivning med juridisk person eller
2. om en juridisk person i strid mot gällande bestämmelser saknar registrerad behörig företrädare och någon i Sverige bosatt person inte har utsetts att på den juridiska personens vägnar ta emot delgivning samt försök till delgivning med andra tillämpliga delgivningssätt har misslyckats eller försök bedöms som utsiktslösa.

I dessa fall ska ett meddelande som avses i 47 § ska införas i Post- och Inrikes Tidningar.

Om den juridiska personen har en registrerad postadress ska KFM skicka ett meddelande om delgivningen dit i ett

sådant fall som avses i första stycket 2.

För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att andra delgivningsmöjligheter inte står till buds. Om det t.ex. kan konstateras att en viss person är behörig att företräda den juridiska personen, utan att detta har antecknats i registret, ska KFM i första hand försöka överlämna handlingen till honom eller henne (prop. 1992/93:68 s. 65 f. och 82 f.).

Bestämmelsen är viktig när en juridisk person, som inte omfattas av tillämpningsområdet för särskild delgivning av en juridisk person, inte uppfyller sin registrerings-skyldighet, t.ex. är en stiftelse.

Kungörandet

Huvudregeln är att ett meddelande om kungörelsedelgivning annonseras i tidning. Annonsering ska alltid göras i Post- och Inrikes Tidningar. Om det finns skäl till det ska annonsering även göras i ortstidning, 49 § andra stycket delgivningslagen.

I vissa fall finns det skäl att annonsera även i ortstidning. Det gäller främst kungörelser som rör en enskild person som på goda grunder kan antas uppehålla sig på en viss ort eller som riktar sig uteslutande till personer på en viss ort.

När det gäller kungörelsedelgivning av juridiska personer som har låtit bli att uppfylla sin registreringskyldighet är det tillräckligt att annonsera i Post- och inrikes tidningar, 50 § andra stycket delgivningslagen.

Anslag i myndighetens lokaler

KFM kan i vissa fall avstå från tidningsannonsering om man redan har kungörelsedelgivit i målet eller ärendet. I sådana fall ska man i stället anslå ett meddelande i myndighetens lokal. Däremot kan man inte avstå från tidningsannonsering första gången kungörelsedelgivning används i mål eller ärende på grund av att man kan anta att det är meningslöst att annonsera i tidning.

Bestämmelsen är avsedd att användas endast i de fall när en delgivningsmottagare antingen saknar känt hemvist och det inte kan klarläggas var han eller hon uppehåller sig eller när det gäller en situation då även spikning får användas.

Delgivnings-tidpunkten

Kungörelsedelgivning har skett när två veckor förflutit från beslutet om kungörelsedelgivning, under förutsättning att kungörandet och andra föreskrivna åtgärder har verkställts inom tio dagar från beslutet.

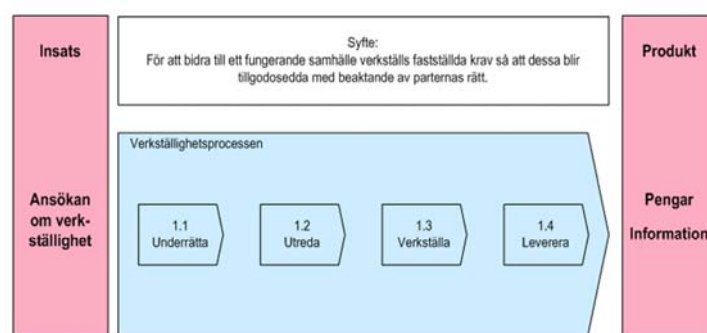
18.9 Partsdelgivning

KFM får tillåta en part att själv sköta delgivningen om det kan ske utan olägenhet. Om ingen delgivning har skett inom föreskriven tid kan partens talan förfalla, eller så kan myndigheten bli skyldig att själv ombesörja delgivningen.

Vid partsdelgivning får endast vanlig delgivning och stämningmannadelgivning användas, 10 § delgivningslagen.

Denna delgivningsform är mycket ovanlig inom verkställighetsprocessen.

19 Offentlighet och sekretess

Frågor om offentlighet och sekretess kan komma upp under hela verkställighetsprocessen.

Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen är benämningen på allmänhetens och massmediernas grundläggande rättighet att genom insyn kunna kontrollera myndigheternas verksamhet.

I Skatteverkets handledning Offentligt eller hemligt finns en utförlig redovisning av reglerna om offentlighet och sekretess. En närmare beskrivning av reglerna i 34 kap. 1–3 §§ OSL finns i en särskild handledning. Här lämnas endast en kort redogörelse för vissa bestämmelser som har betydelse vid verkställigheten.

KFM kommer i kontakt med sekretessbestämmelserna från två håll. Dels ska KFM ta ställning till vilka uppgifter myndigheten ska lämna ut till enskilda och andra myndigheter ur KFM:s egen verksamhet. Dels behöver KFM tillgång till uppgifter från andra myndigheter. Då kan dessa myndigheters sekretessbestämmelser hindra att KFM får tillgång till uppgifter som i och för sig skulle vara värdefulla i KFM:s arbete.

19.1 Utsöknings- och indrivningssekretess

Presumtion för sekretess

I 34 kap. 1 § OSL finns bestämmelsen om utsöknings- och indrivningssekretess. Den gäller även ärenden om näringsförbud.

Sekretessen tar sikte på både ekonomiska uppgifter och uppgifter av mer personlig karaktär, t.ex. om familjeförhållanden, sjukdom eller medlemskap i föreningar.

I bestämmelsen finns ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. man antar (presumerar) att uppgifterna är hemliga. Uppgifterna får då bara lämnas ut om KFM är övertygad om att det inte finns någon risk för ekonomisk skada eller obehag för den som uppgiften gäller eller någon annan som står den personen nära.

Sekretessen gäller i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt i verksamhet enligt lagen (1986:436) om näringsförbud. Det betyder att den omfattar alla uppgifter i

- utsöknings- och indrivningsdatabasen (hit hör REX, INIT, Duffex och, i vissa delar, även allmänna diariet)
- handlingar som kommer in eller upprättas i ett utsökningsmål och registreras i t.ex. gäldenärsjournalen
- arkiverade handlingar.

Undantag från sekretess

Det finns tre generella undantag från sekretessen, dvs. situationer där uppgifter alltid är offentliga och ska lämnas ut.

1. Uppgift om förpliktelser i pågående utsökningsmål.

Uppgift om förpliktelsen i ett pågående utsökningsmål kan aldrig sekretessbeläggas. Med förpliktelse menas t.ex. vad en gäldenär är skyldig att betala. Ett annat exempel är en svarandes skyldighet att avflytta.

Undantaget gäller alltså endast i pågående mål. Om ett mål är avslutat är det lätt att se efter om REX-bildens (XFR) anteckningskolumn innehåller markeringen SEKR. Motsvarande markering finns i INIT under viktig information. Om den markeringen finns är det presumtion för att uppgiften om förpliktelsen ska vara sekretessbelagd. Om markeringen saknas är uppgiften om förpliktelsen normalt offentlig. Läs mer i tredje undantaget nedan.

2. KFM:s beslut.

Syftet med detta undantag är att KFM:s myndighetsutövning ska kunna kontrolleras.

Undantaget innebär att utmätningsbeslut och beslut att avsluta en tillgångsundersökning (URR) eller en gäldenärsutredning (GUR) alltid är offentliga.

När själva beslutsmeningen är intagen i ett protokoll, en utredningsrapport eller en gäldenärsutredning är uppgifterna i dessa handlingar i allmänhet offentliga därför att de återger grunden för KFM:s ställningstagande. De är därmed en del av beslutet. Enligt 21 kap. 3 § OSL kan uppgift om en bostadsadress, ett telefonnummer, en e-postadress eller liknande uppgift sekretessbeläggas även om den finns med i ett beslut, om man av någon särskild anledning kan anta att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne kan komma att utsättas för hot eller våld eller något annat allvarligt men om informationen avslöjas.

3. En uppgift om förpliktelse i ett avslutat utskökningsmål, om ett nytt mål kommer in inom två år.

Om gäldenären endast har ett mål hos KFM och målet blir reglerat eller återkallat, eller avslutas på något annat sätt, blir uppgiften om förpliktelsen sekretessbelagd i REX och INIT.

Om gäldenären får ett nytt utskökningsmål mot sig inom två år innebär detta tredje undantag att uppgiften om förpliktelsen i det tidigare avslutade målet blir offentlig. Sekretessmarkeringen tas då bort och uppgift om förpliktelsen i båda målen ska lämnas ut utan någon särskild sekretessprövning.

Syftet med denna regel är att den som i ett enskilt fall fått ett utmätningsmål mot sig, och som gör rätt för sig, ska slippa framstå som en dålig betalare. Men om han återkommer som gäldenär ska omvärlden kunna få reda på det (se även avsnitt 19.7 om betalningsanmärkning).

Absolut sekretess

I 34 kap. 3 § OSL finns en bestämmelse om absolut sekretess för sådana uppgifter som KFM har beslutat att blockera med stöd av 3 kap. 3 a § databaslagen. Det innebär att uppgifter som blockerats är hemliga och får endast lämnas ut om någon

sekretessbrytande regel är tillämplig (se exempel i avsnitt 19.3).

Partsinsyn

Enligt 10 kap. 3 § OSL har den som intar ställning som part som regel rätt att ta del av alla uppgifter som rör målet.

Den här bestämmelsen gör att gäldenären som regel har obegränsade möjligheter att ta del av allt som KFM har antecknat om honom och även av uppgifter som i övrigt finns i handlingarna. Partsinsynen gäller också för borgenären, som kan få del av de uppgifter som KFM samlat in.

Det går bara att göra undantag från partsinsynen om det med hänsyn till ett enskilt eller allmänt intresse är av synnerlig vikt att uppgiften eller handlingen inte lämnas ut till parten. Ett enskilt intresse av synnerlig vikt bör kunna vara om den som uppgiften rör har skyddade personuppgifter eller om det finns någon annan konkret hotbild mot personen. KFM bör då vara mycket försiktig med att lämna ut uppgifter till motparten.

I rättsfallet RÅ 1994 ref. 79 fick en borgenär – med stöd av bestämmelsen om partsinsyn – ut uppgifter ur gäldenärens självdeklaration som KFM hämtat in i målet.

Partsinsynen gäller primärt i pågående mål. Men om parten har beaktansvärda motiv för att få uppgifter ur ett avslutat mål har han kvar sin rätt (RÅ 1995 ref. 28 och RÅ 2001 ref. 27). Med stöd av det senare rättsfallet bör en borgenär kunna få ut uppgifter ur ett avslutat utmätningssmål om han – t.ex. efter en preskriptionsinvändning – behöver uppgifterna för att kunna ta till vara sin rätt att få betalt för samma exekutionstitel i ett nytt mål om utmätning.

Utlämnande nödvändigt för verksamheten

När det omvända skaderekvisitet i indrivningen infördes år 2001 uppmärksammades inte att presumptionen för sekretess gäller även handlingar som är avsedda att nå allmänheten. Ett typexempel på detta är den beskrivning och värdering av fast egendom görs inför exekutiv försäljning.

Sekretess är dock inget hinder mot att uppgifter lämnas ut, om det är nödvändigt för att myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Beskrivningar, värderingar och andra handlingar som riktar sig till allmänheten kan därför lämnas ut trots den presumption för sekretess som gäller enligt 34 kap. 1 § OSL. Det är viktigt att så få personuppgifter som möjligt tas in i handlingar av detta slag.

19.2 Utlämnande av uppgift till enskild

När någon ber att få ta del av en offentlig handling, t.ex. ett beslut om utmätning, får KFM inte försöka ta reda på vem han är eller vad han ska ha handlingen till. Om han vill titta på handlingen hos KFM ska han genast få tillfälle till detta, helst samma dag eller i alla fall inom de närmaste dagarna. Den som vill ha en kopia av handlingen har rätt att få den skyndsamt. Man kan också be att få uppgift ur en offentlig handling genom att t.ex. ringa och få den uppläst. Detta ska KFM göra i den mån arbetets behöriga gång medger det. Allmänt gäller att uppgifterna ska lämnas så fort som möjligt.

När det finns presumtion för sekretess måste KFM göra en sekretessprövning innan uppgiften lämnas ut. Av det omvända skaderekvisitet följer att det måste **stå klart** att uppgiften kan röjas utan att gäldenären eller någon annan drabbas av ekonomisk skada eller integritetskränkande men. Uppgifterna i utsökningssmålen är sällan så harmlösa att de kan lämnas ut. I dessa fall är det tillåtet för KFM att fråga vem som vill ha handlingen och vad den ska användas till. Erfarenhetsmässigt är det mycket sällan som någon lyckas bryta presumtionen.

Den första sekretessprövningen ska göras av den handläggare som har hand om handlingen. Om handläggaren vägrar att lämna ut handlingen ska han upplysa den som gjort begäran att det går att få ett beslut av myndigheten. Handläggaren ska samtidigt upplysa om att det bara är sådana beslut som går att överklaga.

Ett beslut från myndigheten att inte lämna ut handlingen kan överklagas till kammarrätten och vidare till Högsta förvaltningsdomstolen.

19.3 Utlämnande av uppgift till annan myndighet

Sekretessen gäller även mellan myndigheter och olika verksamhetsgrenar inom en myndighet. Det finns dock flera sekretessbrytande regler som gör det möjligt för myndigheterna att byta uppgifter som annars skulle vara sekretessbelagda.

Hanteringen av en begäran från en myndighet ska ske med samma skyndsamhet som när en enskild begär att få ut uppgifter.

Reglerna för att överklaga är dock annorlunda. Vid tvist mellan två statliga myndigheter prövas ett överklagande direkt av regeringen (6 kap. 7–8 §§ OSL). Om någondera eller båda myndigheterna är kommunala, överklagas ett avslagsbeslut till kammarrätten och vidare till Högsta förvaltningsdomstolen.

Författningsstöd

Enligt 10 kap. 28 § första stycket OSL får en hemlig uppgift lämnas ut om det finns en uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning.

Följande är exempel på uppgifter som KFM ska lämna ut till en annan myndighet med stöd av författning:

Uppgift om	Lämnas till följande myndighet	Författningsstöd
avhysning	socialnämnd	16 kap. 2 § utsökningsförordningen
en persons adress, om personen inte är registrerad i folkbokföringen	Skatteverket (folkbokföringen)	2 § folkbokföringsförordningen
att tillståndshavare inte betalar sina skatter	tillsynsmyndighet enligt alkohollagen	8 kap. 2 § alkohollagen
de uppgifter som myndigheten begär	prövningsmyndighet enligt yrkestrafikförordning	8 kap. 3 § yrkestrafikförordningen
felaktigt utbetald ekonomisk förmån	beslutande myndighet (se lagens 1 §)	3 § lag om undermålskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Allvarligare brottslighet m.m.

En annan regel återfinns i 10 kap. 24 § OSL och innebär att KFM i viss utsträckning kan lämna sekretessbelagda uppgifter om misstankar om brott till en annan myndighet.

Här är den vanligaste situationen att det finns en misstanke hos KFM om brott, som kan medföra fängelse. Om det kan antas att brottet faktiskt kommer att leda till en annan påföljd än böter, kan KFM anmäla misstanken till polis eller åklagare trots sekretessen enligt 34 kap. 1 § OSL.

Generalklausulen

En ytterligare regel finns i 10 kap. 27 § OSL och är en generalklausul som innebär att den myndighet som har uppgiften måste göra en intresseavvägning mellan den andra myndighetens behov av uppgiften och den enskildes behov av sekretesskydd. Det är bara om det är uppenbart att den andra myndighetens behov är större än den enskildes skyddsbehov som uppgiften får lämnas ut.

I rättsfallet RÅ 2005 ref. 94 fick en socialnämnd med stöd av generalklausulen ut bilder från en avhysningsförrättning för utredning om barns hemsituation. Regeringsrätten konstaterade att det rådde lika stark sekretess hos socialnämnden som hos KFM och fann att det var uppenbart att nämndens behov var större än den avhystes behov av integritetsskydd.

19.4 KFM:s rätt att få uppgift om tillgångar

I tillgångsundersökningen har KFM rätt att få uppgifter från enskilda och från myndigheter. Men rätten gäller bara uppgifter om gäldenären har en fordran eller annat mellanhavande med den tillfrågade, som kan vara av betydelse för bedömningen av om gäldenären har utmättningsbar egendom eller inte (4 kap. 15 § UB).

Den här rätten bryter igenom t.ex. tystnadsplikten enligt banklagen och försäkringsrörelselagen samt andra myndigheters sekretessbestämmelser.

19.5 KFM:s rätt att få uppgift om annat än tillgångar från annan myndighet

Författningsstöd

Med stöd av författning kan hemliga uppgifter hos andra myndigheter (och vissa företag, se tabellen nedan) vara tillgängliga för KFM trots att de avser annat än tillgångar.

Ett exempel på detta är att KFM har rätt att få tillgång till vissa uppgifter som inte rör tillgångar i Skatteverkets databas. Det är viktigt att veta att uppgifterna så länge de finns kvar i beskattningens databasen, dvs. så länge de bara syns på dataskärmen, behåller den sekretess som gäller för uppgifterna hos Skatteverket. Om de däremot har skrivits ut och förvaras hos KFM gäller det sekretesskydd som råder i indrivningsverksamheten, alltså 34 kap. 1 § OSL.

Följande är exempel på uppgifter som KFM har rätt att få del av på grund av ett särskilt författningsstöd:

Uppgift	Lämnas till följande myndighet/organ	Författningsstöd
om beskattning (vissa uppräknade uppgifter)	Skatteverket	2 kap. 8 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet
som behövs för indrivning	sökande myndighet i a-mål	7 § indrivningsförordningen
om enskilds adress, arbetsgivares namn och adress samt enskildas ekonomiska förhållanden och den tidsperiod som en utgiven ersättning avser	Försäkringskassan	3 § förordningen om skyldighet för Försäkringskassan att lämna uppgifter till andra myndigheter
om adress	den som bedriver postverksamhet	2 kap. 15 § postlagen
om abonnemang	den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst	6 kap. 22 § lagen om elektronisk kommunikation
om någon vistas på en sjukvårdsinrättning	från sjukvårdspersonal	6 kap. 15 § patient säkerhetslagen
om någon vistas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem	från socialtjänsten	12 kap. 10 § socialtjänstlagen
fotografi (pass)	Rikspolisstyrelsen	23 § passförordningen
fotografi (körkort)	Trafikverket	4 kap. 13 § förordningen om vägtrafikregister
om import eller export av varor	Tullverket	11 kap. 6 § tullagen

Generalklausulen

KFM kan också begära att få ut uppgifter från andra myndigheter med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL.

Det finns några undantag från generalklausulen. Den gäller t.ex. inte uppgifter hos socialtjänsten. KFM kan alltså inte räkna med att få ut andra uppgifter från socialtjänsten än sådana som rör frågan om någon vistas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem (jfr den tidigare uppställningen). Ett annat undantag är uppgifterna i det belastningsregister som förs av Rikspolisstyrelsen (35 kap. 3 § OSL).

När generalklausulen åberopas, måste KFM visa att behovet av uppgiften i verkställigheten är **uppenbart** större än sekretessbehovet. KFM måste argumentera för detta. Vidare bör KFM regelmässigt framhålla att uppgiften kommer att ha ett starkt sekretesskydd hos KFM på grund av det omvända skaderekvisitet.

De myndigheter där generalklausulen åberopas med någon frekvens är följande:

Skatteverket. Av förarbetena till generalklausulen framgår att verksamheter som har samband med varandra enkelt bör få byta uppgifter med varandra med stöd av klausulen. Ett sådant samband har sagts råda mellan beskattningsverksamheten och KFM:s verkställighet. KFM bör därför få tillgång till sådana uppgifter från Skatteverket som inte finns tillgängliga via terminal, t.ex. revisions- och deklarationsuppgifter. I enskilda mål måste KFM dock vara medveten om att motparten i målet kan få del av uppgifterna genom att hänvisa till rätten till partsinsyn.

Tullverket. I Tullverkets beskattningsverksamhet bör uppgifter till KFM kunna lämnas med samma lätthet som i Skatteverkets.

Offentlig arbetsförmedling. I rättspraxis har KFM:s behov av att få uppgifter från arbetsförmedlingen om vilken arbetslöshetskassa en gäldenär tillhör vägt tyngre än sekretessbehovet (Regeringens beslut 1990-05-31, dnr A 7408/89).

Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. Uppgifterna har lägre sekretesskydd hos Skatteverket än de får hos

KFM. KFM bör regelmässigt få ut uppgifterna när de behövs för verkställigheten.

Länsarbetsnämnden. I rättspraxis har KFM ansetts ha rätt att få ut uppgifter från en länsarbetsnämnd i frågan om gäldenären var arbetsökande och, om så var fallet, hans senast kända arbetsgivare och vilken arbetslöshetskassa han tillhör (Regeringens beslut 2002-12-12, N2001/5108/A = RIC 8/03).

Kriminalvården. Inom kriminalvården gäller ett rakt skaderekvisit för sekretessen, dvs. det råder sekretess om ett uppgiftslämnande kan antas medföra men (35 kap. 15 § OSL). För beslut gäller dock ingen sekretess. KFM får alltid veta om en person är intagen på anstalt, och i så fall vilken anstalt, samt uppgift om beslut om beräknad strafftid.

19.6 Särskilt om personliga förhållanden

Skyddade personuppgifter

Uppgifter som gör att man kan spåra någons uppehållsort (namn, bostadsadress, arbetsgivare m.m.) kan sekretessbeläggas genom ett beslut om **skyddade personuppgifter**. Sådana beslut fattar Skatteverket, i folkbokföringsverksamheten (22 kap. 1 § OSL).

Det aktuella skyddet har inte varit effektivt, därför att sekretessen enbart gäller i folkbokföringsverksamheten. Om uppgiften har överförts till en annan myndighet kan den hemlighållas bara med hjälp av den sekretess som finns hos den mottagande myndigheten. Alla myndigheter har inte någon sekretess, och då blir de skyddade personuppgifterna offentliga hos mottagaren.

KFM:s kontakter med gäldenärer med skyddade personuppgifter sker i första hand genom Skatteverket.

Känsliga personuppgifter

För känsliga personuppgifter gäller ett särskilt skydd. Skyddet omfattar uppgifter om sjukdomar, missbruk, sexuell läggning, könsbyte, sexualbrott eller annan liknande uppgift (21 kap. 1 § OSL). Vidare skyddas uppgifter om bostadsadress, telefonnummer, e-postadress eller jämförbara uppgifter om det finns hot om våld (21 kap. 3 § första stycket OSL).

Skyddet gäller hos alla myndigheter, alltså även inom KFM:s verkställighetsprocess. Bestämmelserna ger dock ett svagare sekretessskydd än 34 kap. 1 § OSL. Därför behöver de normalt inte användas vid verkställighet. Men om känsliga uppgifter av

det här slaget finns i ett offentligt beslut, ett protokoll, en utredningsrapport eller en gäldenärsutredning, kan uppgifter om adresser och liknande sekretessbeläggas med stöd av 21 kap. 3 § OSL. Däremot går det inte att sekretessbelägga uppgifterna i beslut med stöd av 21 kap. 1 § OSL (prop. 2005/2006:161 s. 99).

Om KFM beslutar om sekretess måste de känsliga uppgifterna ”mörkas”. Det går praktiskt till så att man kopierar originalhandlingarna och sedan stryker över (”mörkar”) de känsliga uppgifterna på kopian med svartpenna. Den ”mörkade” kopian kopieras därefter en gång till, så att uppgifterna inte syns. Därefter lämnar man ut kopia nummer två.

19.7 Betalningsanmärkning

Allmänheten tror ofta att det är KFM som påför de så kallade betalningsanmärkningarna. Så är det inte, men det finns en koppling mellan betalningsanmärkningar och sekretesshanteringen i KFM:s utsöknings- och indrivningsdatabas.

Med stöd av offentlighetsprincipen inhämtar kreditupplysningsföretagen uppgifter om pågående utmätningssmål ur databasen. Överföringen sker automatiskt när målet registreras. Enligt kreditupplysningslagen får företagen ha kvar uppgifter i sina register om fysiska personer i tre år och om juridiska personer i fem år. Det är uppgifterna i dessa register som har kommit att kallas betalningsanmärkningar.

Kreditupplysningsföretagen får inte använda sig av uppgifter ur utsöknings- och indrivningsdatabasen som är sekretessmarkerade. Det betyder att uppgiften om förpliktelsen hos kreditupplysningsföretaget försvinner om målet sekretessmarkeras i utsöknings- och indrivningsdatabasen.

Litteraturhänvisning

Inom parentes redovisas den förkortning som används i texten vid hänvisning till boken.

Fartygsexekution, Sjörettsgruppen Libra i Göteborg 1996

Gregow, Torkel, Tredje mans rätt vid utmätning 1987

Gregow, Torkel, Utsökningsrätt tredje upplagan 1996
(Gregow)

Offentligt eller hemligt, SKV 148 utg. 4 2009

Walin-Gregow-Löfmarck-Millqvist-Persson:
Utsökningsbalken En kommentar, fjärde upplagan 2009, (KUB
IV)

Åbropade författningar

Författningar som nämns i texten med nummer i svensk författningssamling inom parentes. I de fall författningens namn förkortats i boken står förkortningen sist.

Aktiebolagslagen (2005:551)

Alkohollag (2010:1622)

Lag (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt (kvittningslagen)

Lag (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

Lag (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. (LAN)

Förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten (FAK)

Lag (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter (avräkningslagen)

Lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden

Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Begravningslag (1990:1144)

Lag (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Lag (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter (BtsL)

Förordning (1978:881) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

Bostadsrättslag (1991:614)

Brottsbalk

Förordning (1994:426) om brottsofferfond

Bötesverkställighetsförordning (1979:197)

Bötesverkställighetslag (1979:189)
Delgivningsförordning (2011:154)
Delgivningslag (2010:1932)
Djurskyddsförordning (1988:539)
Djurskyddslag (1988:534)
Lag (1996:242) om domstolsärenden
Lag (2011:900) om dödande av förkommen handling
Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar
Lag (2003:113) om elcertifikat
Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation
Lag (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen
Lag (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen.
Förordning (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen m.m.
Lag (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument
Firmalag (1974:156)
Folkbokföringsförordning (1991:749)
Lag (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut
Fängelselag (2010:610)
Lag (2003:528) om företagsinteckning
Lag (2008:990) om företagshypotek (företagshypotekslagen)
Lag (1996:764) om företagsrekonstruktion
Förmånsrättslag (1970:979)
Försäkringsavtalslag (2005:104)
Förordning (1980:995) om skyldighet för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att lämna uppgifter till andra myndigheter
Försäkringsrörelselag (1982:713)
Förvaltningslag (1986:223)

Föräldrabalk

Lag (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre

Lag (1845:50 s. 1) om handel med lösören som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

Handelsbalk

Lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Lag (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete

Indrivningsförordningen (1993:1229) (IF)

Lag (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. (IL)

Inkomstskattelag (1999:1229)

Lag (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

Förordning (2007:781) med instruktion för Kronofogdemyndigheten

Lag (2008:1075) om inteckningsbrevsregister

Lag (2004:46) om investeringsfonder

Jordabalk

Jordförvärvsförordning (2005:522)

Jordförvärvslag (1979:230)

Kommissionslag (2009:865)

Konkurrenslag (2008:579)

Konkurslag (1987:672)

Konsumentkreditlag (2010:1846) (KkrL)

Förordning (2010:1857) om ersättning för kostnader i vissa mål om handräckning

Konsumentköplag (1990:932)

Konsumenttjänstlag (1985:716)

Kreditupplysningslag (1973:1173)

Lag (1992:1685) om skydd för kretsmönster i halvledarprodukter

Kronofogdemyndighetens föreskrifter om hantering av vissa borgenärsuppgifter, KFMFS 2008:1 (borgenärsföreskrifterna)

Lag (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.
Kungörandeförordning (1977:827)
Lag (1944:302) om köparens rätt till märkt virke
Köplag (1990:931)
Luftfartslag (2010:500)
Lag (1939:6) om frihet från kvarstad för vissa luftfartyg
Lönegarantilag (1992:497)
Lag (1994:200) om mervärdesskatt
Miljöbalk (1998:808)
Förordning (2000:606) om myndigheters bokföring
Mönsterskyddslag (1970:485)
Lag (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet
Lag (1985:982) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats
Lag (2007:1091) om offentlig upphandling
Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
Pantbankslag (1995:1000)
Lag (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehas av tredje man
Passförordning (1979:664)
Patentlag (1967:837)
Patientsäkerhetslag (2010:659)
Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap
Lag (1993:931) om individuellt pensionssparande
Personuppgiftslag (1998:204) (PUL)
Plan- och bygglag (2010:900)
Postlag (2010:1045)
Lag (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.
Preskriptionslag (1981:130)
Lag (1944:181) om redovisningsmedel

- Lag (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott
- Räntelag (1975:635)
- Lag (1994:831) om rättegång i vissa hyresmål i Svea Hovrätt
- Rättegångsbalk
- Rättshjälpslag (1996:1619)
- Sambolag (2003:376)
- Lag (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter
- Lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt
- Sjölag (1994:1009)
- Skadeståndslag (1972:207)
- Förordning (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten
- Skattebetalningslag (1997:483)
- Lag (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter (BorgL)
- Förordning (2007:789) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter (BorgF)
- Lag (1999:116) om skiljeförfarande
- Skogsvårdslag (1979:429)
- Lag (1936:81) om skuldebrev
- Skuldsaneringslag (2006:548)
- Socialförsäkringsbalk (SFB)
- Socialtjänstförordning (2001:937)
- Socialtjänstlag (2001:453)
- Studiestödslag (1999:1395)
- Lag (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet
- Lag (1994:1845) om tillämpning av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler
- Tullag (2000:1281)
- Lag (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare

Förordning (2001:590) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

Lag (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

Lag (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Lag (2004:1199) om handel med utsläppsrätter

Utsökningsbalk (UB)

Lag (1981:775) om införande av utsökningsbalken

Utsökningsförordning (1981:981) (UF)

Varumärkeslag (2010:1877)

Väglag (1971:948)

Förordning (2001:650) om vägtrafikregister

Växtförädlarrättslag (1997:306)

Yrkestrafikförordning (1998:779)

Äktenskapsbalk

Lag (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag (indexlagen)

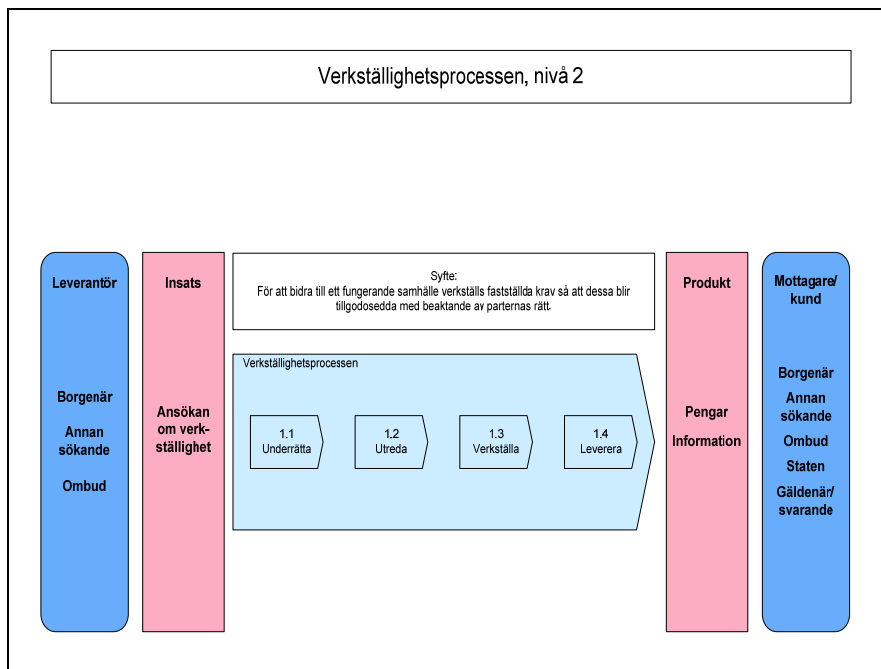
Ärvdabalk

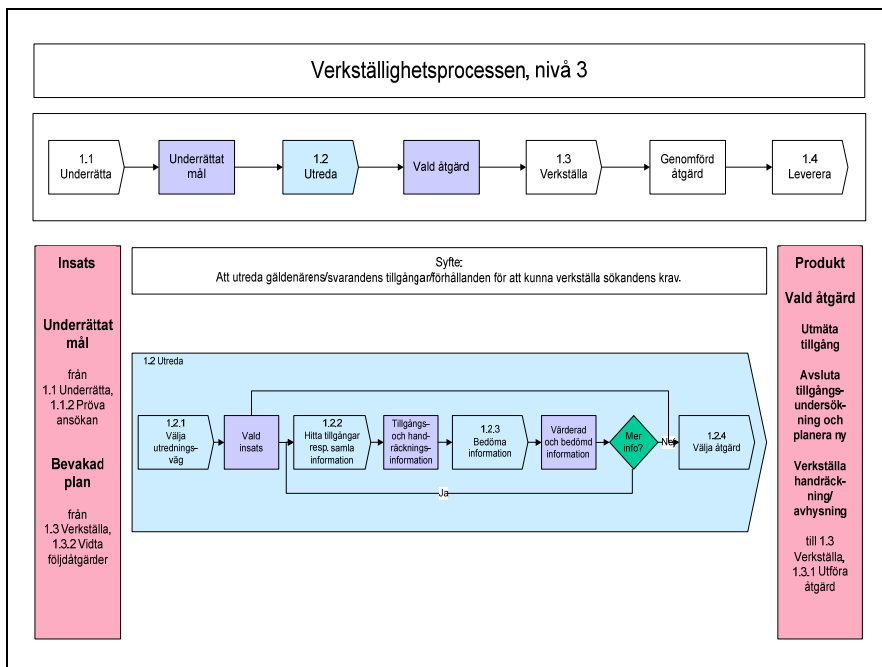
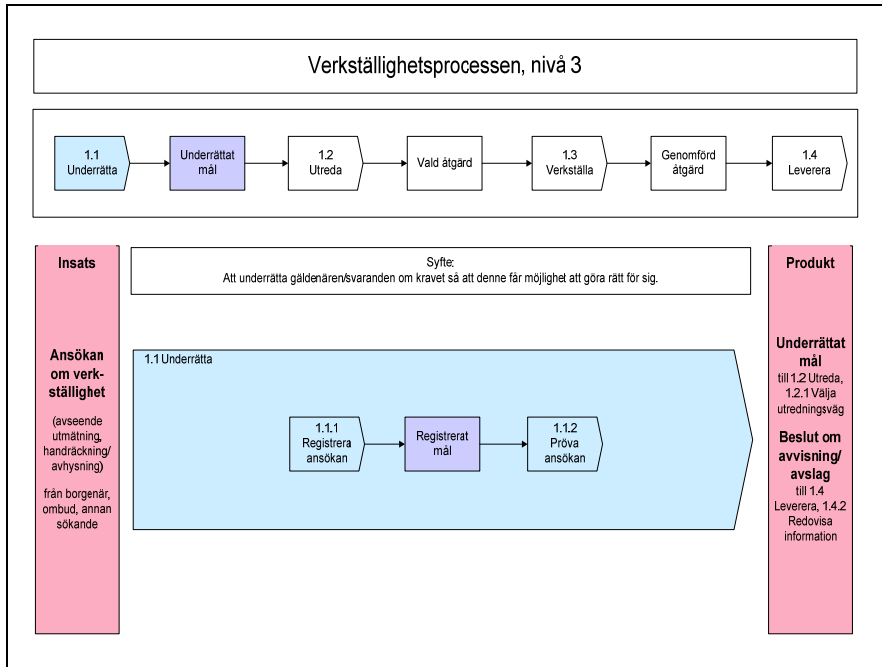

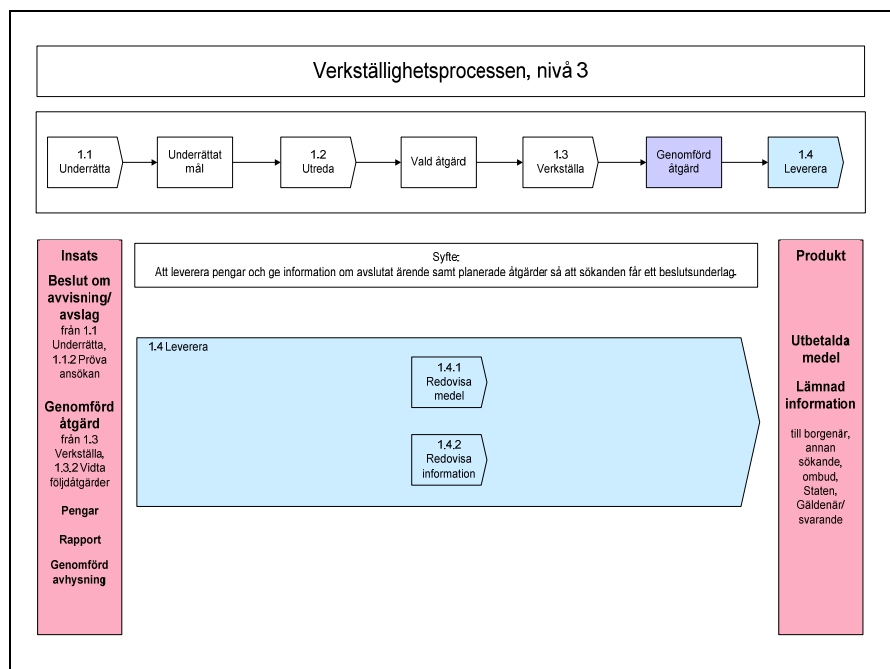
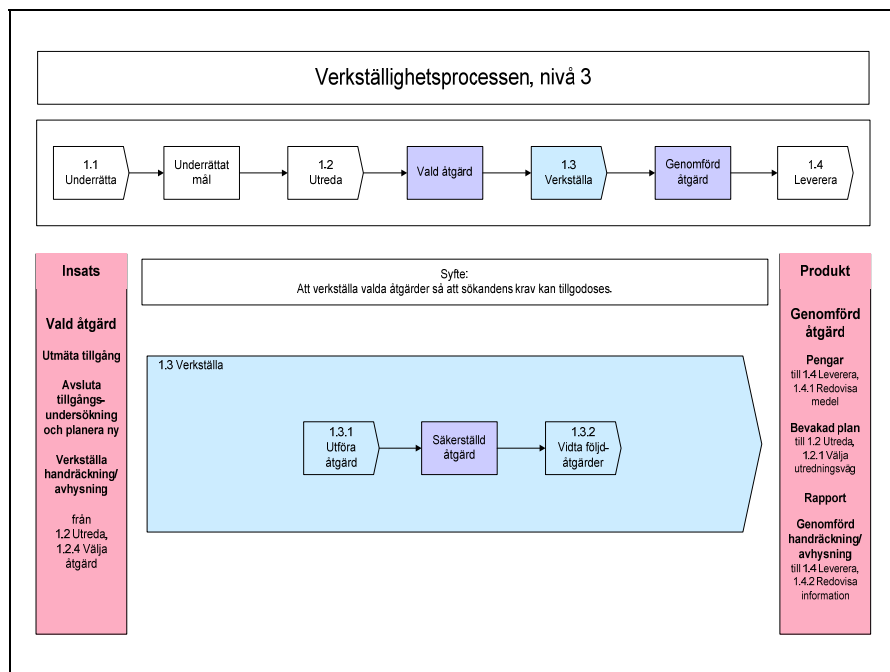

Verkställighetsprocessen

Fler processbeskrivningar och mer information finns på Kronofogdemyndighetens webbplats, www.kronofogden.se

Sakregister

- 200 kr regeln, 148
- A-avgift, 377
- Absolut sekretess, 511
- Adressutredning, 63
- Agresso, 367
- Aktier
  - utmätning, 191
  - utmätningsordning, 96
- Aktieägarregistret, 68
- Alkohol, försäljning, 299
- Allmänna mål, 21
  - borgenärsroll, 255
  - verkställbarhet, 45
- A-mål, 59
- Anbudsförsäljning, 295
- Andel
  - dödsbo, 195
  - ekonomisk förening, 197
  - fastighet, 210, 224, 320
  - försäljning av, 296, 298
  - handelsbolag, 196
  - lösöre, 194
  - pantbrev, 226
- Andrahandspansättning, 209
- Anläggningsarrende, 203
- Annans bostad, 87
- Anslutningsrätt, 324, 349
- Anstånd, 48
  - avhysning, 382
  - betalning av skatt, 256
  - borgenärsrollen, 257
  - försäljning av fast egendom, 314
  - försäljning av lös egendom, 280
  - löneutmätning, 153
  - återtagning, 441
- Ansvar för egendom, 112
- Ansökan, 31
  - återtagning, 437, 438
- Anvisad egendom, 65
- Anvisning för överklagande, 458
- Arbetsgivare
  - betalningsansvar, 157
  - i konkurs, 161
  - kvittningsrätt, 162
  - statlig myndighet, 161
- Arbetsgivarinträde, 134
- Arbetslöshetsersättning, 132
- Arbetsplats, delgivning, 500
- Arrende, 201
- Arv, 93, 238
  - utmätning, 194
- Arvsavstående, 196
- Arvskifte, 121
- Auktion
  - fast egendom, 325
  - lös egendom, 286
  - ny, 293, 329
  - skepp, 354
- Avbetalningsgods, 94, 109
  - försäljning, 284
  - utmätning hos köpare, 172
  - utmätning hos säljaren, 174
  - utmätningsförbud, 173
  - återtagning, 429
- Avbrytande av indrivning, 269
- Avhysning, 371
  - exekutionstitel, 372
  - från bostad, 383
  - från lokal, 389
  - förrättning, 384

- kostnader, 393, 478
- Avräkning, 366
  - avräkningslagen, 271
  - enligt KkrL, 444
  - enligt LAN, 446
  - fastighetsförsäljning, 330
- Avräkningsförbehåll, 433
- Avslag, 33
- Avstå pantbrevsutmätning, 221
- Avvakta med indrivning, 256
- Avvaktan på anstånd, 268
- Avvisa vid förrättning, 290
- Avvisning av ansökan, 33, 258
- Bankbok, 190
- Bankens upplysningsskyldighet, 188
- Bankfack, 87
- Bankgiro, 70
- Banktillgodohavande, 187
- Barn
  - besittning till egendom, 242
  - vid förrättning, 81
  - vid löneutmätning, 136
- Barnbidrag, underhållsbidrag m.m., 138
- Barnpension, 145
- Bartillsyn, 140
- Befrielse från förrättningskostnad, 483
- Begravnings- och bouppteckningskostnader, 122
- Belåning, 215
- Beneficieegendom, 98
- Beneficium, 97, 193
  - arbetsredskap, 100
  - avstående, 98
  - banktillgodohavande, 188
  - bostadsföretag, 104
  - bostadsrätt, 102
  - ex officio, 98
  - försäkringsersättning, 105
  - gäldenärens uppgiftsskyldighet, 97
  - hyresrätt, 102
  - kläder, 99
  - möbler, 99
  - pengar, 104
  - personliga tillhörigheter, 101
  - vid återtagning, 437
- Besittning, 232
- Besittningsbiträde, 233
- Beskattningsdatabasen, 67
- Beskrivning och värdering, 312
- Beslut
  - om tvångsförsäljning, 306
  - om uppskov, 262
- Beslutsunderlag vid löneutmätning, 151
- Betalning, 359
  - från arbetsgivare, 158
  - försäljning fast egendom, 330
  - försäljning lös egendom, 291
  - i förtid, 435
  - invändning om, 49
- Betalningsanmärkning, 519
- Betalningsföreläggande, 38
- Betalningssäkring, 424
- Betydande värde, 282
- Bevakningssammanträde, 318
- Blockbildning, 220
- Bodelning mellan makar, 239
- Bodelning mellan sambor, 240
- Bolagsmän, 130
- Borgen, 265
- Borgenärsutredning, 273
- Bostad, 86
- Bostadsarrende, 202
- Bostadsförrättning, 61, 77
- Bostadskostnad, 143
- Bostadslån, 144
- Bostadsrätt
  - exekutiv försäljning, 301
  - löneutmätning, 143
  - tvångsförsäljning, 304
  - utmätning, 197
- Bouppteckning, 120
- Brukande av utmätt egendom, 115
- Byggnad på ofri grund, 204
- Byggnadstillbehör, 206

- Båtbyggnadsförskott, 247
Bättre rätt, tvist om, 282
Böter, 276
Bötesförvandling, 276
Checkkonto, 189
Dagersättning, 132
Datorer, försäljning, 300
Delgivning, 487
– muntlig bekräftelse, 492
– olika former, 490
– underrättelse, 63
– vid avhysning, 378
Delgivningsmottagare, 488
Deltid, 134
Diariet, 26
Distansutmätning, 117
Djur
– beneficium, 101
– försäljning, 300
– vid avhysning, 386
Dokumentation, 25
– vid avhysning, 394
Dold samäganderätt, 243
Dom eller treskodom, 372
Dom i växel mål, 38
Domar, 37
– utländska domar, 46
Duffex, 23, 312
Dödsbo
– avbrytande av indrivning, 269
– delgivning av, 489
– försäljning av andel, 298
– rätten till arv, 195
– verkställighet hos, 120
Dödsboanmälan, 122
Dödsfall, 153
Dömd i mät, 210, 223
Egen fastighet, 143
Egendom hos tredje man, 114
Ekonomisk enhet, 95
Ekonomisk förening, 197
Elcertifikat och utsläppsrätter, 114
Elektroniska förbudsmeddelanden, 115
E-mål, 21, 60
Engångsbelopp, 157
Enkelt skuldförhållande, 186
Enrådighetsmyndighet, 18
Ensambesittning, 231
Enskilda mål, 21
Entreprenadförhållanden, 130
E-post, 26
Ersättning för arbete, 129
Euroclear, 299
Exekutionsfordran, 318
Exekutionstitel, 35
– försäljning, 281
– upphävd, 155
– vid avhysning, 372
Fakturafordringar, 186
Familjebegreppet, 136
Familjehem, 137
Familjens behov, 97
Farligt gods och avfall, 386
Fartygsregistret, 69
Fast egendom
– försäljning, 311
– tredje mans rätt till, 242
– utmätning, 205
Fastighetsmäklare, 342
Fastighetsregister, 70, 207
Fastighetstillbehör, 206
– försäljning, 317
Fastställelse, 34
Finansiella instrument, 114
Fondandel, 192
Fordringar, 184
Fotografering, vid avhysning, 395
Frivillig skadereglering, 467
Fullgörelse, 34
Fullmakt, 20
Färdtjänst, 142
Förbehåll vid utmätning, 106
Förbehållsbelopp, 136
Förberedande beslut, 457
Förberedelseavgift, 476
Fördel för det allmänna, 263
Fördelning, 361

- mellan underhållsberättigade, 157
- Fördelningssammanträde, 362
  - fastighetsförsäljning, 332
  - försäljning skepp, 354
- Föreläggande
  - för svaranden att flytta, 392
  - för sökanden väcka talan, 252
  - för tredje man väcka talan, 250
- Förenklad delgivning, 494
- Företags- och organisationsregistret, 70
- Företagshypotek, 174
  - kvarstad, 182
  - säkerhet vid uppskov, 266
  - underlag, 176
  - upplåtelse, 175
  - vid försäljning, 285
  - återbetalning av skatter och avgifter, 181
- Företagsinteckningsregistret, 70
- Företagsrekonstruktion, 170
- Företrädesordning
  - vid fördelning, 364
  - vid löneutmätning, 149
  - vid tvångsförsäljning, 308
- Företrädesrätt, 139
- Förfogandeförbud
  - allmänt, 115
  - fastighetsutmätning, 219
- Förföljelserätt, 177
- Förhandling, 351
- Förhör
  - med gäldenär, 74
  - med tredje man, 76
- Förmånsrätt
  - banktillgodohavande, 188
  - fast egendom, 218
  - företagshypotek, 176
  - löneutmätning, 152
  - pantbrevsutmätning, 221
  - turordning vid utmätning, 125
  - vid kvarstad, 420
- Förmögenhetsvärde, 94
- Förpliktelse, 32
- Förrättning
  - avhysning, 383
  - hos sambor, 241
  - i bostad, 86
  - i lokal, 79
  - säkerhet vid, 84
  - tvång, 86
- Förrättningskostnad, se Kostnader
- Försegling av lokal, 113
- Förskott, 481
  - avhysning, 377
  - för förrättningskostnader, 472
  - säkerhetsåtgärd, 480
  - återtagning, 442
- Försvarligt överskott, 212
- Försäkringar
  - försäljning, 300
  - utmätning, 193
- Försäkringskassan, 67
- Försäljning
  - annan egendom, 299
  - avhyst gods, 393
  - bostadsrätt, 301
  - handräckning efter, 374
  - jordbruksfastighet, 329
  - lös egendom, 279
  - registrerat skepp och luftfartyg, 347
  - tidpunkt för, 279, 314
  - tredje mans rätt, 284
  - under hand, 295, 342
  - utmätt fordran, 298
  - utsökningsavgift, 476
  - verkan av, 357
  - värdepapper, 299
- Försäljningsanmälan, 219
- Försäljningsavgift, 477
- Förteckning, 71
- Förvaltningsdomstols avgörande, 38
- Förvaltningsmyndighet, 17
  - beslut av, 39

- Förverkad nyttjanderätt, 305
 Förvärv från annan, 247
 Förvärv från gäldenär, 244
 Gallring, 24
 Gemensam besittning, 235
 – annan än maka/sambo, 241
 Generalklausulen, 515, 517
 Glasögon, 142
 God man, 143
 Granskningsledare, 426
 Gratifikation, 130
 Grundavgift, 473
 Gåva
 – av ideell andel, 246
 – mellan makar, 239
 – mellan sambor, 239
 Gäldenär, 20
 Gäldenären inte närvarande, 80
 Gäldenärens egendom, 91
 Gäldenärsutredning, 258
 – sekretess, 511
 Handelsbolag, 196
 Handikappersättning, 133
 Handläggning vid skadeståndsanspråk, 468
 Handpanträtt, 167
 Handpenning
 – fastighetsförsäljning, 328
 – försäljning lös egendom, 291
 – förverkande av, 293
 – ianspråktagande av, 331
 Handräckning, 397
 – efter fastighetsförsäljning, 335
 – efter försäljning av bostadsrätt, 304
 – efter försäljning av lös egendom, 294
 – enligt 8 kap. 18 § UB, 478
 – enligt KkrL, 434
 – enligt konkurrenslagen, 411
 – enligt LAN, 437
 – enligt miljöbalken, 410
 – enligt plan- och bygglagen, 410
 – enligt tvångsåtgärdslagen, 407
 – enligt väglagen, 411
 – exekutionstitlar, 38
 – i vissa andra fall, 410
 – kostnader, 478
 – på begäran av konkursförvaltare, 402
 Hembesök, 79
 Hemligt telefonnummer, 494
 Hemtjänst, 143
 Hemvist, 500
 Hinder mot utbetalning, 368
 Hinder mot verkställighet, 48
 – betalning och kvittning, 49
 – fusion, 48
 – företagsrekonstruktion, 48
 – konkurs, 48
 – preskription, 49
 – skuldsanering, 48
 Hjälpmedel, 143
 Husarbete, 193
 Husdjur, vid avhysning, 386
 Hyra, 248
 Hyresförhållande, 375
 Hyresnämnd, beslut av, 373
 Hyresrätt, 203
 Hyresskuld, 145
 Häktning, 73
 Hämtning, 75
 Hävande av utmätning, 449, 453
 Hög bostadskostnad, 144
 Högkostnadsskydd, 140
 Ianspråktagande, pantbrev, 210, 222
 Immunitet, 109
 Inbetalning, 359
 Individuellt pensionssparande, 193
 Indragning
 – av andel i fastighet, 224
 – efter andelsutmätning, 296
 – gemensamt intecknade fastigheter, 338
 Industritillbehör, 206
 Inhibition
 – exekutionstitel, 46

- löneutmätning, 154
- vid överklagande, 464
- INIT, 23
- fastighetsutredning, 210
- Inkråmsöverlåtelse, 246
- Inneboende, 145
- Innehavsanteckning, 209
- Inskrivningsmyndighet, 207
- Interimistiska beslut vid
  - betalningssäkring, 425
- Intrångsundersökning, 404
- Invändning
  - avhysning, 375
  - handläggning av, 50
  - handräckning, 399
  - i allmänt mål, 258
  - återtagning, 443
- Jordbruksarrende, 201
- Justitiekanslern, 467
- Jämkning
  - preliminär skatt, 148
  - underhållsbidrag, 139
- Jäv, 22, 457
- KFM:s behörighet, 20
- Kommanditbolag, 196
- Kommission, 248
- Konkurs
  - borgenärsåtgärd, 275
  - försäljningen efter, 283
  - hinder mot utmätning, 60
  - löneutmätning, 162
  - obeståndspresumtion, 89
  - utmätning av pant, 170
- Konkursförvaltare, 210
  - arvode, 334
- Konsumentkreditlagen, 430
- Konsumentköplagen, 246
- Kontanter, 359
- Konventionell panträtt, 167
- Korrigerande betalning, 437, 440
- Kostnader, 471
  - avhysning, 393
  - delgivning, 477
  - försäljning fastighet, 215
  - försäljning skepp, 352
  - i utsökningsmål, 471
  - indrivning av, 481
  - kungörelse, 478
  - låssmed, 478
  - rättshjälp, 483
  - tolk, 477
  - transport och förvaring, 479
- Kravtid, 62
- Kreditering, 366
- Kreditköp, 429
- Kreditupplysning, 90
- Kriminalvårdsanstalt, 133
- Kronofogdemyndigheten (KFM), 17
- Kundfordringar, 133
- Kungörelse
  - försäljning av fast egendom, 316
  - försäljning av lös egendom, 286
  - försäljning av skepp, 350
  - underhandsförsäljning, 296
- Kungörelsedelgivning, 504
- Kvarstad, 413
  - för bättre rätt, 423
  - för fordran, 415
  - företagshypotek, 182
  - förmånsrätt, 420
  - i avvaktan på konkurs, 414
  - kostnader, 479
  - rättsverkningar, 418
- Kvarstadsbelagd egendom, 110
- Kvittning
  - arbetsgivare, 163
  - invändning om, 49
  - vid försäljning, 331
  - vid återbetalning, 163
- Känsliga personuppgifter, 518
- Köp, 93
  - mellan makar och sambor, 238
- Laga kraft
  - allmänt, 36
  - försäljning av bostadsrätt, 301

- inför försäljning, 281
- Lagfart, 207
- Leasing, 198
- Legal panträtt, 167, 302, 306
- Livförsäkring, 193
- Luftfartyg
  - försäljning, 355
  - kvarstad, 421
  - utmätning, 235
- Luftfartygsregistret, 70
- Luftpanträtt, 356
- Låg lön, 148
- Lån etc., 248
- Lås- och namnbyte, 390
- Läkare, 130
- Lönegarantimedel, 130
- Löneutmätning, 127
  - beslutsunderlag, 151
  - bostadskostnad, 143
  - familjebegreppet, 136
  - förbehållsbelopp, 136
  - normalbelopp, 138
  - rättsverkan, 151
  - utmätningensbelopp, 147
- Löpande skuldebrev, 33, 185
- Lös egendom
  - försäljning av, 279
  - säkerställande, 111
  - utmätningensbarhet, 228
- Lösöreköpslagen, 245
- Magasinering
  - avhysning bostad, 385
  - avhysning lokal, 389
- Makars och sambors gemensamma besittning, 237
- Marknadsföring
  - försäljning fast egendom, 316
  - försäljning lös egendom, 287
- Medelbar besittning, 234
- Mervärdesskatt
  - försäljning fast egendom, 332
  - försäljning lös egendom, 292
  - värdering vid återtagning, 446
- Miljöbalken
  - exekutionstitel, 41
  - handräckning, 410
- Motfordringar, 271
- Muntlig bekräftelse, 492
- Muntlig delgivning, 493
- Märkning, 112
- Märkt virke, 246
- Möjlig att överlåta, 92
- Naturaförmån, 134, 140
- Nedsättning av pengar vid återtagning, 446
- Nedsättning av skuld, 257
- Normalbelopp, 138
- Ny auktion
  - försäljning fast egendom, 329
  - försäljning lös egendom, 293
- Nytt utrop
  - försäljning fast egendom, 327
  - försäljning lös egendom, 293
- Nyttjanderätt
  - allmänt om, 200
  - utmätning av, 114
  - vid försäljning, 322
- Näringsidkare
  - uppskov, 264
  - vid återtagning, 431
- Näringslivsregistret, 68
- Obeståndspresumtion, 89
- Obligationer, 191
- Offentlighetsprincipen, 509
- Ombud, 20
- Omhändertagande av utmätt egendom, 82
- Omprövning
  - löneutmätning, 151
  - uppskov, 268
- Oregelbunden inkomst, 135
- Oskiftat dödsbo, 121
- Pant
  - beneficium, 110
  - försäljning av, 284
  - konkurs, 170

- lös egendom, 166
- vid uppskov, 265
- Pantbrev
  - allmänt, 207
  - utmätning av, 220
- Pantförskrivning, 223
- Panthavarens fordran, 167
- Panträtt, 399
- Panträtt i luftfartyg, 356
- Parallell verkställighet, 216
- Partiell nyttjanderätt, 200
- Partsdelgivning, 508
- Partsinsyn, 512
- Patent, 131
- Penningmedel, 247
- Penningtvätt, 359
- Pension och livränta, 131
- Pensionsförsäkring, försäljning, 300
- Pensionsmyndigheten, 67
- Personlig exekutionstitel, 168
- Personliga förhållanden, 267
- PlusGiro-konto, 70
- Polis, 84
- Polisanmälan, 116
- Preliminär värdering, 214
- Preskription
  - allmänt, 52
  - böter m.m., 57
  - företrädaransvar, 57
  - förlängning, 56
  - förrättningskostnad, 481
  - innebörden av, 57
  - löneutmätning, 152
  - skattefordringar, 55, 57
  - vid uppskov, 262
- Presumtion
  - obestånd, 89
  - sekretess, 510
  - äganderätt, 231
- Presumtionsansvar, 468
- Presumtionsregel, 92
- Proportionering, 146
- Protokoll
  - allmänt, 27
  - annan verkställighet, 27
  - auktion lös egendom, 294
  - beskrivning och värdering, 312
  - fördelningssammanträde, 332
  - förhör, 75
  - handräckning vid konkurs, 404
  - intrångsundersökning, 406
  - utmätning av fast egendom, 218
- Provision, 129
- Provisorisk åtgärd, 81
- På heder och samvete, 72
- Påseende, 248
- Redovisning, 156, 359
- Registerforskning, 66
- Registrerade skepp, 235
- Resor, 140
- Retentionsrätt, 170
  - försäljning lös egendom, 285
  - handräckning, 399
  - i skepp, 354
- Retroaktiv lön, 146
- Retroaktiva bidrag, 157
- REX, 23
- Riksgäldskontot, 70
- Riktad betalning, 366
- ROT-arbete, 193
- Ränta, på influtna medel, 363
- Rättegångskostnader, i överklagade
  - utsökningsmål, 466
- Rättelse
  - av uppgift i databasen, 24
  - av verkställighet, 449
- Rätten till arv, 194
- Rättighet, 249
- Rättighetsutmätning, 243
- Rättshjälp, 483, 485
- Saklig exekutionstitel, 168
- Sakrättsligt skydd, 211
- Sakägare, 20
- Sakägarförteckning
  - försäljning av skepp, 352
  - försäljning fast egendom, 318

- gemensamt intecknade fastigheter, 337
- underhandsförsäljning, 346
- överklagande av, 458
- Sale and leaseback, 199
- Samfällighetsförening, 40
- Sammanboende, 145
- Samordning KFM och Skatteverket, 274
- Samordning vid utmätning, 62
- Samägare, 237
- S-avgift, 377
- Sekretess
  - mellan myndigheter, 513
  - utsökning och indrivning, 510
- Semesterersättning, 146
- Serviceskyldighet, 17
- Sidoinkomst, 135
- Sjukdom, 141
- Sjukgymnaster, 130
- Sjukpenning m.m., 132, 152
- Sjukresor, 142
- Självrättelse, 449
- Sjöpanträtt, 352
- Skadestånd
  - enligt PUL, 24
  - KFM:s ansvar, 112, 288
  - myndighetsinformation, 467
  - myndighetsutövning, 467
  - utmätningförbud, 107
- Skatteregistret, 67
- Skatteverkets borgenärsroll, 272
- Skepp, 348
  - kvarstad, 421
- Skeppshypotek, 353
- Skiftat dödsbo, 123
- Skiljedom, 39
- Skuldsanering, 170
  - verkställighet, 51
- Skyddade personuppgifter, 518
- Skyddsbelopp, 317, 323
- Skyndsam redovisning, 361
- Slutlön, 146, 163
- Snabbrestföring, 256
- Socialbidrag, 134
- Sopor, 387
- SPAR-registret, 68
- Spikning, 379, 500
- Stadfäst förlikning, 373
- Stegvis avhysning, 391
- Studiemedel, 134
- Ställa säkerhet vid utbetalning, 368
- Stämmningsmannadelgivning, 496
- Störande av förrättning, 81
- Surrogatdelgivning, 499
- Svarande, 20
- Svenska skepp, 69
- Syssloman, 313
- Säkerhet
  - av borgenär, 37
  - av gäldenär, 47
  - betalningssäkring, 426
  - tas i anspråk, 267
  - uppskov, 265
- Säkerhetsåtgärd, kostnader, 479
- Säkerställande
  - banktillgodohavande, 189
  - fordringar, 114
  - kvarstad, 415
  - lös egendom, 110
  - lösöre, 111
  - pant, 169
  - pantbrev, 222
  - pengar, 113
  - presentationspapper, 113
  - värdepapper, 192
- Särlevnadskravet, 44
- Särskild avgift, 477
- Särskild delgivning med juridisk person, 495
- Sökande
  - underhållsbidrag, 44
  - utsökningsmål, 19
- Tandläkare, 130
- Tandvård, 142
- Terminalåtkomst, 24

- Testamente, 196
- Tillgångsundersökning
  - allmänt, 64
  - samordning med Skatteverket, 274
  - sekretess, 511
- Tillkommande uppgifter, 66
- Tillslutning, 88
- Tillträde, 334
- Tillägg, pantbrev, 220
- Tilläggsutmätning, 117
- Tolk, 22
- Tomträtt, 204, 209
- Tradition, av pant, 166
- Traktamente, 129
- Travhäst- och galopphästregistret, 69
- Tredimensionell fastighet, 206
- Tredje man
  - avhysning, 375
  - definition, 20
  - föreläggande väcka talan, 250
  - förhållande till, 227
  - försäljning, 284
  - självrättelse, 451
  - säkerhet, 266
  - tid för överklagande, 460
  - tvång mot, 88
  - upplysningsskyldighet, 76
  - vid utmätning, 227
- Tredskodom, 38
- Turordning, vid utmätning, 125
- Twist om bättre rätt, 282
- Twistig fordran, 321
- Tvång, 84
  - mot tredje man, 88
- Tvångsförsäljning av bostadsrätt, 304
- Umgängesavdrag, 44, 157
- Umgängeskostnad, 139
- Underarrande, 201
- Underhållsbidrag, 43
  - förbindelse, 43
  - grundavgift, 475
  - interimistiskt beslut, 43
  - löneutmätning, 156
  - mellan makar, 239
  - preskription, 54
  - ränta, 45
  - verkställigheten upphör, 43
- Underhållsstöd, 45
  - grundavgift, 475
- Underrättelse
  - avhysning, 378
  - bostadsförrättning, 86
  - fastighetsförsäljning, 315
  - folkbokföringen, 393
  - försäljning av lös egendom, 287
  - försäljning av skepp, 350
  - gäldenär, 89
  - handräckning, 398
  - kvarstad, 414, 421
  - löneutmätning, 150
  - om målet, 60
  - om utmätning, 119
  - panthavare, 166
  - Skatteverket, 89
  - socialnämnden, 381
  - sökande, 89
  - tredje man, 228
  - underhandsförsäljning, 344
  - verkställd avhysning, 393
  - återtagning, 440
- Undersökningsplikt, 288
- Upphävd exekutionstitel, 50
- Upplysningar från tredje man, 76
- Upplöst bolag, 269
- Uppskov
  - a-mål, 261
  - avhysning, 382
  - e-mål, 60
  - handräckning, 399
  - preskription, 56
  - samordning med Skatteverket, 275
  - återtagning, 441
- Utbetalning, influtna medel, 367
- Utlandsboende, löneutmätning, 136

- Utländshandräkning, grundavgift, 474
- Utlämnande av uppgift
  - till enskild, 513
  - till myndighet, 513
- Utländska fordringar, 46
- Utlösningsrätt, 317
- Utmätning, 82, 165
  - andel i fastighet, 224
  - andel i lösöre, 194
  - företagshypotek, 177
  - hos dödsbo, 120, 283
- Utmätningsbelopp, löneutmätning, 148
- Utmätningsbeslut, 119
- Utmätningsbevis, 27, 82, 119
- Utmätningsförbud
  - andra, 106
  - beneficium, 97
  - penningmedel, 106
  - pension, 108
  - skadestånd, 107
  - upphovsrätt, 108
- Utmätningsordningen, 96
- Utmätningsverkan, 420
- Utredning av företagshypotek, 179
- Utredningsrapport, 88
- Utsökningsavgift, se Kostnader
- Utsöknings- och indrivningsdatabasen, 23
- Vanlig delgivning, 490
- Vapen
  - avhysning, 387
  - försäljning, 301
- Vapenregistren, 69
- Verkställbarhet, 42
- Verkställighet, mot arbetsgivare, 160
- Verkställighetstidpunkt, 151
- Villkorad äganderätt, 211
- Vinds- och källarförråd, 385
- Vinst, löneutmätning, 130
- Visning
  - försäljning fast egendom, 317
  - försäljning lös egendom, 289
  - underhandsförsäljning, 342
- Vite
  - förteckning, 73
  - kallelse till förhör, 75
  - vid avhysning, 392
  - vid handräkning, 401
- Vittne, 84
- Vård av egendom
  - fast egendom, 313
  - lös egendom, 289
- Vårdbidrag, 130
- Väglagen, 41
- Vägförmyndighetsregistret, 67
- Värdepapper
  - försäljning av, 299
  - utmätning, 191
- Värdepapperskonto (VP-konto), 191
- Värdering
  - bostadsrätt, 301
  - bouppteckning, 121
  - dödsboandel, 195
  - fast egendom, 214
  - fordringar, 185
  - försäljning fast egendom, 312
  - försäljning lös egendom, 280
  - lös egendom, 83
- Växelvis boende, 137
- Yttrande vid överklagande, 463
- Årlig avgift, 473
- Återbetalningsfordringar, 271
- Återgång vid löneutmätning, 154
- Återkallelse av uppskov, 268
- Återställande av egendom, 454
- Återtagandeförbehåll, 172
- Återtagning, 429
- Återupptagande av indrivning, 270
- Åtgärden försvarlig, 95
- Åtgärder med utmätt lös egendom, 116
- Ägarhypotek
  - allmänt, 209
  - i sakägarförteckning, 322
  - skeppshypotek, 353
- Ägarlägenhetsfastighet, 206

- Äktenskapsförord, 237
- Äktenskapsregistret, 68
- Äldreförsörjningsstöd, 132
- Öppet köp, 249
- Överföringsuppdrag, löneutmätning,
150
- Överförmyndaren, 61
- Övergiven lägenhet, avhysning, 384
- Överhypotek, 209
- Överklagande
  - allmänt, 454
  - förfarandet, 462
  - indrivningslagen, 270
  - innehåll, 462
  - rätt att överklaga, 455
  - tider för, 459
  - yttrande, 464
  - återtagning, 446
- Överlåtelse av rörelse, 131
- Överskott på skattekonto, 193
- Översättning, 22
- Överträdelse av myndighets bud, 116
- Övervärde, fast egendom, 212